OGORUL DOMNULUI
VOLUMUL XXXV

ISTORIA BIBLICĂ

LA LUMINA CERCETĂRILOR ȘI DESCOPERIRILOR CELOR MAI NOUĂ

NOUL TESTAMENT

TOMUL AL CINCILEA

alcătuită de Profesorul
A. P. LOPUHIN

TRADUCERE
de

NICODIM
Patriarhul Romȃniei

EDIȚIE ILUSTRATĂ

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI — STRADA PRINCIPATELE-UNITE NR. 60
1 9 4 6

PREDOSLOVIE.

Cu tomul de faţă începem Noul Testament al Istoriei Biblice. Nu ne vom apuca să spunem câtă vreme ne-a cerut această ediţie şi câtă muncă, pentrucă vremea este dar dela Dumnezeu, iar munca este datoria noastră. Dar uitându-ne acum înapoi, noi nu putem decât să-i mulţămim lui Dumnezeu şi oamenilor de bine, că această ediţie am isbutit a o aduce la sfârşit. Negreşit, rezultatul de faţă nu corespunde nici pe departe acelei idei, care s'a purtat pe dinaintea ochilor noştri, când ea, încolţind în mintea noastră încă în periodul fericitei noastre tinereţe, a fost desmerdată şi legitimată de noi în inimă în curgere de aproape două decenii. Realitatea în totdeauna e mai inferioară decât idealul. La realizarea ideei s'au întâlnit nu puţine împrejurări grele şi împovărătoare, care, mai ales în vederea caracterului lor neaşteptat, ar fi putut să sdrobească spiritul şi să întrerupă energia, dacă viaţa aspră, care din copilărie ne-a deprins cu tot felul de necazuri, n'ar fi întărit în noi acel spirit de abnegaţiune, care ne-a dat putere să suportăm toate până la fine, în speranţa, că rugăciunea la Dumnezeu şi slujba pentru rege nu se perd. Şi acum, terminând această operă a noastră, noi dorim numai un singur lucru, ca toţi cititorii noştri, şi cei bine dispuşi, şi cei duşmănoşi[1], să se refere către dânsa cu acel duh creştinesc de indulgenţă şi sinceritate, care este condiţia primă şi indispensabilă de preţuire dreaptă a muncii altuia.

In alcătuirea acestor două tomuri, ca şi a celorlalte patru, noi ne-am folosit liber de studiile celor mai buni bibleişti moderni şi sub formă de suplemente am inserat în traducere (nu puţine modificări şi complectări) cunoscuta operă a bibleistului francez F. Vigourou: „Noul Testament şi cele mai nouă descoperiri arheologice“, în care cititorii pot găsi o mulţime de date uimitoare pentru combaterea atentatelor criticei negative la dem-

1. Vai, n'am scăpat nici de unii ca aceştia, deşi în genere, cum cere dreptatea să spunem, de partea noastră s'au arătat atâta simpatie şi aprobare din toate părţile ca anume dela ei am primit acea încurajare şi tărie, fără de care nu era nici de cugetat să aducem la sfârşit bun o lucrare aşa de mare.

nitatea istorică a cărţilor Noului Testament[1]. La sfârşitul cărţii e anexată o indicaţiune vastă pentru toată Istoria Biblică atât a Noului, cât şi a Vechiului Testament, şi deasemenea o hartă geografică, care ne dă posibilitatea să ne insuşim cât mai bine detaliile din mersul istoric al evenimentelor.

Deci, cu Dumnezeu înainte!

Intenţiunea noastră a fost să dăm societăţii noastre culte o astfel de carte, în care ea, cunoscând într'o expunere accesibilă pentru toţi[2]), cele mai bune rezultate ale cercetărilor şi descoperirilor biblico-apologetice cele mai nouă, ar putea găsi pentru sine sprijinul cuvenit în lupta cu raţionalismul şi negaţiunea, ce dau năvală la noi din toate părţile, şi să se întărească în convingerea, că orce furtuni ar stârni spiritul necredinţei moderne, acesta e neputincios de a zdruncina stânca cea neclintită, pe care se reazemă adevărul etern al Sf. Scripturi. Pe cât am putut izbuti a realiza această intenţiune, nu ni e dat nouă să judecăm; dar noi ne mângâem cu credinţa dulce, că Judecătorul-Răsplătitor, în nesfârşita îndurare şi indulgenţă către neputinţa noastră, şi intenţiunile cele bune le preţueşte.

A. L.

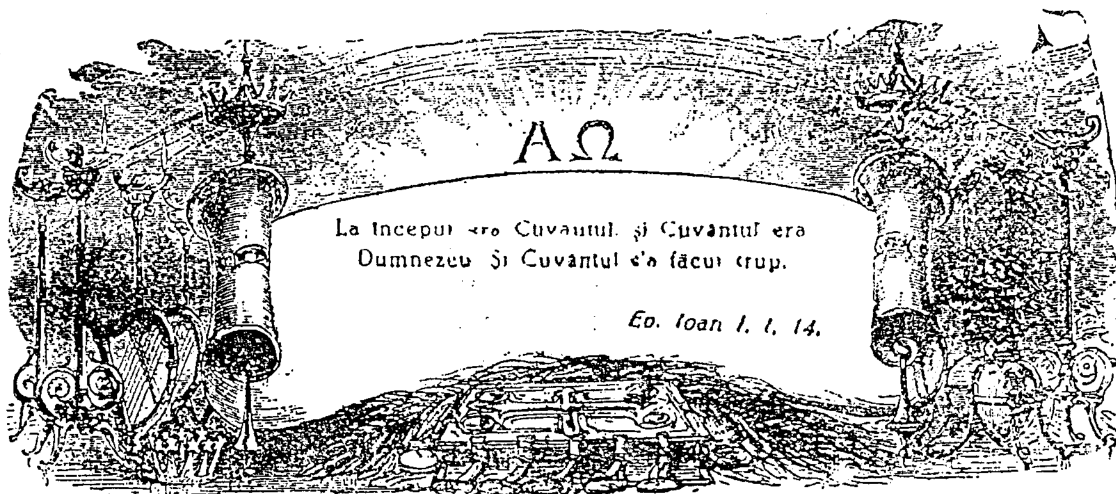
S. Peterzburg.
11 Iunie, 1894

1. Nouă propriu ne aparţine alcătuirea următoarelor capitole din suplemente: III, IX, XX-XXII.

2. Pentru aceiaşi critici, cărora li e insuficient însuşi mărturia cărţii, considerăm că nu e de prisos să le declarăm intenţionat, că n'am scris-o nicidecum pentru specialiştii savanţi, pentru care s'ar fi cerut cu totul alt metod, ci pentru acel public larg cult, care anume mai ales se poartă de vântul diferitelor doctrine şi de aceea are nevoe mai ales de o hrană duhovnicească sănătoasă, şi totuşi nu are putinţa să şi-o scoată din cercetările special ştiinţifice, grele la citire şi seci.

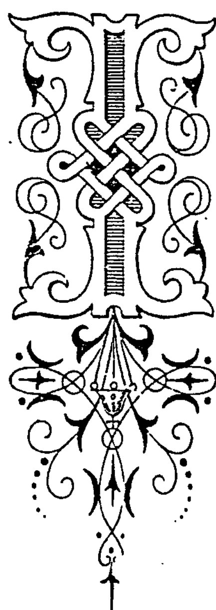
CARTEA INTÂIA.

Dela Naşterea lui Hristos până la botezul Domnului.

CAP. I.

INTRUPAREA LUI DUMNEZEU — CUVÂNTUL. ZEMISLIREA SF. IOAN, INAINTE MERGĂTORUL.

ntreaga istorie a neamului omenesc se învârteşte împrejurul a două evenimente dintre cele mai mari: căderea în păcat şi răscumpărarea. Pri= mul dintr'însele s'a petrecut atunci, când a= nume omul, călcând porunca lui Dumnezeu, s'a otrăvit pe sine şi toată natura sa cu fruc= tele păcatului şi ale morţii, aplicând pecetea neştearsă a păcatului pe toată viaţa istorică a omenirei Vechiului Testament, şi ea perzind din sine izvorul adevăratei vieţi duhovniceşti, a trăit numai cu nădejdea în răscumpărarea viitoare, făgăduită omului îndată după căderea în păcat. Răscumpărarea, cum ea s'a lămurit treptat într'o serie întreagă de făgăduinţe şi de prorocii, trebuia să dărâme împărăţia păcatului, şi a morţii, ce se instaurase pe pământ şi să restaureze din nou împărăţia harului, perdut cândva, ca izvor al adevăratei vieţi duhovniceşti. Dar restabilirea izvorului perdut de adevărată viaţă, instaurarea vieţii în locul morţii, echivala cu crearea a unei noui vieţi pe pământ, şi răscumpărarea din această cauză, a putut să se săvârşască iarăşi numai prin acel cuvânt Dumnezeesc, prin care se săvârşise la început şi însuşi creaţiunea lumii. De aceea, după cum autorul cărţei facerea a Vechiului testament, sf. Proroc

Moise, a început istorisirea sa despre facerea lumii cu semnificativele cuvinte „la început“, așa și autorul facerei Noului Testament, sf. Evanghelist Ioan a început istorisirea sa despre răscumpărare cu aceleași cuvinte „la început“ ca să arate, că acel Cuvânt Dumnezeesc care avea să regenereze neamul omenesc cel căzut, este Cuvântul cel dela început, Acela însuși, care înainte de ființa vremelnică era la Dumnezeu și care însuși era Dumnezeu. „El era la început la Dumnezeu. Toate printr'Insul s'au făcut și fără de Dânsul nimic nu s'a făcut“. Dar El nu este numai causa creărei a toată făptura, ci este totodată izvorul vieții. „Intr'Insul era viața, și viața era lumina oamenilor“. Omenirea căzută, care prin căderea sa în păcat pierzînd adevărata viață, o putea găsi iară numai în acest Cuvânt Dumnezeesc și această viață adevărată singură putea deveni acea lumină, care putea să lumineze omului dela moarte spre viață. Pentru a da omenirei păcătoase putința să se împărtășască din acest izvor de viață, „Cuvântul s'a făcut trup și a locuit cu noi, plin de har și de adevăr; și noi, — adaogă evanghelistul, — am văzut slava Lui, slavă ca a unui-a născut din Tatăl“. Precum la începutul tuturor lucrurilor s'a săvârșit taina nepătrunsă de minte a creațiunii lumii, așa la plinirea vremilor s'a săvârșit o taină tot atât de nepătrunsă a întrupării lui Dumnezeu — Cuvântul. „Și cu adevărat, — sf. apostol Pavel, — mare este taina creștinătății, Dumnezeu s'a arătat în trup, s'a justificat prin Duhul, a fost văzut de îngeri, s'a propoveduit între popoară, a fost primit în lume și s'a înălțat întru slavă“ (1 Tim. III, 16). Anume această mare taină a creștinătăței alcătuește obiectul Istoriei Biblice a Noului Testament.

Întruparea lui Dumnezeu — Cuvântul s'a săvârșit „la plinirea vremilor“, când omenirea păcătoasă își săcătuise cu totul puterile moralo-duhovnicești și ajunsese la convingerea conștientă sau inconștientă, că viața mai departe în asemenea stare e imposibilă și că trebue să vină de undeva izbăvirea. Și ea a venit de sus și a fost însoțită de evenimente, care fusese prezise de proroci, ca niște semne, după care se putea cunoaște vremea arătării Mântuitorului lumii. Unul din semnele principale, cum prezisese prorocul Maleahi, trebuia să servească arătarea unui prevestitor sau înger, care trebuia să pregătească calea lui Mesia celui îndeobște așteptat[1]). Acest prevestitor a fost sf. Ioan Inainte-

1) Maleahi. III, 1: „Iată Eu trimit pe Ingerul Meu și el va pregăti calea înaintea Mea“; și iarăși Maleah. II, 5; „Iată Eu voi trimite la voi pe Ilie prorocul înainte de sosirea zilei Domnului“.

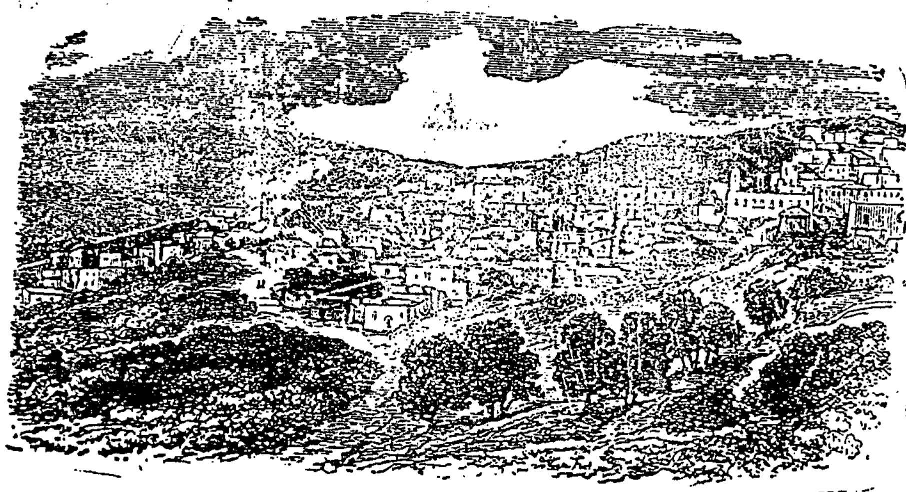
mergătorul, și prin vestirea concepției și nașterei lui să și începe istoria biblică a Noului Testament (Luc. I, 5-25).

In timpul domniei lui Irod cel Mare în Iudeea, în unul din orașele preoțești nu departe de Ierusalim, anume în orașul Iudei sau Iuta[1]), trăia o pereche evlavioasă și anume preotul Zaharia cu soția sa Elisaveta. In situația preoției iudaice din timpul captivității babilonice se produsese o schimbare esențială. Adevărat, ca și înainte, încă de pe vremea lui David, preoții se împărțeau în „dejurnii") regulate, care săvârșiau cu rândul slujbele la templu, dar preoția nu mai avea însemnătatea dinainte. Insuși templu nu mai avea în el lucrurile sfinte de altă dată, de oarece într'însul nu mai era sicriul legii, nu mai erau tablele legii, precum nu se mai arăta nici strălucirea tainică a lui Dumnezeu, care cândva cerceta templu lui Solomon. In capul preoților, ca și mai înainte, stătea arhiereul, dar această vrednicie pierduse demult însămnătatea sa de altă dată, de oare ce mulți arhierei își pătase cinul lor prin rivalități nedemne, prin întrigi lumești, prin viață deșartă, prin setea după avuții și prin alergarea după interese curat lumești, și politice. Sub Irod cel Mare arhiereii deveniseră simple instrumente a scopurilor politice, se puneau și se depuneau după capriciul regelui și se târau înjositor înaintea autorităților lumești. Dar perzindu-și importanța lor duhovnicească, arhiereii cu atât mai mare râvnă tindeau să ocupe situație socială cu atât mai avantajoasă, și repede împrejurul arhiereului se alcătuia un întreg partid de preoți principali, care-și punea de problemă principală a vieții lor, de a nu perde cinul arhieresc din cercul lor, și dacă trebuia să obțină asta chiar și prin bani și după aceea să țină toată preoțimea și poporul supus sieși. Această „aristrocrație preoțască" care consta în mare parte din saduchei, ce nu credeau nici măcar în viața viitoare, era o nouă dovadă a faptului, până la ce grad de decădere sub raport religioso-moral ajunsese poporul ales. Din fericire pentru el această aristrocrație prezenta un cerc puțin numeros, iar alăturea de dânsul exista o enormă mulțime de preoți inferiori, care, stând la o parte de agitațiile politice, își îndeplineau modest datoria lor preoțască, mângâindu-se cu nădejdea, că în curând va veni Izbăvitorul făgăduit, Care va restabili vrednicia sfințeniei călcate în picioare. De oare

1. Părerile cercetătorilor sunt impărțite în această privință. Unii consideră orașul lui Zaharia Hebronul, iar unii, ca de exemplu Didon, socot locuința dreptului Zaharia în Ani-Carim (vechiul Carem, cale de două ceasuri dela Ierusalim. Iisus Navi, XV, 59). Vezi Didon, Jesus Christ. tom. II, pag. 419, suplement D.

ce preoţia rămăsese ereditară, deaceea era foarte numeroasă. După mărturia lui Iosif Flavie, numărul preoţilor în acest timp ajungea pânăla 20.000 de oameni, cifră foarte mare pentru poporul iudeu, şi deşi ei trăiau în 13 oraşe, destinate lor prin lege, totuşi ei se puteau vedea necontenit pe uliţile Ierusalimului, când asistau necontenit la datoria slujbei lor. Mulţimea cea mai mare din ei erau saraci, de oare ce poporul era tare sgârcit la aducerea de prinoase; veniturile obişnuite constau din jertfe şi mai ales din desatine sau zeciuiele, şi -afară de asta aristocraţia preoţească răpea fără milă şi acea parte sărăcăcioasă de prinoase, ce li se mai cuvenea. In asemenea stare de lucruri nu-i de mirare, că cea mai mare parte a preoţimei inferioare nu se distingea prin o cultură înaltă, cu atât mai mult, că ritualismul extrem de desvoltat trebuia să răpească cu totul atenţiunea lor, nedând putinţa unei vieţi independente a spiritului. Dar în împrejurările date aceasta a fost spre bine. Cultura acelui timp era îmbibată de otrava îndoelii sau chiar a deplinei necredinţe, cum se observa mai ales la saduchei, sau de bucvalismul fără suflet, încă şi mai primejdios, împreunat cu trufia nemărginită a pretinsei cuvioşii, cum se petrecea asta cu fariseii, şi deaceea adevărata cucernicie se putea păstra anume în acel mediu, unde se păstra mai mult sau mai puţin modestia, care trăia cu sfintele tradiţii şi cu aşteptările poporului. Nu se ştie, ce situaţie ocupa propriu preotul Zaharia, dar după toate semnele el era om modest sub toate raporturile. El trăia în unul din oraşele cele mai mici preoţeşti, departe de zgomotul marilor mişcări politice, ce se petreceau în lume, şi ducând o viaţă liniştită şi tihnită, adunând în sufletul său acea bogăţie mare, religioso-morală, singura care şi poate servi de temelie a fericirei. Femeea sa Elisabeta deasemenea se pogora din neamul sacru preoţesc, şi în realitate, ei amândoi îşi trăgeau genealogia lor dela Aaron. După viaţa lor ei răspundeau în totul cerinţei înalte a credinţei lor şi legii lor, de oare ce ei amândoi erau drepţi înaintea lui Dumnezeu, purtându-se după toate poruncile şi rânduelele Domnului fără meteahnă" (Luc. I, 6). Dar nici această cuvioşie înaintea lui Dumnezeu, care instaurase pacea în sufletul lor, nu putea să înăbuşe în inima lor o întristare tainică, care-i apăsa pe ei pe amândoi. Slăvitul lor neam, care dăduse slujitori lui Dumnezeu în curgere de aproape 1500 ani, era expus primejdiei unei conteniri totale, de oare ce ei amândoi erau bătrâni, şi totuşi până acum nu aveau copii. Se ştie, ce nenorocire si ruşine era pentru femeea biblică, stâr-

picîune. Pentru înlăturarea ei multe femei vărsase potop de lacrimi și cu rugăciune înflăcărată alergau la Dumnezeu pentru a le ridica asemenea ocară (Fac. XXX, 1-2; Reg. I. 11). Nașterea pruncului se considera ca o deosebită binecuvântare dela Dumnezeu, care adeverea că numele tatălui lui „nu se va șterge din Israil" și „nu va dispare dintre frații lui" (Denter. XXV, 6; Rut. IV, 10). La popoarele vechi, în genere era puternică dorința de urmași, dar la poporul cel ales împreună cu asta se unea și dorința supremă, ca macar prin urmași să se unească cu Mesia cel așteptat. In vederea tuturor acestora se poate înțelege cât de mare era întristarea evlavioșilor Zaharia și Elisaveta. Anii treceau unii după alți, și rugăciunile cu lacrimi ferbinți ale lor, ca să li se dăruiască copii rămâneau oare cum neascultate. Dar când anii

Vederea Ierusalimului modern.

înaintați făcuse pe perechea cea evlavioasă să piardă orce nădejde de împlinire a înflăcăratei dorințe a inimii lor, ea se împlini după planul rânduit de Dumnezeu și în împrejurări neobișnuite.

După îndatoririle slujbei sale, Zaharia trebuia la anumite date să vină la Ierusalim pentru slujba sa preoțească. El făcea parte din dejurnea lui Avia și când veni rândul acestei dejurne, el plecă la orașul sfânt. Ierusalimul acestui timp prezenta o față deja cu totul alta, decât ceeace era el în timpul trecut de dinaintea robiei babilonene. Peste dânsul trecuse multe furtuni istorice. Negreșit, el stătea tot pe acel munte istoric, era împresurat tot de acele localități istorice și sfinte pentru popor, dar în sine el prezinta un oraș cu totul nou, construit pe cenușa Ierusalimului anterior, deși deja reușise să se învechiască din nou. El datora

câteva ziduri, deasupra cărora se înălţau turle şi între dânsele se remarca turnul Antonia, care serveşte de principală pază a noilor cuceritori păgâni ai oraşului sacru, a romanilor. Acest turn era chiar în preajma templului, care, ca şi înainte, continua să servească de centru nù numai oraşului, ci şi a toată ţara, ba încă nu numai a Palestinei, ci, se poate spune, a tuturor ţărilor, unde locuiau iudeii risipirii. In capul poporului stătea un uzurpator al tronului lui David, neiubit de el, Irod zis cel Mare, care, simţind dependenţa sa de romani, se târa înaintea lor până întru atâta, încât pentru a plăcea lor, nesocotind sentimentele supuşilor săi, cel puţin a celei mai bune părţi din ei, introduse în Ierusalim instituţiile păgâne romane, până şi teatrele lor. Şi pentru ca să înăbuşe murmurul poporului şi totodată pentru a satisface setea sa de construcţie, el în acelaş timp construi din nou templul sărăcăcios de până atuncea zidit cu mijloacele sărăcăcioase ale poporului la întoarcerea din ròbia babilonică, şi ridică cu adevărat un templu măreţ, care alcătuia un lucru de admiraţie pentru străini. Condus de gândul trufaş să întreacă pe Solomon, Irod nu cruţă nici osteneală, nici bani. Pe mii de căruţe cără piatră; zece mii de lucrători sub conducerea a o mie de preoţi osteniră la construirea lui, şi cu ajutorul celor mai buni artişti şi arhitecţi a fost creat un templu, care uimea prin măreţia şi frumuseţea sa. Nu degeaba s'a alcătuit proverbul iudeu, că „cine n'a văzut templul lui Irod, acela nu ştie ce-i frumosul". Aproape de curţile şi pridvoarele templului se îngrămădeau gloate de oamenii cei mai diferiţi. Aicea erau elinişti, sosiţi la sanctuarul naţional, se poate zice din toate unghiurile lumii; Galileni cu temperamentul lor aprins şi cu graiul lor suigeneris; iudei din oraşele şi satele înconjurătoare şi ierusalimieni spilcuiţi; preoţi şi leviţi în hainele lor albe; farisei vajnici şi cu pasul fudul cu hainele lor largi în poale, cu ciucurii legiuiţi şi cu filateriile trufaş aşezate la iveală, şi saducheii delicaţi, cu manierele lor fine, manifestându-şi necredinţa lor prin surâsuri ironice la vederea evlaviei de faţadă a fariseilor, protivnicii lor; iar prin curţile exterioare se îngrămădeau şi păgânii, atraşi de simţul simplei curiozităţi pentru cultul iudaic. Mulţi din această mulţime felurită veneau aicea să se roage, alţii să aducă jertfe sau să primească curăţire, iar alţii simplu ca să se vadă cu prietenii şi cunoscuţii lor, şi să sfătuească despre lucrurile religioase şi despre altele, în colonadele cele largi, care împrejmuiau templul, sau chiar pe chestiuni judecătoreşti, care se rezolvau în una din încăperile templului de către Sinedriu. In curtea păgânilor sau în porticile

ei, ședeau cu lăzile lor schimbătorii de bani, cari pentru o plată fixată, schimbau orce monedă străină pe siclii sacrii, singurii care se primeau la templu. Tot aicea se vindeau și diferite animale și paseri, care se îngăduia de lege pentru jertfe, și în genere tot felul de lucruri, necesare la slujbă,[1] iar la pridvoarele și zidurile templului se îngrămădeau saracii și diferiți ciungi, care cereau pomană. In această mulțime împestrițată ici - colea se arătau și membrii de ai aristocrației preoțești luxos îmbrăcați, sau pășind vajnic unii din cunoscuții cărturari și legiști, după care urmau învățăceii lor dornici de imitație. Acești cărturari sâmbăta și în sărbători eșau pe terasa templului, ca să predice poporului legea sau să răspundă la întrebările, ce li se punea relativ de diferite subtilități ale cazuisticei iudaice legiste. Insfârșit se înțelege, că erau aicea și astfel de persoane, care, fiind însuflețite de sentimente religioso-morale mai alese, veneau la sanctuarul național, ca sub umbra lui să se dedee la cugetări asupra soartei trecute și viitoare a poporului și să se roage pentru vinirea cât mai degrabă a „Mângâerei lui Israil", care trebuia să restabilească din nou slava dispărută a poporului celui ales.

In una din zilele de toamnă dreptul Zaharia, strecurându-se prin această mulțime, se îndreptă spre încăperea pregătită pentru dânsul la templu. In ziua următoare disdedimineață se începea dejurnea lui de slujire preoțească, și el trebui să se pregătească pentru asta. Porțile masive ale templului se deschiseră și prin oraș răsună întreitul sunet al trâmbițelor de argint, prin care preoții vesteau momentul aducerei jertfelor de dimineața. Poporul în gloate dese se îndreptă spre templu, unde preoții își împărțeau între dânșii complicatele îndatoriri ale slujbelor de peste zi. Actul cu deosebire solemn al slujbei sfinte era tămâerea cu înălțare de rugăciune pentru poporul, ce stătea în pridvor și în curte, și pentru săvârșirea ei preotul se alegea printr'un sorț deosebit, de oare ce acest act se considera atât de sfânt, încât săvârșirea lui se oferea fiecărui preot numai odată în an. Fericitul, căruia îi cădea acest sorț, se numea „bogatul" (probabil din causă că se lăsa la dispoziția lui bogăția darurilor duhovnicești superioare, și deasemenea și un cunoscut avantaj la împărțirea veniturilor) și el devenea persoana principală, asupra căruia de preferință se concentra atențiunea întregului popor adunat. De data aceasta sorțul fericit a căzut pe dreptul Zaharia. Nu e greu de închipuit starea dreptului bătrân, când lui pentru prima și pentru ultima

1) Vezi Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, tom. I, p. 114.

oră în viață îi căzu fericirea să săvârșască cel mai sfânt act al sfintei slujbe, care era accesibil pentru un preot, și încă în nemijlocita apropiere de sfânta sfintelor. O agitație sfântă îl cuprinse, și el cu tremur de inimă începu să se pregătească pentru marea slujbă. Ca ajutoare i se dădură doi preoți, din care unul cu evlavie îndepărtă dela jertfelnic tot ceeace putuse remânea dela slujba precedentă și, înălțind rugăciune, se retrase; celălalt aduse cărbuni aprinși, îi puse pe altarul tămâierii și deasemenea, înălțind rugăciune, se depărtă, așa că în sanctuar rămase numai preotul slujitor. Intre acestea, în templu răsună sunetul puternic al trâmbiței de argint, care, purtându-se chiar peste cuprinsul curților lui, dădea de știre poporului începutul slujbei sfinte. Preotul slujitor Zaharia, cu cădelnița de aur în mâni, se apropiă cu evlavie de altarul tămâerei. Iată, el stă înaintea perdelei, care despărța de dânsul Sfânta Sfintelor. La dreapta lui se afla masa pânilor punerii înainte, la stânga se afla sfeșnicul cel de aur, care revărsa asupra lui razele luminii tainic scânteind, iar chiar dinaintea lui se afla însuși jertfelnicul tămâerei cu cărbunii aprinși pe dânsul. Aflându-se într'un loc așa de sfânt, în prezența tainică a lui Dumnezeu, dreptul Zaharia, fără să vrea se umplu de simțul unei neobișnuite evlavii, căruia corespundea și tot poporul ce stătea în pridvor și se aprofundase într'o tăcere evlavioasă. La semnalul dat preotul aruncă tămâia pe cărbunii aprinși și un stâlp de fum bine mirositor îl cuprinse și pe el însuși și sanctuarul, simbolizând rugăciunea pentru poporul ce se ruga și pentru tot israelul. Rugăciunea în asemenea împrejurare se ridica pentru ertarea păcatelor poporului, a înseși preotului slujitor și a familiei lui. Dar ca om drept și fără îndoială asemenea multor altor adevărat israiliți, „așteptând Mângâerea lui Israil“ și „așteptând izbăvirea“ (Luca, II, 25, 38), Zaharia putu să adaoge la asta și rugăciunea, ca să se împlinească cât mai repede nădejdea așteptată a lui Israil, și să vie Mesia Cel vestit de proroci [1]. Și când el înălța această rugăciune, în care nu se poate să nu se fi amestecat și dorința tainică a inimii lui de a i se dărui urmași, deodată i se arătă Ingerul Domnului. Aceasta fu ceva cu totul neobișnuit. Chiar nici în tradiție nu se afla nici cea mai mică amintire, ca mai înainte cândva Ingerul Domnului să se fi arătat

1) „Veșnicule Dumnezeu, strigă el către Iehova, preaslăvit să fie numele Tău, și să se sfințească el în lumea asta, pe care ai creat-o Tu după bunăvoința Ta! Prelungească-se asupra noastră împărăția Ta; Să vie răscumpărarea; să vie la noi Mesia cel dorit“. Vezi S. Vișneacov, „Sfântul Ioan Inainte mergătorul“, p. 17.

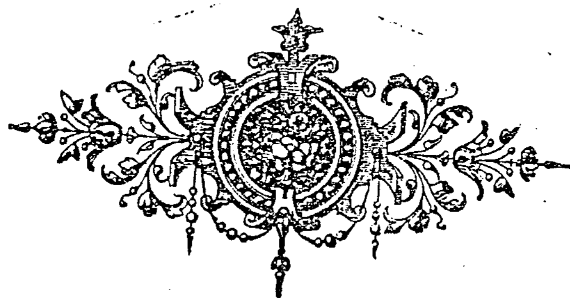
unui simplu preot în timpul săvârşirei jertfei tămâerii, deşi erau cunoscute două cazuri de arătare a Ingerului arhiereilor în marea zi a îndurărei, şi anume lui Simon cel drept şi lui Ismail, fiul lui Elisei. Nu-i de mirare, că „Zaharia, văzîndu-l s'a turburat şi frică a căzut peste dânsul". Dar acesta era un vestitor bun, Arhanghelul Gavriil, care avea să comunice dreptului Zaharia vestea care trebuia să servească de amanet bucuriei şi pentru dânsul, şi pentru evlavioasa Elisaveta, pentru tot Israilul şi pentru toată omenirea. Sosise timpul împlinirii rugăciunilor înflăcărate ale lui Zaharia şi a tuturor celor de un gând cu dânsul. Curând trebuia să vie Mesia şi dreptul preot se va învrednici de marea cinste să fie rudă cu El chiar şi după trup: lui i se va naşte un fiu, care însuşi va pregăti calea Mântuitorului lumii. „El va fi nazareu, nu va bea vin, nici sichera, şi se va umplea de Duhul Sfânt chiar din pântecele mamei sale; şi pe mulţi din fii lui Israil îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor. Şi va merge înaintea Lui cu duhul şi puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinţilor către copii, şi celor neascultători chipul cugetării celor drepţi, pentru a prezenta Domnului un popor pregătit" (Luca, I, 13-17). In mare nedumerire Zaharia ascultă graiurile misteriosului binevestitor. Graiurile acestea erau cu totul neaşteptate şi îmbucurătoare, ca inima tremurândă a preotului să fie în stare să le primească deodată, cu atât mai vârtos faţă de conştiinţă, că el şi femeea lui sunt deja împovăraţi de ani. Oscilând între credinţă şi îndoială, îşi exprimă el cu teamă dorinţa, ca bunavestire să fie adeverită prin vre un semn văzut, capabil să-l convingă, că toată vedenia asta nu este o simplă amăgire a simţului agitat. „Pe ce voi cunoaşte eu asta? - întreabă Zaharia nedumerit. - Căci eu sunt bătrân şi femeea mea înaintată în vrâstă". Atunci Ingerul îi spuse: „Eu sunt Gavriil, celce stau înaintea lui Dumnezeu şi sunt trimis să vorbesc cu tine şi să-ţi binevestesc aceasta. Şi iată, tu nu vei grăi şi nu vei avea putinţă să vorbeşti până în ziua aceea, când se va împlini aceasta, pentru că n'ai crezut cuvintelor mele, care se vor împlini la vremea lor". Apoi îngerul s'a făcut nevăzut, şi numai fumul de tămâe în valuri dese răvărsa miros plăcut în sanctuar. Uimit de toate acestea, bătrânul stătea în uimire mută, şi fu până întru atâta cufundat în cugetarea la cele ce se petrecuseră, încât uită că afară îl aştepta mulţimea închinătorilor. Poporului, această întârziere neobişnuită în sanctuar deasemenea i se păru bănuitoare, şi mulţi se mirau de aceasta, iar unii probabil se şi temeau, să nu se fi întâmplat ceva bătrânului preot în templu.

Dar iată, însfârşit, mult aşteptatul bătrân eşi din templu, ca să ocupe loc pe treptele ce duceau dela pridvor la curtea preoţilor, care stând în rând după cin, îl aşteptau să dea binecuvântarea solemnă poporului, care binecuvântare de regulă preceda jertfele zilei. Ocupând locul său, Zaharia voi să rostească binecuvântarea, dar abia atunci simţi, că asupra lui deja se împlinise cuvintele arhanghelului şi fusese lovit de muţenie. Poporul privea şi se mira. Bănuiala, că preotului i s'a întâmplat ceva acum deveni limpede pentru toţi, şi Zaharia se încercă să explice asta cumva prin semne.

Primind dela preotul respectat de toţi binecuvântarea mută, poporul se împrăştiă prin oraş, ducând cu sine şi răspândind istorisirea despre acest eveniment neobişnuit, pe care mulţi îl înţeleseră exact anume în acel înţeles, că Zaharia „a avut vedenie în templu". Lovit de muţenie, Zaharia nu conteni slujbele sale preoţeşti şi a rămas la templu până la terminarea dejurnei sale, numai după trecerea săptămânei de rând, adecă până în sâmbăta următoare, când se începea o nouă dejurne. Apoi se întoarse din Ierusalim în oraşul său natal şi aduse vestea mută, dar plină de bucurie drăgălaşei sale Elisabeta.

Spre marea bucurie a fericitei perechi, făgăduinţa arhanghelului nu întârzie a se împlini. Elisabeta concepu [1], dar timp de cinci luni desmerdă tainic în inima sa această mare bucurie pentru dânsa şi repeta cu entuziasm: „Aşa mi-a făcut mie Domnul în ziua aceasta, în care a privit spre mine, ca să ridice dela mine ocara dintre oameni".

Astfel, marea taină se apropia de împlinirea ei.

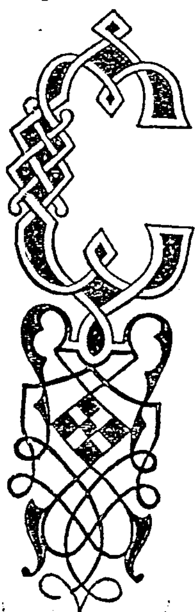
1) Biserica ortodoxă sărbătoreşte acest eveniment la 23 Septembrie.

Nazaretul cu vederea dealurilor ce-l înconjoară.

CAPITOLUL III

BUNA VESTIRE A PREASFINTEI FECIOARE MARIA ȘI NAȘTEREA SF. IOAN INAINTEMERGĂTORUL

ând drepții Zaharia și Elisabeta, trăind în căsuța lor pașnică, numărau cu bucurie săptămânile și zilele ce-i apropiau de împlinirea făgăduinței date lor, la nord, cam la 180 de chilometri dela dânșii, în micul orășel Nazaret, se săvârși altă taină încă și mai mare, încă și mai îmbucurătoare și totodată încă și mai înfricoșată. In acest orășel trăia ruda Elisabetei, tânăra fecioară Maria. Aceasta era rodul sfânt al multor rugăciuni cu lacrămi ale lui Ioachim și ale Anei, o pereche tot așa de sfântă, ca și Zaharia și Elisabeta. Această pereche se pogora din vechiul neam regesc al lui David. Propriu Ioachim se trăgea din tribul lui Iuda și avea de străbun pe regele David, iar Ana era fiica cea mai mică a preotului Matihan din neamul lui Aaron. Sfânta pereche trăia în belșug, pentrucă Ioachim era om bogat și asemenea străbunilor poporului israilit, avea multe turme. Dar nu bo-

găţia, ci înalta evlavie distingea această familie între celelalte şi o făcea vrednică de mila lui Dumnezeu. Tradiţia ne arată cu deosebire una din trăsăturile, care mărturiseşte, în ce măsură toată viaţa lor era pătrunsă de spiritul iubirei respectoase către Dumnezeu şi al milei de cei săraci. Ei pe fiecare an osebeau două treimi din veniturile lor, din care o treime o jertfeau templului, iar pe ceialaltă o împărţeau la săraci. Dar cu toată această fericire de dinafară, inima lor, ca şi inima drepţilor Zaharia şi Elisabeta, era chinuită de o tristeţă tainică, de oarece ei nu aveau copii. Mult şi cu înflăcărare se rugaseră ei, ca Dumnezeu să deslege stârpiciunea lor, dar se împlinise deja cincizeci de ani dela căsătoria lor, şi totuşi ei nu aveau încă copii. Această dorinţă a venirii cât mai curând în lume a lui Mesia, comună tuturor drepţilor Vechiului Testament, şi totodată trista convingere, că din pricina nerodirei lor, vor fi lipsiţi de nădejdea de a se apropia prin urmaşii lor de Acela, Care era aşteptarea lui Israil, le pricinuia o întristare cu atât mai mare, cu cât nădejdea lor, în vederea vârstei înaintate, se întuneca tot mai mult, şi asupra sufletului lor tot mai mult apăsa povara dispreţului oamenilor. Intr'o împrejurare, acest dispreţ se exprimă cu deosebire de puternic, aşa că din pricina întristării inima lui Ioachim era parecă să se sfărâme. Dar totodată această împrejurare servi ca punct de întoarcere în viaţa lui, de oarece chiar în acest moment se aprinse iar nădejdea demult stânsă.

In una din marele sărbători dreptul Ioachim, ca împlinitor exact al legii, veni împreună cu concetăţenii săi la templul din Ierusalim, cu gândul să-şi ducă, după obiceiul său, jertfă Domnului. El o prezentă cu toată căldura sentimentului său de respect; dar care nu fu mâhnirea lui, când un oare care Ruvim începu să o respingă cu dispreţ, zicând: „pentruce tu înaintea altora doreşti să aduci darurile tale lui Dumnezeu? Tu eşti nevrednic de aceasta, ca un neroditor". Acest reproş îl lovi mai tare ca ascuţişul unei săbii în inimă, şi lui îi veni gândul strivitor, că şi în realitate el probabil este aşa de păcătos, încât merita ocara poporului. Cu adâncă întristare în inimă părăsi el templul şi se aprofundă într'o rugăciune cu lacrimi, în care-şi vărsă toată amărăciunea, care umplea sufletul lui. Vestea despre asta ajunse şi până la Ana, şi ea deasemenea plânse nemângâiată şi se rugă Domnului. Aceste lacrămi necontenite sfâşiau şi inimile tuturor vecinilor lor, şi la o mare sărbătoare la Ana veni slujnica sa Iudit şi cu duioşie din inimă îi zise: „Mult ai să-ţi sfâşii tu sufletul? Acum nu e bine

să te întristezi, pentrucă a sosit marea zi a Domnului". Evlavioasă Ana găsi în aceste cuvinte oare care mângâere pentru sine, îmbrăcă hainele de sărbătoare și pela ceasurile nouă eși în grădină. Acolo ea șezu sub un pom de Laur și se ruga încetișor lui Dumnezeu: „Dumnezeule al părinților mei, — șoptea ea; — binecuvintează-mă și auzi plângerea mea, cum ai auzit tu pe Sara și ai binecuvântat-o prin dăruirea ca fiu pe Isac". Cugetând astfel rugător, ea căută spre ceriu și văzu în ramurile pomului un cuib de vrabie. Acest simbol al nașterii de fii iarăși se reflectă apăsător în inima sa, și ea, oftând, zise: „Vai mie, Vai mie, celeia ce n'am copii? Vai, eu m'am născut, ca să devin ocară și dispreț printre fiii lui Israil. Cui mă pot eu asămăna? Nu paserilor cerului, pentrucă ele au copilași; nu dobitoacelor necuvântătoare, de oare ce și ele aduc rod înaintea Domnului; nu fãpturilor din ape, pentru că și acelea aduc rod la vremea lor și Te binecuvintează pe Tine, Doamne?" Când ea era cu totul absorbită de asemenea 'cugetări triste, deodată apăru înaintea ei un înger și-i spuse, că ea va naște un copil. Această veste în astfel de împrejurare neobișnuită o uimi așa de tare, încât ea esclamă: „Cum e viu Domnul Dumnezeu, așa copilul se va naște din mine, fie de genul femenin sau masculin, eu îl făgăduesc Domnului, și el va sluji Lui în toate zilele vieții lui". Această veste de bucurie Ana nu întârzià să o comunice bărbatului său, care între acestea se retrăsese din pricina întristărei în pustie și acolo petrecea in mijlocul turmelor sale. Ei amândoi nădăjduiau cu toată încrederea în făgăduința lui Dumnezeu, se umplură de bucurie, și vestea îngerului se împlini la vremea ei pentru ei; de oare ce în adevăr Ana născu o fiică, căria i se puse numele Maria [1]).

Vrăbii de Palestina

Ca rod sfânt al unor rugăciuni cu multe lacrimi, Maria a fost consacrată lui Dumnezeu, și când ea împlini trei ani, a fost întrodusă la templul din Ierusalim, unde i se și dădu locuință în una din clădirile sfinte, alipite de templu. In templu locuiau nu

1) Sărbătoarea naşterei Maicei Domnului este la 8 Septembrie.

puţini oameni evlavioşi, care se consacrase slujirii dumnezeeşti. La iudei era în genere obiceiul de a se consacra primii născuţi lui Dumnezeu atât cei de parte bărbătească, cât şi cei de parte femeească, şi unii din aceşti consacraţi se aduceau acolo la templu până la o vârstă mai matură. Intre dânşii era o clasă de oameni, cunoscuţi sub denumirea de nazorei, care prezenta ceva în genul monahilor din timpurile noui. Intrarea în biserică a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, a avut loc într'o împrejurare solemnă. Când drepţii Ioachim şi Ana se apropiară cu fiica lor consacrată de templu, atunci întru întimpinarea lor a eşit cu cântare preoţii care slujau în frunte cu însuşi arhiereul acelui fericit timp[1]). Punând pe micuţa lor fiică pe prima treaptă a scărei templului, evlavioasa Ana se adresă către dânsa cu cuvintele entuziaste: „Mergi, fiica mea, la Acela, Care te-a dăruit mie! Mergi, Chivot sfinţit, către multmilostivul Stăpân! Mergi, uşa vieţii, către milostivul Dătător de bunătăţi! Mergi, sicriul Cuvântului, în templul Domnului! Intră în biserica lui Dumnezeu, bucuria şi veselia lumii!" Intreg acest mediu măreţ însufleţi pe mititica până întru atâta, că ea singură se urcă pe toate treptele, în templu fu primită de arhiereu şi s'a educat la templu împreună cu alte uceniţe.

La templu Preasfânta Maria a trăit până la vârsta de paisprezece ani, şi tot timpul l-a petrecut în rugăciuni; intervalele între acestea ea le consacra lucrului manual. Ea învăţă la perfecţie cititul şi scrisul, de care s'a şi folosit pentru a cunoaşte legea Domnului. Distingându-se dela natură cu talente înalte, ea învăţă cu plăcere, citea adesa sf. Scriptură şi cugeta la cele citite. Inţelepciunea ei mira pe toţi. Din lucru manual ea se ocupa cu torsul inului şi a lânii, iubea să coase cu mătăsuri, cu deosebire haine şi vestminte care aparţineau slujbelor preoţeşti, şi în toate acestea era foarte iscusită. Arta sa ea a dovedit-o mai târziu prin aceea, că pregătea pentru Domnul Iisus Hristos litoane nu cusute, ci ţesute de sus până jos, atât de frumoase, încât răstignitorii nu îndrăzniră să sfâşie litonul cu care fusese îmbrăcat Mântuitorul atuncea, ci hotărâră să arunce sorţ, ca să cadă întreg unuia din ei.

Intre acestea drepţii Ioachim şi Ana, fericiţi prin o naştere aşa de miraculoasă a unei fiice, cu pacea în suflet îşi încheiară călătoria lor pământească şi se alăturară la străbunii lor. Maria

1. După tradiţie, acest arhiereu era Zaharia, identificat de unii tatăl lui Ioan Botezătorul, deşi această identificare întâmpină mari dificultăţi.

rămase singură la templu, dar în starea sa de orfană își găsi mângâere în devotamentul plin de iubire a rudeniei sale Elisabeta, soția dreptului Zaharia, în casa cărora ea, după toată probabilitatea, nu odată a fost și a stat ca oaspete. Dar iată pentru dânsa sosi acea etate, care după lege se socotea periodul majoratului, și după obiceiul predominant ea trebuia să se mărite. De oarece ea, și în puterea consacrațiunei Domnului, și după predispoziția sa personală preferă să rămână necăsătorită, dar între altele la iudei nu erau instituțiuni, care ar fi putut asigura siguranța și fecioria tinerei fete, apoi arhiereul și preoții, după o deosebită indicare a lui Dumnezeu, hotărâră să o logodească cu o rudă a sa, un bătrân evlavios, care descinzind, ca și ea, din neamul vechiu regesc al lui David, după înseși anii săi și după înrudire, și încă și mai mult după pietatea sa, putea fi cel mai bun păzitor al fecioriei ei [1]). Acesta era Iosif, după meserie tâmplar, care locuia în Nazaret. De oare ce acolo după Ioachim și Ana rămăsese probabil casă, trecută de moștenire Mariei, apoi ei se mutară acolo în orașul lor natal, unde, după logodirea cu dreptul Iosif, își duceau o viață liniștită și pioasă. Educată din pruncie la templu, sub influența binefăcătoare a necontenitelor lui slujbe sfinte și simbolice, dela naștere pregătită să slujească de vas cu totul curat marei taine, tânăra fecioară și în Nazaret fu cu totul devotată împlinirei votului său și-și petrecea timpul în rugăciuni neadormite și în citirea cuvântului lui Dumnezeu. Asemenea tuturor oamenilor credincioși din poporul ales, ea orcând sosea timpul jerfei de dimineață, se retrăgea în camera sa deosebită și să deda tainic la rugăciune. In unul din aceste momente s'a și petrecut un mare eveniment.

In luna a șasea după tainica descoperire, făcută Zahariei în templu, când Preasfânta Fecioară stătea singură la rugăciune sau citea din sf. Scriptură, în camera ei apăru acelaș arhanghel Gavriil și-i zise: „Bucură-te cea plină de dar! Domnul este cu tine; Binecuvântată ești tu între femei!“ Apariția cerescului binevestitor în

---

1) Unii din cei mai noi cercetători dovedesc, că Iosif nu era nicidecum bătrân, ci simplu om pios și feciorelnic, care se ținea riguros de rânduelele eseilor ascetici. Dar această parere stă în imponcișare cu tradiția clară și binedeterminată, care și-a găsit expresia în așa mari autorități, ca Origen, Grigorie de Nisa, Gurădeaur, Epifanie, Ciril de Alexandria, etc. și deaceea nu poate să aibă alt înțeles, decât o presupunere răsleață. Le Camus La Vie, p. 147. Vezi deasemenea Lecanu, Histoire de la S. Vierge, 1882, p. 126— 27.

camera ei deosebită, și încă tocmai în ceasul rugăciunii firește că a trebuit să o turbure, și ea începu să cugete în sine ce fel de salutare este asta. Și îngerul ii spuse: „Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei concepe în pântece, și vei naște un Fiu, și-i vei pune numele Iisus. El va fi mare și se va chema Fiul lui Dumnezeu, și-i va da Domnul Dumnezeu tronul lui David, tatăl Său; și va domni peste casa lui Iacov în veci, și împărăţia Lui nu va avea sfârșit". Cuvinte slăvite, mărețe, pline de bucurie, dar totodată și nepătrunse! Doar ea era fecioară din făgăduinţă, și cuvintele vestitorului se par protivnice naturei și nepătrunse pentru mintea omenească. „Cum va fi aceasta" — zise Maria către înger, — „când eu nu știu de bărbat". Aceasta nu era îndoială, de care nu era capabilă inima sincer crezătoare a Mariei, ci numai o nedumerire a minţii ei simple omenești. Atunci îngerul ii răspunse: „Duhul Sfânt va veni peste tine, și puterea Celui preaînalt te va umbri; pentru aceea și sfântul ce se va naște se va chema Fiul lui Dumnezeu", că la Dumnezeu nu-i nimica cu neputinţă, și ca dovadă despre asta îngerul arătă, că Elisabeta, ruda ei, cunoscută deja tuturor ca stearpă, a conceput fiu acum, la bătrâneţele ei, și era acum luna a șasa de când i se făcuse aceasta. Aceste cuvinte căzură în sufletul Mariei, ca niște raze luminoase de viață dătătoare, și luminară toată nedumerirea inimei sale celei fecioresti. Plină de credinţă în măreaţa comunicare, preasfânta Maria îndepărtă dela sine toate socotelele omenești, și toată puterea credinţei și a nădejdei sale în Dumnezeu se exprimă în răspunsul său către înger: „Iată, roaba Domnului! Să-mi fie mie după cuvântul tău!" Și s'a dus îngerul dela dânsa [1]).

Interiorul bisericei Bunavestire din Nazaret.

Primind o veste atât de măreaţă și tainică, Preasfânta Fecioară simţi o nebiruită nevoe să împărtășască această bucurie cu cineva din cei mai scumpi inimii sale. Dreptul Iosif, nici după anii săi,

1) Locul bunei vestiri s'a eternizat în Nazaret prin o măreaţă biserică, în cuprinsul căria se păstrează modesta locuinţă a Maicei Domnului. Inscripţia de aur iluminată de candele pururea nestânse, glăsuește solemn: Hic verbum caro fuit (aicea Cuvântul s'a făcut trup). Biserica aparţine unei monastiri latine.

nici după situaţia sa, nu putea fi persoana, cu care ea ar fi putut împărţi bucuria sa tainică. Mai potrivit pentru dânsa era să împartă această bucurie cu bătrâna sa rudenie Elisabeta, care şi însuşi primise o asemenea bucurie şi care a fost pentru ea a doua mamă în timpul educaţiei sale la templu. Şi iată, ea imediat se pregăti şi plecă la drum. Drumul nu era scurt, dar greu de străbătut, ci se cereau trei sau patru zile de călătorie printr'o localitate muntoasă. Dar înaripată de nepătrunsa sa bucurie, ea se duse pe jos şi străbătu toată distanţa ce o despărţa de Iuta şi, intrând în casa rudeniei sale, cunoscută ei, salută cu entuziasm şi sărută pe Elisabeta. Această neaşteptată apariţie a Mariei şi salutarea ei plină de entuziasm miră pe Elisabeta, şi îndată a săltat pruncul în pântecele ei, şi Elisabeta se umplu de Duhul Sfânt, şi esclamă cu glas mare, şi zise: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău! Şi de unde mie cinstea aceasta, ca să vie maica Domnului meu la mine? că iată, când glasul salutării tale a ajuns la urechile mele, a săltat pruncul cu bucurie în pântecele meu. Şi ferice de ceeace a crezut, pentru că se vor împlini celece i s'au spus ei dela Domnul". Incă şi mai bucurată de această salutare, Maria îşi exprimă entuziasmul inimii sale sfinte şi curate în măreaţa cântare, care, alcătuind oare cum o urzală din cele mai binecuvântate sentinţe ale Vechiului Testament, arată cât de adânc cunoştea şi înţelegea sf. Scriptură. Şi a zis Maria: „Măreşte sufletul meu pe Domnul şi s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul Meu, că a căutat spre smerenia roabei sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" [1]). Ea proslăveşte pe Domnul său, supunându-se în totul voinţei Lui şi preamărind slava lui prin o recunoştinţă entuziastă şi prin devotament. Duhul ei, plin de o recunoştinţă nemărginită, ajunse într'o stare de entuziasm sub înrâurirea îndurărei Mântuitorului Dumnezeu spre dânsa. Ea, smerita fiică a poporului, mugurul depărtat al unui neam vestit cândva, mireasa unui tâmplar, s'a învrednicit unei cinste mari şi negrăit de slăvite. „Că mi-a făcut mie mărire cel Puternic; sfânt este numele Lui; şi mila Lui e din neam în neam spre ceice se tem de Dânsul" [2]). Plină de conştiinţa de măreţia sa neobişnuită, de viitoarea sa slavă universală, preasfânta Maria, aşa de minunat slăvită în smerenia sa, cu o încredere pioasă prezice situaţia sa în viitor. In sine însuşi ea nu este altă ceva, decât o unealtă a Proniei dumnezeeşti. Dar şi ca o unealtă

1) Compară: Ps. XXXIII, 3; XXXIV 9; 1 Reg. II, 1; Fac. XXX, 13.
2) Compară Ps. LXX, 10; CXXV, 2—3; CX, 9; CII, 17.

aleasă de Dumnezeu, ea ocupă o situaţie din cele mai înalte între cele mai bune alese şi devinea acea uşă, pe care trebuia să se arate Mesia în lume. „Arătat-a puterea braţului Său şi-a risipit pe cei mândrii cu cugetele inimii lor; pogorât-a pe cei puternici de pe scaun şi a ridicat pe cei smeriţi. Pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăţi, iar pe cei bogaţi i-a scos afară deşerţi" [1]). In aceste cuvinte s'a exprimat ideea predominantă a Evangheliei, că smerenia este izvorul celei mai mari puteri şi bogăţii. Dumnezeu n'are nevoe de concursul nostru la împlinirea operelor sale. Omul trebue să se smerească, să recunoască nimihnicia sa, ca să se facă plăcut lui Dumnezeu. Mândrii farisei, puternicii şi bogaţii lumii acesteea, Irod, Cesarul, au fost lepădaţi, iar smerita Fecioară a lui Israil s'a învrednicit de cinstea ca să fie obiectul unei deosebite proslăviri în ceruri şi pe pământ./Mândria, tirania, şi bogăţia şi-au încheiat împărăţia lor. Dumnezeu îi va lepăda, ca să răsplătească cu iubirea sa, cu sfinţenia Sa, cu lumina slavei Sale, smerenia, supunerea blândă, sărăcia. Acest adevăr acum se recunoaşte întotul de Israil. In acel timp, când vrăşmaşii lui Dumnezeu sunt doborâţi, el primeşte împlinirea făgăduinţelor, dată strămoşilor. „Primit-a pe Israil, pruncul Său, aducându-şi aminte de milă, cum a grăit părinţilor noştri, lui Avraam şi seminţiei lui până în veac [2]).

In această măreaţă cântare a Preasfintei Marii s'a exprimat în totul întreaga fiinţă a vieţii ei duhovniceşti, şi ce slăvită revelaţie a dispoziţiei lăuntrice se manifestă în aceste cuvinte entuziaste. După exterior fecioara Maria oare cum nu se deosebea de celelalte fecioare, care apar în istoria poporului ales. Şi cu toate acestea ce izvor de cele mai înalte sentimente se ascundea sub exteriorul ei modest şi smerit. Din această cântare se vede, că Preasfântă Maria s'a nutrit în tinereţă cu minunatele sentinţe ale cărţilor sfinte; inima ei a trăit cu amintirile despre slăvitele femei ale Vechiului Testament, şi când ea a trebuit să exprime tot focul entuziasmatei sale inimi, ca recunoştinţă către Dumnezeu, ea s'a folosit de ideile lor, de expresiunile lor, care evident necontenit umpleau sufletul său. Entuziasmul său sfânt era aşa de mare, încât ea chiar nu vorbea, ci cânta. Limba evreească şi în genere este foarte potrivită pentru această trecere pe nesimţitele dela forma prozaică la forma poetică. Sufletul semit, sub o profundă impresiune a vre unui eveniment izbitor, fără sforţări deosebite trece dela vorbirea obişnuită la imn şi treptat se înalţă

1) 1 Parol. II, 3—5; Ps. CXII, 7.

2) Compară Ps. XLI, 8; Ps. XXIX, 4; XCVI, 12; Mih. VII, 20; Luc. I, 47 — 55.

până la cel mai înalt ton al poeziei lirice. Şi această însuşire, într'o măsură miraculoasă s'a manifestat în acest moment la Preasfânta Maria. Acea tăcere, pe care ea a păstrat-o până acum despre dumnezeeasca taină, comunicată ei, încă şi mai mult contribui, ca tot cuprinsul interiorului său să se reverse acum în cântarea entuziastă, când ea găsi posibilitatea să descopere persoanei de încredere taina inimii sale. Iată pentru ce, din gura ei vorbiră deodată evlavia, bucuria duhovnicească, abnegaţiunea, toate virtuţile unui suflet înalt. Sufletul celor mai mari şi mai slăviţi drepţi ai Vechiului Testament, în acest moment şi-au revărsat în sufletul ei, şi în adevăr în Vechiul Testament e greu încă să găsim cuvinte mai înalte, decât acelea, care cu această ocaziune s'au revărsat din gura Preasfintei Marii. Asemenea lor, ea-şi iubea poporul său, şi ultimul cuvânt al cântării ei a fost bucuria entuziastă, că poporul ei, însfârşit, s'a învrednicit să vadă împlinirea făgăduinţei, dată cândva părinţilor lui.

Acoperământul ospitalier al lui Zaharia şi Elisabetei, a reţinut pe Preasfânta Maria timp de trei luni, după trecerea cărora ea s'a întors la Nazaret[1]). Curând după plecarea ei se împlini şi făgăduinţa dată lui Zaharia. Elisabeta născu un fiu, şi naşterea lui bucură nu numai pe înşuşi drepţii lui părinţi, ci şi pe toate rudele şi vecinii, care sincer se bucurară cu dânşii. In ziua a opta, după lege, se săvârşi tăerea împrejur, şi totodată se puse şi numele noului născut. Mama, care cunoştea taina bărbatului său, voia să dea copilului ei numele Ioan, dar rudele se împotrivîră la asta, pentrucă un astfel de nume nu existase niciodată în neamul lor, şi stăruiau să se dea copilului numele tatălui său. Atunci au trebuit să se adreseze pentru curmarea discuţiei către însuşi Zaharia, şi când prin semne îl întrebară pe acesta, cum ar dori să se numească fiul său, Zaharia ceru o tăbliţă şi scrise pe dânsa: „Ioan va fi numele lui". Toţi se mirară de asemenea coincidenţă a dorinţei lui cu dorinţa Elisabetei. Dar mirarea aceasta se prefăcu aproape în spaimă, când îndată după asta Zaharia începu iară să vorbească şi explică celor adunaţi vedenia ce a avut el şi făgăduinţa din templu, unde îngerul Domnului, vestindu-i naşterea fiului, odată cu aceasta a

1. Vadeaua asta (6 + 3) poate da motiv presupunerei, că rămânerea preasfintei Fecioare la Iuta, chiar pânăla naşterea fiului Elisabetei, care negreşit n'a putut să dea drumul iubitei sale rudenii, înainte de solemnitatea de bucurie familiară. Dar istorisirea următoare presupune că Preasfânta Maria a părăsit Iuta înainte de naşterea lui Ioan, Vezi la Vişneacov, pag. 41, nota.

și pus înainte numele copilului Ioan, adecă fiul harului Dumnezeesc.

Istorisirea aceasta căzu adânc în inima tuturor celor ce au ascultat-o, și fără să vrea se gândeau la soarta viitoare a pruncului, iară „Zaharia, tatăl lui, plin fiind de Duhul Sfânt, și a prorocit, zicând: Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israil, că a cercetat și a făcut răscumpărare poporului Său, și a făcut mântuirea lui; și ne-a ridicat corn de mântuire în casa lui David, robul Său; cum a vestit prin gura sfinților Săi proroci celor din vechime, că ne va mântui de vrășmașii noștri și din mânile tuturor celor ce ne urăsc; că va face milă cu părinții noștri și-și va aduce aminte de sfântul său așezământ, de jurământul cu care s'a jurat lui Avraam, părintele nostru, să ne dea, după izbăvirea noastră din mânile vrășmașilor noștri, să-l slujim întru sfințenie și dreptate înaintea Lui, în toate zilele vieții noastre. Și tu, pruncule, te vei chiema proroc al Celui preaînalt, căci vei merge înaintea Domnului, ca să-I pregătești calea, să dai poporului Lui să înțeleagă mântuirea întru ertarea păcatelor lui, după bunătatea milostivirii Dumnezeului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de sus, luminând pe ceice ședeau în întunerec și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii" (Luca, I, 67-79). Toate împrejurările acestea, ca și entusiastul imn al dreptului Zaharia s'au tipărit adânc în sufletul celor de față, și ei s'au împrăștiat dela sărbătoarea familiară plini de sentimentul uimirii evlavioase, provocat de toate cele petrecute. „Pruncul însă creștea și se întărea cu duhul" (Luca, I, 80).

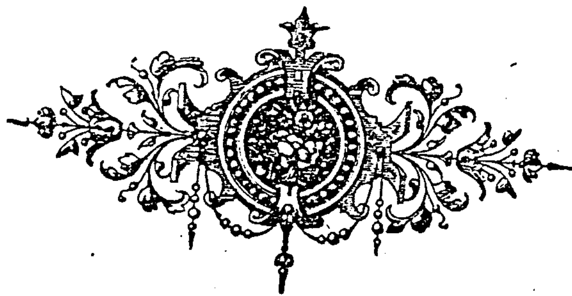
După întoarcerea sf. Fecioarei Maria la Nazaret, s'a aflat că ea are în pântece dela Duhul Sfânt. Dreptul Iosif fu nu puțin turburat de semnele însărcinării ei. El negreșit nu știa nici de cercetarea ei de către înger, nici de sfaturile evlavioase ale Mariei cu Elisabeta în casa lui Zaharia. Neștiind nimic de taina săvârșită, el se simțea într'o situație extrem de dificilă. A pune la bănuială castitatea miresei sale nu îndrăsnea. Tot trecutul acestei fecioare curate, viața ei și mediul îi dădeau limpede să înțeleagă, că o asemenea bănuială ar fi fost o crimă. Și totuși grozava realitate fără să vrea i se aruncă în ochi. Duhul său drept se turbura de contrastul evidenței fizice și neîndoelnicia măreției morale a logodnicei sale. Nefiind în stare să deslege această contrazicere, Iosif ajunse la gândul, că el, fără să jignească pe logodnica sa, prin declararea vre unei îndoiele sau bănuele, poate pur și simplu să-i dea drumul. Astfel Iosif presupunea să

lese toată chestiunea asta în sama lui Dumnezeu. Aceste oscilațiuni lăuntrice negreșit nu puteau scăpa neobservate de ochiul pătrunzător al Preasfintei Fecioare, și ea nu putea să nu se teamă de urmările unei rupturi posibile. In asemenea situație cu adevărat penibilă Preasfintei Fecioare îi rămăsese o singură mângâere, anume credința, că dacă ea s'a învrednicit de o taină așa de mare, de a deveni unealta întrupării lui Dumnezeu, apoi Pronia Dumnezeească va regula toate spre bine.

Și în adevăr așa se și întâmplă. Când Iosif, preocupat de o mare neliniște în suflet și de gândul cum să iasă din această dificultate a sa, adormi odată și avu o vedenie. Visurile se recunoșteau la Iudei unul din mijloacele înaltei revelațiuni, și visul bun se considera unul din cele trei aspecte ale înaltei fericiri, așa că omul, care nu avea visuri bune, se considera chiar ca părăsit de Dumnezeu. Dreptul Iosif visă în somn îngerul Domnului, care-i spuse: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeea ta: că ce s'a conceput într'însa este dela Duhul Sfânt, va naște deci un fiu, și-I vei pune numele Iisus, căci El va mântui pe poporul Său din păcatele lor“ (Mat. I, 20—21). Ca să încredințeze încă și mai bine pe dreptul de adevărul tainei comunicate lui, îngerul adeveri cuvintele sale prin un citat din Sf. Scriptură, care a fost obiect de mare învățătură pentru Iosif. „Și toate acestea s'au făcut, — continuă îngerul, — ca să se plinească cele zise de Domnul prin prorocul, care zice: iată, fecioara va lua în pântece și va naște Fiu, și se va chema numele lui Emanoil, ce se tâlcuește, cu noi este Dumnezeu“ (Mat. I, 22—23). Această revelațiune, care spunea așa de multe pentru un astfel de drept, care fără îndoială împreună cu alți mulți drepți asemenea lui demult și înflăcărat aștepta mântuirea lui Israil, liniști cu totul pe Iosif, și el, ca să scape pe Maria de orce umbră de reproș din partea celor ce o înconjurau, intră formal cu dânsa în căsătorie, „o luă în casa sa“, unde Preasfânta Fecioară și-aștepta împlinirea marei făgăduințe. Dar împrejurările s'au aranjat așa, că împlinirea ei a trebuit să se săvârșească nu în Nazaret, ci în alt oraș depărtat, despre care deasemenea se prezisese de proroci [1]).

1) In literatura critică multe discuții au provocat sentința evanghelistului Matei relativ de viața conjugală a lui Iosif cu Maria. „Și n'a cunoscut-o, până ce a născut pe Fiul său cel întâiu născut“, sau în rusește: Și n'a cunoscut-o, până ce în fine, ea a născut pe Fiul său cel întâiu născut“, (Mat. I, 25). Expresia „pânăce“, sau pe grecește "Ἕως οὗ evident adeverește sau neagă un anumit lucru numai până la un anumit moment, după care urmează contrastul, așa că de aicea unii s'au încercat să deducă concluzia, defavorabilă învățăturii Bisericii despre feciorîa purureînică a Preasfintei Maria. Dar la această obiecțiune s'a dat un răspuns satisfăcător deja de fer. Ieronim. Expresia aceasta, după inter-

pretarea ei, explică aceea, ce este îndoelnic şi lasă fără amintire ceea ce-i neîndoelnic. Aşa spunând, că un anumit om nu se îndreptează până ce nu moare, nu înţelegem, că el în adevăr se îndreaptă după moarte. Aşa şi Ev. Matei zicând, că Preasfânta Maria a rămas neispitită de bărbat până la naşterea Fiului, vrea să înlăture numai îndoiala relativ de acest period determinat, neatingându-se de periodul următor şi presupunând posibilitatea însuşi cititorului să ştie pe temeiul istorisirei următoare a Evangheliei, că ea n'a mai avut copii. Expresia aceasta în genere nu odată se întâlneşte în Biblie, anume în acest senz mărginit. Aşa în istorisirea despre potop se spune, că corbul, slobozit de Noe din corabie „eşind nu s'a întors până ce a dispărut apa de pe pământ" (Fac. VIII, 7). Aceasta, negreşit, nu însamnă, că corbul s'a întors după aceea, când s'a uscat pământul. Cuvântul „întâiu născut" deasemenea a servit nu odată de motiv pentru sforţarea de a zdruncina învăţătura Bisericei. „Dacă întâiu, discuta Lucian (Daemonax, 29), inseamnă nu unul; dacă este unul, apoi nu este întâiu". Dar din toate se vede, că evangheliştii întrebuinţau acest termen explicativ la lege şi au dat aces titlu lui Iisus, ca unui consacrat după dreptul primei naşteri lui Dumnezeu Fiul. Întâiu născut adesa putea fi unicul, şi legea cerea să se consacre lui Dumnezeu fiecare întâiu născut, care deschidea pântecele (Eş. XIII, 2), fără referire la aceea, mai urmau oare după dânsul şi alţii copii, sau el rămânea unicul fiu la părinţii lui. Astfel obiecţiunile indicate sunt cu totul lipsite de tărie, ca să poată sdruncina adevărata învăţătură a Bisericii, că Preasfânta Maria, ca mireasă a Duhului Sfânt, şi-a păstrat fecioria sa şi după naşterea lui Hristos Mântuitorul. Vezi Le Camus, La vie de J. Christ, tom. I, pag. 166, edit. IV.

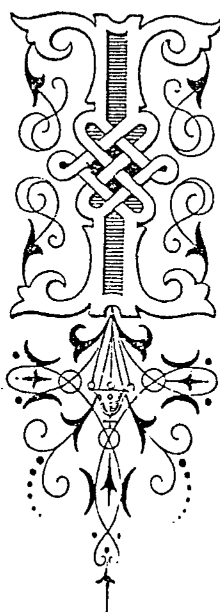

Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace, întru oameni bunăvoinţă (Luca, I, 14).

CAPITOLUL III

NAŞTEREA LUI HRISTOS.

n vremea lui, poporul iudeu se afla supus stăpânitorului lumii, supus Romei imperiale, şi din vremea lui Pompei (dela anul 63 a. Hr.) plătea acesteia tribut. Pe tronul roman s'a urcat August, care toate puterile geniului său de cârmuire îl îndreptă pentru instaurarea ordinei în vastul imperiu, care deabea trăise grozăviile zguduirilor sociale şi a luptelor intestine. Mai mult ca orce aveau nevoe de pus în ordine trebile financiare, care ajunsese în totală desordine în timpul tulburărilor petrecute, şi cu acest scop împăratul porunci să se facă numărarea populaţiei din toate provinciile colosalului imperiu. Împăratul era până în aşa grad interesat de acest important lucru, încât cu mâna sa proprie a făcut totalul datelor statistice a întregului imperiu, cu notarea cetăţenilor şi aliaţilor, suma tributurilor şi impozitelor. Asemenea înscrieri în timpul lui s'au făcut trei, şi anume la începutul domniei lui, la anul 726 dela fondarea Romei, la mijlocul domniei lui – în anul 746, şi la sfârşitul domniei lui, cam pe la anul 750 dela fondarea Romei. Acum se făcea a doua din aceste înscrieri şi, mişcându-se treptat

din provincie în provincie, ea înfine ajunse și la Iudeea, care deasemenea trebuea să execute decretul marelui împărat [1]). Propriu rege iudeu în acest timp era Irod cel Mare, dar ca unealtă romană el atârna în totul de romani; cu un servilism de rob era gata să execute toate dorințele cezarului; de aceea el a dat poruncă în toată țara, ca toți să se supună inscripțiunii cerute. Pentru a nu stârni în diferite popoară agitațiuni fără scop și de prisos și nemulțumiri, guvernul roman de obiceiu lăsa fiecărei provincii la voia ei să împlinească dispozițiile sale așa, cum aceasta era mai potrivit cu caracterul poporului și a obiceiurilor lui. Deaceea și în Iudeea înscrierea se făcu nu după sistema romană, ci după sistema veche iudaică, după care fiecare trebuia să se înscrie nu în localitatea unde locuia, ci în acel oraș, din care se trăgea neamul cutarei sau cutarei persoană [2]). De oarece Iosif își trăgea genealogia sa dela David regele, atunci pentru înscrierea numelui său el trebuia să plece la Betleem, ca patrie a marelui său străbun regesc. Aceasta a fost evident în iarna anului 750 dela fondarea Romei. Dar de oarece iarna în Palestina e câteodată cu totul moale și caldă, așa că după ploile de Noemvrie câteodată se arată verdeață pe câmpii, unde se scot turmele la păscut, apoi cu toată lungimea drumului, Iosif se hotărî să ia cu sine și pe Maria, care deasemenea se pogora din neamul lui David și nu se putea să nu simtă dorința de a vizita orașul străbunului său regesc, mai ales acum, când se apropia timpul nașterei de către ea a Fiului lui David.

Făcând pregătirile necesare pentru calea destul de grea, adică apucând puțină provizie, necesară după calculul zilelor de călătorie, Iosif cu Preasfânta Maria plecară la drum. Pogorându-se pe coasta muntelui, pe care se afla Nazaretul, ei trebuiră să se îndrepte pe drumul, ce duce pe valea Ezdrilonului, care astăzi se pare pustie și părăginită, iar în vremea aceea ferbea acolo cea mai febrilă viață industrială. Galileea acelor timpuri, după mărturia lui Iosif Flavie, era până întru atât de des populată, că într'însa se numărau pânăla 240 de orașe și sate, din care cele mai mici numărau până la cinsprezece mii de locuitori [3]). Chiar

1) Evanghelistul Luca, precizând timpul ei cu date istorice exacte, zice: „In zilele acelea a eșit dela Cezarul August poruncă să se facă inscriere in tot pământul. Această inscriere a fost întâia in timpul cârmuirii lui Cvirinim al Siriei". (Luca, II, 1, 2). Mai amănunțit despre asta vezi la sfârșitul cărții, într'un supliment deosebit: „Inscrierea lui Cvirinim în anul nașterei lui Hristos".

2) Dealtmintrelea acest metod de inscriere se practica câteodată și de romani, când cu deosebire se cerea de a determina drepturile persoanelor, care variau după obârșia lor.

3. I. Flavie, Vita, 45; Bell. Iud. III, 2.

dacă se admite că această mărturie cuprinde oare care exagerare, apoi totuşi rămâne neîndoelnic, că populaţiunea acestei provincii era extraordinar de deasă, aşa că, după o tradiţie arabă, omul în timpurile vechi putea călători acolo în curs de un an întreg şi nu rămânea două nopţi în acelaşi sat. Intreg drumul acesta trecea prin oraşe şi localităţi, care fără voe provocau în sufletul fiecărui călător serios scumpe amintiri istorice. Lăsând la stânga piscul rotund al Taborului, drumul se îndrepta direct spre sud către Isreel, cândva mândră capitală a necredinciosului Ahab. Puţin mai spre răsărit de Isreel se ridicau munţii Ghelbua, unde a perit într'un grozav măcel cu filistenii, nefericitul rege Saul, care aşa de dureros nu justificase nădejdile puse într'însul. La dreapta se vede Datanul cu bogatele lui păşuni, unde cândva a venit Iosif să cerceteze pe fraţii săi şi a devenit jertfa grozavei lor zavistii şi răutăţi. Şerpuind mai departe printre cele mai bogate livezi, vii şi ogoare, drumul ducea la Samaria, care atuncea deabea fusese reînoită de Irod şi încă în aşa splendoare, încât linguşitorul rege o consideră vrednică să se numească Sevastia, sinonimul grecesc a cuvântului latinesc August, în cinstea marelui stăpân roman. Dar evlavioşii călători nu se putură opri mult nici în Samaria, nici în alte oraşe samarinene, de oare ce pretutindenea întâlnea privirile dispreţuitoare sau nebinevoitoare ale samarinenilor, cu duşmănia lor de veacuri faţă de iudei, şi de aceea făcând, poate, un popas la fântâna lui Iacov, aproape de Sihem sau de Sihar, ei se grăbiră să părăsască cât mai repede pământul samarinean, să-şi găsască odihnă pe pământul sfânt al lui Israil. Şi când ei trecură prin înălţimea Acravim, care alcătuia linia de graniţă între Samaria şi Iudeea, în adevăr păşiră în această din urmă, atunci înaintea ochilor lor se deschise localităţile, legate cu cele mai sfinte amintiri pentru fiecare iudeu. Mai întâiu de toate înaintea lor apărură Sacrul Silom, unde cândva stătea cortul mărturiei şi unde evlavioasa Ana venise cu rugăciune plângătoare pentru amărăciunea ce apăsa asupra ei pentru lipsa de copii, şi apoi şi Galgala, unde în urmă a împlinit vrednicia de judecător marele ei fiu, dobândit prin lacrămi, marele proroc Samuil. Mai departe drumul străbătea alte multe localităţi, vestite prin una sau alta din marele amintiri istorice, pânăce în cele din urmă îi scoase la porţile Ierusalimului. Dar ţinta călătoriei lui Iosif şi Maria nu era capitala Iudeei, ci patria strămoşului lor David, oraşul Betleem, care se afla la vreo zece chilometri spre sud de Ierusalim. Betleemul era răsfirat pe coasta

unui munte destul de poncișă, pe care în rânduri neregulate se întindeau ulițile lui înguste și priporoase, și de pe care deal se deschidea împrejur o prea frumoasă panoramă de dealuri. Pe unul din aceste dealuri, cam la cinci chilometrii spre răsărit, se înălța mândru castelul lui Irod, Irodium, și încă și mai departe spre răsărit, peste Iordan se înălța un grup de dealuri purpurii ale Moabului, pe care prin ondulațiuni minunate se jucau razele soarelui ce răsărea sau apunea. Propriu muntele Betleemului din toate părțile prezenta prăpăstii, care în terase largi se lăsau spre văile înconjurătoare și pe alocurea erau acoperite cu vii și feluriți arbori roditori: maslini, smochini și meri granați. Intr'un mic șes, ce se alătura de oraș și acum în anumită vreme îngălbenesc lanurile de orz; anume acesta este câmpul, care aparținea bogatului Booz și pe care Rut, străbunica regelui David, aduna spicele, ce rămâneu după săcerători și și-a găsit fericirea sa, care a făcut numele ei slăvit în istoria poporului celui ales.

Pentru a pătrunde în orașul natal, călătorii trebuiau să facă un urcuș foarte greu la deal, și acest urcuș era cu deosebire greu în această vreme umedă de iarnă, când din pricina deselor ploi se muese și devenise lunecoase toate drumurile ce duceau sus; și încă și mai greu era drumul pentru Preasfânta Maria în starea ei de însărcinare (Luca, II, 5). Dar cu atât mai mare bucurie călătorii din Nazaret ajunseră ei la una din casele de oaspeți din preajma orașului sau hanuri, unde și socoteau ei să mâe. Totuși când sosiră ei la han, atunci să văzu, că el e cu totul plin de lume venită de afară din toate părțile pentru înscriere, și pentru ei nu se găsi loc. Atunci, pentru ca să-și găsască și ei un acoperiș de adăpost, pentru noaptea rece ce venea, ei, în extremis, se hotărâră să se oprească pentru masă într'o peșteră din apropierea hanului, care totodată servea ca staul pentru vite domestice. Și anume acolo, în acest mediu sărăcăcios, s'a născut Impăratul lumii, Mântuitorul Hristos [1]).

In lume se săvârși cel mai mare eveniment, care trebuia să o regenereze cu totul, dar ea nu știu nimica despre cele petrecute și, obosită de nesfârșitele răutăți ale zilei, era afundată în

1) In evangheliile apocrife se zugrăvește amărunțit acest popas sărăcăcios, la care în ev. Luca se face o simplă amintire, și anume, că preasfânta Maria, înfășind pruncul, „îl așeză în esle, pentru că nu-și găsiseră loc în han (Luca. II, 7). Dar că nașterea lui Hristos s'a săvârșit în peșteră, tradiția ne o comunică după asta Iustin Filosoful în al său „Dialog cu Trifon" (Cap. 78). Origen spune, că pe vremea lui încă se arăta pelerinilor această vestită peșteră (C. Cels. I, 51). Cam pela anul 325 evlavioasa împărăteasă Elena, pentru a eterniza acest loc, construi pe dânsul o biserică (Eusebie. Demonst, VII, și Vita Const. III, 41; Epiphan, Haeres, XX, etc.).

somn adânc. Nu dormeau numai câțiva păstori saraci și simpli ai unui sat vecin, care străjuiau cu rândul împrejurul turmei încrdințate lor, păzindu-o de lupi și de tâlhari. Deși aceștia erau oameni cu totul simpli, dar, ca locuitori ai unui sat, ce se afla aproape sub zidurile slăvitei patrii a marelui rege David (la un chilometru și jumătate dela Betleem) și totodată nu departe nici de Ierusalim și de templul lui, cu jertfele lui răscumpărătoare, pentru care mai ales erau predestinate turmele lor [1]), ei, fără îndoială, erau pătrunși de așteptarea obștească a lui Mesia, și timpul slobod al nopților plicticoase și reci nu odată le scurtau cu discuțiuni simple despre curânda Lui venire, măcar pentru aceea, ca să răspingă jugul păgânilor, care supuneau acum poporul lui Dumnezeu unei numărători rușinoase, ca să îngreuneze cu noui dări populația și așa destul de săracă. Împrejurul lor domnea o liniște de mormânt, întreruptă numai de slabul sberăt al oilor. Deasupra capetelor lor se întindea un ceriu senin, împestrițat de desene minunate ale stelelor scânteietoare priveau mute ca și cu mii de ani înainte, asupra acelorași câmpii, pe care cândva își păștea turma sa regescul David. Și deodată, în mijlocul acestei liniști de noapte „li se înfățișe lor îngerul Domnului și slava Domnului îi lumină“. Această arătare ii uimi și-i umplu de frică neobișnuită, dar îngerul îi liniști, numai decât, zicând: „Nu vă temeți, eu vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru toți oamenii, căci acum vi s'au născut în cetatea lui David, Mântuitorul care este Hristos Domnul. Și iată semn pentru voi: veți găsi un prunc înfășat, culcat în esle“ (Luca, II, 8-12). Cum au auzit ei această veste neobișnuită și ne putând măcar cât de puțin să o pătrundă cu mintea lor simplă, când văzură altă priveliște, care confirma minunat cele spuse de înger, Ceriul de noapte cu nenumăratele lui stele deodată se lumină de o lumină ne mai văzută, în care se arată o mulțimă de oaste cerească și deasupra pământului cufundat în somn, răsună o cântare îngerească triumfală, care vestea sosirea unei ere noui în istoria omenirii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!“ In sferile cerești se săvârși oare cum o slujbă dumne-

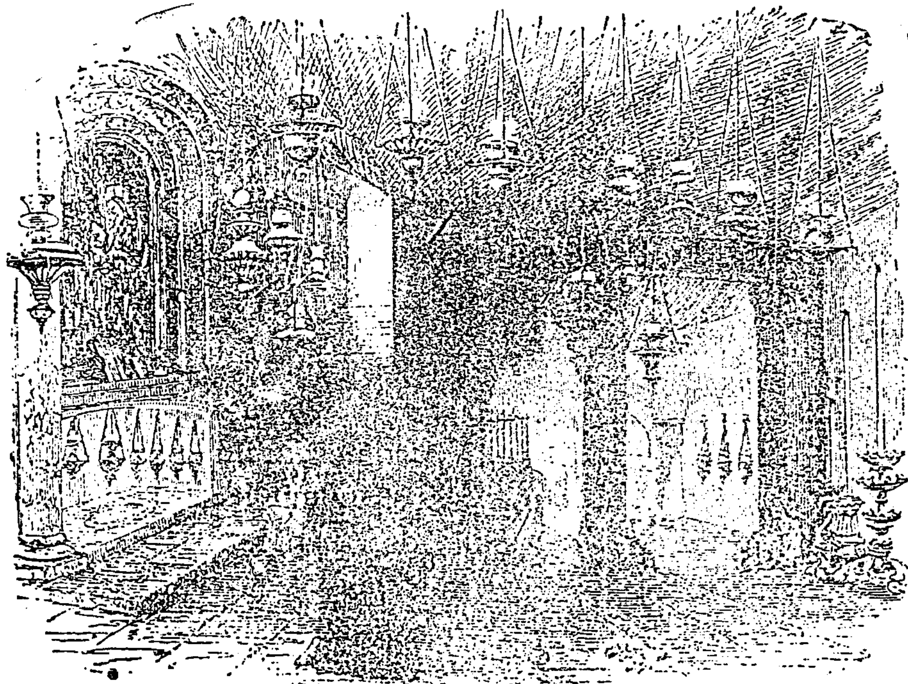
1). Dintr'un loc din Mișna (V. Cașa VII, 7, 80 a) se vede, că turmele ce se pășteua în Migdal-Eder, cum se numea acest sat, erau destinate pentru slujbele dela templu, deoarece în această localitate era interzis să pășuneze turme de altfel. De aceea și pastorii acestor turme nu erau simpli păstori, care se aflau în plin dispreț la rabini d n pricină, că însuși felul lor de traiu făcea pentru ei împlinirea regulată a prescripțiilor legii aproape imposibilă (Esdersheim, Lèfe, p. 186).

·e·ască solemnă, ce se desfăşura asemenea aceleia, care se oficia în templul din Ierusalim. Când jertfa se punea pe altar, atunci muzica sfântă răsuna în trei răstimpuri deosebite, semnalate prin sunetul trimbiţelor de argint ale preoţilor, aşa că, cântarea sacră prezenta necontenit forma „întreitei cântări". Tot o astfel de formă a întreit sfintei cântări o avu şi cântarea îngerească în trei propoziţiuni deosebite, cuprinzind în sine trei sfere esenţiale a fiinţei: Cerul, pământul şi inima omenească. Din toată istoria Vechiului Testament se ştie încă numai un singur caz, când omul muritor s'a învrednicit să audă cântarea corului ceresc. Aceasta anume când prorocul Isaia într'o solemnă vedenie s'a învrednicit să vadă slava Domnului Savaot, şi când serafimii care-l înconjurau necontenit strigau: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot! Plin este tot pământul de slava Ta!" (Is. VI, 1-3). Atuncea din aceste esclamaţiuni tunătoare „se cutremurau pragurile de sus ale uşilor" şi inima prorocului ce auzea se cutremură de groază. Acum cântarea îngerească, pe care se învredniciră să o audă nişte simpli păstori, revărsă în inimile lor fericire, bucurie şi pace.

Când tăcu corul îngeresc şi uimiţi de toate cele văzute şi auzite, păstorii iarăşi veniră în stâne şi îndată se hotărâră să meargă la Betleem, ca să vadă, ce anume s'a întâmplat acolo, despre cele vestite lor dela Domnul. Pe drum se abătuseră pe la hanul delângă oraş, şi anume acolo, în peştera vecină „au găsit pe Maria şi pe Iosif, şi pruncul culcat în esle", toate anume aşa cum li se vestise, şi ei cei dintâiu s'au închinat lui Hristos celui nou născut. Tot ei cei dintâiu dintre oameni au devenit şi binevestitorii venirii Lui, de oarece imediat după asta au început a istorisi tuturor, „despre cele vestite lor despre Pruncul acesta. Şi toţi ceice auzeau se mirau de cele ce li se spunea de către păstori, iar Maria (căreia mai mult decât tuturora îi erau cunoscute împrejurările înfricoşate, minunate şi divine ale evenimentului ce se săvârşise) păstra toate cuvintele acestea, punându-le în inima sa. Şi s'au întors păstorii, slăvind şi binecuvântând pe Dumnezeu pentru tot ce văzuse şi auzise, cum li se spusese lor" (Luca, II, 3-20). Păstorii negreşit nu întârziară să istorisască despre toate cele întâmplate şi în Ierusalim, când ei duceau animalele de jertfă, şi astfel taina naşterei lui Hristos începu să se propoveduiască în lume.

Nu se ştie câtă vreme sf. Familie a şezut în sărăcăcioasa lor încăpere; dar se poate nădăjdui, că cei dinprejur din compătimire pentru tânăra mamă cu minunatul ei Prunc, sub înrâu-

rirea spuselor păstorilor despre vedeniile ce au avut ei, nu întârziară a le oferi o încăpere mai îndămânoasă chiar în han sau în vreo casă particulară din Betleem. Acolo în ziua a opta, spre împlinirea legii, pruncului i se săvârși ritualul tăerii împrejur. Acest ritual al vechiului testament avea în viața religioasă și familiară a Iudeilor aceeași însămnătate, pe care o are la creștini botezul și legea cerea riguros observarea lui la vremea cuvenită,

Interiorul Bisericii Nașterei lui Hristos din Betleem

de oarece acesta era un act solemn de consacrare lui Dumnezeu a noului născut în calitate de membru nou a poporului ales. Intru cât iudeii înșuși se refereau riguros către împlinirea acestei datorii în acest timp, se poate vedea din acea persistență, cu care cerea împlinirea acestui ritual, „Cartea Iubileilor". „In ziua a opta, se spune într'însa, circumcide pruncul tău de parte bărbătească, căci în această zi au fost circumciși Avraam cu toți casnicii săi. Și nimenea să nu îndrăsnească să schimbe această zi, nici să amâne ritualul circumciziunei pe mai târziu de ziua a opta, pentrucă aceasta-i lege veșnică, întărită și scrisă pe tablele cerești. Cine nu va îndeplini aceasta, acela nu aparține fiilor făgăduinței, ci fiilor pierzărei. Fiii lui Veliar sunt aceia, cari nu vor împlini aceasta" [1]). Dreptul de a săvârși circumciziunea aparținea de drept tatălui, cum făceau aceasta marii patriarhi Avraam, Isaac

1) „Cartea Iubileilor" după origina sa se referă la un veac a. Hr. și în genere poate servi de izvor pentru caracteristica vederilor iudeilor aproape de timpul nașterei lui Hristos.

și Iacov, iar câteodată îl săvârșau și mamele[1]), deși aceasta numai în cazuri excepționale, cum se pare. Circumciziunea se săvârșa în cercul familiar, în prezența rudelor de aproape sau a cunoscuților, care anume erau invitați la această sărbătoare familiară, întocmai după cum la noi se invită rudele și cunoscuții la botez. Sfânta familie, aflându-se departe de orașul său natal, negreșit n'a putut să săvârșească acest ritual cu o sărbătoare solemnă, și de bună samă ea s'a săvârșit în izolarea liniștită a familiei, poate numai în prezența dreptului Zaharia și Elisabeta, care nu se poate să nu fi simțit nevoia să nu împărtășască marea bucurie iubitei lor rude. Propriu însuși ritualul circomciziunii era foarte simplu. Săvârșindu-l, tatăl rostea rugăciunea: „Să fie binecuvântat Iehova Domnul! El a sfințit pe iubitul său din pântecele mamei sale și a scris legea sa pe trupul nostru. El însamnă pe fiii săi cu semnul așezământului, ca să le transmită lor binecuvântarea lui Avraam, părintele nostru". Toți cei de față răspundeau la această binecuvântare „amin", după care se cântau locuri alese din psalmi[2]). La săvârșirea cincomciziunii noului născut i se dădea numele, și Sfântul Prunc a fost numit Iisus. Dreptul de a alege numele aparținea tot tatălui, deși negreșit în această privință chestiunea se deslega cu înțelegerea comună a celor din familie și chiar a rudelor, după o anumită consfătuire și cercetare a lucrului[3]), și dacă acum dreptul Iosif alese anume acest nume pentru noul născut, aceasta singură de sine ne arată că era în totul pătruns de revelațiile cele către el și de împrejurările care în genere au însoțit nașterea pruncului, și credea în marea predestinație a zisului său fiu. Numele „Iisus", care în evreește se scria Iehoșua sau prescurtat Iesua, adecă „Iehova este mântuirea mea", sau „Mântuitor", era singur de sine sacru pentru poporul iudeu, și a fost dat cândva de Moise fiului lui Navi în semn, că el va mântui pe poporul său de greutățile vieții în pustiu și-l va introduce în pământul făgăduinții. Din acel timp numele acesta a devenit iubit în popor, și tot el, după o coincidență tainică, care a avut senz preînchipuitor, a fost purtat încă de arhiereul, care a condus pe captivii, ce se întorceau în patrie din Babilon. Dacă acum un asemenea nume slăvit se dădu pruncului, născut într'un mediu așa de sărăcăcios, apoi în aceasta nu

1) In 2 Macab. VI, 10 se spune, că Antioh Epifan dete morții pe două mame pentru săvârșirea de către ele a circomciziunii a copiilor lor.

2) Hierosal. Berachoth, fol. 13, 1. Citat la Camus, la vie de J. Ch. I, 184.

3) Luca, I, 58—60, unde se descrie consfătuirea relativ de aceea, ce nume să se dea noului născut al dreptului Zaharia și Elisabetei.

se poate a nu vedea semnul prorocesc, a pruncului, care avea să săvârşească un lucru încă şi mai mare: să scoată nu numai un popor, ci şi toată omenirea din greaua robie a păcatului şi a morţii la pământul cel nou al făgăduinţii, anume la viaţa veşnică. Numele Iisus era numele personal al Fiului lui Dumnezeu în viaţa sa pe pământ, dar la rând cu dânsul, Lui chiar din primele zile i se dădu un alt nume cu înţeles mult mai larg, şi anume Hristos, care alcătueşte traducerea greacă a cuvântului evreesc Mesia, adecă unsul. Adevărat, în Vechiul Testament acest nume câteodată se dădea regilor, preoţilor şi prorocilor, ca unşi de sus, mijlocitori între Dumnezeu şi oameni; dar lui Iisus el s'a dat într'un senz deosebit de înalt, de oare ce El nu numai concentra în persoană demnitatea de mijlocitor, care în părţi anumite se exercita de cei trei reprezentanţi ai slujirii înalte pe pământ, ci se unea în sine divinitatea şi omenirea, punând în contact nemijlocitorul şi pământul până atuncea despărţite între ele. Şi din acel timp numele dublu al Mântuitorului — Iisus Hristos — a devenit semn de biruinţă pe acel steag, sub călăuzirea căruia toţi cei osteniţi şi împovăraţi, cei săraci cu duhul, smeriţi şi blânzi cu inima cuprind biruitor pământul şi moştenesc împărăţia cerului.

După legea lui Moise, toată femeia după naşterea fiului, se considera necurată timp de 40 de zile[1]) şi în tot timpul acesta nu mai putea să cerceteze templul, dar nici în genere să iasă din camera sa. Pe lângă toate calculele higienice, legea a voit să arate, că după căderea omului în păcat chiar cu convețuirea legiuită în căsătorie şi cu roadele ei sta în legătură o anumită parte de vinovăţie, care şi trebuia răscumpărată prin prinoase aduse lui Dumnezeu. Pe de altă parte, dacă pruncul era întâiu născut, atuncea el era în totul consacrat lui Dumnezeu[2]). Prin această hotărâre legea afirmă puterea tradiţiei în Israil, cerând să se ofere lui Dumnezeu primele produse ale familiei, după cum tot Lui după lege se aduceau primele produse ale pământului şi ale animalelor domestice. Fiecare fiu întâiu născut din această cauză se considera proprietatea lui Iehova şi trebuia să servească la templu. Dar fiindcă legea împreună cu aceasta recunoştea deosebita instituţie a preoţiei, purtătorii care erau toţi membrii tribului lui Levi, atunci pentru primii născuţi ai

1. Lev. XII, 1-4. Propriu „necurăţenia" se mărginea la o săptămână, dar şi în celelalte zile ale curăţeniei femea nu se putea atinge de nimic sfânt, după naşterea pruncului de parte femeiască, periodul necurăţeniei se dubla.

2. Es. XIII, 2: Să-mi sfinţeşti Mie pe tot întâiul năcut, care deschide pântecele din fiii lui Israil, dela om pânăla dobitoc, pentru că ei sunt ai Mei.

celorlalte triburi se statornici dreptul de răscumpărare din obligația de a servi la templu. Așa că consacrarea lor Domnului, era numai un ritual, destinat a aminti poporului aceea, că el este proprietatea lui Iehova. Și iată, când a sosit termenul legal, Preasfânta Maria cu pruncul, negreșit sub ocrotirea lui Iosif, a plecat la Ierusalim și s'a prezentat preotului. Neîndoios că în împrejurările date tot ritualul acesta a fost numai o formalitate, de oare ce Maria, concepând și născând pe Fiul său în afară de condițiunile obișnuite ale firii, era scoasă din orce necurățenie, și Pruncul, ca fiu unul născut a lui Dumnezeu Tatăl însuși, nu avea nevoe de o osebită consacrare lui Dumnezeu. Dar smerenia, sfântă modestie a tăcerei despre lucrarea lui Dumnezeu și înalta cinstire a legii erau mult mai conforme cu duhul și caracterul Preasfintei Fecioare, decât divulgarea înainte de vreme a tainei celei mari. Deaceea ea plecă la templu, ca una din femeile obișnuite. In asemenea cazuri după lege se cerea a aduce un mel de un an ca jertfă arderei de tot și un pui de porumb și o turturică, ca jertfă pentru păcat (Luca, II, 21 și 24; Lev. XII, 1-8). Legiuirea lui Moise dealtmintrelea, se distingea prin o deosebită indulgență, către persoanele lipsite și în deosebi către saraci; de aceea anumitor saraci, care nu erau în stare să aducă o jertfă așa de scumpă, se îngăduia să aducă în loc de aceasta, două turturele și doi pui de porumb, care se puteau cumpăra în curtea de afară a templului, unde se aflau anumiți vânzători de porumbei, împreună cu vânzătorii de alte animale pentru jertfă, cari invitau pe cumpărători. Porumbeii se vindeau la sărăcime așa de mulți, încât neamul lacom de negustori ai arhiereilor îi făcu obiectul deosebit de speculă și le urcau prețul artificial pânăla o anumită înălțime, deși contra acestui lucru se ridicau râvnitorii legii. Maria era saracă și de aceea se prezentă cu jertfa sărăciei sale. Dar în afară de cheltuiala pentru cumpărarea porumbeilor de jertfă se mai cerea încă să facă și o plată bănească în calitate de răscumpărare a fiului întâiu născut. Această contribuție era determinată de lege la cinci siclii sacrii (Numer. XVIII, 16), ceea ce făcea mai bine de 16 lei aur.

Despre curățire și aducere la templu în istorisirea evanghelică nu ni se comunică mai mult nici un fel de amănunțimi, dar această cercetare a templului s'a remarcat prin aceea, că în timpul ei Pruncul a fost recunoscut ca Mântuitorul lumii de drepții Simeon și Ana (Luca, II, 25-28).

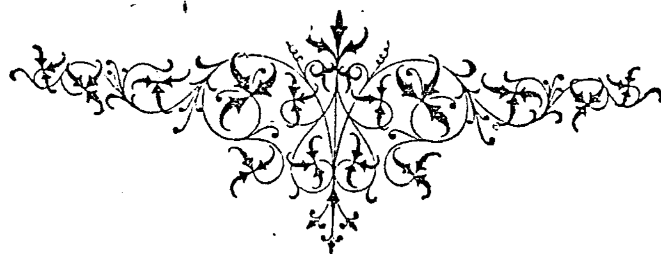
In Ierusalim în acest timp, ca și în alte locuri ale țării, erau

nu puţini de astfel de oameni adânc credincioşi şi evlavioşi, care simţau mai mult greutatea timpului, prin care treceau, şi mai ales însetau să vadă însfârşit mântuirea lui Israil. Din numărul lor făcea parte un oare care Simeon, „bărbat drept şi pios, care aştepta mângâerea lui Israil". Acesta era deja la bătrâneţe adânci, care văzuse în zilele lui nu puţine mari răsturnări şi care trecuse nu prin puţine zguduiri sufleteşti. Avusese el momente de grele îndoeli, care cu deosebire fusese greu de suportat pentru un suflet drept şi credincios, şi un asemenea moment servi chiar de armă de mare ispită şi în acelaşi timp de mare, bucurie pentru dânsul. După tradiţie, citind vestita prorocie a lui Isaia despre naşterea lui Mesia din Fecioară, el se îndoi de putinţa unui asemenea lucru, şi pentru această îndoială „i se prezise dela Duhul Sfânt, că el nu va vedea moartea, până nu va vedea pe Hristosul Domnului" [1]. Făgăduinţa fu cu deosebire veselă pentru dânsul, dar anii treceau unii după alţii, adăogând mereu asupra lui povoara neputinţii bătrâneţei, şi Mesia nu se mai arăta. In anii din urmă ai vieţii sale devenise aproape locuitor permanent al templului şi a pridvoarelor lui, unde el necontenit înălţa rugăciuni pentru împlinirea cât mai repede a făgăduinţei date lui. Şi iată la templu apăru sf. Fecioară cu dumnezeescul său Prunc. La vederea acestui Sfânt Prunc săltă sufletul de Dumnezeu luminat a bătrânului. Simeon cu duhul său cel prorocesc înţelese, că acesta şi este mângâerea lui Israil, acesta şi este Mesia, Mântuitorul lumii. După săvârşirea asupra Pruncului a ritualului prescris de lege, Simeon îl luă în braţele sale bătrâneşti şi slăbănoage, mulţămi lui Dumnezeu şi rosti acea măreaţă cuvântare, care a devenit imnul iubit al lumii creştine: „Acum – zise el – liberezi pe robul tău, Stăpâne, după cuvântul Tău cu pace ; căci văzură ochii Mei mântuirea Ta, pe care ai găsit-o Tu înaintea feţii tuturor popoarelor; Lumină spre luminarea popoarelor şi slava poporului Tău Israil". Iosif şi Maria se mirau de toate cele ce auzeau, iară el, adresându-se către dânşii, îi binecuvântă, adăogând către Fecioara Maria cuvinte foarte semnificative, toată puterea cărora ea o putea înţelege numai în urmă: „Iată – zise el, arătând spre Prunc –

1) O tradiţie consideră pe dreptul Simeon unul din cei şapte zeci de tâlcuitori, adecă traducători ai Bibliei evreeşti în limba greacă. După această tradiţie, în partea sa îi căzu să traducă cartea lui Isaia prorocul şi el s'a îndoit de prorocia despre naşterea lui Emanuil dintr'o Fecioară (VII, 14), din care pricină i s'a şi făcut prezicerea indicată. Potrivit cu această tradiţie dreptul Simeon avea mai bine de 300 de ani dela naştere. Alte tradiţii îl consideră, fiul lui Hibel, dar în genere toate se unesc la părerea, că acesta era unul din cei mai vestiţi bărbaţi în Israil.

acesta este pus spre cădere și spre sculare multora în Israil și ca semn contra căruia se va vorbi, și prin înseși sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere cugetele a multe inimi". Când Simeon termină binecuvântarea sa pentru părinții Pruncului, s'a apropiat de dânșii bătrâna Ana, cunoscută cercetătorilor templului sub numele de proorociță. Aceasta era o femee tot așa de dreaptă, ca și Simeon; ea se pogora din neamul lui Asir, prin urmare din Galileea. Aceasta avea vârsta de 84 de ani. Și decând ținea ea minte se săvârșise nu numai supunerea Ierusalimului de către Pompei romanul, ci se purtase și lupta înverșunată între frații Asmonei, Aristobul și Hircan, care a sdruncinat puterile morale ale poporului și a contribuit la cotropirea tronului lui David de către vicleanul idumeian Irod. Intreaga domnie a lui Irod cu grozăviile și vărsările ei de sânge, se desfășurase sub ochii ei și stârnise într'însa cu atât mai puternică dorința de a vedea mântuirea lui Israil. Pioasă din fire, trăind cu bărbatul său numai șapte ani și după moartea lui s'a consacrat cu totul la lucrul „slujirii lui Dumnezeu ziua și noaptea". Și pentru această abnegație, ea deasemenea s'a învrednicit să vadă pe Mântuitorul Lumii". Văzându-L ea slăvi pe Domnul și vorbi despre Dînsul tuturor celor ce așteptau mântuirea în Ierusalim.

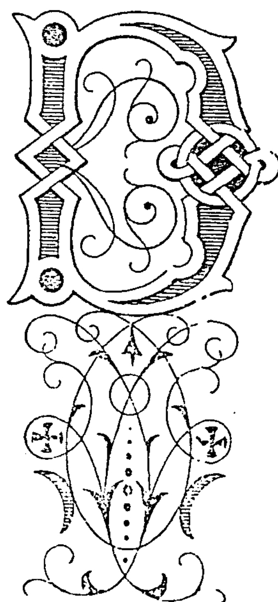
In persoana drepților Simeon și Ana, Mântuitorului lumii s'a arătat lui Israil, ca poporului celui ales, dar El nu zăbovi să se arate și păgânilor, care deasemenea trebuiau să participe la mântuire și această arătare a lui Dumnezeu păgânilor s'a săvârșit în niște împrejurări neobișnuite.

„Din Egipt am chmat pe Fiul Meu" Os. XI, 1; Mat. II, 15.

CAPITOLUL IV.
INCHINAREA MAGILOR. FUGA IN EGIPT.

upă întoarcerea la Betleem, sf. Familie a rămas acolo un timp oare care, trăind liniştit sub acoperământul sărăciei şi necunoscutului. Intre aceste vestea despre naşterea lui Mesia începu să se răspândească tot mai mult, şi despre dânsa vesti şi însuşi natura până la cele mai depărtate margini ale pământului. Din depărtatul răsărit sosiră la Ierusalim nişte călători vestiţi, cunoscuţi în vechime sub numele de magi sau cititori de stele, şi aceştia spre mirarea locuitorilor capitalei Iudeei întrebară, unde s'a născut Hristos? Aceştia erau înţelepţii haldeeni, care, ocupându-se cu observarea ştiinţifică a astrelor cereşti, erau vestiţi prin prezicerile lor a evenimentelor ce se petreceau în lume şi a prefacerilor, ca aflându-se, după părerea veche generală în legătură cu schimbările în fenomenele cereşti. Fiecare stea, după învăţătura lor, îşi avea o deosebită însămnătate, şi după una sau alta din situa-

ţiile ei, sau după constelaţia ei prevestea sănătate sau boală, prosperitate sau nenorocire, viaţă sau moarte pentru persoane singuratece sau pentru popoară întregi. După mărturia lui Diodor Sicilianul, aceşti înţelepţi orientali se ocupau cu deosebită îngrijire cu observarea celor cinci planete, cunoscute lor, pe care ei le numeau gâciţoare sau profetese. „Asemenea numire o dădeau ei acestor planete, pentrucă în timp ce celelalte stele au un drum determinat în mişcarea lor, aceste planete rătăcesc pe alte căi şi servesc de prevestitori ai viitorului, tâlcuind oamenilor voinţa zeilor. După părerea lor, ele prevestesc una prin răsăritul lor, alta prin apusul lor şi alta prin culcarea lor, ~ ceea ce e ~ şi înţeles pentru ceice se ocupă cu grija în observarea lor. Intr'un timp ele prevestesc furtună furioasă, în altul ploae torenţială sau secetă, apariţia cometelor, eclipsă de soare sau de lună, cutremur de pământ, şi în genere orce schimbare sub cer, spre fericirea sau nefericirea nu numai a popoarelor şi provincii, ci şi pentru regi şi pentru poporul simplu[1]). După poziţiunea stelelor la naşterea pruncului înţelepţii haldei gâceau cât de fericită sau nefericită va fi viaţa pruncului; la sămânat gâceau cât de bună sau cât de rea va fi recolta; la expediţie cum va fi rezultatul războiului; şi de oare ce aceste preziceri priveau obiectele, atât de interesante pentru fiecare, apoi magii se bucurau în orient de o enormă influenţă socială şi la prezicerile lor toţi luau aminte cu atenţiunea încordată dela rege până la cel din urmă sătean sau muncitor. Ştiinţa prezicerilor astrologice pentru prima oară s'a născut în Mesopotamia, unde desvoltarea ei a fost favorizată atât de cultul vechilor babiloneni, care consta din adorarea astrelor cereşti, cât şi de ceriul pururea senin, pe care stelele prin strălucirea lor fermecătoare fără să vrei îţi pironeşte privirea şi deprinde la observarea fenomenelor cereşti. Cum şi în genere în răsăritul antic, ştiinţa astrologică s'a concentrat în cartea sacrificatorilor, cari au fost păstrătorii esclusivi a înţelepciunei haldeene. Din Haldeea această înţelepciune a trecut în urmă la sacrificatorii persani, la care însuşi vederile asupra vieţii sub înrâurirea lui Zoroastru, avea un caracter mult mai înalt, care le dădu putinţă să priceapă mai adânc în genere fenomenele lumei duhovniceşti.

Anume aceşti înţelepţi orientali în timpul observaţiunilor lor ştiinţifice pe cerul bine cunoscut lor, fură frapaţi de apariţia unei

1) Diodor Sicilanul, II, 30.

răspândi pânăla marginile lumii. Sufletul Lui i-l umplu bucuria triumfului, deși în cel mai apropiat viitor îl așteaptă crucea. Deacum El deja nu se mai turbura, că avea să părăsască ceata iubiților săi ucenici, cu care El trăise așa de multă vreme, și acuși îi pregătea pentru înjosirea ce-L aștepta, explicându-o prin necesitatea divină, acuși își exprima ideile sale cele mai profunde referitoare la împărăția Sa, acuși înflăcăra inimile lor prin vederile bucuriei, ce putea să se răspândească la toate popoarele în urma acestei bune-vestiri, al căreia ei vor fi propoveduitori. Totuși numai viitorul umplea inima și mintea Lui. Acea bucurie, de care se umplu sufletul Său sub înrâurirea mărturisirei de Dumnezeu inspirate a lui Petru, totuși nu putu să nu se întunece chiar la vederea apostolilor Săi. Hristos cetea în inima ucenicilor Săi și văzu, că deși ei se apropiau de adevăr prin felul lor de a înțelege pe Mesia, dar totuși ei erau încă iudei din acel punct de vedere, că legau de împărăția lui Mesia așteptarea și a unei împărății politice cu tendințele și scopurile ei curat omenești. Ei se ridicase deja mai presus de acele dificultăți, care orbeau poporul în genere: ideea despre origina Invățătorului lor din Nazaret, din Galileea, înrudirea Lui omenească, situația smerită, nevoile omenești, lepădarea Lui de rabini, contactul cu gloata necurată și multe altele, care alcătuiau piatra de potignire pentru alții, pentru ei nu mai avea deja nici o importanță; dar și pentru ei, deoarece ei necontenit vedeau naintea lor în Hristos pe un om, în raporturile Sale cu totul asemenea la ei însuși, era greu să-și închipue, că El este anume Fiul unul născut al lui Dumnezeu, de o ființă cu Părintele Său cel ceresc. La sfârșitul ultimei sale cuvântări Hristos declară, că El, suferind înjosire și moarte, va intra întru slava Sa, ca Mesia, și această declarație nu numai corespundea cu părerile lor de până atuncea, dar ei pur și simplu nu-L puteau înțelege și cădeau în grea desnădejde. Trebuia să fie scoși din această desnădejde și treptat pregătiți pentru înjosirea ce se apropia. Făgăduința dată lor, că unii din ei înainte de moartea lor vor vedea împărăția Lui în toată strălucirea puterii, fără îndoială ei o nutreau în inimile lor, dar lor nici prin cap nu le trecea, că realizarea ei va fi așa de aproape.

Trecuse șase sau opt zile, pline, fără îndoială de idei și simțiminte atât triste și grele, cât și vesele: triste, pentru că Hristos a vorbit în aceste zile din patimile și moartea sa; grele, pentru că El prin aceasta nu numai că dărâma toate nădejdile

stele neobișnuite, ne mai văzută de ei niciodată până atuncea. Fie care apariție de stea nouă, după învățătura lor, mărturisea apariția pe pământ a vre unui om mare, care avea să exercite o mare influență asupra soartei lumii. Dar această stea nouă era așa de neobișnuită, încât ea stârni în magi un deosebit interes. Ce putea ea să însemneze oare? Răspunsul la această întrebare putea să-l spună pentru dânșii numai acea credință răspândită în toată lumea, care cuprindea în sine așteptarea curândei veniri în lume a unui oarecare rege tainic neobișnuit de mare, care trebuia să se arate în neînsemnata Iudee. Așteptarea aceasta ajunsese la cel mai inalt grad de încordare. Iudeii risipiți atuncea prin toată lumea cunoscută făcuse cunoscute credințele lor religioase în toată lumea păgână, care ne mai crezând în zeii lor mincinoși și reci, lua aminte cu evlavie la tainele religiei iudaice și cu inima tremurândă aștepta aceea, ce era obiectul așteptării de veacuri a iudeilor, nutrind o nădejde vagă, că acest Rege de toți așteptat va produce o prefacere deplină în lume și astfel o va scoate din starea de nesuferit.

Cât de răspândită era această așteptare, asta se poate vedea din acea împrejurare, că asupra ei se întorsese și atențiunea chiar din partea unor astfel de istorici, ca Tacit și Suetoniu, care în genere se refereau către iudei cu un extrem dispreț, socotindu-i vrednici de a fi obiect al cronicilor lor. Ei transmit părerea ce circula în vremea lor, că în Iudeea curând se va scula un rege, care-și va supune toată lumea [1]). Dacă asemenea părere circula în Roma, care, ca una ce era capitala lumii, centralizarea tuturor părerilor și zvonurilor, de unde la rândul lor se răspândeau până la cele mai depărtate unghere ale lumei, apoi nu-i de mirare, că aceeași părere putu să ajungă și în depărtatul răsărit și negreșit era cunoscută și înțelepților haldei sau persani. Dară la ei mai erau și alte date și mai esențiale pentru discutarea acestei chestiuni. Pintre dânșii negreșit se păstrase urme ale vechilor credințe patriarhale, rămase pe malurile râurilor Mesopotamiei dela cei ce-și petrecuse viața acolo, marii reprezentanți ai adevăratei religii cu făgăduințele ei, ca Avraam și Iacov. Și că aceasta era așa, despre asta mărturisește vestita personalitate a magului mesopotamian Valaam, care în binecuvântările sale fără de voe, date poporului israilit a manifestat, că cunoștea deaproape adevărurile adevăratei religii și pe temeiul acestei cunoștințe și sub dumnezeeasca inspirație, a

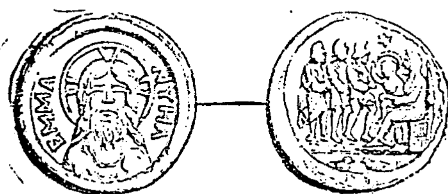
1) Tac. Hist. V, 3; Suet. Vita Vespasiane, Cap. IV.

rostit vestita prorocie despre aceea, că din Israil trebue să răsară cândva o mare stea a mântuirii [1]). După aceia din cauza risipirii iudeilor, care în mare mulţime trăiau prin toate ţările răsăritului şi cu deosebire în Mesopotamia, şi deasemenea şi a traducerei cărţilor sfinte ale Vechiului Testament în limba grecească, general cunoscută atuncea, cu studiul căria fără îndoială se ocupau şi sacrificatorii haldei (cum se vede aceasta din exemplul sacrificatorului Beroze, care a scris despre Babilonia pentru greci în limba greacă în veacul al III a. Hr.), păgânii răsăritului în genere, iar haldeii în special, cunoşteau bine aşteptările iudeilor relativ de venirea lui Mesia. In fine cu această nădejde a lui Israil înţelepţii haldeeni trebue să fi fost bine cunoscuţi mulţămită acelei imprejurări, că de clasa lor ţinuse cândva prorocul Daniil, care cu o deosebită expresivitate a prezis venirea lui Mesia şi chiar data precisă (vestita sistemă a săptămânilor) a venirii Lui. Toate acestea erau deajuns pentru magi la vederea stelei cereşti, ce se arătase atuncea pe ceriu, ca să ajungă la convingerea deplină, că steaua asta vesteşte anume naşterea lui Mesia.

Dar ce fel de stea era asta? Fost-a oare aceasta în adevăr un fenomen astronomic, sau numai un semn văzut, care se arătase în chip miraculos haldeilor înţelepţi, ca să vestească prin ei lumii păgâne naşterea Izbăvitorului demult aşteptat? Astronomia modernă dă la întrebarea asta un răspuns uimitor. După cercetările astronomice se vede, că în acel timp sau aproape de acel timp, şi anume în anul 747 dela fondarea Romei pe ceriu s'a văzut un fenomen stelar neobişnuit şi anume o combinaţie interesantă în cel mai mare grad, a planetelor Jupiter şi Saturn în constelaţia Peştilor. Asemenea combinaţie se produce odată la 800 de ani, iară în acel an ea a avut loc nu mai puţin de trei ori, şi anume în Mai, Septemvrie şi Decemvrie. Acest fapt acum se recunoaşte de toţi astronomii. Fonomenul acesta a fost nu numai neobişnuit după însuşi fiinţa sa, dar prezenta şi o privelişte foarte strălucitoare pe fondul cerului de noapte, şi el nu se putu să nu atragă atenţiunea tuturor celor ce se ocupau cu fenomenele stelare, şi negreşit mai ales a celor ce se ocupau cu astronomia, adecă anume a înţelepţilor haldeeni sau a magilor. Mai mult încă, în anul următor, adecă în anul 748 dela fondarea Romei, la această combinaţie se alătură încă şi Martie, care încă şi mai mult spori caracterul neobişnuit a întregului fenomen. Cinstea

1) Numer. XXIV, 17: „Il văd dar acum încă nu-i; Il privesc, dar nu aproape. Răsare o stea din Iacov, şi se ridică toiag din Israil". Vezi Bibl. Ist. V. T. tom I, pag. 715.

descoperirei acestui fapt remarcabil aparţine vestitului Cepler, care pe temeiul acestei descoperiri, aşeză şi însuşi anul naşterei lui Hristos în anul 748 dela fondarea Romei[1]. La această descoperire, Cepler a ajuns mulţămită faptului, că pe vremea lui, anume în anul 1603—1604 a avut loc o constelaţie la fel a planetelor, şi pe lângă aceasta el observă deasemenea, că, atunci când s'a produs combinaţia celor trei planete, între Iupiter şi Saturn apăru o nouă stea lăturalnică extraordinar de strălucitoare şi revărsând o lumină suigeneris, şi după presupunerea sa o asemenea stea trebue să se fi arătat pe ceriu şi în anul naşterei lui Hristos. Or cum am privi la această coincidenţă, dar ea în tot cazul este remarcabilă în cel mai înalt caz şi fără voe aduce aminte de ziua psalmistului, că cerurile spun slava lui Dumnezeu. După aceea, în tăbliţele astronomice ale chinejilor, vrednicia justă a cărora o a adeverit-o cu înalta sa autoritate vestitul autor al „Cosmosului" Humbold, deasemenea se observă o stea colaterală către acea vreme. Pingre şi alţi astonomi presupun, că aceasta a fost o cometă, şi după calculele lor ea trebue să se fi arătat pentru prima oară pe ceriu în Februarie, anul 750 dela fondarea Romei. Iar aceasta după toată probabilitatea şi este acel timp, când magii, care au fost la Ierusalim, plecară spre Betleem să se închine noului născut Hristos, de oarece închinarea lor fără îndoială a precedat moartea lui Irod, care a avut loc în Martie acelaşi an 750. Mai mult încă, astronomiceşte s'a dovedit[2], că acest fenomen stelar s'a arătat înaintea ochilor acelora, care eşeau din Ierusalim, şi că el, se poate zice, chiar le mergea înainte, sau îi conducea în direcţia Betleemului. Toate acestea cu adevărat sunt miraculoase, chiar dacă noi ne-am mărgini aici la presupuneraa unui simplu şi curat fenomen astronomic. Dar dacă la asta vom adăoga credinţa, netăgăduită de ştiinţa sănătoasă, că în lumea stelelor, ca una ce se află în întregime în mâna cea puternică a atotţiitorului Făcător, după voia Lui să se producă şi asemenea fenomene neobişnuite, care es în afară de orce calcul astonomic, atunci steaua, care a uimit prin apariţia sa pe înţelepţii răsăritului, putea să aibă şi caracter cu totul miraclos şi supranatural, în care caz combinaţiile naturale a planetelor au putut servi de indicii pregătitoare a apariţiei sale pentru înţelepţi.

Veche medalie în amintirea închinării Magilor, cu chipul Mântuitorului Hristos.

1) De stella nova, Praga, 1606; Vezi Edesheim, vol, I, pag. 213.

2) Astronomul Haldşmit, vezi Wieseler, Chron. Syn. p. 12. Erdersheim, ibidem.

Arătarea acestei stele neobișnuite în împrejurările expuse și sub influența așteptării lui Mesia, dominantă pretutindenea, a fost temeiu suficient pentru magii dela răsărit să ajungă la convingerea, că în lume în adevăr a sosit ceva măreț, și anume s'a născut Hristos. Și dacă ei pelângă aceasta au primit și o deosebită revelație, de exemplu, în vis, care era unul din mijloacele contactului cu lumea superioară duhovnicească nu numai la iudei, ci și la haldei și în genere la popoarele răsăritului, apoi ei au și plecat din mediul lor câțva membri [1]) să se încredințeze în adevăr de s'a săvârșit marele eveniment și în caz că el s'a realizat, să aducă daruri și închinare nou născutului Rege. Și iată ei, sosind la Ierusalim, începură a întreba de toți, „Unde este Regele Iudeei Celce s'a născut?“ In întrebarea magilor sună încredințarea deplină întru aceea, ca acest Rege deja s'a născut și lor li era necunoscut numai unde se află El în momentul dat, dar negreșit, după presupunerea lor, în capitala Iudeei fiecare trebue să știe despre aceasta. Dar care nu fu mirarea lor, când aflară, că acolo încă aproape nimenea nu știe despre marele eveniment ce se săvârșise, și iudeii întrebau mirați pe magi, cum au aflat ei despre nașterea regelui Iudeei. La asta magii le răspunseră, că ei „au văzut steaua lui la răsărit, și au venit să se închine Lui. Asemenea declarațiune nu trebuia să li se pară stranie, pentrucă și între dânșii era foarte răspândită părerea astrologică, că soarta oamenilor se află în strânsă dependență de fenomenele cerești, mai ales de planete și de combinația planetelor, așa că de exemplu Iosif Flavie dădea o deosebită importanță faptului, că înainte de căderea Ierusalimului timp de un an întreg deasupra nenorocitului oraș luci o stea în formă de Sabie [2]). Mulți din iudei, mai ales printre cărturari sau rabini se ocupau cu astronomia, așa că după expresia unui tratat iudeu, „Citirea în stele este desfătarea rabinilor“. Părerea aceasta își găsește răsfrângere și în Talmud, care spune, că „planetele dau înțelepciune și bogăție“, și în alt loc adaogă, că „viața și soarta copiilor atârnă nu de cucernicie,

1) In istorisirea evanghelică nu e însemnat numărul magilor, care au venit la Ierusalim. In tradiție deasemenea nu s'a păstrat amintirea despre numărul exact al lor, așa că sf. Ioan Gurădeaur și fer. Augustin îi numără până la doisprezece, dar după părerea predominantă ei au fost trei, probabil corespunzător cu acelaşi număr al darurilor aduse de dânşii. După închipuirile din catacombe magii se prezintă deasemenea diferit; în număr de doi, de trei și de patru. Pe o vestită medalie veche în amintirea magilor ei sunt trei. Numele lor: Melhior, Gaspar și Baltazar. Memoria lor în biserica de apus să cinstește la 6 Ianuare sub numele de trei regi. La biserica din Chioln se arată moaștele lor.

2) I. Flavie, Beil. Jud. VI, 5, 3.

ci de stele [1])". Ce se atinge de aceea, că și soarta lui Mesia celui așteptat de ei trebuia să se afle într'un raport sau altul cu lumea stelelor; aceasta Iudeilor li era cunoscut mai mult decât altora, de oare ce vestita prorocie a lui Valaam despre steaua ce avea să răsară din Iacov (Numere. XXIV, 17), era înserată în cărțile lor sacre și ei dedemult o referise anume la Mesia cel așteptat, așa că de această credință s'au folosit chiar uzurpatorii în scopul de a influența mai puternic asupra maselor populare [2]). In vederea tuturor acestora, atât apariția acestor ciudați călători, și mai cu samă spusa lor stârniră în Ierusalim atențiunea generală și scopul venirii lor imediat a fost raportat lui Irod.

Vestea aceasta ca un trăsnet a lovit pe bănuitorul Irod, care în acest timp, împovărat de ani și de o boală uricioasă, și simțind deja o nesuferită mustrare de cuget pentru toate păcatele și crimele sângeroase din viața sa ticăloasă, se afla în stare de tâmpenie aproape asemenea cu nebunia. In mijlocul strălucirii și luxului, ce-l înconjurau în magnificul palat, care întrecea probabil prin luxul și iscusința arhitecturii sale însuși templul, el urând pe toți și urât de toți, dându-și sama că acești supuși ai săi nu mai pot aștepta decât moartea lui, în singurătate posomorâtă se gândea la soarta sa. Situația sa deveni tot mai lipsită de nădejde. Nu cu mult înainte de aceea a fost chiar în palat o conjurație, care adusese într'o extremă turburare tot Ierusalimul. Fariserii în număr de șase mii refuzară să depună jurământ de supunere lui, și căpeteniile lor, cărora poporul le recunoștea darul prorocesc, chiar pe față afirmau, că după hotărârea lui Dumnezeu, Irod cu tot neamul lui va fi izgonit de pe tron, ca să-l curățe pentru Mesia. Și iată pentru a contribui la cât mai repedea împlinire a prezicerei cu părtășia lor s'a organizat printre damele dela curte o conjurație, în care rolul principal l-a jucat eunucul Bagoa, crezînd declarațiunii viclenilor farisei, că anume din el se va naște Mesia [3]). Conjurația a fost înăbușită în sângele părtașilor ei, cum aceasta demulte ori se făcuse deja și

1) „Planeta zilei, continuă Talmudul, nu are însemnătate, ci planeta ceasului (naşterei) are mare însemnătate. Aceia, cari s'au născut sub soare, sunt frumoşi şi nobili la înfăţişare; cei ce s'au născut sub Mercurie sunt puternici la memorie şi înţelepţi; cei ce s'au născut sub Martie, sunt fericiţi; cei ce s'au născut sub lună sunt slabi şi nestatornici; cei născuţi sub Jupiter, sunt drepţi". Geikie Life of Christ, t. I, p. 145.

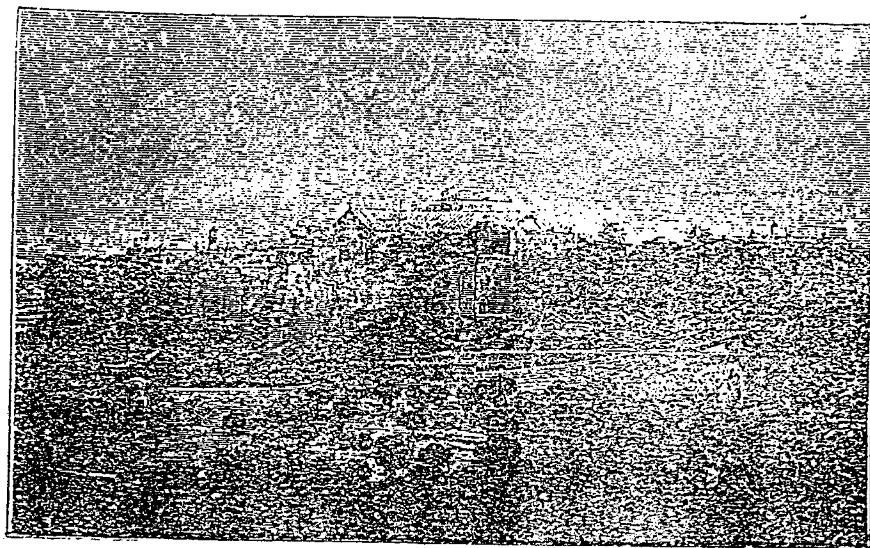
2) Aşa Pseudo-Mesia, ce se ivi în timpul lui Adrian, se numea pe sine „Fiul Itelei"= Bacohba, anume făcând aluziune la prorocia lui Valaam şi în acord cu credinţa răspândită printre iudei, că „când se va arăta Mesia, o stea se va arăta la răsărit, luminând cu strălucire mare, şi această „stea a lui Mesia va sta la răsărit, cincisprezece zile" Sohar, la Eşire, şi Peşitha Sataria la Numer. XXIV, 17. Geikie, tot acolo.

3) I. Flavie, Anticităţi, XVII, 2, 8.

mai înainte. Dar iată vărsând un întreg pârâu de sânge, pentru a nimici pe toți, câți aveau măcar cât de puțin drept sau pretenție de a ocupa tronul, el pozitiv se înspăimântă, când ajunse și până la el vestea, că anume acum, când puterile îl părăsise pe tiran și-l lipsau de putință de a acționa cu energia de altă dată, anume acum s'a născut și Mesia, adevăratul fiu al lui David, căruia și aparține de drept tronul, ilegal ocupat de dânsul. Impreună cu dânsul și tot Ierusalimul, toată acea numeroasă clasă a populațiunii, care uitând cinstea și conștiința, reușise să se aranjeze la curtea uzurpatorului, se bucura de bunăvoința lui și sub protecțiunea lui trăia pe socoteala poporului împilat și necăjit. Pentru astfel de oameni, de care era plin Ierusalimul, orce schimbare la stăpânire amenința cu o totală răsturnare a propriei lor situațiuni, așa că alarmarea lor a fost cu totul întemeiată și înțeleasă. Acestei alarmări negreșit a contribuit nu puțin și bucuria neascunsă a acelora, care înadevăr așteptau detronarea lui Irod și a casei lui, și se foloseau de orce zvon, ca să răspândească această idee. Atunci, ca să lămurească acest lucru important și în caz de nevoe să ia măsurile trebuitoare, Irod imediat „a adunat pe toți arhiereii și cărturarii poporului, și le ceru, ca să-i răspundă la întrebarea: unde trebue să se nască Hristos". Teologilor învățați ai iudeilor nu le fu greu să răspundă la această întrebare. Știința lor deja demult determinase și cu totul regulat, că Mesia trebuia să se pogoare din Iuda, trib care devenise foarte văzut și mai vestit din poporul ales. Din el anume eșise David, străbunicul și prototipul lui Mesia, și cuvintele binecuvântării lui Iacov, că „nu va trece sceptru din Iuda, până nu va veni Impăciuitorul", de demult fusese referite anume la Mesia. „Cât de frumos este regele Mesia", — spune Targumul ierusalimlean cu ocazia acestei prorocii, — care se va ridica din casa lui Iuda". „Rege se va scula dintre fiii lui Esei", zice același Targum în alt loc, „și Mesia se va scula din fiii fiilor lui". De aicea numirea „Fiul lui David" necontenit se aplica regelui așteptat. Dar fiind descendentul lui David, El, după credința iudeilor, trebuia să se și nască în orașul lui David, adecă în Betleem, și anume în acest senz învățații iudei amintind prorocia lui Miheia: „Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nici decum mai mic între voivodatele lui Iuda: căci din tine are să iasă căpetenia, care are să pască pe poporul Meu Israil" [1]). Totodată printre iudei totuși era răs-

1) Mih. V, 2, Anume in acest senz prorocia aceasta se interpretează in targumuri. „Un arab spune unui iudeu după plugul său", spune talmudu, „Mesia al tău s'a născut!" „Unde s'a născut?" întreabă iudeul. „In castelul regesc din Betleemul lui Iuda", zise arabul.

pândită credința, că locul exact al nașterei lui Mesia va fi ne-cunoscut. Exprimând în urmă îndoiala sa relativ de mesianismul lui Iisus Hristos, iudeii discutau profund între dânșii: „noi îl știm pe Dânsul, de unde-i. Iar Hristos când va veni, nimenea nu va ști unde este" (Ioan, VII, 27). Anume în acest înțeles și răspunseră învățații iudei teologi, la întrebarea lui Irod. Indicând Betleemul, ca un astfel de oraș, în care, după prorocia lui Miheea, se

Monastirea nașterei lui Hristos în Betleem.

poate aștepta nașterea lui Mesia, ei se mărginiră numai la această comunicare generală, ne determinând mai mult timpul și condițiile nașterii Lui. Asemenea răspuns, negreșit, n'a putut satisface pe Irod, și el după terminarea consfătuirii, chemând tainic pe magi, îi întrebă despre timpul arătării stelei, nădăjduind pe această cale să determine timpul nașterii lui Mesia, și după aceea, lămurindu-le lor, că El trebue să se nască în Betleem, îi îndreptă într'acolo, dându-le o vicleană însărcinare: „Mergeți și cercetați cu amăruntul despre Prunc, și, când îl veți găsi, să mă vestiți și pe mine, ca să merg și eu să mă închin Lui". Neștiind nimica de dorința sângeroasă a regelui, magii plecară la drum și cu mare bucurie văzură, că steaua văzută de ei la răsărit li se arătă din nou înaintea lor și-i duse numai bine la acel loc, unde era Pruncul nou născut, adecă Mesia. „Și intrând în casă, au văzut Pruncul cu Mama lui Maria, și căzind s'au închinat Lui; și deschizând vistieriile lor, I-au dus daruri: aur, tămâe și smirnă", arătând astfel Pruncului, la sărăcăciosul domiciliu, onoruri, pe care ei nu le arătase nici lui Irod în palatele lui cele luxoase.

Aducându-și darurile lor și închinându-se miraculosului Prunc,

magii negreşit s'ar fi întors la Ierusalim, ca să împartă bucuria lor cu Irod şi să-i dea prilej să se închine şi el lui Mesia; dar revelaţia ce au avut-o ei în somn descoperi înaintea lor planul viclean al lui Irod, şi ei „s'au întors pe altă cale în ţara lor". In acelaşi timp şi Iosif primi o prevenire de sus despre pericolul ce se pregăteşte Pruncului, şi după indicaţia îngerului se strămută în grabă cu familia sa în Egipt, care din timpuri depărtate era locul firesc de refugiu pentru toţi cei prigoniţi în Israil.

Intre acestea regele, văzîndu-se înşelat de magi şi bănuindu-i în depărtăşie cu regescul Prunc, se umplu de o furie încă şi mai mare, care luă chiar un caracter lugubru. El nu avea mijloace să afle pe regescul Prunc din neamul lui David, şi încă şi mai puţin negreşit s'ar fi apucat să-L caute într'o peşteră, care dădea adăpost turmelor păstoreşti aproape de un han din marginea Betleemului. Dar el ştia, că Pruncul, asupra căruia în urma vizitei magilor începuse a privi, ca la un rival al său sau al casei sale, era încă prunc la sânul mamei sale; şi de oare ce în răsărit mamele de obiceiu alăptează pe copiii lor timp de doi ani, atunci el nu se opri în faţa celei mai grozave crime şi dădu porunca sângeroasă: să se ucidă toţi copiii de gen bărbătesc din Betleem şi din împrejurimile lui „dela doi ani în jos". Despre mijlocul cum s'a adus la îndeplinire această poruncă, nu se ştie nimic. Copiii au putut fi ucişi în taină, treptat şi prin diferite mijloace, sau după spusa obştească, uciderea a putut fi săvârşită într'un ceas anume hotărât. Poruncile unor astfel de tirani, ca Irod, de obiceiu sunt acoperite de întunerec nepătruns; ei umplu pe toţi de groază şi de uimire, faţă de care nu-i siguranţă să vorbeşti chiar în şoaptă. Dar nici o tiranie n'a fost în stare să facă să tacă pe nefericitele mame, cărora li se lua cu aşa sălbătăcie copiii, şi bocetul disperat ce se auzea se părea, că pare că iar plângea marea strămoaşă a lor Rahila, mormântul căria se află lângă drum, cam la doi chilometrii dela Betleem şi adăoga glasul său la plânsul şi bocitul nefericitelor mame, care-şi jăleau fără mângăere copilaşii lor măcelăriţi [1]).

Intre acestea, când în Betleem bântuia furia dornică de sânge a lui Irod, sfânta familie trăia liniştită în Egipt. De oarece toată Palestina se afla sub stăpânirea acestui tiran, apoi el ar fi putut apuca Pruncul în orce loc şi în orce ţinut al ei, în Egipt însă sf.

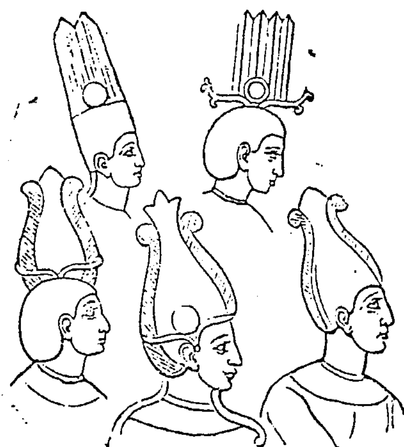
1) După tradiţie, din pricina furiei sângeroase a lui Irod au pierit 14.000 de prunci. Amintirea lor se cinsteşte la 29 Decembrie.

familie era în deplină siguranţă. In acel timp ţara faraonilor erà oare cum ca o adoua Iudee, de oare ce de pe timpul Ptolomeilor, care se raportase foarte binevoitori către iudei şi încurajase în tot felul strămutarea lor acolo, unde s'au aşezat sute de mii din ei, şi chiar în Alexandria cu cei 300.000 de cetăţeni liberi, din cinci cartiere ale oraşului, două ba poate şi mai mult, erau ocupate de iudei. Ei aveau acolo templul lor în Leontopol, zidit în anul 160 a. Hr. deşi ei la sărbători preferau să meargă la Ierusalim. In Egipt însă a fost făcută, cum se ştie, traducerea Bibliei în limba greacă, şi această traducere are o mare răspândire înlocuind originalul ebraic, ca unul ce este accesibil numai rabinilor învăţaţi, Rabinii egipteni erau vestiţi prin erudiţia lor, şi în scopul de a face religia evreească mai înţeleasă şi mai accesibilă grecilor şi romanilor, ei se sileau să ridice iudaismul într'un fel de sistemă filosofică şi întemeiară o deosebită şcoală teologică care în urmă căpătă o mare importanţă. Deşi Iosif era sărac, dar lui, ca meseriaş, nu-i fu greu să găsească acolo destul de lucru, de oare ce diferite clase de meseriaşi iudei în Egipt trăiau şi lucrau în sindicate, care susţineau pe confraţi de meserie în caz de lipsă de câştig sau îi primeau pentru un timp în sindicatul lor. In asemenea sindicate trăiau meşterii aurari şi argintari, făcătorii de bolduri, arămarii şi ţăsătorii, care şi considerau de datoria lor să susţină pe confraţii lor nevoiaşi. Un asemenea sindicat, după toată probabilitatea, alcătuia şi lemnarii, şi între ei Iosif fără o deosebită greutate, a putut să-şi găsească sprijin sau ocupaţie, cu atât mai mult, că el, după tradiţie, era lemnar iscusit şi prin urmare om trebuincios în asemenea oraş mare şi bogat, ca Alexandria sau Memfisul, către care tradiţia pune mai ales sălaşul sf. Familii în Egipt [1]).

Totuşi ne luând în samă acestea, că Egiptul putea da sf. Familii nu numai adăpost contra lui Irod, ci şi izvorul câştigului, la dreptul Iosif nu putea să nu fie dorinţa, ca după putinţă cât mai repede să se întoarcă în ţara natală. In esenţă nici grecii, care alcătuiau mulţimea cea mai de samă a oraşelor, nici egiptenii săteni, nu erau deosebit de prieteonşi către iudeii străini, cari cu sutele de mii inundaseră valea Nilului. Vechea duşmănie între ţara Mişraim şi fiii lui Israil în oarecare măsură continua a se manifesta şi în acest timp. Iudeii urau pe sacrificatorii egipteni

1) Mai exact tradiţia ne arată locul şederei sf. Familii în Matarea, aproape de Iliopolis [nu departe de Memfis] unde şi până astăzi se arată doi enormi sicomori, sub umbra cărora pentru prima oară şi-au găsit odihnă drepţii Iosif şi Maria, cu Pruncul.

cu tainele lor absurde și cu simbolurile ridicole, și se mândreau în fața lor cu o religie mult mai curată și mai înaltă. In Egipt ei văzuse întruparea celui mai grețos păgânism și cel mai denaturat. Porunca „să nu-ți faci idol, și nici o asemănare" nicăirea nu se călca în așa măsură, ca anume pe malurile Nilului. Chiar Filon, care însuși își avea leagănul în Egipt, observa, că religia egipteană prezenta cea mai josnică din toate formele de idolatrie, de oare ce își căuta obiecte de adorare nu în ceriu, ci și pe pământ, zeificând chiar și Nilul cu gadinile lui [1]. Iosif Flavie deasemenea a luat în râs religia, care diviniza crocodilul și momița, târâtoarele și pisicile, și chiar romanul Iuvenalie să nu învenineze cu sarcasmul său pe poporul, la care „zeii creșteau prin grădinile de zarzavat". Apostolul Pavel evident a avut în vedere idolatria egipteană, când vorbind de păgânism, îl mustră întru aceea, că el „slava nestricăciosului Dumnezeu o a schimbat în chip asemenea omului stricăcios, și a paserilor, și a patrupedelor, și a târâtoarelor (Rom. I, 22). Pe dealtă parte iudeii sufereau din pricina urei tradiționale față de neamul lor din partea egiptenilor, care nu încetau a repeta față de dânșii cele mai dușmănoase eșiri și să arunce asupra lor cele mai rușinoase clevetiri, care se încuibase în mintea lor din timpul eșirii iudeilor din Egipt. Pintre egipteni circulau povești, că israiliții, pe care Moise i-a scos din Egipt, au fost niște leproși, pe care însuși faraon i-a izgonit din țară; grecii apucau această tradiție și cu obișnuita lor deriziune mușcătoare pentru concetățenii lor iudei, pe care ei deasemenea nu-i iubeau, întâmpinând în ei concurenți periculoși, în cariera comercială și industrială. Această ură din partea populațiunii egiptene crescu încă și din acea pricină, că romanii, considerând pe iudei un element foarte conservativ și prin urmare de nădejde pentru guvern, le dădea deosebite privilegii, care firește stârneau zavistia contra lor. Lucrurile ajunse până acolo, că în contra iudeilor se stârniră și revolte fățișe, care se terminau cu devastarea cartierelor evreești, așa că bogata colonie iudaică din Alexandria se temea chiar de o totală izgonire

Găteli pentru cap a sacrificatorilor egipteni.

1) Philo, Mos. 3. Leg. ad Cori. M. 569.

și ruină[1]). In vederea acestora nu-i de mirare, că dreptul Iosif cu familia sa nu se putea să nu dorească ca orcât s'ar putea mai curând să se întoarcă în patrie.

Exact nu se știe, câtă anume vreme sf. Familie a trebuit să stea în Egipt, dar probabil nu mult. Uciderea pruncilor a fost ultima crimă mare a lui Irod, și curând chinuitoarea boală îl culcă în pat. Urâta boală îi roase interiorul și în uricioasa rană se cuibăriră vermii. Putoarea nesuferită dela tiranul bolnav se răspândea prin toate camerile luxoase ale măreţului palat, alungând dela dânsul pe toţi cei deaproape. Nefericitul rege se încercă să pună capăt suferinţelor sale de neîndurat prin sinucidere, dar el fu împedecat de la asta, ca și cum degetul lui Dumnezeu ar fi determinat să supună toate părţile trupului său pedepsei, pentru toate crimele lui. Insești respiraţia îi pricinuia durere și frigurile permanente îl făcea să sufere chinurile cele mai grozave ale setei, pelângă care în același timp el nu putea cu nimic satisface nici foamea sa. Cu un cuvânt, Irod trebuia să sufere toate chinurile trupești ale omului de toţi lepădat și osândit, chinuri, care încă și mai mult se măreau de suferinţele morale. Dar asta nu smeri deloc pe Irod. Știind că nimenea în toată ţara nu va vărsa nici o lacrimă, el puse la cale un plan infernal: să nimicească chiar în clipa morţii sale toată aristocraţia ţării, invitată cu vicleșug la o petrecere în circ, ca macar prin lacrimile rudelor acestor uciși să semnaleze ziua morţii sale. Din fericire porunca lui în această privinţă n'a fost executată și Irod, încă numai cu cinci zile înainte de acea, dând decret să fie ucis fiul său Antipatru, cu puţin înainte de paștile anului 750 dela fondarea Romei, muri în vârstă de 70 de ani, în anul 34 de domnie[2]).

Vestea despre moartea crudului tiran se lăţi repede pretutindenea și toţi respirară ușuraţi. Această veste ajunse și în Egipt. Dreptului Iosif i se arătă îngerul Domnului în vis și-i zise: „scoală, ia Pruncul și pe Mama Lui, și mergi în pământul lui Israil, că au murit ceice căutau sufletul Pruncului". Cu sufletul ușurat Iosif plecă din Egipt. Dar sosind la hotar, el află, că în Iudeea s'a făcut rege Arhelae, fiul lui Irod, și s'a temut să meargă mai departe, de oare ce Arhelae fiind cu totul vrednic de tatăl său, chiar la urcarea pe tron își arătă natura sa crudă, ordonând să

---

1) Iosif Flavie, Contr. Apion. I, 26.

2) Unii raportează moartea lui Irod către primăvara anului 753 dela fondarea Romei sau chiar către Ianuare a acestui an, bazindu-se pe oare care date talmudice, dar în genere faţă de sărăcia de date, chestia asta nu-și poate găsi o soluţiune exactă.

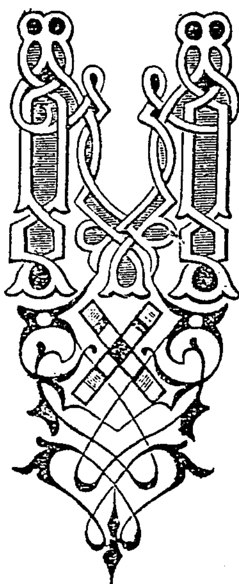
ucidă în templu trei mii de supuşi ai săi. Greaua stare pe gânduri a lui Iosif în asemenea împrejurări i-a fost din nou deslegată prin o revelaţiune, în care i se dădu indicaţie să se ducă în Galileea, care căzuse de moştenire lui Irod Antipa. Acest din urmă, distingându-se prin un caracter mai dulce şi om de o politică mai sănătoasă, chiar dela începutul domniei lui întoarse toată acţiunea sa la întărirea prosperităţii provincii sale, atrase într'însa străini folositori pentru ţară şi pe cât fu posibil se sili să îmbunătăţască situaţia poporului său. Atunci Iosif părăsi intenţiunea, ce se pare că o avea de a se aşeza în oraşul natal al regescului său strămoş David şi plecă spre oraşul său de mai nainte Nazaret, care astfel s'a învrednicit de cinstea de a educa în sine pe Mântuitorul lumii.

CAPITOLUL V.

COPILĂRIA MÂNTUITORULUI HRISTOS ÎN NAZARET.

ântuitorul lumii, născut într'o peşteră, care servea la vreme rea de adăpost unor păstori saraci şi turmelor lor şi fusese culcat în esle, binevoi să-şi petreacă şi toţi anii creşterei sale în oraşul, care nu corespunde nici decum ideei omeneşti de mărețíe şi slavă.—Nazaretul era unul din acele orăşele neînsemnate ale Galileei, care ca una ce era ocupată de o populaţie amestecată de iudei şi păgâni, nu se bucura la adevăraţii iudeii de un nume bun. Limba stricată greco-iudaică sau aramaică şi caracterul îndoelnic al religiei aşezase această provincie aşa de jos în părerea cărturarilor iudei, că la ei chiar se formase convingerea, că „din Galileea nu s'a sculat proroc“ (Ioan, VII, 52). Dar acest nume rău, împărtăşită de toată Galileea, cu o deosebită putere cădea mai ales asupra Nazaretului, către care cu dispreţ se refereau chiar până şi Galilienii[1]). Cauza acestui lucru nu se ştie, da ea se putea cuprinde sau în raporturile lui strânse cu păgânii, sau în înseşi caracterul locuitorilor, care se distingeau prin o extremă necredinţă şi răs-

1) Cât de limpede se vede asta din proverbul lor: „Din Nazaret poate oare fi ceva bun?“ Ioan. I, 46.

vrătiri crude, pe care în urmă a avut să le încerce și însuși Hristos (Mat. XIII, 51-58; Luca, IV, 16-28). In fine și în genere acesta era un orășel așa de nimica, încât cu dânsul nu stătea în legătură nici un fel de amintiri istorice din viața poporului ales și chiar însuși numele lui niciodată nu se întâlnește în Vechiul Testament [1]). Dar cu toate acestea, Nazaretul, așezat în una din cele mai frumoase cotlovine ale Galileei și înconjurat din toate părțile de dealuri pitorești, prezenta locul potrivit, unde sf. Familie putea păstra în liniște și obscuritate dumnezeescul amanet, încredințat purtărei ei de grijă, până ce va sosi timpul apariției lui Mesia la opera mântuirii lumii. Și anume acolo dumnezeescul Prunc a crescut sub acoperișul sărăcăcios a numitului său tată, Iosif, lemnarul din Nazaret. După mărturia expresivă a sf. Luca, „El creștea și se întărea cu duhul, umplându-se de înțelepciune și harul lui Dumnezeu era peste Dânsul" (Luc. II, 40). Ca om adevărat, Pruncul Hristos încerca și neputințele omenești ale copilăriei, așa că vrâsta majoratului trupesc și duhovnicesc a fost ajunsă de Dânsul cu aceeași treptalitate, cum se ajunge ca de oameni obișnuiți. Evanghliștii nu ne comunică nici un fel de amănunțimi din viața copilăriei lui Iisus până la vrâsta lui de doisprezece ani, dându-ne lămurit a înțelege, că, contrar istorisirilor apocrife, care umplu copilăria Lui cu felurite minuni, chiar în jocurile copilărești, El a trăit viața omenească obișnuită, deși străin de orce păcat și creștea în condiții obișnuite vieței religioase, familiare și obștești de atuncea. Aceste condițiuni, cunoscute contimporanilor, nu au nevoe de explicație deosebită a lor pentru cititor, pentru care lucru evangheliștii le-au și trecut sub tăcere, cum de obiceiu scriitorii trec sub tăcere condițiile vieței înconjurătoare de toate zilele, presupunându-o cunoscută lor. Dar pentru noi, despărțiți de acel timp de mii întregi de ani și care trăim cu totul în alt climat, pe alt tărâm, sub alte ceruri, în condițiuni cu totul altele religioso-morale, socialo-familiare și de stat, condițiile vieții de atuncea ne prezintă ceva cu totul neobișnuit, care cere studiu și lămuriri. De aceea nu-i deloc de prisos să ne lămurim anume acel mediu original, în care au fost petrecuți de Hristos Mântuitorul anii copilăriei sale cu amintirile ei, care se reflectează în următoarele cuvinte și pilde ale lui Hristos.

Fiind după omenire fiul unor părinți credincioși, din care

1) Dealtmintrelea unii identifică Nazaretul cu Saridul sau cu En-Saridul, oraș, care pe vremea lui Iisus Navi înseamnă granița de nord a tribului lui Zabulon. I. Navi, XIX, 10-11; Edersheim pag. 145.

numitul său tată s'a învrednicit din partea evanghelistului de numirea de „Om drept" (Mat. I, 19; „iară Iosif, fiind om drept", etc.), adecă, care din tinereţe împlinise legea lui Dumnezeu, iar Preasfânta Mamă a fost numită de înger „Plină de har" [1]), adecă pentru evlavia sa şi pentru morala ireproşabilă şi pentru curăţenia trupească plină de darurile înalte ale harului — Iisus astfel din anii copilăriei s'a educat în atmosfera cea mai curată a unei familii cu adevărat sfinte. Dar chiar şi în afară de aceste condiţii exclusive, care înălţau casa lui Iosif din rândul celorlalte case, se ştie, că viaţa familiară a poporului vechiu iudeu, cu toate necazurile istorice din soarta lui, şi în genere prezenta un tablou foarte atrăgător şi înălţător. La ei niciodată nu s'a perdut din vedere acel ideal al fericirei familiare, care a fost realizat în viaţa patriarhului Isaac cu femeea sa Rebeica. Femeea între iudei niciodată n'a fost pogorâtă la starea aşa de atârnată şi dispreţuită, cum era asta la celelalte popoară ale răsăritului, pentrucă preasfânta carte a lui Dumnezeu îi învăţa, că femeea este os din oasele bărbatului şi trup din trupul lui şi e menită să fie ajutorul lui (Fac. II, 20-22). Şi femeea Vechiului Testament în cele mai bune reprezentante ale ei a justificat în totul situaţia sa vrednică şi a realizat idealul fericirii familiare şi a prosperităţii. Ea şi-a lăsat urmele pe multe pagine a cărţilor sfinte, şi s'a învrednicit de cele mai înalte laude. Idealul femeei bune, cum e zugrăvit el în cartea pildelor lui Solomon, ne zugrăveşte înainte aşa tip simpatic, care a putut să răsară numai pe terenul sănătos al vieţei familiare solide şi măreţe. „Cine şi-a găsit femee virtuoasă? întreabă regele Solomon. Preţul ei e mai mare decât al perlelor. — Se ridică copiii, — şi o fericesc; se scoală bărbatul şi o laudă; au fost multe femei virtuoase, dar tu le întreci pe toate. Fata delicată e amăgitoare şi frumuseţa deşartă; dar femeea, care se teme de Domnul e vrednică de laudă" (Proverb. XXXI, 10, 28-30). Şi înadevăr nici într'o literatură nu se poate găsi încă un ideal aşa de înalt şi frumos de femee şi mamă, ca acela pe care ni-l prezintă poezia sacră acum nu mai puţin de trei mii de ani, când în Grecia abea încolţia viaţa civilizată, iar Roma nici nu era înscrisă pe harta lumii. Chipul, conturat de stilul inspirat de Dumnezeu al Inţeleptului, şi-a păstrat înţelesul său pentru toate veacurile următoare. Cu veacuri întregi înainte de preasfânta Maria imnul entuziast al lui despre femeia virtuoasă era pe buzele fie-

1) Luca, I, 28: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu Tine; binecuvântată eşti tu între femei".

cărei fete din Vechiul Testament, pentru că sentinţele cărţilor sfinte erau bine cunoscute întregului popor iudeu. Tabloul conturat în-tr'însele a iubitoarei de fidelitate, a activităţii necontenite, a înţe-lepciunii, a gospodăriei, a cruţării şi a respectului de sine, a res-pectului nobil către bărbat şi a evlaviei către Domnul, şi în fine a iubirei materne şi a îngrijirii de copii, prezenta obiectul demn al râvnei pentru multe femei din Vechiul Testament. Şi acest ideal, după cum suntem în drept să aşteptăm şi să presupunem, a fost perfect realizat de Preasfânta Fecioară Maria în modestul ei cerc familiar, — atât în caracter, cât şi în toate trebile casnice, şi aceasta a fost prevăzut de Fiul lui Dumnezeu, Care-şi alesese pe bine-cuvântata Mama, căutând la smerenia Ei şi supunându-se smerit grijei Ei materne despre educaţia în copilărie şi tinereţe. —

Cu buna rânduială şi tonul înalt al familiei, natural, se împre-ună respectul profund al copiilor către părinţi. Fiecare copil gă-sindu-şi un ideal sacru de respect şi de ascultare de părinţi, în înţelegere de bună voe a lui Isaac chiar la junghiere, când aceasta a cerut-o voinţa tatălui. Fiecărui prunc iudeu din anii copilăriei i se inspirau cuvintele, pe care însuşi Dumnezeu le scrisese pe tablele de piatră: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să se prelungească zilele tale pe pământ". (Eş. XX, 12), şi această poruncă se repeta mereu în lege (Lev. XIX, 8). Neascultarea de tată sau de mamă se ridică la gradul de crimă socială, care se putea pedepsi cu moartea. Copiii nevrednici se supu-neau la cele mai grele ameninţări ale mâniei Dumnezeeşti. In is-toria sfântă copilul putea citi, ca Iosif, acest tip prea nobil de iubire sfântă, „întâlnind pe tatăl său, căzu pe grumazul lui şi a plâns mult" şi „s'a închinat lui până la pământ", cu toate că era mare demnitar al lui faraon (Fac. XLVI, 29; XLVIII, 12), şi cum marele legiuitor al lui Israil, Moise, întimpinând pe oaspetele său, „s'a închinat lui şi l-a sărutat" (Eş. XVIII, 7), Pruncul de timpuriu cunoştea istoria blestămului, care a căzut pe nerespectuosul fiu al lui Noe, şi lui i se inspira legea, după care tinerii „Trebue să se scoale înaintea persoanelor cărunte şi să cinstească faţa bă-trânului" (Lev. XIX, 32), şi deasemenea şi sentinţa înţeleaptă a fiului lui Sirah, care spune: „Din toată inima să cinsteşti pe tatăl tău, şi să nu uiţi durerile de naştere ale mamei tale. Adu-ţi aminte, că tu eşti născut din ei, şi ce poţi tu să le dai tu, cum ţi-au dat ei ţie"? (Sir. VII, 29, 30) Şi cât de adânc aceste inspiraţiuni se înrădăcinase în poporul iudeu, ne arată aceea, cât de colosală şi cu adevărat sfântă importanţă se da binecuvântării părinţilor şi

ce nenorocire se considera perderea sau privaţiunea de dânsa.

Viaţa familiară, care se întemeia pe asemenea principii prezinta un mediu foarte plăcut pentru educaţia morală a copiilor, pe care la rândul lor părinţii îi considera cea mai mare binecuvântare pentru dânşii şi o adevărată fericire, revărsând asupra lor toată puterea iubirii lor şi a grijei lor. Ingrijirea lor se exprima cu deosebire în siguranţa de a le da copiilor cea mai bună educaţie, şi anume în spiritul legii Domnului. In opera educaţiei luau parte amândoi părinţii, cum se vede aceasta din istoria Susanei, despre care se spune, că „părinţii ei, fiind drepţi, învăţară pe fiica lor legea lui Moise" (Dan. XIII, 3), şi deasemenea din istoria lui Timotei, care „din copilărie ştia sf. Scriptură şi primise o educaţie religioasă dela mătuşa sa Loida şi de la mama sa Eunica (2 Tim. I, 5; III, 15). Dar mai important ca orce anume asupra tatălui apăsa datoria să înveţe pe copiii de ambele sexe şi să le predea legea şi în genere sf. Scriptură, care alcătuiau aproape esclusiv obiectele culturii iudaice. Prin hotărâri directe se cerea dela orce tată, ca el să predea cu sârguinţă copiilor săi istoria sfântă a poporului său cu marele fapte şi feluritele necazuri din viaţa străbunilor lor, precum şi hotărârile legii, şi să convorbească cu dânşii despre ele, fie stând în casă, sau aflându-se pe cale, plecând să se odihnească sau sculându-se din pat (Deut VI, 7; XI, 19; IV, 9 10). Lămurind hotărârile legii, rabinii cereau, ca copilul să înceapă învăţarea legii pe de rost, când a împlinit cinci ani, iar rugăciunile începătoare ale slujbei de dimineaţa să i se predea din acel moment, când el a început a grăi. Necontenita rânduire a marelor sărbători cu ceremoniile lor natural stârnea curiozitatea copiilor relativ de ele, şi explicarea însemnărei lor se impunea părinţilor ca o datorie sfântă. Cartea pildelor lui Solomon abundă în dovezi despre aceea, cu ce îngrijire se împlineau aceste prescripţiuni atât de tata, cât şi de mama. Intr'o casă bine organizată şi evlavioasă nu se pierdea nici o împrejurare potrivită — nici la masa dela prânz, nici dimineaţa şi sara la lucru manual — pentru a inspira minţilor tinere respectul către Dumnezeu şi necontenit de a le preda poruncile şi legile, pânăce ei le învăţau pe de rost.

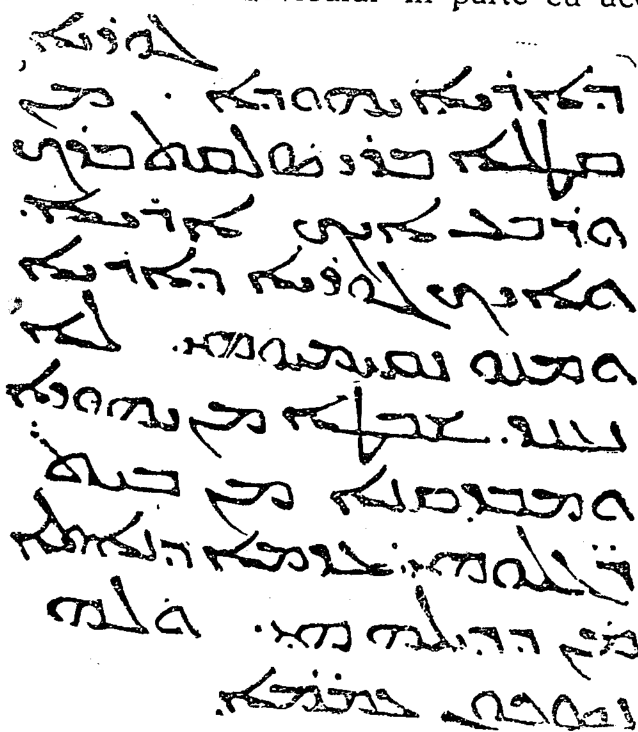
Asemenea rândueli predominau din veac în fiecare familie evlavioasă de iudeu. Dar educaţia familiară mai târziu începu încet-încet să cedeze locul şcoalei. Şcolile la început au fost introduse numai pentru educaţia şi cultura orfanilor, care astfel nu aveau putinţa să primească educaţie casnică; dar mai târziu în

școli au început să-și trimită copiii și însuși părinții și opera școalei, către timpul nașterei lui Hristos, căpătă pintre iudei o largă desvoltare. Fiecare oraș obligator trebuia să aibă școala sa de oare ce „orașul, zice Talmudu, care nu-și are școala sa, trebue să piară“ „Ierusalimul a perit de aceia, că a neglijat educația copiilor săi“ [1]. Iosif Flavie nu odată vorbește cu mândrie de acea grijă, cu care iudeii se refereau la educația copiilor săi. „Despre educația copiilor săi, zice el, noi ne îngrijim mai mult decât de orce alta, și paza legilor și inspirația prin ele a evlaviei noi o considerăm ca lucrul cel mai important pentru toată viața [2]. Aceia își atrase asupră-le rușinoasa numire de „amhaareț“ - „oamenii pământului“, care având copii, nu le-au dat cunoștințile cuvenite în legea Domnului cu ajutorul învățăturii acasă sau în școală. Rabinii determinau exact însuși începutul învățăturei în școală, „să nu începi a învăța pe băiat (în școală), spune unui învățător savantul rabin Rabba, până la etate de șase ani; iar din acest an i-al și-l învață, cum înveți boul, care din zi în zi duce povere tot mai grele“. Chiar numărul elevilor se definea exact pentru un învățător. Invățătorul putea să aibă în școală 25 elevi, iar dacă ei erau 50, atunci trebuia doi învățători; dacă însă erau 40, atunci trebuia un învățător și un ajutor, căruia trebuia să-i plătească o parte învățătorul principal și o parte parohia. Șeful școlii de obiceiu era havanul, adecă șeful celei mai apropiate sinagogi, ba și însuși școala în majoritatea cazurilor se instala în sinagogă. In școală, copiii potrivit cu etatea lor, ședeau pe pardosală, cum e asta și astăzi în răsărit [3]), în care caz învățătorul ocupa loc pe un postament deosebit mai înalt. Copiii cei mai mici aveau în mânile lor, în calitate de abecedar, mici extrase din Biblie [4]), de oare ce cărți după înțelesul nostru atuncea nu existau încă. In școlile orientale de astăzi lecțiile se scriu de elevi cu cretă pe plăci de lemn, în genul plăcilor noastre, de pe care apoi se pot șterge, ca să se scrie în locul lor altele. Așa, după toată probabilitatea, se proceda și în vremea veche. De problema principală a sa învățătorul își punea: să comunice copiilor cunoștința prețioasă a legii, necontenit adaptându-se la capacitatea și talentele lor, temperând severitatea cu bunătatea, și mai cu samă având în vedere scopul suprem al educațiunii. A feri copiii de orce

1) Sabbath CXIX, 6, citat la Ginsburg. Syecl Bib.
2) I. Flavie, Contr ap. I. 12.
3) Mai târziu au fost introduse și scaune.
4) Din causa grijii despre păstrarea.

contact cu viciul, a cultiva într'înșii blândeța, chiar și când ei ar fi trebuit să suporte și cea mai mare nedreptate, mai curând a arăta păcatul în toată urâciunea lui, de cât a-l feri de consecințe, să inspire dreptatea riguroasă, a evita tot ce ar fi putut duce la idei neplăcute sau impresii și a face toate acestea fără nici o patimă, fără severitate peste măsură și în același timp fără slăbirea disciplinii, cu distribuirea rațională a timpului între ocupațiuni și repaos, cu grija cumpănită despre temeinicia cunoștințelor: iată în ce sta idealul, pe care fiecare învățător iudeu îl avea înaintea ochilor săi și pentru care anume era și înbrățișat cu așa respect înalt învățătorimea în Israil.

Ce se atinge de obiectele de învățătură, apoi în genere elevii pânăla vârsta de zece ani se ocupau esclusiv cu învățarea Bibliei, dela zece pânăla cincisprezece ani cu învățarea legii nescrise, sau a mișnei, după care elevul putea deja păși în acele discuțiuni teologice, care serveau de obiect principal de ocupație în școlile de rabini. Acest curs, negreșit, nu era obligatoriu pentru toți, așa că după trei sau cinci ani de învățătură băiatul dacă nu manifesta un deosebit succes și nu dădea mare nădejde în viitor sau simplu nu avea mijloace îndestulătoare pentru a urma să se cultive mai departe, atunci cultura lui se termina cu școlile inferioare. Invățarea Bibliei se începea cu cartea Levicului în parte cu acel scop, ca din anii timpurii să deprindă pe copii cu legiuirile rituale, care se cuprind în această carte, și deasemenea pentrucă ritualele, care se expun în această carte, erau mai mult cunoscute copiilor din cauză că ei necontenit au avut prilejul să le întâlnească și acasă, și în sinagogă. După cartea Leviticului învățarea trecea la următoarele cărți ale Pentateucului, după acea la cărțile prorocilor și în fine la celelalte cărți sfinte (agiografi). Ceeace astăzi alcătuește Gemara sau

Facsimile din manuscrisele Siriace (Fac. XXIX, 9, 10).

Talmud, se preda deja în școlile superioare, admiterea în care se făcea nu mai timpuriu de etatea de cinsprezece ani. La studiu se observa măsura cuvenită, și profesorii se îngrijau, ca să nu obosască peste măsură pe elevii lor prin o muncă peste măsură. In acest scop deja de mai înainte erau stabilite anumite ceasuri pentru predare în școală, și ocupațiile se scurtau sau se curmau cu totul în perioadele de arșiță ale lunilor de vară[1]) Nouă nu ni e descoperit: a frecventat această școală într'un grad sau altul dumnezeescul tânăr Iisus; după cuvântările Lui următoare ni se arată clar, că dumnezeescul Său duh întrecea înfinit prin profunzimea priceperei Sale a adevărului acele cunoștințe, pe care le putea da școala[2]).

Alăturea cu școala, dar în grad încă și mai profundă influență educativo-culturală avea asupra iudeilor contimporani lui Hristos sinagoga, sau casa obștească de rugăciune, care înlocuia în oare care măsură pentru locuitorii depărtatelor orașe și sate templul din Ierusalim. Insămnătatea ei, sinagoga pentru prima oară o dobândi în veacul Macabeilor, deși origina ei se referă la un timp mult mai vechiu și primele urme ale ei se întâlnesc deja în Babilon. După dărâmarea templului, captivii, ne mai având putința să săvârșască într'însul jertfele statornicite, pentru satisfacerea nevoilor lor religioase se adunau prin case particulare și acolo se rugau împreună și erau învățați prin citirea legei și propoveduirile prorocilor și a preoților. Din acest obiceiu, sub conducerea învățatului preot Ezdra deja după întoarcerea din robie, se ridică o instituție formală pentru rugăciune și tâlcuirea legii, care în urmă s'a numit sinagogă. Sinagogile repede se lipiră de gustul poporului, care găsi in această instituție izvor bogat de învățătură religioasă, și către timpul vieții pământești al lui Iisus Hristos ele erau răspândite pretutindenea. Chiar în Ierusalim, cu toate că templul se restaurase, sinagogile căpătară importanță independentă în înțeles de instituțiuni de învățătură re-

1) Edersheim, Life, 232.

2) Unii teologi se silesc să combată părerea despre aceea, că tânărul Iisus ar fi primit educație și instrucție în școală, răzămându-se întru aceasta pe cunoscutul loc: „și se mirau iudeii, zicând: cum știe acesta scripturile, fără să fi învățat?" Dar în cazul dat se subînțelege învățătura înaltă rabinică, care după părerea iudeilor (adecă după părerea rabinilor învățați) singură numai dădea putința și dreptul de a tâlcui sf. Scriptură. Asemenea școală înaltă în Nazaret, față cu neînsemnătatea sa, după toată probabilitatea nu era, din care pricină și ajunse rabinii în extremă mirare, cum acest tânăr galileian din neînsemnatul Nazaret putea să știe așa de adânc Scriptura, fără să fi învățat, adecă neprimind înalta cultură. Ce se atinge însă de cultura școalei începătoare, apoi nu avem nici un fel de temeiuri serioase a o nega. Vezi M. Barsov, colecțiunea de articole despre interpretarea Tetravanghelistului, t. I, pag. 204.

ligioasă, și acolo numărul lor se ridicară pânăla 480. In alte orașe mari de asemenea erau câteva sinagogi: în Tiberiata 13, în Damasc 10, și în cele mai neînsemnale orășele și sate câte una. Sinagogile se construiau de obiceiu în locul cel mai vizibil al orașului sau satului, în cea mai mare parte pe malul râului (Fapt. XVI, 13) sau pe o înălțime, cu mijloacele obștești ale parohiei, și câte odată cu prinosul bogat al persoanelor avute (Luc. VII, 5). Ruinele unor sinagogi din Galileea ne dau putința să ne facem despre dânsele o părere destul de complectă. Sinagoga de obiceiu prezenta o clădire în patru colțuri, având intrarea principală în partea de sud și dispusă în lungime spre nord. Inăuntru clădirea se susținea de câteva rânduri de coloane, câteodată cu capitele frumos ornate în stil corintic sau ionic. Deasupra ușei dela intrare câteodată se făceau chipurile sculptate ale sfeșnicului de aur, a vasului cu mană, a mielului pashal sau a unei vițe de vie. Zidurile pereților erau făcute din pietre mari și în parohiile bogate se căptușau cu marmoră sau cu ștucatură, iar acoperișul greu se acoperea cu un strat gros de pământ, în scopul de a tempera razele ferbinți ale soarelui. Ce se atinge de dispoziția lăuntrică, apoi ea de obiceiu se construia după modelul cortului mărturiei sau a templului, cu ale lor trei împărțiri. Prima, cea mai mare încăpere era destinată pentru ceice se rugau; a doua, ceva ridicată dela nivel, pentru citeți și propoveduitori. După aceea o mică ridicătură într'însa, necontenit închis prin o perdea (corespunzind sfintei sfintelor din templu), servea ca loc de păstrare a sulurilor cărților sf. Scripturi. Rabinii cereau, ca această ridicătură să caute în direcția Ierusalimului, deși această cerință nu se observa totdeauna prin sinagogile de pe vremea vieții pământești a lui Iisus Hristos. Sinagogile erau zilnic deschise pentru rugăciunile de dimineața și sara, care erau înconjurate de oare care fast în zilele de sâmbătă și de sărbători. In anumite ceasuri poporul se aduna cu rândul la sinagogă, când șefii și oamenii de seamă ocupau primele locuri, și acolo se începea slujba. Slujba propriu, consta din rugăciuni și citirea legii și a prorocilor, deși în cazul prezenței vre unui cărturar învățat el putea adăuga o predică, adecă vreo tâlcuire morală a locului citit din sf. Scriptură. După rugăciunea mută obștească a celor adunați, citețul rostea în auz binecuvântarea, la care poporul răspundea: „amin", și după aceea se începea citirea din sf. Scriptură. Citirele acestea erau distribuite așa, ca în curgere de un an să fie citită toată sf. Scriptură. După aceia iară se rosteau rugăciuni, în care caz citirea lor că-

pătau caracter antifonic: o anumită propozițiune o rostea citețul, iar cea următoare după dânsul o rostea poporul în cor. Așa, citețul rostind slavoslovia, zicea: „Noi aicea pe pământ trăind, vom slăvi numele Tău, cum să slăvește în ceruri, unde cum e scris în proroci, strigau unul către altul", și poporul în cor rostea slavoslovia, zicând: „Sfânt, sfânt, sfânt Domnul Savaot, plin e cerul și pământul de mărirea Ta", etc. rugăciunile iar se intercalau cu citirile legii cu alăturarea interpretării la ea și după aceea slujba se termina cu o binecuvântare de încheere. Rugăciunile se rosteau de obiceiu în dialectul simplu popular al Palestinii, dar în astfel de orașe, ca Cezareea, unde predomina influența greacă, ele se repetau deasemenea și grecește. Ce se atinge de Sf. Scriptură, apoi aceste citiri să făceau în limba veche evreească, dar pe loc se traduceau în limba populară de tâlcuitorii deosebiți, pe care-i avea fiecare sinagogă, sau de traducători. O slujbă la fel se făcea și sara, cu schimbarea rugăciunilor, și această rânduială se repeta neschimbat din zi în zi, lărgindu-se sâmbăta și în zilele de sărbătoare, și din această cauză sinagoga era nu numai izvorul educației religioso-morale, ci și un centru obștesc, împrejurul căruia se concentra toată comunitatea cunoscută și sub conducerea căria mergea toată viața obștească.

Nu poate fi nici o îndoială în acea privință, că evlavioșii părinți ai lui Hristos: dreptul Iosif și preabinecuvântata Maria, au fost vizitatorii permanenți a casei de rugăciune sau ai sinagogii, care, cum se pare era numai una în tot Nazaretul (Luca, VI, 16), și au luat cu sine și pe dumnezeescul Fiu, după ajungerea vrâstei de școală, unde El a auzit înălțarea de rugăciuni și de cereri către Tatăl Lui cel ceresc și citirea legii și a prorocilor.

Adânca și întreaga știință de către Dânsul a sf. Scripturi se vede nu numai din recurgerile sale prime la sf. Scriptură, ci deasemenea și din numeroasele indicațiuni, pe care El le-a făcut la Pentateuc și alte cărți și la prorocii: Isaia, Ieremia, Daniil, Ioil, Osie, Miheia, Zaharia, Manasie și cu deosebire la Psaltire, în care El, ca în o operă inspirată a Regescului său strămoș, găsea idei și sentimente trudite și apropiate inimii Sale. Avem toate temeiurile să presupunem, că în casa sa naturală permanenta citire a sf. Scripturi era un obiceiu pios nu numai al dreptului Iosif, ci și a preasfintei Maria, care precum în templul din Ierusalim „așa și în Nazaret înainte de logodire tot timpul îl consacra citirii sf. Scripturi, așa că, după tradiție, și arhanghelul Gavriil cu vestea lui cea bună a găsit-o în această sfântă ocupație. Această tradi-

ție ne arată; că sf. familie poseda un sul propriu al sf. Scripturi. Adevărat, în acel timp, în absența tiparnițelor sulurile acestea erau foarte scumpe, așa că un manuscris complet al Vechiului Testament întreg îl puteau poseda numai oamenii foarte bogați, pecând Iosif era sărac [1]). Dar acest manuscript a putut să i se procure lui prin moștenire dela străbunii lui sau a putut alcătui proprietatea preasfintei Maria, primindu-l ca moștenire dela părinții săi, care fusese foarte bogați și păstrându-l în casa sa ca pe o însemnată comoară. Și iată, ascultând citirea sf. Scripturi permanent și fără contenire, care întrase în rânduiala neschimbată și în felul de viață al sf. familii; citirea în cercul familiar cu gura fericitului Iosif și a preabinecuvântatei Mariei, cu iubire maternă însufla dumnezeeștile cuvinte noului ei Născut Fiu. El era învățat de Duhul lui Dumnezeu, care se odihnea peste Dânsul, ca să binevestească saracilor. să vindece pe cei cu inima sdrobită, (Isaia, LXI, 1), și acest zilnic pios exercițiu putea să-L înrudească cu sf. Scriptură, să facă conținutul ei o parte constitutivă a ființii Lui, așa că El și grăia, și cugeta în duhul cuvântului dumnezeesc.

Limba, în care grăiau evreii contimporani lui Iisus Hristos, era aramaica, adecă un amestec din vechea siriană cu haldeana [2]), Hristos a vorbit în acea limbă, care era ușor de înțeles ascultătorilor. După unile citate ale Sale din sf. Scriptură se indică direct originalul ebraic, precum tot pe el ni-l indică semnele literare amintite de Hristos [3]). Pelângă asta trebue de observat încă și aceea, că de oare ce cărturarii, și fariseii de obicei recurgeau la originalul evreesc al sf. Scripturi, ca astfel să frapeze prin asta pe protivnicii lor mai puțin învățați, apoi Hristos în ciocnirile cu ei îi putea izbi numai anume pe acest teren și cu aceiași armă, și anume atuncea, la știința cea mai profundă a Lui în ale sf. Scripturi după literă și după înțeles o deosebită ascuțime și putere căpăta întrebarea lui indignată, cu care El așa de adesa se adresa interlocutorilor săi preînvățați: „au doară voi n'ați citit?".

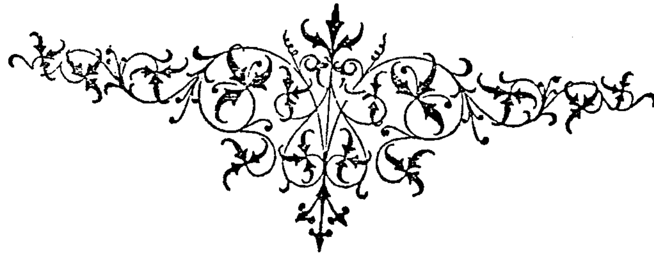
Anume în asemenea condițiuni ale vieții familiare și sociale s'au desfășurat anii tinereții Domnului nostru Iisus Hristos. Dar ca

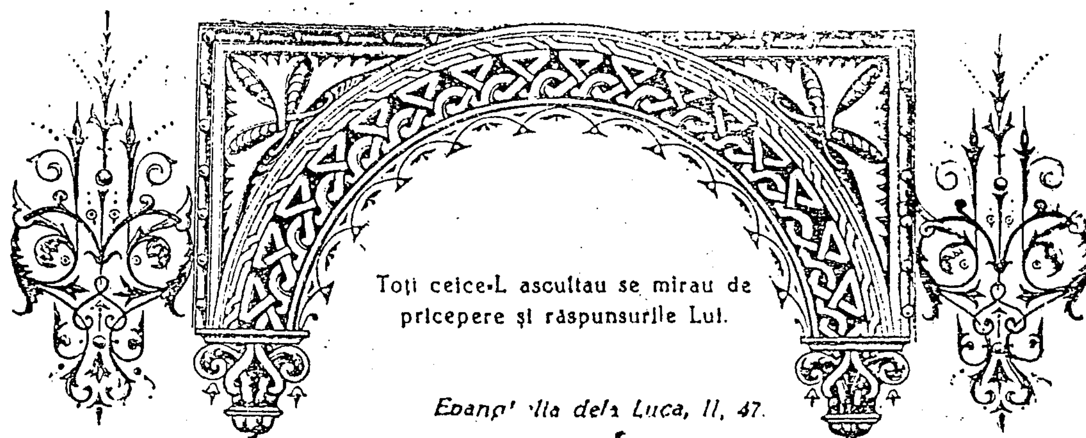
1) Dealtmintrelea deja în timpul Macabeilor mulți aveau la sine „cărțile legii" și trebuiau să le ascundă cu îngrijire, de oare ce descoperirea lor atrăgea asupra posesorului moartea din partea prigonitorilor, care cu furie se aruncau asupra acestor cărți, le sfâșiau și le ardeau. 1 Mac. I, 56, 57.

2) Intrebarea asta se examinează amărunțit la finele cărții, într'un supliment deosebit.

3) Mat. XXVII, 116; Marc. XII, 29—30; Luca, XXII, 37, și deasemenea Mat. I, 18; Luc. XVI, 17.

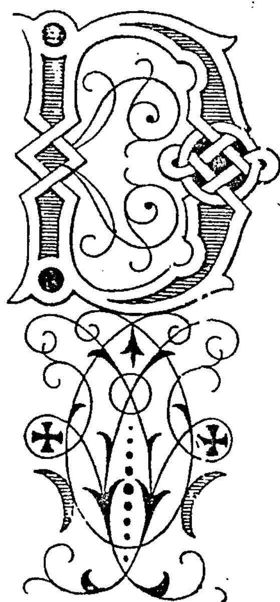
Dumnezeu-om El stătea infinit mai sus de cât ei, și nici o psiho-logie nu-i în stare să urmărească taina maturizării ființei Lui Dumnezească-omenească. Una e neîndoelnică, că tendința întreagă a Spiritului Său a fost împlinirea voinței Tatălui celui ce-L trimisese, pentru slujirea căria El „a crescut și s'a întărit cu duhul, um-plându-se de înțelepciune“, cum mărturisește evanghelistul. Oare cum cu scop încă și mai puternic exprimă baza principală a pro-pășirii Lui Dumnezeească și umană în înțelepciune, același evan-ghelist adăogând solemn: „și harul lui Dumnezeu era peste Dân-sul“ (Luca, II, 40 și 52). Și anume această înțelepciune dumne-zeească a Sa tânărul Iisus în chip miraculos o manifestă deja la vrâsta sa de 12 ani într'o împrejurare foarte remarcabilă.

CAPITOLUL VI

IISUS LA VÂRSTA DE 12 ANI LA TEMPLUL DIN IERUSALIM.

Depe timpul robiei babilonene, Iudeea cu o deosebită râvnă împlinea legea, care prescria tuturor bărbaţilor majori să'se adune la Ierusalim la trei sărbători mari anuale. La cea mai mare sărbătoare şi anume la Paşti, la Ierusalim de obiceiu plecau şi femeile, luând cu sine şi copiii mai mărişori, anume când ei atingeau vrâsta de doisprezece ani. Aceste sărbători alcătuiau un eveniment însemnat în cel mai înalt grad pentru populaţie, care prin cei mai buni reprezentanţi ai săi trimitea cele mai alese bunuri ale sale ca prinos al Său, în dar sanctuarului naţional. Dreptul Iosif, ca israiltean adevărat, împlinea fără greş această îndatorire a legii, şi când tânărul Iisus atinse vrâsta de doisprezece ani, ce-i impunea şi Lui îndatorirea să împlinească legea, atunci sfânta familie plecă la Ierusalim, ca sub umbra templului să prăznuească marea sărbătoare în acest vestit an al vieţii Fiului lor. Nazaretul se afla cam la 150 de chilometrii departe de Ierusalim, şi de oare ce drumul închinătorilor străbătea prin o localitate deasă în populaţiune, apoi partea de închinători

treptat se mărea prin grupuri noui de prin orașele intermediare și de prin sate și până la Ierusalim creștea, transformându-se într'o caravană enormă, care se mișca spre orașul sfânt cu cântări sacre și în dispoziție duhovnicească entuziastă.

Ierusalimul era orașul cel mai sfânt din țara sfântă, de oare ce într'însul se afla lucrul cel mai sfint al poporului – Templul. Nimic necurat nu se îngăduia în acest oraș, și, după credința poporului, până și terenul într'însul se afla așa de sfânt, încât aicea niciodată șarpe sau scorpion n'a pricinuit vătămare cuiva. Dar dacă sfânt era însuși orașul, apoi cu atât mai sfânt era templul, cuprins între zidurile lui, cu toate localitățile dimprejurul lui. Insuși muntele templului ocupa al patrulea loc între locurile sfinte. Nimic necurat sub raport ritual nu se putea urca pe dânsul. Următorul loc după gradul de sfințenie era spațiul, care se afla între curtea păgânilor și curțile interioare, unde nu intra nimenea afară de israilit, și chiar și acesta putea întra, numai nefiind întinat prin atingere de trupuri moarte. După aceea venea curtea femeilor. Intr'însa nu putea întra nici un om necurat, chiar și după spălare. Incă și mai sfântă era curtea anterioară a israiliților, în care nu putea întra nimenea din aceia, care aveau nevoe să se săvârșască pentru dânșii jertfa de îndurare. După aceea încă și mai sus în această privință stătea curtea anterioară a preoților, pragul căria cu excepția unor cazuri deosebite, indicate de lege, nimenea nu-l putea păși afară de preoți sau leviți. Spațiul dintre jertfelnic și templu avea încă și mai mare sfințenie, de oare ce într'însul nu putea întra nici chiar preotul cu oare care neajuns corporal, sau cu haina ruptă, sau dacă a gustat vin. Insuși templul stătea separat și înainte de a intra într'însul, fiecare preot trebuia să-și spele mâinile și picioarele. Dar în fine chiar și în templu se afla cel mai înalt centru de sfințenie, anume despărțitura, cunoscută sub denumirea de „Sfânta Sfintelor", unde putea întra numai singur arhiereul, și încă și el numai odată în an, în marea zi a milostivirii.

Un asemenea oraș, cu marea lui sfințenie, nu se putea să nu fie obiectul celui mai entuziast respect pentru iudei. Iubirea lor către sfințenia lor națională a crescut cu deosebire din timpul grozavei lor izgoniri la Babilon. Simțul lor în această privință îl mărturisește limpede un psalm, în care se istorisește, cum captivii ședeau și plângeau la râurile Babilonului, când își aduceau ei aminte de Sion (Ps. CXXXVI), și acelaș simț de respect cătră sfântul oraș se manifestă în credința targumului, că trupurile iu-

deilor drepţi, morţi în ţări străine, pe cale subterană se vor aduna în muntele Eleonului, ca acolo, pe pământ sfânt, să ia parte la învierea drepţilor. Oriunde s'ar afla iudeul, şi ei erau risipiţi prin toate ţările lumii cunoscute pe atuncea, privirile lui de pretutindenea se îndreptau spre templu şi aflau liniştire la vederea lăcaşului lor naţional. In hotarele lui pentru dânşii pare că se cuprindea patria lor şi cerească şi pământească. Din toate marginile pământului răsuna mereu acelaş plâns evlavios, care aşa de solemn era exprimat de inspiratul de Dumnezeu Psalmist: „Cum doreşte cerbul de izvoarele de apă, aşa doreşte sufletul meu de tine, Dumnezeule? Insetează sufletul meu de Dumnezeul cel tare şi viu: când voi veni şi mă voi arăta înaintea feţii Tale, Dumnezeule? Lacrămile mi-au fost pânea ziua şi noaptea, când mi se spunea în fie care zi: unde-i Dumnezeul tău? Amintindu-mi de aceasta, îmi revărs sufletul meu, pentrucă am umblat prin mulţimea oamenilor, am păşit cu ei în casa lui Dumnezeu cu glas de bucurie şi cu slavoslovie prăznuitoare (Ps. XLI, 2-5). Pentru iudei din orce ţară vizitarea templului era scopul principal şi slava întregei lor sisteme religioase. In Sinagogile şi casele lor de rugăciune, râsipite pretutindenea, ei, la orice adunare, păstrau în sine acest simţimânt sacru. Darurile şi prinoasele lor curgeau spre dânsul, aşa zicând, pârâu din plin, parte spre împlinirea cerinţelor legii, dar mai mult spre satisfacerea nevoilor evlaviei lor religioase. Fiecare iudeu, care avea mai mult de 20 de ani dela naştere, plătea anual o didrahmă în calitate de dare, stabilită de lege la primii născuţi, şi aceste sume mergeau la întreţinerea templului şi la aducerile sale de jertfe. Dar afară de asta în tezaurul templului necontenit curgeau

Cerb în răsărit.

şi alte jertfe. Rabinii cereau zeciuele dela toţi iudeii, oriunde ar fi trăit ei, şi mulţi din iudeii evlavioşi fără îndoială le plăteau. „Aproape în fiecare oraş, spune Filon, există cutie pentru banii sacrii, şi într'însul se depuneau prinoasele. La anumită vreme banii aceştia se încredinţau oamenilor de seamă pentru trimiterea lor la Ierusalim. Cei mai de seamă oameni din fiecare oraş se alegeau pentru trimiterea acestei nădejdi a tuturor evreilor în toată siguranţa ei, de oare ce pe plata acestui prinos legiuit se bazează

nădejdea celor pioşi[1]). Această dare anuală acurat o trimitea până şi Egiptul, deşi iudeii egipteni aveau templul lor deosebit în Leontopole; ea curgea regulat dela iudeii din Roma şi din tot apusul, din Asia Mică şi din toată Siria. Dar mai cu samă ea sosea din Babilonia şi din ţările de peste Eufrat, de unde sumele acestei dări erau sub protecţia a mii întregi de popor, care de bună voe îşi arătau dorinţa să însoţască banii sacri la Ierusalim şi să-i păzească de furtul hoţilor parţi[2]). Astfel pentru templul din Ierusalim bătea, aşa zicând, inima întregei lumi iudaice. Toţi considerau ca cea mai dintâiu datorie să se îngrijească de aceea, ca să întreţină acest sanctuar în cea mai bună stare. Cârmuitorii străini puteau să stăpânească peste Palestina şi chiar peste Ierusalim, şi câtă vreme templul rămânea neatins, iudeii cu supunere se împăcau cu această situaţie. Dar dacă aroganţa sau lăcomia vrăşmaşului violau sau chiar dacă numai ameninţau să violeze intangibilitatea templului, atunci în toată lumea iudaică se răspândea simţul indignării, care imediat îi agita pretutindenea, şi la bocitul, că templul este în pericol, ei apucau armele şi dădeau jurământ solemn să nu se cruţe până la ultima picătură de sânge pe câmpul de luptă sau împrejurul jertfelnicului însuşi, ca numai să apere Ierusalimul şi sanctuarul dintr'însul.

La sărbătoarea Paştelor în Ierusalim, se îngrămădeau aşa mulţime de popor, încât oraşul sfânt trebue să fi produs o privelişte neobişnuită. Multe mii, zice Filon, din multe mii ale oraşelor şi satelor săvârşesc pelerinaj la templu la fiecare sărbătoare; unii pe uscat, alţii pe marea dela răsărit şi apus, dela nord şi dela sud[3]). Chiar la sărbătoarea cincizecimii, care atrage mult mai puţin popor, enormele mulţimi de iudei şi prozeliţi, curgeau din toate părţile imperiului Roman, care atuncea cuprindea aproape toată lumea cunoscută (Fapt. II, 9, 11). După mărturia lui Iosif Flavie la un Paşte, împreună cu populaţiunea oraşului au participat 2.700.000 de suflete[4]). In oraş necontenit soseau caravane colosale, care produceau înviorare tot mai mare în el şi în împrejurimile lui. Aicea se puteau vedea iudeii răsipirii din toate ţările posibile. Sub umbra templului se întâlneau între dânşii parţenii, midenii, elamitenii, locuitorii Mesopotamiei în hainele depărtatului răsărit, cu lungile lor caravane de cămile şi catâri, parte din toate pro-

1) Philo, De Monarhio, II, § 3.
2) Iosif Flavie, Antic. XVIII, 9, 1; Philo, Legat, ad Capum § 31.
3) Philo, De Monarchia, II, § 1.
4) Iosif Flavie, Bel. Iud. VI, 9, 3.

vinciile Asiei Mici, Capadochiei, Pontului, Frigiei şi Pamfiliei, cu ţăsături deosebite în haine şi limbă; mulţimi mari de iudei bogaţi din Egipt, locul sălăşluirii iudeilor din diaspora, din Libia şi din Cirenaica din Africa, închinători chiar din Roma imperială şi din depărtatele oraşe şi sate ale pustiului Arabiei. Cu un cuvânt, toată lumea iudaică s'a adunat într'un singur loc. In acest oraş s'a concentrat tot,-şi trecutul, şi prezentul poporului lui Dumnezeu şi se auzea acel graiu de limbi infinite, care, umplând văzduhul, cu adevărat era un măreţ martor al slavei unui singur Dumnezeu adevărat peste toată lumea.

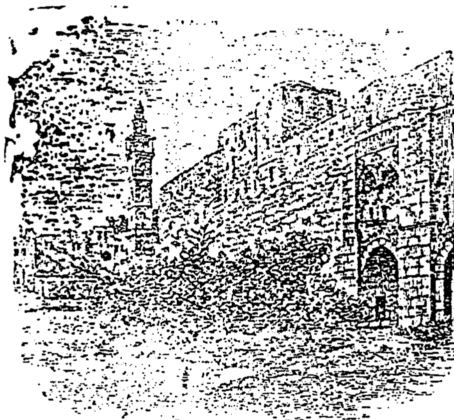
Caravanele închinătorilor se sileau să sosească la Ierusalim cu o zi cel puţin înainte de Paşti sau, cel puţin la 14 Nisan, în sara căruia se începea înseşi sărbătoarea. De oare ce oraşul nu putea să încapă în sine pe tot poporul sosit, de aceea închinătorii se aşezau afară din oraş în salaşuri repede făcute din ramuri proaspete de copaci, împletite destul de strâns pentru acoperiş solid. In înseşi oraşul, mişcarea în vederea sosirei sărbătorii, se începea deja de mai înainte. Deja cu o lună înainte de Paşti se începea repararea tuturor podurilor şi a drumurilor, gropniţile din prejurul Ierusalimului, se înconjurau cu anumită îngrăditură sau se însemnau cu anumite pietre, aşa ca ele să se poată vedea de departe, ca prevenire pentru închinători ca să nu se întineze prin atingerea de dânsele. In sâmbăta care preceda lui 14 Nisan, care se numea marea sâmbătă, prin sinagogi şi chiar în templu se săvârşau anumite slujbe, şi rabinii explicau poporului legea şi însemnătatea sărbătorii. La 10 se alegeau meii pashali din enormile turme, aduse în oraş în această vreme. Ziua de 14, începând cu apusul soarelui din 13. Era deasemenea prima zi a sărbătoririi azimelor (Eş. XIII, 7), şi deaceea ea se numeşte „ziua pregătirei" (Ioan, XIX, 14). Prin case, cum cerea legea, către acest timp nu trebuia să fie rămăşiţă nici a unei bucăţele cât de mici de pâne dospită. Capul fiecărei familii cu sosirea serei începea să curăţe casa sa cu rugăciunea: „Binecuvântat eşti Tu, Doamne Dumnezeul nostru, Impăratul lumii, Celce ne-ai sfinţit cu poruncile Tale şi ne-ai poruncit să îndepărtăm dospitura"; după care el în tăcere cerceta toate încăperile, adunând toate fărmăturile, ce le găsea şi le ardea. Casa înseşi se supunea unei curăţiri îngrijite şi deacum nimenea nu putea întra într'o casă necurăţită a vreuni păgân, fără să se expună la profanare. In cursul următoarelor şapte zile, nu se îngăduia a avea sau a mânca ceva dospit, pentru a evita întinarea, care ar fi privat de putinţa de a mânca

pasha. După aceea cu o deosebită îngrijire se făcea coacerea înseşi a azimelor. Sara, în 13 Nisan, „înainte de apariţia stelelor", capul fiecărei familii pleca în acest scop după apă, care o şi scotea, rostind cuvintele: „această apă este pentru pânea azimă". După aceea, cu o grijă neobişnuită se frământa făina, şi, după coacerea pânilor, una din ele, cu rugăciunea prescrisă, se punea deoparte pentru a se duce preotului la templu.

După amează în ziua de 14 Nisan, era timpul celei mai mari mişcări, de oare ce în acest timp toţi se grăbeau să-şi termene pregătirile lor întru aşteptarea, ca să răsune din templu sunetul trâmbiţei, care vestea sosirea sărbătorii înseşi. Când răsuna acest sunet, fiecare lua melul său şi pleca cu el la templu, pe pereţii curţilor căruia în cinstea sărbătorii se desfăşurau covoară. Numeroşii mei pashali la început se examinau de preoţi, ca ei să nu aibă vreo meteahnă: apoi se junghiau, după care copiii diferitelor familii, sau împuterniciţii lor, ba câteodată şi slujitorii templului, leviţii, îi pregăteau pentru fript, şi-şi poate orcine închipui, câtă osteneală cerea aceasta, de oare ce aproape în acelaşi timp se cerea câteodată a junghea şi a găti mai bine de 250.000 de miei [1]). Timpul exact pentru jungherea jertfei se considerau ceasurile „dintre cele două seri", adecă, dela apusul soarelui în 14 Nisan şi până la ivirea stelelor, deşi jertfele se puteau junghea şi în ultimile trei ceasuri ale acestei zile. După terminarea jungherii meilor, cu toate ritualele statornicite întru aceasta, se începea gătirea lor pentru masa pashală. Meii se frigeau în mii de cuptoare anume pregătite deosebit în acest scop, şi tot melul se propunea să se mănânce tot, aşa, ca pe adoua zi să nu rămână nimic dintr'însul. Propriu după lege melul se putea mânca numai în curţile templului, dar de oare ce cu trecerea timpului, din pricina îmbulzirei închinătorilor, aceasta deveni imposibil, atunci rabinii îngăduiră să se mănânce în împrejurimile templului şi al oraşului. La masă putea sta până la zece sau chiar doisprezece inşi. Femeilor li se îngăduia să asiste împreună cu ceilalţi membrii ai familiei lor, deşi nu se cerea dela ele să mănânce pasca. Copiii dela o anumită vârstă, şi chiar robii şi străinii, dacă erau circumcişi, deasemenea puteau lua parte la ceremonie. Când se adunau toţi membrii unei anume gospodării, atunci ei cu toţii, după aprinderea lumânărilor, ocupau într'o anumită ordine locuri

1) I. Flavie, Bel. Jud. VI, 9, 3. Vezi închipuirea foarte vie a paştelor în timpul lui Iosia, în 2 Paral. XXX, 1–20.

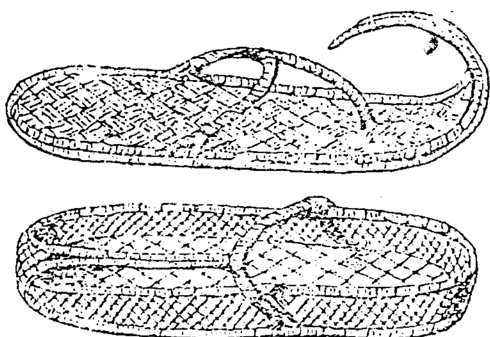
pe dormeaze împrejurul mesei. Fiecăruia i se turna câte o ceașcă de vin roș c'un amestec de apă, și după o atingătoare binecuvântare din partea familiei, se bea. După aceea pe masa, pe care erau pregătite erburi amare și azime, precum deasemenea, și un blid deosebit cu mâncare de finice, stafide și alte fructe, se punea melul pashal. Capul familiei, luând un mănunchiu de erburi amară, îl mue în blid și, mulțămind lui Dumnezeu pentru crearea roadelor pământului, gusta o mică parte și dădea să guste fiecare din cei de față. După aceea se turna a doua cupă de vin cu apă, și fiul casei (Eș. XII, 26; 2 Paral. XXX, 1-20) sau cel mai mic dintre băeții de față întreba, care este înțelesul sărbătorii. Intrebările puse erau numaidecât lămurite de rabini, așa cum sunt lămurite în cărți, în care caz din an în an la fiecare masă pashală se repeta toată istoria eliberării poporului israilit din robia egipteană în aceleași cuvinte în tot Israilul. După aceasta toți cei adunați cântau prima parte a marelui Aliluia, adecă psalmil CXII și CXIII, apoi urma rugăciunea, care se începea cu cuvintele: „Binecuvântat ești tu, Doamne Dumnezeul nostru, Impăratul lumii, Care ne-ai izbăvit și pe strămoșii noștrii din Egipt". Umplându-se a treia cupă, care se petrecea tot așa, se cântau ceilalți psalmi ai marei Aliluia (CXIV-CXVII), și apoi prin o rugăciune obștească se termina toată sărbătoarea. La mezul nopții se deschideau din nou porțile templului, și poporul, care aproape nu dormise în timpul acestei nopți, în hainele sale de sărbătoare, se îndrepta cu cârdul, cu prinoase de recunoștințe, spre plinirea poruncii legii, ca nimenea să nu se arate înaintea feții lui Dumnezeu cu mânile goale (Eș. XXIII, 15). Din aceste prinoase preoții luau partea lor legiuită și după aceea restul îl înapoiau jertfitorilor.

Turnul Antoniu întărit.

Sărbătoarea se prelungea toată săptămâna și trecea, afară de mâncarea melului pashal, în necontenite aduceri de jertfe, care se săvârșeau cu deosebită solemnitate de preoți. La aceste statorniciri religioase se adăoga și multe desfătări curat lumești, de oarece numeroasa inundație de popor atrăgea la Ierusalim și tot felul de industriași și negustori, și orașul sfânt gemea de înviorarea sărbătorească, ba câteodată și petrecaniile poporului, înfrâ-

nate numai de garnizoana sporită a armatei romane, care urmărea cu ochii în patru toate cele ce se petreceau în oraş din înălţimea turnului Antonia. Disdedimineaţă răsunau sunetele de trâmbiţă a garnizoanei romane din turnul Antonia, după care se începea mişcarea în oraş. Trei sunete de trâmbiţă din templu trezeau pe ceice dormeau, cetăţeni şi închinători, şi primele raze ale soarelui vesteau ceasul rugăciunei de dimineaţă. Uliţile se umpleau de lume deja dela ivirea zorilor, deoarece în orient poporul totdeauna se scoală foarte de dimineaţă. Vânzătorii de oi şi de vite cornute, schimbătorii de bani şi tot felul de industriaşi se grăbeau spre curtea păgânilor. Pelerinii din toate părţile oraşului în grupuri mari se îndreptau spre templu, fără să ţină samă, că în scop de rugăciune se deschideau şi numeroase sinagoge. Oameni de cele mai diferite naţionalităţi grăbeau spre sinagogile lor naţionale, şi în aceste adunări se puteau vedea reprezentanţi din toate ţările şi de toate limbile. La ivirea primei raze a soarelui răsărind, fiecare îşi pleca capul rugător, oriunde se afla în această clipă. Un fariseu oarecare, intenţionat, în aşteptarea acestei clipe, eşa la uliţă, se oprea pripit şi lega la fruntea sa şi la mână filacteriile, care se distingeau prin o mai mare lăţime şi făţoşie ca la ceilalţi (Mat. XXIII, 5). După asta rugăciunea începea plină de înviorare în oraş, mai ales la marele bazar, în aşa numitul oraşul nou de jos. Aceasta era o uliţă lungă plină de mese şi prăvălii. După a doua zi a sărbătorii, acolo se vinde minunată pâne de grâu din tribul lui Efrem. Pe mesele deschise erau expuse spre vânzare, prăjituri de smochine şi stafide, diferite feluri de peşti din lacul Tiberiadei şi tot felul de rocodelie de lemn. Tot aicea pe uliţi, meseriaşii se ocupau cu meseriile lor: olarii făceau oale, şi cismarii dregeau încălţăminte. Vânzătorii de fructe ofereau cele mai bune smochine de Ierusalim sau de prin grădinile cele mai apropiate, spunând, că aceste fructe sunt stropite cu sânge de jertfe. Pretutindenea se puteau vedea preoţii trecând, dând un colorit deosebit oraşului sfânt. Fete cu învălitoarea lor de cap deosebită şi cu sulişorul legii în buzunar, fariseii cu filacteriile late şi cu „poalele largi peste măsură a hainei, eseii în hainele lor albe – cu aspectul vechilor proroci, legişti spilcuiţi, legionari romani, pelerini în hainele tuturor ţărilor, gloate într'o

Sandali orientali (egipteni).

nesfârşită variaţiune, se mişcau pe diferite uliţe ale oraşului, um-plându-l cu zgomotul lor de diferite limbi. Populaţiunea Ierusalimului înţelegea în totul însemnătatea pentru dânsa a marilor sărbători anuale, de oare ce ea, se poate zice, trăia pe socoteala pelerinilor. Fie care din aceşti din urmă, afară de prinoasele pentru tezaurul templului, mai cheltuia oare care sumă şi pentru nevoile sale în timpul şederei în oraş, precum şi pentru cumpărarea de porumbei, mei şi boi pentru jertfă, lemne pentru aducerea jertfei, ceeace se vindea de ierusalimleni împreună cu o sumedenie de felurite lucrurele, ce se cumpărau de închinători spre aducerea aminte de vizita lor la Ierusalim. In vederea acestora, negreşit, că locuitorii Ierusalimului, chiar, în vederea lucrurilor lumeşti, preţuiau mult importanţa templului lor.

După terminarea sărbătorii, caravanele închinătorilor pe acelaşi drum se întorceau înapoi. Sub influenţa dispoziţiei sărbătoreşti, drumul se înviora cu veselie şi cu muzică. Pe alocurea călătorii se opreau, ca să se răcorească cu apă rece de izvor şi să se întărească cu finice sau cu castraveţi. Bătrânii gârboviţi şi femeile de obiceiu mergeau călări pe catâri, pe care-i duceau de căpăstru bărbaţi maturi, iar copii se jucau împrejurul părinţilor lor sau a rudelor. La o astfel de mişcare a numeroasei caravane prea uşor era să nu se observe o vreme absenţa copilului său chiar şi cei mai iubitori părinţi, care puteau presupune, că el merge undeva cu alţii copii sau rude. Dar de ce groază fură cuprinşi Iosif şi Maria, când în timpul unui mare popas ei nu putură găsi pe Iisus al lor în toată caravana, şi chiar când nimenea nu le putu spune, unde-i El. Când toate căutările se dovediră zadarnice, părinţilor nu le rămase, decât să se întoarcă înapoi la Ierusalim, ca să vadă, nu cumva a rămas El acolo. Şi ei înadevăr, adoua zi părăsiră caravana şi se întoarseră repede înapoi. Această călătorie singuratecă a fost pentru ei mult turburată, de oare ce ţara în acest timp se afla în turburare şi pretutindenea mişuna banda răzvrătiţilor, care sub conducerea lui Iuda Galileianu şi a fariseului Sadoc, cu armele în mână se răsculase contra proconsulului roman Coponie, care încărcase poporul de dări după noua sistemă romană, prelucrată pe baza nouei înscrieri făcute. Asemenea neliniştită stare a ţării nu numai îngreuia drumul lor, dar şi spori într'înşii teama ca nu cumva faţă cu îndârjirea părţilor duşmane sub zidurile Ierusalimului, Fiul lor să nu se fi expus vre unei primejdii; şi în

adevăr în acea zi de amărăciune și groază, sabie trecu prin sufletul Preasfintei Fecioare Maria!

După sosirea în Ierusalim, Iosif și Maria începură cea mai amărunțită căutare, dar nici în această zi, nici în timpul nopții sosite, nici chiar în dimineața zilei următoare, nicăirea n'au putut găsi pe Iisus, până ce însfârșit, îl căutară și-L găsiră în templu, unde El „ședea între învățători, ascultându-i și întrebându-i" (Luca, II, 46). In răsărit copiii se desvoltă intelectual mult mai repede și mai de timpuriu și de exemplu, David, Hircan și Iosif Flavie, chiar în copilărie manifestară deja trăsături, care într'un climat mai rece sosesc abea în anii mai târzii [1]). Iosif Flavie istorisește, că vre'o câțiva copii iudei, supuși la tortură în Egipt în vremea lui Vespasian, după căderea Masadei, suportară bărbătește cele mai crude torturi, numai ca să nu recunoască pe Cezarul drept stăpânitor al lor [2]), și chiar în timpul de astăzi în Palestina copiii ajung câteodată majoratul complect: băeții la treisprezece ani și fetițele la unsprezece. Filon, care a scris pe vremea lui Hristos, definește diferite vârste ale omului prin trăsături destul de străine pentru concepțiile noastre. „La șapte ani, – zice el, – omul devine gramatist și logic; la paisprezece ani el e major, pentrucă e capabil să devină tată unei ființe asemenea lui, iar la douăzeci și unu de ani statura și culoarea trec pentru dânsul" [1]). „Fiul de cinci ani, zice cunoscutul rabin iudeu Iuda-ben-Tema, trebue să citească sf. Scriptură tare (adecă în școală), fiul de zece ani trebue să se consacre mișnei, cel de treisprezece învățării poruncilor, cel de cincisprezece studiului Talmudului, iar cel de optsprezece ani să între în căsătorie. La rabini s'a păstrat tradiția, că Moise a părăsit casa tatălui său când era de doisprezece ani; Samuil a început a proroci, când i-se împlinise doisprezece ani, și Solomon a rostit câteva din minunatele sale raționamente tot cam la vârsta asta. Din această cauză în timpul lui Hristos, ei considerau această vrâstă ca încheiere a copilăriei și sosirea majoratului. „După săvârșirea anului doisprezece – zice Talmudul, – băiatul trebue să fie socotit june și să țină post în ziua îndurării. Până la treisprezece ani îndatoririle lui religioase trebue să fie săvârșite pentru dânsul de tatăl lui, dar din ziua împlinirei a treisprezece ani tatăl mai mult nu mai răspunde de păcatele fiului său". Astfel, dumnezeescul tânăr Iisus, care în acest timp împlinise doisprezece

1) Iosif Flavie, Anticități, XV, 10, 5; XII, 4, 6; Vit. 2.
2) I. Flavie, Bel. Jud. VII, 10, 1.

ani, se cosidera după lege aproape om independent și capabil să dispună de timpul Său după chibzuința Sa. Educat în așa pi-oasă viață a părinților Săi, care iubeau cercetarea sf. Scripturi, El deja în acest an avea întinsă cunoștință în teologia iudaică; dar, pe-lângă cunoștința sa firească, asupra Lui mai era și pecetea științei dumnezeești, și El aflându-se în templu, manifestă o astfel de iubire de știință neobișnuită, și o astfel de înțelepciune duhov-nicească, că „toți câți îl ascultau, se mirau de înțelepciunea și de răspunsurile Lui". Această adunare, evident, se produse în una din acele încăperi dela templu, care acum se destinau pentru în-vățarea poporului în ale sf. Scripturi din partea cărturarilor. Ase-menea adunări se numeau școli, în care era liber accesul orșicui. Invățătorii sau rabinii ocupau loc pe o anumită înălțime, iar împrejurul lor, jos, se așezau în semicerc ucenicii sau ascultătorii. Cu prilejul sărbătorilor și a îngrămădirii poporului, în școala, unde s'a găsit Iisus, erau câțiva învățători, și vădit din cei mai vestiți din acel timp, și ei cu toții, ca reprezentanți ai legii ce-și trăia veacul, mirându-se de puterea duhovnicească a acestui reprezen-tant necunoscut lor al noului Testament. Printre învățătorii aceștea putea să fie și blândul Hilel, cel mai vestit dintre rabinii timpului său și care atunci se afla în cei mai înaintați ani. Aicea putea să fie deasemenea fiul lui Hilel, deși în acest timp Gamaliil putea să fie asemenea lui Iisus, numai băiat. Arhiereu în acest timp era Anan sau Ana, fiul lui Sit, abea numit atuncea în postul înalt, deși după toată probabilitatea el n'a asistat în templu, și astfel n'a putut vedea pe Acel Dumnezeu Tânăr, pe Care în urmă L-a dat la răstignire. Pe lângă dușmănia crudă între arhierei și rabini, Ana nu prea dorea să învețe poporul, de oare ce el era ocupat cu trebile sale, cu monopolul comerțului de porumbei la templu, în care scop avea o mare crescătorie pe Elean, unde porumbeii, sub înrâurirea unei specule artificiale, se vindea cu un dinar bucata, deși legea-i alesese ca obiectul de jertfă pentru săraci în vederea obișnuitei lor eftinătăți. Pintre vestitele persoane, care trăiau în acel timp în Ierusalim, erau cunoscute: rabinul Iohanan-ben-Zachai, vestit în urmă ca proroc din causa prorociei făcute de dânsul despre peirea Templului, rabinul ben-Buta, care se bucura de mare nume în erudiția rabinică și evlavie, deși mulți ani a fost orb, de oare ce Irod poruncise să fie orbit; Sadoc, care a luat parte la răscoala lui Iuda galileianu; Nicodim, care în urmă a venit noaptea la Iisus, și bogatul Iosif Arema-teianul, în mormântul căruia a trebuit să fie îngropat trupul lui

Hristos. Toate aceste vestite persoane și altele se aflau în acel timp în Ierusalim, deși negreșit, se poate numai presupune, că ele erau pintre învățătorii, care predau poporului legea în templu, și astfel au văzut pe Dumnezeescul Iisus acolo.

Tânărul Hristos în templul din Ierusalim (Desen de Gustao Dare)

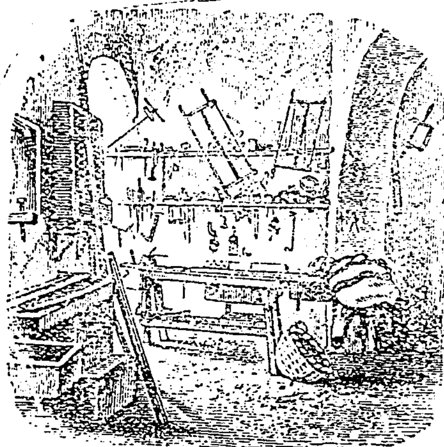
Găsindu-L aicea în această adunare de vestiți învățători ai poporului, bieții galilieni, părinții Lui, au fost cuprinși de frică la vederea cum tânărul lor Fiu vorbea îndrăsneț cu marii preoți și învățători ai poporului. Cuprinsă de spaimă pentru toate acestea

și mișcată de un amestec de simț de bucurie cu prilejul fericitei găsiri a Fiului său și de reproș pentru neliniștea pricinuită părinților, Preasfânta Fecioară Maria întrerupse minunata lui convorbire cu o întrebare de reproș maternal: „Fiule, ce ai făcut Tu cu noi? Iată, tatăl Tău și eu cu mare întristare Te-am căutat". Și la această întrebare răsună din partea Lui dumnezeescul răspuns: „La ce trebuia să Mă căutați? Sau voi n'ați știut, că Eu trebuia să fiu întru cele ce sunt ale Tatălui Meu?" Aicea pentru prima oară din gura lui Iisus a răsunat mărturisirea, că Tatăl lui e Dumnezeu, și totodată s'a arătat de Dânsul clar conștiința soliei Sale dumnezeești, ca prin propria Sa pildă să expună oamenilor datoria de a rămânea întru cele ce sunt ale Tatălui ceresc. Părinților săi pământești El le dă a înțelege, că El mai înainte de toate este Fiul lui Dumnezeu și apoi numai în senz secundar e Fiul lor; pentru aceea și mai întâi de toate El trebue să meargă pe căile Domnului și apoi pe cele omenești; și dacă e așa, atunci unde și trebuiau ei să-l caute, dacă nu anume pe această cale a lui Dumnezeu? Nicăiri deci ei nu trebuiau să-l caute, decât anume „în cele ce sânt ale Tatălui Său". Mai întâiu de toate, negreșit, El mai întâiu înțelegea prin acestea templu, ca unul ce este casa prezenței lui Dumnezeu. Dar zisa aceasta are și un înțeles mai adânc. Intr'însa se cuprindea indicațiunea, că referința firească a filiației pentru tânărul Iisus trebue să fi fost a ceda locul împlinirei voinței Tatălui Său Ceresc, care L-a trimis în lume pentru mântuirea oamenilor.

Răspunsul acesta a fost foarte înalt pentru simplii săi părinți, și „ei nu pricepură cuvintele spuse de Dânsul", cel puțin în cel mai adânc înțeles al lor. Dar deși în sufletul tânărului Iisus cu așa putere miraculoasă sclipi conștiința originei sale divine, El, îndeplinind cu toată simplitatea datoria de supunere către părinți, „s'a dus cu dânșii, și a venit în Nazaret; și a fost în ascultarea lor". Iar Preasfânta Mama Lui, pentru care toate aceste acte neobișnuite ale Lui și cuvintele Lui erau numai afirmațiuni noui ale tainei înfricoșate a concepțiunii Lui, cunoscută ei, „păstra toate cuvintele acestea în inima sa".

După întoarcerea sf. Familii în Nazaret, viața lui Iisus în curgere de optsprezece ani iarăși rămâne necunoscută nouă, de oare ce evangheliștii nu ne comunică nici un eveniment dintr'însa. Acesta a fost timpul creșterei tăcute și maturizării tânărului Iisus în bărbat desăvârșit, cum El se și arată în istorie după trecerea celor optsprezece ani după semnificativa vizitare a templului și

revelarea întru Dânsul a Divinităţii. Ca Dumnezeu-om, El, înzestrat cu toate desăvârşirile naturii trupeşti şi duhovniceşti, „sporea în înţelepciune şi cu vrâsta, şi în iubire la Dumnezeu şi la oameni" (Luca, II, 52). După natura sa omenească supus tuturor nevoilor şi neputinţelor ei, El trebuia să muncească şi să ajute bătrânului său tată în meseria lui de stoler (Marcu, VI, 3), dându-ne nouă prin aceasta lecţie mântuitoare, că nici o înălţime a menirii omului nu-l scuteşte de obligaţia de a munci. In viaţa sa de toate zilele El se afla în raporturi permanente şi apropiete cu familia înrudită a mătuşei Sale Maria, care fusese măritată cu Alfeu, sau cu Cleopa, şi care avea câţiva fii şi fiice. Familia aceasta după moartea tatălui şi după toată probabilitatea, a fost primită de Iosif sub îngrijirea sa, şi după moartea sa, deasemenea cele două văduve au continuat să trăiască împreună aşa că amândouă aceste familii se contopiră în una şi în închipuirea vecinilor copiii lor deveniră oare cum fraţi adevăraţi şi surori adevărate, cum despre asta nu se spune în istorisirea evangelică [1]).

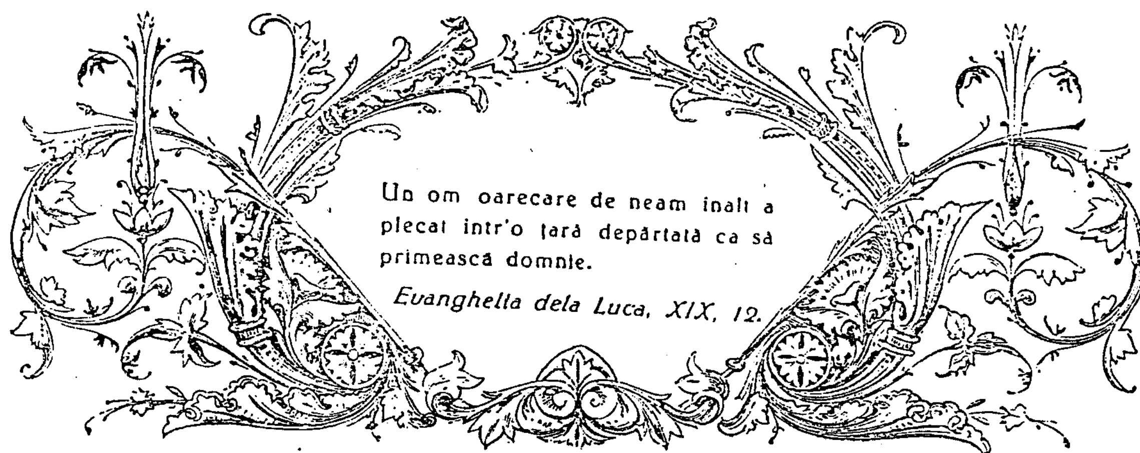
Atelier de stolerie în Nazaret.

Anume între aceşti tineri de aceiaşi vrâstă a crescut Hristos. Dar în tot acest lung period, evangheliştii au aplicat pecetea tăcerii şi a tainei. Deaceea nu vom face incursiune cu curiozitatea noastră omenească în această taină sfântă, ci vom întoarce atenţiunea la aceste evenimente externe, care, s'au săvârşit în acest timp. In acest period lung în soarta poporului israilit s'au săvârşit evenimente foarte importante, care, punându-l în raporturi politice cu totul nouă, prin înseşi aceasta l-a pregătit pentru apariţia lui Mesia, Care avea curând să se arate pentru opera mântuirei neamului omenesc [1]).

---

1) Vezi Mat. XIII, 55, 58 ; Marc. VI, 3. După altă tradiţie aceşti fraţi şi surori ale Domnului erau copiii din prima căsătorie a dreptului Iosif, dar şi una şi alta din tradiţii conglăsuesc deopotrivă cu istorisirea evanghelică. Aceşti fraţi au fost : Iacov, Iosie, Iuda şi Simon, şi surorile Estera şi Tamara.

2) Următoarele capitole (VII– XIII) sunt alcătuite aproape exclusiv după cunoscuta scriere a lui Geikie, Life and Wards of Christ, New—Jork. 1886, Chapters XVII—XXV.

CAPITOLUL VII

IUDEEA SUB STĂPÂNIREA LUI ARHELAE ȘI A ROMEI

Cu moartea lui Irod se înlătură mâna puternică, care în curs mai bine de o generațiune a împilat deopotrivă atât simțimintele întunecate ale dușmăniei, cât și sentimentele luminoase ale speranței poporului. Fanatismul deja de mult se grămădise în tainițele sufletului poporului și deja nu cu mult înainte de moartea tiranului se manifestă prin turburările din templu. Dar când el se pogorî de pe scenă, atunci nu rămase nimenea, care să poată înfrâna sentimentele de atâta vreme îngrămădite, de nemulțămire și de dușmănie. Domnia lui în planurile Proniei a avut de țintă a ei să amâne decăderea poporului iudeu și râsipirea lui definitivă pintre popoare, ca în urmă să se con topească mai ușor în ceialaltă omenire, și pe de altă parte să înlesnească deșteptarea mai puternică în popoarele păgâne compătimirea pentru iudaism și să-i cucerească drepturi solide printre

popoare în senzul de sarea pământului și pregătirea creștinismului.

Bucuria poporului cu prilejul eliberării tronului lui David de crudul edomitean nu mai cunoștea margini. Dușmănia dintre israiliți și edomiți era, așa zicând, istorică. Chiar protopărinții acestor două neamuri au fost dușmani de moarte între dânșii, și tradiția iudaică a aprins încă și mai mult această ură, comunicând, că Isav, în fine, a ucis pe Iacov prin o săgeată din arcul său [1]). Când Israil a ieșit din Egipt, atunci Edom, refuză să îngădue israiliților să treacă prin pământul său și-l sili să mai șadă câțiva ani grei în pustiu (Numer. XX, 14-21; Jud. XI, 17, 18). Edomiții au fost dușmanii de moarte ai primului rege israilit Saul (1 Reg. XVI, 47). David i-a supus, și atât el cât și Solomon au domnit peste dânșii. In periodul de decădere al lui Israil sub domnia ultimilor regi, ei au fost vrăjmașii cei mai răi și mai neîmpăcați dușmani. Ei au ajutat haldeilor la cucerirea totală a Iudeii sub Nabuhodonosor și se bucurară de dărâmarea Ierusalimului, în nădejdea de a pune mâna pe bogatele lui pământuri și a le alătura la sălbateca lor provincie de munte. Prorocii, începând cu Amos și Ioil în veacul al zecelea a. Hr. [2]), i-au mustrat, ca pe cei mai răi vrășmași ai teocrației. „Edom va fi o stepă pustie, – exclamă Ioil, – pentrucă ei au strâmtorat pe fiii lui Iuda și au vărsat sânge nevinovat pe pământul lor“ (Ioil, III, 19). „Așa zice Domnul, – prorocea Amos – pentru trei crime a lui Edom, ba pentru patru nu-l voi cruța, pentrucă el a prigonit pe fratele său cu sabia, a înăbușit simțul de rudenie, a sforăit necontenit în mânia sa și pururea a păstrat furia sa. Și voi trimite foc asupra Temanului, și va mistui curțile din Bosor [3]). Prorocul Avdie, după dărâmarea Ierusalimului de către Nabuhodonosor, a mustrat mușcător pe edomiți, pentrucă ei erau printre dușmanii lui Israil în ziua aceea, când străinii prădau țara, și pentrucă ei-se bucurau cu răutate de iudei în ziua nenorocită a peirei lor politice (Avdia, I, 11, 12 care a trăit pela anul 585 a. Hr.). Ieremia și Iezechiil deasemenea au vestit mânia lui Dumnezeu asupra lor (Ier. XIX, 7-22; Iez. XXXV, 13-15). Și în adevăr, se poate spune, fiecare din proroci i-a declarat de dușmani ai lui Dumnezeu, pe care Israil a trebuit în urmă să-i supună nimicirii totale. In timpul robiei babilonene, ei au pus stăpânire pe o însemnată parte din

1) Cartea Iubileilor, XXXVII.

2) Amos pela anul 825, Ioil pela 810, sub Ipahaz, și Ieroboam II al lui Isail, și Amaria și Osie, regii Iudeei.

3) Amos, I, 11, 12, Teman și Bosor sunt orașe adormite.

pământul Iudeei și au fost izgoniți definitiv numai de Ioan Hircan (pe la anii 135-106 a. Hr.), care i-a supus și i-a silit să se tae împrejur. O asemenea istorie sângeroasă întări încă și mai mult dușmănia din născare dintre dânșii. „Tu mă urăști pe mine - zise Iacov către Isav în Cartea Jubileilor - tu m'ai urît pe mine și fiii mei pentru totdeauna, și în tine nu poate fi iubire frățască către mine. Ascultă cuvântul meu, pe care am să ți-l spun: când eu voi fi în stare să schimb pielea și coama porcului în lână, și când îi vor crește lui coarne în cap, asemenea coarnelor oaei, numai atunci voi avea iubire frățască către tine; și când lupii se vor împăca cu mieii, încât să nu-i mai mănânce sau fure, și când ei își vor întoarce inimile unii către alții, ca să-și facă bine unii altora, numai atunci voi fi eu în pace cu tine în inima mea; și când leul se va face prietenul boului și vor merge în jug la plug, numai atuncea eu voi afla, că te iubesc și voi păstra pacea cu tine; și când corbul se va face alb, numai atuncea voi afla, că te iubesc și voi păstra pacea cu tine. Tu trebue să fii desrădăcinat și fiii tăi deasemenea trebue să fie stârpiți, niciodată nu vei avea tu pace" (Cartea Jubileilor, XXXVII). Anume așa vorbește un iudeu despre Edom, probabil chiar în timpul domniei lui Irod, și asta evident era cu totul firesc, că el în închierea exprimărei acestor simțiminte prezice în capitolul următor, că fiii lui Iacov încă odată vor cuceri neamul urît al idumeilor și-l vor aduce în robia lor (Cartea Jubileilor, XXXVIII).

Și cu toate acestea reprezentantul acestui neam urît și disprețuit în curgere de mai bine de o generațiune a fost rege peste srail! Moartea lui a fost ridicarea rușinei naționale, care a otrăvit în chip negrăit inima poporului ales. Pretutindenea a înviat speranța, că uzurpatorul decedat se va dovedi ultimul din uriciosul ui neam pe tronul lui David. Dar nici acestei nădejdi nu-i fu dat să se realizeze. Succesorul lui Irod a devenit Arhelae, care în ochii lor s'a dovedit chiar mai rău decât tatăl său Irod, de oare ce el nu era numai om de sânge idumeian, dar mama lui aparținea unui neam la fel de neiubit, a samarinenilor. De aceea în popor, din sentimentul extrem de amărăciune și de rușine națională, începu să se ivească chiar dorința mai curând să se supue Romei, decât să aibă în cap lor pe fiul Edomului sau al Samariei.

Intrigile dela curte și cu deosebire umbletele stăruitoare ale lui Antipatru, care ura pe frații săi în calitate de rival, făcuse pe Irod să schimbe nu odată testamentul său în anii din urmă. In-

sfârşit, se dovedi, că evident prin nimica nu se putea stânge rivalitatea dintre membrii neamului regal, decât numai prin împărţirea regatului, unirea căruia fusese opera vieţii lui. Deaceea cu puţin înainte de asta provinciile dobândite peste Iordan fură rezervate lui Filip [1], fiul Cleopatrei, o fată din Ierusalim, cu care Irod s'a căsătorit pentru frumuseţea ei. Galileia cu Pereia el le rezervă fiului său Antipa [2]; iar Iudeea, Idumeea şi Samaria cu titlul de rege se rezervară lui Arhelae [3]. Un timp fusese intenţiunea să rezerve tot regatul lui Irod, fiul celei de a doua Mariamna, ca succesorul lui Antipatru, dar părtăşia mamei acestui prinţ în intrigile rabinilor s'a dovedit fatală pentru dânsul [4]. Salomia, sora lui Irod, duşmanul neîmpăcat al neamului Macabeilor, primi în dar oraşele Iannia şi Azdat în şesul filistenilor şi Fazail în dumbrăvile de Palmieri din Valea Iordanului.

Indată ce Irod îşi dădu ultima suflare, primul lucru a surorei sale Salomia cu bărbatul ei, a fost să elibereze pe toţi acei iudei fruntaşi pe care Irod ii convocase la Ierihon, ca să-i supună acolo masacrării în ceasul morţii sale. După aceea ei adunară oştirea şi poporul la amfiteatrul din Ierihon şi, citind scrisoarea, lăsată de răposatul rege către ostaşi, deschise testamentul său, care împreună cu inelul său, trebuiau duse la Cezarul spre întărire. Intre acestea soldaţii proclamară rege pe Arhelae şi imediat prestară jurământul de credinţă lui. La aceasta nu se scăpă din vedere, toate acele împrejurări, că Arhelae a dat un mare banchet chiar în noaptea morţii tatălui său [5].

După aceea, după pregătirile necesare, a urmat îngroparea lui Irod, care s'a săvârşit cu tot luxul dela curte şi cu ceremonialul cel mai strălucit. Trupului răposatului i se dete toate onorurile regale: pe capul lui era aşezată coroana şi diadema, în mâna dreaptă i se puse sceptrul, şi el, înbrăcat în mantie de purpură, odihnea pe un catafalc de aur, strălucit împodobit cu pietre scumpe. Când procesiunea funebră se puse în mişcare, fiii lui Irod şi numeroasele sale rude pe ambele părţi urmau sicriul. După dânşii se mişcau regimentele iubite ale lui Irod: corpul de gardă, dăruit lui, de August, în ziua morţii Cleopatrei, regimentul tracic, legeonul german şi legionul de gali, toţi cu armele lor, cu steagurile şi întreaga muniţie militară; mai departe în lunga

1) S'a născut pe la anul 22 sau 21 a. Hr.
2) S'a născut pe la anul 20 a. Hr.
3) S'a născut pe la anul 22 a. Hr.
4) I. Flavie, Bel. Jud. I, 30, 7.
5) I. Flavie, Antichităţi XVII, 9, 4.

procesie, se mişca toată ceialaltă armată, călare şi pedestră. Cinci sute de robi şi libertini ai curţii duceau erburile mirositoare şi unsorile pentru înmormântare, şi toată această enormă procesiune, în sunetele de jale ale muzicei militare şi negreşit a plângătoarelor năimite, se mişca încet către noul castel al regelui, Irodium, cam la cincisprezece chilometri spre sud de Ierusalim, unde răposatul rege încă în viaţă fiind şi-a construit un mausoleu măreţ. Dar toată această strălucire externă n'a fost în stare să ascundă faptul, cât de puţin iubit a fost el în popor şi chiar în familia sa, pentrucă Arhelae, care a pregătit toate acestea magnifice ceremonii de înmormântare, chiar acolo se certa cu rudele sale pentru moştenire, şi abea trupul fu scos la oare care distanţă de Ierusalim, şi acolo se produse o turburare a poporului.

Arhelae cu o prefăcută tristeţă a purtat doliu obişnuit de şapte zile după înmormântare şi-l termină cu un strălucit ospăţ de pomenire pentru popor. După aceea el îşi scoase hainele de doliu şi, îmbrăcând obişnuita mantie regală, se îndreptă spre templu, unde rosti către popor, de pe tronul de aur o cuvântare, în care mulţumi iudeilor pentru exprimarea de către dânşii a sentimentelor de supuşenie, şi făcu mari făgăduinţe pentru viitor, când el va fi întărit pe tron de către August. Poporul îl ascultă liniştit pânăla terminarea cuvântării. Dar îndată ce el o termină, imediat unii din popor începură să ceară uşurarea impozitelor, iar alţii cerură eliberarea închişilor în temniţă cu prilejul ultimei răscoale religioase. Toate acestea el le făgădui cu plăcere şi se retrase la palat. Spre sară, totuşi gloate de popor se urcară chiar la porţile palatului, şi începură să plângă pe rabinii şi tinerii, daţi de Irod morţii, pentru că ei în timpul ultimelor turburări au sfărmat vulturul de aur, care atârna deasupra templului, şi cerură pedepsirea funcţionarilor, care au executat porunca lui Irod; în acelaşi timp răsunară strigăte cu cererea depunerei lui Ioazar din neamul lui Boet, pe care Irod, înrudindu-se cu această familie prin legături de căsătorie, îl numise arhiereu în locul lui Matatia, partizanul cauzei poporului[1]). Incă şi mai primejdioasă fu aceea, când poporul începu să ceară lui Arhelae, ca el imediat să se ridice contra romanilor şi să-i izgonească din ţară. Toate silinţele lui de a linişti poporul se dovediră zadarnice. Din zi în zi turburarea sporea mereu, ceea ce contribui la aceea, că oraşul, cu prilejul apropierei sărbătorii Paştelor se umplu de nenumărate mulţimi de pelerini. Ordinea se putea statornici numai cu forţa, şi deaceea Arhelae

1) I. Flavie, Anticităţi, XVII, 6, 5.

recurse la acest mijloc. El îndreptă spre mulţime oştirea sa, se produse măcel pe uliţă, în timpul căruia au fost ucişi 3000 de oameni, şi pelerinii pashali fură izgoniţi din oraş, aşa că au fost siliţi să se împrăştie pe la casele lor fără să săvârşască obişnuitul praznic al paştelor. Furtuna indignării poporului, atâta vreme înfrânată de mâna de fer a lui Irod, acum se manifestă cu toată puterea.

Arhelae plecă imediat la Roma, lăsând în absenţa sa cârmuitor pe Filip. Cu dânsul a plecat Darido, sora sa Salomia şi alţi membrii ai familiei, evident pentru susţinerea drepturilor lui, dar în realitate în scopul de a-l contrazice, pentrucă ei îl urau, ca pe unul ce era fiul samarininencii, ba chiar mai mult: ca pe al doilea Irod. Antipa deasemenea plecă la Roma să se intereseze de drepturile sale la domnie în puterea unui testament anterior, şi ca fiul cel mai mare, tainic şi cu vicleşug era susţinut în întreprinderea sa chiar de acei, care îl însoţau pe Arhelae. Familia lui Irod în genere închina mai mult către înfiinţare oligarhiei, în care toţi membrii ei ar fi putut lua parte, decât pentru întărirea unui singur rege dintre dânşii; în cel mai rău caz, ea ar fi preferat un cârmuitor roman lui Arhelae sau Antipa; dar dacă va fi dat deja să fie pe tron unul din ei, atunci ei doreau pe Antipa, decât pe fratele lui, pe care-l urau toţi. In Roma ambii pretendenţi stăruiră cu râvnă pe lângă senatori în favoarea casei sale şi se înjosiră îndeajuns prin certurile lor. Intre acestea, din Ierusalim sosi o deputaţie în număr de cincizeci de iudei, în scopul de a protesta contra numirii ca rege a lui Arhelae şi să roage de a uni Iudeea la Siria, ca parte a provinciei romane, sub autoritatea guvernatorului roman, în speranţă, că Roma se va mărgini la supunerea externă şi a strângerei dărilor, şi va oferi poporului libertatea deplină în privinţa drepturilor religioase interne. Solia aceasta a fost primită cu mare entuziasm de iudeii din Roma, din care 8000 de oameni o însoţi la templul lui Apolon, unde August le fixă lor audienţa[1]). Deputaţia expuse amărunţit şi temeinic înaintea lui toate plângerile lor contra lui Irod, deşi el acuma nu mai era în viaţă, contra proscrierilor şi confiscărilor lui, contra împodobirei de către dânsul a oraşelor străine şi neglijarea propriului său regat, contra impozitelor lui mari şi contra a multor altora, cu care prilej solii mai declarară încă, că ei mai nădăjduiau la raporturi mult mai bune către dânşii din partea lui Arhelae, dar că ei acum au a de-

1. I. Flavie, Anticităţi, XVII, 11 1, 2.

plânge trei mii de concetăţăni ai lor, uciși de dânsul în templu, chiar cu prilejul urcărei sale pe tron. Poporul, ziceau solii, dorește numai un lucru, și anume: eliberarea de Irozi și alipirea la Siria. Vestea despre această audienţă se răspândi repede în Iudeea, și se imprimă adânc în amintirea poporului. Odată cu aceasta deveni cunoscut tuturor, cum Arhelae dorind oare cum să întreacă toate măsurile josniciei, ce mai rămăsese posibilă fraţilor, se aruncă, în fine, la picioarele Cezarului, și-l rugă de îndurare [1]). Toate împrejurările acestea erau așa de general cunoscute, încât în urmă Hristos nu avu nevoe chiar să explice [2]), pe cine anume a înţeles în pilda Sa depre talanţi (Luc. XIX, 12), în care vorbea, cum odată un om de neam mare s'a dus într'o ţară depărtată, ca să-și ia domnie, și cum cetăţenii, urându-l, trimiseră în urma lui o solie, care declarau puternic: „nu voim, ca el să domnească peste noi".

Arhelae numai în parte reuși să-și ajungă scopul. Peste câteva zile după aceste mijlociri, din respect către testamentul lui Irod [3]) și fără îndoială, sub influenţa cadoului de zece milioane de drahme însuși cezarului (ceea ce alcătuește mai bine de zece milioane lei aur), afară de daruri în aur, argint, pietre preţioase și haine scumpe pentru Iulia, soţia Cezarului, împăratul a ridicat pe tânărul pretendent la tron, ce se tăvălea la picioarele lui, și l-a numit etnarh al părţii rezervate de Irod pentru dânsul, făgăduindu-i să-l facă mai târziu rege, dacă se va arăta vrednic de aceasta. Lui îi erau rezervate Idumeea, Iudeea și Samaria cu marele orașe Ierusalimul, Samaria, Cezareia și Iopia; dar Gaza, Gadara și Ipos, ca orașe grecești, au fost atașate la provincia Siria. Veniturile dela această parte erau foarte considerabile și se ridicau pânăla 600 de talanţi, ceea ce constitue 6.000.000 lei aur. Antipa avea numai a treia parte din aceste venituri, iar Filip numai a șasea parte. Enorma sumă de bani, lăsată lui de Irod, Cesarul o întoarse fiilor, reţinându-și sieși numai câteva vase scumpe spre amintire.

Când în Roma se petreceau aceste scene uimitoare, lucrurile în Palestina mergeau foarte rău. Indată ce Arhelae a plecat, tot poporul intră în mare turburare. Măcelul, săvârșit de dânsul chiar

1) I. Flavie, Anticităţi, XVII, 9, 7.

2) In pildă, Arhelae n'a putut fi numit pe nume, pentrucă în pildă se subînţelege autoritatea altui rege duhovnicesc, sau Mesia, lepădat de iudei, dar care avea să-i predea înfricoșatei judecăţi.

3) I. Flavie, Anticităţi, XVIII, 8, 1.

la intrarea în stăpânire, a fost oare cum scânteia într'un văzduh îmbibat cu materii explosibile și imediat începu să se aprindă flacăra revoluției. Multora acest timp li se părea potrivit pentru restaurarea teocrației, când, ca și mai înainte, regele ales de popor, ar fi numai Dumnezeu. Clasele bogate și toți aceia, care se ocupau numai de interesele materiale ale comerțului și industriei, doreau guvernarea numai de procuratorul roman. Ei se raportau cu o deopotrivă indiferență către religie, către guvernare și către lege; punând îndămânările lor personale și avantajele lor personale, mai presus de toate. Dar în curgere de câteva generațiuni în țară s'a format un partid, ideea și scopul căruia erau cu totul altele. Din timpul lui Ezdra o parte a poporului, cu toate vitregiile din viața sa istorică, cu o nebiruită persistență nutrea visul restaurării teocrației. Idealul sacru pentru dânsa era sistema politică, cum este ea expusă în Pentateuc. Regii peste Israil, după părerea lor, erau uzurpatorii dreptului lui Iehova, din care pricină contra lor a și protestat în numele Lui, marele proroc Samuil. Pe păgâni acum ei nu-i puteau suferi, tot așa cum nu puteau suferi în vechime pe hananieni, pe care Dumnezeu a poruncit părinților lor să-i izgonească din Palestina. Pământul făgăduinții trebue să aparțină în totul lui Iehova, și poporul Lui sub conducerea numai a arhiereului, cu îndepărtarea orcărui străin sau rege. Partizanii acestei păreri, poate că și simțau imposibilitatea restabilirii unei atari ordine de lucruri după atâtea schimbări petrecute în țară, dar ei nu voiau să recunoască aceasta. Străbunii lor s'au sculat contra stăpânirei persane și cu bucurie s'au predat biruitorului grec, deși cu condiția, ca lor să li se asigure deplina neatingere a instituțiilor naționale. Când stăpânirea greacă la rândul ei s'a expus stricăciunei și începu să amenințe „legea", atunci contra grecilor s'au ridicat „pioșii" hasadimi, și sub conducerea Macabeilor au golit sabia pentru religia adevărată, anume în forma teocrației. Ei au rămas credincioși acestei mari case patriotice, câtă vreme ea a recunoscut arhieria, vrednicia supremă în stat, și câtă vreme a fost nevoe să se lupte pentru apărarea credinței lor. Dar de îndată ce pentru dânșii se prezintă putința să îndeplinească slobod ritualele lor și să se dedee studiului religiei și legii, ei părăsiră rândurile Macabeilor, ne dorind să ia nicio parte spre întărirea autorității politice, căreia ei nu-i dădeau nici o importanță. In fine Iuda Macabeul a fost aproape cu totul părăsit de ei și a putut aduna împrejurul său numai o mână de adepți de vreo 3.000 de oameni, iar fratele care l-a moștenit

a trebuit să fugă cu mâna sa de adepţi în ponoarele şi mlaştenile lacului Merom sau în huciagurile Galaadului. Pacea îndelungată, ce s'a păstrat în timpul cârmuirei lui Ion Hircan după terminarea de către dânsul a războaelor sale, a fost consacrată de rabini la crearea a marei „ogrăzi“ împrejurul legii, cu scopul de a împedeca pe totdeauna apostasia religioasă şi descompunerea, care aproape omorâse iudaismul sub stăpânirea dinastiei siro-grece. Din acest timp noi şi începem a auzi despre „necontactul“ iudeilor cu celelalte popoară. Pintre ei se ivi fariseismul, cu izolarea lor rituală şi el nu ceda nici sub cele mai extreme urmări, de care a fost capabil fanatismul religios. Acest partid extrem deveni cunoscut sub denumirea de „farisei“, adecă schismatic, pe când partidul palatului, care inconjura pe rege şi care se mulţămea numai cu legea scrisă, în derâdere era numit „saduchei“, adecă drepţii.

Cu scurgerea timpului indiferenţa fariseilor sau a partidului extremist faţă de trebile politice sau concentrarea de către dânşii, a atenţiunii lor, exclusiv numai la observarea şi prelucrarea legii aplicară pecetea corespunzătoare şi asupra dispoziţiunii poporului în genere. In timpul luptelor intestine între Hircan şi Aristobul ambii fraţi Asmonei stătură cât fu posibil la o parte. „Poporul sacru“, care alcătuia „imperiul preoţilor“, nu voi să recunoască nici o deosebire alta, decât deosebirea după evlavie şi cunoaşterea legii, care erau numai virtuţi personale şi nu puteau fi transmise prin moştenire. Casa Asmoneilor, ocupând tronul, pierdu o însemnată parte din simpatia poporului, iar aristocraţia preoţască, care alcătuia nobilimea curţii, deveni pentru popor obiect de desgust. Dela ultimii ani ai cârmuirii lui Ioan Hircan, până la moartea lui Ianeu, rabinii, trăind în înstrăinare, atrase la ei tot mai mult puterile vitale ale poporului, şi folosindu-se de ocrotirea regală a Alexandrei, în loc să se îngrijască de bogăţie şi de întărirea puterii lor, ei se osteneau cu prelucrarea sistemei legiste, care ar fi putut să asigure triumful ideei lor. Abnegaţiunea totdeauna e atrăgătoare, şi recompensa ei a fost acel desăvârşit devotament al poporului către rabini, care nu cunoştea margini. „Iubeşte munca, fereşte-te de politică şi nu ocupa funcţiuni“, — aceasta era norma fundamentală a lui Şemaia, succesorul lui Simeon ben-Setah. Lupta între Hircan şi Aristobul nu a interesat deloc pe farisei. Talmudul, care întrupează sentimentele rabinice şi ideile lor, niciodată nu pomeneşte nici măcar numele cuiva din cei cinci Macabei, nici măcar numele înseşi

al lui Iuda, aşa că chiar pronunţarea şi importanţa cuvântului Macabeu nu era la locul său şi nu era cunoscut alcătuitorului Talmudului. Istoria poporului era cu totul străină acestor farisei visători, care nu recunoşteau nici o autoritate pământească în genere.

Dar şi între inseşi rabinii şi poporul fanatic pânăla orbire, mai era încă un partid mai extremist, a neîmpăcabililor. Pe unii din ei nu-i satisfăcea nici chiar toată asprimea şi rigoarea rabinilor, şi din când în când ba înăuntrul înseşi cercului rabinilor, ba afară de el, se iveau oameni cu vederi şi mai extremiste, care nu voiau să sufere nici un fel de compromise, care câte odată se admiteau şi de farisei. Ei nu voiau să recunoască nici principe, nici rege, şi cu atât mai puţin vreo autoritate străină păgână. Deja pe vremea lui Ioan Hircan printre ei începu să se audă murmurul de nemulţumire, şi la glasurile lor se ridicase încă şi mai răsunătoare în vremea lui Alexandru Ianei, care se silea să le înăbuşe prin o aspră prigoană. Dar când a sosit Pompeiu, în calitate de cuceritor şi decizător al soartei poporului Iudeu, atunci ei încă odată prin protestele lor persistente dovediră, că partidul lor era încă tare. In timpul luptelor intestine mulţi din ei se luptau pentru principii Asmonei, dar sub Irod ei fură înăbuşiţi până întru atâta, că nici o acţiune politică din partea lor n'a mai fost posibilă, şi au trebuit să se consacre studiului harnic al legii, ceea ce a făcut din domnia lui veacul de aur al rabinismului. Dacă nu în politică, apoi cel puţin în şcolile lor, ei totuşi au putut să aprindă spiritul lor patriotic a generaţiunii ce se ridică, şi unii din ei făcură aceasta cu mare izbândă. Chiar şi în perioadele cele mai aspre ale domniei lui Irod, unii nu se temeau să exprime proteste tăioase contra uzurpării tronului de către el, care după convingerea lor aparţinea numai lui Dumnezeu. Aşa numiţii bandiţi, înfrânţi de dânsul la Arbola, evident erau mai curând bande de asemenea patrioţi extremişti, care se sileau să realizeze visul lor teocratic. Căpitanul principal al acestor ziloţi îndârjiţi era un oare care Ezechia, pe care Irod l-a prins numai cu mare greutate şi l-a dat morţii, deşi fiul său, Iuda Galileianul, în urmă iarăşi nu odată a ridicat steagul răscoalei pentru libertatea şi întărirea poporului.

Cu ocazia răscoalelor, produse cu prilejul urcării pe tron a lui Arhelae, în Ierusalim a sosit Qintiliu Bar, care era în vremea aceea cârmuitorul Siriei şi devenit în urmă, împreună cu legiunile sale jertfa lui Arminie în Germania. Producând câteva execuţii

și presupunând, că ordinea e restabilită, el se întoarse la Antiohia, lăsând după sine în Ierusalim sub conducerea lui Sabin, o legiune întreagă în locul garnizoanei, care în timp de pace se considera cu totul îndestulătoare pentru menținerea ordinei. Te miră de putea el face ceva mai rău, când a oferit comanda peste legiune unui astfel de om, ca Sabin, pentru că, asemenea cârmuitorilor romani în genere ai acelui timp, acesta era om cu totul fără prin-cipii, însetat numai după înbogățire, pentru dobândirea căria și tindea el la prima ocazie, necruțind nici un fel de mijloace. El a adus pe iudei la furie, făcându-i să dea în mânile lui întăritu-rile Ierusalimului și apucând tezaurile lui Irod, pe care el imediat le prefăcu în propriatatea sa. Singurul său scop era jaful, și în această privință el nu considera prea îndrăsneț nici o silnicie ne-legiuită. Matrapaslicurile și jaful duseră poporul până la atacuri furioase, și dispozițiunea revoluționară cuprinse nu numai orașul, ci și țara înconjurătoare. Evident, pentru iudei sosise momentul potrivit să se răscoale pentru dreptul libertății naționale, demult pierdute și, după izgonirea păgânilor, să restabilească iară teo-crația sub conducerea rabinilor. In tâmpirea lor iudeii nu știau nici de prudență, nici de chibzuință, precum nici în genere nu luară nici oare care măsuri de prudență pentru cazul de ne-reușită. După părerea lor, pentru asigurarea izbândirei pentru dânșii, la caz de nevoe, se va săvârși minune, pentru că vădit se apropiese arătarea lui Mesia. Afară de asta, aceasta era vre-mea cincizecimei, și cete enorme de popor din Galileia, Idu-meea, Ierihon și Pereia, dar mai ales din Iudeea, folosindu-se de timpul sărbătorii, se îndreptaseră spre Ierusalim, ca să ajute la luptă cu lacomul păgân, care prădase orașul. Impărțindu-se în trei detașamente, răsvrătiții inundară orașul, și Sabin cuprins de groază, se retrase spre fortăreața Fazail. Dar asupra lui curând se deslănțui furtuna. Ocupând acoperișul construcțiilor templului, iudeii împroșcară cu o grindină de pietre și de săgeți oștirea romană, trimisă pentru îndepărtarea lor, așa că în fine aceasta din urmă găsind toate celelalte mijloace nefolositoare, dădură foc și aproape nimiciră acele construcții ale templului, în care caz bâr-nele uscate de cedru și ceara, cu care erau lipite foițele de aur ale lor, dădură o hrană foarte plăcută pentru flăcări. Insuși tem-plul acum se afla în mânile romanilor, cari ochiră pentru sine jăfuirea tezaurelor lui, în care caz de partea lui Sabin însuși s'a cuvenit 400 de talanți, adecă aproape patru milioane de lei aur [1]).

1) I. Flavie, Bel. Jud. II, 3, 2—4.

Dar aceasta nu făcu decât să înfurie și mai tare poporul, ba chiar și armata lui Irod a fost până întru atâta de jignită prin aceasta, că toate detașamentele, exceptând regimentele samarinene, în număr de 3000 oameni, trecură de partea poporului. Intre acestea flacăra răscoalei se întinse peste toată țara. Soldații concediați ai lui Irod începură să facă prădăciuni în Iudeea, și 2000 din ei, alipindu-se cu detașamentul din Idumeea, se luptară vitejește contra partidului noului rege, silind pe vărul lui Irod, Ahia, trimis contra lor, să-și caute refugiu în fortărețe, așa că toată țara deschisă se afla în mânile lor. Peste Iordan, în Pereea, un oare care Simon, fost cândva robul lui Irod, se puse în capul unei mare armate, proclamându-l pe dânsul de rege al lor, nădăjduind că cu ajutorul lui să elibereze țara lor și să restabilească într'însa libertatea religiei. Pătrunzind în văgăunile dintre Ierusalim și Ierihon, ei arseră palatul lui Irod din acest din urmă oraș și deteră focului și săbiei locuințele tuturor celor nedoriți de dânșii. Detașamentul de soldați romani, trimis contra lui Simon, totuși a risipit curând pe adepții săi, iară el a fost ucis. Mai departe la nord, în capul răzvrătiților se puse păstorul Afrong, care-și păștea turmele sale în pustietățile sălbatece ale țării de peste Iordan. Acesta era om de o statură colosală și de o putere neobișnuită, și cu patru frați ai săi, care se distingeau asemenea lui prin o statură înaltă, se silea să-și răzbune pe dușmanii țării sale. Adunând o mare gloată de adepți, începu o cruntă bătălie cu oștirile trimise spre potolirea sa, și a fost în stare să se mențină în curgere de câțiva ani, bucurându-se de mare simpatie și susținere din partea poporului.

Dar cea mai primejdioasă răscoală se produse în Galileea, care fusese și mai înainte focarul principal al ziloților, sub Ezechia, cu o generațiune înainte de aceasta. Fiul său Iuda, născut de cealaltă parte de Iordan, dar cunoscut sub numirea de Galileanul, întrupă deplin în sine duhul revoluționar al tatălui său. Visul vieții sale deveni reîntoarcerea țării la Dumnezeu, ca singurul adevărat rege al ei. Timpul, evident, favoriza răsvrătirea sa pentru „Dumnezeu și lege", cum făcuse asta tatăl său și eroii poporului său în timpurile trecute. Galileenii viteji și devotați, pururea gata să se lupte, îndată ce răsună strigătul, că legea este în primejdie, se adunară în gloate mari împrejurul lui, și în capul lor Iuda săvârși o întreprindere îndrăsneață, care-l făcu erou timpului său și proslăvi numele lui prin toate orașele și satele țării. Capitala Galileei era Sepforis, oraș puternic întărit pe un

munte și fostul loc al marelui arsenal din nord. Această fortăreață asemenea unei paseri, ceeace înseamnă și însuși numele orașului, care șade pe vârful dealului ei, Iuda o luă cu asalt, și izbânda aceasta procură în mânile lui o mulțime enormă de arme de tot felul și o mare sumă de bani.

Câtă vreme el a fost în stare să rețină autoritatea de partea sa, nu se știe. Romanii fără să piardă vremea, luară măsuri pentru înăbușirea atât a lui cât și a altor răsvrătiți. Var temân-du-se de siguranța detașamentului, lăsat de dânsul în Ierusalim, se îndreptă spre sud din Antiohia cu două legiuni suplementare și patru detașamente de cavalerie, pelângă armatele ajutătoare, procurate de principii locali dinprejur, cum se cerea dela dânșii. La trecerea prin Berit, acest oraș îi dădu o nouă întărire prin un detașament de 1500 oameni, iar Areta, prințul Arabiei Petroase, îi trimise un mare detașament de armate neregulate de arabi săl-batici, călăreți și pedestrași. Toată această putere armată a fost concentrată în Ptolemaida, și din acest punct Var trimise pe fiul său cu un puternic detașament în Galileea, iar el se îndreptă prin șesul Ezdrilonului și Samaria spre Ierusalim. Samaria n'a luat nici o părtășie la aceste răsvrătiri din pricina urei sale seculare contra iudeilor, și deaceea a rămas neatinsă. Var așeză lagărul său în satul Ar, care a și fost ars de arabi cu armatele ajutătoare din cauza urei lor contra lui Irod. A fost ars deasemenea Emausul, în care un detașament de soldați romani a fost atacat și în parte distrus de Afron. Cu apropierea oștirii romane în împrejurimile capitalei, iudeii, care asediau forturile ei, se împrăștiară imediat, și Var întră în oraș, neîntâlnind nicio împotrivire. Cu o prefăcă-torie îndămânoasă, iudeii din Ierusalim aruncară toată vina răz-vrătirii asupra ultimilor pelerini, asigurând, că ei înseși s'au aflat asediați de dânșii, ca și Sabin. Dar totuși armatele prinseră pe toți fugarii, din care 2000 de oameni au fost răstigniți dealun-gul drumurilor în împrejurimile Ierusalimului. Oștirea răzvrătiților, compusă din 10.000 de oameni, se împrăștiă, și răzvrătirea în Iudeea, pentru o vreme a fost înăbușită. Unii din rudeniile lui Irod, care au luat parte la răscoală, au fost trimiși legați la Roma și au fost ultimile jertfe ale acestei vremi turburi. In același timp la nord împlini cu izbândă problema sa și detașamentul de sub comanda fiului lui Var. Sepforisal a fost luat, locuitorii săi duși în robie, și însuși orașul fu ars până în temelie, deși iudeii în acest timp au izbutit să scape prin fugă, ca peste câțiva ani să ridice altă răscoală încă și mai groaznică.

Pacea astfel, a fost încetul cu încetul restabilită și tinerii principi încă odată, mulțămită ajutorului Romei, intrară în moștenirea lor. Dar țara era pustiită: cei mai viteji din tinerii ei perise pe câmpul de luptă, orașele și satele înfățișau mormane de cenușă fumegândă. Singură numai Samaria servise în folosul acestei răscoale, pentrucă ea nu numai nu suferi nimica în acest timp, ci a treia parte de dările impuse ei a fost ridicată de pe umerii ei și impuse Iudeei, ceea ce deveni un nou temeiu pentru ura iudeilor contra „poporului cel prost" al Sihemului.

Natura senzuală, imorală și crudă a lui Arhelae, pelângă absența totală din el a tactului politic, ceea ce toate la un loc ridicară contra lui chiar și pe rudele sale și pe cei mai înțelepți sfetnici ai tatălui său, nelăsând nici o îndoială relativ de caracterul domniei lui. După părerea generală, el mai mult decât toți frații săi sămăna tatălui său. Din Roma el se întorsese umilit în proprii săi ochi prin aceea, că în genunchi ceruse domnia pentru sine, cu toate că poporul și toate rudele sale, afară de dreptul și respectabilul Filip, stăruiseră să împedice izbânda lui înaintea lui August. Unicul său gând acum era răzbunarea. Iisus, fost la începutul domniei lui Arhelae încă băetan, fără îndoială adesa auzi acum sau mai pe urmă, despre această călătorie a sa la Roma și de înjosirea sa, și deasemenea și de măsurile luate de dânsul de răzbunare furioase după întoarcerea sa. In pilda numită mai sus Hristos zugrăvește limpede toată istoria aceasta. Amintirea despre sălbatica răzbunare a lui Arhelae nu se poate să nu se fi stârnit în mințile celor ce au ascultat această pildă, după care domnul care stăruise pentru domnie, întorcându-se din lunga sa călătorie și chemând pe slugile sale, răsplăti bogat pe cei ce-i rămăseseră credincioși și dădu morții pe cei ce se împotriviseră ocupării domniei de către dânsul (Luca, XIX, 21–27). Arhelae începu domnia sa anume cu o așa răfuială cu slugile sale și cu dușmanii. Când el puse mâna pe domnie, zice Iosif Flavie, atunci se raportă crud nu numai către iudei, ci și cu samarinenii [1]). In Ierusalim depuse pe arhiereul din neamul lui Boet, acuzat de conjurație contra sa. Dar aceasta deși nu se poate să nu fi plăcut fariseilor și poporului, care considerau pe arhiereii din acest neam necurați [2]), totuși bucuria lor nu a fost de lungă durată, de oare ce spre marea lor indignare, el oferi acest înalt cin succesiv la două din propriile sale creaturi [3]). Ra-

1. Flavie, Bel. Jud. II, 7, 3.
2) Flav. Antiq. XVII, 9, 1.
3) Idem, XVII, 6, 4. 9.

portul său către poporul său în genere a fost așa de crud, încât iudeii și samarinenii uitară pentru o vreme dușmănia dintre dânșii și cu puteri unite tindeau la detronarea lui. Dar ofensa principală, aduse de el sentimentului poporului, a fost căsătoria sa cu Glafira, văduva fratelui său colateral Alexandru, cu care ea avea deja copii. După moartea celui de al doilea bărbat al ei, Iuba regele Libiei, ea se întoarse la tatăl său; prietenul lui Irod și Antonie, și anume acolo Arhelae s'a întâlnit cu dânsa la întoarcerea sa dela Roma. Reputația ei anterioară, dobândită de ea în Ierusalim, ar fi putut să-l facă să se gândească, dacă e bine să se ducă iară cu ea acolo, pentrucă limba sa rea și trufașe și pătimașa disprețuire către Salomia, și deasemenea și către neamul lui Irod în genere, a fost una din pricinile principale ale morții primului ei bărbat [1]), pelângă care educația dată de ea copiilor săi după metoda păgână o făcu uricioasă și în ochii poporului [2]). Căsătoria sa adulteră acum atrase atât asupra ei, cât și a lui Arhelae cea mai crâncină ură. Dar ei nu i-a fost dat să trăiască mult, așa că ea nici nu reuși să pricinuiască cuiva vreo neplăcere oare care. Se vede, că după întoarcerea la locul vieței de căsătorie anterioară, în ea se trezi amintirea despre bărbatul său ucis. Curând după aceasta ea văzu în vis, că el a venit la dânsa și o acuză de necredincioșia ei către dânsul, care se dovedi prin căsătoria sa cu Arhelae. Și visul acesta influență atât de puternic asupra ei, încât ea se bolnăvi și după câteva zile muri [3]).

Arhelae nu se distingea prin așa înclinațiune către arhitectura păgână și cătră jocurile publice, căria pânăla pasiune era dedat tatăl său, și poate spre pagubă sa proprie era mai puțin înclinat către declarațiunele solemne de lingușire față de împăratul și cârmuitorii de pe lângă dânsul, și în același timp, pe lângă cunoscuta timiditate, poseda destulă chibzuință pentru ca să nu bată pe monedele sale vre un semn păgân sau în genere neplăcut poporului. In Ierihon a restaurat cu mare splendoare palatul ars de Simon și întemeie pe coastele apusene ale văii Iordanului; în Samaria, numit de el în cinstea sa Arhelaida și înzeztrându-o cu minunate conducte de apă pentru udarea dumbrăvilor de palmieri din grădinile sale [4]). Dar afară de aceasta el în genere n'a lăsat nici un fel de monumente despre domnia lui. Tot timpul și

1) Flav. Bel. Jud. I, 24, 2.
2) Flav. Antiq. XVIII, 5.
3) Flav. idem, XVI, 13, 4.
4) Flav. Antiq. XVII, 13, 1.

inima lui au fost prea ocupate cu viciile și beția, ca astfel cu mare interes să se refere cu altă ceva. Intre acestea ura poporului și a căpeteniilor lui, a fariseilor, care chiar dela început se siliseră să-l împiedece de a ajunge rege, cu trecerea timpului crescu tot mai mult. Lupta sa a continuat cu o insistență adevărat iudaică timp de nouă ani, ațițată mai mult sau mai puțin fățiș de rudele etnarhului și de partidul lor dela curte. Insfârșit, la începutul anului al șaselea lucrurile luară o întorsătură critică. Iudeea și Samaria, o vreme sub influența împilărei comune împrietenite între ele, trimiseră împreună soli la Roma pentru acuzarea tiranului înaintea protectorului lui de jignirea majestății imperiale prin aceea, că porunca dată lui să păzască cumpătarea cuvenită în administrație n'a fost respectată. Arhelae se înspăimântă extraordinar. Asemenea răposatei lui femei, el era extrem de superstițios, și când a avut un vis, cum că zece spice perfect coapte au fost mâncate de boi [1]), el luă asta drept o prevestire rea. Pelângă asta el era înfricoșat de un oare care Simon eseul, care-i explică, că cele zece spice însamnă zece ani, la care trebue să se mărginească domnia lui. Această prezicere în împrejurările date era, de altmintrelea, tare ușor. Solia la Roma își făcuse treaba ei. Cesarul fu cuprins de o mare indignare și porunci agentului lui Arhelae dela Roma, un om cu același nume, să plece imediat în Palestina și să ceară, ca suveranul lui să vină la Roma [2]). Trimisul sosi la Ierusalim tocmai peste cinci zile după visul pomenit și găsi pe Arhelae la banchet cu prietenii săi. Ordinul imperial nu îngăduia nici o amânare, și înspăimântatul regișor plecă imediat în Italia. Acolo fu repede rezolvită soarta lui. Acuzatorii și acuzatul au fost puși față în față, și Arhelae a fost osândit la exil pe viață, și toată averea lui a fost confiscată în folosul împăratului. Ca loc al izgonirei lui a fost designată Viena în Galia, pe malul Ronului, ceva mai la sud de Lyonul modern. Acolo a și trăit el în sărăcie pânăla moartea sa între viile Franței de sud, făcându-se poate mai cu judecată și mai fericit ca om. Domnia lui a fost sfârșitul domniei casei lui Irod, de oare ce posesiunile lui au fost imediat alăturate la Siria în calitate de parte a acestei provincii romane [3]). Dorința iudeilor a fost însfârșit satisfăcută, dar ei în curând au trebuit să simtă, cât de amar s'au amăgit, presupunând, că alăturarea țării lor la Roma putea să le asigure

1) Flav. Antig. XVII, 13, 3.
2) Ibidem, ibidem, XVII, 13, 2.
3) Flav. Antig. XVII, 13, 5.

neatârnarea religioasă. Castelul din Ierihon, dumbrăvile de palmieri și clădirea Arhelaida erau singurele monumente ale etnarhului, afară, bine înțeles, de acea amărăciune, pe care el a lăsat-o în inima fiecărui iudeu prin cruzimile și împilările lui.

In aceste ultime luni de agitație a poporului, se părea că s'a pogorât de pe scenă omul de 120 ani dela naștere, care arătase o înrâurire incomparabil mai mare asupra poporului, decât regișorii săi de nimica, anume Hilel, ucenicul blând și evlavios a lui Ezdra. Născut între iudeii din diaspora, anume în Babilon, el mulți ani în urmă a sosit în Ierusalim, în scopul de a vizita vestitele școli ale lui Avtalion și Șemaia[1]), pe care Irod prin prigoanele sale aproape le distrusese cu totul în anii cei de pe urmă ai domniei lui. Impreună cu ele, el ar fi înăbușit și pe rabini, dacă nu era acest geniu, educat în spiritul lor. Fiind deja om căsătorit, el nu avea alte venituri, decât câștigul zilnic de o jumătate de dinar, ce se câștiga de dânsul în calitate de cărător cu spatele sau de zilar. Adevărat, una din rudele sale era mare rabin și capul școlii din Babilon, iar alta a devenit om bogat în Ierusalim. Dar bogatul nu se îngrija deloc de dânsul, ci-l disprețuia fățiș, iar celalalt, deși ocupa o situație înaltă, era și el un asemenea sarac. Ne fiind odată în stare să plătească o taxă de nimic portarului școlii, Hilel totuși nu voi să scape știința, de care înseta sufletul său. Asta era iarnă, în ajunul sămbetei, așa că ocupațiile în școală se făceau vinerea sara, prelungindu-se toată noaptea până sâmbăta dimineața. Ca să se folosască de lecție, care devenise pentru dânsul inaccesibilă, Hilel se cățără în nișa unei ferestre, pe dinafară, și șezu acolo tremurând de frig, de oare ce timpul era rece și ningea tare. Către ziuă, spune tradiția Șemaia observă lui Avtalion: „frate Avtalion, în școala noastră ziua de obiceiu e lumină, probabil că în dimineața asta e tare nour, de vreme ce aicea acum e așa de întunerec". Spunând asta, el se uită în sus și văzu un om în fereastră. Acesta era Hilel, care, învălit de zapadă, abea mai sufla. Dascălii și ucenicii îl introduseră în cameră, îl spălară, îl frecară cu uleiu și, punându-l aproape de cămin, încetul cu încetul îl aduseră în simțire. „Pentru un astfel de om se poate chiar viola sâmbăta", ziceau dascălii și ucenicii între dânșii.

După cinci sau șase ani după începutul domniei lui Irod, Hilel deveni căpetenia rabinismului în Ierusalim, ca dovedin-

1) Cam pe la anul 50 a. Hr.

du-se singurul om, care a învăţat pe lângă Avtalion şi Şemaia. Trecând apoi oare care vreme, apăru altă şcoală nouă sub conducerea lui Şemaia. Hilel, deşi iudeu riguros, se distingea totuşi prin înclinaţiunea în oare care raporturi cu ideile umanitariste şi liberale; Şemaia era întruparea spiritului îngust extrem fariseic şi ca atare avea cu mult mai mulţi aderenţi, de cât rivalul său mult mai domol. Slăbiciunea lui Hilel, ca şi puterea lui, se cuprindeau în iubirea sa de pace, de oare ce el foartea adesa se conducea de principiul pentru susţinerea păcii. Pânăla noi s'au păstrat multe sentinţe de ale lui, dar cea mai mare parte dintr'însele sunt mult mai inferioare chiar decât acelea lăsate de Epictet sau Seneca[1]). Din ele e cu deosebire remarcabilă generalizarea legii, făcută de dânsul pentru un păgân: „Ceia ce tu n'ai dori însuţi, niciodată să nu faci aproapelui tău, — iată toată legea, iar tot restul este numai tâlcuirea ei". Dar, asemenea tuturor rabinilor, sistema sa religioasă nu era sănătoasă în însuşi baza ei. Principiul fundamental al ei era credinţa în răsplata riguroasă sau recompensa pentru fiecare act. „Asemenea pentru asemenea", aceasta era suma întregei sale moralităţi. Văzând odată un craniu omenesc plutind pe râu, Hilel esclamă: „Tu te-ai înecat pentru că şi tu ai înecat (pe cineva), şi celce te-a înecat pe tine, va fi cândva înecat asemenea[2])". Aceeaşi, învaţă el, va fi şi la înfricoşata judecată. „Acela, care a dobândit ştiinţa legii; — zice el, — a dobândit deasemenea şi viaţa viitoare[3]).

In timpul izgonirii lui Arhelae, Copilul Iisus era de zece sau de doisprezece ani, trăind liniştit, departe de turburările lumeşti, în Nazaretul său Galileean, între munţii săi pitoreşti. Intre acestea, aceasta a fost un eveniment critic în mediul poporului ce perea, pentrucă el atrase după sine urmări, care au umplut ţara de groază şi pregătea catastrofa definitivă, care după 60 de ani, s'a terminat prin o totală nimicire a lui Israil, ca popor.

Turburările şi greutăţile domniei lui Irod şi visurile rabinilor deşteptară dorinţa generală după moartea lui despre aceea, ca Palestina să fie luată sub cârmuirea nemijlocită a Romei sub conducerea proconsulului Siriei. Când încă Arhelae umbla după tron, deputaţia trimisă către August ceruse deja aceasta, când, negreşit, se avusese în vedere, că iudeilor li se va oferi, sub conducerea arhiereilor lor, să-şi conducă trebile lor interne, con-

1) Vezi colecţia lor la Keim, Jesus von Nazarov I, 258.
2) Pircke Aboth, II, 6.
3) Ibidem. II, 7, 14.

form cu propriile lor obiceiuri, cum se oferise orașelor feniciene sub conducerea arhonților lor, și că Roma nu se va amesteca în aceste trebi, ocupându-se cu adunarea impozitelor și cu trebile militare. Singurul temei pentru așteptarea lor era totuși numai această rugare a lor, de oare ce Roma niciodată n'a prezentat unor popoară așa de mari, cum era cel iudeu, o independență reală, deși să și puteau folosi de un astfel de privilegiu.

Când Arhelae, după rugămintea poporului, a fost trimis în exil, atunci în popor iarăși învià nădejdea la restaurarea teocrației sub conducerea arhiereului și a rabinilor, sub stăpânirea nominală a Romei. Surghiunirea tiranului, de aceea a fost salutată cu bucurie generală, dar vestea, că în locul lui a fost numit un procurator[1]) sau vice-guvernator, cum s'ar putea numi el, și că Iudeea de acum va fi enumerată la provinciile Siriei, proconsulul adecă guvernatorul-general al căria va și fi căpetenia supremă a ei sub autoritatea supremă a împăratului, curând răsipi visul lor despre libertatea teocratică.

Proconsul al Siriei în acest timp era Publiu Sulpiciu Quiriniu, viteazul comandant și sluga credincioasă a împăratului, deprins să poruncească și să primească supunere. Insuși el se trăgea dintr'un neam de jos comparativ, dar, mulțumită meritelor militare și diplomatece, ajunse la aceea, că August l-a numit consul. El termină cu izbândă o expediție în Asia Mică contra unui neam sălbatec de munți, pe care el a izbutit să-l supună cu ajutorul asediului trecătorilor munților și prin foame i-a silit la supunere, cu care prilej, ca să statornicească pacea în provincie pe viitor, pe toți cei apți de a purta arma i-a dus în captivitate, pe alții i-a trimis în exil și pe ceilalți i-a enumerat în legiunile sale. După asta el s'a învrednicit de onoruri de triumf. Când tânărul nepot al lui August, Caius, a fost în chip trădător rănit în Armenia, el prin conducerea sa pricepută a lucrurilor, în locul lui, până întru atâta a izbutit să placă împăratului, că acela ca recompensă îi oferi provincia Siria. Pelângă toate acelea toți cei ce-l știau

1) Procuratorii romani erau așa zicând vice-guvernatori ai unor anumite ținuturi ai provinciilor romane sub conducerea proconsulilor sau general-guvernatori ai fiecărei provincii. Ei în genere se ridicau din călărașii romani, și în îndatorirea lor în genere era adunarea veniturilor din ținutul lor, precum și conducerea treburilor judecătorești. In unele cazuri în provinciile mici sau în ținuturi, care țineau de o provincie mai întinsă, ei ocupau locul de general-guvernator și în cazul acesta întru câtva comandau armatele și erau judecătorii chiar și în chestiuni de condamnări la moarte, dar totdeauna în dependență de general-guvernatorul provinciei. Așa întocmai era situația procuratorului Iudeei și Samariei dupe enumerarea lor în calitate de un ținut al Siriei după exilarea lui Arhelae. Winer, Real-Wörterbuch, articolul Procuratoren.

sau se aflau sub autoritatea lui, resimţau asupra lor caracterul lui cel rău, de oare ce el era nu numai om rău şi lacom, ci şi josnic şi răzbunător. Spre dovedirea acestora se poate arăta aceea, că el continua a acuza pe femeea sa de încercarea să-l strivească peste 20 de ani după ce se despărţise de dânsa. Proconsul al Iudeei, Quirinius a numit pe Caponie, călăreţ roman, persoană încă necunoscută prin nimic alta. Curând după condamnarea lui Arhelae, el împreună cu Quirinius sosi la Ierusalim, ca să primească ţara sub autoritatea lui August. Ei se opriră în palatul lui Irod, care deacum începu să se numească Pretoriu şi servi de reşedinţă a procuratorilor totdeauna, când ei se întâmpla să fie în Ierusalim în timpul sărbătorilor, de oare ce exceptând aceste cazuri ei în genere locuiau în Cezareea. Familia lui Irod a trebuit să se mulţămească cu vechiul castel a principilor Macabei, aproape de Keist.

Visurile de aur ale iudeilor despre restabilirea teocraţiei curând dispărură. Abea se terminase trecerea posesiunii în folosinţa coroanei romane, şi Quirinius făcu cunoscut, că în urma acestora el trebue să facă o înscriere a poporului sau o numărătoare şi să facă totalizarea proprietăţilor şi veniturilor în calitate de bază a introducerei sistemei romane de impozite, comună tuturor provinciilor de sub stăpânirea romană. Acum tuturor deveni clar pânăla evidenţă, că poporul s'a înşelat în aşteptările sale. Bogaţii şi săracii deopotrivă începură să protesteze contra acestei măsuri, care le făgăduia robie în loc de libertate, şi matrapaslâcuri ruinătoare în loc de prosperitate. Şi în fiecare ţară în genere introducerea nouei sisteme fiscale, cu incursiunea ei în trebile particulare, cu amestecurile ei supărătoare în viaţa şi comerţul, cu ale ei greutăţi noui şi neîncercate încă şi cu violarea generală a acelei ordine a lucrurilor, cu care se deprinseseră toţi, totdeauna e nepopulară. Dar în cazul dat, neiubirea către noua măsură sporeşte încă şi mai mult din causă că ea aducea jignire sentimentului patriotic religios. In asta toţi vedeau o supunere directă şi formală a ţării unui guvern păgân, abrogarea legilor, cu care erau legate indistructibil interesele religioase şi o bătae de joc de făgăduinţa lui Iehova şi a prorocilor lui, că Israil va fi ca nisipul de pe ţărmul mării, care nu se poate număra (Fac. XXII, 16–19; Osie, I, 10). Din gură în gură se transmiteau vechile prorocii, care preziseseră, că numărarea poporului va fi semnul apropierei peirii lui naţionale. Pentru fanatismul iudeilor această numărătoare era lucru de viaţă şi de moarte, şi pentru Quirinius, care nu

putea pricepe o asemenea stare de sentimente și care deja mai înainte, într'un timp mult mai liniștit a operat o asemenea înscriere, ea era un lucru simplu a înțelepciunei cetățenești. Astfel, la cel mai dintâiu pas la supunerea Iudeei, Romei, guvernul roman a trebuit să se ciocnească cu o extremă îndărătnicie a acestui popor suigeneris.

Impunerea sistematică și directă a dărilor pe țară din partea Romei, a devenit din acest timp izvorul permanent al urei și dușmăniei dintre cârmuitor și cârmuiți. Romanii râdeau de iconomia politică a rabinilor, care cu ifos percepeau de pe fiecare suflet un impozit de o jumătate de siclu în folosul templului, cu scopul abaterei molimei dela popor (Eș. XXX, 12, 13), și propuneau, ca în baza înscrierei fiscale imperiale să se pună acel număr de popor, care se obținea prin numărarea meilor, junghiați în Ierusalim la ultimile Paști. Dar dacă aceasta era ridiculul pentru romani, apoi pe de altă parte pentru iudei, aceasta era un lucru așa de sacru, încât din pricina lui se produceau răscoale necontenite, în timpul cărora mii de patrioți își vărsau sângele și mureau. Legea iudaică recunoștea impozitele și prinoasele libere numai în scopuri religioase, și, după învățătura rabinilor, înseși sfințenia pământului se baza pe aceea, că de pe fiecare ogor și arbore mergea zeciuială în folosul templului. Ei întrebau, cum pământul poate să rămână sfânt, dacă împăratul păgân va primi venituri din izvoară consacrate prin aceste desatine și prinoase lui Iehova? De aicea se năștea întrebarea fatală: E îngăduit oare a plăti bir Cezarului sau nu? — întrebare, care se deslega numai cu sabia, dar care ridica din nou după fiecare nouă încercare de împotrivire dărilor. Orice „adunare de impozite“ la poarta orașului sau pod, era acea piatră de pătimire, de care se împedeca fiecare iudeu, ce citise legea, și deaicea în țară necontenit erau turburări, care se transformau în încăerări sângeroase.

Acest desgust posomorât al iudeilor contra impozitelor romane, a fost încă și mai mult sporit prin părtile rele ale sistemei romane. Impozite principale se cereau două: dare pe suflet și impozitul pe pământ, în care caz prima era impozit pe toți, care nu cădeau sub ultima[1]). Darea cea dintâiu era stabilită în puterea unei înscriere deosebite și în Siria și Cilicia se încasa în proporție de un procent. Toată proprietatea de pământ a persoanelor particulare era supusă impozitului pe pământ, în care caz

1) Flav. Antig. XVII, 4, 3. Tacit. Ann. I, 78; XIII, 50-52; Liv. XXV, 3.

posesiunile iudaice ale coroanei au fost în întregime confiscate în folosul tezaurului imperial. Impozitul acesta s'a ridicat pânăla a zecea parte la cereale și a cincea parte la vin și la fructe, și era astfel foarte apăsător. Ambele impozite în mânile unor deosebiți strângători, așa numiții „publicani“ [1]), care cumpărau dreptul de a aduna impozitele pe cinci ani dela cenzorii din Roma. Acești strângători luau dările dela stat în arendă, dând asigurare de plată o anumită sumă pe provincie, impozitele căria se arendau de ei. Afară de cele două dări principale erau după aceea dări pe deasupra de calcule și dări locale. In caz, dacă recolta în Italia se prezenta insuficientă, atunci provinciile erau datoare să o aprovizioneze cu pâne după prețurile stabilite, și procuratorul din Cezareea avea dreptul să ceară pentru sine și suita sa toate prisosurile, ce se dovedeau necesare pentru ei. Afară de aceea mai erau luate și alte venituri și colecte în folosul guvernului imperial, — se luau vămi pentru Stat dela poduri și drumuri, deasemenea erau vămi pela porțile orașelor și la hotarele provinciilor sau ținuturilor, care deasemenea se percepeau de perceptori, dându-le ocazie la strâmtorări arbitrare. Toată sistema aceasta în înseși temeiul ei era netrebnică, dând loc la tot felul de abuzuri. Cavalerii romani, care luau în arendă veniturile provinciilor, la rândul lor, le dădeau pe ținuturi altora, și aceștia iarăși, la rândul lor, le dădeau la alți chirigii, în proporții din ce în ce mai mici. Fața de asemenea sistemă, în care interesele bănești personale jucau un rol așa de important, erau inevitabile urmările cele mai rele. Fiecare chiriaș și subchiriaș al veniturilor, obțineau anumite bacșișuri pentru sine, pe care desigur, la urma urmelor, trebuiau să fie plătite de nefericiții provinciali, dați spre jăfuire acestor „vameși“. Din această causă impunerile, statornicite propriu de Roma, nu puteau fi măsurătoarea sumelor percepute. Proporția plăților se determina de persoana și jaful perceptorilor cu infinita lor sistemă a subdiviziunilor, reprezentanții căria pe treptele ei inferioare se și aflau propriu jăfuitorii mărunți, cunoscuți în Evanghelie sub denumire de „vameși“.

Aceasta se spori încă și mai mult prin aceea, că nu era nicio putință de luptă cu dânșii. Publicanii erau în cea mai mare parte din cavalerii romani, a acelei clase privilegiate, din care se alegeau judecătorii. Aceștia erau capitaliștii imperiului, care alcătuiau din sine companiile, și aceste companii, asemenea com-

---

1) Publicani.

paniilor timpului de astăzi, se îngrijau mult mai mult de cantitatea venitului lor decât de mijloacele, prin care se obținea. Plângeri contra abuzurilor puteau fi prezentate numai la judecătorul, care între altele, poate el însuși avea în vedere să ia în arendă aceleași impozite în viitor, sau chiar era copărtaș în vreo companie de arendași în prezent. Deaceea publicanii, fiind asigurați de nepedepsirea lor din partea legii, nu se sinchisau de strâmtorările și matrapaslâcurile lor. Populația sătească cu deosebire era adusă de ei la totala ruină. Pe lângă asta în mare trecere se afla încă sistema, după care persoanelor incapabile de a face plata, banii li se socoteau sub formă de împrumut, din care cauză acești împrumutători deveneau datornici particulari, întreaga propietate a cărora mai curând sau mai târziu se confisca pentru plata procentului ruinător.

Cesarul ne-a lăsat o închipuire evidentă a acelei soarte, în care ajunsese provinciile romane în puterea unei asemenea sisteme a dărilor. Vorbind de Pius Scipione, proconsulul Siriei în anul 48 a. Hr. el istorisea, că acest proconsul lua dela orașe enorme rechiziții bănești și storcea dela închiriatorii dărilor o sumă dublă a plăților ce trebuiau să între în casa statului roman, odată cu aceasta pretinzând deasemenea în contul său și acea sumă, care se cuvenea pe anul următor. Asemenea mâncătorie, putem fi încredințați, că întrecea cu mult tot ce putea suporta nefericiții lucrători ai provinciilor. Aducând oștirile sale în Pergam, unul din orașele principale a provinciei Asia, el le încartirui pentru iarnă în cele mai bogate orașe și, în scopul de a liniști nemulțămirea, ce se stârnise într'însele, le oferi câteva orașe pentru jăfuire. Contribuțiile bănești, impuse lor asupra provinciei, au fost stoarse cu o cruzime extremă, în care caz, în scopul satisfacerei lăcomiei proconsulului, au fost născocite diferite sisteme. Darea pe suflet a fost impusă asupra tuturor, atât robi, cât și liberi; impozitelor au fost supuși deasemenea coloanele și ușile, în care caz pentru plata lor se percepea cereale, soldați, arme, mașini militare și căruțe. Orunde se putea născoci vre un pretext oare care pentru o nouă impunere, se foloseau imediat de dânsul, și darea se percepea. Asupra orașelor și chiar asupra micilor sate și mici locuri întărite erau numiți oameni, investiți cu autoritatea militară, și celce se folosea de autoritatea sa, cu deosebire crud și fără omenie, se considera drept cel mai bun om și cetățean. Provincea era plină de lectori și călăi; era furnicar de slujbași storcători, care cereau ca plată a impozitelor mai mult decât se cuvenea,

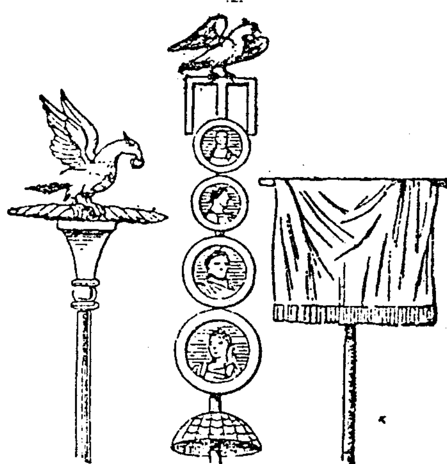
silindu-se să se îndestuleze și ei. Peste toate acestea se cerea un enorm procent, cum era aceasta în obiceiu în timp de războî, dela toți ceice. erau nevoiți să recurgă la împrumut pentru plata impozitelor lor. Dela acești storcători nu erau scutiți nici cetățenii romani ai provinciei, de oare ce dela comunități și orașe se per-cepeau încă și sume complimentare [1]). Cicerone, la pășirea sa în demnitatea de proconsul în Cilicia, a găsit situația lucrurilor în această provincie deopotrivă de tristă. După comunicarea lui el a scutit multe orașe de cele mai grele impozite și de uzura cea mai ruinătoare, și chiar de datoriile, care fals se contau asupra lor. Provinciile erau aproape cu totul ruinate de împilările și ja-furile predecesorului lui, purtarea căruia, după cuvintele lui Seneca, a fost monstruoasă și mai curând sămăna cu purtarea unei fiare sălbatece rapace decât a unui om [2]). Asemenea tablouri, zugră-vite chiar de romani, ne dau posibilitate deplină să ne închipuim toată nenorocirea nefericiților provinciali sau autoritatea procon-sulilor și procuratorilor și nu în măsură mică ne explică cauza agitațiunii și răsvrătirilor iudeilor sub stăpânirea romană.

Iisus Hristos a crescut și s'a apropiat de vârsta matură în milocul murmurului contra unei atari sisteme, când nemulțumirea devenea din an în an tot mai puternică și mai înverșunată. In fine senatul, după sfatul împăratului Tiberie, trimise în Siria pe nepotul imperial Germanic, cu scopul de a liniști ațâțarea popo-rului. Iudeii deja mai înainte trimisese deputație la Roma, ca să arate ruina pricinuită țării lor de sarcina insuportabilă a impozi-telor. Epuizarea crescândă a Palestinei din cauza impilării fiscale din partea romanilor și a familiei lui Irod își găsește o reflexiune luminoasă în multe locuri ale Evangheliei. In cuvântările lui Hristos noi întâlnim tot mai des indicațiuni asupra datornicului, creditorului și temniță. Această sistemă desordonată, care încet-încet a distrus în genere și imperiul, cu o deosebită greutate s'a prăbușit asupra unui așa popor agricol, cum erau iudeii. Stăpâ-nul de casă e dator regelui, iar sluga e datoare stăpânului de casă [2]). Intrebarea: ce să mănânci sau ce să bei, deveni cea mai fatală pentru omul de rând. Creditorul, întâlnind pe datornic pe uliță, îl târa direct la temniță, până ce acela va plăti până la ultimul ban, și în caz de neplată să se vândă pe el și pe femeea lui și copiii lui și toate câte avea pentru strângerea datoriei lui.

1) Bell. Civ. III, 31-32.
2. Cicer. ad Fam. XV, 4, 2.

(Luca, XII, 58; Mat. V, 25; XVIII, 25). Uleiul și grâul, lucruri de prima necesitate în viață, se luau datorie la cârmuitorii de casă a oamenilor bogați (Luca, XVI, 6). Construcțiile rămâneau neterminate din lipsa de mijloace (Luca, XIV, 29). Târgovețul prefăcea banii săi în scopul de ai păstra într'un singur mărgăritar, care la caz de nevoie îl putea ascunde ușor (Mat. XIII, 46). Mulți îngropau banii lor în pământ, ca să-i scape de acaparatori (Mat. XIII, 44). Speculanții scumpeau pânea în piață și-și lărgeau jitnițile lor (Luca, XII, 16). In loc să are ogorul cu plugul, din lipsa mijloacelor se mărgineau să-l prășască cu sapa. „Ce să fac?" întreba stăpânul de casă ruinat, „să sap nu pot, să cerșesc mi-i rușine" (Luca, XVI, 3). In mijlocul acestei sărăcii generale huzureau numai cămătarii (Luca, XIX, 23), care repede își sporise capitalurile lor de cinci sau chiar de zece ori. Anume în asemenea culori necontenit se zugrăvește în Evanghelie starea poporului iudeu sub stăpânirea romană și în cursul celorlalți ani ai vieții pământești a lui Hristos, ea a devenit din ce în ce mai rea, până s'a sfârșit prin o mare criză financiară, care s'a deslănțuit peste tot imperiul la cinci ani după răstignire.

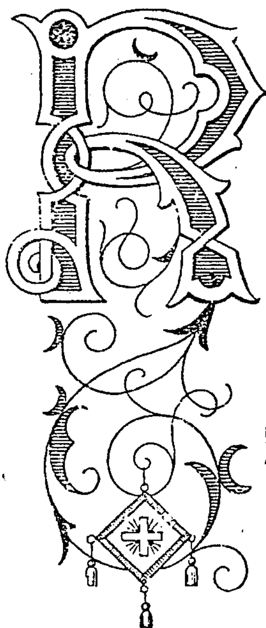

Vulturi şi steaguri romane.

CAPITOLUL VIII.

PROCURATORII ROMANI.

uinarea materială, pricinuită ţării de Roma, fireşte spori neliniştea predominantă, şi bandele unor fanatici, ce mişunau prin văgăuni, primeau necontenit întărire dela toţi aceia, care sărăcise în această vreme grea [1]. In popor necontenit se menţinea agitaţia prin oare care povestire despre jignirea legii din partea romanilor. Ba ei „profanau sărbătorile", ba intrau în Ierusalim cu steagurile lor militare sau oare care embleme păgâneşti, le întroduceau în templu, ba pe muntele sfânt al Sionului aşezau placa consacrată, sau vreo clădire oare care nouă publică, o împodobeau cu figuri păgâne sculptate. Jigniri reale sau închipuite erau multe. Acuşi-acuşi se răspândea vestea, care umplea de groază, ba că procuratorul a jăfuit tezaurul templului, ba că vre un soldat roman a sfâşiat cartea legii, ba că un păgân a pătruns în curtea templului, oprită pentru dânsul, sau vre un copil oare care păgân, în timpul jocurilor copilăreşti a batjocorit pe vre un iudeu [2].

---

1) I. Flav. Bel. Jud. II, 12, 5; IV, 8, 2.

2) Idem, Bel. Jud. II, 9, 4; XIU, 6, 6.

Cele mai de nimica zvonuri sau întâmplări, căpătau o enormă importanță din cauza dispozițiunii agitate a poporului, și sute sau mii de vieți pereau în încăerările sângeroase. Inima poporului era aprinsă până la ultimul grad, și izbucnirile lugubre necontenit preveneau pe cezarul despre apropierea catastrofei.

Agitația, cauzată de efectuarea inscrierei poporului și a proprietății de către Quirinius, a fost mare. Irod și Arhelae se încercară cu stăruință să evite în sistema lor a impozitelor asămănătoare cu desatina pentru templu și probabil pentrucă veniturile lor, ei, pentru evitarea conflictului cu superstițiile poporului, le percepeau pe căi piezișe, sub formă de vamă și impozite pe case, piețe, sare, etc. Aceste impozite ale lor se răsfrângeau greu asupra poporului. Din această causă August, din asemenea îndemn al bunei chibzuințe, a amânat multă vreme introducerea sistemei romane a impozitelor [1]). Dară Quirinius nu se sinchisi de asemenea calcule și chiar dela început provocă o crâncină împotrivire. Tot poporul văzu în desatină pe cereale și în alte două desatine pe vin și fructe, un atentat la drepturile lui Iehova. In capul opoziției pintre rabini, păși cunoscutul rabin Sadoc și s'a alăturat la Iuda galilianul, care iarăși apăruse în capul de luptă, chemând pe toți la arme. Quirinius totuși, nu-și întoarse atențiunea deloc la protestul rabinilor, și după cum el izbutise să smerească prin foame pe muntenii Ciliciei, i se părea, că va fi în stare să susțină ordinea și între iudei. Ambiția, lăcomia de bani și regimul, erau singurile impulziuni ale acestui soldat aspru și grosolan.

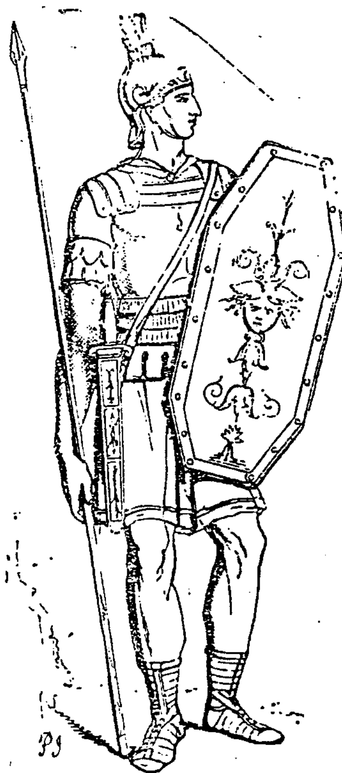
La început, se părea, că va reuși să-și ajungă scopul. Arhiereul Ioazar, irodian din casa lui Voet, stătu fățiș de partea lui și sfătui poporul din Ierusalim să admită liniștit înscrierea. Rabinii oscilară și se părea că nu sunt departe să treacă de acea parte, unde va fi mai sigur. Dar de această părere n'au fost toți. Cei mai hotărâți, obosiți de nesfârșitele discuțiuni și de desbateri seci din sinagogă, se despărțiră de confrații lor și întemeiară o nouă școală, anume „școala ziloților", care deacum a și ținut în mânile sale soarta poporului. Fiind fanaticii iudaismului, ei se conduceau de o singură idee nedespărțită despre lupta cu Roma. Aceștia erau imitatorii și reprezentanții patrioților riguroși ai timpurilor Macabeilor și însuși numirea lor, ca și ținta activității lor, le împrumutaseră din cuvintele muribundului Matatia: „Deci, copii, râvniți pentru lege [2]) și să vă dați viața voastră pentru așezământul

1) I. Flav. Antig. XIV, 10, 1—6.

2) Fiți ziloți ai legii.

părinţilor voştri" [1]). La îndemnul confraţilor lor de a se supune în pace guvernului, ei răspunseră cu cuvintele patrioţilor de altă dată: „cine ia asupra sa jugul legii, acela nu se mai află deja sub jugul omului, iar cine desbracă de pe sine legea, acela ia asupra sa jugul omului" (2 Macab. II, 3). Astfel prezicerea, că această numărare a poporului, asemenea numărătorii făcute sub David, va avea ca urmare a sa secerişul morţii, nu va rămânea fără împlinire. Pe malurile lacului Genisaretului, în ţinutul ce chiar nu se presupunea s'a făcut înscrierea, anume în oraşul Gamale se produse o furioasă răscoală şi prin toată ţara a trecut îngerul distrugerei în persoana lui Iuda Galileianu [2]).

Iuda era una din acele persoane, care sunt cu deosebire capabile să producă impresiune asupra imaginaţiunii poporului: acesta era un entuziast, care stătea mai presus de toate închipuirile chibzuinţei sau realizărilor a anumite întreprinderi, dar aşa de măreţ în entuziasmul său, că deşi el a suferit o deplină neizbândă, în ce priveşte ajungerea scopului său, pilda lui a avut o influenţă păgubitoare în cel mai mare grad asupra poporului. Sub influenţa sa din mijlocul poporului apăreau pe nică pe ceas fanatici furioşi şi neîmpăcaţi, silniciile cărora două veacuri a dus la grozăviile marei răscoale, care s'au terminat cu peirea poporului. Deviza sa era „nu este alt stăpân, afară de Iehova, nu este impozit, decât numai pentru templu, nu este prieten, decât numai zilotul", şi această deviză nebiruit îngrămădea împrejurul lui tineretul ţării. După părerea ziloţilor, supuşenia credincioasă către Cezarul era închinare la idoli, tot închinare la idoli a plăti impozite guvernului păgân, plata de desatine sau vamă celui ce se considera necurat, se considera şi se proclama jignire a tot ce-i curat şi cel ce le cerea, se declara vrăşmaş al lui Dumnezeu şi al lui Israil, de două ori vrednic de pedeapsă, dacă acesta se dovedea că este iudeu. Ziloţii la fel declarară război atât Romei, cât şi tuturor confraţilor lor, care-şi manifestau dorinţa de a trăi

Soldat roman în plin armament

1) 1 Macab. II, 50,

2) Tot el se numea Glavonitul şi Gamala. I. Flav. Antiq. XVIII, 1, I, 6.

în pace cu ea[1]). Focul şi sabia pustiau ţara. Casa de dinafară de oraş a saduceului bogat şi hambarele partizanului bogat al Romei pereau pretutindenea în flăcări la prima ciocnire a acestor patrioţi grosolani, dar viteji pânăla disperare, cu romanii. Ziloţii socoteau, că împărăţia lui Dumnezeu poate fi statornicită numai cu sabia. Insufleţiţi de duhul aspru al Vechiului Testament, îşi puneau drept exemplu săvârşirea de către Samuil uciderea lui Agog înaintea Domnului, considerându-se ca unelte ale lui Dumnezeu, în opera eliberării ţării de vrăşmaşi Lui, care, după părerea lor, erau toţi afară de dânşii şi de partizanii lor. Ei nu voiau, ca moştenirea lui Iehova să se afle în mânile unor oare care stăpânitori, şi în numele lui Iehova declarau fără cruţare război nimicitor tuturor păgânilor, ce s'au năpustit în moştenirea Lui, asemenea acelui război, care l-a poruncit Iisus Navi contra hananienilor.

De pe înălţimile dealurilor Nazaretului se putea zilnic vedea fum ridicat dela satele incendiate, şi locuitorii ţării, în curgere de câteva săptămâni au trecut prin agitaţiuni puternice, primind acuşi-acuşi veştile ce veneau despre vreo nouă vărsare de sânge. Dar răscoala cu toate acestea a fost înăbuşită, şi Iuda a perit în luptă. Grozava istorie a luptei lui totuşi n'a fost uitată de popor. După mulţi ani Gamaliil a pomenit autorităţilor sinedriului, cum „în timpul înscrierei a apărut Iuda Galileianul, şi a atras după sine destul popor; dar el a perit, şi toţi ceice au ascultat de dânsul, s'au risipit" (Fapt. V, 37). Chiar romanii au tras pentru dânşii o lecţie de aducere aminte şi niciodată n'au mai făcut încercări la o nouă înscriere; aşa că proconsulul Casie Gall, chiar sub domnia lui Nerone, s'a mărginit la o numărătoare după obiceiul iudeu, şi anume după numărul meilor pascali[2]). In fruntea poporului în genere Iuda şi fiii săi, a fost ca o nouă generaţiune a eroilor Macabei, pentrucă fiii lui Iacov, Simon, Menaim şi Eleazar în anii următori, cu un uimitor elan au continuat lucrul tatălui lor. Nici unul din ei nu a murit liniştit în pat. Ei, sau au căzut în luptă contra romanilor sau de mâna proprie, ca să nu cadă de vii în mânile vrăşmaşilor. Când a fost perdută de ei toată Iudeea, afară de fortăreaţa Masada, această din urmă întăritură a poporului său o comanda nepotul lui Iuda şi cu mândrie declară tovarăşilor săi, că precum anume neamul său cel dintâi s'a sculat contra păgânilor, aşa toţi repre-

1) I. Flav. Bel. Jud. VI, 9, 3.
2) I. Flav. Bel. Jud. VI, 9, 3.

zentanții săi cei din urmă continuau să se lupte contra lor, și el anume, când deja era pierdută orce nădejde de izbândă a causei cu învoirea obștească au ucis 900 de oameni, care se găseau în fortăreață împresurată împreună cu dânsul, și în fine a dat foc și înseși fortăreței, așa că romanilor le rămase să triumfe numai asupra cenușei și trupurilor. Măreața sacrificare de sine al lui Iuda a devenit nemuritoare pildă și a neliniștit Roma în curgere de 70 de ani, așa că I. Flavie are dreptate, când spune, că deși răscoala n'a durat mai mult de două luni, dar ea a aprins spiritul grozav al distrugerii, care a făcut din Palestina o pustietate, a distrus templul și a risipit pe Israil în tot pământul, Galileea și Iudeea niciodată n'au manifestat idealismul lor măreț mai uimitor, de cât în persoana unor astfel de conducători, în vederea cărora poporul continuă să creadă și după sfârșitul lor tragic.

Intre acestea Quirinius întru câtva și-a ajuns planul, și către sfârșitul anului dările și impozitele pe pământ au fost impuse după sistema romană[1]. cu acest prilej n'a fost făcută nici o ușurare față de impozitele împovărătoare de până atuncea, din care, impozitele pe case și pe piețe era cu deosebire urâte poporului. Sub raport financiar rezultatul totuși a fost mult mai inferior decât acela, pe care-l așteptau romanii. Deși Irod se considera cel mai bogat rege al răsăritului, calculul tuturor sumelor impozitelor prezentat de Quirinius împăratului, alcătuia mai puțin de a 12-a parte a sumelor, care se primeau din Egipt. Tabloul trimis era separat pentru fiecare impozit, așa că August după întărirea lui să o poată propune pentru arendarea publicanilor.

Reacțiunea contra acestei impuneri păgâne, deși dedinafară înăbușită, cu toate acestea întâmpină o ferbinte simpatie în inimile tuturor iudeilor. Rabinii continuară să propoveduiască, că țara sfântă a fost profanată prin impozite plătite împăratului păgân, și orce nenorocire reală sau închipuită, cauzată de stihii, o atribuiau mâniei Celui Atotputernic contra acestor lucruri. „Din acel timp, când a fost călcată curățenia pământului, spuneau ei, a dispărut chiar aroma și gustul fructelor". Zeciuiala romană s'a reflectat păgubitor asupra acelei dări, care până atuncea se plătea templului, și de aceasta erau indignați cu deosebire rabinii. „Din acel timp, când desatinile au încetat a se plăti regulat, ziceau ei, recolta câmpului s'a micșorat"[1]. De aceea necontenit

1) Cam pe la anul 7 d. Hr.

trece din gură în gură întrebarea, nu despre aceea, dacă trebue a plăti romanilor dare, ci despre aceea, dacă e permis în genere după lege să se plătească [1]).

Ne putem închipui în vederea tuturor acestora, ura și disprețul poporului contra acelora din compatrioții lor, care în asemenea împrejurări intrau în slujbă în compania publicanilor, luând în arendă impozitele uricioase, în calitate de strângători ai lor sau în calitate de vameși. Ura și disprețul înverșunat față de ei nu cunoștea margini. După cum grecii puneau pe strângătorii de dări pe aceeași scândură cu sicofanții (cu oamenii josnici și netrebnici sau cu fațarnicii), așa și iudeii, vorbind de dânșii, îi puneau la o laltă cu păcătoșii, păgânii, desfrânații, ucigașii și hoții [2]). Alungați din societate, vameșii locali deveneau tot mai mult paria lumei iudaice. Fariseii cu groază evlavioasă se dădeau la o parte, ca să nu respire nici chiar aerul, infect prin răspirația a fiului pierdut al casei lui Israil, care s'a vândut la o ocupație așa de rușinoasă. Mărturia vameșului nu se primea la judecătoriile iudaice. Era oprit a ședea la masă cu vameșul sau a mânca pâne la dânsul. Veniturile acestei clase de oameni se da ca exemplu a toată necurățenia, și toți îi evitau cu mare grijă, văzind în fiecare monetă din banii lor izvorul ispitei religioase și jignire. A schimba moneta pentru dânșii sau a primi milostenie dela ei însemna a jigni toată casa, așa că după asta se cerea o deosebită curățâre [3]). Numai lepădăturile poporului puteau păși la o slujbă atât de uricioasă. Lepădăturile și drojdiile societății singurile care puteau justifica slava acestei clase de oameni și puteau să trăiască în desmățul urât și în imoralitate (Mat. XI, 19; XXI, 31). Ași răzbuna pentru ura arătată lor, pe față ei nu adesa se și gândeau să o facă prin aceea, ca să smulgă cât mai mult venit dela dânșii. Cea mai rușinoasă smulgere în vămi și cea mai împietrită inconștiență în adunarea de impozite în plus sau amăgitoare devenise fenomene zilnice. Pentru dușmănia și ura ce li se arăta, ei plăteau cu dușmănie și ură societății (Luca, III, 12; XII, 38; XIX, 8).

In asemena raporturi între cârmuitori și cârmuiți a și crescut Iisus, apropiindu-se de vrâsta bărbatului desăvârșit. Imbătrânit în tradițiile sale de veacuri, răsăritul nu putea suporta ordinile sistematece ale apusului, care cereau încordare și care acum erau

1) Mischna Sota IX, 12, 13.
2) Mat. XXII, 17; Luca, XX, 22.
3) Mat. IX, 10; XI, 19; XVIII, 17; XXI, 31. Mischna Nedar, III, 6.

impuse lui, și încă și mai puțin putea suferi vizita din partea strângătorilor de dări, mai ales sub o sistemă așa de netrebnică, cum era sistema romană. Războiul devenise aproape o stare cronică a lucrurilor, dacă nu în câmp deschis, apoi în necontenite reacțiuni peste toată țara. Chiar blânda școală a lui Hilel justifica întrebuințarea a orice fel de mijloace în scopul de a evita jafurile „vameșilor", și rabinii în general, această chestiune o făcuse obiectul permanent de discuție în școlile lor. Relativ de dânsa, acuși-acuși se ridicau discuțiuni. Ziloții nu voiau să sufere nici chiar acele mici cedări Romei, care până atunci se îngăduiau de farisei. Acestor din urmă începu să li se reproșeze și aceea că ei în cărțile de despărțenie puneau numele împăratului alăturea cu numele lui Moise, și disputa a fost terminată numai prin amintirea de către adepții lui Hilel către protivnicii lor, că asemenea ordine a fost sfințită de înseși sf. Scriptură, care a admis numele lui faraon alăturea cu numele lui Iehova (Eș. V, 1).

Inainte de a părăsi Ierusalimul, Quirinius a făcut o concesie poporului, aducând jertfă, ura sa, unealta tiraniei sale, anume pe arhiereul Ioazar Acest năimit, care făcuse atâta pentru realizarea înscrierii și care în genere perduse orce respect al poporului, a fost lipsit de cinul său de același stăpânitor, care hotărât îl disprețuia, deși se folosise de serviciile lui și cinul de arhiereu a fost dat lui Hanan, fiul lui Sit, în neamul căruia a și rămas, cu mici întreruperi, mai bine de cincizeci de ani. Dar deși această casă arhierească s'a folosit astfel de înalte vrednicii, deja împrejurarea aceea, că ea și-a primit vrednicia aceea dela romani, precum și aceea, că ea aparținea partidului saduceilor, îl lipsau acum de orce însămnătate în destinele poporului. Zioții se întăriau mereu în țară. Sub steagul lor se îngrămădeau tot cu mai multă plăcere oamenii cei mai nobili, cum se poate judeca după aceea, că din numărul lor era și unul din apostoli, și lor le aparținea deasemenea și tânărul Savlu (Mat. X, 4; Marc. III, 18; Fapt. XXII, 3). Rândurile lor se populau mai ales cu tineri. „Tineretul nostru", se jăluia I. Flavie, „a adus statul la peire cu devotamentul său fanatic față de părerile furioase, însușite de acest partid [1]). Principiile acestui partid, în adevăr, erau distructive pentru orice guvern. „Cel ce e sub lege", învățau zioții, „acela e liber de orice autoritate alta". Ei dădeau vot să recunoască numai pe Iehova în calitate de Rege al lui Israil și să nu cedeze nici în fața morții, nici dela uciderea celor mai de aproape rude ale lor,

1) I. Flav. Antig. XVIII, 1, 1.

dacă aceasta ar promite să servească opera libertății, cum o înțelegeau ei[1]), In fruntea acestor furioși patrioți rămasără fiii căzutului Iuda. Doi din fiii lui în urmă au fost răstigniți pentru o răscoală[2]). De remarcat e afară de asta, că din timpul înscrierii romane, nici o singură parte a Palestinii n'a fost încă, mai puțin fără primejdie, decât aceea, care se afla direct sub stăpânirea romană. Dacă călătorul era amenințat de tâlhari între Ierihon și Ierusalim (Luca, X, 39), atunci e ușor de închipuit acea primejdie, care amenința pe fiecare în văile depărtate și pustii peste Hebron.

Primii șapte ani după alăturarea Palestinei la Siria, cu toate acestea au fost încă comparativ timp liniștit pentru iudei[3]). August își luă ca regulă mai curând să cruțe decât să ruineze provinciile, și această politică a sa el a obținut-o prin deasa schimbare a procuratorilor. Ce se atinge de chestiunile religioase arzătoare, stârnite în urma descompunerei păgânismului și răspândirei religiunilor orientale în imperiu, apoi el, după sfatul lui Mecenat, se ținea de calea mijlocie de aur. El susținea religia romană, dar în același timp proteja și credința națională a fiecărei țări. El personal disprețuia religiile străine și chiar în timpul vizitei sale la Ierusalim[4]) (cam pela anul 20 a Hr.), deși întrebă cu interes despre Dumnezeul iudeu, nu-l aduse nici un fel de jertfă. El chiar lăudă pe strănepotul său, pe tânărul Caius Cezar, pentrucă acela a trecut prin Ierusalim[5]) asemenea unui roman, neaducând jertfă ; dar în același timp el asemenea lui Cezar și lui Cicerone, nu voi nicidecum să aducă vreo jignire religiunei iudaice. Din contra, cedând dorinței lui Irod, el luă pe iudeii dinafară sub protecțiunea sa, cum făcuse aceasta mai înainte Cezar, și îngădui trimiterea de bani la templul din Ierusalim din toate părțile imperiului. Afară de asta, el se raportă cu mare atențiune către iudeii din Roma, unde ei din timpul expedițiilor lui Pompei și Gabinie[6]) se înmulțiseră până întru atâta, că alcătuiau un mare cartier în capitală pe depărtatul mal al râului. Referindu-se către dânșii ca și către niște clienți ai lui Cezar, el lucra cu o remarcabilă bună voință și pricepere în toate, câte se atingeau de religia lor, drepturile lor sau prosperitatea lor. El recunoscuse formal sfatul iudeu din Alexandria, iar după alipirea Iudeei la Roma, porunci să aducă pentru totdeauna ca jertfă zilnică un bou și doi mei pe contul

1) Antip. XVIII, 1, 6.
2) Antiq. XX, 5, 2.
3) Mommsen, Monum. Antig. III, 14.
4) Cam pela anul 20 a. Hr.
5) Cam pe vremea naşterii Lui Hristos.
6) Cam pela anul 63 şi 57—55 a. Hr.

său propriu și împreună cu împărăteasa Livia și alți membrii ai casei sale, trimițând daruri sub formă de vase prețioase de turnare la templu.

Asemenea politică n'a rămas fără urmări prielnice. August a devenit cunoscut în Roma în calitate de protector al iudeilor, și în provincii chiar și între înseși iudeii a început a se considera drept protector mărinimos al religiei lor. Această toleranță religioasă între altele exercită o importantă contribuire mai ales unui scop, pe care el nici măcar nu l-a avut în vedere. Ea-i asigură cucerirea înceată, dar sigură a apusului, la început prin mijlocirea iudaismului, acest pioner a unei credințe nouă și superioară, și apoi cu ajutorul creștinismului, căruia iudaismul îi pregătise calea.

Dar cu toată dorința lui August de a respecta particularitățile naționale și confesionale ale iudeilor, ei cu toate acestea se aflau în stare de agitație cronică. Samarinenii, folosindu-se de un prilej, încă și mai îndrăsneț își ridicară capul. Din timpul izgonirii lui Arhelae, ei nu se mai aflau deja mai mult în atârnare de Ierusalim. Membrii sfatului lor se bucurau de libertatea politică pe care o obținuse așa de multă vreme. Dar acest popor ușuratec n'a putut să se folosască cum trebue de libertatea pusă la îndămâna lui. Sub Caponie, primul procurator după depunerea lui Arhelae [1]), s'a observat, că ei în noaptea spre Paști profanară templul din Ierusalim. Porțile templului, după obiceiu, erau deschise la mezul nopții spre sărbătoare, și niște samarineni știind aceasta și înainte, pătrunseră pe furiș în Ierusalim. Sub scutul întunerecului intrară în templu și prin curțile lui aruncară oase omenești, așa că arhiereul Hanan a trebuit să îndepărteze astfel din sanctuarul profanat pe închinători, care sosise dimineața la porțile templului. Pentru enormele mulțimi de închinători nu rămăsese nimic altă ceva de făcut, decât cu amărăciune să se împrăștie pe la casele lor, lăsând pe preoți să curățe templu și blestămând pe răutăcioșii și viclenii samarineni, cu atât mai mult, că acești din urmă, se pare, că nu au fost supuși pentru asta la nici o pedeapsă. La jalba iudeilor procuratorul se mărgini numai să le declare, ca ei să-și păzască cu îngrijire lăcașul lor sfânt [2]).

Despre următorii doi procuratori, Marcu Ambivie și Anie Ruf, succesorii lui Caponie se știe tare puțin, exceptând aceea, că Iudeea, stoarsă de impozitele romane, se ruga să-i fie ușurate, și că în timpul celui dintâiu muri Salomia, sora lui Irod, iar în

1) I. Flavie, Antig. XVIII, 3, 2.

2) Marc Aureliu dela 9–12, Annie Ruf dela 12–15 d. Hr. Tac. Ann. II, 42. Iisus Hristos în vremea asta avea cam 13–19 ani.

timpul celui de al doilea muri însuşi August[1]). Tiberie, noul împărat, după suirea sa pe tron, trimise în Palestina un nou procurator, în persoana lui Valerie Grat, care, din cauza neiubirii sale de schimbări, continuă în această demnitate timp de unsprezece ani[2]). Sub dânsul lucrurile au mers din rău în mai rău. In timpul procuraturei sale el de cinci ori schimbă arhiereul, detronă pe Hanan şi pe rând dădu arhieria la diferiţi membrii ai casei lui, ba deasemenea şi unui partid saducheu nu tocmai mare, care rivaliza cu dânsa. La aceste schimbări în lăzile sale fără îndoială au căzut mari sume; dar astfel de înjosiri aduse înalţilor demnitari ai iudaismului prin necesitate a trebuit să aţiţe peste măsură pe iudei. După vicleanul Hanan, în calitate de succesor al său la arhierie a fost făcut un oare care Ismail, care la rândul său ocupă arhieria numai timp de un an. După aceea arhieria pentru un an se oferi fiului lui Hanan, Eleazar, dela care a trecut la Simon, iar acesta la rândul său trebui să o cedeze succesorului său Caiafa, ginerele lui Hanan, devenit în urmă judecătorul nedrept al lui Hristos. Simon e cunoscut în cronicile rabinice prin o nenorocire, care l-a ajuns în noaptea dinaintea marei zile a milostivirei. In scopul de a scurta lungile ceasuri, în curgerea cărora nu-i era îngăduit să doarmă, el se ocupa cu convorbirile cu un principe arab; dar, spre amărăciunea sa acest păgân în cuvântarea sa aprinsă scăpă pe haina arhiereului un strop de scuipat şi prin asta l-a făcut necurat, aşa că la îndeplinirea slujbei din ziua a doua locul său a trebuit să fie ocupat de fratele său[3]). Asemenea schimbări aşa de dese şi de nenorocite însfârşit, înjosiră arhieria până întru atâta în ochii tuturor, încât poporul continuă să considere arhiereu adevărat pe Hanan, iar nu pe succesorii săi.

Intre acestea sarcina impozitelor deveni aşa de insuportabilă, încât la Roma, în anul 17, fu trimisă o deputaţie deosebită cu rugămintea pentru oare care uşurare a sărăcimii. Şi în adevăr, toată Siria se afla, se pare, în ajunul răscoalei din pricina împilării strângătorilor de dări. Cu scopul liniştirii agitaţiilor, a fost trimis în răsărit Germanic, nepotul împăratului, unul din oamenii cei mai nobili ai timpului său, dar, din nenorocire, împreună cu dânsul a fost trimis în calitate de proconsul al Siriei, Cnei Pizan, duşmanul lui de moarte, care curând îl împinse în certuri perso-

---

1) In anul al paisprezecelea după naşterea lui Hristos, când Iisus Hristos avea cam vreo optsprezece ani.

2) Dela anul cincisprezece pânăla anul douăzeci şi şase după Hristos, adecă, dela anul 19 la 30 al vieţii lui Hristos.

3) Derembourg, 197.

nale, care aproape a dus la războì între dânşii [1]). Tiberie, om ca= pabil şi prudent, care încă nu căzuse în mizantropia dispreţuitoare, prin care s'a distins el în anii de mai târziu ai vieţii sale, nu găsi nici o eşire dintr'o asemenea stare de lucruri, decât într'o prelungire a duratei cârmuirei procuratorilor. „Fiecare funcţiune, zicea el de obiceiu, trezeşte lăcomie, şi dacă funcţionarul se fo= loseşte de funcţiune numai în curgere de timp scurt, neştiind când are să o predea, atunci fireşte el va fi prădalnic şi va jăfui pe supuşii săi până în ultimul grad, cât mai poate încă. Pe de altă parte, dacă el ocupă funcţia un timp îndelungat, atunci el însuşi va obosi jăfuind şi va deveni cumpănit de îndată ce va socoti suficiente cele adunate pentru sine. In timpul uneia din expediţiile mele, adăogi el ca lămurire a celor spuse, – eu din întâmplare am dat peste un soldat rănit, ce zăcea în drum, şi un roi întreg de muşte şedeau pe trupul lui plin de sânge. Unul din tovarăşii săi, de milă, era gata să le alunge, socotind că însuşi acel soldat e prea slab, ca să facă aceasta; dar rănitul îl rugă să=l lase mai bine în pace: dacă tu, îi zise el, vei goni aceste muşte, tu mai degrabă îmi vei pricinui vătămare decât uşurare. Acestea s'au săturat deja şi nu mă mai muşcă, cum făceau la început; iar dacă le alungi, atunci în locul lor vor veni altele flămânde şi vor suge din mine ultima picătură de sânge" [2]). Păgânul fără inimă în purpură imperială, evident, se referea către supuşii săi fără nicio milă şi era cu totul departe de gândul de a se asă= măna bunului samarinean, ca să lege ranele vre unuia din po= poarele supuse lui, şi încă şi mai puţin ranele iudeilor urâţi de dânsul. Chiar în Roma el se raporta către dânşii cu o cruzime extremă, şi pilda lui influenţă molipsitor asupra cârmuitorilor Pa= lestinei. In anul 19 [3]) el izgoni pe iudei din Roma. „Patru mii de libertini molipsiţi de această superstiţie, zice Tacit, fiind capabili de a purta arme, au fost trimişi pe corăbii în insula Sardinia pentru stârpirea bandelor de hoţi. Dacă ei ar fi perit acolo din pricina climatului, apoi aceasta n'ar fi fost o mare pagubă. Celor= lalţi li s=a poruncit să părăsască Italia, dacă ei pânăla o anumită zi nu se leapădă de obiceiurile lor necurate" [4]). Suetoniu istori= seşte, că Tiberie i=a silit chiar să=şi ardă vestmintele şi lucrurile lor sacre [5]). Dar Iosif Flavie se mândreşte cu aceea, că aceia din

1) Tacit, Ann. II, 42–43.
2) I. Flav. Antig. XVIII, 6, 5.
3) Cam pela anul 23 al vieţii lui Iisus Hristos.
4) Tacit, Ann. II, 85.
5) Suetoniu, Tib. 36.

iudei, cari au fost enumerați în legiuni, au preferat mai curând să moară ca mucenici, decât să-și calce legea lor [1]).

In Iudeea aceste măsuri au fost atribuite influenței lui Seian, uriciosul favorit al lui Tiberie. Fără îndoială, nu fără puțină spaimă s'a primit acolo în anul 26, când Seian se afla în culmea influenței sale la curte, vestea, că Valerie Grat însfârșit a fost rechemat din funcție și în locul lui a fost numit Pilat din Pont [2]), clientul uriciosului curtezan. Clientul a fost în totul vrednic de patronul său. Vânzător, lacom, crud chiar pânăla desfătarea de sânge, neavând nici un fel de principii sau conștiință și în același timp nehotărât în momentele critice, el încurând a devenit omul, numele căruia a devenit cu deosebire uricios și nesigur în Iudeea. Către populațiunea Ierusalimului el se referea în chipul cel mai viclean. Garnizoana turnului Antonia până atuncea totdeauna lăsa steagurile sale militare în camera lor principală din Cezareă, de oare ce iudeii nu puteau suferi, ca cetatea sfântă să fie profanată prin prezența vulturilor și bustului împăratului, din care consta aceste semne. Pilat însă, evident, la prima schimbare a garnizoanei porunci noului detașament să între în oraș noaptea cu emblemele jignitoare pe steagurile lor, și Ierusalimul a doua zi, spre groaza lui, a văzut cum simbolurile idolatre atârnau mândru chiar în fața templului. Prin oraș se răspândi o ne mai pomenită agitație, și rabinii împreună cu poporul alcătuiră sfat cu privire la aceea, cum să îndepărteze aceste lucruri de sminteală și de eliberare. In Ierusalim începu curând să curgă gloate enorme de popor din toate țările. Oamenii cei mai aprinși îndemnau să se recurgă la forță, dar cumpăna înclină către partidul cel mai cumpătat, și o mulțime de cetățeni plecară la Pilat în Cezareea să-l roage pentru îndepărtarea steagurilor din orașul sfânt. Dar Pilat nu voi nici să audă nimica, și se referi către această cerere ca la o ofensă adusă împăratului. Totuși poporul continuă să-și manifeste cererea. In

Ruinele Cezareei

1) I. Flav. Antiq. XVIII, 3, 5.

2) Cam pela anul 30 al vieții lui Iisus Hristos.

curgere de cinci zile și cinci nopți el a asediat palatul lui Irod, în care locuia Pilat, necontenit făcând să răsune văzduhul cu același strigăt pentru îndepărtarea emblemelor. Hotărându-se să o termene cu acest lucru, Pilat însfârșit invită să se adune în ziua a șaptea la circ. Intre acestea spațiul ce înconjura arena îl ocupă el cu detașamentul de soldați, și când iudeii au început să ridice iarăși strigătele lor răsvrătitoare, el, refuzând să le facă vreo cedare, ordonă armatei să între cu săbiile goale. Dar el nu avuse în vedere puterea fanatismului și perzistența poporului. Descoperindu-și piepturile și plecându-se ca pentru primirea loviturii săbiei, poporul răcnea, că este gata mai degrabă să-și dea viața, decât să se despartă de legea sa. Pilat, temându-se de mânia împăratului, în cazul când ar ordona un măcel, a trebuit să cedeze și steagurile au fost îndepărtate din Ierusalim.

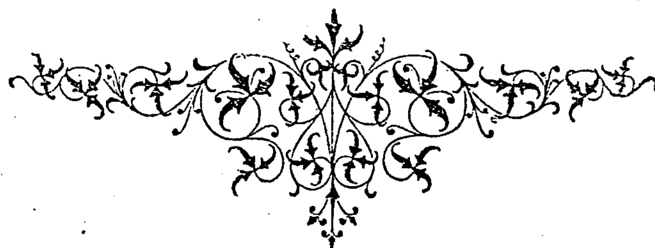
Autoritatea lui Pilat asupra poporului a fost astfel înfrântă. Iudeii l-au biruit prin perzistența lor neînduplecată. Din acest timp ei au știut cum să obțină cedare dela dânsul. Strigătul stârnitor, neadmițând nici un refuz, a devenit deacum pentru dânșii mijlocul cel mai de nădejde, cum aceasta s'a dovedit, spre marele regret, și în ceasurile cele de pe urmă ale vieții lui Hristos. Dar Pilat n'a învățat nimica nici chiar din această lecțiune crudă penru dânsul. Furios pentru înfrângerea sa, el se hotărî să-și răzbune pentru ea prin o nouă uneltire, care, cum socotea el, va fi în stare să o ducă la îndeplinire. Rabinii afirmase, că legea lor nu îngăduia să expună chipuri, dar, evident, nimic nu împedeca a expune în Ierusalim scuturi consacrate de felul acelora, ce se consacrau împăratului de alți demnitari. Bazându-se pe aceasta, Pilat expuse pe palat deasupra muntelui Sion, unde locuia el, scuturi de aur cu inscripții, în care se însemna numele său propriu și numele împăratului Tiberie. Dar aceasta iarăși stârni o strașnică turburare. La cea mai apropiată sărbătoare iudeii, în cap cu cei patru fii ai lui Irod: Filip, Antipa, Irod Vaetul și Fazail, declarară, că asemenea simboluri sunt egal în înteles jertfenicilor, și deasemenea sunt încă și mai puțin îngăduite decât emblemele de pe steaguri. „Incetează", strigau ei când el mândru îi conciă, „a stârni războiu și turburare. Impăratului nu-i fac cinste jignirile aduse legii". Voința lui Tiberie constă în aceea, ca legile noastre să se respecte, iar dacă nu, atunci arată-ne, decretul sau o nouă prescripție, care să glăsuiască altmintrelea,

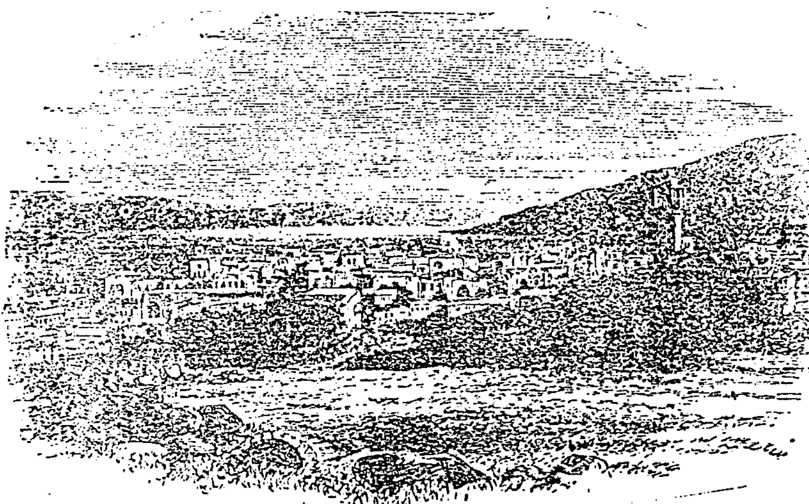
ca noi să trimitem cu acest prilej o deputaţie la dânsul" [1]. Pilat, auzind de jalba presupusă către Tiberie, se speriă, de oare ce se temea, cum mărturiseşte Filon, ca deputaţia la Roma să nu descopere toate nelegiuirile lui, „condamnările lui pentru bani, jafurile lui, ruinarea de către dânsul a familii întregi şi toate lucrurile ruşinoase, săvârşite de dânsul, nenumăratele torturi de persoane săvârşite din porunca lui, necondamnate de tribunal, şi a tuturor cruzimilor lui de tot felul". Totuşi el găsi prea din cale afară, ca să cedeze, şi a trebuit să propună ca lucrul să rămână la hotărârea împăratului; dar de oare ce Irod Antipa se bucura de bunăvoinţa lui Tiberie şi susţinea cu plăcere causa poporului, apoi procuratorul încă odată suferi înfrângerea. Porunca lui Tiberie se dovedi direct contra lui şi el contrar voinţei sale a trebuit să ridice scuturile şi să le atârne în templul lui August în Cezareea. Iudeii se mângâiară, că împăratul a fost serios mâniat pentru pehlivănia proastă a lui Pilat. Deacum cererile zgomotoase ale mulţimii aproape totdeauna au fost încununate cu izbândă.

Trecând puţină vreme, Pilat iară ajunse în ciocnire cu poporul la realizarea unui lucru, care incontestabil avea extremă importanţă pentru Ierusalim şi pentru care el primise deja învoirea autorităţii iudaice. Conducta de apă, care aproviziona oraşul şi templul cu apă, în decursul timpului se defectase, şi Pilat luă asupra sa osteneala să facă o nouă conductă frumoasă, lungă de 37 chilometrii [2], care trebuia să dea o cantitate îmbelşugată de apă pentru templu şi cetăţeni. De oare ce conducta aceasta era folositoare şi pentru templu, apoi procuratorul socotea, că în acest scop era cu putinţă în parte să se folosască şi de banii din tezaurul templului, uitând, că banii aceştia erau „corhana", adecă consacraţi lui Dumnezeu. Nu apucă să se răspândească bine vestea despre această intenţie a lui, şi imediat la sărbătoarea următoare pe uliţile oraşului răsunară strigătele furioase, că templul e ameninţat să fie jefuit, şi mii de oameni se îndreptară spre palat, ca să repete obişnuitul protest, care a fost încununat cu sucees în Cezareea. Dar procuratorul de data asta se pregăti din vreme pentru împotrivire. In mulţimea poporului el răspândi un însemnat număr de ostaşi de ai săi, îmbrăcaţi în haine iudaice şi cum

1) Philo, Leg. ad Cajum, 1093-1005; Antig. XVIII, 5, 1; XVIII, 1, 3.
2) Antig. XVIII, 3, 2; Bel. Jud. II, 9, 4.

răsună strigătul răsvrătitor, soldații se aruncară asupra celor ce strigau cu ciomege și-i risipi repede, aruncându-i în mare groază, așa că mulți rămaseră pe loc greu răniți. Probabil cam pe acea vreme, când lucrările la conductă erau înaintate, aproape pânăla scăldătoarea Siluam, turnul ce se afla acolo a căzut și a ucis optsprezece oameni, care nenorocire rabinii o atribuiră mâniei lui Dumnezeu pentru întrebuințarea tezaurului templului la treburi civile (Luca, XIII, 4). Conducta întreprinsă de Pilat, după aceasta nu mai întâmpină nici o pedecă pentru terminarea ei.

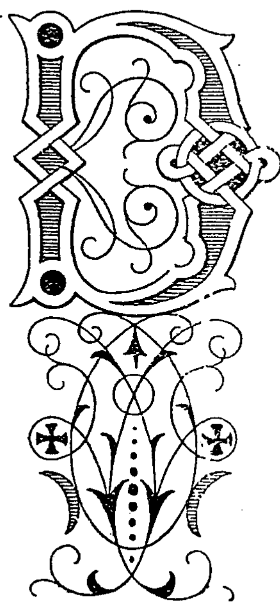

Tiberiada, capitala Galileii, în timpul vieții pământești a lui Iisus Hristos.

CAPITOLUL IX.

IROD ANTIPA ȘI PROVINCEA NATALĂ A LUI IISUS HRISTOS.

upă moartea lui Irod, Galileea ajunse partea fiului său Irod Antipa, care a cârmuit-o aproape în tot cursul vieții pământești a Mântuitorului și timp de șase ani după moartea Lui [1]). Mama lui a fost samarineanca Maltasa, așa că el a fost frate adevărat a lui Arhelae, care era cu un an mai mare decât dânsul. Fiind deja băiat de treisprezece ani el, împreună cu Arhelae și cu fratele său colateral Filip, a fost trimis pentru educație la Roma, unde ei toți au fost încredințați îngrijirii unui educator particular. In orașul imperial deja mai înainte trăise geniul cel rău al neamului lor, anume fratele lor colateral Antipatru, care era cu mult mai mare decât ei. Acesta totdeauna a urât pe Arhelae și Filip, ca concurenți ai lui la tron, și acum se folosi de orce prilej ca să-i clevetească înaintea tatălui, așa că poate deaceea ei, în anul 5 a.

1) Din anul 4 a. Hr. pânăla anul 30 d. Hr. — Antipa probabil s'a născut cam pe la anul 20 a. Hr.

Hr. au fost chemaţi în Iudeea. Dar aceasta spori încă şi mai mult ura faţă de ei a lui Antipatru, şi el izbuti să înrăiască până întru atâta pe tatăl contra lor, încât ei aproape se temeau să nu-i ajungă soarta celor doi fii a Mariamnei, care au perit în urma tot a unor asemenea intrigi. Lui Antipa, care evită intrigile lui Antipatru, peirea acestui din urmă, se pare, i-a fost de folos, pentru că Irod în al doilea testament al său, încheiat după torturarea lui Antipatru, nefiind în stare să învingă în sine sentimentele contra lui Arhelae şi Filip, îi evita pe amândoi, şi de succesor al său designă pe fiul său cel mai mic Antipa. Dar chiar înaintea morţii el totuşi se răzgândi şi alcătui al treilea testament, în care rege fu designat Arhelae, iar Antipa şi Filip fură designaţi tetrarhi, adecă moştenitori pe câte o a patra parte din posesiunele tatălui, împărţite între dânşii.

Antipa primi numele său în cinstea strămoşului său după tată, aşa cum fratele său colateral Antipatru primise numele în cinstea unchiului său. In Roma, după o ciudată coincidenţă, i se întâmplă să aibă de prieten al său şi de coleg un om, viaţa următoare a căruia se aranjă cu totul altmintrelea, şi anume pe un băiat cu numele Manaim sau Manail (Fapt. XIII, 1), care în urmă a devenit învăţător creştin în Antiohia. Antipa a rămas în şcoală la Roma şi după ce Arhelae şi Filip au fost chemaţi în Iudeea, de oare ce caracterul său liniştit şi iubitor de pace întru o măsură oare care l-a ferit de clevetirile lui Antipatru şi de neîncrederea tatălui. Dar în acelaşi timp nu era nicidecum străin de anumite talente; altmintrelea unui om aşa de pătrunzător, ca Irod, niciodată nu i-ar fi venit în minte să-l facă pe dânsul singur succesor al său. Şi pe de altă parte, el niciodată n'ar fi fost susţinut, cum în realitate a fost asta înaintea lui August din partea Salomiei şi de toată casa, şi deasemenea şi de cei mai cunoscuţi reprezentanţi ai lui Irod şi a guvernului său, în pretenţiile sale la coroană cu preferinţă înaintea lui Arhelae. Acest din urmă urât aproape de toţi, întimpină în persoana lui Antipa un puternic adversar, şi-şi ajunse scopul numai prin extrem de înjositoare târâre înaintea împăratului, Salomeea şi sfetnicii lui Irod ridicând pe Antipa, după toată probabilitatea tindeau spre atingerea esclusiv numai a scopurilor lor, dar el însuşi tinzind să ajungă la realizarea planului şi a dreptului său, arătă că pelângă liniştea externă a caracterului său, totuşi era totodată om foarte ambiţios.

Când el păşi la cârmuirea Galileei, în anul 4 a. Hr. atuncea el avea aproape 17 ani de la naştere. Provinciile lui erau risipite,

pentru că Galileea se afla la nord=vest, iar Pereea enumerată la dânsa la sud=estul țării, și pe ele le separa cu totul între dânsele provincea orașelor libere, cunoscute sub denumirea de Decapolia. Ele amândouă, și îndeosebi Galileea, se considerau atât de bo=gate, că ocupau al doilea loc în moștenirea tatălui.

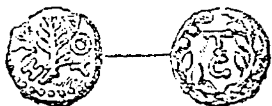
Sub conducerea înțeleaptă a sfetnicilor tatălui său, Irinei și Ptolomei, Antipa mai întâiu de toate își întoarse atențiunea la or=ganizarea regatului său, care suferise tare mult dela romani și arabi în timpul războiului dintre ei, și deasemenea la consolida=rea tronului după sine. In sudul Galileei el reînoi și întări puter=nic orașul Sepforis, situat cale de două ceasuri spre nord vest de Nazaret, și l=a făcut capitala sa, și împreună cu aceasta prin împodobirea regatului său și prin întărirea contra atacurilor siro=feniciene și chiar romane. Orașul acesta înainte de aceea fusese luat și ars până în temelie de fiul proconsulului Bar, căruia i se poruncise să înăbușe răscoala lui Iuda Galilianu, care făcuse Sep=forisul principala fortăreață a mișcărei sale revoluționare. Zdrobind banda lui în peșterile stâncoase dela Arbela, pe țărmurii Geni=saretului, Bar vându locuitorii în robie, așa că Antipa a trebuit să atragă o nouă populație, când a restaurat orașul [1]).

Intărind astfel granița sa din sud=vest, Antipa își întoarse atențiunea asupra laturii opuse, unde Pereea se atingea de pro=vincia Navatiană și era accesibilă incursiunilor prădalnice ale arabilor, anume în localitatea din răsăritul mărei Moarte. Pintre stâncile prăpăstioase, vulcanice și prin piscurile acestei localități, el întări castelul Maher cu ziduri înalte și cu turnuri, construind sub apărarea lui o deosebită reședință pentru sine. Fortificațiile, construite la început de Alexandru Ianeu, dar distruse de romani în timpul luptelor asmonee, acum au fost făcute aproape inacce=sibile, și Antipa se putea mândri, că el asigură regatul său și în punctele lui cele mai slabe. Lui, negreșit, nu=i putu veni în minte, că între zidurile acestui castel va trebui să se păteze cu cea mai grețoasă crimă, anume cu torturarea celui mai mare și mai sfânt proroc. Afară de aceasta Antipa nu se bizuia numai pe singură tăria zidurilor. Temându=se de prințul arab vecin Areta, ca de cel mai probabil vrășmaș al său, el se apropiă de dânsul, căsătorin=du=se cu fiica lui. In scopul de a lingusi pe împărăteasa=mamă Livia, pe care Salomia, înainte de moartea sa, întâmplată cam pe la anul 10-13 d. Hr. o făcuse moștenitoarea sa și vecina lui,

1) I. Flav. Antig. XVII, 10, 9 XVIII, 2, 1.

el construi încă un oraș nou, căruia îi dete numele Livia, anume la capătul de sud al Mărei Moarte. Dela Salomia, Livia a mai dobândit afară de aceasta încă orașul Iamnia, cu ținutul dinprejurul lui din șesul Filistenilor, și Fizanlida și Arhelaida în Valea Iordanului, aproape de înseși hotarele lui Antipa, așa că lui prin necesitate i se ivi dorința de a se afla în raporturi bune cu dânsa [1]). Afară de asta Livia în acest timp se bucura de bunăvoința iudeilor, pentru că ea făcuse templului daruri în vase de aur și alte lucruri prețioase.

In primii ani ai domniei lui sub August [2]), Antipa în chip chibzuit se ținu de o politică modestă, de oarece el nu izbutise în niciuna din încercările făcute de dânsul de a intra în raporturi mai strânse cu împăratul. După isgonirea lui Arhelae el se încercă să se folosască de moștenirea lui și să primească în genere toate poesiunile tatălui său: cum se statornicise aceasta după cel de al doilea testament al lui Irod, și, evident, pășea ca acuzatorul principal a fratelui său căzut. Dar ne dând nici o atențiune acestor pretențiuni, August alipi Iudeea la Siria, rezervând lui Antipa să se mângâe numai cu acea idee, că acum el era singurul Irod, din care cauză deacum putea esclusiv să capete acest nume, cum și făcuse el pe monetele sale.

Moneta lui Irod Antipa.

Raporturile sale cu Tiberie au fost mai satisfăcătoare. Cu ajutorul nenumăratelor manifestări de servilism și de ascultător devotament manifestate, negreșit, parte prin denunțurile și spionajul asupra proconsulilor, ceea ce așa de mult plăcea bănuitorului și despoticului împărat, el reuși însfârșit, după stăruințe de mulți ani, să dobândească o mare bunvoință din partea împăratului [3]). In expresiunea recunoștinței sale Antipa, căruia orașul Sepforis, ca unul ce se afla departe, printre dealurile Galileei, la marginea posesiunilor sale și în mijlocul unui popor mândru și nesupus, isbutise să nu-i mai placă drept capitală, se hotărî să-și construiască o nouă capitală pe malurile lacului Genizaret, aproape de izvoarele calde ale Emausului. Aceasta era cea mai frumoasă parte a posesiunilor sale atât după bogăția terenului, cât și după frumuseța locului. Orașul era, negreșit, dispus în stilul roman, și în cinstea împăratului domnitor, noua capitală a fost numită Tiberiada. Situația aleasă

1) I. Flavie, Antiq. XVII, 3, 2. Dio. Pass. L V, 27.

2) E de remarcat, că in Evaghelii el se numește simplu Irod. Vezi Marc. VI, 14 Mat. XIV. 1; Luca, XXIII, 7, 8, 11,

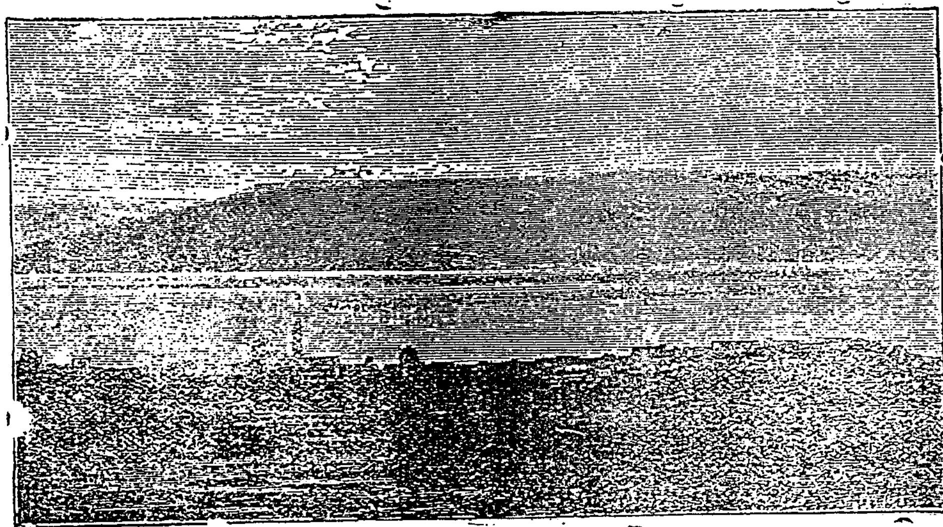
3) I. Flav. Antiq. XVIII. 2. 3.

pentru dânsa era una din cele mai frumoase de pe lac la cotitura țărmului, spălat de valurile limpezi[1]). Totuși un timp, localitatea aceasta s'a părut nu tocmai fericită, pentru că țărmul mocirlos o făcea nesănătoasă. Dar ce era și mai rău decât toate, la săparea uliților s'au găsit urmele unui vechiu cimitir. Această descoperire a servit imediat pentru rabini drept motiv să-și exprime ruga lor, ca locul acesta să fie părăsit ca necurat din pricina oaselor morților. Dar Irod nu întoarse nici o atențiune la această cerere, și îndată ce au fost gata câteva uliți, umplu casele cu tot felul de oameni veniți, oferindu-le fiecăruia din ceice au voit să le ia. Totuși curând el a trebuit să recurgă la forță, ca să umple noul oraș cu locuitori, pentru că nici un iudeu serios nu voia să se așeze de bună voe în orașul, care se considera profanat. Ba chiar a fost nevoit să dea edificii și grădini robilor și săracilor, să clădească pentru dânșii case, să le dea anumite privilegii, și numai prin acest mijloc a fost în stare să populeze capitala sa. Dar prejudițiul nu părăsi Tiberiada nici după aceea, așa că și în anii următori vizitarea ei, după părărea rabinilor, făcea pe om necurat timp de șapte zile, și pentru depărtarea neurățeniei se cerea săvâșirea ritualului curățirei[2]). Tiberiada se pomenește în Evanghelie numai odată (Ioan, VI, 2) și nu-i nici cea mai mică indicațiune a faptului, ca Hristos ar fi vizitat-o cândva. Cu toată împotrivirea aceasta, Irod a strămutat într'însa reședința sa din Sepforis, și-și aranjă luxos palatul său, spre mare amărăciune a poporului, cu podoabele păgânești. Cu deosebire o mare turburare produse în rabini grădina, împodobită cu chipuri sculptate de animale. Interiorul palatului era gătit aproape cu strălucire imperială, și chiar în popor circulau istorioare că s'au aurit plafoanele, și candelabrile miraculoase și mobila de metale scumpe prin strălucirea lor orbea ochii. Când palatul și castelul a fost expus atacului poporului la începutul ultimului războî iudaic, lustrele de bronz de corint, minunatele mese și toate seryiciile de masă minunate din argint bătut la ciocan, au fost furate ca pradă[3]). La rând cu acest măreț palat spre marea groază a iudeilor, el construi un amfiteatru, care era deajuns de vast, ca să servească centrul celor mai numeroase adunări, și urmele căruia se pot încă vedea și astăzi[4]). Orașul, afară de aștă, era împodobite cu colonade grecești și cu statui de marmoră, și chiar în timpul de față

1) Antiq. XVIII, 2. 3; Bel. iud. III, 10, 1.
2), Antiq. XVIII, 2, 3,
3). I. Flav. Vita, 12, 13.
4). Ibidem. Bel. Jud. II, 2, 6.

de ruinele acestor clădiri luxoase, coloanele de granit şi dărăburile de marmură scumpe, de porfir şi sienit, sunt risipite pe malurile pustii.

Cu toată această pasiune pentru luxul roman, Antipa dealtmintrelea nu uită nici pe iudei. Pentru dânşii el construi o mare sinagogă, în care putea să'încapă o mare mulţime de închinători, aşa că în vasta încăpere a ei, cu două generaţiuni mai târziu, s'au produs adunări revoluţionare ale galileenilor în marelui război cu Roma. In Tiberiada au fost strămutate împreună cu reşedinţa guvernului arhivele provinciei, şi pentru garnizonă a fost construită o fortăreaţă, în arsenalele căria se păstrau armele pentru 70.000 de oameni [1]). In curgerea următorilor cincizeci de ani Tiberiada a fost capitala incontestabilă a Galileei şi exceptând Cezareea, oraşul cel mai frumos al Palestinei. Zidirea ei a fost obiectul permanent al converzaţiilor şi curiozităţii prin oraşele înconjură-

Tiberiada cu vederea lacului Genisaretului.

toare, şi ea s'a produs tot timpul celor cinci ani, care au semnalat periodul de maturitate deplină a lui Hristos. Ea anume s'a început între anii 16 şi 19 d. Hr. şi clădirile au fost gata pentru locuire cam pe la anul 22, iar oraşul însuşi se afla numai la 25 chilometri dela Nazaret. Sepforisul deacum până la domnia lui Nerone rămase al doilea oraş al provinciei.

Cu Galileea stă în legătură cel mai mare interes, în vedere că ea a alcătuit provincia principală a slujirii lui Hristos, în care pe lângă aceasta El a petrecut aproape toată viaţa Sa. Anume prin oraşele şi satele ei a umblat El mai mult cu ucenicii săi şi

1. Antiq. XVIII, 7, 2.

cu propoveduirea sa (Mat. IV, 23; IX, 35), şi în Galileea anume şi=a găsit El cea mai mare simpatie. De aceea cunoştea mai deaproape această ţară, văzduhul căria El l=a respirat atâta vreme şi în mijlocul populaţiei căria a trăit El atâta vreme, e foarte in= teresant pentru a ne lămuri împrejurările vieţii Lui pe pământ.

Provincea aceasta era situată în interiorul ţării, care se atingea de Fenicia la apus şi parte la nord, şi deasemenea cu micul stat care se întindea dela acel punct, unde se termina Fenicia, până la lacul Merom la hotarul nord=est. Graniţa răsăriteană a ei era Ior= danul, iar la sud ea se mărginea cu Decapolia şi cu provincea Samaria. După întinderea sa ea era neînsemnată, de oarece avea în lungime dela răsărit spre apus nu mai mult de 115 chilometri şi nu mai mult de 40 de chilometri dela nord la sud, deşi ho= tarele ei în diferite timpuri s'au schimbat întru câtva. Partea nor= dică a ei e destul de mocirloasă şi acoperită cu stuh desvoltat, în care se prăseau porci sălbateci şi bivoli, iar din când în când se ascundeau hoţii, şi fugarii. Populaţia regulată se începea numai la sud, unde drumul caravanelor, care se întindea între Damasc şi Acra, întretăind Iordanul, nu departe de locul cunoscut astăzi sub denumirea „podul lui Iacov", cotea la sud spre Tiberiada. Cel mai important centru al ţării era lacul Galileei, care, după numele nouei capitale, a primit numele de al Tiberiadei, şi el cu tot dreptul se numeşte ochiul Galileei. In timpul lui Hristos, cum în parte chiar şi acum, pe malurile lui natura revărsa toată bogăţia luxuriantă a sudului. Ţermurile acestui lac, între care se învăluiau minunata apă albastră, erau minunat cultivate şi astăzi pe partea apusană a lacului prin vegetaţia sa felurită prezintă un contrast izbitor cu prăpastiile stâncoase, care garnisesc locul pe partea ră= săriteană. O prea bogată localitate pe malul lacului acestuia era şesul Genisaretului, care în timpul vieţii pământeşti a lui Hristos abunda în tot felul de fructe palestiniene. Chiar munţii erau atuncea acoperiţi de arbori. Văile şi dealurile, după mărturia unui conti= poran al lui Hristos [1]), erau acoperiţi cu chiparişi, cu cedrii, cu smochini, cu măslini, cu palmieri, balsamine, lămâi şi alţi arbori. Acum aceasta e o localitate desbrăcată, iar atuncea era o livadă luxuriantă [2]). După forma sa lacul samănă aproape cu o pară, şi partea lată a lui e întoarse spre nord. In locul cel mai lat el are zece kilometri şi în lung are aproape douăzeci de kilometri. In timpul lui Hristos ţărmul apusan era tot sămănat cu oraşe şi sate,

1. Cartea Jubileelor, 19.
2. I. Flav. Bel. Jud. I, 15, 5.

despre care adesa vorbesc evangheliştii. Malul răsăritean totdeauna a fost populat mai puţin, dar chiar şi acolo în toate locurile libere de stânci se iţiau oraşe şi sate.

Spre răsărit de Iordan, din partea răsăriteană a iezerului se întinde dunga platoului înalt de aproape şase chilometri în lăţime şi douăzeci în lungime, care deasemenea era cuprinsă în Galileea, dar avea puţină importanţă. Spre sud vest de lac, între înălţimile nordice şi creasta Carmilului, se întindea şesul Ezdrilonului, fosta localitate industrială-comercială a Galileei. In acest mare şes mai mult decât toate celelalte părţi ale provinciei clocotea viaţa şi în timpul vieţii pământeşti a lui Hristos era acoperit cu bogate lanuri, cu vii şi livezi. In genere toată Galileea înfăţişa o provincie atât de prosperă în toate privinţele, încât scriitorii iudei niciodată nu mai obosau a o lăuda. Climatul ei, ziceau ei, prezenta aproape o primăvară veşnică; terenul ei era cel mai roditor din Palestina, şi fructele ei pretutindenea erau lăudate pentru gustul lor. La douăzeci şi cinci de chilometri împrejurul Sepforisului, şi prin urmare împrejurul Nazaretului, ca cel mai apropiat vecin al său, ţara, după spusa scriitorilor iudei, curgea miere şi lapte. Şi înadevăr, toată provincia aceasta încă şi astăzi străluceşte prin verdeaţă şi bogăţie în diferite nuanţe, şi până astăzi justifică acele culori entuziaste, prin care ea se zugrăveşte în cartea „Cântarea Cântărilor“ [1]).

Produsele principale ale acestei binecuvântate provincii pe vremea lui Hristos era peştele din lacul Genisaretului, grâul, vinul şi untdelemnul de măsline, pe care-l da abundent toată ţara. Giscala, oraş situat în Galileea de nord, înseşi numele său l-a primit dela „teren gras“ al ţinutului său, iar şesul Ezdrilonului, o parte a căruia se deschidea privirilor din Nazaret, era lăudat pentru slăvitele lui bogăţii în grâu. Hristos astfel a trăit în centrul unei provincii, lăudată pentru cerialele şi untdelemnul său. In această provincie clocotea viaţa activă a agricultorilor, a vierilor şi grădinarilor, şi în zilele de târg cumpărătorii din toate părţile se grămădeau în târguri şi sate pentru desfacerea produselor ţării lor. Magdala, pe malul lacului Genisaret, purta comerţ mare cu porumbei, care se duceau pentru jertfe, aşa că pentru acest comerţ existau nu mai puţin de trei sute de prăvălii. Tot acest oraş era vestit pentru materiile sale de lână şi vopsitorii, aşa că o parte din oraş era vestită sub numele de oraşul văpsitorilor. In celelalte

1) I Flav. Bel. Jud. III, 2, 3. Locul principal de acţiune în „Cântarea Cântărilor“ se referă anume la Galileea în luxoasele ei grădini şi cu simpleţa comparativă a populaţiunii ei.

orașe se producea mult in din care femeile țeseau cea mai fină pânză, iar satul Chefr-Hanomie, chiar în centrul Galileei, în toată țara era vestit prin produsele sale de oale și mai ales prin borcanele pentru uleiul de masline, care în cantitate enormă se cereau într'o țară așa de bogată în uleiu.

Ruinele Tirului

Tăiat dela țărmul mării, galileeanul totuși din vârful dealurilor sale putea să vadă ușor albastrul mărei celei mari, pe malul căria trăia un popor cu totul de altă credință și de alte moravuri. Dunga albă sclipitoare a litoralului și cuptoarelor fumegând a fabricilor de sticlă ale Feniciei, și clădirile sure și afumate ale Tirului, care stăteau în contrast izbitor cu zidurile albe ale caselor iudaice, comerțul vioi atât pe apă, cât și pe uscat, aminteau fiecărui galileean, că lumea iudaică se termină cu dealurile sale și că pe șesul de pe litoral se începe o altă lume greco-feniciană. Dar și întorcând ochii dela această țară străină, galileianul putea vedea înaintea sa un minunat tablou, pe care i-l prezenta propria sa țară. Inaintea ochilor săi se desfășura o luxoasă panoramă, în care orașele sămănau văile și dealurile. Depe dealurile înconjurătoare ale Nazaretului se puteau vedea Giscala, Sepforisul, Safed, acest „oraș, ce stătea pe vârful unui munte", Cana Galileea și Rimonul. Spre sud, peste șesul Ezdrilonului, la depărtatul capăt al lui se întindea șesul Megidon, unde cândva a căzut în luptă evlaviosul rege Iosia (2 Paral. XXXV, 22—23). Mai departe se vedeau văile pârâului Chison, care stârnesc în amintire, altă mare bătălie istorică, când taberele lui Sisara, înfrânte de gloriosul Barac și Debora, au perit cu cârdul de tăbărârea fără de veste (Jud. V, 15). In partea răsăriteană a șesului se ridica pe coastele lui frumosul Israel, cândva capitala necredinciosului Ahab, unde Nabuftei avea vie și unde cânii au lins sângele trufașei și incorectivei păgâne Iezabela. Ițindu-se lângă dealurile Ghelvua, care se ridică la 1800 picioare deasupra nivelului mării, la jumătatea drumului între Isreel și Tabor, era situat satul Sunem, în care cândva prorocul Elisei s'a folosit de ospitalitatea bunei văduve sunemite, și patria Abisagei, cea mai frumoasă dintre fete

în regatul lui David. Şi aicea alăturea, de ceia parte de dealuri erau situate oraşele Nain, unde i-a fost dat în urmă unui tânăr să se scoale iarăşi la viaţă de pe patul său de moarte, şi Aendor, unde Saul a văzut umbra lui Samuil chemată din mormânt. Aproape tot de acest deal, pe partea lui sudică, curgea din stâncă izvorul Harod, unde Ghedeon a supus ispitirii pe soldaţii cei ce se adunase sub steagul său pentru luptă contra prădalnicilor madianiţi (Jud. VII, 1). Din partea sudică a văii, în care şerpuia pârâiaşul acesta, se ridicau munţii Ghelvua, unde a căzut într'o luptă disperată Saul cu trei fii ai săi (1 Regi, XXXI, 12).

Din vârful dealurilor Nazaretului se deschidea vederea asupra tuturor acestor localităţi, dar ea cuprindea încă şi mai mult. I. Flavie spune, că în acel timp în Galileea erau peste două sute patruzeci de oraşe şi cincisprezece cetăţi. Printre aceste din urmă în cea mai apropiată împrejurime a oraşului natal al lui Hristos erau Taborul, Sepforisul şi Ietopata, şi după aceea puţin mai departe, dar tot în câmpul vederei, se aflau Safed şi Cezareea lui Filip. Din mărturia ev. Marcu se vede că, coastele dealurilor Galileii erau sămănate cu oraşe, sate şi cătune (De exemplu Marcu, I, 45; XII, 1; II, 23; VI, 6, 36, 56). Nici un petec de pământ nu rămânea nelucrat, şi subîmpărţirile mărunte de pământ, din cauza desimei populaţiunii, a dus chiar la aceea, că plugul a cedat locul sapei (Luca, XVI, 8). Păşunile erau transformate în lanuri, ca unele ce dădeau mai mult venit decât turmele, care se păşteau numai în munţii sirieni şi pe dealurile Iudeei. Despre bogăţia terenului şi înălţimea culturii mărturiseşte lămurit. I. Flavie. „Provincea aceasta, – zice el, – nu sufere niciodată de lipsa de populaţie, pentru că terenul roditor al ei totdeauna abundă în arbori de tot felul, şi dă recoltă minunată agricultorului. Pământul se lucrează cu cea mai mare iscusinţă şi nu rămâne nelucrat nici un petec. Pe lângă acele îndămânări pentru o viaţă fără lipsuri, pe care le prezenta această province, nu-i de mirare, că ea era sămănată cu oraşe şi sate populate, dintre care multe puternic întărite. Cele mai mici din ele au mai mult de 15.000 de locuitori" [1]). Uşurinţa, cu care I. Flavie mai târziu a năimit printre galilieni o armată de 100.000 de oameni, arată deasemenea densitatea populaţiunii, care, probabil, se ridică până la două milioane suflete, şi prosperitatea generală a ţării se poate vedea din aceea, că Irod fără greutate a adunat în Galileea talanţii de contribuţie către romani.

1) Bel. Jud. III, 3, 2. Vito, 45. In loc de 15.000, probabil trebue să citim 1.500.

Evangheliile adeveresc în totul toate acestea. Intr'însele noi necontenit întâlnim cea mai clocotitoare viață. Coastele dealurilor erau acoperite cu vii; în vii ferbea o muncă vioae, câmpiile se sămănau, grădinile se sapau (Mat. XX, 8; XXI, 28; Luc. IX, 62; Marc. 14, 4). In orașe se făceau mereu construcții; la mori necontenit se măcina făină fină; jitnițele erau așa de pline, în cât posesorii lor se gândeau să facă altele noui mai mari, și afară din orașe se vedeau pietrele albe a numeroaselor cimitire (Mat. VII, 25; XXIII, 27; Luc. XII, 17, 18; XIV, 30; Marc. IX, 42). Pe drumuri și pela porți orbi și șchiopi așteptau milostenie dela trecători; muncitorii se angajau în piețe și zilarii se înșirau sara spre casă cu plugurile lor; în depărtare se auzea cântecele și jocurile tineretului fără de grijă, copiii se jucau și vorbeau în piețele și pe ulițile târgului, călătorii băteau pela uși până târziu noaptea (Mat. XI, 16; XX, 3; Luc. XIII, 25; XIV, 23). De dimineața până noaptea târziu se auzea zgomotul de variată viață, așa că oamenii, cufundați cu totul în deșărtăciunea vieții, nu avea urme nici să se gândească la ceva mai înalt. Unul cumpăra țarină și se ducea să o vadă; altul trebuia să încerce noua pereche de boi cumpărați, iar un al treilea era ocupat cu un alt lucru oarecare, cu vreo prăznuire, cu căsătoria sau cu vreo înmormântare (Luc. XIV, 18). După înseși zisa Domnului, ei mâncau, beau, cumpărau, vindeau, sămănau, construiau, se însurau și se măritau[1]). Erau în totul ocupați cu ambiția lor, cu grijile, munca și plăcerile lor, ca și cum viața de aicea niciodată nu avea să se mai isprăvească pentru dânșii.

Populația Galileei nu era curat iudaică, și într'însa intrau mulți venetici diferiți din țările înconjurătoare. Cu toate acestea elementul iudeu predomina în totul peste ceilalți, deși în același timp, sub influența elementelor colaterale, iudaismul acolo pierduse considerabil din escluzivismul său și din îngustimea sa. Totuși, nefiind atât de escluziviști, cu confrații lor din sud, galileenii păstrară cel mai puternic devotament către lege. Ei în cârduri enorme vizitau Ierusalimul în timpul sărbătorilor anuale și erau profund devotați sinagogilor lor și nădejdilor lui Israil.

Prin orașe trăiau fariseii și „legiștii", și prezența lor prin înseși aceasta ne arată existența a o mulțime de sinagogi. La sud în deosebi o mare importanță se dădea tradiției, dar în Galileea poporul se ținea mai mult de lege. In Ierusalim rabinii se dădeau

1) Luca, XVII, 27. Aicea este vorba de contimporanii lui Noe, cari-și petreceau ără grijă viața înainte de venirea potopului.

la diferite subtilități legiste și ritualiste, sau introduceau oare care schimbări, iar galilienii nu sufereau novisme, se refereau cu mare respect către lege și neglijau mărunțișurile cazuisticei fariseice. Atingerea de aproape cu păgânii, în același timp n'a influențat în chip rău nici asupra moralității galilienilor. In multe privințe ei moralmente erau chiar mai severi, decât adevărații iudei în Galileea, de exemplu în contactul sexelor la dânșii se interziceau multe din acelea, care se îngăduiau în Ierusalim. Religia lor era mai liberă, dar în același timp ea era mai profundă, se distingea prin mai puțin formalism, dar prin mai multă vitalitate [1]).

După caracterul lor galilienii se distingeau prin o aleasă bărbăție. Frica, — zice I. Flavie, — niciodată n'a fost un defect al galilienilor. Ei se deprindeau la războiu chiar din copilărie, și țara aceasta totdeauna a fost vestită prin oameni viteji. Aerul de munte pe care-l respirau ei, îi făcea patrioți voinici, dar în patriotismul lor ei se conduceau de râvna către credința lor. Fiind devotați lui Irod din recunoștință pentru stârpirea hoților, care pustiau provincia lor după războaele intestine, și bine dispuși față de Antipa în curgere de 43 de ani a domniei lui, ei cu toate acestea se distingeau de ură adânc înrădăcinată față de Roma, stăpâna păgână a poporului ales. In răzvrătirile, ce au urmat unele după altele, ei cei dintâiu pășau contra oștirilor romane și cei din urmă apărau ruinile Ierusalimului, rămânând fiii vrednici ai acelor strămoși, care „dându-și sufletul la moarte pe înălțimile câmpului" (Jud. V, 18). In acest fel de familii, ca familia gilotului Ezechia și Iuda Galileianul, ura contra Romei trecu din generație în generație și a dat mucenici pentru cauza poporului [2]). O mie cinci sute tineri galilieni au căzut în ultima luptă cu Roma, și sunt încă puține acele istorisiri care ar fi mai atingătoare și mai uimitoare, ca apărarea galilienilor a fortărețelor lor una după alta, cu toată disperata lor luptă. Chiar Tit, ca să ridice duhul oștirii sale, îi dădu ca pildă mărețul eroism a acestor apărători ai libertății lor și devotamentul lor către comandanții lor. I. Flavie se mândrește cu acea nepăsare, cu care galilienii își puneau într'însul nădejdile lor. Deși orașele lor erau distruse în timpul războiului, femeile lor și copiii erau duși în robie,

---

1) Acele trăsături de simplitate, prin care se distingeau galilienii pescari, aleși ca apostoli, nu pot fi atribuite tuturor galilienilor. Lecția Mântuitorului, îndreptată către orașele galiliene, înlătură părerea optimistă a autorului asupra pretinsei religiosități profunde și vitale a Galilienilor. Vezi Mat. II, 20—22.

2) I. Flav. Antig. XX, 5, 2; Bel. Jud, II, 17, 8.

ei încă şi mai mult se îngrijau de siguranţa comandantului lor decât de propria lor bună stare[1]).

Adevăraţii iudei din sud, ca unii ce trăiau în oraşul sfânt sau în apropiere de dânsul, în mijlocul şcolilor rabinice şi sub umbra templului, mândrindu-se cu înalta lor ştiinţă a legii şi cu o mai mare curăţie a sângelui, priveau la galilieni de sus. Ei nu puteau nici să se gândească, că Mesia ar putea să vină din această provincie, pentru că „din Sion va eşi legea şi cuvântul Domnului din Ierusalim (Es, II, 6). De aceea şi Hristos şi-a găsit mult mai mulţi ascultători şi ucenici prin oraşele şi satele Galileii decât în populaţia mândră, cu cunoştinţile sale cărturăreşti ale Iudeei. Intre acestea Galileia din cele mai vechi timpuri s'a distins prin o remarcabilă viaţă cuminte a poporului său. Nu numai fiziceşte şi moral, ci şi în prospeţimea şi puterea intelectuală, galilienii stăteau mai sus de populaţiunea îngustă şi istovită a adevăraţilor iudei, cari se dedeau la interpretări copilăreşti şi la subtilităţile rabinice. Cea mai timpurie poezie a lui Israil a încolţit printre dealurile Galileii, când Barac şi Debora au sărbătorit victoria lor asupra hananienilor. Cântarea cântărilor s'a alcătuit în sufletul celui mai înţelept rege sub impresiunea cerului senin şi în văile luxoase ale acestei provincii, unde cel mai înţelept rege a putut cu propriii săi ochi să vadă, cum smochinul înfrunzeşte, cum viţa de vie înmugurea, şi merii granaţi se acopereau de floare. Prorocul Osie a eşit din tribul lui Zabulon, Naum din Eleaşa care intra în alcătuirea Galileei, şi tot din mijlocul Galilienilor au eşit aproape toţi apostolii, şi deasemenea şi acele femei evlavioase, care s'au consacrat slugirii lui Hristos. Din Galileea însfârşit a eşit şi numele marelui apostol al neamurilor, care în urmă s'a strămutat în Tars, în Cilicia, de oarece neamul lui aparţinea oraşului Galileean Giscala, deşi străbunii lui la început se trăgeau din tribul lui Veniamin. Talmudul în puţine cuvinte caracterizează lămurit toată deosebirea, care separa aceste două provincii; Galileianul iubeşte cinstea, iar iudeul banii[2]). Rabinii admit, că galileianii erau cumpătaţi, curaţi şi religioşi. Devotamentul lor credinţei lor, se manifesta în iubirea lor faţă de templu şi în vizitarea lui necontenită, cu toate că între dânşii se întindea Samaria duşmănoasa lor, şi mulţămită anume râvnei lor. Pasha se prăznuia la Ierusalim în loc de şapte, opt zile. Când s'a arătat Hristos, atuncea ei cu aceeaşi râvnă şi devota-

1) Bel. Jud. III, 7, 33; III, 7, 2.
2) Citată în Sepp. Lebeu Jesu, II, 20.

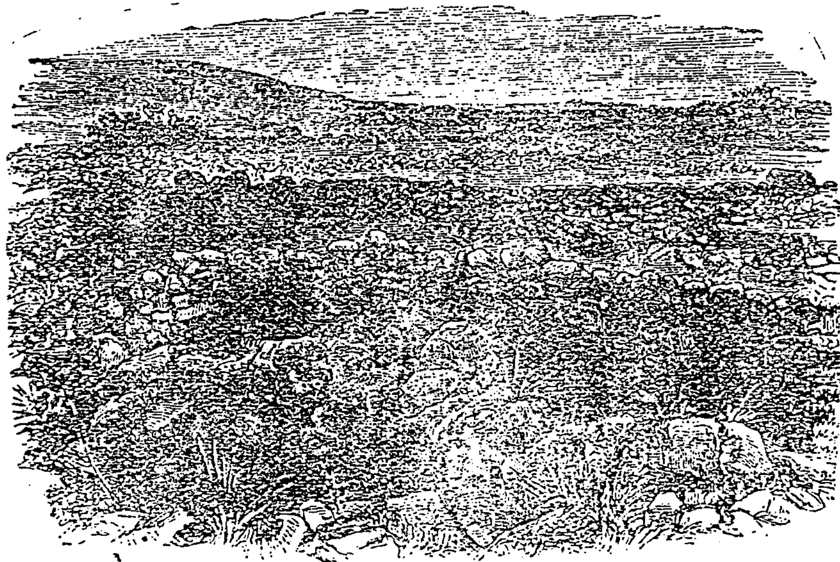
ment au început să-i slujască Lui. Urmărit în alte locuri, Mântuitorul necontenit afla adăpost între dânșii. Ei aproape până în timpul din urmă deschideau pentru El provincea lor, ca refugiu lipsit de primejdie contra prigonirii furioase a Iudeilor. Primele roade ale împărăției Sale El le-a adunat între ei, și anume comunității galiliene a dat El însărcinarea să răspândească și după moartea Sa Evanghelia în toată lumea[1]).

Spre răsărit de Iordan se întindea Pereea, ținut deasemenea esclusiv în Galileea sub stăpânirea lui Irod Antipa și fostă întru câtva locul slujirii la început al lui Ioan Botezătorul și după aceea al lui Hristos. Acest ținut era mai mare decât Galileea înseși și se întindea dela orașul Pela în nord până la fortăreța Mahera în sud, iar dela Iordan spre apus pânăla Filadelfia sau pânăla vechiul Arat-Amon spre răsărit. Astfel ținutul acesta era de aproape 120 chilometri în lungime și 50 chilometri în lățime, deși hotarele lui s'au tot schimbat în diferite timpuri. Pereea era mult mai puțin rodnică în fructe nobile de cât Galileea. „Cea mai mare parte a ei, — zice I. Flavie, — prezintă un pustiu stâncos și mult mai puțin prielnică pentru produsele nobile, decât Galileea proprie. Pe alocurea, totuși, are un teren umed, care produce tot felul de roade, dar mai ales se desvoltă maslinul, vița de vie și palmierul; terenul mai producea tot felul de roade și câmpia era presărată cu arbori de tot felul. In aceste locuri umede terenul este bine udat de pârae, care curg din munți și care niciodată nu sacă, nici chiar vara". Aproape de pustiul, care mărginește acest ținut din partea răsăriteană, se afla fortăreața muntoasă a orașului Gherasa la 1800 picioare deasupra nivelului mărei. Orașul acesta era lângă drumul caravanelor, ce șerpuia munții din Basara, și era locul unui însemnat comerț, unde mărețele sale ruine încă și astăzi ne arată, că în vremea lui Hristos acesta era cel mai frumos oraș din această provincie. Cele 230 de coloane, ce și astăzi stau martore, și ruinele caselor oficiale: baia, teatrele, templele, parcurile și forul, ba deasemenea arcurile de triumf ne dau posibilitatea să ne închipuim limpede măreția sa trecută. Dar e greu de urmărit deasemenea și linia zidurilor orașului. Dela arcul de triumf

1) Sf. Scriptură dă cu totul altă caracteristică galilienilor: „Poporul ce umbla în întuneric a văzut lumină mare: peste cei ce trăiau în țara umbrii morții, lumină a strălucit". (Isaia, IX, 2). Din Evanghelie deasemenea nu se vede, ca galileenii favorizau în chip deosebit pe Mântuitorul; Chiar El zice: nu este proroc nesocotit, fără numai în patria sa și în neamul și casa sa (Marc. IV, 4); despre locuitorii Nazaretului se spune, că ei răsculându-se, l-au izgonit din orașul lor, și ducându-L până în sprînceana muntelui, ca să-L arunce jos (Luca, 20). Rostirile Mântuitorului despre Morazin Vitsvada și Capernaum (vezi-le la Mat.) XI, 20—24.

care se afla la marginea orașului, se întindea un drum lung prin poarta orașului spre for, care încă și astăzi e încins de cincizeci și șapte de coloane ioniene. Cu coloane erau deasemenea împodobite și uliţile, care se întretăeau în unghiuri drepte. Provincia aceasta, când a fost străbătută de Hristos cu predica sa, în genere prezinta un tablou de viața vioae și de industrie. Dar din acel timp viața în această provincie, din cauza unor condițiune neprielnice, s'a săcătuit și a murit, și Gherasa s'a pustiit pentru multe veacuri.

Din alte orașe erau cunoscute Filadilfia, vechea capitala a lui Amon, Esevonul pe calea romană, care ducea din Damasc la Ierihon, Pela, construit ca post militar de veteranii lui Alexandru

Ruinele orașului Gherasa.

cel Mare, și deaceea numită pe numele propriei lor capitale macedonene, și Gadara renumită pe vremea lui Hristos prin apele sale minerale. Gadara a fost restaurată din ruinele sale de Pompeiu și se fălea cu ulițele ei pavate cu bazalt, cu coloanele sale corintice și cu edificiile sale masive în stil roman, în care a fost și Hristos, de oarece în împrejurimile acestui oraș El a vindecat doi îndrăciți (Mat. VIII, 28; Marc. V, 1). Numeroasele gropnițe scobite în dealurile înconjurătoare, încă și astăzi prezintă o mărturie izbitoare a veracității istorisirii evanghelice.

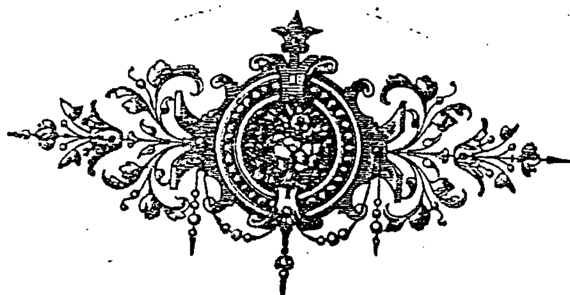
Populațiunea iudaică din Pereea era puțin numeroasă, de oare ce într'insa predominau păgânii. In partea nordică a ei, de preferință trăiau sirieni, iară la sud, arabi. Inseși orașele acestei provincii în cea mai mare parte erau neatârnate cu ținutul ce

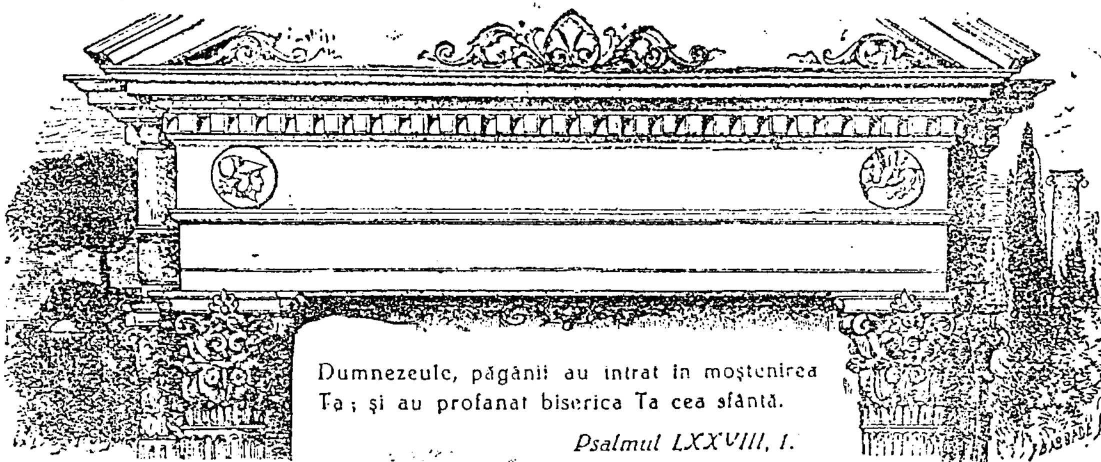
aparţinea fiecăruia din ele, şi astfel, deşi aflându-se în hotarele posesiunilor lui Antipa, în realitate nu alcătuiau parte integrantă cu posesiunile sale. Sub denumirea de Decapolia, care alcătuia un grup de zece oraşe ale sale, — Filadelfia, Gadara, Gipnos Rafana, Dio, Pela, Gherasa şi Canata, împreună cu Schitopole sunt situate pe malul apusean al Iordanului, alcătuiau sub nemijlocita stăpânire romană o alianţă, alcătuită în scopul apărărei contra bandelor locale de prădalnici şi a hoardelor arabe, şi aceasta în realitate le făcea pe ele oare cum un stat aparte. Lui Antipa de fapt îi aparţinea numai acea parte din această provincie, care nu intră în conducerea acestor oraşe.

Mai sus, dincolo de Pereea, pe vremea lui Hristos se afla tetrarhia lui Filip, ce se întindea pânăla coastele Ermonului la nord şi pânăla pustie spre sud. Ea cuprindea în sine ţinuturile Glavonitida, Ituria, Trahonitida, Avramitida şi Batanea. In toate ţinuturile acestea în timpul vieţii pământeşti a Mântuitorului, locuia o mare populaţie iudaică în mijlocul unei populaţiuni încă şi mai numeroase de sirieni, arabi, greci şi fenicieni. Provincia aceasta se afla sub cârmuirea lui Filip, fiul lui Irod şi a Cleopatrei ierusalimleanca. După etatea sa el ocupa mijlocia între Arhelae şi Antipa şi împreună cu dânşii s'a educat la Roma, dar s'a ţinut cu totul la o parte de intrigile familiare şi era destul de sincer, ca să mijlocească pentru causa lui Arhelae înaintea lui August. Fiind cel mai bun dintre fiii lui Irod, el nu numai susţinu causa casei sale, dar s'a şi bucurat de înalt respect înaintea romanilor, iar iudeii îl respectau în chip deosebit pentru că nu era fiul samarinencii, ci se trăgea din fiica Sionului. In curgere de 37 de ani ai domniei lui, el a fost nu mai puţin blând cu supuşii săi, ca şi iubitor de pace faţă de vecinii săi. „El manifesta, - zice I. Flavie, - cumpătare şi linişte în viaţa şi cârmuirea sa. Necontenit a trăit în ţara supuse sieşi şi mereu călătorea printr'însa pentru instaurarea dreptăţii: scaunul său de judecată - sella curulis - pururea-l însoţea, aşa că el putea fi imediat aşezat în piaţă sau lângă drum, ca de pe el să audă plângerile fără nici o amânare“ [1]). Curtea lui consta numai din puţini prieteni, pe care el rar îi schimba, şi despre el se spune, că în grija sa de popor lua dela dânsul aproape mai puţine impozite decât i se cuvenea. Măsurat în ambiţia sa, el se ocupa mai mult de cinstea modestă de a descoperi izvoarele Iordanului decât de slava zgomotoasă politică [2]).

1) I. Flav. Antiq. XVIII, 4, 6.
2) I. Flav. Antiq. XVII, 10, 7.

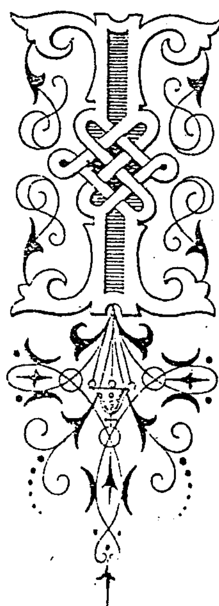
In Evanghelii de el nu se pomenește, deși mărturie bună în favoarea sa servește aceea, că Hristos nu odată a fost în hotarele posesiunilor lui, când se îndepărta dela vicleniile propriului său domnitor Antipa și de ura fariseilor galilieni. Filip era căsătorit cu nepoata sa Salomia, fiica lui Irod Filip, fratele său neîncoronat, și care era vestită prin răutățile ei de Irodiadă. Domnia lui s'a prelungit în tot timpul vieții pământești a Mântuitorului și a murit însfârșit fără de copii, la un an după răstignire, în Vitsaida, sau Livia, pe malul lacului Galileei, și a fost pus în gropnița, pe care și-o făcuse singur ca loc al odihnei sale.

CAPITOLUL X.

LA ZORILE ARĂTĂRII LUI MESIA.

Încă nici un stat nu arătase atât de mare putere de asimilare a popoarele supuse sieși, ca imperiul Roman. Provinciile supuse lui de obiceiu mai târziu își înecau viața lor națională în viața cuceritorului lor. Legile lui, limba și religia într'o măsură mai mare sau mai mică se înrădăcinau pretutindenea, unde erau înălțați vulturii săi, și dovadă a triumfului său servește larga răspândire a rasei așa zise romană chiar și în ziua de astăzi. Dar cu totul altmintirelea era în Palestina. Acolo Roma se întâlni cu o stare de lucruri necunoscută ei până atuncea, asupra căreia ea nu întoarse atențiunea cuvenită, dar nici, nu fu în stare să o priceapă. Iberii sau Galii, fiind odată cuceriți, nu le mai pricinui vreo nouă grijă cuceritorului, ci curând primeau obiceiurile, civilizația și legile Romei. Numai muntenii Iudeii refuzau orce raporturi pașnice cu stăpânitorul lumii, se raportau cu dispreț trufaș, către cei mai mândrii fii ai săi și chiar în prezența lor, în țara lor, priveau ca la niște spurcați.

Școala cea aspră de veacuri, străbătută de poporul iudeu până la cucerirea Palestinei de către Roma, sub Pompeiu, făurise

dintr'însul sub toate raporturile un popor unic în felul său. Instituţiile religioase ale strămoşilor devenirā pentru dânsul obiectul devotamentului pasionat de neînvins, de care se entuziasma toată viaţa. Nenorocirea robiei babilonice, învăţătura conducătorilor lui după întoarcerea din robie şi a succesorilor lor şi lupta religioasă-morală sub steagul unor astfel de patrioţi plini de abnegaţie, cum au fost Macabeii, au făcut din iudei, încetul cu încetul un popor, a cărui existenţă era strâns legată cu legea lui; un popor, care era gata să suporte mai curând orce tortură şi să se predea să fie mâncat de fiarele sălbatece în circ, decât să schimbe un singur cuvânt din cele ce se opreau de lege[1]). Şi femeile erau gata să sufere toate chinurile muceniciei decât să guste hrană necurată, şi bărbaţii erau gata mai curând să se predea la tăiere în bucăţi fără nici o încercare de împotrivire, decât să scoată sabia în ziua sâmbetei (1 Macav. II, 27–38). Toată viaţa lui era anturată de rituale şi de instituţiuni religioase, care aveau pentru dânsul caracter absolut sacru. Contactul cu celelalte popoare după putinţă se admitea numai până la anumite limite. El se îndepărtă de toate celelalte popoare, ca de necurăţenie sau ca de lepră. Iudeul cum se cade evita pe păgân sau pe samarinean; fariseul se ferea de iudeul de rând; evreul ascetic se depărta de toţi oamenii în genere în pustie. Frica de întinarea rituală silea pe fiecare să caute singurul refugiu de ea în pustie până ce însfârşit lucrurile ajunseră la o stare bolnăvicioasă, de felul acela, în care se aflau coloniştii samarineni ai insulelor mărei Roşii, care rugau pe fiecare străin să nu se apropie de ei[2]). Inseşi ţara, sfinţită prin atât de multe curăţiri, se considera sfântă, şi deaceea pentru simţul poporului nu putea fi o întinare mai mare decât dacă cineva sub raport ritual necurat s'ar apuca să o profaneze prin prezenţa sa. Chiar şi printre iudei, toţi cereau unul dela altul susţinerea sau restabilirea curăţeniei sale; dar prezenţa păgânilor între ei făcea profanarea zilnică aproape inevitabilă. Iţi poţi închipui, ce groază a fost pentru popor, când chiar sfânta sfintelor, în care putea să intre numai singur arhiereul şi încă şi el numai odată în an, – după multe curăţiri, a fost profanată de păgânul Pompei şi când însuşi numele Dumnezeului lor, pe care iudeii nu îndrăzneau să-L rostească, începu zilnic să fie supus la hule de către soldaţii romani păgâni! Plângerea psalmistului izbucnind din pieptul său în timpul deja demult trecut deveni din nou deviza fiecărui iudeu:

1) I, Flav. C. Apion. I, 8; II, 31, 32, 33, 38.
2) Jost. Geschichte, I, 7 II.

„Dumnezeule, păgânii au intrat în moștenirea Ta, și au spurcat biserica Ta cea sfântă!" (Ps. LXXVIII, [1]).

Asemenea nenorocire iudeii o puteau atribui numai mâniei lui Iehova pe poporul său cel ales. In sinagogi necontenit se citeau cuvintele, în care limpede se exprima această judecată a lui Dumnezeu: „Și s'a aprins mânia Domnului asupra poporului Lui, și s'a îngrețoșat El de moștenirea Sa, și i-a dat pe dânșii în mânile păgânilor, și cei ce-i urau au început să-i stăpânească" (Ps. CV, 40, 41). Inseși pământul se afla sub blestăm. Poporului i se părea că oarecum asupra lui nu mai cădea îndestulător roua binecuvântării, pare că fructele își pierduse aroma și gustul, și ogoarele nu mai dădeau secerișurile cuvenite[2]). Romanul practic nu putea pricepe pe un popor așa de idealist; după părerea sa, legea lui avea nu mai puțină importanță superioară decât și la iudei, dar legea lui era legea imperiului, iar legea iudeului era a Dumnezeului celui nevăzut; scopul ei principal era susținerea ordinei externe și a civilizației materiale, pecând iudeul se raporta neglijent la progresul material și se scula contra celei mai prime condiții de supunere politică.

Asemenea iudeului, romanul pleca dela ideea de datorie; dar aceasta era datoria, pe care el o datora statului; iudeul însă lepăda orce independență în ce privește autoritatea pământească și se ținea strâns numai de teocrație. Romanul se îngrija numai de viața prezentă, iar pentru iudeu toate cele prezente erau indiferente. Unul se închina celor văzute, celălalt celor nevăzute. Pentru iudeu, romanul era un om necurat și lepros; pentru roman iudeul era ridicol după religia sa și uricioși în fața trufiei sale. Ambii se disprețuiau unul pe altul. Pompei a început cu aceea, că s'a raportat cu nepăsare către credințele lor sfinte, și succesorii săi au pășit pe urmele lui. Desrădăcinătorul casei lor regale și prietenul samarinenilor urâți de dânșii, a fost făcut rege în Ierusalim, și mai târziu procuratorii romani au stors orce vlagă din țară și au împilat poporul pânăla extrem, nedând nici o atențiune la cele mai delicate sentimente a lor. Religia romană consta din credința în puterea magică a numelui de roman și în invincibilitatea armei romane; într'însa se diviniza numai forța brutală, fără suflet și crudă. Slujitorii unei astfel de religii nu puteau să înțeleagă nimic așa ceva înalt, ce alcătuia obiectul credinței iudaice, și pentru dânșii era ciudată însuși înălțimea

1) Mischina citată la Gfrörer, das Jahrhunder des Heils, II, 196.
2) Idem.

pentru oameni de a da o importanţă înaltă ideei, şi încă şi mai puţin a muri pentru ea.

Nu-i de mirare că, cărturarii iudei vedeau în imperiul roman a patra fiară a vestitei vedenii a prorocului Daniil, fiară, „care era deosebită de toate şi foarte grozavă, cu dinţii de fer şi unghiile de aramă, mânca şi sfărma, şi restul călca cu picioarele" (Dan. VII, 19). „Doamne", se spune în una din cărţile cele mai noui, „pentru noi ai creiat Tu veacul acesta. Iar despre celelalte popoară, care se trag din Adam, Tu ai zis, că ele sunt nimica, ci-s asemenea scuipatului şi toată mulţimea lor Tu o ai asămănat picăturilor, care picură din vas. Şi acum, Doamne, iată aceste popoară socotite de Tine drept nimica, au început să ne stăpânească pe noi şi să ne mănânce. Iară noi, poporul Tău, pe care Tu l-ai numit întâiu născutul Tău, unul născut, iubitul Tău, suntem daţi în mânile lor. Dacă pentru noi este creat veacul acesta, pentruce nu primim noi moştenire cu veacul? Şi până când aceasta?" (3 Ezdra, VI, 55-59). In urmă iudeii anume către romani aplicau cuvinte, în care se exprimă preamărirea iudaismului peste lumea ceialaltă. „Ascultă, ce am să-ţi vorbesc eu şi ce are să-ţi spună Cel preaînalt - şi cu privire la romani au interpretat iudeii aceste cuvinte - n'ai rămas tu eşti oare rămas din cele patru hiară, pe care eu le-am pus să domnească în veacul Meu, ca printr'însele să vie sfârşitul vremilor acelora, şi a patra din ele a venit şi a pus capăt tuturor fiarelor foarte înainte şi a ţinut veacul în mare groază şi toată lumea în impilare grea şi cu cea mai mare strâmtorare a celor de sub stăpânire şi atât de multă vreme a locuit pe pământ cu vicleşug. Tu ai judecat pământul nu după dreptate. Tu ai strâmtorat pe cei blânzi, ai jignit pe făcătorii de pace, ai iubit pe mincinoşi, ai ruinat casele acelora, care au adus folos, şi ai dărâmat zidurile acelora, care nu ţi-au adus vătămare. Şi a intrat la Cel preaînalt jignirea ta, şi trufia ta la Cel puternic. Şi a privit Cel preaînalt la vremile trufiei, şi iată ele s'au terminat, s'a umplut măsura nelegiuirilor ei. Deaceea să dispari tu, vulturule, cu groznicile aripi ale tale, cu greţoasele tale pene, cu relele tale capete, cu crudele tale ghiară şi cu tot trupul tău netrebnic, ca să se odihnească tot

Vultur de mare (Leo. XI, 13).

pământul și să scape de silnicia ta și să nădăjduiască în judecata și mila Creatorului său" (3 Ezdra,XI, 38-46).

O astfel de ură neîmpăcată și dispreț crâncen din partea unui popor așa de slab și în multe privințe așa de ridicol pentru romani, firește întâmpină împotrivire o neiubire la fel și, dacă e posibil, o și mai mare disprețuire. Iudeii la început în Roma în mare măsură constau din robi, și numărul lor din an în an se mărea, de oarece ei cârduri întregi se vindeau în piețele de nevolnici. Dar cumpărătorii găsiră, că robii dintre iudei, cu legea și cu ritualele lor pricinuiau mai multă grijă în gospodărie decât să fi fost buni de lucru; și deaceea li se îngădui să-și răscumpere libertatea pe prețuri foarte mari. Astfel în Roma se îngrămădi treptat o enormă mulțime de libertini iudei spre groaza romanilor în genere, care îi enumerau la una din cele mai mari plăgi ale orașului. Din cartea Faptelor Apostolilor se vede, cât de adesa au fost ei pricina turburărilor (Fapt. IX, 23; XIII, 45, 50; XIV, 1; XIV, 19; XVI, 10; XVII, 5; XVIII, 1, 2; XXI, 30). Mizerabili, zoioși, turburători, desgustători și necontenit aroganți în nădejdea de a-și face prozeliți, iudeii au fost pe rând obiectul deosebit al glumelor, al injuriilor și al urei aroganților romani, și această ură a sporit din pricina acelei indulgențe care religia lor o găsi pintre femeile și fetele romanilor. Demnitarii, cari plecau din Roma în Iudeea pentru guvernarea acestui popor, deja aduse se cu sine dispreț și desgust pentru dânsul, care-și găsise expresia sa în dispoziția de a crede povestirile așa de revoltătoare și absurde, cum e aceea, cum că iudeii în templul lor s'ar fi închinând la un cap de măgar, ca la Dumnezeu[1]). Ce referințe către sine ar fi putut ei aștepta dela romani și dela guvernul roman, aceasta se vede din multe sentințe ale scriitorilor romani. Vorbind de iudeii, trimiși în Sardinia, cu climatul ei ucigător pentru a nimici acolo pe bandiți, Tacit adaugă, că „chiar dacă ei vor peri din pricina climatului, nu va fi nici o pagubă"[2]). Apolonie Teonul ar fi spus lui Vespasian în Alexandria: „Când cineva a venit de pe câmpul de războiu și a spus, că voi ați fi ucis pânăla 30.000 de iudei și în altă bătălie pânăla 50.000, atunci eu am luat pe vorbitor la o parte și l-am întrebat: ce-mi vorbești tu de asta; se poate oare să nu ai ceva mai demn de spus"[3]). Chiar Marc Aureliu, cel mai înalt în vederile sale mai târziu, ar fi ma-

1) Fac. Hist. 51.
2) Annal. II, 85.
3) Philost. Ap. II, 33.

nifestat o aşa ură către iudei, care după dispreţul său muşcător întrece un raport tot aşa de muşcător faţă de dânşii a tuturor celorlalţi. „O marcomani, şi sarmaţi!" esclamă împăratul trecând din Egipt în Palestina, şi pomenind despre iudei: „eu am găsit în fine un popor, care e mai jos şi mai rău chiar şi decât voi".

Dintru început iudeii se raportau către romani cu mirare şi-i respectau pentru vitejia lor şi pentru marile întreprinderi. Iuda Macabeul a obţinut o alianţă cu dânşii, şi chiar şi mai târziu, în timpul domniei lui Ioan Hircan poporul încă nutrea faţă de ei sentimente bune. Pricina pentru care s'a săvârşit asemenea schimbare bruscă, a fost greşala lui Pompei. Viclenia, cu care el a pus stăpânire pe ţară şi pe capitala Iudeei, obraznicul dispreţ, cu care el a întinat Sfânta Sfintelor, şi aroganţa, care l-a făcut, în scopul înălţării triumfului său, să ducă în captivitate familia regală, care cu încredere se dăduse sub protecţiunea sa, stârniră în poporul iudeu o ură de nedesrădăcinat către înseşi numele de roman, - ură, care în trăsături înflăcărate se înfăţişează în literatura sa contimporană (în aşa numiţii psalmi ai lui Solomon şi alţii). Urcarea pe tronul lui David a uriciosului idumeian Irod, târâiturile acestuia înaintea Romei şi trădarea faţă de ceeace patrioţii considerau operă naţională, încă şi mai mult întăriră într'înşii aceste sentimente.

In mijlocul tuturor acestor nenorociri şi decăderi în viaţa sa, poporul totuşi se menţinu pe nesimţite în credinţa sa scumpă sufletului său, pe care o susţinea în sine focul ferbinte al conştiinţei sale religioase şi morale. In cărţile lor sfinte necontenit se prezicea arătarea marelui Izbăvitor, care va izbăvi pe Israil din toate necazurile lui. „Toţi prorocii, - spune talmudul, - au prorocit numai despre zilele lui Mesia". In timpurile de mai târziu nădejdea aceasta o desvoltase cu deosebire largă în literatura naţională. Incă cu patru veacuri înainte de naşterea lui Hristos cartea prorocului Daniil a produs o profundă impresiune prin prezicirile sale, ce au căpătat o răspândire generală, despre peirea păgânilor şi înălţarea poporului celui ales pe cea mai înaltă treaptă a slavei sub stăpânirea lui Mesia (Dan. VII, 13, 14, 18). La început, aceste prorocii se interpretau în senzul aplicării lor la nenorocitul period al prigoanei religioase sub Antioh Epifanul (între anii 175-161 a. Hr.), care a provocat răscoala macabeică şi s'a terminat prin o eliberare vremelnică a poporului, cu un mic luminiş de prosperitate, ca şi cum ar fi prevestit împărăţia lui Mesia. „Păgânii vor devora tot pământul, călcându-l şi sfă-

rămându-l, dar împărăția și stăpânirea, slava cârmuirei de sub tot ceriul se va da poporului sfânt al Celui Preasfânt, împărăția Căruia este împărăție veșnică și toate stăpânirile vor servi și se vor supune lui". In asemenea cuvinte Israil vedea slava viitoare politică în calitate de sediu al teocrației universale, care trebuia să înlocuiască regatele păgânești și să înflorească în stăpânirea sa veșnică peste toată omenirea. In capul acestei monarhii universale, după vederile lor, va sta „Fiul omenesc", care va veni pe norii cerîului și va primi stăpânirea, slava și împărăția, așa că toate popoarele, neamurile și limbile vor fi date Lui de către Cel vechiu de zile și vor sluji Lui în veci (Dan. VII, 13, 14, 18, 22, 23, 27).

Când slava repede trecătoare a periodului Macabeilor, după o scurtă strălucire, iarăși s'a întunecat și sub înrâurirea descompunitoare a cârmuitorilor de mai târziu a sosit decăderea entuziasmului religios, ca reacție apăru vasta literatură, care, intemeindu-se pe cărțile prorocești ale lui Daniil, arătă o profundă înrâurire asupra duhului poporului. După întoarcere a poporului din robia Babionului, vocile vii ale prorocilor în mijlocul lui au mutit. Adevărat, au mai apărut și apoi proroci, ca Zaharia și Malahia, și după întoarcerea din robie, dar cu acești din urmă, după recunoașterea generală, s'a terminat seria prorocilor. In realitate și el singur a vestit despre această construire a prorocilor, indicând la venirea lui Ilie, ca prevestitor sosirei zilei celei mari și groznice a lui Iehova (Malah. IV, 6). Din acest timp în popor s'a înrădăcinat credința, că Ilie sau în genere „un proroc asemenea lui Moise" (Deuter. XVIII, 10) se va arăta propoveduitor al lui Mesia și al împărăției Lui. Situația suigeneris a poporului inevitabil dădu acestei slave viitoare a lui un caracter mai degrab politic, decât duhovnicesc, pentrucă Impărăția lui Dumnezeu el o înțelegea în sensul teocrației, cum era ea pe vremea lui Moise, în sensul unui regat pământesc, în capul căruia stă Dumnezeu, iar Unsul Lui în calitate de locțiitor împlinește legea Lui scrisă. Pintre ei se afirma tot mai mult ideea că Unsul, adecă Mesia, va reprezenta ceva în felul acelor conducători de popoară, care apărea în vechea lui istorie. Ei știau istoria lui Moise, Iisus Navi, judecătorilor și regilor; știau, că despre patriarhi în sf. Scriptură se spune ca de unșii lui Iehova sau Mesiii Lui, și asemenea numire se aplica arhiereilor și prorocilor, regilor și chiar regelui Persiei, Cirus. Pintre iudeii de mai târziu, din timpul ce a precedat imediat arătării lui Hristos, cuvântul Mesia deveni numirea obișnuită a

Izbăvitorului, prezis de proroci, și aproape esclusiv mărginit de ei. Dar înțelesul lui duhovnicesc în realitate niciodată nu s'a deosebit de cel politic, și confundarea acestor concepții încă și mai mult a fost ajutată de învățații cărturari, care sub impresia agitațiilor petrecute în viața lor, și pozitiv și-au creiat chipul unui Mesia politic. Negreșit, în sufletul numai a puține persoane mai înălțate sufletește ideea despre împărăția lui Mesia rămăsese curată și înaltă. Inima unor astfel de persoane, ca Zaharia, Elisabeta, drepții Simeon și Ana, etc. simțea limpede nevoea de răscumpărarea poporului de sub jugul său duhovnicesc și a stricăciunii. Dar numai anume persoane, înțelegând așa împărăția lui Mesia, erau străine de visurile mândre de închipuirea religioasă-politică a iudeilor. Ideia predominantă însă a rabinilor și poporului în genere, pe vremea lui Hristos era aceea, că Mesia va fi pur și simplu un rege mare, care va întemeia o împărăție neîntrecută în strălucire. Chiar ideia despre origina Sa cerească nu era generală, și aproape toți își închipuiau, că El va fi numai simplu un om-erou, care va duce pe iudei la biruință. După părerea lor, El însuși nu va ști, că El este Mesia, până nu va veni Ilie, însoțit de alți proroci, și-L va unge. Până atuncea el se va ascunde de popor, trăind necunoscut între dânșii. Cei mai buni rabini învățau, că arătarea Lui o împedecau păcatele poporului, și că „dacă iudeii se vor pocăi măcar pentru o singură zi, El n'ar întârzia a se arăta“. La început El trebuia să se arate la nord, pentrucă cele zece triburi israilite, au fost întâiu supuse robiei de către păgâni, cele dintâiu și trebue să capete eliberarea. Mesia trebuia să elibereze pe Israil cu puterea armelor și să-i supună lui toată lumea. „Cât de minunat, – se spune în targumul ierusalimlean, – Regele Mesia, care se trage din casa lui Iuda! El își încinge mijlocul său și se pogoară și poruncește să se înceapă lupta contra vrășmașilor Săi și ucide pe regii lor și pe căpetenii, și nimenea nu e puternic până întru atâta, ca să i se împotrivească. El va roși munții cu sângele vrășmașilor săi uciși; hainele Lui roșite cu sângele lor, sunt asemenea cu coaja bobițelor purpurii“, „hiarele câmpului în curgere de 12 luni se vor hrăni cu trupurile ucișilor, și paserile aerului se vor nutri cu ele în curgere de șapte ani“. Domnul, – se spune mai departe în Targum, – își vor răsbuna pentru noi pe taberile lui Gog. In ceasul acela va fi sfărmată puterea popoarelor; ele vor fi asemenea corăbiei, pe care sunt sfărâmate catargurile și pe care e sfărmată cârma, așa că nu se mai pot ridica vintrelele deasupra

ei. Atunci Israil va împărţi comorile popoarelor între sine, — marele depozit de pradă şi de bogăţie, aşa că dacă între ei vor fi şchiopi şi orbi, atuncea şi ei vor primi partea lor. Atuncea păgânii se vor întoarce la Domnul şi vor umbla în lumina Lui. Intemeiată astfel împărăţia universală va fi raiul pământesc pentru iudei. In ziua aceea, ziceau rabinii, pânea va creşte din belşug până chiar şi pe vârfurile munţilor, şi tulpina verdeţelor va fi asemenea arborilor de palmier sau coloanelor. Dar la acestea nu va fi nici o greutate la seceriş, pentrucă Dumnezeu va trimite din salaşurile sale vânt, care va sufla direct din spice făină. Un spic de grâu va fi la mărime cât două burdufuri din cei mai mari boi. Toţi arborii vor aduce necontenit roade. Un strugure de vie va umple o corabie întreagă, şi când va fi adus acasă, atunci vinul din el va curge ca din poloboc. Acest mare rege va avea o capitală mare, şi deacum-Ierusalimul, capitala regelui Mesia — va fi slăvit fără încetare. In celelalte zile, ziceau rabinii, Dumnezeu va aduna la un loc Sinaia, Taborul şi Carmilul, şi pe ei va pune Ierusalimul. Oraşul va fi aşa de mare, încât va acoperi atâta spaţiu, încât un cal abea-l va înconjura într'o zi de dimineaţă până sara. Hotarele lui se vor întinde pânăla porţile Damascului. Unii rabini vorbeau chiar, că casele într'însul se vor construi pânăla o înălţime de cinci chilometri. Porţile lui vor fi făcute din pietre preţioase şi de perle, înalte de treizeci de coţi şi lăţime. Ţara împrejurul lui va fi plină de perle şi de pietre preţioase, aşa că iudeii din toate ţările lumii pot veni şi să ia dintr'însele cât îi trebue fiecăruia [1]).

In acest măreţ oraş, continuau să propovăduiască rabinii, Mesia va împărăţi peste poporul care va fi tot alcătuit din proroci. De sub templu va curge un râu roditor şi va uda pământul, şi malurile lui se vor umbri de arbori, încărcaţi de cele mai luxoase fructe. Nu vor mai fi nici boale, nici vreo lipsă; nu vor mai fi nici şchiopi, nici orbi, nici leproşi, muţii vor vorbi şi surzii vor auzi. Cu un cuvânt, asta va fi timpul împărăţiei slavei şi a desfătărilor poporului iudeu.

Toate ideile acestea referitoare la Mesia, propoveduite de rabini în chip exagerat, îşi găsiră o reflexiune mai curată în literatura religioasă-naţională a acelui timp, ca de exemplu în aşa numiţii psalmi ai lui Solomon, scrişi în timpul invaziei lui Pom-

1) E de remarcat, că toate aceste alurări rabinii le extrăgeau din sf. Scriptură, în care se sileau să găsească locuri, cu care s'ar fi confirmat aceste păreri ale lor. Aşa de exemplu ei se refereau la Is. II, 2; Zahar. IX, 1; XIV, 10, 20; Ioil, III, 1; Iezec. XXXII 12, etc.

peiu. Intr'înşii se exprimă încredinţarea tare, în venirea lui Mesia, care va restabili împărăţia veşnică a lui Dumnezeu, când fiii şi fiicele Ierusalimului vor fi iarăşi aduşi dela răsărit şi dela apus, pentrucă Iehova s'a milostivit asupra stărei lor nenorocite [1]. Psalmii 17 şi 18 cu o deosebită vioiciune şi frumuseţă reproduc înaintea noastră acele nădejdi, cu care a trăit neamul iudeu în timpul venirii lui Hristos şi care se exprimau în răscoala furtunoasă religioasă a lui Iuda Galelianul. Apoi în descrierea suferinţelor poporului iudeu, psalmistul se adresează cu rugăciune către Dumnezeu pentru răzbunarea contra păgânilor: „Alungă pe păcătoşi din moştenirea Ta, prefă în pulbere mândria nelegiuiţilor, sfarmă toată puterea lor, cum vasul olarului se sfarmă cu toiagul de fer. Nimiceşte cu cuvintele gurii tale pe păgâni, cari au călcat legea Ta, şi prin venirea Fiului lui David păgânii să fugă înaintea feţii Lui. Şi El va aduce popoarele păgâne sub jugul său, şi vor înălţa slava Domnului peste tot pământul. Şi va curăţi El Ierusalimul întru dreptate, aşa că, întocmai ca la început, păgânii vor veni din părţile depărtate ale pământului, să vadă slava lui şi chinuiţii lui, istoviţii fii se vor întoarce cu daruri să vadă slava Domnului, cu care Dumnezeu va proslăvi sfântul oraş al Său. Şi El va fi Regele cel drept peste dânsul, care învaţă despre Dumnezeu. Printre dânşii nu va fi nedreptate în zilele Lui, pentru că ei cu toţii vor fi sfinţi şi Regele lor este Hristos Domnul. Israil nu va nădăjdui în cai, în căruţe, şi în arii, nu va aduna pentru sine argint şi aur pentru războiu, şi nu se va bizui pe armată numeroasă în ziua luptei. Insuşi Domnul este Regele lui, şi nădejdea lui este în Dumnezeu atotputernicul, şi El va lovi pe toţi păgânii cu groază înaintea sa [2]. O descriere încă şi mai luminoasă a acestor aşteptări se cuprinde în cartea a treia a lui Ezdra. Indicând aceia, că la sfârşitul veacului acestuia se va face rege Isav (aluzie la stăpânirea edomită), scriitorul sacru zice, că în timpul vieţii lui, sau la moartea lui, se va pogorî din ceriu Mesia cu acei bărbaţi, care n'au gustat moartea, şi cărţile vor deschide în faţa tăriei, şi toţi laolaltă îi vor vedea, şi va trâmbiţa trâmbiţă cu zgomot, şi faţa tuturor se va îngălbeni, auzind-o. Prietenii se vor lupta în acea vreme contra prietenilor, şi se va îngrozi pământul cu ceice trăesc pe dânsul, şi vinele izvoarelor se vor opri şi trei ceasuri nu vor curge. „Şi vor vedea oamenii cei aleşi, care n'au gustat moarte dela naşterea lor, şi se va schimba inima celor ce

1) Psalmi Solomonis, edit. Friesche; Ps. XI, 17.
2) Psalmi Solomonis, XVII Ediţia lui Gilgenfeld.

trăesc, şi se va preface în altă simţire Căci răul se va nimici şi va dispare viclenia; va înflori credinţa, va fi biruită stricăciunea, şi va arăta adevărul, care atâta timp a rămas fără rod“ (3 Ezdr. VI, 18—28). Ţara care până atuncea era necunoscută şi fără roade, va fi sămănată, spre ruşinea păgânilor, care vor vedea, cu cât slava împarăţiei lui Mesia e mai presus de slava lor. Dar acest veac de aur va dura numai 400 de ani, la sfârşitul căruia va muri Hristos (3 Ezdr. VII, 28—29). Pământul va dispare, morţii vor învia şi va veni marea judecată, după care „adevărul se va întemeia, credinţa se va întări; se va deschide răsplata, se va scula dreptatea, va înceta de a mai domni nedreptatea (3 Ezdr. VII, 33—35).

Asemenea literatură, care a avut o mare răspândire în popor, susţine într'ânsa cele mai vii nădejdi în venirea curând a lui Mesia, — Mesia anume în acest înţeles. Tema asta după aceea a fost obiectul discuţiilor şi în alte multe cărţi, care înflăcărau sufletul în timpul lui Hristos. Deci, tot nişte asemenea idei se desvoltă în targumuri, în scrierile lui Filon şi în cartea iubileilor. In timpul lui Mesia, citim noi în ultima, „zilele vor începe să se lungească şi fii oamenilor vor trăi mai mult din generaţiune în generaţiune şi din zi în zi, până ce viaţa lor va ajunge aproape o mie de ani. Nu vor mai fi nici bătrâni, nici slăbănogiţi de viaţă, ci toţi vor fi asemenea copiilor şi băetanilor, şi-şi vor petrece zilele vieţii lor în pace şi bucurie, şi nu va fi între ei nici acuzatori, nici ademenitori; căci toate zilele lor vor fi zilele binecuvântării [1]).

Rezultatul acestor înrâuriri a fost o asemenea stârnire duhovnicească în popor, care în veacul nostru rece şi practic e greu aproape şi de gâcit. Iar între altele realitatea stătea oarecum în contrazicere cu toate aceste nădejdi şi cu atât mai puternic încă făcea să se aştepte realizarea lor cât mai repede. Lunga domnie a lui Irod a avut o enormă înrâurire asupra poporului iudeu. Rezultând dintr'un popor, urît de iudei, şi fiind fiul unui tată uricios, el îşi datora domnia sa senatului roman, care i-a prezentat-o anume ca recunoştinţă pentrucă el a fost în stare să calce în picioare voinţele naţionale ale poporului iudeu şi să apuce titlul de rege iudeu, pe care înainte de dânsul nu l-a purtat nici un străin. După caracterul său, acesta era om crud şi fără de suflet; viaţa lui şi gusturile lui se distingea prin o extremă senzualitate şi prin un caracter păgân; toată natura lui mergea în imponcişare

1) Cartea Iubileelor, XXIII.

cu toată viaţa şi vederile iudeilor. El a ucis unul după altul pe membrii neamului său şi între alţii, pe ultimii reprezentanţi ai casei princiare autoctone, care se cinstea de popor, a dat morţii pe majoritatea rabinilor marcanţi, a umplut ţara de arhitectură păgânească, a întinat Ierusalimul cu circul şi cu teatrul, a înjosit arhieriea, a dat morţii pe doi arhierei, mai întâiu i-a depus, a profanat mormântul lui David prin căutarea de comori într'insul, a ars genealogiile naţionale aşa de mare însemnătate avea succesiunea nu numai în preoţie, ci şi în viaţa de toate zilele; în anii săi deja înaintaţi el arse de vii pe doi rabini vestiţi şi a ucis pe mulţi tineri din Ierusalim pentru râvna pentru lege şi, murind, lăsă în fine ultima poruncă să fie omorâţi anume bătrânii poporului adunaţi, ca în ceasul morţii sale să umplă ţara de bocete şi de durere, dacă nu după dânsul, apoi cel puţin cu prilejul morţii lui. Jugul unui astfel de stăpânitor trebuia să şi poarte poporul iudeu în acest timp de extraordinară agitaţie. Ura poporului către uzurpatorul străin era aşa de mare, că în împotrivirea contra lui se uniră între ele ambele partide principale — a fariseilor şi a saduceilor, cu toată deosebirea dintre ele. Cu excepţia arhiereilor, care au fost creaturile lui Irod, a curtezanilor, care se închinau forţei zilei, şi ostaşilor devotaţi războinicului rege, printre iudei foarte puţini erau pentru Irod. Saduceii se depărtară de curte, arhieria pentru un timp fu luată dela partidul lor. Ea fu dată unei familii din Alexandria cu care Irod se înrudea prin căsătorie, — o familie care trăia în totul cu alte idei, era devotată uriciosului rege şi străină de popor chiar după origina sa. Din timp în timp începură să se ivească şi propoveduitori înflăcăraţi, care prin învăţătura lor înflăcăra duhul poporului împilat. Ultimii mucenici sub domnia lui Irod: Iuda fiul lui Sarifei, şi Matatia, fiul lui Margaluta, au fost în realitate tribunii poporului, sub influenţa cuvântărilor stăruitoare ale cărora s'a produs acea mare turburare, când a fost doborât vulturul roman de aur, care atârna deasupra templului. Ei au fost arşi, dar în locul lor apărură oameni de un gând cu dânşii, partizanii şi amicii ai acelor numeroşi oameni, care fugise în munţi, ca din timp în timp să năvălească asupra armatei lui Irod. Deşi irodianii, cum se numeau toţi partizanii idumeianul urît de popor, îi considera bandiţi, dar în realitate ei erau Macabeii timpului lor. „Urmaşii lui Iuda Galileianu, zice Iosif Flavie [1]) în toate părerile sale sunt de acord cu fariseii, adecă cu poporul. Dar ei au o pasiune de nedesrădăcinat pentru libertate şi nu vor să recunoască de stăpânitor al

1) I. Flav. Antiq. XXIII, 1, 6.

lor pe nimenea afară de Dumnezeu. Ei nu socotesc decât drept nimica orce pătimire, ce li s'ar întâmpla să sufere, orcât de grozave ar fi ele, şi nu dau nicio atenţiune pătimirilor, pe care rudeniile, sau prietenii lor ar avea să le îndure din pricina lor (pentrucă aceşti din urmă s'au supus pedepsei în caz că ei n'au fost prinşi ca vinovaţi). Dar nimica nu-i putea constrânge să recunoască vre un om oare care de stăpân al lor". Pentru predarea lui Ezechia, tatăl lui Iuda, la moarte, la începutul domniei lui Irod, Sinedriul, care încă continua să existe, a făcut chiar încercarea să tragă pe Irod la Judecată, ceeace el niciodată n'ar fi făcut, dacă acesta ar fi fost un simplu bandit. Dar cum se raporta poporul către fiul său Iuda, aceasta se vede din cuvintele unui rabin: „în viitoarea lume Dumnezeu va aduna împrejurul lui Iuda oameni asemenea lui şi-i va pune înaintea feţii sale. Oamenii de felul acesta s'au prezentat deja lui Pompeiu în Damasc, mijlocind nu pentru Hircan sau Aristobul, ci pentru poporul lui Dumnezeu, instituţiile căruia niciodată nu erau binevoitoare autorităţii regale. Dar aceste idei pentru prima oară devenira deviza unui partid deosebit organizat, anume sub domnia lui Irod şi imediat înainte de moartea lui. Dar poporul se plictisise de judecătorii şi de discuţiile lipsite de viaţă ale cāturarilor. Subtilităţile şi discuţiile lor legiste nu-i mişcau inima. Dar când apăreau astfel de oameni, ca Ezechia, Iuda Galileianul, Matatia şi Iuda, fiul lui Sarifeu, atunci cuvântările lor aprindeau în inimile lui flăcăra nepotolită a patriotismului. Aceşti oameni nu dădeau atenţiune la subtilităţile goale, ci propoveduiau şi stârneau. Discuţiile lor ei le întreţineau nu asupra unor oare care locuri obscure din cartea Eşirei sau Levitic, ci luau ca texte ale lor cuvintele inspirate ale prorocilor, sfaturile arzătoare şi entuziaste ale lui Isaia şi Ieremia. Anume aceste texte ei le repetau, le tâlcuiau şi le desvoltau gloatelor poporului ce cu sete le ascultau. Glasul vechilor proroci primi din nou vitalitatea lui şi era până întru atât aplicabil la vremea ce se străbătea, încât părea că sfintele cărţi ale lor erau scrise anume pentru el. Era deajuns, ca în loc de Ioachim să zici Irod, în loc de Babilon, să zici Roma, şi posomorîtele prorocii ale lui Ieremia, se părea, că sunt gata să se realizeze din nou şi asupra noului Templu. Arborele aproape uscat al naţionalităţii iudaice, se părea, că se însângera din nou. Pe terenul cuvântului lui Dumnezeu el înverzi din nou şi iarăşi întinse ramurile sale. Dar toţi heralzii, sub stârnirea cărora se producea asemenea înviorare, au plătit slava lor primejdioasă cu moarte silnică.

In timpul vieţii pământeşti a Mântuitorului în partidele religioase-morale s'au produs diferite schimbări. Voetuzimii, sau Alexandrinii, ridicaţi de Irod la vrednicia de arhierei, deveniră irodieni, adecă aderenţii regelui. Ei nădăjduiau, că sub protecţiunea regelui şi a romanilor ei vor fi în stare să menţină trebile bisericeşti în starea lor prezentă şi să menţină pentru dânşii privilegiile lor. Acesta era un cerc al acelor case arhiereşti, despre cruzimea şi trufia cărora vorbeşte aşa de des Talmudul. Poporul ura aşa de mult acest cerc arhieresc, încât pe uliţele Ierusulimului răsunau liber asemenea anateme asupra lui: „Blestăm casei lui Boet! Blestăm asupra casei lui Hanan[1])! Blestăm asupra şueratului ei de viperă! Blestăm asupra casei lui Ismailben — Fabi! Blestăm asupra pumnilor lor! Insuşi ei arhiereii, fiii lor administrează banii, ginerii lor sunt căpetenii şi slugi stâlcesc poporul cu ciomegile lor!" [2]). Pridvoarele lăcaşului sfânt, — continuă Talmudul,— răsunau de patru strigăte: Depărtaţi-vă de aicea, fiii lui Elie[3]), voi aţi profanat templul celui veşnic; depărtaţi-vă de aicea Isahar Chefr Barcai, care se gândeşte numai la sine şi profanează jertfele sacre[4]). După aceea cu ironie amară răsună strigătul: Deschide porţile Tale, o, templule, şi dă drumul lui Ismail-ben-Fabi, ucenicul lui Finees[5]), ca să săvârşască el ritualele arhiereşti! Şi în fine răsună al patrulea glas: „deschideţi-vă larg porţilor, şi daţi drumul lui Iahanan, fiul lui Nehedai, ucenicul îmbuibaţilor şi iubitorilor de plăceri, ca el să devoreze jertfele[6]). Că acest din urmă, urmând exemplul stăpânilor săi romani, a căpătat asemenea numire, va deveni de nemirat, dacă e să credem spusele Talmudului, că el separa pentru bucătăria sa câte treizeci de viţei, tot pe atâtea butoae cu vin şi patruzeci cuşte cu porumbei[7]).

Luxul şi mândria unora din aceşti usurpatori ai vredniciei de arhiereu erau cu adevărat uimitoare. Despre Ismail-ben-Fabi se povesteşte, că mama lui a făcut pentru dânsul haină care a costat 100 de mine, adecă aproape 200.000 lei după cursul nor-

---

1) Arhiereul Hanan, pomenit în Evanghelie.

2. Acest blestem se comunică în Talmud pe temeiul mărturiei lui Abba Saul fără Batait, care era în Ierusalim în timpul lui Agripa I sau curând după aceea şi l-a auzit din gura lui Abba Iosif, locuitor din Ierusalim. Agripa a domnit între anii 37—44 d. Hr. adecă curând după răstignire. Geiger, Urschrift, 118.

3. Asemenea numire se dădea în genere preoţilor pentru necredinţa lor (1 Reg. II, 22.

4. Anume despre el se ştie că îmbrăca mănuşi de mătasă, ca să nu păteze mânile în timpul slujirei jertfelor.

5. Unul din nevrednicii fii ai lui Elie.

6. Pesahim 57 ba şi Keritot, 20 a vezi Derembaurg.

7. Nu se ştie, dealtmintrelea, pentru câtă vreme.

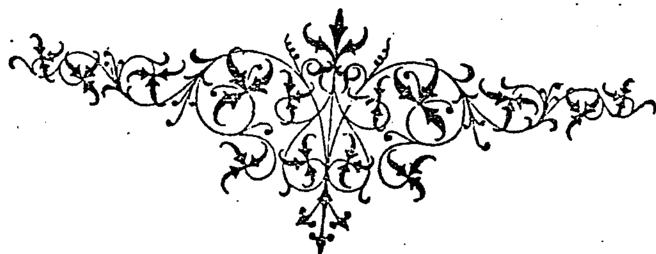
mal. Mama lui Eleezer-ben-Harsam a făcut pentru fiul său o haină la fel, dacă putem să credem asta, care a costat 20.000 de mine, adecă 8.000.000 lei, dar haina aceasta era așa de subțire, încât ceilalți preoți nu-i îngăduiră să o poarte, pentru că el, din cauza transparenței ei, să părea că e gol. Aicea, negreșit, nu se poate să nu vedem o exagerare, de oarece în genere bogăția fabuloasă a acestui preot milionar servește drept temă favorită pentru fantezia rabinică. Dar astfel de exagerare în tot cazul își avea destul temeiu în realitate. Arhieria în genere se pogorâse în timpul din urmă până la ultima treaptă de stricăciune. „La ce timp, — întreabă rabinul Iohanan, — se referă cuvintele: frica Domnului adaoge zilele?" — la vremile primului templu, care a stat aproape 410 ani și a avut numai 18 arhierei dela primul până la ultimul. Dar la ce vreme se referă cuvintele: anii necredincioșilor însă se vor scurta? — la timpul templului al doilea, care a durat 420 de ani și a avut mai mult de 300 de arhierei, pentrucă dacă s'ar referi 85 de ani la 5 arhierei excepționali, apoi pentru toți ceilalți arhierei, va rămânea nu mai mult decât câte un an de fiecare [1]).

Fariseii și saducheii în acești ani întunecați au trebuit să se depărteze cu totul de pe arena vieții politice și să-și caute mângâere în studiul legii și în atragerea poporului la școlile, unde ei învățau sau întrețineau între dânșii discuțiuni. Partidul extrem cel dintâi — anume zilоții — se foloseau în totul pentru scopurile lor de o iubire entuziastă și devotamentului tineretullui [2]). Patrioții neînduplecați, care nu recunoșteau nici un fel de învoele și trampe, ei visau, că și în slăbiciunea lor vor triumfa cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru care ei s'au luptat contra taberilor stăpânitorului lumii. Nici un fel de primejdie nu slăbiră patriotismul înflăcărat, nici o jertfă nu era grozavă pentru eroismul lor.

Astfel către timpul nașterei și creșterei lui Iisus Hristos religia iară deveni un factor principal în viața poporului iudeu. Sângerosul rege muri în zvonul despre curânda venire a lui Mesia. Vizita magilor, care a urmat curând după aceea, firește, la rândul său a întărit agitația poporului, care încă și mai mult crescu din cauza uciderii pruncilor în Betleem. In toți se aprinse nădejdea, că se apropie o mare răsturnare a lucrurilor în soarta poporului și tot mai îndrăsneț apăreau oamenii, gata să conlucre la această răsturnare, - și anume întru slava lui Mesia cel așteptat. Răscoale disperate sub comanda lui Simon, robul lui

1) Joma, 9, a.
2) Antiq. XVII, 6, 8.

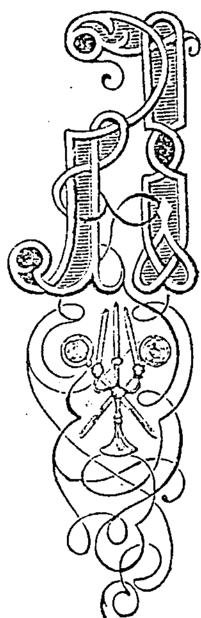
Irod, Iuda Galillianu și a păstorului din Pereea, Afrong, ~ toți mai mult sau mai puțin, s'au ridicat sub înrâurirea acestei influențe. Deputațiile iudeilor, trimise la Roma cu rugămintea către August pentru înlăturarea lui Irod dela tron și pentru permisiunea de a restabili vechia teocrație, să ridice duhul în populațiunea iudaică... a înseși Romei. Rabinii chinuiți pentru răsturnarea vulturului de aur, și Iuda cu tovarășul său rabinul Sado, prin cuvântările sale, inspirate și prin citatele sale din sf. Scriptură, precum și prin eroismul său și prin înălțimea scopurilor sale, până întru atâta a excitat entuziasmul religios și a stârnit și înflăcărat patriotismul național, încât tineretul țării deacum cu o râvnă de neînvins pășa pe urmele lor. Chiar oamenii maturi priveau la dânșii, ca la slava veacului lor. Patriotismul din ce în ce mai mult se identificase cu râvna pentru lege, și războiul cu păgânii din pricina sa deveni simbolul credinței pentru poporul ațițat.

CAPITOLUL XI

APROPIEREA IMPĂRĂŢIEI LUI DUMNEZEU

nume în nişte astfel de împrejurări s'au strecurat anii vieţii necunoscute a lui Hristos în Nazaret. Evenimentele înconjurătoare, ce s'au produs atât în Galileea, cât şi în Iudeea, n'au putut să nu fie obiectul discuţiilor pe uliţele şi pieţele, care alcătuiau centrul tuturor informaţiilor şi zvonurilor în orient, şi aşa sau altmintrelea să se reflecteze în inimile tuturor fiilor poporului. Nouă nu ne este descoperit, cum aceste împrejurări s'au reflectat în inima Dumnezeu-Omului, care creştea şi se întărea cu duhul. (Luca, II, 40), deşi din cuvântările sale următoare nu se poate să nu vedem, că El cunoştea deaproape evenimentele politice ale timpului său[1]). Dar pentru Dânsul lucrul cel mai important era pregătirea pentru slujirea ce-L aştepta faţă de voinţa lui Dumnezeu, şi periodul tăcut al primilor treizeci de ani ai vieţii Lui a fost, aşa zicând, timpul al luptei lui nevăzute pentru sufletul Lui sfânt. Se poate presupune, că şi El s'a amărât de timpurile rele ce-L împresurau, suferea la vederea necazurilor concetăţenilor săi şi de aşa îndelungata domniei a

1) Cum la asta arată limpede pilda, dată deja mai sus din Luca XIX, 12.

răului. Dar El învăța a aștepta cu răbdare apropierea împlinirei vremilor, până ce „va veni ceasul Lui". Viața Lui în Nazaret trecea așa de neobservată, încât chiar Natanail, care trăia în Cana Galileei, abea la câțiva chilometri dela Nazaret, niciodată nu auzise de dânsul până chiar la pășirea lui la slujirea obștească, și concetățenii Lui nu-și puteau închipui, ca în cunoscutul lor Iisus se ascundea ceva mai mult decât un tânăr stoler. Dar cu toată înstrăinarea aceasta de mișcările lumești, acești ani au servit pentru Dânsul ca pregătire pentru săvârșirea marei opere a mântuirei omenirei, pentru care fusese trimis El de Tatăl său ceresc. Acești ani necunoscuți ai vieții lui Hristos ne învață, că viața, în înțelesul ei cel mai înalt, nu este numai activitatea, ci împărăția liniștită a iubirii datoriei față de Dumnezeu și de oameni în sfera rezervată nouă, că cea mai sfântă bucurie a vieții nu se cuprinde în sgomotul și strălucirea activitățeі sociale, ci mai curând sălășluește acolo, unde, mulțămită liniștei înconjurătoare, ceriul, zicând, își găsește reflexiunea în duhul neturburat și ne agitat de nici un fel de smintele ale lumii.

Intre acestea timpul se apropia tot mai mult de punctul, când trebuia să sosască ora arătării lui Mesia lui Israil. Impilațiunea politică în puterea reacției naturale, pânăla un grad ne mai pomenit a trezit în popor nădejdea într'o mare și curândă izbăvire. In alte vremi asemenea nădejdi se mărgineau numai în granițele înguste ale Iudeei, iară acum ele au eșit până departe peste hotarele ei și agitară toată lumea. Ele coincidară cu simțul involuntar, de care în acel timp erau pătrunse popoarele tuturor țărilor, că starea prezentă a lucrurilor nu putea să continue mai departe. Impărăția răului în toată lumea atinsese, se pare, culmea sa. In Roma netrebnicul Seian, care fusese multă vreme favoritul lui Tiberie, căzu în fine, dar nu mai înainte dupăce activitatea sa rușinoasă umplu de groază toată lumea. Schimbarea legiuirilor vechi despre cămătărie atrase după sine ruinarea financiară în tot imperiul. Din cauza vânzărilor forțate, proprietatea pierdu aproape orce valoare. Pretutindenea se săvârșeau falimente. Tribunalele erau pline de oameni, care se rugau pentru schimbarea legilor uricioase, și între acestea capitaliștii reușise deja pe contul oamenilor săraci să îngrămădească enorme bogății. Industria decăzuse în toată lumea. Mulți din bogătași, pe de altă parte, fuseseră aduși până la starea de sărăcie, și strâmtoarea generală a popoarelor devenea tot mai insuportabilă. Alăturea cu ruinarea generală, în Roma asupra tuturora apăru spionajul murdar, așa că se

uitase orce formă de judecată legală. Cârduri întregi de oameni, atât vinovați cât și nevinovați pereau în temnițele romane, pereau bărbați, femei și copii, trupurile cărora se aruncau pur și simplu în Tibru. Afară de asta, viciile lui Tiberie, înciudat pe toată lumea, deveneau din zi în zi tot mai monstruase. Anii și necumpănirea în plăcerile senzuale înghebosase trupul lui, fața lui era acoperită cu coșuri urâte, dar în același timp înclinațiunea lui către plăcerile grețoase crescu tot mai mult și ca fără pedică să se dedea la ele, el se depărta de toți în insula Capreea, unde-și și petrecea vremea în cele mai grețoase plăceri. Virtutea și viața deasemenea depindeau de mila lui: nimenea nu se putea considera în siguranță de părtașii și denunțătorii lui grețoși. Uciderile legale și confiscațiile fără suflet sporeau, imoralitatea și viciul domneau nedespărțite. Țările cele mai depărtate tremurau înaintea Romei, dar despre cârmuirea ei peste ele se poate judeca după acea cruzime, criminalitate și stricăciune, care domneau chiar în înseși capitala lumii.

Aflându-se sub o rea cârmuire, Orientul era adânc agitat de presimțiri agitătoare ale unei schimbări, ce trebuia să sosească. Nu numai iudeii, ci și țările înconjurătoare se aflau în stare de așteptare neliniștită. Așa, probabil, în același an, când răsună în pustie glasul Înaintemergătorului, sacrificatorii egipteni declarară, că ei iarăși au văzut paserea cunoscută sub numirea de Phöenix [1]). Fiind la început o emblemă mitologică a soarelui, Phöenix-ul încetul cu încetul începu să se considere simbol al circulațiunei vieții lumii, și după părerea egiptenilor, se arăta în anumite intervale, ca să se ardă și iar să se scoale din cenușa sa, ca semn tainic al sfârșitului unui mare period universal și sosirei altuia. El s'a arătat pe vremea lui Iezostris, a lui Amasis și a lui Ptolomeu al treilea rege al dinastiei macedonene. Arătarea lui acum s'a părut neobișnuită, de oarece intervalele revenirii lui se determinau la 1461 și 500 de ani, iar din timpul lui Ptolomeu au trecut numai 230 de ani. Intre altele colegiile sacre ale sacrificatorilor din Roma, au afirmat aceea, ce a fost declarat de sacrificatorii din Egipt. După calculile lor deasemenea s'a început ultimul period, anume luna universală a lui Apolon, după care trebuia să vină sfârșitul lumii. Virgiliu [2]) deja cu o generațiune înainte de Hristos a scris vestita sa a patra Eclogă, în care se înfățișază sosirea veacului

---

1) Tac. Ann., VI, 28.
2) In anii 70—19 a. Hr.

uitase orce formă de judecată legală. Cârduri întregi de oameni, atât vinovați cât și nevinovați pereau în temnițele romane, pereau bărbați, femei și copii, trupurile cărora se aruncau pur și simplu în Tibru. Afară de asta, viciile lui Tiberie, inciudat pe toată lumea, deveneau din zi în zi tot mai monstruase. Anii și necumpănirea în plăcerile senzuale înghebosase trupul lui, fața lui era acoperită cu coșuri urâte, dar în acelaș timp înclinațiunea lui către plăcerile grețoase crescu tot mai mult și ca fără pedică să se dedea la ele, el se depărta de toți în insula Capreea, unde-și și petrecea vremea în cele mai grețoase plăceri. Virtutea și viața deasemenea depindeau de mila lui: nimenea nu se putea considera în siguranță de părtașii și denunțătorii lui grețoși. Uciderile legale și confiscațiile fără suflet sporeau, imoralitatea și viciul domneau nedespărțite. Țările cele mai depărtate tremurau înaintea Romei, dar despre cârmuirea ei peste ele se poate judeca după acea cruzime, criminalitate și stricăciune, care domneau chiar în înseși capitala lumii.

Aflându-se sub o rea cârmuire, Orientul era adânc agitat de presimțiri agitătoare ale unei schimbări, ce trebuia să sosască. Nu numai iudeii, ci și țările înconjurătoare se aflau în stare de așteptare neliniștită. Așa, probabil, în acelaș an, când răsună în pustie glasul Inaintemergătorului, sacrificatorii egipteni declarară, că ei iarăși au văzut paserea cunoscută sub numirea de Phöenix [1]). Fiind la început o emblemă mitologică a soarelui, Phöenix-ul încetul cu încetul începu să se considere simbol al circulațiunei vieții lumii, și după părerea egiptenilor, se arăta în anumite intervale, ca să se ardă și iar să se scoale din cenușa sa, ca semn tainic al sfârșitului unui mare period universal și sosirei altuia. El s'a arătat pe vremea lui Iezostris, a lui Amasis și a lui Ptolomeu al treilea rege al dinastiei macedonene. Arătarea lui acum s'a părut neobișnuită, de oarece intervalele revenirii lui se determinau la 1461 și 500 de ani, iar din timpul lui Ptolomeu au trecut numai 230 de ani. Intre altele colegiile sacre ale sacrificatorilor din Roma, au afirmat aceea, ce a fost declarat de sacrificatorii din Egipt. După calculile lor deasemenea s'a început ultimul period, anume luna universală a lui Apolon, după care trebuia să vină sfârșitul lumii. Virgiliu [2]) deja cu o generațiune înainte de Hristos a scris vestita sa a patra Eclogă, în care se înfățișază sosirea veacului

1) Tac. Ann. VI, 28.
2) In anii 70—19 a. Hr.

de aur, în care caz însuși tabloul a fost împrumutat dela prorocul Isaia, prin mijlocirea poemelor sibilniee iudaice, care aveau atuncea o largă răspândire pretutindenea [1]. La aceeași presimțire adâncă în lumea antică despre marea schimbare ce se pregătea instalarea omenirei ne arată și legenda despre moartea marelui zeu Pan, care, după mărturia lui Plutarh, s'a alcătuit în timpul lui Tiberie. „In vremea aceea,—se spune într'însa,—o corabie, care venea din Corfu din grozavă pricină se opri, și cârmaciul, egipteanul Tamius, auzi dinspre insulele Ehitad un glas puternic, care-l numi pe nume și-i porunci, ca atunci când va sosi la Palad, să comunice tuturor, că marele zeu Pan a murit. Egipteanul a făcut cum i se spusese, dar îndată ce el răspândi vestea despre asta pe țărmurile ce i se indicase, îndată răsună împrejur mare plânset și acest sunet tainic umplu pe marinari de frică. Povestea aceasta, când se răs- în Roma, turbură pe împăratul Tiberie, și deasemenea și poporul [2]). Marele Pan în adevăr murise, și ceilalți zei plângeau la patul lui de moarte. Oracolii și vestitorii acelui timp presimțau o mare primejdie a unei catastrofe universale ce se apropia. Zilele luminate ale veacului lui August trecuseră deja demult. Insuși atmosfera de deasupra Romei era îmbibată de sânge. Uciderile și sinuciderile erau fenomenul obicinuit și la modă, și până și femeile nu erau nepericuloase în fața lăncii [3]). Ruina financiară atrase după sine sărăcia generală a mulțimei poporului. Chiar și provinciile sufereau de criza grozavă de bani. In Palestina se putea vedea, cum viitorul rege Agripa, dus până la extrema nevoe de bani, împrumută unde putu, cu bucurie primind banii, oferiți lui tainic sub formă de mituire. Datornicul, împrumutătorul și temnița, care așa de des se întâlnesc în pildele lui Hristos, erau numai o vie ilustrație a stării poporului în genere. Acesta era timpul de tranziție, timpul îndoelei generale, a neîncrederei și așteptării. In lumea păgână oamenii nu știau, ce să creadă despre viitor; în Iudeea ei așteptau arătarea fără de nevestea lui Mesia. Drama vechei obștii era jucată. Colosalul imperiu se ridicase pe ruinele naționalităților, care până atuncea trăise viață separată, și această centralizație politică struncină credința în zeii locali, către care până atuncea popoarele alergaseră după ajutor și ocrotire. După veacuri de războae neîntrerupte între orașe și state sosi liniștirea generală, care se manifestă prin o totală prefacere în viață. Pe

1) Hiesrath, Neutasromentliche Zaitgeschicte, II, 110.
2) Plutarch, De def. Orac. 17.
3) Tac. Ann. VI, 2.

urmele legiunelor, care răspândeau stăpânirea romană, urma stricăciunea şi împilarea, şi umpleau lumea de tendinţa nedeterminată spre moralitatea înaltă şi cu nădejdea într'o religie mai înaltă decât sistemele învechite ale timpurilor trecute. Insuşi triumful unui stat asupra tuturor celorlalte în afară de orce alta pregătea calea pentru noua credinţă a lui Hristos. Instrăinarea popoarelor duşmane între dânsele a fost zdrobită, şi în sufletul tuturora se înfiripă ideea obscură, dar măreaţă a frăţiei umane generale, deşi deocamdată sub forma supunerei unui monarh universal. Marele căi ale Romei dădură mijlocul îndămânos contactului cu toate ţările. Guvernul ei şi legile ei garantau ordinea şi siguranţa pretutindenea, unde ele căpătau putere, dar mai însemnat ca orce imperiul roman a pregătit lumea pentru religia, care trebuea să se propoveduiască întregei omeniri, înlăturând nenumăratele pedici a naţiunilor ce se concurau, cu invidia lor politică şi cu prejudiţiile de neînvins, şi unind toate popoarele într'o măreaţă alianţă în calitate de concetăţeni a unuia şi aceleiaşi monarhii măreţe.

Faţă cu o asemenea stare de lucruri, când organizaţia vechei obştii vădit fu distrusă, iar lumea nouă nu se sculase încă din ruinele celei vechi şi s'a născut prevestitorul prevestit de proroci al apropierei nouei ordine religioase morale de lucruri. Fiul dreptului preot, Ioan, a fost chiar din copilărie impresurat de influenţa, care a lucrat binefăcător la desvoltarea caracterului lui. Fiind om de obârşie preoţească atât după tată, cât şi după mamă, el şi-a început viaţa sa în condiţiuni prielnice, pe care le putea prezenta neamul vechiu, care se bucura de o mare cinstire în popor. In comunitatea oraşului său natal părinţii lui fără îndoială ocupau o situaţie văzută şi respectată, şi tânărul lor fiu din această causă era înconjurat deasemenea de respect, care pe nesimţite educă şi inobilează pe om. Educaţiunea lui timpurie, primită de dânsul dela nobilii săi părinţi, trebue să fi aplicat asupra lui, pecetea situaţiunii lor şi a cucerniciei lor. Din cei mai plăpânzi ani, copilul a putut auzi povestiri din istoria poporului său şi din acel mare neam preoţesc, sângele căruia curgea în vinele sale. Ca fiu al unor riguroşi râvnitori ai legii, Ioan a crescut în duhul împlinirei exacte al legii lui Dumnezeu, pravilele căria el le împlinea nu numai cu severitatea legistă, ci şi în duhul pietăţii părinţilor săi. Părinţii lui amândoi erau drepţi înaintea lui Dumnezeu (Luca, I, 6) în mai înalt înţeles decât dreptatea rabinică. Religiozitatea lor era adâncă şi sinceră, de oarece ei apar-

ţinea la acel rest în Israil, care era însufleţit de idealul sacru al dumnezeeştilor porunci: ei făceau dreptatea, iubeau mila şi umblau cu smerenie înaintea lui Dumnezeu (Mat. VI, 8). Fiul lor moşteni dela dânşii aceste preanobile însuşiri ale inimii şi deja chiar din pruncie el manifestă o profundă evlavie (Luca, I, 15). Ca unic fiu al unui preot respectat, el ar fi putut în cursul întregei vieţi să se bucure de respectul momitor şi să se desfăteze cumpătat în toată îndestularea; dar el de timpuriu se pătrunse de duhul marilor bărbaţi ai timpului şi ai poporului său, de care el a putut auzi multe dela părinţi sau a citit în cărţile sfinte. Instrăinîndu-se de orce desfătare, sufletul lui, sub influenţa familiei, chiar a timpului şi religiei, se umplu de setea înflăcărată a pusniciei, care-şi găsi cea mai înaltă satisfacţie a sa în ascetism şi în lepădarea de sine. Inclinaţiunea către nevoinţa ascetică în genere alcătuia trăsătura vizibilă în viaţa preoţiei iudaice. Simţind, aşa zicând, pulsul elanului duhovnicesc, care bătea în inima poporului ce-l înconjura, cugetând la suferinţele lui, la păcatele lui şi la nădejdele lui, Ioan, deşi şi după însuşi naşterea sa predestinat să fie preot, s'a consacrat înaltei chemări de proroc şi-şi jertfi viaţa sa pentru lupta cu aşa de mult deplânsul rău şi pentru renaşterea religiei părinţilor săi.

Chemarea sa vitală negreşit în oare care măsură a fost predestinată de dorinţa şi hotărârea părinţilor lui, care au avut loc înainte de naşterea lui. Ei încă deatuncea dăduseră făgăduinţa, că el va fi nazoreu în curgera întregei sale vieţi, şi astfel formal îl consacrară lui Dumnezeu, şi el însuşi după aceea primi această făgăduinţă. Nazorii între iudei puteau fi dintre persoanele de ambele sexe, şi ei se considerau în deosebi consacraţi lui Dumnezeu. Obiceiul acesta exista în Israil din cele mai vechi timpuri[1]). Nazoreul trebuia să se abţină dela vin şi dela băuturile tari, să nu bea nimic astfel, ce se pregătea din struguri, nu trebuia să mănânce bobiţe de vie nici crude, nici uscate. „In toate zilele nazoreatului său, exact glăsuia legea, nu trebue să mănânce (şi se bea) nimic ce se face din struguri, dela bobiţă pânăla coajă". După aceea „în toate zilele nazoreatului lui, briciul nu trebue să se atingă de capul lui". Până la plinirea zilelor, pentru care s'a consacrat de nazoreu al Domnului, el e sfânt, trebue să crească părul pe capul lui (Numer. VI, 3-5). Pentru înlăturarea orcărei întinări rituale de vreun trup,

1) Despre înfiinţarea nazoreismului se vorbeşte în cartea Numere, VI, 1—21.

el niciodată nu trebuia să se aproapie de vreun trup mort, chiar dacă acela ar fi trupul tatălui, sau al mamei sau al fratelui, sau al surorii sale: „pentrucă este consacrat lui Dumnezeu“ (Numer. VI, 6). Și în caz dacă acolo, unde se află el, ar muri un om, atunci întinarea putea fi îndepărtată numai prin o curățire de „șapte zile“, în care caz el nu trebuea să-și tundă capul său și să aducă o anume stabilită jertfă de curățenie. Insuși votul său în acel timp se considera violat și el trebuia să-l înceapă din nou.

Votul de nazoreu de obiceiu se da pentru un anumit timp (Fapt. XXI, 23-24), dar părinții puteau da votul pentru copilul lor sau pentru copii în genere înainte de nașterea lor cu consacrarea lor lui Dumnezeu pentru toată viața. Așa a și fost aceasta cu Ioan, după cum fusese asta mai înainte cu Samuil și cu Samson, iar după tradiție și cu Iacov cel drept, fratele Mântuitorului. Dar și fiind consacrat lui Dumnezeu și osebit de toți ceilalți prin osebite semne, nazoreul cu toate acestea nu era sihastru în înțelesul deplin al acestui cuvânt, care s'ar fi îndepărtat total de familie, de viața obștească sau cetățenească. El se retrăgea numai dela anumite forme sau laturi ale vieții sociale, deși unele după propria sa dorință petreceau această abnegație și mai departe (Ier. XXXV, 6-7). Unii se îndepărtau în pustiu și munții Iudeei sudice și trăiau prin peștere, îngăduindu-și să se nutrească numai cu hrana grosiera a pustiului și să se folosască de îmbrăcămintea cea mai sumară. Alții, asemenea lui Iacov cel drept, nu întrebuințau nici uleiu de uns, deși în țările calde el alcătuește aproape o nevoe vitală, și nu mâncau carne[1]). Dorința de a evita orice întinare rituală, care-i făcea să se supună la asemenea nevoință, decurgea din osebita lor consacrare lui Dumnezeu, raporturile deosebite către care cereau o permanentă curățenie rituală. Cerința de a evita atingerea de trupuri moarte era numai o repetare a ceeace se cerea dela omul sfânt sub raport ritual în concepția poporului, anume a preotului (Levit, XXI, 11). Infrânarea dela vin și dela băuturile tari ferea pe nazoreu de ispită, îndoit păgubitoare în omul, care s'a consacrat lui Dumnezeu, slujirea înaintea Căruia cere limpezime permanentă și trezirea duhului. Părul lung netuns era probabil semnul văzut al devotamentului întreg și neatins-a omului întreg lui Iehova. Părul era simbolul bărbăției, cununa și podoaba ei și buclele ne tunse serveau astfel drept simbol consacrării rațiunii și înaltele însușiri ale duhului în slujba lui Dumnezeu. Astfel considerându-se într'un înțeles deosebit

1) Eusebie, Istoria Bisericească, II, 23, 2.

„sfânt“, nazoreul pe viață stătea pe acelaşi nivel cu preotul şi putea să intre în interiorul templului, cum vedem aceasta în exemplul lui Iacov cel drept.

Votul de Nazoreu adesa era dat în scopul ajungerei împlinirei vre unei dorințe, de exemplu a dorinței de a primi dela Dumnezeu sănătate, neprimejduire sau izbândă într'o anumită lu-lucrare. Dar undė el se da pentru toată viața, acolo deja nu mai putea avea importanța de înțeles de mijloc, care să-i dea anumită putere în lupta cu vrăşmaşii poporului lui; ci pentru asemenea persoană, cum era Ioan, tot înțelesul nazoreatului consta în tendința sinceră către perfecțiunea religioasă superioară. La dânsul el era protestul vădit şi nebiruit contra deşertăciunei lumeşti şi a indiferenței duhovniceşti a omenirei înconjurătoare.

Nazoreismul în curgerea istoriei Vechiului Testament a trecut nu prin puține oscilațiuni. Cea mai înaltă desvoltare el a atins-o în timpurile lui Samson şi Samuil, către sfârşitul periodului judecătorilor, când el a servit de pregătire pentru slăvita epocă a prorocilor şi a contribuit la marea mişcare duhovnicească, care a însemnat timpul primilor regi. Dar deja nu mai mult, decât peste două sute de ani după David, prorocul Amos deplângea răceala şi chiar batjocora, cu care poporul se raporta către nazoreism (Amos, II, 11). Cu toate acestea nazoreii totdeauna au fost mulți în Israil, şi numărul lor a crescut mereu pe măsura apropierii timpului venirii lui Hristos [1]. Dar regretabil, că printre nazorei erau puțini de aceia, care ar fi corespuns deplin chemării lor. „Eu niciodată în viața mea“, spune Simeon cel drept [2], „nu mi-a plăcut să mănânc din jertfele pentru păcatul nazoreului. Dar iată odată, a venit la mine din sud un om, care dăduse votul de nazoreu. Eu m'am uitat la dânsul. El avea nişte ochi minunați, o față nobilă, şi părul în valuri enorme cădea pe umerele lui. Pentruce tu voeşti să tai acest păr minunat şi nu mai vrei să fii nazoreu?“ l-am întrebat eu. — „Eu pasc oile tatălui meu în oraşul, unde trăesc eu, răspunse el. Odată scoțând apă din izvor, eu mi-am văzut acolo chipul meu şi am simțit o mândrie tainică. Un gând rău începu să pună stăpânire pe mine şi m'a turburat. Aşa iaca, am zis eu, făptură netrebnică, tu vrei să te mândreşti cu ceeace nu-i al tău şi care nu trebue să mai aibă preț pentru

1) Se ştie că prima pricină a certei dintre cunoscutul rabin Simeon ben Şetah cu Alexandru Ianei a fost această duplicitate a sufletului, relativ de aducerea de jertfă, care se cerea pentru ridicarea votului a 300 de nazorei.

2) Aproape cu 300 de ani a. Hr.

tine mai mult decât pulberea. Dau făgăduinţă Dumnezeului meu, că voi tunde părul meu pentru slava Lui". — „Imediat", continuă Simeon, „eu l-am îmbrăţişat şi am zis: iaca, dacă la noi ar fi mai mulţi nazorei, asemenea ţie, în Israil?"[1]).

Dealtmintrelea, sub influenţa tuturor apăsărilor şi relelor vremii, şi afară de nazorei în popor în genere se observa înclinaţiunea de a se depărta în pustie, ca acolo, respirând liber, să-şi uşureze sufletul său obosit în convorbirea singuratecă cu Dumnezeu şi în rugăciune înflăcărată pentru venirea cât mai curând a Izbăvitorului. Din aceşti sihastrii din pustiuri se alcătuiră comunităţi întregi sau frăţii. După mărturia lui Iosif Flavie, din aceste comunităţi ale timpului său cu deosebire erau devotate vieţii ascetice eseii, comunitatea cărora număra în sînul său pânăla 4000 de oameni în Siria şi Palestina[2]). Asemenea fariseilor, eseii erau expresia acelei râvne pentru lege, prin care mai înainte se distingeau hasidimii în timpul luptelor macabeice. Dorinţa puternică de a evita întinarea rituală, ducând la apariţiunea fariseismului, îşi găsi expresia sa supremă în aceşti extrem de asprii legişti, care se îmbrăcau cu ajutorul totalei înstrăinări pentru a ajunge cucernicia ritualistă, imposibilă în mijlocul lumii. Dar eseii se deosebeau avantajos de farisei prin aceea, că erau străini de activitatea lor demagogică. Cu trecerea timpului fariseii perdură tot mai mult dreptul lor la numirea „de înstrăinaţii de lume", de oarece ei umblau aprinşi după gloate şi cutrierau marea şi uscatul, ca să arate oamenilor evlavia lor. Curăţenie legistă ideală nu se putea ajunge prin asemenea viaţă, şi deaceea eseii, care însetau după idealul suprem, se retrăgeau în pustie, ca să alcătuiască din sine deosebite comunităţi, exclusiv devotate pietăţii.

Timpul originii acestor comunităţi în pustietăţi nu se ştie, către timpul naşterei lui Hristos, în provincea pustie dintre Ierusalim şi Marea Moartă pe alocurea erau samanate asemenea sătucene, ascunse prin acele văi stâncoase (vadi), câteodată acoperite de verdeaţă, care în mare număr se lasă în vale din platoul înalt petros în direcţia Mărei Moarte. Mediul lor posomorât, riguroasa împlinire a legii până în cele mai mărunte amărunţimi ale vieţii le dădea înfăţişarea de oameni obosiţi de viaţă, de oameni cari se depărtase de lume, ca să se pregătească pentru moarte. Ei se jertfise pentru opera pocăinţei pe toată viaţa în nădejdea de a merita Impărăţia lui Dumnezeu. Valea

1) Nedarim, I, 1.

2) Antiq. XIII, 6, 9; Philo, 876.

de sus Enghedi, unde după mărturia lui Pliniu, trăiau mai mult decât orunde eseii, corespundea numai bine cerințelor unei asemenea vieți pusnicești. O cărare în zig-zag duce dela pustia iudaică, cale de trei ceasuri de drum spre nord dela Masada, pe coasta înclinată de 1500 picioare, printre stâncile aruncate și pe petrișuri, la bogatul izvor, care sub umbra unor tufișuri luxoase, își îndreaptă apele spre Marea Moartă. Inseși numirea Enghedi, care însemnează „izvorul caprei", i s'a dat probabil acestei localități din cauză, că această cărare stâncoasă a fost bătătorită de caprele sălbatece. Vegetația tropicală de aicea satisface nevoile simple ale vieții aproape fără osteneală. In părțile de sus ale țării, precum și ale altor văi paralele cu dânsa, eseii găseau tocmai așa localitate, care corespundea caracterului vieții lor. In fiecare așezare a lor se afla o sinagogă deosebită a lor, o încăpere comună pentru masă și adunare, și destulă apă în izvorul pentru spălările zilnice. Afară de acești locatari erau și pusnici singuratici, care trăiau pe malurile păraelor pustiului muntos, ca să aibă și mai multă putință pentru nesfârșitele spălări necesare pentru curățenia rituală [1]).

Acești anahareți, premergătorii monahilor creștini, se nutreau numai cu plante sălbatece, dar ei în acelaș timp erau adesa înconjurați de numeroși ucenici, care primeau și asupră-le chipul vieții lor grele pusnicești. De remarcat e, că asemenea comunități existau deasemenea în diferite orașe depărtate ale Iudeei, în care caz membrii lor păstrau aceleași rituale, ca și confrații lor din pustie. Se pare că la început ele trasau în genere între ceilalți oameni și numai încetul cu încetul s'au depărtat în deplină singurătate, pe măsură ce a crescut între ei temerea de intinare [2]). Toată ziua o petreceau la munca câmpului, în păstoria vitelor sau în desvoltarea albinăritului și în alte ocupațiuni de felul acesta [3]). Pe această cale ei se aprovizionau aproape cu tot ce li era de trebuință pentru trai, numai din când în când trimiteau un deosebit împuternicit pentru cumpărături din târg. Intre dânșii ei nu făceau noui cumpărături nici vânzări, dar la caz de trebuință se împumutau cu lucruri de nevoe și te miră de întrebuințau vreodată monede, de care ei se fereau din pricina chipurilor păgâne de pe ele. Comunitatea averei era condiția necesară a unei astfel de viață, și ea se menținea cu severitate,

1) I. Flavie, vita, 6.
2) I. Flavie, Bel Iud. II, 8, 4.
3) Autig. XVII. 1, 6, Philo, II. 457.

neînduplecată. Scopul suprem al singurătății lor, atât individuale cât și comune, era observarea legii lui Moise în toată severitatea ei posibilă. Ei o citeau nu numai sâmbăta, ci și ziua și noaptea, dar orice altă citire era interziză la dânșii. Drept crimă principală se socotea ponosirea numelui lui Moise, și cei vinovați de aceasta erau expuși pedepsei cu moartea, și înstrăinarea cărților sfinte se considera drept trădare, pe care nu o putea săvârși nici un eseu, chiar nici în agonia torturilor sau a morții. Teama de întinarea rituală printre esei căpătă o desvoltare încă și mai mare decât la farisei. Intru imitarea meselor preoțești în templu, dela care se îndepărta tot ce era necurat cu mare grijă, ei aveau mesele comune dimineața și sara, înainte de începutul și sfârșitul muncii până la al treilea an și toți ceice nu aparțineau comunității lor se escludeau ca necurați în sens ritual. Incăperea pentru masă se considera tot așa de sfântă ca sinagoga, în care caz vasele și blidele se curățau cu grijă neadormită, și sfinte se considerau și îmbrăcămintele purtate în timpul mesei. Preoții invocau binecuvântarea asupra mâncărei, și ea se gusta într'o tăcere pioasă. Toți ceice intrau în votul eseilor și în comunitatea lor, îi dădeau ei tot ce aveau, și în folosința celor câștigate pe această cale, pe lângă fructe și câștigul prin muncă comună, participau toți, în care caz bătrânii și bolnavii se foloseau deosebit de o îngrijire delicată și deosebită duioșie. Severitatea comunității eseilor se manifesta în voturile ei. Novicii trabuiau să dea făgăduința „să dea cinstire lui Dumnezeu, să fie drepți față de oameni să nu ofenseze pe nimenea, nici din porunca altuia, nici după propria sa dorință, să urască răul, să contribue la bine, să fie credincioși unul față de altul, mai ales celor ce se aflau la stăpânire, să iubească adevărul, să mustre pe mincinoși și să-și abțină mâna dela furt, și conștiința dela câștigul nedrept[1]). Robia era interzisă și între dânșii nu se îngăduia nici un fel de jurăminte afară de acelea, după care membrii se primeau în comunitate. Războiul și chiar pregătirea de arme se considerau ne îngăduite, și ei în tot chipul evitau hrana animală, găsind interzicerea ei în porunca, care glăsuește „să nu ucizi".

Dar dacă moralitatea lor, bazată pe împlinirea Vechiului Testament, era curată și înaltă, apoi devotamentul lor de rob ritualismului de sub lege, arăta până la ce punct erau ei fiii literei și nu ai duhului. Ei recunoșteau patru grade de curățenie rituală,

1) I. Flavie, Bel. Jud. II, 8, 7. Philo, II, 457.

prin care tot celce intra în comunitatea lor putea să treacă numai în ajutorul unei încercări lungi și aspre, și mărginirea între ele se observa cu așa severitate, că membrul de gradul cel mai înalt în caz de atingerea de un membru de grad inferior, se expunea unei așa întinări, din pricina căria el trebuia să se spele [1]).

Preoții își spălau mânile și picioarele numai înainte de săvârșirea sfintei slujbe, iar eseii își spălau tot trupul lor în apă rece înaintea fiecărei mese, și tot ce mâncau ei se pregătea de unul dintr'înșii. Ei se spălau deasemenea în fiecare dimineață înainte de rostirea numelui lui Dumnezeu. Sâmbăta nu socoteau că li e permis să mute nici măcar un vas din locul său, și pregăteau toată mâncarea Vineri, ca să nu facă foc în această zi sfântă [2]). Ei renunțau la carne și la vin, parte de teamă de a nu se întina, parte pentrucă în viața lor voiau să realizeze severitatea de nazorei, de preoți în timpul slujirii lor și de vechi rehaviți. Deaceea toată hrana lor era astfel, cum se prescria celorlalți în timpul postului. Deși trimiteau darurile obișnuite la templu, ei se țineau la o parte de el, pentrucă aducerea de jertfe atrăgea după sine participarea la masa jertfelor, care ar fi putut să-i întineze. Tot de această teamă de vreo întinare, în unele din așezările lor nu se admiteau deloc femei, deși în genere eseilor nu le era interzise căsătoria. Ei observau riguros după aceea, ca nimenea să nu fie întinat de scuipatul altuia. Uleiul de ungere, care pentru ceilalți iudei era un lux sărbătoresc, se considera în ochii eseului „necurăție", de care trebuia să se spele. Eseul, izgonit din comunitate, era mai curând să se omoare prin foame decât să se atingă de mâncarea pregătită de un simplu iudeu, și nici un fel de torturi romane nu puteau sili pe eseu să renunțe la convingerile sale [3]). Toată viața eseului consta din curățiri permanente, de întinări reale sau închipuite. In fiecare dimineață eseul cu deosebită evlavie întâmpina răsăritul soarelui și se îngrija, ca primele raze ale lui să nu cadă pe ceva necurat, și astfel în așezările lor să urmeze zi după zi cu o monotonie neturburată.

Eseii, ca mistici ai iudaismului, firește se dedeau la raționamente și, asemenea rabinilor, tâlcuiau sf. Scriptură cu ajutorul a diferite alegorii fantastice. Dela iudaismul filosofic al Alexandriei ei împrumutară ideea de soartă, dar odată cu aceea ei își însușiră și diferite învățături din Persia și Grecia, cu care în genere

1) Bel. Jud. II, 8, 5.
2) Bel. Jud. II, 8, 9.
3) Bel. Jud. II, 8, 10.

poporul iudeu s'a găsit multă vreme în contact. Sufletul, după învățătura lor, prezenta un etern fiu de origină cerească, pogorât pe pământ în puterea unei căderi necesare și închis în trup, ca în temniță, până ce el se va elibera de dânsa cu ajutorul morții. După aceea el, dacă a rămas curat, se va duce într'o împărăție deosebită peste marea, unde nu sunt cunoscute furtunile, și unde arșița se tempereazǎ de o suflare fină dela apus, care suflă necontenit dinspre ocean. Dar dacă sufletul n'a păzit legea, atunci va fi dus într'un infern întunecos si rece, ca să locuiască acolo veșnic [1].

Intreagă această sistemă de speculațiune și viață, cu ciudatele lor forme de abnegațiune de puznicie ascetică, nu se putea să nu producă asupra poporului o profundă impresiune. Din cauza aceasta după părerea mulțimei poporului și chiar ai celor mai culți reprezentanți ai lui, eseii se bucurau de slava unor prevăzători miraculoși. „Din copilărie, spune I. Flavie, sfințiți prin multe curățiri și mai cu samă cunoscători ai sfintelor cărți și ai proorociile prorocilor, ei manifestă pretenția de a prevedea viitorul, și în adevăr, te miră de este o așa întâmplare, când prezicerile lor s'ar dovedi false“.[2]). Convingerea în putința de a ajunge comunicarea directă cu Dumnezeu prin ajutorul riguroasei curățiri și prin contemplarea tainică, și chiar în sfârșit, a atinge astfel de vedenii, care ar putea să descopere înaintea lor tainele viitorului, mai ales să le dea și puterea să suporte o viață, care s'ar distinge prin așa de mari privațiuni și abnegațiuni. In aceasta se manifesta adânca pricepere de către ei a naturei umane și a marei importanțe a postului și înfrânării în chestia înălțărei duhului omenesc [3]). După convingerea lor, viitorul se descoperea înaintea bătrânilor membrii ai comunității, care păzeau curăția în cursul întregei lor vieți. Sufletele acestor din urmă se eliberau aproape cu totul de legăturile trupului și erau în stare să se poarte dincolo de hotarele acestei lumi. Așa, un eseu a prezis sfârșitul nefericit a fratelui lui Aristobul Antigon [4]), iar altul a prezis lui Irod, când acesta era abea copil, că el va fi rege, și că domnia lui va fi lungă [5]). Acestui dar a prevederei eseilor credea chiar și Irod și fiii lui, și deaceea după esei adesea trimiteau, când regele avea un vis rău sau se neliniștea pentru viitor [6]). Dar pelângă toate

1) Bel. Jud. II, 8, 11; Ante. XVIII, 1, 5.
2) Bel. Jud. II, 8, 12.
3) Comp. Dan. X, 2—5; 3 Ezdra, IX, 24, 25.
4) Bel. Jud. I, 3, 5; Antiq. XIII, 11, 2.
5) Antiq. XV, 10, 2.
6) Așa de exemplu, Irod a trimis după eseul Menaim. Antiq. XV, 10, 5.

acestea simţimântul general, care umplea sufletul eseilor, era aşteptarea generală, sau nădejdea, cu care trăiau tot Israilul. Către sine anume ei aplicau sentinţa proorocului, că „fiii şi fiicele lor vor proroci, bătrânii lor visuri vor visa, şi tinerii lor vedenii vor vedea“ [1]), — ca semn al venirei apropiate a lui Mesia. Totuşi noi nu vedem, că ei L-ar fi aşteptat în viitor nemijlocit, sau că ar fi făcut oare care pregătiri practice a lui Israil pentru Dânsul. Aşteptarea lor se mărginea numai la vedenii neguroase ale unui viitor ideal. Ei se ţineau riguros de învăţătura despre predestinaţie şi credeau, că totul în curgerea naturii şi în viaţa omului e determinat de soartă [2]). Unde nu-i libertate morală, acolo în zadar s'ar propovedui sau s'ar învăţa, şi deaceea ei nu făceau nici una, nici alta.

Fiind în totul ocupaţi cu un lucru, care stătea în afară şi mai presus de priceperea omenească, eseii fireşte se dedeau la cele mai sălbatece şi adesa monstruoase speculaţiuni. Dela fiecare novice sub jurământ sever se cerea să ascundă numele tainice ale îngerilor, care erau cunoscute numai frăţimei şi dădeau celor ce le ştiau putere, prin ajutorul pronunţării lor, să pogoare îngeri din ceriu. Literatura apocrifă a acelui timp era vestită prin dare de liste a numelor de îngeri cu puterile şi îndatoririle lor, şi eseii, asemenea rabinilor, credeau, că cu ajutorul descântecelor tainice, în care rolul cel mai principal îl jucau aceste nume, ei puteau să dispună de serviciile lor pentru bine sau rău. Impreună cu veacul lor ei credeau deasemenea în puterea magică tainică a plantelor şi pietrelor, şi descoperirea ei oamenilor de dinafară deasemenea se considera la ei o mare crimă. Misteriozitatea deasemenea era una din cele mai distinctive particularităţi a eseilor. Noviciii prin grozav jurământ se obligau „să nu ascundă ceva de frăţime, nici să descopere vreuna din învăţăturile lor altora, chiar dacă ar trebui să moară pentru refuzul acesta. Afară de asta, el trebuia să jure, că nu va comunica doctrina lor nimănui altuia şi că va păzi neatinsă taina cărţilor comunităţii şi numele îngerilor“ [3]).

Influenţa eseilor asupra veacului contimporan lor, totuşi, nu era mare, de oarece numărul lor era neînsemnat în comparaţie cu populaţiunea înconjurătoare şi ei nu tindeau la răspândirea ideilor lor, trăind cu totul la o parte de dânsa. Fiind produsul natural al timpului lor, cu nădejdea lui în Mesia, cu tendinţa sa

1) Ioil, II, 28.
2) Antiq. XIII, 5, 8.
3) Bel. Jud. II, 8, 7.

către cuvioșia legistă și cu idealizația veacurilor trecute ale istoriei poporului ales, eseismul în anumită măsură ajuta abaterea ideilor dela visul despre slava politică națională și către pregătirea terenului pentru o înțelegere mai duhovnicească a lui Mesia. Eseii ajunse la contactul cu poporul în calitate de vindecători, proroci, tâlcuitori de vise și izgonitori ai duhurilor necurate, iar nu în calitate de învățători sau propoveduitori. Ideile lor religioase ei le nutreau în comunitatea lor, fără să se încerce a le răspândi în popor, și în această privință alcătuiau un contrast tăios al lui Ioan Botezătorului, viața căruia era o înflăcărată slujire a mulțimei compatrioților săi, și încă și mai mult lui Hristos, de oarece el trăia în necontenit contact cu oamenii, chiar cu aceia, care deopotrivă evitau atât pe esei, cât și pe rabini, în calitate de necurați. Eseismul în cel mai bun senz era numai perfecțiunea vie a trecutului, menită la dispariție și cu totul incapabilă să creieze ceva nou.

Pe temeiul curățeniei lor morale, unii rânduiră eseilor locul de cinste între puterile duhovnicești ale veacului lor; dar în realitate ei n'au avut nici un drept la el. Dacă curățenia lor morală și profunziunea duhovnicească câte odată reflectau înălțimea vederilor prorocești și încântau comunitatea lor în oarecare senz ca prevestitoare a creștinismului, apoi pe de altă parte ritualismul lor extrem și superstițiile lor fantastice și semipăgânești în măsură considerabilă slăbiră înrâurilor părții lor sănătoase. Cu toate acestea în oarecare privire ei în sfera moralei întrecură tot ce prezintă ultimile veacuri ale vieții iudaice. Chiar cucernicia lor exagerată nu sămăna cu cucernicia fariseică, și era o încercare de abnegație de a desrădăcina răul din suflet. Dar, față cu priceperea insuficientă a stricăciunei omenești adânci și a acelui adevăr, că omul este robul păcatului și se află sub condamnare din clipa nașterei sale, față cu convingerea sa în putința deplină de a obține sfințenia fără ajutorul harului de sus, eseii deși așteptau pe Mesia, apoi nu ca răscumpărător care a pătimit pentru păcatele neamului omenesc, prezis de proroci și preînchipuit de jertfele Vechiului Testament, nu pe acel Mesia, care este și jertfă și arhiereu, și nu simțeau nevoe de pocăință și renașterea de sus și necesitatea unirii în activitatea cea bună, care se exprimă în iubirea către Dumnezeu și către oameni, cu credința în Răscumpărătorul. In această privință ei stătea nu mai sus decât fariseii. Deaceea vederile și ideile eseilor prezentau mai curând un contrast decât o asemănare cu creștinismul.

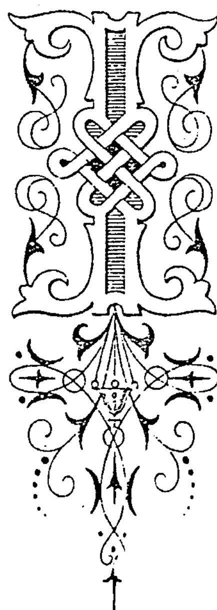

Vederea Mărei Moarte din pustia vecină.

CAPITOLUL XII

PROROCUL ÎN PUSTIE

n acel period, când evlavia religioasă își găsia expresia sa în abnegațiunea ascetică și în îndepărtarea de lume, cum se petrecea cu nazoreii, cu eseii și cu alți pusnici, Ioan, din fire pătruns de un adânc simțimânt religios și educat în pravilele riguroase ale familiei sale, se retrase din casa sa și dintre toți oamenii în peșterele pustiei învecinate. Față cu acea tulburare greoae, care domnea în politică și religie, simplitatea pașnică unei asemenea vieți pusnicești avea o atracție de neînvins, de oarece în retragerea ei liniștită oamenii puteau ajunge mântuirea lor prin rugăciune, prin post și râvna pentru lege, fără să se teamă de vreo incursiune în viața lor pusnicească. Inima apăsată de necazuri și de agitațiuni își găsea liniștea în singurătate, unde toată lumea înconjurătoare, cu dezbinările, răutățile și turburările ei, cu cruzimile, ambițiile și trădările ei, pare că înceta să mai existe pentru dânsa. Cântarea de psalmi,

împlinirea exactă a legii și munca liniștită, care alcătuiau particularitatea deosebită a vieții pusnicești în pustie, fără să vrea inspira o deosebită simpatie către ele, mai ales la vederea cum pretutindenea împrejurul sihaștrilor triumfa răul și necredința.

Pustiul, în care s'a retras Ioan, se întinde pe laturea de răsărit a Iudeei, începând aproape dela Ierusalim și întinzându-se sub diferite numiri până la Marea Moartă și pustia sudică, ca cea mai depărtată limită a ei. Ea ne prezintă o întindere neroditoare, care constă din văi stâncoase, pe alocurea posomorâte și groznice, de oarece stâncile, ruinate de cutremurile milenare, prezintă un labirint impenetrabil de strâmtori și cotlovine, câteodată pânăla 150 stânjini în adâncime, deși în lățime n'au decât 4–5 stânjini. Imprejur domnește o liniște mormântală. Poți călători acolo o zi întreagă, fără să întâlnești vre un semn de viață, decât potârniche de pustie sau din întâmplare vre un vultur sburând. Pe dealuri cresc numai erburi veștede și dogorite, care nu cer apă, iară în văi vegetația cea mai luxoasă o prezintă tufarul alb, care înflorește în Martie și Aprilie. Iudeii au numit pustiul acesta „Eșeman“, adecă „pustia grozavă“, deoarece e imposibil să-ți și închipuești o localitate mai tristă.

In unele părți ale ei nu pot trăi nici arabii chiar. Deja în partea nordică văile adânci, îndreptate spre Marea Moartă, și mai departe spre sud, țara devine și cu totul de nepătruns. Enormele văgăune verticale, dela 1000 la 1500 picioare adâncime, iar în unele locuri și foarte largi, au fost săpate de pârăile volburoase, ce curg primăvara pe aceste coaste spre Marea Moartă. Exceptând primăvara, în această localitate apa se poate găsi numai în cotlovinele stâncilor sau în foarte puține cisterne de apă, săpate în trecutul depărtat în stânci calcaroase, care se umplu cu apă de acele ploi, care din când în când cad peacolo. Singurul loc înviorâtor, o oază cu adevărat înfloritoare în pustia posomorâtă, era valea izvorului Enghedi. Acest izvor (Astăzi Ain Djidi) curge de sub o stâncă pe micul platou la 500 picioare deasupra nivelului mărei. Apa din el e bună și curată, dar neplăcut de caldă la gust. Părăul pe o lungă albie se aruncă printre stânci și se pierde înjos printre tufari și frunzișul uriaș de răchită, a așa numiților meri și spiniș de Sodoma. In pustia mută nu se aude decât murmurul tainic al părăului, ce cu greu se strecoară prin stânci, care împiedecă mersul său. Localitatea înconjurătoare este minunată în măreția sa sălbatecă. Jos se văd apele întunecate ale Mărei Moarte, iar în sus enormele dărăburi ale stâncilor,

urcând tot mai sus și mai groznic până chiar la fortăreața Masada[1]). Și în această localitate astăzi se văd ruinele singurului oraș, sau așezare, care a existat cândva acolo. Orașul acesta se numește, deasemenea ca și isvorul, Enghedi. Iar împrejurul lui domnea pustiul mut și peșterile, care și puteau servi de refugiu pentru sihaștrii.

Anume în această pustietate, unde printre pietre șerpuește vipera veninoasă[2]) și se târăște scorpionul, și unde vulpea, corbul sau vulturul alcătuesc aproape singurile semne de viață, unde

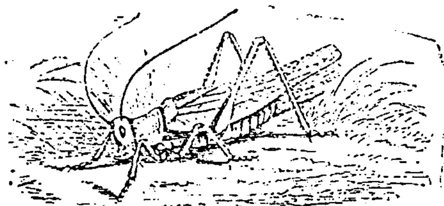

Arborele sodomit în pustie

domnește arșița nesuferită, iar dealurile fără apă și văile stâncoase servesc oare cum drept simbol al pustiirei, în vreo peșteră, poate în sânurile vreunei cotlovine adânci și înguste, care cel puțin dădea apărare de căldura insuportabilă a soarelui, Ioan s'a și așezat, ca să fie singur cu Dumnezeu și cu propriul său suflet, și astfel să-și îndeplinească mai bine votul său pe viață, care-l separa de oameni. Educat asemenea ap. Pavel, în toată severitatea și în deplină cunoaștere și pază a legii (Fapt. XXII, 3), el fără îndoială, asemenea acelui, în tot ce se referea la lege era râvnitor înflăcărat. La ce vârstă s'a dedat la această pusnicie, nu se știe, dar se pare, că el a trăit departe de oameni deja mulți ani înainte de a păși la propoveduire. Evanghelia ne prezintă un tablou viu a exteriorului său și al felului de trai. Ca nazoreu, el purta păr lung și manta grosieră de păr de cămilă, încins cu o curea sim-

1) Conder în Pal. Ex. Fund. Iulie anul 1875.
2) Deuter. XXVII, 10; VIII. 15.

plă. Aceasta era se pare toată îmbrăcămintea lui, complectată doar de niște sandali tot așa de grosieri. Singura lui mâncare erau acridele și miere sălbatecă, care se putea găsi alocurea prin crăpăturile stâncilor, și singura băutură era apa, cu greu găsită în vre unul din izvoarele de prin stânci. Ce se atinge de acride, apoi părerile despre ele diferă; dar după părerea majorității cercetătorilor, acestea erau un soi deosebit de lăcuste, care chiar și astăzi servesc de hrană în multe locuri din răsărit „Toți beduinii Arabiei și locuitorii orașelor din Nedje și Gedjab adesa o întrebuințează în mâncare". „In Medina și Taif eu am văzut, zice Burkhard, anumite prăvălii cu lăcuste de vânzare cu anumită măsură". In Egipt și Nubia ea se mănâncă numai de cei din urmă săraci. Arabii, pregătindu-o pentru mâncare, o aruncă de vie în apă clocotită, în care se adaoge o însemnată porție de sare, după care ea peste câteva minute de ferbere se scoate și se usucă la soare. Capul, picioarele și aripile se rup, trupul se curăță de sare și se usucă deplin. Câteodată o mănâncă fiartă în ulei sau presoară cu pâne proaspătă împreună cu uleiu". „In Palestina acridele se întrebuințează în hrană numai de arabi „dar și aceia numai la periferie, iar în alte locuri în genere se privește cu desgust, sau la nevoe se nutresc cu ele numai oamenii cei mai săraci"[1]). Tristram în scrierea sa „Istoria naturală a Bibliei" totuși zice, că acridele sunt foarte gustoase[2]). „Eu le-am găsit, - zice el, - foarte bune, când se mănâncă după metoda arabă cu ulei. După gustul lor ele întru câtva se apropie de gustul micilor raci de marea (crevetele), deși nu au frăgezimea acestora". In pustia Iudeei în toate timpurile anului sunt multe lăcuste de tot felul, care se ridică sgomotos dela pământ la fiecare pas.

Acride

După legea lui Moise acridele se consideră curate[3]), și de aceea Ioan putea să le mănânce fără nici o turburare[4]). Afară de acride pustiul mai da încă sihaștrilor miere sălbatecă. Albine sălbatece în Palestina sunt cu mult mai multe decât cele domesticite

1) Thomson, The Lane and the Book, pag. 420, Londra, 1863.

2) Natural Hist. of. Bible, pag. 308.

3) Alții totuși înțeleg sub numirea de acride roadele pomului de roșcove, cu care împreună cu porcii s'a hrănit fiul cel pierdut, sau vârfuri'e de ierburi și de plante, sau merele sălbatece. Vezi Arhim. Mihail, tâlcuirea la ev. Matei III, 4. Isidor Preluziotul răspinge tălos părerea despre acride, ca lăcuste, dar acum ea predomină în știință.

4) Levit. XI, 22: „Din târâtoare înaripate acestea să le mâncați, lăcusta cu genurile ei, etc.

și cea mai mare parte de miere, ce se vinde prin ținuturile de miază zi ale ei, se recoltează dela roii sălbatici. Și în adevăr, sunt puține astfel de țări, care ar fi mai potrivite pentru albine. Climatul uscat și vegetația puțin crescută, dar variată, constătătoare mai ales din erburi aromatice în genul chimenului, mintei și alte asemenea plante, foarte prielnice pentru dânsele, pe lângă care deschizăturile uscate ale stâncelor văroase pretutindenea prezintă adăpost comod și acoperământ pentru faguri. In pustiul Iudeei albine se produc mult mai multe decât în orcare altă parte a Palestinei și până astăzi această miere servește drept hrană obișnuită a beduinilor, care o storc din faguri și o adună în burdufurile lor [1]).

In casa sa natală Ioan ar fi putut să se desfăteze de o viață plăcută; de contactul cu părinții iubitori, de atențiunea rudelor, de plăceri modeste în prezent și de prevederi în viitor. Dar alte idei și alte tendințe preocupau marele său suflet. Lui nu-i era de comoditățile vieții, când răul domina împrejur și strigătul tuturor celor cu adevărat credincioși și drepți în țara sfântă se înălța către Dumnezeu, ca El să-și aducă aminte de sfântul său așezământ și să trimită pe Isbăvitorul (Luca, I, 72, 73). Ei însetau după eliberarea din jugul păgân, ca iarăși, având de rege al lor pe Dumnezeu și posedând în totul țara lor, să poată fără frică să-i slujască în sf. lăcaș al templului, îndeplinind ritualele legii (Luca, I, 74, 75). Israil ședea deja demult în întunerec, așteptând împlinirea făgăduințelor date lui, și între altele realitatea tristă distrugea, se pare orce nădejde în împlinirea lor. Dar dacă în inima lui Ioan se manifesta greu întristarea poporului, apoi împreună cu aceasta pe el îl chinuiau și păcătele lor. Dacă asupra poporului izraelit apăsa „umbra morții", apoi aceasta era urmarea propriilor sale păcate și stricăciune, de oare ce Dumnezeu îl părăsise numai pentrucă el însuși la început părăsise pe Dumnezeul său. Curțile templului Său fusese prefăcute în peșteră de tălhari (Marc. XI, 17; conducătorii duhovnicești ai poporului devenise vicleni, ca viperile pustiului, și erau povățuitori orbi ai orbilor (Marc. XV, 14). Ceice ar fi trebuit să servească de mo-

Viperă de pustiu

1) Tristram, Nat. Hist. 324.

del şi pildă în viaţă, anume preoţii, erau obiect de dispreţ şi de hulă pentru nevrednicia lor. Inainte de a ajunge la vârsta bărbă= tească, Ioan a trebuit să vadă, cum la înaltul loc de arhireu s'au produs noui schimbări după voinţa lui Arhelae sau a cârmuito= rului păgân din Roma, şi închipuiţii arhierei jigneau această înaltă vrednicie prin viciile lor personale, prin târâturile lor sau prin indiferenţa lor faţă de înaltele lor datorii sau prin ruşino= sul lux şi prin mândria trufaşă. Cinul de arhiereu l=au ocupat doi din neamul lui Boet alexandrinul, mulţămită înrudirei lor cu Irod, dar poporul i=a blestemat, de oare ce ei s'au înconjurat cu un lux dela curte şi se distingeau prin silnicii grosolane. După aceea vrednicia de arhiereu a ocupat=o deasemenea Is= mail, fiul lui Tobie, dar ciomegile paznicilor săi au devenit proverbiale în Ierusalim, precum şi ruşinosul său lux personal. Au mai ocupat=o deasemenea şi trei membrii din casa lui Ha= nan, şi asemenea însuşi Hanan, fiul său Eleazar şi ginerele său Caiafa, şi însuşi Hanan tot se mai considera încă omul cel mai cu vază în Ierusalim; dară ei urau poporul şi poporul îi urau pe dânşii, povestind cum ei în răutatea lor mândră fluerau asu= pra lui asemenea viperilor sau asemenea şerpilor se dădeau la faptele lor rele. Pe fiii lor poporul ia înferat cu numirea de fiii lui Elie. Necredinţa se instaură în persoana lor pe muntele lui Dumnezeu. Nu era însă nevinovat nici poporul, din care cauză Acela, care era smerit şi blând cu inima, în urmă a mustrat aşa de puternic această generaţiune rea şi răsdesfrânată, mai împie= trită şi fără de nădejde decât populaţia Ninivei, a Sodomei şi a Gomorei, care=şi atraseră asupra sa grozava mânie a lui Dum= nezeu (Mat. X, 15; XI, 24; XII, 39, 41. Marc. VIII, 38).

Dar în sufletul lui Ioan, împreună cu tristeţa pentru neno= rocirea si păcătoşia poporului, locuia şi convingerea luminoasă, că în curând trebue să vină Mesia cel de mult aşteptat, şi că cea mai bună pregătire pentru venirea Lui era lepădarea de sine şi smerenia, şi acestei idei el i se dădu cu toată fiinţa sa. In pustie mai erau şi alţi sihaştrii prin pocăinţă aspră să se curăţe de orce întinăciune a trupului şi a duhului[1]). Dar pentru mulţi din ei de impulziune generală servea aceea, ca să se mântuiască pe sine faţă cu dezastrul tuturor celorlalţi. Impulzi=

1) I. Flavie ne descrie pe unul din sihaştrii din pustie, cu care el însuşi a trăit timp de trei ani. Numele lui era Bonu, casa lui era pustia, singura lui haină erau frunzele sau scoarţa de copac, singura lui mâncare era ceea ce creştea dela sine, singura băutură a lui era apa de izvor, şi singura lui nevoinţă de zi şi de noapte era scăldătoarea într'o groapă cu apă.

uni mult mai vrednice și mai înalte manoduceau pe Ioan. El se depărtase în pustie, ca să cugete la tainele împărăție lui Dumnezeu și să ajute la realizarea ei. Viața lui, îndreptată toată pentru pregătirea nouei împărății a lui Mesia, nu era o deșartă și goală singurătate. El săvârșa o mare nevoință duhovnicească și fără îndoială zile și nopți întregi, istovit de un post aspru, el se dedea la rugăciuni înflăcărate și cu lacrimi, ca Dumnezeu în sfârșit, în îndurarea ca să trimită pe Mesia poporului Său. Noi știm, cum chiar Hristos „în zilele timpului său înălța rugăcuiuni și rugi cu plânset tare și cu lacrimi". El era adânc întristat în duhul Său și petrecea nopți întregi în munți sau prin pustietăți în rugăciune și singurătate tot o asemenea râvnă a toate cotropitoare trebue să fi simțit și înainte mergătorul și vestitorul său. Atât prorocii, cât și rabinii la fel învățau, că împărăția lui Dumnezeu putea veni numai atuncea, când Israil se va pregăti pentru primirea ei prin smerenie și pocăință. A trezi acest simțământ în genere în oameni, prezentând în persoana sa pilda luptei contra păcatelor era problema principală a lui Ioan. A mustra iubirea de avuție ar fi fost zadarnic, dacă el însuși ar trăi în belșug și în largheță. Pentru a mustra deșărtăciunea vieții oamenilor, el a trebuit mai întâiu de toate să se curățe însuși de orce reproș în această privință. Oamenii fără să vrea simt respect față de sinceritatea plină de abnegațiune, și în această privință nu putea fi nici o îndoială cu privire la Ioan. Toți simțeau, că el era un om în adevăratul înțeles integru și sincer. Religia la oamenii dinprejur se terminase într'un formalism sec. Cuviința externă alcătuia pentru dânșii esențialul vieții omenești. Dar Ioan arăta, că cel puțin era în Israil măcar un astfel de om, la care religia alcătuia în adevăr puterea de viață.

Trăind în pustia sa singuratecă, el treptat crescu cu duhul în conștiința marei sale meniri. El era convins, că era aproape mânia lui Dumnezeu asupra tuturor celor ce fac răul, iar de aceștia era plină lumea; dar în acelaș timp el știa deasemenea, că Dumnezeul lui Avraam chiar și în mânie își aduce aminte de milă, și că în curând trebue să vină Izbăvitorul de mult așteptat. Și ca prevestitor al Lui și apăru el acum, simțind în sine aceiași râvnă înflăcărată, de care erau însuflețiți vechii proroci. Pătruns de cel mai adânc simțământ religios, distingându-se de o sfântă simplitate și justeță în vorbire și în acțiune, prezentând o vie întrupare a sincerității și abnegațiunii, și din anii cei mai timpurii având putința să cunoască dispozițiunea poporului său,

el mai mult de cât orcare din contimporanii săi era în stare să trezească conștiința adormită a lui Israil și să mustre amăgirea de sine și păcatele chiar și a legiștilor timpului său. Deși era un om, care avea drept de moștenire la preoție, el stătea la o parte de slujbele templului, de oare ce ritualismul lui nu-i dădea mai mult pacea internă; mai ales se îndepărta el de aristocrația preoțească, de oare ce ea anume era izvorul principal a păcătoșiei poporului. Sub mantia curățeniei legiste și sub aureola eftenă a cuvioșiei fariseilor, privirea sa pătrunzătoare văzu imediat toată adâncimea ambiției răutăcioase, lăcomiei și fățărniciei. Sufletul lui se întristă la vederea, cum poporul orb și fără ajutor dohovnicesc sub conducerea și influența fariseilor se mulțumea cu cucernicia fariseică, presupunând cu plăcere tâmpă, că pentru mântuirea lui ajunge să știe că e poporul lui Dumnezeu (Mat. III, 7; Luca, IV, 7). Pătrunzându-se de duhul prorocilor Vechiului Testament și înflăcărându-se de râvna lor sfântă pentru Israil și Dumnezeul lui, Ioan cerea dreptatea de sus a inimii și vieții. Cu duhul său el stătea mai presus de legea rituală. Hrana sa duhovnicească o scotea mai ales din adâncile și înaltele prorocii a lui Isaia (Mat. XI, 5). Puținele fragmente din propoveduirea sa, păstrate pânăla noi, abundă în figuri, împrumutate anume din această carte prorocească.

Viața lui Ioan în pustie nu a fost numai o stare vremelnică acolo. Toată activitatea sa următoare, felul său de viață și râvna sa prorocească, ne arată o petrecere permanentă în sânurile pustiului liber, departe de zgomotul slăbănogitor și ademeniter al deșertăciunei vieții. Dar deși trăia în aceeași pustie, el cu toate acestea nu era eseu. Raportul său cu poporul în genere, ideile sale despre împărăția lui Dumnezeu, predica sa următoare, simpatia sa chiar către Vameși și păcătoși, de care eseii și fariseii se fereau ca de niște spurcați, chiar hrana sa, deși simplă, ne arată, că el nu avea nici decum raporturi cu această sectă. Asemenea eseilor, el era neînsurat, asemenea lor, el renunțase la orce comoditate și manifesta o măreție prorocească, conștiincios de înălțimea scopului său și a activităței sale. Deși trăind nu departe de așezările eseilor, accesul în care era cu totul liber lui, el a preferat să trăiască în izolarea liberă. Și anume această libertate alcătui intr'însul acea putere morală, înaintea căreia tremura poporul și prin care era atras, pe când eseismul, neposedând nici un fel de puteri de viață, nu avea niciun fel de influență dătătoare de viață asupra celor dimprejur.

Ducând o viață aspră singuratecă în pustie, Ioan prin post și rugăciune se pregătea pentru primirea revelației de sus. Și revelația aceasta în adevăr îi fu dată. El a văzut, că timpul deja se copsese pentru venirea judecății lui Dumnezu. După agonia domniei lui Irod a urmat robia Romei păgâne, care risipise orce nădejde. In curgere de aproape o generațiune el nu văzu nimic, decât necazuri în țară. In anii copilăriei sale înscrierea lui Quiriniu servi de motiv unei strașnice vărsări de sânge, după care urmă o așa împilare, încât ea deja către timpul maturității lui timpurii secătuise toate puterile poporului și-l sili cu disperare să alerge cu plângere la Roma pentru ușurare. Cârmuitorii prădalnici și nedrepți din călăreții romani, silindu-se numai pentru înbogățirea lor și întrebuințând neconștiincios autoritatea lor, încă și mai cumplit împilară situația nenorocită a poporului; funcționarii și militarii îi imita pe ei în împilările nelegiuite; garnizoanele păgâne ocupară orașul sfânt și templul, arhieria deveni o simplă jucărie în mâinile autorității supreme, sanctuarul vieții poporului fu expus jignirii și deriziunii. Din anul 26 guvernator al Palestinei deveni Pontiu Pilat, om care poate fi comparat numai cu Hesie Flor, ultimul procurator roman, grozavele nedreptăți ale căruia au dus în fine la un război disperat, care s'a terminat cu peirea Ierusalimului. Pilat oare cum intenționat a jignit și a violat obiceiurile sfinte ale poporului. El socoti sub demnitatea sa să învețe acel popor, pe care-l cărmuia. Fiind nu numai cărmuitor crud și desordonat, raportându-se trufaș chiar față de Antipa și către fiii lui Irod, el era și în genere om rău și pururea gata cu ajutorul vicleșugului și înșelătoriei să-și satisfacă ura, care ardea în peptul său contra poporului, pe care el nu-l înțelegea și care la rândul său îl ura din tot sufletul său. Populația Ierusalimului a trebuit să sufere dela dânsul o serie întreagă de jigniri, de ofense răutăcioase, hule și vărsări de sânge. El era așa de înfuriat, că chiar când își vedea greșala sa și se temea de Tiberie, nu voia să cedeze, pentrucă nu putea să convină ca să facă ceva spre plăcerea supușilor săi. Filon, contimporanul său, îl acuză de mituire, de fapte de sălbatecă împilare, de jaf, de purtare ofensătoare cu mulți, și de amenințări nebunești, de necontenite nelegiuiri și de cruzimi fără scop și extreme. „El era om răutăcios și furios", spune Filon, „ne dorind să facă așa fel, care după părerea sa ar fi putut să placă supușilor săi" [1].

1) Philo, Seg, 1033.

Poporul, aflându-se sub conducerea unui asemenea cârmuitor, cu părere de rău își aducea aminte chiar și de domnia lui Irod, arătând prin înseși aceasta, cât se înrăutățise situația sa din acel timp, când pământul devenise moștenirea romanilor, și nu vedea nici o nădejde de îmbunătățire.

Toate acestea, fără îndoială, le văzuse Ioan. Trăind nu departe de Ierusalim, el putea să știe amărunțit toată viața și toată situația poporului. El se cutremura când vedea nevrednicia arhiereilor saducei, care aveau acum în frunte pe Caiafa, pe care-l ura poporul[1]), dar pe care-l iubea sau cel puțin îl suferea Pilat. Experiența vieții îl învățase să se refere cu dispreț către rabinii, care smerit își plecau capul sub jugul rușinos și se supuneau lui pentru interesele lor. Dar împreună cu asta el era adânc întristat la vederea cum legea sfântă, dată în Sinai, se terminase într'un ritualism și era numai tolerată de Roma; sceptrul poporului fusese făgăduit, că niciodată nu va trece dela dânsul; muntele sfânt devenise fortăreața soldaților necircumciși, și ulițile, pe care răsunase cântările sacre ale lui David și a măreţelor lui coruri, erau întinate cu simbolurile și muzica păgânească. Niciodată înainte Dumnezeu nu lăsase pe poporul Său veacuri întregi fără puternica Sa ocrotire; niciodată înainte nu îngăduise El asemenea ponosire a poporului Său; niciodată înainte nu-l lăsase la atâta peire, ca acum. Toate deci arătau, că curând trebue să se arate protecțiunea sa. In cartea prorocului Daniil se prezisese, că împărăția de fer a Romei nu va continua mult (Dan. VII, 26; XII, 7), și totuși ea continuase deja o generațiune întreagă. Dar chiar și în aceste ultime zile, blestămul, ce se prăbușise asupra casei uzurpatorului idumeian, peirea lui Antipatru, a lui Fazail, a lui Irod, a lui Arhelae și a altora mulți din acest neam urît, oare nu arătase, că mânia lui Dumnezeu se aprinsese deja și că răzbunarea Lui se apropia? Judecățile lui Dumnezeu, prezise de proroci, curând trebuiau să se prăbușească atât asupra apostolilor din Israil, cât și asupra dușmanilor lui.

Toate aceste evenimente erau cunoscute lui Ioan, și într'însele erau multe de așa fel, ce în starea obișnuită a duhului puteau turbura și îndurera cea mai bărbătească inimă. Dar pusnicia aspră călise și luminase duhul lui. Tăcerea solemnă a dealurilor pustii și nemărginirea bolții cerești cu urzeala lui de noapte ale

1) Antiq. XVIII, 4, 2.

stelelor strălucitoare ștersese toate contrazicerile, stârnite de mărginirea cugetărei omenești, și umpluse sufletul lui de sentimentul măreției lui Dumnezeu. Ce este omul, zilele căruia trec ca o clipeală și care însuși nu este decât praf și pulbere, înaintea atotputernicului Făcător al cerului și al pământului, această tărie a lui Israil? Din istorie se știe, cât de adesa s'a arătat El pentru izbăvirea poporului său, când situația lui se arăta desnădăjduită. Și oare înseși mânia lui Dumnezeu proclamată de proroci, nu cuprindea totdeauna în sine binele ascuns? Oare nu totdeauna în cercetările sale blestămul și binecuvântarea, lovirea și tămăduirea, moartea și învierea, au mers mână în mână? Viața proprie a lui Ioan în pustie dădea deja amanetul putinței pentru mântuirea și a poporului? Rugăciunile lui, pocăința lui, lepădarea lui de lume, viața lui în consacrarea lui Dumnezeu, ridicau povara insuportabilă de pe sufletul lui, și el găsi pace, liniște, har și iluminare cerească. El își da seama că timpul arătării lui Mesia este aproape. Incă înainte de nașterea lui era ascuns, că el va fi înainte-mergător pentru Mesia în duhul și puterea lui Iehova, ca să pregătească poporul pentru primirea Domnului (Luca, I, 17). Dar și el însuși după inspirație de sus simțea în sine o atracție nebiruită către activitatea proroocească înaltă, și a început a propovedui poporului despre pocăință și apropierea arătării Izbăvitorului așteptat, care avea să rostească judecata asupra celor nepocăiți și să dăruiască milă celor ce se căesc. Sub înrâurirea Duhului lui Dumnezeu, pogorît în trupul său curățit prin aspră pocăință ca vas demn pentru sine, el simți în sufletul său putere de a ocupa situația înaltă și cea mai strașnică, care poate fi accesibilă pentru omul muritor, anume situația de prevestitor al lui Mesia și pregătitor al căilor Lui, adecă de a mustra pe trufași și mândrii și a ridica pe cei smeriți și împilați, necruțind nici o cale strâmbă omenească și ștergând ori netezind hopuroșitatea lor prin chiemarea la pocăința din inimă, ca să-i facă buni pentru pașnica mergere a lui Hristos.

Impărăția lui Dumnezeu, cum ea se prezenta lui Ioan, era mult mai înaltă și mai măreață decât toate preînchipuirile anterioare despre dânsa. In anii copilăriei sale, cunoscuții învățători ai poporului Iuda și Matatia, se încearcă să instaureze împărăția lui Mesia prin ajutorul unei răscoale politice, care a fost înecată în sânge. In tinerețea sa Iuda Galileianul în același scop a recurs la forță, dar numai umplând țara de groază și nenorocire. Cu toate acestea, s'a tot întărit partidul, pentru care războiul cu Roma a devenit un

fel de simbol de credință. Chiar în Samaria a fost răspândită convingerea, că împărăția lui Dumnezeu e aproape, și că ea va primi forma exterioară politică. Nenorocirea, care apăsa asupra Iudeei, apăsa deasemenea și asupra samarinenilor, și rivalitatea lor cu iudeii îi făcu deasemenea să caute ușurare în nădejdea puterniciei așteptatului Mesia. După părerea lor, anume ei, iar nu iudeii, trăiau pe terenul adevăratului pământ sfânt, făgăduit lui Avram, pământul, unde patriarhii au păscut turmele lor; pe sfântul lor munte Moise a îngropat adevăratele vase ale cortului, care, după părerea iudeilor, se aflau sub templul lui Solomon, și care, cum afirmau ei, au fost ascunse în chip minunat după distrugerea templului de către haldei. Posedarea acestor vase se considera foarte importantă, de oare ce, față cu înclinația în orient de a lega anumite credințe cu obiectele externe, predomina convingerea generală, că locul unde sunt ascunse ele, va și fi anume locul arătării lui Mesia. După o tradiție răspândită, când se va deschide împărăția lui Mesia, sicriul și aceste vase sfinte iarăși vor fi scoase din pământ. Ieremia — așa glăsuia tradiția iudaică, — după indicațiunea lui Dumnezeu, a poruncit cortului și sicriului să urmeze după sine în muntele Nebo, și acolo el le-a ascuns, precum și jertfelnicul tămâerii, într'o peșteră, și a făcut intrarea într'însa așa încât după aceea nimenea n'a mai putut-o găsi. Același proroc a făcut cunoscut, că „acest loc va rămânea necunoscut până ce Dumnezeu, milostivindu-se, va aduna mulțimea poporului. Și atuncea Domnul îl va arăta și se va arăta slava Domnului. și nour, cum s'a arătat pe vremea lui Moise" (3 Macab. II, 4-8). Intr'o tradiție de mai târziu, activul principal în această privință, în locul lui Ieremia apare un înger. Nu cu mult înainte de dărâmarea Ierusalimului, acest înger, pogorîndu-se din ceriu în Ierusalim, a șezut pe templu ca să-l mântuiască. Adunând, cortul, sicriul, ambele table de piatră, efodul și veșmintele arhierești țesute cu aur, jertfelnicul tămâerii, urimul și tumimul și sfintele vase, le-a luat într'un loc tainic și cu glas tare a strigat „o pământ, pământ, pământ! ascultă cuvântul Domnului atotputernic, și primește ce-ți încredințez eu și păstrează până la sfârșitul timpurilor, ca să le întorci iară, când ți se va spune și când străinul nu le va stăpâni. Căci va veni vremea, când Ierusalimul se va restaura iară, ca să existe în veci!" Atunci pământul și-a deschis sînurile sale și a înghițit toate lucrurile acestea[1]). In urmă sfântul văzător de taine a văzut aceste vase sfinte în ceriu. După mărturia lui, biruitorul

1) Descoperirea lui Baruh, Ceriane, Monumento Sacra, t. I, part. 2, cap. 6.

va mânca mana tainică[1]), și când s'a deschis templul lui Dumnezeu în ceriu, atunci s'a arătat sicriul legii în biserica Lui[2]).

Samarinenii au nutrit aceste nădejdi nu mai puțin călduros decât înseși iudeii, dar le-au dat un colorit local și au fost convinși; că în adevăr locul, unde erau acunse aceste lucruri scumpe, era vârful muntelui Garizim, în apropierea orașului lor natal, — munte, din vârful căruia semințiile lui Israil, la intrarea lui Iisus Navi în pământul Hanaan, au rostit binecuvântările legii (Deuter. XXVII, 12).

Cât de puternic erau samarinenii pătrunși de asemenea așteptări în acești ani, s'a arătat puțin mai târziu. Când s'a terminat activitate lui Ioan, neaducându-le urmările așteptate, s'a produs un eveniment, care a fost numai expresia definitivă a sentimentelor de lungă vreme îngrămădite într'înșii. „Un om", zice I. Flavie[3]), „care nu da nici o importanță minciunei și înșela poporul prin aceea ce-i putea place lui", se hotărî să stârnească mișcarea poporului în felul lui Ioan, răspândind prin Iudeia și Galileea, cu nădejdea de bună samă, să-i dea o importanță politică. Răspândind prin văile Samariei știrea, că în ziua hotărâtă se va arăta un nou proroc pe muntele Garizim, în același loc, unde Moise a ascuns vasele cortului, el ridicând o turburare neobișnuită. Pretutindenea s'a răspândit zvonul, că în acea zi se va deschide împărăția lui Dumnezeu, pentrucă vasele sfințite au trebuit să rămână ascunse până la începerea ei. Aceasta era o capcană vicleană să strămute asupra Samariei acele luminoase nădejdi, care alcătuiau slava Iudeei, de oare ce pe lângă aceasta se spunea pretenția la posedarea comorilor tainice și a legii în toată curățenia ei. Mii de oameni din popor începură să se îngrămădească în ziua hotărâtă în valea dintre munții Garizim și Gheval, caravane mereu noui soseau necontenit cu popor în satul Tiravata, indicat de prorocul mincinos, ca punct de adunare, până ce lucrul luă o întorsătură serioasă din punct de vedere politic, de oare ce și bătrânii poporului se alipiră la această mișcare. Pilat se îngrijora, temându-se ca poporul ar putea trece dela căutarea vaselor sfinte la o răscoală fățișe. Cruzimea sa din trecut pregătise deja poporul pentru această răscoală[4]). Deaceea el opri acest pelerinaj, și rândui detașamente de cavalerie și de

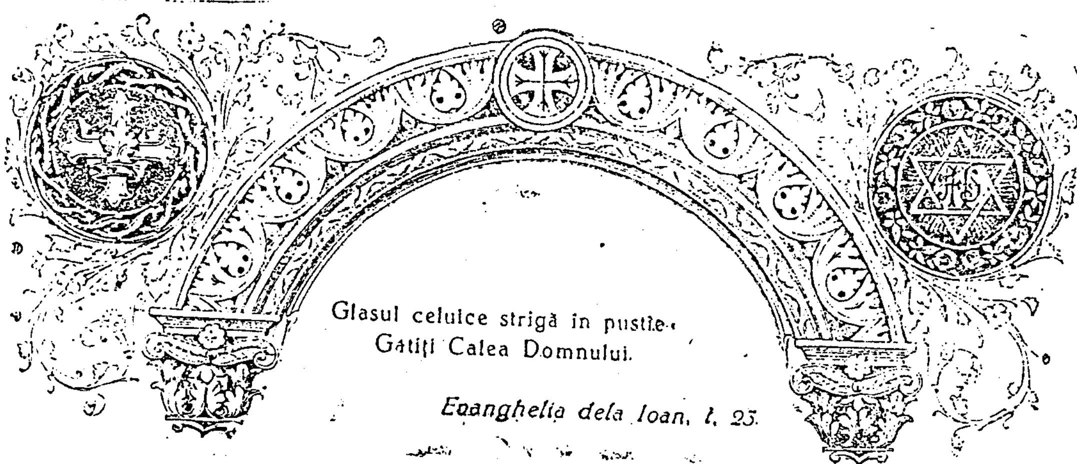
1) Descoperirea, II, 17.
2) Idem, XI, 12.
3) Antiq. XVIII, 4, 1.
4) Antiq. XVIII, 4. 2.

pedestrime la toate drumurile spre Garizim, ca să împedece urcarea pe munte. Dar gloata enormă de popor, printre care mulţi erau înarmaţi, nu luă în samă această oprelişte şi se încercau cu sila să-şi deschidă drum spre locul sfânt. Atunci Pilat porunci oştirilor să împrăştie poporul: a urmat apoi un măcel grozav, în care mulţi au fost ucişi, cei rămaşi o luară la fugă, şi căpeteniile, căzute în captivitate în timpul luptei sau pe urmă, au fost daţi morţii.

Acest eveniment sângeros se produsese deja cu câţiva ani după propoveduirea lui Ioan [1]). Dar el a fost numai unul din manifestările concepţiile poporului referitoare la împărăţia lui Mesia, arătând, până unde părerile asupra ei erau pătrunse de ideile politice ale acelui timp. Ioan era cu totul străin de asemenea păreri. Dacă el, ca iudeu, credea că Mesia va fi slava lui Israil, apoi descoperirea acestei slave el o lăsa pe sama viitorului, şi el se mărginea esclusiv la nădejdile morale şi duhovniceşti. El n'a fost nicidecum un agitator politic de felul lui Iuda Galelianul; împărăţia lui mesianică era împărăţie nu din lumea aceasta (Ioan, XVIII, 36).

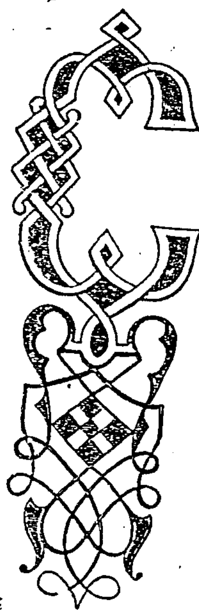

1) In anul 35 d. Hr. Curând după răstignire, deşi unii socot, ca asta s'a întâmplat chiar aproape de timpul morţii lui Hristos.

CAPITOLUL XIII.

PROPOVEDUIREA SF. IOAN INAINTEMERGĂTORUL, IN PUSTIE

ătre anul 15 al domniei lui Tiberie, care ar corespunde anului 20 după naşterea lui Hristos, asupra imperiului roman începuse să se aştearnă tot mai mult umbra celor mai întunecoşi ani de domnie ai acestui împărat, care în acel timp avea 71 de ani dela naştere [1]). Printre aceia, cari au trăit în timpul lui şi în urmă au putut să-şi amintească toate împrejurările cele mai principale ale domniei lui, Pliniu cel bătrân era încă copil de patru ani [2]). Vespasian, căruia în urmă împreună cu fiul său Tit i-a fost dat să dărâme Ierusalimul, era tânăr de nouăsprezece ani, visător şi mândru [3]). Caligula, care la timpul său, stând în fruntea imperiului, umplu toată lumea de groază prin privelişteea unei despotism nebun, era băiat de şaisprezece ani [4]); iar între căsătoriile, săvârşite în acel timp, a fost căsătoria fiicei nefericitului Germanic, din care după trecerea de

1) Tiberie a domnit dela anul 14—37 d. Hr. timp de 22 ani. A murit la 10 Mart anul 37, în vrâsta de 78 de ani.

2) Născut la anul 24 d. Hr.

3) Născut în an 9 d. Hr.

4) Dela 29 a. Hr.

nouă ani s'a născut Nerone. Trebile în tot imperiul se aflau în stare paşnică, pentrucă toate popoarele lumii de atuncea se supusese deja vulturului roman, care pusese asupra lor jugul a toate netezitor, şi se purtau numai două războae mici la margini — cu tracii în răsăritul Europei şi cu frizii în nord-vest. Pontiu Pilat era deja de doi ani al Samariei, Iudeei şi Idumeei. Irod Antipa aproape de 32 de ani cârmuria Galileea şi Samaria şi acum avea aproape 50 de ani dela naştere, iar fratele său Filip, fiind aproape de aceiaşi ani şi ocupând deasemenea situaţia de domnitor, era tetrarh celeilalte părţi a ţării peste Iordan şi ducea viaţă liniştită, silindu-se să fie folositor ţării şi vrednic de situaţia sa.

Exceptând răscoala religioasă a lui Iuda şi alte câteva turburări după moartea lui Irod, precum şi în timpul înscrierei, întreprinsă de Quirinus, Palestina aproape în timp de 60 de ani s'a folosit de o pace nominală [1]): In diferite locuri ale ţării, cum s'a spus mai sus, în acest timp se ridicară oraşe şi sate nouă cu toată strălucirea şi acurateţa civilizaţiei romane. „Lumea romană", căreia fusese dat să pregătească calea pentru creştinism prin distrugerea zidurilor dintre popoare şi prin contopirea întregei lumi civilizate pentru un timp într'un singur stat puternic, astfel pretutindenea aduse fructele sale, deşi cârmuirea neobservat submina întreaga sistemă a imperiului. Răsăritul se afla în stare de pace adâncă. Oardele călări ale partenilor care erau groaza acelui veac, deja nu-şi mai adăpau caii lor în Eufrat, şi nu îndrăsneau să-l treacă timp de două generaţiuni [2]), deşi tot mai mişunau pe văile Parţiei şi aşteptau numai poruncă dela curtea Ctizifonova, ca să se prăbuşească asupra Palestinei deschise pentru dânşii. Patru legiuni, care se ţineau gata în Siria, şi linia puternică de posturi militare erau dealungul Eufratului.

In aşa stare se afla situaţia trebilor, când Ioan însfârşit eşi din singurătatea sa în calitate de proroc al poporului său [3]). Apropierea pustiului Iudeei de Ierusalim şi desimea populaţiei ce trăia împrejur, fără îndoială dădea multora putinţa să viziteze din când în când acea localitate, de oarece în acel timp aţiţat din punct de vedere religioso-moral era deajuns un singur zvon, că în vre

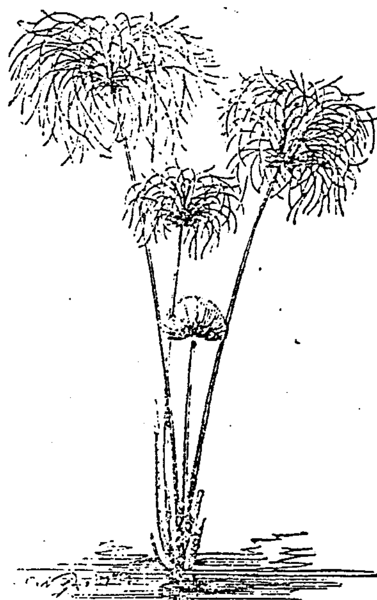
1) Dela 29 a. Hr.

2. Dela anul 38 a. Hr.

3. Evanghelistul Luca determină exact timpul apariţiei lui Ioan Inaintemergătorul la propoveduire, zicând: „In anul al treisprezecela a domniei lui Tiberie Cezarul, când cârmuia Pontiu Pilat în Iudeea, Irod era Tetrarh în Galileea, Filip, fratele lui, Tetrarh în Ituria şi Trahonitida, iar Lisanie tetrarh în Avilena, în urma arhiereilor Hanan şi Caiafa, a fost cuvântul Domnului către Ioan, fiul Zahariei, în pustie (Luc. III, 1, 2. Despre Lisanie vezi la finele cărţii într'o anexă deosebită).

un ţinut s'a ivit un pusnic neobişnuit şi propovedueşte, ca în mulţi să se nască dorinţa nebiruită să-l vadă şi să se folosască de sfaturile lui evlavioase. Pentru prima oară Ioan păşi la sluja obştească pe ţărmurile Iordanului de jos.

Cale de două ceasuri spre răsărit de jalnicul sătucean, care alcătueşte resturile Ierihonului, şi de opt sau de nouă ceasuri dela Ierusalim, Iordanul curge repede în direcţia Mărei Moarte, care se află deasemenea nu departe deaicea. Luând începutul în munţii Libanului, primind în sine ca afluenţi izvoarele din Chesaria lui Filip, trecând apoi lacul mocirlos Meromsc şi mai departe prin minunatul loc al Galileei, râul la eşirea din acest loc până la acel loc, unde el ocoleşte Ierihonul, are în total numai 90 de chilometri în linie dreaptă, dar până la 300 chilometri, dacă se calculează toate cotiturile lui. Aproape de Ierihon el are dela 13 la 14 stânjini în lăţime şi dela trei picioare până la un stânjin adâncime, aşa că pealocurea el este uşor de trecut prin vad, afară de timpul, când apele sunt mărite în timpul primăverii, toamna şi iarna, când trecerea prin el devine foarte periculoasă. Anume în această parte a Iordanului armata lui Vespasian, în timpul ultimului război, a alungat o mulţime de iudei în râu, când el era eşit din maluri, şi din ei au pierit aşa de mulţi, că „era imposibil de trecut râul din pricina umplerei lui de trupuri moarte, când şi Marea Moartă a fost deasemenea umplută de trupuri, duse într'însa de râu [1]). Râul aicea curge printre maluri duble, arătând nivelul lui mai ridicat sau mai scăzut în Noembrie şi Aprilie. Malurile acestea pe alocurea ridicate, dar în genere prezintă loc îndămânos, pentru adunarea poporului, şi deaceea anume a şi păşit Ioan la propoveduirea pentru popor. Tufişurile dese de tamarini roşii, de sicomori falnici cu trunchiurile lor albe şi cu frunzişi larg, stejarii cu umbra lor întunecată, salcâmi crăcoşi, răchiţile verzi — veştede şi oleandrii bogaţi în floare, încă şi astăzi acopăr terasa de sus, când încă o şi mai mare variaţie a acestui tablou îl dau stufişişurile din plin crescute, mai înalte decât omul pe nivelul de jos, pe care în vremea lui Ioan se înălţau încă

Trestie în Palestina.

1) I. Flavie, Bel. Iud. IV, 7, 6,

vârfurile de palmieri, această mândrie și slavă a Iordanului. Anume în această localitate pe malul râului, în vederea munților stâncoși sălbatici, cari închideau vederea de amândouă părțile, în localitatea, unde, mulțămită inundațiilor anuale, se formase o trăsătură pronunțată între vegetația tropicală luxoasă și între pustia neroditoare arsă. Ioan, despre care Hristos a spus, făcând aluzie la stuful învăluit de pe malurile râului, că el nu era trestie bătută de vânt, ci cu adevărat era Ilie, care trebuia să vie ca proroc și mult mai mare decât proroc — anume aicea și-a și ridicat glasul său în calitate de înainte mergător înaintea Unsului lui Dumnezeu, ca să-I pregătească calea (Mat. XI, 7, 9, 10, 14; XVII, 11; Marc. IX, 12; Luca, VII, 26, 27). Deja însuși exteriorul lui Ioan vrea să atragă asupra sa atențiunea poporului. Statura sa slăbănoagă, slăbit de mâncarea săracăcioasă și de nevoințele sale aspre, părul său lung, netuns în curgere de 30 ani ca semn al nazoreismului, mantia sa grosieră de păr și brâul de curea, zugrăvea chipul unuia din vechii proroci. Sf. Scriptură descrie pe unul din cei mai mari proroci, anume pe Ilie Tezviteanul, care, după așteptarea generală, trebuia să se arate înainte de venirea lui Mesia, exact în aceeași înfățișare, în care s'a arătat Ioan, anume ca „om tot acoperit cu păr, și cu brâu de curea încins peste mijloc său" (4 Reg. I, 8). Poporul însă știa din predicile din sinagogă; iar cine putea citi singur, apoi și direct din sf. Scriptură, că mantia grosieră de păr era haina obișnuită a vechilor proroci, ca a unei clase deosebite. Această haină a fost totdeauna semnul tristeței și a frângerii inimii (4 Reg. VI, 30; Iov. XVI, 15; Reg. XXI, 27) și înviind amintirile despre vremurile sfinte ale trecutului, odată cu aceasta trezi în sufletele poporului conștiința propriei păcătoșii și nevoile de pocăință și de frângerea inimii.

Pustiul în ochii iudeilor în genere avea însemnătate sacră. „Dintr'însul grăiau rabinii, a eșit legea, cortul, sinedriul, preoția și vrednicia de levit. Chiar și autoritatea regală și în realitate tot darul cel bun, primit de Israil dela Dumnezeu, toate au eșit din pustie"[1]. Chemarea poporului în pustie, acum avea sigură de sine importanța sfântă, de oare ce ea amintea cuvintele prorocului Isaia": Gătiți cale Domnului, drepte faceți în pustie cărările Dumnezeului nostru" (Is. XI, 3). Față de așteptarea încordată a lui Mesia, influența acestei chemări a fost enormă. Sprijinindu-se anume pe acea însămnătate, care se da ei de popor, un fanatic, anume Tevda, însușindu-și rolul de proroc peste câțiva

1) I. Flavie, Antiq. XX, 5, 1; 8, 9.

ani după răstignire, a atras după sine o mare mulţime de popor, în calitate de al doilea Mesia, peste Iordan în pustie, unde el făgăduise să facă minuni, încredinţând, că Dumnezeu se va arăta pentru izbăvirea poporului Său. I. Flavie povesteşte deasemenea, că şi alţii au atras poporul după ei în pustie, „unde cu ajutorul lui Dumnezeu ei des vor face minuni pe faţă“ [2]). Şi însuşi Hristos, înainte de părăsirea ucenicilor Săi, crezu de trebuinţă să-i prevină, că atunci când li se va spune „iată Hristos este în pustie, să nu eşiţi“ (Mat. XXIV, 26). Poporul dela o zi la alta aştepta arătarea unui proroc înţelept şi desăvârşit, care i-ar fi întors urimul şi tumimul pierdute, „să restabilească neamurile lui Israil, să întoarcă inimile părinţilor spre copii, să mustre vremile şi să potolească mânia lui Dumnezeu, înainte de a se aprinde furia Lui“ (Sirah, XXVIII, 10). Sub influenţa ispitirilor grele istorice, în popor se înrădăcina tot mai adânc conştiinţa, că a mântui pe Israil putea numai singură pocăinţa. „Dacă noi ne vom pocăi măcar într'o singură zi“, ziceau rabinii, „atunci s'ar arăta Mesia“. „Până când Israil nu se pocăeşte, el nu poate aştepta pe Mântuitorul“, zicea rabinul Iuda. Dar această pocăinţă trebuia să se săvârşască nu mai înainte de venirea lui Ilie spre împlinirea prezicerei lui Malahia, iar el va veni nu mai înainte cu trei zile de arătarea lui Mesia, când glasul lui dela o margine a pământului până la ceialaltă va proclama „Vine mântuire lumei“ [1]).

Prorocul, după părerea iudeului, era nu numai înainte văzător, ci şi propoveduitor neînfricat, dela care, rostindu-se cu cuvintele lui Climent Alexandrinul, adevărul strălucea ca razele de lumină din soare [2]). El putea descoperi, şi împreună cu aceasta el era unealta lui Dumnezeu pentru comunicarea reproşurilor sau a poruncilor Celui atototputernic în calitate de trimis al lui şi tâlcuitor al voinţei Lui oamenilor. Şi iată în calitate de asemenea trimis s'a şi arătat în persoana lui Ioan, noul Ilie. Arătarea lui produse asupra poporului cu atât o mai puternică impresiune că propoveduirea lui atingea chestiunea cea mai zguduitoare despre venirea lui Mesia. „Pocăiţi-vă, striga el, că s'a apropiat împărăţia Cerurilor“. Şi acest strigăt a noului proroc ce se arătase cu un ecou tunător răsună în inimile tuturor celor osteniţi şi împovăraţi, care doreau să găsască în predica lui uşurarea conştiinţei lor de sarcina păcatelor, ce apasă asupra ei, ca cu

1) Eisenmenger, Judenthum Entedeektes, II, 696.
2) Clement. Ham. II. 6.

vrednicie să se pregătească pentru venirea lui Mesia, care se apropiase. Acest glas ce striga în pustie începu să trezască puternic conștiința mulțimilor poporului care fusese supusă la un somn greu sub înrâurirea formalismului fariseic, a împilării romane și a indiferenței saduceice. Se începu o puternică mișcare populară. Deși Ioan se ținea la o parte de Ierusalim și de ținuturile des populate, propoveduirea lui își găsi un puternic ecou în toată țara, și poporul în gloate tot mai mari la număr începu să curgă la dânsul din Ierusalim, din Iudeea și din podișurile înalte ale Pereei (Mat. III, 5; Marc. I, 5). Toți fără să vrea socoteau, că acesta și este Ilie cel făgăduit, prevestitorul lui Mesia. Și acest propoveduitor, cu totul neasămănător rabinilor, cerea acum ca legea, care până acum se împlinea numai pe dinafară, să se împlinească conștiincios și să întrupeze chiar în viață. Numai o asemenea pregătire duhovnicească poate abate mânia viitoare a lui Dumnezeu. Fiind al doilea Ilie după duh, ca și după exterior, și asemenea lui fiind martor a timpurilor rele, el a venit nu să zidească, ci să dărâme; să trezască, iar nu să edifice, la apropierea acelei judecăți, de care vorbise ultimul din proroci, când mânia lui Dumnezeu va arde asemenea cuptorului răsînfierbântat (Malah. IV, 1), când cei mândrii și răi, asemănându-se paelor, vor fi și arși asemenea lor, până ce nu va rămâne din ei nici rădăcina, nici paiul. Dar odată cu aceasta, El adaose și adeverirea mângâitoare a prorocului Malahia, că pentru cei ce se tem de numele Domnului puterilor, va răsări soarele dreptății cu razele sale vindecătoare. Tot senzul propoveduirii lui Malahia a fost în realitate entusiasmarea de acele lucruri, pe care se rezema și propoveduirea lui Ioan. „Iată, Eu trimit pe îngerul Meu, și el va pregăti calea înaintea Mea“, a prezis ultimul proroc al vechiului testament. „Și fără de veste va veni în Biserica Sa Domnul, pe care voi îl căutați, și Ingerul așezmâtului, pe care voi îl doriți; iată, El vine, zice Domnul Savaot. Și cine va suferi ziua venirii Lui, și cine va rezista, când se va arăta El? Căci El e ca focul topitor, și ca cuptorul curățitor, și se va pune să topească și să curățe argintul, și să curățe pe fiii lui Levi, și să-i topească ca aurul și ca argintul, ca să aducă jertfă Domnului întru dreptate. Și voi veni la voi pentru judecată, și voi fi mustrător rapid al fermecătorilor și desfrânaților, și a celor ce jură strâmb, și opresc plata nămitului, împilează pe văduvă și pe orfan, și răsping pe venetic, și de Mine nu se tem, zice Domnul Savaot“ (Malah. III, 1-3, 5). Asemenea predicii tuturor prorocilor, predica lui

Ioan era vestire a mâniei lui Dumnezeu, dar în acelaşi timp, asemenea lor, ea cuprindea în sine cu anumite condiţiuni, făgăduinţa dumnezeeştii iubiri şi îndurări. Cum se şi cuvenea însărcinării lui, el, asemenea lui Ilie, mustra viciile timpului său, pentrucă asemenea lui, el, „în zilele sale nu a tremurat înaintea principiului, şi nimenea nu l-a dovedit pe dânsul" (Sirah, XLVIII, 13).

Impreună cu chemarea la pocăinţă, Ioan adaoase un ritual deosebit de semnificativ pentru toţi aceia, care-şi exprima dispoziţia să-şi mărturisească păcatele şi dădeau făgăduinţa să se îndrepteze în viaţa lor. Anume, el cerea dela asemenea persoane botezul, adecă spălarea în apă. După legea lui Moise deasemenea se cerea spălare şi curăţire, dar ea avea acolo însemnătate mai curând de faptă personală în scopul curăţirii de întinările rituale şi se repeta totdeauna, când se cerea aceasta de un nou caz de întinare. Dar botezul introdus de Ioan se săvârşa numai odată, şi doritorii puteau să-l primească numai din mânile lui Ioan. El nu se mulţămea cu vechile rituale şi cerinţe ale fariseilor. Pentru el era necesar un nou simbol, care după înseşi forma sa ar fi putut servi de expresia măreţiei, care cerea schimbarea morală şi a fi bun semn pentru principiul său, şi în acelaşi timp destul de simplu pentru ca el să poată fi accesibil pentru tot poporul; pentru toţi ceice doreau să o rupă cu trecutul păcătos şi să păşască într'o nouă viaţă duhovnicească, la care îi chema el. Spălarea în toate timpurile a servit de simbol religios şi a fost simbol semnificativ al ritualului. Lepra lui Neeman a fost curăţită în apele Iordanului (II Reg. V, 10). Preoţii în templu, necontenit săvârşau spălări, dela popor în genere se cerea, ca el să îndepărteze necurăţia cu ajutorul spălării. Prorocul Daniil s'a rugat: „spală-mă de nelegiuirea mea" (Is. I, 4). Prorocul Isaia deasemenea a strigat: „Spălaţi-vă, curăţiţi-vă, îndepărtaţi faptele rele ale voastre dela ochii Mei, conteniţi de a face rău" (Is. I, 16). Spălarea şi în genere la răsărit, singură de sine alcătueşte aproape o obligaţie religioasă. Praful şi căldura apasă trupul şi sufletul aproape pânăla extrem, aşa că spălarea aduce răcorire generală şi mulţămire. Deaceea simbolul primit de Ioan, al botezului, avea pentru popor o enormă însămnătate pentru orce călător obosit, prăfuit şi zoios, căpătând înviorare lăuntrică sau renaştere, împreună cu asta afundându-se în apă curată şi proaspătă a râului şi astfel, în semn al curăţiei sale lăuntrice, eşea curat dintr'însa cu sufletul şi cu trupul. Dar acest botez la Ioan nu era încă

taină. „El era om bun“, zice I. Flavie[1]), „și convingea pe iudei, care doreau să trăiască demni și să fie drepți unul față de altul, și binecredincioși față de Dumnezeu, să primească botezul. Botezul era însușit de dânsul nu ca mijloc pentru primirea ertării pentru oare care păcate numai, ci și în înțeles de curățenie a tot corpul, când sufletul se curățea mai întâiu prin cuvioșie.“ Botezul lui Ioan astfel era numai un simplu simbol al curățirii, de care avea nevoe inima, și în urmă el trebui să-și găsească completarea în botezul dela Duhul Sfânt. A-l primi puteau numai aceia, care prin spovedanie smerită a păcatelor lor dovedeau sinceritatea lor. Deci botezul a devenit expresia votului moral, prin dorința de a arăta prin viața sa cea mai bună, că în adevăr s'a produs o schimbare și în însești dispoziția inimii. In senz de pregătire pentru Mesia, el prezenta ceva cu totul nou în Israil, mărturisind în chip izbitor despre acea prefacere morală, care se săvârșea în inimile poporului. Dacă, cum dovedesc unii rabini, exista și mai înainte obiceiul de a boteza pe prozeliți, care părăsind păgânismul lor, se sileau să capete accesul în comunitatea izrailită, apoi ritualul introdus de Ioan, ca aplicat de dânsul însuși poporului iudeu, cuprindea în sine ceva neobișnuit, și acea împrejurare, că poporul s'a supus acestui ritual, servește drept cea mai puternică dovadă a influenții prorocului pustiului asupra mulțimilor poporului. In cazul acesta raportul său cu poporul israilit avea acel înțeles, ca și cum însuși acest popor a devenit păgân și avea nevoe de aceea, ca pe el iară din nou, ca pe niște păgâni, să-i introducă în moștenirea lui Iehova. Impreună cu aceasta Ioan n'a lăsat poporul fără ajutor în tendința lui către curățenie. Dacă el l-ar fi chemat numai să fugă „de mânia ce venea“, atunci l-ar fi putut duce pânăla disperare. Dacă el, chemându-l la botez după aceea l-ar fi lăsat numai pe seama propriilor lui sforțări, în opera atingerei bunei moralități, atunci el l-ar fi expus într'o stare lipsită de ajutor, de oare ce omul, neavând înaintea sa un ideal superior de moralitate, nici odată n'ar fi putut să ajungă la ea. Deaceea Ioan dădu și însești mijloacele pentru realizarea chemărei sale, anume arătând la viitorul Mesia, la acest miel al lui Dumnezeu, care trebuia să ia asupra sa păcatele lumii.

Vă puteți închipui, ce priveliște extraordinară prezinta predica lui Ioan în mulțimile poporului, adunate la dânsul? Și ea multă vreme a rămas în amintirea poporului. „Ce ați eșit să ve-

[1]) Antic. XVIII, 5, 2.

deţi în pustie? Om îmbrăcat în haine moi? Intreba Iisus Hristos mai târziu. Poporul de toate chemările şi clasele, în mulţime mare curgea să asculte pe noul proroc. Mişcarea la început locală, treptat cuprinse toată ţara (Mat. III, 5). La început se aduna la dânsul poporul din localităţile cele mai apropiate: din împrejurimile Ierusalimului, din Iudeea şi Pereea. Dar curând faima ajunsă până în Galileea, pânăla poalele Libanului şi în ţara de peste Iordan, şi deacolo poporul deasemenea se îndreptă spre Ioan. Pe drumurile Galileii şi Iudeei se înşirară nesfârşite caravane, îndreptându-se către unul şi acelaşi centru. Lucrătorii în acest scop îşi părăsiră lucrul lor sau meseria lor, şi cu poporul ce curgea de pretutindenea, printre care erau negustori, strângători de dări romani şi ostaşi indigeni sau străini, înaintau cu toţii spre Ioan. Tot ce era nobil, şi tot ce era josnic în Israil: oameni evlavioşi şi oameni dedaţi lumii, drepţi şi corupţi, sinceri şi făţarnici, partizani ai Romei şi duşmanii ei, toţi deopotrivă se aflau în această mulţime, ce înseta de luminare duhovnicească. Aicea în una şi aceaşi gloată se puteau vedea rabinii trufaşi, farisei în haine lungi, bătrâni cu părul cărunt, saduchei reci şi politicoşi, agricultori bogaţi, preoţi aristocraţi şi leviţi smeriţi şi săteni săraci, ostaşi de ai tetrarhului Antipa din Perrea, poate deasemenea prozeliţi din garnizoana romană din Ierusalim, mai înclinaţi să primească botezul în Iordan, decât circomciziunea, vameşi din iudeii de baştină, cei mai dispreţuiţi şi mai uricioşi pentru slujba lor Romei şi pentru stoarcerile lor băneşti. Nu era lipsă nici de femei iudaice, şi printre ele negreşit nu puţine de acelea, care erau roabele păcatului (Mat. III, 7; XXI, 32; Luca, III, 10; Ioan, I, 19). Toţi voiau să ia parte la mântuirea lui Israil, sau cel puţin măcar să-şi arate tendinţa lor exterioară către ea, — chiar acele clase, către care fariseii scrupuloşi şi eseii se raportau cu dispreţ ca faţă de nişte necuraţi. Negreşit, mulţi se îndreptară încoace cu dorinţa sinceră de a se folosi de predică, deşi aicea fără îndoială erau şi de aceia, ca să observe, să critice, să vorbească de rău şi să denunţe autorităţilor toate cele văzute. Toate cele văzute de dânşii se dovediră cu adevărat uimitoare, mai ales în acea vedere, că acesta era primul proroc în ultimii 500 de ani. Uimit de toate cele văzute, poporul asculta cu atenţiune propoveduirea lui Ioan, primea ertarea lui şi într'însul se aprinse credinţa în apropierea împărăţiei cerurilor, de care le propoveduia lor prorocul nou arătat, precum şi credinţa lui Mesia, venirea Căruia el o vestea. După ritualul introdus de el, el le deveni cunoscut

sub numirea de Botezătorul, dar mulţi îi dădură numirea de învăţător şi proroc (Luc. III, 12; Mat. XI, 9; XXI, 26). El nu făcea nici o minune, dar cuvântul lui, ca şi botezul, avea putere miraculoasă, (aşa că chiar şi după închiderea sa în temniţă şi după moartea sa, poporul continua, cu toată viclenia dispreţuitoare a cărturarilor şi fariseilor, să creadă, că în adevăr el a fost proroc şi botezul lui era din cer (Mat. XXI, 25).

Uimiţi de toate cele văzute şi auzite, mulţi chiar întrebau, nu cumva este el însuşi Mesia, sau cel puţin nu e proroc asemenea lui Moïse, pe care ei îl aşteptau? (Luc. III, 15; Ioan, I, 19). Cuvântul lui avea o influenţă aşa de colosală asupra mulţimilor poporului, în cât el numai să fi voit, ar fi putut să se folosască de această înrâurire a sa, pentru scopuri curat politice. Dar scopul lui era nu o stârnire politică, ci o mişcare morală-religioasă. Şi de aceea el nu primea asupra sa nici o problemă alta, fără numai sarcina de învăţător religioso-moral sau de proroc.) Şi cuvântul lui tuna asemenea loviturilor de ciocan, sfărâmând până şi inimile de cremene, ardea ca flacăra, pătruzind până şi în cele mai intime cugete. El nu se mărginea la convingere generală, la poveţe şi reproşuri în genere date, ci mustra cu asprimea curată proroocească şi cu adevărată înfruntare directă.) „Voi, pui de năpârcă sunteţi", strigă el gloatei de farisei şi de saduchei, care venise să asculte predica lui, mai curând cu scopul de a-l critica. (După cuvintele evanghelistului, „fariseii şi legişti lepădaseră voia lui Dumnezeu despre sine, nebotezându-se dela Ioan (Luca, VII, 30), şi astfel nu au primit misiunea lui declarându-l chiar îndrăcit (Luc. VII, 32). El demască toată deşertăciunea şi toată lipsa de folos a discuţiilor şi cazuisticei lor sterpe, pentru care ei la rândul lor îl urau. Dar de oare ce Ioan avea împuternicirea sa nu dela dânşii, ci de sus, apoi în loc de a-i linguşi, el se adresă lor cu aceiaşi tăioşie proroocească, ca şi către poporul dispreţuit de dânşii, cerând dela ei, ca ei „roade vrednice de pocăinţă". După îngusta lor trufie pedantică, ei considerau pentru sine asigurată participarea în împărăţia lui Mesia deja, pur şi simplu pentrucă ei sunt urmaşii lui Avraam, de oare ce dreptatea lui va fi socotită şi a lor. După părerea lor, singur numai Israil va întâmpina bunăvoinţa la Dumnezeu, şi anume în virtutea dreptului său natal. Împărăţia cerurilor, socoteau şi învăţau ei, va fi împărăţie curat iudaică, iar toate celelalte popoară vor fi escluse dintr'însa. Dar Ioan fără cruţare dărâmă această mincinoasă cazuistică. „Să nu

socotiţi a grăi în sine: noi avem tată pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate şi din petrele acestea să ridice fii lui Avraam", şi să vă escludă pe voi, închipuiţii fii ai Lui, din împărăţie, dacă voi nu vă veţi căi. „Asemenea predică nu se putea să nu uimească pe cărturari şi pe farisei. Ei se folosiră de respectul general la toţi, iar acest om se raportă către dânşii cu mustrări groaznice. Ei îşi închipuiau, că el va fi înaintea lor asemenea trestiei bătute de vânt, şi în adevăr se dovedi, că el prezenta din sine un stejar neclătit de nici un vânt. Linguşirea şi frica erau tot atât de străine pentru dânsul şi pentru sufletul lui mare, ca şi mantia lui grosieră care ar fi fost străin fenomen între hainele fine ale regelui dela palatul său.

Contrastul izbitor între învăţătura lui Ioan şi învăţătura rabinilor cu o deosebită uimire se manifesta în acele răspunsuri, pe care le da el diferiţilor săi interlocutori. Dacă însuşi rabinii sunt ameninţaţi de foc, atunci ce soartă, după părerea lor, trebuia să ajungă pe oameni simplii? Dar din gura prorocului tunau cuvinte, care nu numai stârneau groază, dar şi dirijau către manifestarea unei moralităţi mai înalte după lucrurile de dinafară. Când poporul, auzind groaznica propoveduire a lui Ioan, că „deja şi securea este la tulpina copacului: fiecare copac care nu aduce roade bune, se tae şi în foc se aruncă", cu tremur îl întreba: „Ce să facem"? El le răspundea: „Cine are două haine, acela să dea una celui ce nu are; şi cine are hrană, să facă la fel" (Luca, VII, 30). Dacă ei vor ajuta pe flămânzi şi pe cei goi şi în aceasta vor vedea o datorie a lor de iubire de oameni, atuncea prin aceasta vor dovedi sinceritatea pocăinţei lor. Ioan prin compătimirea sa omenească cuprinde toate clasele. Asemenea lui Hristos însuşi, el nu respingea pe nimenea dintr'înşii. Vameşii dispreţuiţi de toţi, de care fariseii se fereau ca de nişte leproşi, găsiră mângâere în încredinţarea, că şi ei deasemenea pot să primească participare întru împărăţia cerurilor. Când vameşii l-au întrebat: „Invăţătorule, dar noi ce să facem"? Atuncea el le-a răspuns: „Să nu cereţi nimica decât ce vi-i hotărît". L-au întrebat deasemenea şi ostaşii: „Dar noi ce să facem"? Şi el le-a zis: „Să nu obijduiţi pe nimenea, să nu clevetiţi, şi să vă mulţumiţi cu solda voastră". Dacă vameşii îşi vor împlini cinstit datoria lor; dacă ostaşii nu se vor folosi de puterea lor pentru ofensarea altora şi vor rămânea credincioşi steagului lor, mulţămindu-se cu modesta lor situaţie, atunci aceasta va şi fi semnul bunei lor pocăinţe, credincioşiei propriei

lor conştiinţe, care va şi pogorî asupra lor binecuvântarea lui Dumnezeu.

Dar cerând roade practice de pocăinţă, Ioan odată cu aceasta arăta şi aceea, că toţi cei ce se pocăesc vor primi în sforţările lor morale un ajutor deosebit, care le va fi dat lor de sus. El declara, că pentru deplina prefacere lăuntrică e de neapărată nevoe ajutorul Duhului lui Dumnezeu. „Eu botez cu apă, dar vine Cel mai puternic decât mine, căruia eu nu sunt vrednic să-i desleg cureaua încălţămintei Lui; Acela vă va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc“. Cei împetriţi vor fi supuşi botezului cu foc, iar celor pocăiţi li se va da darul ceresc al voinţei supreme, a puterei supreme şi a cunoaşterei înalte a lui Dumnezeu, precum şi a înaltei comunicări cu Dânsul. (Recunoscând cerinţa vremei şi fiind plin de duhul prorociei, El nu putea să uite, cum prorocii Vechiului Testament, în calitate de semne ale venirii lui Mesia, prevesteau, că Iehova „Va revărsa Duhul Său peste tot trupul“ (Ioan, II, 38), că El „va revărsa apă peste tot cel însetat, şi pârae pe pământul uscat“, şi „Duhul lui va fi peste casa lui Israil“ (Is. XLIV, 3; Iezec. XXXIX, 29). El nu se putea îndoi deci, că Acela, faţă de Care el era numai glasul prevestitorului; Acela, Căruia numai a-i deslega sandalii va fi pentru dânsul o mare cinste, va veni nu numai cu răzbunare, ci şi cu binecuvântare/ şi pentru aceea El va aduce cu Sine puterea supremă dătătoare de viaţă, şi anume puterea Duhului Sfânt.

Şi iată astfel, sub influenţa predicii lui Ioan şi a ritualului neobişnuit al botezului, săvârşit de dânsul, în sufletul poporului creştea mereu şi se întărea aşteptarea lui Mesia, prevestită de noul proroc. Şi acest Mesia a venit în sfârşit, deschis apărând înaintea poporului, după o petrecere îndelungată şi necunoscută în depărtatul Nazaret.

CARTEA A DOUA

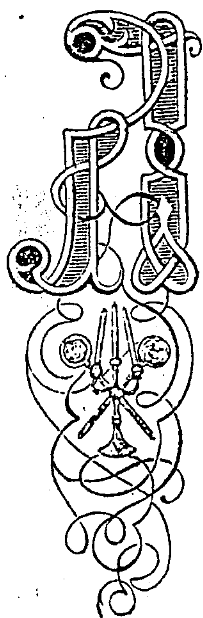
Dela botezul Domnului până la schimbarea la faţă

Acesta este Fiul Meu iubit, în care este bunăvoința Mea.
Evanghelia dela Matei, III, 17.

CAPITOLUL XIV.

BOTEZUL DOMNULUI.

utoritățile iudaice începură să se neliniștească de izbânda neobișnuită a lui Ioan Botezătorul în popor, care începuse să privească la dânsul, dacă nu ca la înseși Mesia, apoi ca la înainte mergătorul Lui. Spre evitarea ciocnirei cu dânșii, precum și în scopul de a-și lărgi sfera activității lui, Ioan trecu cu predica sa în alt loc și se depărtă peste hotarele Iudeei. Din valea joasă a Iordanului el, evident, s'a ridicat mai sus pe un mic șes, ce se întindea lângă râu, aproape de Schitopole, unde vestitul „Izvorul fiorului" lui Ghedeon străbate direct din marginea răsăriteană a șesului Ezdrilonului în valea Djalud în direcția spre Iordan. Acolo și-a și ales el loc pentru predica sa, aproape de satul, cunoscut în acel timp sub numirea de Betabara (Ioan, I, 28), unde pe râu se află un vad și înlesnea putința pentru săvârșirea botezului [1]). Această depărtare

1) Conder în Palest. Report. Aprilie, 1875. Dict. of Bible; articolul Bethabara. În unele manuscrise vechi în loc de Betabara se citește Vitania (de peste Iordan). Dar încă Origen găsi peste Iordan un sătișor cu această numire, nu departe de Ierihon, și ea însemnează — „casa vadului" — indiciu la vadul Iordanului aproape de sat. Dealtmintrelea localitatea asta încă nu-i stabilită de cercetători.

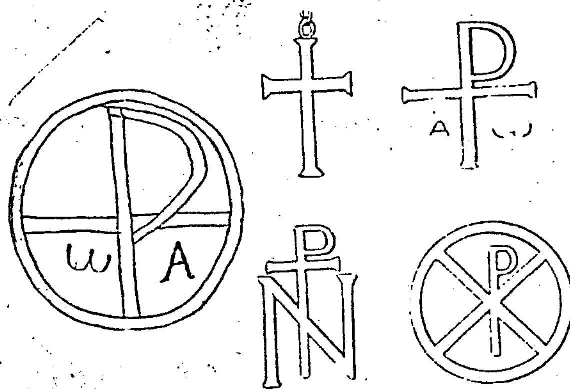
a sa într'o localitate mai nordică deschise pentru el o nouă îndeletnicire, din causa apropierei acestei localităţi de Galileea. Stârnirea a rămas tot aşa de mare, ca şi mai înainte. Din oraşele, situate pe malurile lacului Galileei, şi chiar din satele de pe partea nordică a şesului Ezdrilonului poporul curgea cu cârdul la noul proroc. Cu sosirea verei, când Iordanul aicea devine foarte mic, pentru a se săvîrşi într'însul botezul, Ioan trebui să treacă iară în alt loc, la Enon, aproape de Ialim[1]), unde râul prezenta mai multă îndămânare în această privinţă. Trecu încă oare care timp, dar tot nu erau încă urmele aşteptatului Mesia. Adunarea poporului şi marea faptă, ce se săvîrşa pe malurile Iordanului era pregătirea necesară; predestinată în sfatul dumnezeesc pentru ca să se pregătească demn calea pentru venirea Izbăvitorului.

Iisus Hristos în acest timp, în linişte îşi termina anii educaţiei sale în necunoscut la Nazaret, ca după aceea să păşască înaintea feţii prevestitorului Său, care până acum în lipsă pregătea calea Lui pentru arătarea Lui. Deşi rude între dânşii, Ioan Botezătorul şi Iisus Hristos, niciodată nu se văzuse unul cu altul, pentrucă trăiseră în margini opuse ale ţării, cu atât mai mult că Ioan îşi petrecuse toţi anii vieţii sale în singurătatea pustiului, departe de oameni. Dar deşi Ioan nu cunoştea pe Hristos personal, el fără îndoială auzise de împrejurările miraculoase, care însoţiseră naşterea Lui, şi trebue din zi în zi să fi aşteptat, ca El să păşască în fine înaintea poporului. Şi iată, în adevăr, Hristos părăsi Nazaretul şi împreună cu compatrioţii Săi sau deosebit de dânşii, se îndreptă spre Iordan, ca să primească deasemenea botezul. Ca Dumnezeu-om fără de păcat, el, negreşit, nu avu nici o nevoe să primească acest simbol al pocăinţii. Dar ca Miel al lui Dumnezeu, luând asupra Sa păcatele lumii, El trebuia înaintea feţii tuturor oamenilor să-şi arate această destinaţie a Sa şi, primind botezul din mânile lui Ioan, prin înseşi aceasta a voit să arate, că El în adevăr a luat asupra sa păcatele a toată omenirea, şi botezul dela Ioan era pentru Dânsul simbolul, că El a venit să-i curăţască prin viaţa sa, prin învăţătura Sa şi prin moartea Sa.

In acest moment Hristos pentru prima oară apăru înaintea lumii în toată desăvârşirea şi bărbăţia sa omenească. Iubirea şi evlavia către Dumnezeu-omul fără să vrea deşteptă dorinţa vădită pentru acel chip omenesc, în care se întrupase Dumnezeu, şi deaceea nu-i lipsit de interes să prezentăm date, care pot servi

1. Localitatea aceasta până acum nu e determinată geograficeşte.

pentru determinarea exteriorului Său, care din acel moment servea de obiect al nenumăratelor închipuiri și a inspirat pe diferiți artiști mari și mici. Cei mai apropiați martori ai vieții Lui pământești, evangheliștii nu ne dau nici un fel de date pentru închipuirea lui Hristos, așa că deja Biserica începătoare a trebuit să se conducă întru aceasta numai de singure tradițiunile, iar aceste tradițiuni sunt felurite. Având în vedere prezicerea despre Dânsul din cartea prorocului Isaia: „nu este într'însul nici înfățișare, nici măreție, și noi L-am văzut, și era într'însul o înfățișare, care ne-ar fi atras către Dânsul“ (Is. LIII, 2), și în Psaltire: „Toți ceice m'au văzut m'au ocărît. „Biserica înseși expunându-se la prigoniri, și-a prezentat sieși pe dumnezeescul său Fondator și Cap în înfățișare umilită, așa ca să nu I se descrie nici un fel de semne de frumusețǎ personală [1]). Iustin filosoful spune despre Dânsul, că El nu avea nici o frumusețǎ sau atracțiune, și exteriorul Lui era fantomatic [2]). Climent Alexandrinul îl descrie, că El deasemenea avea un exterior înjositor. După părerea lui Tertulian, el nu avea nici măcar frumusețea omenească obișnuită și încă și mai puțin o frumusețǎ cerească. Origen spune, că El era „mic de statură și neproporționat, ca o stârpitură“, și că „singura Lui frumusețǎ era numai în sufletul Lui, și în viața Lui“. Dar încurând gnostici creștini, neavând antipatie către arta păgână, au început a prezenta chipul Lui cu totul almintrelea. Il închipuiau, pe tablouri, pe medalii și în mici statuete; trăsăturile pentru aceste închipuiri ei le luau de pe portretul, care, după tradiție, a fost luat după El din ordinul lui Pilat. In veacul al treilea o asemenea închipuire pătrunse în capela de casă a împăratului Sever, unde ea a fost așezată alăturea cu chipul vestiților regi și împărați, precum și a unor astfel de sfinte suflete, ca Avraam, Orfeu, Apolonie, etc.[3]). Intre acestea Biserica

Simboluri vechi creștine ce se întâlnesc în catacombe.

1) "Ἀειδής, ἄδοξος, ἄτιμος. Just. Dial. Cum Tryph. XIV, 36, 85, 88).

Față cu această descriere Iustin citează prorociile, care închipuesc pe Iisus în stare înjositoare și suferindă, care nu dau deloc dreptul la oare care neregularitate a sa neatracțiune a trăsăturilor feții sale. Cenzor arhimandrit Tihon.

2) Is. LII, 14; LXIII, 2.

3) Lamprid, Alex. Sever, c. 29.

chiar evita orce închipuiri ale lui Hristos, așa că chipurile din catacombe poartă un caracter curat simbolic. In locul numelui Lui se scria pur și simpu chipul peștelui, din cauză că literile grecești din numirea pește puteau servi ca inițiale pentru titlul complect[1]; câteodată El era închipuit deasemenea prin simbolul unui miel sau prin bunul păstor. Cu trecerea timpului începură să apară închipuiri ale lui Hristos sub forma unui tânăr, și după aceea se întâlnește chipul Lui pe cruce. Un monument vrednic de luat în seamă a închipuirei exteriorului lui Hristos a servit o statue văzută de Evsevie al Cezareei în Ponea, sau în Cezareia lui Filip, locul nașterei și locul șederei femeei, care a primit dela Hristos vindecarea minunată de curgerea de sânge. „La poarta casei ei", zice el, „pe un pedestal înalt stă chipul de bronz al femeei, care cu genunchile plecate a întins mânile sale, ca și cum ar ruga pe cineva de dinaintea sa[2]). Dinaintea sa stă un chip la fel al unui bărbat în situație dreaptă, într'o mantie lungă, care-și întinde mâna către femee". „La picioarele ei", adaogă el, „și pe acelaș pedestal crește oarecare plantă ciudată, care se ridică pânăla înseși învăluirea hainei și este contra otrava tuturor boalelor. Această statue, cum se spune, este închipuirea lui Iisus Hristos"[3]). De oare ce această statue nu s'a păstrat, apoi e și imposibil să judecăm, în ce trăsături prezenta ca pe Hristos, dacă în adevăr aceasta era închipuirea lui Hristos, de care lucru nu era încredințat nici însuși Evsevie. Ci-că în vremea lui Evsevie era în circulație închipuiri, care se considerau în adevăr asămănări ale Mântuitorului, și deasemenea ale apostolilor Petru și Pavel, în această privință nu poate fi nici o îndoială, pentru că, după cuvintele lui, el însuși le-a văzut și le-a considerat monumente vechi de recunoștință ale acelora dintre păgânii evlavioși, care se purtau cu respect față de Hristos și-I arătau tot o așa cinstire, care ei de obiceiu o arătau propriilor lor zei. Inchipuirea de dinainte a exteriorului lui Hristos, întemeeată pe prezicerile lui Isaia, către acest timp cedase definitiv locul altuia, care slăvea frumuseța Lui, ca expresia naturală a exteriorului, a curățeniei divine și perfecțiune a ființei Lui interne. Grigore de Nisa adaugă nu numai la învățătura Lui, ci și la personaltatea Lui acele închipuiri mărețe, care se între-

1) 'ΙΧΘΥΣ = 'Ιησοῦς Χριστὸς, Θεῦυ Υἱὸς Σοτήρ = Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitor.

2) Euseb. Hist. Ecles, VII, c. 1. Statula aceasta ar fi fost sfărâmată de Iulian sau, după mărturia altora, de Maximin. Hofmann, Leben Jesu, 293.

3) Euseb. Hist. Eccles. VII, c. 18.

buinţează în Cântarea Cântărilor. Fer. Ieronim descrie slăvitul ideal, care în urmă l-a desfăşurat arta creşină, întemeindu-şi închipuirea sa despre Dânsul deja nu pe descrierea a unui „suferind“ rob a lui Dumnezeu din prorocul Isaia, ci pe cuvintele psalmistului, care glăsueşte: „Tu eşti mai frumos decât fiii omeneşti“ (Ps. XLIV, 3). „Fără îndoială“, zice el, „că strălucirea şi mărirea dumnezeirei ascunse, strălucind chiar în persoana sa omenească, puteau dela prima privire să atragă la sine pe toţi, ceice-L vedeau. Dacă El n'ar fi avut ceva divin în exteriorul său, atunci apostolii n'ar fi urmat imediat după dânsul[1]). Sf. Ioan Hrisostom spune, că dumnezeescul Părinte a revărsat din plin belşug peste Dânsul acea frumuseţă personală, din care numai câte o picătură se dă oamenilor muritori“[2]), şi fer. Augustin, cu puternica sa elocvenţă obişnuită, spune, că „Hristos a fost minunat la sânul maicei Sale, prea frumos în braţele părinţilor săi, prea frumos pe cruce şi minunat în mormânt“. Dealtmintrelea el singur adaogă, că despre „exteriorul Lui noi nu ştim nimica, pentrucă închipuirile Lui variază după închipuirea artiştilor“[3]). Cele mai temeinice închipuiri ale lui Hristos în chipul lui omenesc se arată în răsărit în veacul al cincilea, când apare istorisirea amănunţită[4]), care reproduce o tradiţie veche, cum Avgar, regele Edesei încă pe vremea vieţii pământeşti a trimis la Iisus pe pictorul său să ia după el portretul. Dar de oare ce pictorul n'a fost în stare să facă aceasta, din causa strălucirii orbitoare a feţii Mântuitorului, atunci Hristos, cum spune tradiţia, că să satisfacă dorinţa pioasă a regelui, a luat un prosop, cu care se ştergea El de obiceiu pe faţă, s'a şters cu el şi l-a trimis lui Avgar, şi pe acest prosop se reproduse chipul minunat al feţii Sale[5]). In biserica de apus s'a păstrat o altă tradiţie, întru câtva asemenea acesteia. După ea, în Ierusalim trăia o femee evlavioasă Veronica, care, văzând pe Iisus trecând pe calea crucei spre Golgota, când pe faţa lui curgea sângele şirloae din cauza coroanei celei de spini, îşi scoase acoperământul de pe capul său şi-l dădu Lui, ca să-şi şteargă faţa Sa. Drept recompensă pentru această dragoste a ei, Veronica primi pe acoperământul capului său chipul feţii lui Iisus, nu măreaţă şi liniştită, cum se prezintă

1) Ier. la Mat. II, 9. Epist. ad princip. Virginem.
2) Tâlcuire la Psalmul XLIV,
3) De Trin. B. VII, c. 4, 5.
4) La Moise de Harensc. pe la anul 470.
5) Tradiţia despre scrisoarea lui Avgar către Hristos şi dela Hristos către Avgar se pomeneşte deja pela jumătatea veacul al doilea la Iustin Filosoful.

chipul din Edesa, ci întunecat de întristare și de suferință[1]. A treia închipuire miraculoasă a întreg trupului lui Hristos a rămas pe acele scutice, în care a fost el înfășurat în mormânt[2], și iată chipul a trecut, după tradiție, în proprietatea lui Nicodim, și după aceea a fost predat creștinilor din Ierusalim, dela care pe diferite căi a fost strămutat în sfârșit, pe la anul 1578 în Turin, unde se află acum. Din cele mai vechi închipuiri de felul acesta două există și până astăzi. Asemenea chipului lui Pitagora, a lui Platon, a lui Aristotel și al altor înțelepți, înaintea cărora gnosticii stăteau cu respect la fel ca lui Hristos, ei au înfățișarea de medalion. Unul din ele e de piatră, cu chipul capului lui Hristos tânăr și fără barbă, în profil cu designarea cuvântului „Hristos“ cu litere grecești și cu semnul simbolic al peștelui jos. Alta prezintă ceva în genul unei medalii, care închipuește pe Hristos cu păr lung, despărțit prin o cărare dreaptă și lăsându-se pe după urechi peste umere. Pe această închipuire se scrie numele Iisus în evreește. Această închipuire, probabil, era opera vre unui creștin dintre iudei.

Pe temeiul acestora și al altor închipuiri și tradițiuni, în veacul al paisprezecelea istoricul bisericesc Nechifor a găsit cu putință să zugrăvească chipul complect al exteriorului lui Hristos, care alcătuește baza tuturor chipurilor de mai târziu. „Eu descriu, zice Nechifor, exteriorul Domnului nostru, cum el ne este predat din vechime. El era foarte frumos. Statura Lui alcătuia șapte palme pline[3]; părul Lui era luminos de culoare castanie“ nu tocmai des și desprinzându-se ușor în bucle moi. Sprincenele Lui erau negre și înbinate, și ochii Lui pare că revărsau din ei o lumină delicată aurie. Ei erau foarte frumoși. Nasul Lui pronunțat, barba plăcută, dar nu prea lungă. Părul capului, din contra, il purta foarte lung, pentru că foarfeca niciodată nu s'a atins de el, cum nu s'a atins de el nici mâna omenească, afară de mâna Mamei Sale, când ea se juca cu el în copilăria Lui. El era puțin curbat, dar trupul Lui era bine alcătuit. Culoarea pielei sale se apropia de culoarea grâului copt, iar fața Lui, asemenea culoarei feței Mamei Lui, era mai curând ovală decât rotundă, cu o mică nuanță de rumenă; dar pe dânsa

1) Această închipuire a pătruns dela apus și la noi, și o întâlnim chiar în căsuța lui Petru cel Mare din Petersburg. Vălul original al Veronicăi se păstrează în biserica Sf. Petru din Roma.

2) Niceph. Hist. Eccles. II, 7.

3) Nu se știe ce anume se înțelege în cazul dat prin palmă = σπιθαμή, prin care de obiceiu se înțelegea distanța între vârful degetului celui mare și vârful degetului celui mic în cea mai mare întindere a lor. Judecând după ideea generală, că statura lui Hristos era înaltă, se poate crede, că aceasta alcătuia cam șase picioare.

luceau demnitatea, înţelepciunea sufletului, blândeţa şi o linişte adâncă a sufletului neturburat. In genere El se asămăna foarte mult mamei sale celei preacurate“ [1]). Dacă în orient în temeiul închipuirii lui Hristos s'a aşternut această descriere a exteriorului Său a lui Nechifor, apoi la apus tot o asemenea importanţă a avut scrisoarea lui Levtul către senatul roman. Scrisoarea aceasta pentru întâia oară a fost găsită pela finele veacului al cinsprezecelea, când s'au adunat şi s'au tipărit operele lui Anselm. Deşi relativ de autenticitatea ei se exprimă serioase îndoeli, dar ea totuşi capătă interes ca expresie a acelor păreri, care la apus existau relativ de exteriorul lui Hristos. Levtul în scrisoarea sa comunică: la noi s'a ivit şi încă trăeşte un om de mare virtute

Valea Iordanului aproape de Ierihon (presupus loc al botezului Domnului).

cu numele Iisus Hristos, numit de ucenicii săi Fiul lui Dumnezeu. El învie morţii şi vindecă boalele. El este om de statură înaltă şi de un exterior nobil. Infăţişarea lui e vajnică şi expresivă, aşa că privind-la Dânsul, nu se poate să nu-l iubeşti şi totodată să nu te temi de Dânsul. Părul lui e ondulat şi creţ, puţin mai întunecat decât acolo, unde cad pe umere [2]). El se împarte în două părţi după obiceiul nazarinenilor (sau al nazoreilor). Fruntea lui e netedă şi miraculos liniştită; Pe faţa Lui nu se află nici o încreţitură, nici vre un fel de pete, dar rumeneala face obrajii săi minunaţi. Nasul şi gura Lui sunt perfecte. El are o barbă deasă,

1) Nechifor a trăit în Constantinopole şi a fost, probabil, monah. El a încheiat seria istoricilor greci. Timpul naşterei şi morţii lui nu se ştie, dar a trăit pela anii 1320 sau 1330.

2) După altă citire în cap ondulare părului, până la urechi fără lucire şi neted, dar mai jos el e creţ, ondulat, mult mai întunecat şi cu mare lucire.

castanie, nu lungă, dar despărțită în furculiță. Ochii Lui luminoși și pare că au lumini diferite în diferite timpuri. El e groaznic în mustrările Sale. Om iubitor și iubit, vioi, dar necontenit serios. Nimenea niciodată nu l-a văzut râzind. Vorbirea lui e uniformă și interesantă. El e smerit și blând, cel mai minunat din fiii oamenilor [1]).

Când Hristos s'a arătat pe malurile Iordanului, atuncea după inspirația Duhului lui Dumnezeu, Ioan cunoscu în persoana Lui pe Mesia cel așteptat. Luminat de sus, Ioan imediat a înțeles, că are înaintea sa cu adevărat pe Dumnezeu-omul. Măreția duhovnicească poartă asupra sa oare cum o coroană imperială, care fără voe inspiră respect. Dacă acesta ar fi un rege pământesc, atunci Ioan ar fi rămas față de dânsul proroc aspru, fără frică; dacă el ar fi fost reprezentantul suprem al preoției pământești, atunci Ioan totuși s'ar fi simțit mai presus de dânsul, în conștiința înălțimii slujirii sale. Dar regalitatea ivită înaintea sa nu era din lumea aceasta, și preoția mai presus de preoția lui Aaaron. Iisus venise să primească dela Ioan botezul, dar asprul proroc al pustiului, pentru prima oară de când începuse să se adune împrejurul său mulțimi evlavioase, care primeau dela dânsul botezul, s'a turburat și se dădu înapoi. „Mie mi se cade să fiu botezat de Tine", respectuos zise el către Iisus, „și Tu vii la mine?" (Mat. III, 14). Cu sufletul său luminat de Dumnezeu, el văzu în Iisus anume obiectul lungilor sale nădejdi și așteptări. „Eu nu l-am știut", zise el ceva mai târziu (Ioan, I, 30), ca și cum ar fi vrut prin asta să zică, că el a început propoveduirea sa nici de cum nu pentru că îl știa pe Dânsul, sau după înțelegere cu El, ci boteza și trezea duhovnicește pe Israil, ca poporul, luminându-se duhovnicește să poarte în bună dispozițiune pe Hristos când se va arăta în calitate de adevăratul Mesia. Deja mai înainte, de a se arăta Hristos, Ioan își exprimă o tare convingere, că Dumnezeu a auzit strigătul poporului Său și i-a dăruit pe Mesia, deși încă nu i se descoperise lui. În nădejdea sa la Dumnezeu, el spusese poporului: „Stă în mijlocul vostru Cineva, pe Care voi nu-l știți" (Ioan, I, 30), anume adevăratul Mesia, „El este Celce vine după mine, dar Care a fost înainte de mine", adevăratul Mesia, Căruia eu nu sunt vrednic să-I desleg cureaua încălțămintei Lui". Acesta nu-i om de origină obișnuită, ci trimis dela Dumnezeu, ca vremelnic să locuiască între oameni. Inde-

1) Egipt. Leut. „Textul deplin al ei vezi-l în articolul Leutulus în Enciclopedia reală a lui Herzog.

lungatul contact a lui Ioan cu Dumnezeu în pustie, rugăciunile și lacrămile lui îl ridicaseră la înălțimea măreției duhovnicești, care îi dăduse pătrunderea miraculoasă de a prevedea ceeace încă nu era descoperit. Pentru duhul său luminat de Dumnezeu venirea lui Mesia devenise deja un adevăr viu, care aștepta numai timpul destinat manifestării lui, și în fine acum el vădit stătea înaintea lui în persoana Aceluia, Care cerea botez de la dânsul.

Nu-i de mirare, că Ioan s'a turburat în fața acestei cereri din partea Celui ce s'a prezentat înaintea lui, și anume a Dumnezeu-omului. El știa, că Mesia putea să fie numai acela, Care e complect liber de păcat, și așa și era Celce stătea înaintea lui. Pentru asta mărturiseau limpede smerenia ce-l izbise pe dânsul, blândeța și curățenia, și inima lui Ioan se zgudui la gândul, că el vede înaintea sa anume „pe Melul lui Dumnezeu, Care ridică păcatele lumii" (Ioan, I, 29). Inalta închipuire dela Isaia a Aceluia, asupra Căruia Iehova a pus păcatele poporului Său și Care, ca un mel, a fost adus la junghere, deja demult se adscrieau lui Mesia, și această idee îndată apăru în sufletul lui Ioan, când a văzut înaintea sa pe Mesia, care în adevăr a luat asupra sa păcatele omenirei.

Cu toată opunerea lui Ioan Botezătorul, înspăimântat de a supune ritualului curățeniei pe Cel întru tot sfânt, Hristos repetă dorința sa pentru botez și-i spuse stăruitor: „lasă acum, că așa se cuvine nouă să plinim toată dreptatea". Ceeace Dumnezeu cere dela Israil, ca datorie, nu putea înlătura dela sine nimenea dintre israiliți. Botezul era așezemânt dumnezeesc, care era întrodus de prorocul Lui în calitate de introducere în Noul Testament. El alcătuia o parte „a dreptății", adecă alcătuia o parte a legii lui Dumnezeu, pilda împlinirii căria Hristos și venise să arate lumii, atât după literă, cât și după duh. Afară de asta El nu primise încă o consacrare vădită de la Duhul lui Dumnezeu, care odihnea peste Dânsul și nu primise încă marea vrednicie de Mesia, ci rămăsese până acum un necunoscut locuitor al Nazaretului. Atunci Ioan nu s'a mai împotrivit și, întroducând pe Iisus în râu, a săvârșit botezul asupra Lui.

Și acest eveniment a fost momentul deciziv în viața lui Hristos. Fiind sfânt și curat înainte de afundarea în apele Iordanului, El a eșit dintr'însele luminat cu slava supremă în fața Sa. Viața Sa trecută fu terminată și se începu o viață cu totul nouă. Până atuncea El fusese un necunoscut locuitor al unui mic orășel și era ascuns de lume: iar acum El păși în calitate de Mesia la servirea deschisă omenirei. Acesta a fost cu adevărat

marele monument al păşirii Lui într'o nouă viaţă. Toţi anii săi de mai înainte au fost, aşa zicând, îngropaţi în apele Iordanului. El intrase într'însele ca Iisus, fiul Mariei, şi eşi din ele ca Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Şi acest mare moment din viaţa lui Hristos fu însemnat prin fenomene neobişnuite, cu care însoţise Dumnezeu botezul. Primind botezul, Hristos eşi din apă şi, după mărturia sfântului Luca, s'a rugat (Luca, III, 21). El se dete cu totul să slujească voinţei lui Dumnezeu, ca şi cum ar fi strigat către Tatăl Său cel ceresc: „Iată vin, să împlinesc voia Ta". Şi în acest moment, ca exprimare pentru Dânsul a înaltei buneivoinţe s'a deschis cerul în raze strălucitoare de soare şi se arătă un semn deosebit al Duhului Sfânt, ca în chip de porumbel, simbolul curăţeniei şi al păcii, şi tună de sus glasul dumnezeesc, care proclamă: „Acesta este Fiul Meu iubit, în care este bunavoinţa Mea". Prorocul Isaia cu mult înainte prezisese, cum Duhul Domnului se va pogorî peste odrasla din rădăcina lui Iesei, duhul înţelepciunii şi al înţelegerei, duhul sfatului şi al puterii, duhul ştiinţei şi al temerei de Domnul" (Is. XI, 2), pentru ca să binevestească saracilor, să vindece pe cei zdrobiţi la inimă, să propoveduiască celor robiţi eliberare şi celor închişi deschiderea temniţei, a vesti anul graţiei Domnului, şi ziua răzbunărei Dumnezeului nostru (Is. LXI, 1), consacrarea formală de sus în slujba lui Mesia, şi în acest senz acesta a fost adevăratul ceas al naşterei creştinismului. Aceasta a fost înălţarea solemnă a Lui în demnitatea de arhiereu al Noului Testament. Dela fiii lui Aaron cerea legea rituală, ca ei să se consacre în înalta lor vrednicie prin spălare şi ungere, şi Acela, Care acum se îmbrăcă într'o preoţie incomparabil mai înaltă, a trebuit deasemenea să păşască în vrednicia Sa înaltă prin spălare şi ungere, un ritual însă mult mai înalt şi miraculos de consacrare. In loc de templu făcut de mână, El avea împrejurul Său marele templu al naturei, în loc de spălătoare de bronz, El avea curenţii curgători ai Iordanului, care răsfrângeau în sine măreaţa boltă cerească. Dacă pe sine nu avea haine ţesute cu aur, apoi pe dânsul era vestmântul cuvioşiei fără de păcat, şi în locul uleiului sfinţit asupra Lui era turnat harul Sfântului Duh. Ioan, după inspiraţie de sus, deja ştia, că Duhul trebuia să se pogoare astfel asupra Aceluia, care va fi botezat de Duhul Sfânt[1]), şi astfel a văzut în această

1) Ioan, I, 33. „Eu nu-L ştiam pe Dânsul, dar celce m'a trimis să botez cu apă mi-a spus: peste Care vei vedea Duhul pogorindu-se şi rămânând peste El, Acela este Care botează cu Duh Sfânt.

confirmarea credinței sale în aceea, că Iisus în adevăr era Melul lui Dumnezeu și Fiu al Lui (Ioan, I, 34). Impreună cu aceasta, în botezul lui Iisus s'a manifestat solemn participarea întregei sfintei Treimi, în numele celor trei persoane ale Căria se și săvârșește botezul creștin, ca taină.

Botezând pe Iisus și îndeplinind astfel ținta principală a slujirii sale, Ioan a continuat să propoveduiască pocăință și după aceea, iar Iisus plin în duhul său omenesc, de cugete și de sentimente cu privire la slujirea ce-I stătea înainte, pentru un timp și-a căutat o izolare, ca să fie singur cu Dumnezeu și să se pregătească pentru marea operă. In acest scop El se retrase dela apele Iordanului în pustie, unde a și petrecut timp de 40 de zile, care au și fost însemnate prin triumful Său asupra puterelor întunerecului lumii acesteia.

confirmarea credinței sale în aceea, că Iisus în adevăr era Melul lui Dumnezeu și Fiu al Lui (Ioan, I, 34). Impreună cu aceasta, în botezul lui Iisus s'a manifestat solemn participarea întregei sfintei Treimi, în numele celor trei persoane ale Căria se și săvârșește botezul creștin, ca taină.

Botezând pe Iisus și îndeplinind astfel ținta principală a slujirii sale, Ioan a continuat să propoveduiască pocăință și după aceea, iar Iisus plin în duhul său omenesc, de cugete și de sentimente cu privire la slujirea ce-l stătea înainte, pentru un timp și-a căutat o izolare, ca să fie singur cu Dumnezeu și să se pregătească pentru marea operă. In acest scop El se retrase dela apele Iordanului în pustie, unde a și petrecut timp de 40 de zile, care au și fost însemnate prin triumful Său asupra puterelor întunerecului lumii acesteia.

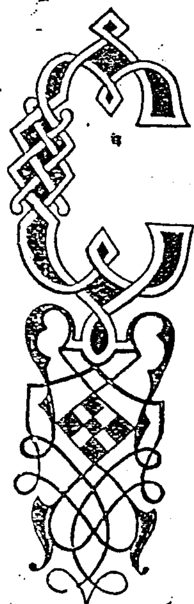

Cuarantania (muntele ispitirii).

CAPITOLUL XV

ISPITIREA IN PUSTIE

erescul glas, care a răsunat asupra Lui la eșirea Lui Iisus din apa Iordanului, a fost pentru Dânsul consacrarea de sus și chemarea la o nouă viață la înalta slujire obștească în calitatea de Mesia. Insuși Dumnezeu prin glasul Său a mărturisit lui Israil, că demult așteptatul de dânsul Mesia a venit în persoana lui Iisus, și lui Hristos însuși îi declară, că a sosit vremea, ca El să înceapă slujirea Sa. Un îndoit simțimânt a trebuit la aceasta să umple pe noul consacrat Hristos: pe de o parte simțul de iubire și de recunoștință către Dumnezeu, Care-l proclamase Fiu al Său iubit, și pe de altă parte un simț fără să vrea de frică, înainte de începutul marei slujiri mesianice. Ca om, n'a putut să nu încerce acel sentiment de frică, pe care-l încearcă fie care om înainte de săvârșirea vre unui pas însemnat în viață, cu deosebire înjugat cu vre o răspundere mare și cu mari pericole, mai ales când, decurge din conștiința neputinței firii omenești. El luă asupra Sa marea slujire, care era posibilă pe pământ; slujirea, în care El avea să săvârșască opera de renaștere duhovnicească a omenirei celei căzute și în acest scop a susținut

o strașnică luptă cu puterele întunerecului, în stăpânirea cărora se afla omenirea păcătoasă. Inainte de a păși la această slujire, El după omenire avea nevoe de aceea, ca mai întâiu să se întărească cu duhul, să măsoare duhovnicește toată mărirea problemei ce-I stătea înainte și să se pregătească pentru marea operă prin o ispitire premergătoare. Și iată într'Insul se ivi nevoia să se separe pentru un timp, ca să fie singur numai cu Dumnezeu, departe de toată lumea cea deșartă, și în acest scop S'a și depărtat El în pustie.

Propriu care pustie se înțelege aicea, Evangheliștii nu ne-o determină exact. Dar după toată probabilitatea aceasta e tot acea pustie, amintirea căria s'a păstrat în tradiție și care se afla în acea localitate nelocuită și muntoasă dintre Ierusalim și Ierihon. Unul din munții acestei localități pustii tradiția îl numește muntele Cuarantania adecă a celor patruzeci de zile, — anume în legătura lui cu petrecerea lui Hristos acolo timp de 40 de zile. Incă și astăzi, nu departe de ruinele Ierihonului, se înalță o stâncă cu vârful tare ascuțit, care se lasă spre pustie prin o prăpastie așa de grozavă, pe care călătorii o compară cu cunoscuta prăpastie a stâncii Gibraltarului și mulți presupun, că anume de pe această stâncă ispititorul a și desfășurat înaintea lui Hristos magicul tablou al împărăției lumei acesteia. Pe coastele acestui munte se află câteva peștere, în care și astăzi locuesc câțiva pusnici, care prin viața lor în pustie se silesc să imiteze pe Mântuitorul și pe Dumnezeul lor.

Hristos s'a retras în această pustie, ca să se separe de toată omenirea păcătoasă, ce-L înconjura și să săvârșască acolo aceeași nevoință, care ar fi trebuit să-l fi săvârșit cândva Adam, dar pe care el n'a săvârșit-o, atrăgând asupra tuturor urmașilor săi jugul păcatului, blestemului și morții. Dacă primul om s'ar fi aflat întru aceasta în cele mai bune condițiuni ale fapturii, care, stârnind într'însul simțimântul de recunoștință către Făcătorul, prin înseși aceasta, și prin asta i-ar fi dat o necontenita prevenire asupra călcărei poruncii lui Dumnezeu și întărire în nevoința morală, atunci Hristos, ca al doilea Adam, arătându-se să răscumpere omenirea păcătoasă, ar fi trebuit să săvârșască pentru asta o nevoință cu totul în alte condițiuni. La săvârșirea nevoinței ce-i stătea înainte, El a fost înconjurat nu de bunătățile raiului pământesc, ci de tablourile moarte ale pustiului, ca de cele mai luminoase și mai palpabile mărturii ale acelui blestem, care, după vina omului, se așterneau și asupra întregei naturi. Pustiul pre-

zenta contrastul întreg cu raiul, într'însul anume omul putea mai puternic ca orce să simtă, în ce greu blestem a aruncat el pământul prin nelegiuirea sa și anume în prezența pustiului pământul mai tare decât orce striga pentru izbăvire. Rar piciorul omului pășește în aceste locuri de grozavă pustietate, și numai rar fiarele sălbatece nimeresc prin văiugile stâncilor neroditoare, căutându-și aicea refugiu de vrășmașul lor de moarte, care este omul și care cândva era bunul lor stăpân și rege, iar după căderea în păcat a devenit vecinul lor cel mai rău și mai primejdios și obiectul dușmăniei reciproce. Hristos, ca Dumnezeu-om fără de păcat, pășind acum în pustie, n'a adus cu sine această răutate seculară față de lumea necuvântătoare, și rodul nesfârșitei Lui nerăutăți a fost acela, că în locul petrecerei Sale nu întârzia a se restabili între om și fiară acea pace, care domnise cândva în Edem. După mărturia limpede a evanghelistului, El era acolo cu fiarele (Mat. I, 13). Această observație a evanghelistului, nu e făcută simplu pentru sporirea coloritului ca zugrăvirea sălbătăciei și lipsa de oameni în acea pustie, în care se retrăsese Hristos. Ea în înțelesul propriu însemnează, că fiarele, care în starea lor obișnuită evită omul, se refereau cu totul altmintrelea către Hristos, în Care simțeau toată curățenia primitivă și bunătate a naturei omenești, și deaceea îl înconjurau fără frică, supunându-se Lui perfect așa, cum se supuneau cândva lui Adam în raiul pământesc. Un așa raport al fiarelor sălbatece către Hristos, după mărturia evangheliștilor se manifestase deja și mai înainte, în anii copilăriei Dumnezeu-omului, așa că în timpul fugei în Egipt, sângeroșii locuitori ai pustiului — leii și leoparzii — se culcau smeriți lângă Dânsul, nepricinuindu-i nici cel mai mic rău. Acum aceasta s'a manifestat deplin în fața Dumnezeu-omului în plină vârstă bărbătească, și în asta s'a manifestat deja prima Lui biruință asupra acelui desacord, care s'a instaurat în natură din cauza călcărei de către om a poruncei de bază a lui Dumnezeu. Acest triumf al lui Hristos asupra desarmoniei naturei a fost primul act al activităței sale răscumpărătoare, și de roadele acestui triumf al Său au deplină posibilitate să se folosască toți adevărații

Vânătoare după fiară sălbatece (după un monument asirian).

lui următori. Tuturor acelor adevăraţi următori ai Săi, care se vor pătrunde deplin de iubirea poruncită de Hristos, ca de semnul cel mai însemnat distinctiv a ucenicíei sale şi în acelaşi timp şi virtute principală în noua împărăţie, li s'a făgăduit, că „ei vor lua şerpi"; „vor călca peste şerpi şi scorpioni", şi chiar nici aceşti prea răi reprezentanţi ai desacordului din împărăţia naturei cu omul, nu-i vor pricinui nici o vătămare (Marc. XVI, 18; Luca, X, 19). Şi această făgăduinţă deja s'a justificat cu mulţi din marii sfinţi ai lui Dumnezeu. Apostolul Pavel fără nici o vătămare a scuturat de pe mâna sa o viperă veninoase (Fapt. XXVIII, 5), spre marea mirare a reprezentanţilor lumii vechi, care sccoteau că el va cădea imediat mort. Şi după aceea vieţile sfinţilor Noului Testament prezintă multe dovezi a putinţei reale pentru om de a primi acest mare avantaj în raporturile cu împărăţia animalelor. In aceste vieţi adesa se zugrăveşte, cum cuvântului şi voinţei sfinţilor sihaştrii se supuneau cele mai sălbatece fiare: Ei chemau peştii să asculte învăţătura lor, treceau râul pe spinarea crocodililor, stau prieteneşte de vorbă cu neîmblânziţii locuitori ai pustiului şi pădurilor şi fac multe alte asemenea minuni [1]). Nu se poate deasemenea nega, că omul şi în starea sa naturală poate câte odată să atingă starea sau însuşirea de a aduce animalele sălbatece la supunerea sa; resturi de ale sceptrului său regal au rămas la el în mâni: „fie care fire de fiară şi paseri, după cuvântul apostolului, de târâtoare şi animale marine, se îmblânzeşte şi a fost îmblânzită de firea omenească", aşa că noi „vârîm zabala în gura calului, ca el să se supună nouă" (Iov, III, 3, 7). Afară de asta şi în zilele noastre există îmblânzitori de lei şi de şerpi, dar aceste resturi de sceptru regal, omul păcătos numai cu greu le mai ţine în mânile sale, recurgând la diferite mijloace artificiale, în care caz fiarele sălbatece adesa ies din ascultare şi-şi răzbună crunt pe poruncitorul lor. Hristos însă, ca om fără de păcat, activa cu deplină autoritate, supunându-şi Sieşi lumea animalelor anume naturei fără de păcat a omului prin puterea fascinaţiunei sau a prestigiului regal lăuntric, inerentă naturei omeneşti fără de păcat. Şi indicând anume această stare,

1) Ca exemplu putem indica de pe sf. Sergiu de Radonej, care a întreţinut o remarcabilă prietenie cu un urs, care asculta cuvintele lui şi era blând ca o oae. „Ce nu poate face virtutea?" spune ierarhul Moscovei Platon. „Socot că fiarele sălbatece acum au devenit furioase din pricina cruzimii moravurilor noastre, iar iubirea şi virtutea, pot furia să o prefacă în blândeţă şi supunere". Vezi viaţa şi nevoinţele preacuviosului Serghie, ediţia redacţiei foilor Troiţchih, anul 1891, pag. 64.

evanghelistul spune, că Hristos era în pustie cu fiarele [1]).

Fiind refugiul fiarelor sălbatece, pustia, ca semn blestămului pus asupra pământului, împreună cu aceasta totdeauna s'a socotit locul iubit de petrecere a duhurilor rele. Această părere, inspirată negreșit mai întâiu de toate de însuși caracterul pustiei, ca loc ce poartă asupra sa cele mai multe semne ale stăpânirei puterilor distrugătoare și ale morții, are odată cu aceasta o bază mult mai adâncă. Omul fără să vrea simte că dacă este undeva împărăția puterilor răutății pe pământ, apoi ea poate fi numai anume în pustie, ca localitate, părăsită de Dumnezeu și de oameni. Anume de aceea la toate popoarele sălbatece, locurile sălbatece se socoteau locuința duhurilor rele. Și tot deaceia diavolului i se zice în popor „ducă-se pe pustiu". După credința vechilor perși, Ariman și duhurile lui rele locuiau în stepele Turanice și prin pustiu, spre nord de fericitul Iran, care se afla sub stăpânirea virtuosului Ormuzd; după credința egiptenilor, stepa Libiei nisipoase era împărăția lui Piton cel rău, iar roditoarea vale a Egiptului era împărăția binefăcătorului Oziris. Aceeași idee despre pustie, ca loc al petrecerei duhurilor rele, se admite în totul și de sf. Scriptură. Prorocul Isaia, dorind să descrie grozăvia pustiirii din pământul lui Israil, spunea, că acolo împreună cu fiarele sălbatece „vor sălta și împelițații cu bărbi de țap", „și strigoii se vor striga unul pe altul" (Is. XIII, 21; XXXIV, 24), și după însuși cuvântul lui Hristos: „când duhul necurat iesă din om, atunci umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă, și nu află" (Mat. XII, 43). Și iată pentruce acolo anume în pustie s'a și întâlnit Hristos cu reprezentantul răului din lume și a trebuit să susțină o victorie prin luptă grozavă pentru firea omenească cu ispititorul (Mat. IX, 1-11; Marc. I, 12, 13; Luc. IV, 1-13).

După cum cândva în grădina Edemului diavolul a supus ispitirii pe omul nevinovat, abea creat fără de păcat și l-a pierdut, tot așa urâtorul de om cel dintru început nu putea suferi prezența unui om fără de păcat nici acum în pustie și deasemenea s'a încercat să-L piardă. Dar dacă în grădina Edemului vicleșugul lui răutăcios a triumfat, apoi acum a trebuit să sufere o înfrângere totală și rușine. Hristos a biruit pe diavolul și prin aceasta ne-a dat nouă o armă nebiruită contra tuturor intrigilor lui.

---

1) Vezi articolul arhiepiscopului de Dublin Trenci, în colecția Barsov, tom I, pag. 251 și următoarele. Din istoria sf. mucenici deasemenea ne sunt cunoscute cazuri, cum fiarele sălbatece, slobozite asupra lor în amfiteatru sub ochii dornici de sânge ai spectatorilor, nu se aruncau asupra lor cu obișnuita lor lăcomie, ci simțind într'înșii vrednicia regească a adevăratului om, eliberat de patimile obicinuite, chiar se gudurau înaintea lor, ca înaintea unor stăpâni. Vezi de pildă viața sf. Pantelemon și multe altele.

Răutatea vicleană a urâtorului de om celui dintru început a născocit trei forme de ispitire, prin care se ating laturile neputincioase ale ființei omului și anume plăcerea trupului, ambiția și iubirea de stăpânire, și cu aceste trei ispitiri a și pășit diavolul către Hristos.

Asemenea prototipurilor sale din Vechiul Testament – Moise și Ilie – s'a depărtat deasemenea în pustie pentru o vreme și Hristos, și s'a supus acolo unui post de patruzeci de zile (Eș. III, 1; 4 Reg. XIX). Iisus Hristos „n'a mâncat nimica în aceste zile, iar după trecerea lor în cele din urmă a flămânzit". De acest moment al neputinței omenești s'a și folosit ispititorul. Apropiindu-se de Dumnezeu-Omul cel fără de păcat, ispititorul I se adresă cu cuvântarea vicleană: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi pietrelor acestora să se facă pâni. Chinurile foamei se simt cu atât mai puternic, dacă ele se susțin de chinurile închipuirei; dar numai bine înaintea ochilor lui Iisus stăteau pietre care se asemăna uimitor cu niște pâni și, după tradiție, erau anume pâni împetrite ale locuitorilor pentapolei Sodomei, care a atras cândva asupra sa grozava mânie a lui Dumnezeu. Arătând „spre aceste petre", diavolul conta tot așa de izbutit să atingă neputința simțuală a lui Iisus, cum el o atinsese cândva în primii oameni în rai. Odată cu aceasta încercare a lui, aceasta se acoperea cu o mulțime de zigzaguri ale cugetării. Israil deasemenea a suferit mult de foame în pustie, și acolo la o nevoe extremă Dumnezeu l-a hrănit cu mană, care era ca un fel de pâne îngerească din ceriu. Pentru ce să nu se aprovizioneze și Fiul lui Dumnezeu cu hrană în pustie? Doar El poate să facă aceasta, numai să voiască. Și pentruce să întârzie? Dacă îngerul a arătat izvorul Agarei însetate, dacă îngerul a arătat hrană lui Ilie cel ce flămânzise, atunci pentruce El să aștepte chiar și serviciile unui înger, când de asemenea servicii nu era nevoe, și când El numai de ar fi voit, îngerii cu bucurie I-ar fi slujit Lui? Dar răspunsul ce a urmat deodată a nimicit logica vicleană a ispititorului. Referindu-se la aceeași lecție, care decurgea din slăvitele sentințe ale Vechiului Testament, Mântuitorul răspunse „scris este: nu numai cu pâne va trăi omul, ci cu tot cuvântul, ce ese din gura lui Dumnezeu" (Deut. VIII, 3). Prin acest răspuns se aplică lovitura decisivă dominațiunii trupului în om, și el arată, că omul nu este o ființă esclusiv trupească, ci dimpotrivă este o ființă, care totdeauna poate triumfa asupra neputințelor trupului. Cine socoate că noi trăim numai cu pâne, acela face grija de pâne ținta slă-

vită a vieţii sale, la procurarea ei îşi cheltueşte toate puterile sale, şi devine jalnic şi răsvrătit, când chiar numai pentru o vreme va lipsit de ea. Necăutând altă hrană mai superioară, el inevitabil se va chinui de foame chiar în mijlocul ei. Dar cine simte, că omul nu trăeşte numai cu pâne, Acela nu va perde din pricina ei ceea ce face viaţa mai scumpă şi mai sfântă; implinindu-şi datoria sa, el va nădăjdui în Dumnezeu cu privire la toate cele necesare pentru trup, cu mare râvnă şi grijă va căuta pânea cea cerească ca şi acea apă a vieţii, pe care bând-o nu va mai înseta în veci.

Asemenea răspuns arată ispititorului, cu cine avea el de-a face, deaceea, cu o uimitoare îndămânare furişindu-se sub dispoziţia duhului manifestat de Hristos, el se încearcă deja să-L ispitească anume în vederea acestei nădejdi nemărginite în Dumnezeu: „Apoi L-a luat diavolul în sf. Cetate şi L-a pus pe aripa templului". Din partea naturei sale inferioare trupeşti Hristos se părea un timp parecă în stăpânirea deplină a diavolului, care dispune de trupul Lui cu aşa arbitraj, dar cu atât mai mult a suferit ispititorul înfrângerea dela duhul lui Hristos. Nu se ştie ce anume se înţelege prin aripa templului: poate acoperişul pridvorului imperial în partea sudică a templului, care privea prăpăstios în adâncimea văii Cedron din o aşa grozavă înălţime că după descrierea lui I. Flavie, pe tot cel ce îndrăznea să privească în jos, din pricina adâncimei prăpăstiei il apuca ameţeala; sau poate a acoperişului pridvorului lui Solomon, de pe care, după tradiţie, a fost aruncat jos în curte sf. Iacov, fratele Domnului. Şi unul şi altul erau deopotrivă potrivite pentru scopul ispititorului, de a stârni în Iisus mândria părerei de sine. Dacă El în adevăr este Fiul lui Dumnezeu, atunci pentru ce să nu se arunce dela această înălţime ameţitoare jos, ca înaintea întregului oraş să dovedească numai de cât vrednicia sa dumnezeească şi prin asta să contribue atingerei cât mai repede a scopului său. Cât priveşte siguranţa Sa personală, apoi cà Fiu al lui Dumnezeu El putea în totul să conteze pe ajutorul îngerilor, căci scris este: „îngerilor Săi va porunci pentru Tine, şi pe mâni te vor purta, ca să nu se lovească de piatră piciorul Tău" (Psal. XC, 11, 12). Nu vor fi toate acestea o dovadă minunată a nemărginitei nădăjduiri în Dumnezeu şi împlinirea prorociei? Ispita fusese chibzuită fin şi profund, şi ca confirmare a ei diavolul recurse la sf. Scriptură. Dar această ispitire s'a dovedit neputincioasă înaintea feţii omului fără de păcat. La toate aceste înco-

lăciri a lingușirei viclene, Hristos răspunse liniștit: „Scris este deasemenea; să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău“ (Deuter. VI, 16).

Suferind neizbândă în ispita neputinței trupești și în cea a mândriei duhovnicești, diavolul făcu ultima încercare disperată, să ispitească pe Iisus cu visul unei autocrații nemărginite peste toate regatele pământului. Urcându-L într'un munte înalt, desfășură înaintea lui Iisus tabloul magic a tuturor regatelor lumii în toată slava lor și-I zise: „Toate acestea ți le voi da Ție, dacă, căzând, Te vei închina mie“. Diavolul știa că lui Hristos, ca Mântuitor al lumii, îi stătea înainte grozava carieră de înjosire și de pătimire, în fața căria fără să vrea trebuia să se cutremure inima Lui omenească. Pe când toate acestea se puteau înlătura de către El și să devină prin asta anume groaznicul Mesia cuceritorul și stăpânitorul a toată lumea, cum îl și așteptau sa-L vadă majoritate poporului iudeu. De ce să nu apară El în înfățișarea aceasta din urmă? Și toate acestea vor fi, numai dacă El se va închina ispititorului. Dar în această ispitire, îndrăzneala lui satana trecu toate marginile, și Hristos răspunse biruitor: „piei dela Mine Satană, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini, și numai Lui să-I slujești“ (Deut. VI, 13).

Astfel protopărintele omenirei Noului Testament, a aplicat prima înfrângere urâtorului de oameni cel dintru început, arătându-i, că timpul domniei lui a trecut și a sosit domnia harului dumnezeesc pe pământ. Deși diavolul și mai târziu a făcut încercări de a ispiti pe Hristos, dar acum pentru o vreme a trebuit să-L părăsască. „Și iată îngerii au venit și-i slujeau Lui“.

Cu istoria ispitirei lui Hristos stă în legătură o întrebare foarte grea, și anume întrebarea: până la ce grad puterea ispititorului a putut să se întindă asupra sufletului Dumnezeu-omului și întru cât Dumnezeu-omul a putut să cedeze puterei ispitei celui rău?. Dacă se presupune, că Hristos ca adevărat Dumnezeu-om, fiind străin de orce păcat, nu putea fi expus căderei, atunci însuși ispitirea perde pentru Dânsul orce pericol și biruința asupra ispititorului se lipsește de orce merit. Dar această presupunere se bazează pe ideea despre așa contopire în Hristos a voinței dumnezeești și omenești, în fața căria se înlătură și se prezintă absurdă lupta morală a naturei umane a lui Iisus Hristos cu ispititorul și cu ispita. Pe când istoria reală a vieții lui Hristos pe pământ ne arată limpede netemeinicia unui atari idei. Noi știm, că Hristos adesa a încercat sentimente curat omenești de bucurie și de întristare și în momentul celei mai profunde înjosiri ale sale chiar exclamate: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul

Meu, pentru ce M'ai părăsit?" E limpede, că natura omenească a lui Hristos, destinată să fie modelul suprem pentru oameni, dar din când în când era până întru atâta lăsată sie însuși, că în aceste momente prin propriile puteri trebuia să realizeze destinația Sa și să săvârșească nevoințele, care de aceea puteau să se considere cu totul nevoințe curat omenești. Numai față cu o asemenea vedere se și rezolvă întrebarea pusă mai sus. Anume o asemenea activitate independentă a fost rezervată lui Hristos ca om adevărat în momentul ispitirii. Divinitatea într'însul cu toate însușirile Ei s'a ascuns în adâncul naturii Lui umane, care singură păși în toată deplinătatea sa și singură a intrat în lupta grozavă cu vechiul dușman al omului, așa că era expusă aceliași primejdii a ispitirii cum a fost și firesc omului fără de păcat în raiu. Dar intrând astfel în această primejdioasă luptă cu demonul lumii acesteia, omul Iisus în același timp n'a încetat a fi Dumnezeu, și deaceea în realitate, fiind în total supus meșteșugirilor ispititorului și chiar primejiei căderii, n'a putut să cadă în același înțeles, cum a căzut primul om în raiu. In cel mai critic moment, dacă ar fi sosit un asemenea moment, puterea ispititorului s'ar fi întâlnit cu divinitatea ascunsă și ar fi suferit înfrângere. Dar meritul personal al lui Hristos ca om s'a arătat deplin în aceea, că El chiar numai cu mijloacele sale curate omenești a respins pe ispititorul și astfel n'au ajuns lucrurile până la așa moment critic, sosirea căruia ar fi arătat slăbiciunea puterei Sale curat omenești și în măsură mare ar fi lipsit de vrednicie chiar și fericita încheiere a luptei [1]).

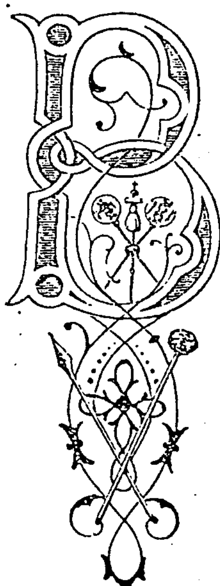
1. Compară pe Le Camus, La Vie de Jesus Crist, vol. I, pag. 240. Rezolvind aceeași întrebare, Schaph zice: „Hristos fără îndoială s'a supus ispitirii tot așa, ca și noi, dar El niciodată n'a fost biruit de ispită. Lipsa Sa de păcat era mai înainte de toate nepăcătoșia relativă a lui Adam înainte de cădere; deaicea și necesitatea ispitirii și cercării, și înseși putința căderei. Dacă El chiar dela început ar fi fost dăruit incapacității absolute de a greși, atunci n'ar fi putut să fie om adevărat, și de aceea însuși n'ar fi putut fi model pentru a-l imita. Fiind însă om adevărat, Hristos a trebuit să devină ființă liberă moralicește și moralicește răspunzătoare; iar libertatea presupune deasemenea putința atât a împlinirei, cât și a neîmplinirei poruncilor lui Dumnezeu și iată în puterea întrebuințării drepte a acestei libertăți nepăcătoșia relativă în Hristos, treptat a devenit tot mai mult absolută. Cu alte cuvinte putința primitivă a nu greși, care cuprindea în sine putința păcatului, dar realitatea care l-a exclus, s'a desvoltat în El până la imposibilitatea de a greși până la nepăcătoși, care nu poate greși, pentru că nu voește. Acesta este cel mai înalt grad de libertate, unde ea devine triumfătoare cu necesitatea morală sau determinare de sine absolută și permanenta determinare de sine neapărată la bine. Libertatea pe această treaptă este libertatea lui Dumnezeu și a sfinților în ceriu cu acea deosebire, ca sfinții ajung la această stare de libertate prin izbăvirea de legăturile păcatului și ale morții pe când Hristos a dobândit-o cu propriile sale puteri". Iisus Hristos minunea istoriei, pag. 34-38.

Vedere generală a ruinelor Canei Galileei.

CAPITOLUL XVI

MĂRTURIA LUI IOAN DESPRE HRISTOS. PRIMII URMĂTORI AI LUI IISUS HRISTOS ȘI INTÂIA MINUNE.

otezarea de către Ioan a unui anumit galelian, care a fost însoțit de semne neobișnuite, nu puțin a îngrijorat chiar sfatul superior iudeu, sinedrionul. In acest timp el se afla într'o ex= tremă înjosire și neputință, de oare ce despo= tismul lui Irod și al urmașilor lui, iar după aceea și a procuratorilor romani, el a fost lipsit de orce independență și a devenit unealta supusă a politicei rușinoase, îndreptată numai spre bunul plac al romanilor. Precum arhiereii, care se schimbau necontenit, așa și majoritatea membrilor sinedriului erau ocupați aproape esclusiv cu intrigi mărunte, neîngrijindu=se de adevăratele nevoi ale vieții religioso=morale a poporului, și se dădură de=a binelea vieții laice și îmbogățirei lacome pe socoteala lui Israil sărăcit și material și religioso=moral. Pentru asemenea sinedrion, vestea despre arătarea lui Mesia nu se putea să nu fie îngrijorătoare, și el crezu necesar să întrebe oficial pe Ioan, cu ce drept botează și apare în calitate de învă=

țător al poporului. Instruirea religioso-morală a poporului ei o credeau dreptul lor esclusiv. Ei anume după fudula lor părere de sine, ocupau scaunul lui Moise și aveau în mânile lor cheia cunoașterei legii[1]), așa că socoteau atentator la dreptul lor pe tot cel ce fără învoirea lor și oficiala împuternicire, lua asupra sa vrednicia de învățător public de a fi învățători ai poporului[2]). De aceea pe malurile Iordanului, unde propoveduia și boteza Ioan, a fost trimisă de sinedriu o deosebită deputație de preoți și de leviți, care trebuiau să întrebe noul apărut învățător și să ceară dela dânsul lămuriri privitoare la persoana sa și împuternicire la slujirea, ce-și luasă asupra sa. Deputația puse înaintea lui întrebarea hotărîtă: „Cine ești tu"? După însuși tonul întrebării lor Ioan înțelese, că deputații se află sub impresia zvonului poporului, după care el ar fi Mesia. Deaceea El le răspunse la început nu la întrebarea, cine este el, cum era de așteptat, ci răspunse, cine nu-i el, ca deodată să curme or ce așteptare zadarnică. Fără nici o turburare și hotărît le zice: „eu nu-s Hristos". Nu-i nimic mai plăcut omului, după înseși natura iubitorului de slavă, de cât să-și însușască dreptul, care i se rezervă lui de însuși zvonul din popor, și una din cele mai grele jertfe pentru inima sa constă în aceea, ca să respingă opinia poporului măgulitoare pentru dânsul și acea slavă, care i se aduce lui de către popor. Pentru Ioan Botezătorul a spune, că el e Hristos, ar fi însemnat a lepăda pe Hristos, El rămâne neclintit în devotamentul său, și ca să arate, cât de mult atragerea de slavă deșartă era străină de sufletul drept și sfânt al acestui proroc, Evanghelistul obsearvă, că el direct a declarat, că poporul se înșală, și că el „nu este Hristos". Deputații, totuși, nu se țin satisfăcuți prin acest răspuns, și cu aceeași nerăbdare întreabă: „atunci Ilie ești tu"? Ioan iar răspunse că nu-i. Și în adevăr, Ioan nu era Ilie, cum înțelegeau interlocutorii, Ilie venit în trup și sânge, Ilie pogorît personal din ceriu. Ci în el era duhul lui Ilie și toate virtuțiile lui, așa că cu el se împlinise prezicerea lui Malahia, la care în cazul de față făceau aluzie iudeii (Malah. IV, 5). Anume în acest senz a vorbit de Ioan și însuși Hristos (Mat. XI, 14). Dacă Ioan ar fi fost mai puțin smerit cu inima și

1) Mat. XXIII, 2: „pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și farisei" Luc. XI, 52: „Vai vouă legiștilor, că ați luat cheia înțelepciunii și nici voi n'ați intrat și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați". Așa mustra mai târziu Hristos pretențiunea lor trufașe la dreptul esclusiv de învățători.

2) Intocmai ca un interogator la fel despre împuternicire arhiereii și bătrânii poporului în urmă se adresară lui Hristos. Mat. XXI, 23.

mai puţin înclinat a se micşora pe sine, el ar fi putut răspunde, că el poartă asupra sa ideea, puterea şi sufletul lui Ilie, că el era reproducţia lui nu materială, ci duhovnicească, şi el n'ar fi greşit contra adevărului. Ne fiind satisfăcuţi nici cu acest răspuns, trimişii sinedriului continuară să întrebe mai departe: „Atunci proorocul eşti tu"? Tradiţia poporului spunea, că odată Ilie, prevestitorul sosirii Împărăţiei lui Mesia se va arăta încă şi alt trimis ceresc. Enoh, Iisus Navi, sau mai ales Ieremia, care produsese impresie mai mare asupra sufletului poporului, de oare ce viaţa şi activitatea se referea către timpul când ajunsese pe popor robia babilonică. Dar Ioan şi la această întrebare răspunse: „nu". Toţi aceşti reprezentanţi ai poporului nu aveau nici un temeiu. Atunci membrii sinedriului nemulţumindu-se cu aceste răspunsuri negative, cerură lui Ioan Botezătorul o exactă precizare a situaţiunei sale. Ei ziseră către dânsul: „Cine dar eşti tu? Căci noi trebue să dăm răspuns celor ce ne-au trimis. Ce să spunem despre tine"? „Eu, le răspunse Ioan, sunt glasul celui ce strigă în pustie: pregătiţi calea Domnului, cum a zis prorocul Isaia". El este numai glasul, care proclamând, se pierde în văzduh, glasul vestitorului, care prevesteşte sosirea Domnului, pentru ca cu venirea Lui să tacă cu totul. Trimişii sinedrului nu pricepeau ideile lui, şi se mirau numai de aceea, cum el, ne fiind nici Mesia, nici prorocul, îşi îngăduia vajnice inovaţiuni. Sensibili în trebile religioase, de oare ce ele aparţineau fariseilor, se considerau păstrătorii riguroşi ai tradiţiilor părinteşti şi totdeaun gata să ceară hotărât socoteală dela orcine, care se pare că violează privilegiile lor, aceşti interlocutori dovedeau deplin că ei după vrednicie se foloseau de încrederea sinedriului. „Dar dacă tu nu eşti Hristos, nici Ilie, nici proroc, ziseră ei hotărât lui Ioan, atunci pentru ce botezi"? Numai trimiterea de sus, după părerea lor, putea să-l împuternicească să săvârşească botezul. De oarece el nu recunoaşte că ar poseda asemenea împuternicire, atunci în ce se cuprinde această împuternicire? Atunci Ioan, ca să le explice menirea sa, le spuse în răpunsul său: „Eu botez cu apă; dar stă în mijlocul vostru Cineva, pe Care voi nu-L ştiţi. El anume e celce vine după mine. Dar Care a fost mai înainte de mine. Eu nu-s vrednic să-I desleg cureau încălţămintei Lui" (Is, XI, 3; Malah. III, 1; Compară Malah. IV, 5, 6). Aceasta deci este destinaţia slujirii lui. S'a împlinit aşteptarea de multe veacuri a popoarelor; iudei pot ca să nu ştie încă de Dânsul, dar Ioan deja ştie despre Dânsul; şi iată pentruce, potrivit cu preves-

tirea prorocilor (Ioan, I, 26, 27), el îi și pregătește calea Lui.

Nu se știe, ce urmări a avut această solie a sinedriului. Ne=având posibilitatea a deslega pentru sine această problemă, sine=driul, după toată probabilitatea, a lăsat toate lucrurile acestea fără nici o urmare, rezărvându=și dreptul să se amestece în ele mai târziu, când se va lămuri mai bine.

Intre acestea Hristos, terminându=și pregătirea Sa în pustie și obținând biruința asupra stăpânitorului lumii acesteea, apăru iarăși în acea localitate, unde continua să propovăduiască și să boteze Ioan. Această arătare a lui Iisus a avut loc a doua zi după ce deputația sinedriului se adresase lui Ioan cu întrebarea despre persoana sa și despre împuternicirea sa, și acum el căpătă putința să dea mărturie precisă pe Cine a botezat el sub niște semne așa de mult grăitoare. Simțind cea mai măreață evlavie către Iisus, respect, care oare cum se prefăcu în frică, care nu=i da putința să se apropie de Dânsul și să între într=o convorbire prietenească, Ioan, de departe arătând la Cel ce se arătase, public și solemn mărturisi, că acesta este Mesia, care i=a fost arătat lui prin semne deosebite. „Melul lui Dumnezeu, Care ia asupra sa păcatele lumii". La aceasta Ioan a și pășit ca binevestitor despre venirea lui Mesia și vesti tuturor despre acele neobișnuite sem=ne, care s'au săvârșit la botezul lui Iisus, care=i dovedise lui, că „acesta este Fiul lui Dumnezeu (Ioan, I, 29—54).

Aceeași mărturie o repetă Ioan și în ziua următoare, și ea a produs asupra unora din următorii săi o foarte puternică im=presiune (Ioan, I, 35—51). Imprejurul lui Ioan se formase deja un cerc de adepți, care=l considerau de învățător al lor. In majorita=te aceștia erau oameni tineri, asupra cărora totdeauna se reflec=tează mai puternic marele revoluții, care se săvârșesc în viața duhovnicească. Doi din ei impresionați de neobișnuita mărturie a marelui lor învățător despre tainica venire din Galileea, se ho=tărâră să urmeze după Iisus și să se cunoască mai deaproape cu Dânsul. Aceștia erau Andrei și Ioan, niște pescari tineri din Ga=lileea. Neîndrăznind să declare deschis dorința lor, ei tăcând urmară după Iisus, Care trecuse pe lângă dânșii, dar El întorcân=du=se deodată, îi întrebă: „Ce vă trebue?" Intrebarea aceasta tur=bură pe tineri, și ei Il întrebară numai: „Invățătorule, unde tră=ești?" — „Veniți și vedeți", zise El către dânșii. Asemenea ma=jorității poporului, care se adunase să asculte predica prorocului din pustie, Iisus, cum se poate presupune, trăia în vreun adăpost, pregătit în grabă din ramuri de palmier, sau în vreo peșteră, și

acolo urmară după Dânsul tinerii pescari. Acolo ei rămasără la el toată ziua aceea, ba poate au și luat masa; și convorbirea din acea zi le-a descoperit limpede, Cine era Galileianul, Care-i uimise. Ei cunoscură și simțiră în inima lor, că așteptările și speranțele poporului ales, care se prelungiseră atâtea veacuri, acum însfârșit se împliniseră, că ei se aflău în prezența Aceluia, Care și este așteptarea popoarelor, adevăratul Fiu al lui David. Pătrunzind această mare taină, Andrei mai întâiu de toate se grăbi să facă bucurie fratelui său Simon. El l-a adus la Hristos, și Iisus, cuprinzându-l cu privirea sa regească, care citi toate tainele ascunse ale inimii, văzu deodată în acest pescar toată slăbiciunea, dar totodată și măreția nobilă a naturei omenești, și determinând caracterul său și menirea viitoare, îi zise: „Tu ești Simon, fiul lui Iona, tu te veichema Chifa, ceace însemnează piatră[1]". Prin această schimbare de nume Hristos a determinat pentru totdeauna marea soartă ce aștepta pe acest pescar în viitor. Și acești trei următori ai lui Hristos au devenit primii membrii ai Bisericii Noului Testament. A treia zi după întoarcerea din pustie, a fost probabil petrecută de Iisus Hristos în convorbire cu nouii Săi ucenici. In ziua a patra El a voit să plece înapoi în Galileea, dar în drum se întâlni cu alt pescar tânăr, Filip din Vitsaida. Filip purta un nume grecesc, care îi fusese dat, poate, pe numele tetrarhului Filip, de oare ce obiceiul de a numi copii cu numele domnitorilor a fost totdeauna răspândit în popor. Dacă-i așa, atunci el avea în acest timp aproape treizeci de ani. E posibil deasemenea, că numele său grecesc arăta la raportările sale apropiate cu vreo populație care vorbea grecește, care trăia amestecată cu Galilienii pe malurile lacului Genisaret, și prin asta ușor se explică pentruce anume s'au adresat la el, iar nu către altul din apostoli, grecii, care mai târziu au voit să vadă pe Iisus. După un singur cuvânt cu autoritate: „urmează-Mi" Filip a urmat lui Hristos și s'a făcut ucenicul lui statornic.

A doua zi la această obște sfântă s'a adăugat al cincilea membru. Voind să împărtășască bucuria sa, Filip a căutat pe prietenul să, Natanail. Natanail în catalogul apostolilor în genere și aproape neîndoelnic se indentifică cu Vartolomei, pentrucă Vartolomei este mai curând familia, iar nu numele „(Bar-Talmai-fiul lui Talmai), și pelângă aceasta Natanail numai încă într'un loc se mai amintește sub acest nume (Ioan, XXI, 2); Vartolomei

1) Ioan, I, (12. Deaceea introducerea cuvântului piatră, în limba greacă (Πέτρα=piatră, stâncă) Simon în urmă a devenit cunoscut mai mult sub numirea de Petru (Mat. XVI, 8).

însă (despre care altmintrelea noi nu am ști nimica) în catalogu apostolilor necontenit se înșiră alăturea cu Filip[1]). Locuind în Cana Galileei, Vartolomei ușor a putut să facă cunoștință cu tânărul pescar din Vidsaida. Simplul Filip, cum se pare, cu o deosebită plăcere a comparat cu măreția slujirii lui Hristos origina sa din neînsemnatul târgușor. „Noi am găsit pe Acela, despre care a scris Moisă în lege și prorocii", a spus el prietenului său, anume „pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret". La început Natanail n'a dat nicio importanță acestei mărturii, ba chiar în chip neglijent observă: „Din Nazaret poate oare să fie ceva bun?" Dar această nesocotire imediat s'a risipit, când s'a arătat personal Hristos și imediat a determinat sinceritatea inimii lui zicând: „iată israelit, în care nu este vicleșug". La asta Natanail a fost cu deosebire frapat de aceea, că Iisus a pătruns în cugetele sale cele ascunse, de care acela era preocupat înainte de aceea, șezind sub smochinul, care-și întindea umbra la casa sa[2]). Această vedere a lui Iisus a provocat o totală schimbare în părerile lui Natanail, și el entuziasmat a exclamat: „Invățătorule, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israil". Și această spovedanie a lui Natanail a fost răsplătită prin făgăduința ce i se dete, că în urmă el va vedea lucruri și mai mari decât acestea, și ei cu toții „deacum vor vedea cerul deschis, și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și pogorându-se peste Fiul omenesc[3])". Lor, ca unor israeliți adevărați și care citise sf. Scriptură, cuvinele acestea au trebuit să le amintească miraculoasa vedenie a scării strămoșului lor Iacov. Acela, Care în această vedenie stătea în capul scării sus, acum se pogorâse pe pământ și e prezent împreună cu ei ca Fiu Omenesc, și întru aceasta ei curând aveau să se convingă din acele fapte, care începusă să le săvârșască El.

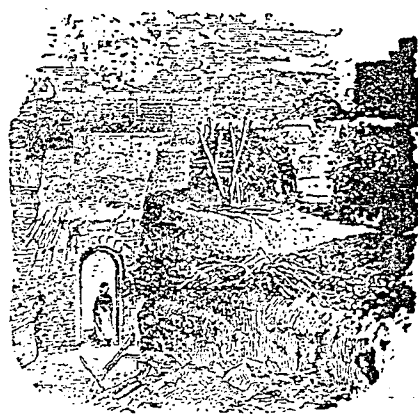
In comunitate cu următorii Săi, Iisus Hristos se întoarse în Galileea, ca mai înainte de toate în patria Sa să deschidă comoara faptelor sale mântuitoare (Ioan, II, 1-11). A treia zi după

1. Schimbarea numelui la intrarea într'o nouă carieră a vieții era fenomen obișnuit la iudei. „Patru lucruri, zicea rabinul Isaac, au puterea să schimbe soarta omului: milostenia, rugăciunea, schimbarea inimii și schimbarea numelui". Exemple de asemenea schimbare a numelui noi avem în persoana lui Simon, care a primit numele nou de Chifa sau Petru și Iosia, devenit mult mai cunoscut în urmă sub numele de Varnava (Ioan, I, 42; Fapt. IV, 36.

2. La iudei era obiceiul să se planteze aproape de casa lor smochini, și sub umbra lor le plăcea să-și petreacă ceasurile de răgaz sau să se dedee la cugetări în rugăciune sau să citească sf. Scriptură.

3. Ioan, I, 51. Titlul „Fiul omenesc" aplicat lui Mesia e întrebuințat de prorocul Daniil, VII, 13, și era titlul iubit, cu care se numea pe Sine Hristos, care l-a întrebuințat aplicat sieși de vreo 80 de ori. De remarcat e, că din scriitorii Noului Testament nimenea nu l-a aplicat încă la El.

întoarcerea Lui în orașul vecin cu Nazaretul, Cana, se întâmplă să fie o nuntă [1]), și de oarece această familie se afla nu numai în raporturi de apropiere, dar chiar și de înrudire cu sf. Fecioară Maria [2]), apoi atât ea, cât și Iisus cu ucenicii săi au fost chemați la nuntă. Cana în timpul de față prezintă o movilă de ruine, și însuși localitatea așa de puțin populată, încât ea servește ca loc obișnuit de vânătoare după fiarele sălbatece. Până și leoparzi se întâlnesc câteodată prin ruinele ei, iar porcii sălbatici și șacalii se află în adevărate cârduri permanente în tufișurile dese ce acopăr împrejurimile ei. Printre ruine se întâlnesc încă în parte case păstrate, construite din calcar și unele din ele, se pare că au fost locuite nu mai mult de cincizeci de ani acum în urmă. Dar astăzi acolo e totul pustiu și mort. „Eu n'am întâlnit acolo, zice Sepp, nici un singur suflet viu, chiar nici măcar un câne: pretutindenea străjeri întâlniți în Palestina, dar aicea nici măcar un glas de al lor nu se aude. Pașii mei răsunau printre ruine, ca într'o noaptn moartă și mută. Numai muștele săvârșau danțul lor vesel subrazele fierbinți ale soarelui, ba și curcubeul minunat se reșchira deasupra turnului ruinat a Sepforisului" [3]). Cu totul alt tablou prezenta el pe vremea lui Hristos, când viața industrială clocotea într'însul ca un izvor bogat. Dar de oare ce orășelul era micuț, apoi chiar fiecare familială izbândă dar mai ales cea în nuntă, dădea vieței ei o înviorare încă și mai veselă./Căsătoria în orient totdeuna se însoțea de un ceremonial îngrijit, chiar și în familiile sarace. Mireasa se scotea din casă în amurg sau chiar noaptea, în care împrejurarea era împodobită din cap până în picioare de un acoperemânt larg, o acopereau cu flori și în genere o îmbrăcau cu hainele cele mai bune. Despre sosirea ei la casa mirelui se vestea cu facle, cu cântări, cu baterea dobelor și cu fluere. Ea era însoțită de fete, consătence, și mirele îi eșa întru întimpi-

Cofr-Kena (Vechea Cana)

1) Ziua nunții pentru fete, rabinii o fixase mercurea, iar pentru văduve vineri, așa că mulțumită acestei împrejurări se poate cu probabilitate să presupunem, anume în care zi anume a fost solemnitatea căsătoriei în Cana.

2) După o tradiție, această căsătorie s'a făcut în casa lui Alfeu și a Mariei, unui din fiii cărora se însurase în această împrejurare. Geikie. pag. 482, nota 6. capitolul XXIX.

3) Sepp, Das Leben Jesu, vol. II, 103. Sepp dealtmintrelea n'a identificat evang. cu actualul Chefr—Chennol.

nare cu tinerii prieteni ai săi. Ospățul de nuntă la cei mai îndestulați locuitori dura pânăla șapte zile, iar la cele mai puțin avute o zi sau două, care se petreceau în tradiția cea mai veselă și îndestulată a oaspeților invitați. Cel din urmă sărac se silea să se arate cu acest prilej bogat, și plin de prisos de hrană și băutură se considera semnul principal de ospitalitate galantă. Un rol cu deosebire cu acest prilej îl juca vinul, care era simbolul cel mai dintâiu al bucuriei și veseliei. La iudei totdeauna s'a păstrat părerea despre vin, ca despre băutura, „care veselește pe zei și pe oameni (Jud. IX, 13), sau după expresia psalmistului: „Vinul veselește inima omului" (Ps. CIII, 15). Iar un proverb evreesc glăsuește: „Vinul este cel mai bun din doftorii: unde e lipsă de vin, acolo este aliverișul doftorilor". De aceea e ușor de înțeles, ce nefericire a fost pentru nouii căsătoriți, când deodată s'a constatat că s'a isprăvit vinul. Această întâmplare putea întuneca toată solemnitatea nunții și să pricinuiască întristare și mâhnire atât întregei familii, cât și mai ales perechei mirelor, care ar fi considerat aceasta, cum se întâmplă și astăzi în răsărit, nu numai o rușine extremă și neștearsă pentru sine, ci o prevestire rea. Imprejurarea aceasta s'a răsfrânt foarte dureros în inima cea bună a Presfintei Fecioare Maria, care vădit ocupa unul din locurile de seamă la ospățul nunții și chiar a luat dispozițiuni de gospodină la ei; și Ea modest și incetișor grăi dumnezeescului Său Fiu: „Vin nu au". Observația aceasta, a fost, evident, fină, dar senzul ei nu se putea să nu fie înțeles. Nimenea nu știa așa, cum știa Preasfânta Maria, Cine e Fiul Ei; dar în curgere de treizeci de ani întregi de așteptare răbdătoare a declarațiunei Sale despre Sine Ea văzuse numai cum El a crescut asemenea altor copii și a trăit, adevărat, în smerenie fericită și în înțelepciune scutită de păcat, asemenea unei flori delicate înaintea lui Dumnezeu, iar în toate celelalte privințe trăia tot așa, cum trăiesc și alții în tinerețe, distingându-se numai prin desăvârșita sa nepăcătoșie. Dar acum El avea treizeci de ani dela naștere: glasul marelui proroc slava căruia răsuna în tot poporul, l-a proclamat drept Mesia cel făgăduit. Pe Dânsul, îl însoțau pe față ucenicii, care îl recunoscuseră de Invățător și de Domn. Acum îi sta în față să înlăture o dificultate și să săvârșască cu adevărat o faptă bună: trebuia să abată necinstea dela perechea modestă, cu atât mai mult, că și înseși neajungerea vinului probabil s'a produs din cauza sosirei un număr mai mare decât se așteptase de ucenici de ai săi. N'a venit oare ceasul Lui? Cine știe? Nu poate El oare să facă ceva,

dacă i s'ar întoarce luoarea aminte la dificultatea, care amenința a întrerupe solemnitatea? Și în adevăr Ea ghici prin simțul său de mamă, că ceasul descoperirei prin Sine a Fiului Său sosise. Deși El a evitat participarea la acest lucru, spunându-i: „Ce am Eu și Tu, femee?" Dar credința și iubirea de mamă a Preasfintei Maria au triumfat, și Ea cu deplină încredere a dat slugilor dispozițiune, ca ele să împlinească or ce va zice El. In fiecare casă în răsărit la ușa de intrare în casă, de obicei stau câteva vase pentru apă, în care se păstrează apa rece de izvor pentru obicinuitele spălări a picioarelor după călătorie și a mânilor înainte de masă. Șase vase de acestea de piatră se aflau și în casa cu nunta. Intr'însele rămăsese deja puțină apă, și Iisus Hristos a poruncit să le umplă până sus. După aceea, poruncind slugilor să ia din această apă proaspătă în vase mici, El le zise să le ducă acelui oaspe, care fusese ales, după obiceiul statornicit, ca dispunător principal al ospățului. Nunul, că așa se numea alesul, gustând apa ce se făcuse vin și, ne știind nimica despre cele întâmplate, strigă pe mire și îi observă vesel, că el a procedat contra orcărei rânduele de ospăț: „tot omul dă întâiu vinul cel bun, și după ce mesenii se amețesc, atunci aduce și pe cel mai prost, iar tu ai ținut vinul cel bun până acum" [1]). Atuncea au aflat de săvârșirea minunii și rușinea ce amenința pe tânăra pereche se prefăcu pentru dânșii într'o binecuvântare neașteptată și mare.

Vase pentru spălare în orient.

„Astfel a pus Iisus început minunilor în Cana Galileei și Și-a arătat slava Sa, și au crezut într'Insul ucenicii Lui" (Ioan, II, 11). Asemenea început a definit limpede caracterul și direcția

1) Deși la ospețele de nuntă vinul să dădea în voe, totuși a bea peste măsură se socotea o necuviință. Poporul evreu totdeauna s'a distins prin cumpătare în întrebuințarea vinului și una din pildele iubite ale lui era următoarea povestire despre origina vinului: „Când Noe a sădit via sa, s'a apropiat de dânsul satana și l-a întrebat, Ce faci?" „Răsădesc o vie, răspunse Noe. Pentru ce asta? Roadele ei în stare verde sau uscate sunt dulci și plăcute; noi facem din ele vin, care veselește inima omului. In asemenea caz, zise satana, nici eu nu mă dau înlături de a participa la lucru. Bine, zise Noe. Satana după aceea a adus în vie un mel, un leu, un porc și o momiță, le ucise acolo și cu sângele lor a udat terenul de sub rădăcina vițelor. Din această cauză se produce faptul, că înainte de a bea vin omul e blând ca un miel. Când el bea cumpătat, devine ca un leu și socoate, că nimenea nu poate să fie ca dânsul. Când în fine el bea prea mult, atunci se preface în porc și se tăvălește în noroi; și când bea și mai mult atunci devine o momiță grețoasă care se, clatină în toate părțile și nu știe ce face. Geikie, p. 475.

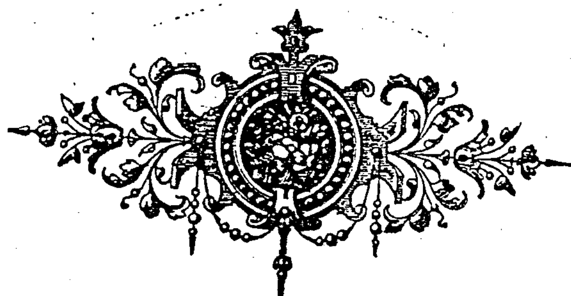
activității publice a lui Iisus Hristos. Dacă Ioan Botezătorul a pășit la predică severă despre pocăință, apoi aceasta a fost numai o treaptă de pregătire pentru activitatea lui Hristos și după trecerea ei veni o altă treaptă superioară, când toate lucrurile au trebuit să arate, că Hristos n'a venit să strice sau să mărginească condițiile obișnuite al vieții omenești, ci ca să le sfințească și să le înalțe. Luând parte la ospățul nevinovat al nunții, Mântuitorul a sfințit taina nunții stabilită de Dumnezeu, și expuse la păgâni la diferite falșificări și denaturări, și a arătat vădit, că răul, care apasă vechea omenire, nu se cuprindea nici de cum în înseși trupul și în tendințele naturale a lui, ci în voința cea rea și păcătoasă, care și prin această pornire păcătoasă dă un caracter păcătos și criminal. In împărăția lui Dumnezeu se poate mânca și bea, numai toate acestea să nu iasă din marginile legiuite și să slujască spre scopurile duhului. Aicea se săvârșa trecerea dela Vechiul Testament la cel Nou, dela lege la har. Având de a face cu un popor tare la cerbicie și cu voința criminală, legiuitorul Vechiului Testament prin necesitate a trebuit să lucreze asupra lui prin interziceri severe și prin măsuri riguroase; acum noul Legiuitor având să instaureze împărăția harului, capabil de a topi cea mai rece inimă, putea deja să domolească asprimea acestor măsuri și să acționeze deadreptul asupra minții și inimii oamenilor.

După terminarea solemnității nunții din Cana, Mântuitorul împreună cu ucenicii Săi plecă nu la Nazaret, care nu prezenta după înstrăinarea sa lărgimea cuvenită pentru activitatea publică, ci în Capernaunul vioi și cu multă populațiune, care se afla pe malul nord-vestic al lacului Genizaret și, prin urmare, în cel mai bun loc al Palestinei. Și acest frumos oraș deacum a devenit aproape sediul permanent al Mântuitorului, iar țara înconjurătoare, binecuvântatul bazin al lacului Genisaretului, locul principal al slujirei sale publice. Acum această localitate, ca și toată Palestina, se părea o pustie și numai ruinele de pe malurile lacului mărturisesc de acea bogăție și vioiciune, prin care se proslăvea cândva împrejurimea acestui loc minunat după frumusețа sa. La iudei era zicătoarea: „Dumnezeu a creat șapte locuri în pământul Hanaan, dar numai pe unul din ele — lacul Genisaret l-a ales El pentru Sine însuși". Și această zicătoare pare că s'ar fi adeverit acum prin alegerea malurilor lui ca loc al servirii Mântuitorului. El nu numai după frumusețа sa, ci și prin situația sa centrală, precum și prin populația sa numeroasă și

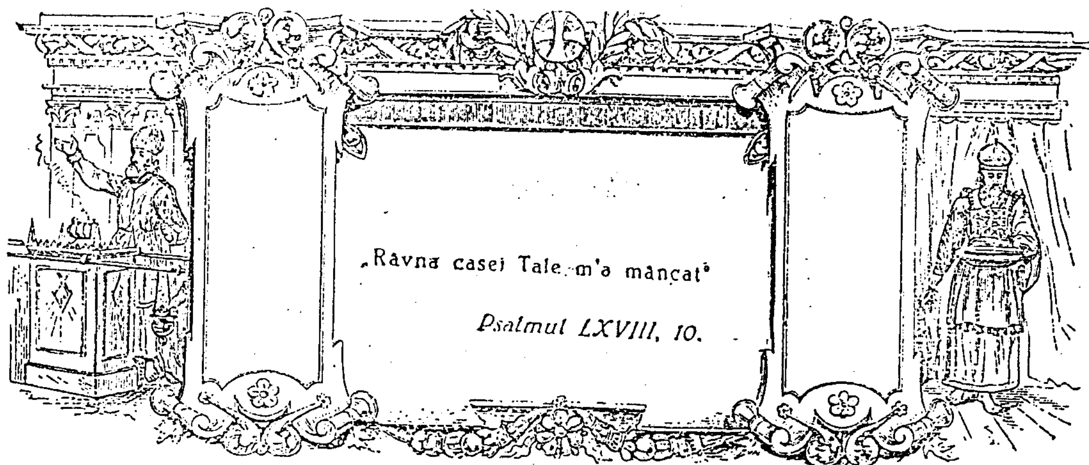
prin mișcarea sa vioae era minunat de potrivit pentru începutul acelei slujiri, care era îndeplinirea vechei prorocii a lui Isaia, că pământul lui Zabulon și pământul lui Neftalim țara de peste Iordan, Galileea neamurilor „vor vedea lumină mare", și că peste ceice umblau „în întunerec și în umbra morții, va străluci lumină". Lui Hristos s'a cuvenit să fie chiar în timpul vieții sale pământești „lumină spre descoperirea neamurilor", precum și „slava poporului Său Israil". In împrejurimile locului locuiau popoarele celei mai diferite, pentrucă acesta era calea cea pelângă mare. Intregi cele patru drumuri duceau spre malurile lacului. Unul ducea în jos în valea Iordanului; pe partea apusană altul, trecând podul pe la capătul de sud al lacului, mergea prin Pereea spre vadul Iordanului, pe aproape de Ierihon; al treilea ducea prin Sepforis, capitala frumoasă de altădată a Galileei, către vestitul port Acka de pe malul mărei Mediterane; al patrulea se întindea prin munții Zabulonului către Nazaret și pe șesul Ezdrilonului spre Samaria și Ierusalim. Prin această provincie treceau mari caravane pe drumul lor din Egipt în Damasc, și păgânii, care locuiau în număr mare în Betsaida lui Iulian și în Chesaria lui Filip, după toată probabilitatea se întâlneau necontenit pe ulițile Capernaumului. In vremile lui Hristos aceasta era după populația și vioiciunea sa provincea industrală a Palestinei, și pe apele lacului său în toate direcțiile aluneca sute de vase de tot felul — dela corăbiile militare ale romanilor până la bărcile greoae ale pescarilor din Vitsaida și galerele aurite ale palatului lui Irod. Tot aicea la îndămână se afla Ituria, Samaria, Siria și Fenicia, — n'aveai decât să treci lacul, râul sau munții. Tiberiada, întemeiată de Irod Antipa și numită în cinstea lui Tiberie, împăratul romanilor, capitala Galileei, a crescut cu o uimitoare repeziciune, așa că în urmă dădu numele său însuși lacului Galileei; și Hristos a putut să vadă zidurile ei încununate cu turle, castelul întărit și, "palatul de aur" a lui Antipa, aruncând departe asupra lacului umbrele leilor săi de marmoră și a coloanelor sculptate. Europa, Asia și Africa împreună alcătuiră populația ei, și pe piața ei în bazar se puteau întâlni oameni din toate neamurile și popoarele. In lungul întregului țărm al lacului Genizaretului, iudeii și păgânii în amestec desordonat, și fiii sălbateci ai pustiului — arabi și beduini acolo se puteau vedea alăturea cu întrevăzătorii fenicieni, cu moleșiții Sirieni, cu trufașii romanii și cu foarte culții, dar și stricații și lingușitorii Greci. Din asemenea localitate lumina Evangheliei putea mai îndămânos de cât de

orunde să se răspândească nu numai în toată Palestina, ci și prin toate țăile înconjurătoare, ceeace a și servit de causă principală a alegerei ei de centru de slujire publică a lui Hristos pe pamânt[1]).

De data asta șederea lui Hristos în Capernaum a fost de scurtă durată. Apropierea marei sărbători iudaice a Paștilor, a făcut pe Hristos să plece cu ucenicii săi la Ierusalim, ca și în acest centru și adăpost al Vechiului Testament „să arate slava sa", cum și-a arătat-o El în micul orășel al îndepărtatei Galilei.

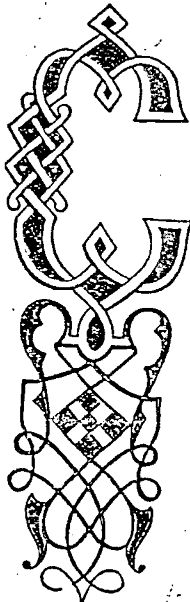

1) F. W. Farrar, Viața lui Iisus Hristos, a doua ediție ilustrată, pag. 112.

CAPITOLUL XVII.

IZGONIREA NEGUSTORILOR DIN TEMPLU. — CONVORBIREA CU NICODIM. — ULTIMA MĂRTURIE A LUI IOAN BOTEZĂTORUL DESPRE IISUS HRISTOS.

u apropierea sărbătorii Paștelor, din Galileea, după obiceiu, se îndreaptă spre Ierusalim o enormă caravană de închinători pashali, și printre dânșii era și Iisus Hristos cu ucenicii săi. Această călătorie la Ierusalim a fost vestită printr'un eveniment foarte însemnat, care deodată atrase atențiunea asupra lui Iisus Hristos nu numai a poporului simplu, ci și a învățaților cărturari, farisei și a preoților (Ioan, II, 14—17).

La sărbătoarea Paștilor, în Ierusalim de obiceiu se îngrămădea de pretutindenea mulțime de popor și această mulțime nenumărată, care venea de obiceiu și cu oare care provizii de bani, firește atrăgea mulțime de negustori și industriași, care se sileau să se îmbogățească pe socoteala simplilor vizitatori. Pentru jertfire la tezaurul templului și pentru împărțirea de milostenie la saraci se cereau bani mărunți, iar pentru aducerea de jertfe

se cereau diferite animale, şi iată pentru satisfacerea acestor nevoi, tot spaţiul de ambele părţi a porţilor răsăritene a oraşului până chiar la pridvorul lui Solomon se transformă în un târg general cu nenumărate rânduri de prăvălii ale diferiţilor negustori şi mese cu schimbători de bani. Dacă acest târg s'ar fi mărginit în uliţile din preajma clădirei sfinte, atunci el ar fi fost scuzabil, de şi nu în totul cuviincios (asemenea târguri de iarmaroc, după mărturia scriitorilor păgâni, se desfăşurau aproape de nişte temple renumite păgâne (ca de pildă aproape de templul Venerei pe muntele Erix, în Sicilia, şi a zeiţii Siriei din Ierapole). Dar răul nu se mărginea la asta. Marile clădiri ce dădeau spre curtea păgânilor, şi largile arcuri prezentau o ispită prea puternică pentru lăcomia iudeilor. Din Talmud se ştie, că cineva Bava-ben-Buta a întrodus trei mii de oi în curtea păgânilor, prin urmare în cuprinsul sfânt al templului. Acestui exemplu batjocoritor repede au urmat toţi. Prăvăliile negustorilpr şi ale schimbătorilor pătrunseră treptat în curtea sfântă. Şi iată, chiar în curtea păgânilor, revărsând vapori în zilele călduroase de Aprilie şi, umplând de putoare şi de necurăţie templul, se deslănţuiau cârduri întregi de oi şi cirezi de boi, împrejurul cărora zgomotos îşi făceau târguelele lor crescătorii de vite şi năimitorii. Negustorii cu mari cuşte împletite, pline de porumbei, ofereau săracilor jertfe eftine, deşi după preţul artificial urcat de monopol. Iar la umbra bolţilor în formă de arc, formate de cele patru rânduri de coloane corintice, şedeau schimbătorii la mesele lor, încărcate cu movile de monede mărunte şi cu ochii sclipitori de lăcomie, îşi făceau calculele şi răscalculele târgului lor ruşinos. Şi aceasta era curtea de întrare în templul Celui Preaînalt! Curtea, destinaţia care mărturisi, că acest templu trebuia să fie casa de ruguciune pentru toate popoarele, era prefăcută în loc, care după neîngrijire samana mai curând cu ocol de vite, iar după nerânduiala negustoriei samana a bazar gălăgios. Mugetul boilor, sberătul oilor, babilonică amestecare a limbilor, strigătele şi discuţiile negustorilor, sunetul monedelor şi zgomotul cântarelor, poate adesa nedrepte, toate acestea erau auzite de departe, şi înăbuşau cântarea leviţilor şi rugăciunile preoţilor. Apostasia aceasta se sporea încă prin aceea, că în acest comerţ participa tainic şi ierarhia înaltă. Aşa, vânzarea porumbeilor în mare măsură tainic se afla în mânile aristocraţiei preoţeşti, şi chiar arhiereul Hanaan însuşi primea mari şperţuri de la prăvăliile sale de porumbei de pe muntele Eleonului. Tot în folosul aristocraţiei preoţeşti mergeau şi însemnate vămi, ce se

se cereau diferite animale, și iată pentru satisfacerea acestor nevoi, tot spațiul de ambele părți a porților răsăritene a orașului până chiar la pridvorul lui Solomon se transformă în un târg general cu nenumărate rânduri de prăvălii ale diferiților negustori și mese cu schimbători de bani. Dacă acest târg s'ar fi mărginit în ulițile din preajma clădirei sfinte, atunci el ar fi fost scuzabil, de și nu în totul cuviincios (asemenea târguri de iarmaroc, după mărturia scriitorilor păgâni, se desfășurau aproape de niște temple renumite păgâne (ca de pildă aproape de templul Venerei pe muntele Erix, în Sicilia, și a zeiții Siriei din Ierapole). Dar răul nu se mărginea la asta. Marile clădiri ce dădeau spre curtea păgânilor, și largile arcuri prezentau o ispită prea puternică pentru lăcomia iudeilor. Din Talmud se știe, că cineva Bava-ben-Buta a introdus trei mii de oi în curtea păgânilor, prin urmare în cuprinsul sfânt al templului. Acestui exemplu batjocoritor repede au urmat toți. Prăvăliile negustorilpr și ale schimbătorilor pătrunseră treptat în curtea sfântă. Și iată, chiar în curtea păgânilor, revărsând vapori în zilele călduroase de Aprilie și, umplând de putoare și de necurăție templul, se deslănțuiau cârduri întregi de oi și cirezi de boi, împrejurul cărora zgomotos își făceau târguelele lor crescătorii de vite și năimitorii. Negustorii cu mari cuște împletite, pline de porumbei, ofereau săracilor jertfe eftine, deși după prețul artificial urcat de monopol. Iar la umbra bolților în formă de arc, formate de cele patru rânduri de coloane corintice, ședeau schimbătorii la mesele lor, încărcate cu movile de monede mărunte și cu ochii sclipitori de lăcomie, își făceau calculele și răscalculele târgului lor rușinos. Și aceasta era curtea de intrare în templul Celui Preaînalt! Curtea, destinația care mărturisi, că acest templu trebuia să fie casa de ruguciune pentru toate popoarele, era prefăcută în loc, care după neîngrijire samana mai curând cu ocol de vite, iar după nerânduiala negustoriei samana a bazar gălăgios. Mugetul boilor, sberătul oilor, babilonică amestecare a limbilor, strigătele și discuțiile negustorilor, sunetul monedelor și zgomotul cântarelor, poate adesa nedrepte, toate acestea erau auzite de departe, și înăbușau cântarea leviților și rugăciunile preoților. Apostasia aceasta se sporea încă prin aceea, că în acest comerț participa tainic și ierarhia înaltă. Așa, vânzarea porumbeilor în mare măsură tainic se afla în mânile aristocrației preoțești, și chiar arhiereul Hanaan însuși primea mari șperțuri de la prăvăliile sale de porumbei de pe muntele Eleonului. Tot în folosul aristocrației preoțești mergeau și însemnate vămi, ce se

luau dela negustorii de vite cornute şi de oi. Nu mai vorbim, că încă mai mari avantaje le venea din partea uzurierilor. Pezenţa schimbătorilor în curtea templului se explică întru câtva de oare care o necesitate. Fiecare iudeu, după lege, trebuia să plătească anumit tribut templului pentru întreţinerea clădirii lui şi a slujbelor sfinte dintr'însul. In acest scop din ambele părţi a porţii dinspre răsărit ale templului deja de demult fusese admise mese de schimb, care dădea putinţa schimbului de monete străine. Dela cincisprezece a lumii premergătoare, schimbătorilor li se îngăduia să-şi pună mesele lor în oraş, şi dela 21 sau dela 22 inainte de paşti li se permitea să întroducă mesele lor chiar în cuprinsul templului. Anumiţi cumpărători de materiale pentru aducerea de jertfe plăteau o anumită sumă la diferite mese unei anumite persoane însărcinate cu funcţie, care şedea la templu, şi primea dela vânzător un semn de plumb, cu care ei primeau tot de ce aveau nevoe. Tot de la aceste mese după aceea se schimbau monedele mari, ca părţi să se pună în cele 13 cutii, care alcătuia tezaurul templului (Marc. XII, 41; Luc, XXI, 1). Fiecare iudeu, or cât de sărac ar fi fost, afară de aceasta trebuia să plătească anual jumătate de siclu (aproape un leu şi jumătate după cursul normal), ca banii de răscumpărare pentru sufletul său şi pentru întreţinerea templului. De oarece acest tribut se primea exclusiv în monetă indigenă numită siclu sacru, care nu era peste tot în circulaţie, apoi iudeii veniţi din diferite ţări, trebuiau să se adreseze la schimbători, anume ca să schimbe banii romani, greceşti, sau în genere străini şi să primească moneda necesară. Astfel de ocupaţie, negreşit, dădea motiv la numeroase înşelătorii, care erau foarte obişnuite. Pentru schimb propriu se propunea cinci procente, dar acest procent se urca extraordinar cu ajutorul a diferite manevre şi vicleşuguri, prin care totdeauna a fost vestită astfel de ocupaţie, din care causă înseşi numele lor, asemenea numelui de vameş, era dispreţuit în popor şi mărturia lor nu se primea la judecată. Toate acestea specule, cu nedreptatea şi şurubăriile lor, profanau templul Celui Preaînalt, pelângă care sgomotul şi strigătul mai adăogau şi aceea, că mulţi din popor plecând prin oraş cu tot felul de sarcini, pentru scurtarea drumului intrau direct pe uşa templului, sporind dezordinea şi îmbulzala.

O aşa stare a templului turbură adânc pe Iisus, Care fu uimit la vederea josniciei batjocori din partea iudeilor. Plin de o dreaptă mânie şi stăpânit de o indignare sfântă şi de neînfrânt, El, intrînd în templu, îşi făcu un biciu din nişte frânghii, ce stă-

teau aruncate jos, și ca să curățe curtea sfântă de cea mai mare pătară a ei, mai întâiu de toate goni fără alegere oile, boii și gloata josnică, ce se ocupa cu cumpărarea și vânzarea lor. După aceea, apropiindu-se de schimbători, le răsturnă mesele, risipi grămezile de monede cu îngrijire așezate, stăpânii cărora, negreșit, se aruncară să le strângă de pe podeala murdară. El porunci deasemenea să iasă vânzătorii de porumbei, deși nu așa de sever; porumbeii erau jertfa saracilor, și prezența lor ca simbol al nevinovăției și al curăției, jignea mai puțin și mai puțin întina templul. Totuși, și negustorilor de porumbei le zise cu autoritate: „Luați acestea deaicea!" Spre justificarea acestor acte ale sale, El se adresă către toată această gloată ce cârtea cu răutate și striga înfuriată că suferise pagube, numai cu mustrarea solemnă: „Casa Părintelui meu să nu o faceți casă de negoț". Și ucenicii Lui văzând această izbucnire de mânie sfântă, își aduseră aminte, că David a scris cândva despre slujirea acestui templu: „râvna casei Tale M'a mâncat pe Mine". Astfel, după mulți ani de profanare, templul a fost curățit și din nou a fost consacrat lui Dumnezeu.

Uimită de această manifestare a unei mânii drepte din partea unui necunoscut proroc galelian, gloata nu îndrăzni să protesteze fățiș contra unei asemenea procedeu, de oare ce el era o restabilire a ordinei călcate de ei în picioare. Nimenea din această gloată n'a îndrăznit să protesteze contra acestui procedeu, fiind înabușit, cum zice fer. Ieronim, „de lumina de stea, ce lucea din ochii Lui, și de slava dumnezeească, care strălucea pe fața Lui". Aceasta era o așa faptă, care o putea întreprinde numai un oarecare Matatie, Iuda Macabeul, sau în genere vre un proroc. Dar asupra persoanelor mai înalte, — asupra preoților și leviților, a cărturarilor și fariseilor — El produse o impresie încă și mai mare, de oare ce aceștia simțiră fără să vrea, mustrarea conștiinții întru aceea, că fiind păstrătorii principali ai religiei și pietății, nu făcuseră ei aceasta, și cinstea râvnei pentru Dumnezeu au rezervat-o unui Galilian necunoscut. Intr'înșii deja demult existau regule severe relativ de sfințenia templului. Dar cu aceste pravile nimenea nu s'a putut sui în muntele Domnului cu toiagul în mână, sau cu cisme, sau cu bani la brâul său, sau cu sacul pe umere, ba chiar cu praful pe picioare și nimenea n'a putut purta nici o sarcină prin templu, sau măcar să scuipe în cuprinsul templului[1]). Dar cu toate aceste pravile

1) Mihdat, II, 2. Berachoth, IX, 5; Jos.

mărunte, ei totuși pentru lăcomie au îngăduit acea profanare, care acum dădu motiv unui galilian necunoscut să-și arate râvna sa pentru sanctuar. Și această râvnă corespundea în totul slujirii lui Hristos. Ca casă a Tatălui Său, templul se află sub grija sa deosebită, și El s'a folosit numai de dreptul Său și-și îndeplini datoria sa, ca Mesia, curățindu-o de întinare. Aceasta a fost semn și începutul curățirii duhovnicești, pe care El venise să o săvârșască. Și în aceasta s'a arătat minunat caracterul viitoarei sale slujiri. Prorocul Zaharia prezisese, că spre zilele lui Mesia, „nu v'a mai fi nici un negustor (hananeu) în casa Domnului Savaot în ace zi" (Zah. XIV, 21). Așa că, prin urmare, și prorocii, care se cinsteau de popor, justificau actul Lui. Deaceea autoritățile nu putură să zică nimica pentru osândirea acestei fapte bune, deși ele se indignase peste măsură contra necunoscutului râvnitor pentru că El își luase asupra-și îndatorirea ce le aparținea lor. Poporul totuși prin tăcerea sa arata, că aprobă acest lucru. Cetele de închinători, fără îndoială, se raportară cu mare respect către această faptă a tânărului Galelian, despre Care zvonuri tainice începuse a se purta pe malurile Iordanului. Hristos pășise aicea la îndeplinirea activității Sale publice pe această cale, care mai mult ca orce anume să nimicească imaginațiunea poporului, — ca un adevărat proroc, care fără teamă își arăta râvna pentru Dumnezeu, ridicându-se contra profanărei casei Lui.

Negreșit, toate acestea, au trebuit să se arunce în ochii și autorităților, și ele, cu sentimente amestecate de mirare și mai ales de indignare asupra necunoscutului, oare cum pentru amestecarea în sfera treburilor lor esclusive, n'au întârziat să se apropie de Iisus Hristos, cerându-I un semn ca să dovedăscă dreptul Său de a fi procedat astfel. Aicea pentru prima oară aceste căpetenii ale poporului Iudeu au pășit cu cruzime ascunsă contra Mântuitorului lumii, și fața faptei drepte nu cerură simplu dovada suficientă, ca să-i convingă de dreptul lui dumnezeesc la asemenea fapte de autoritate, ci au cerut semn supranatural, pe care atâta și puteau după propria lor conștiință, să facă inimile lor înrăite și împetrite să recunoască acest drept. Deaceea Hristos respinse cererea lor, dar în același timp dădu a înțelege, că semnul cerut de dânșii li se va da cu vremea. „Dărâmați", zise El, „biserica aceasta, și Eu în trei zile o voi ridica". (Asemenea răspuns pentru auzul mândrilor săi interlocutori, putea să sune numai drept o hulă nepătrunsă, deși ei, cu o atențiune mai încordată către aceste cuvinte ar fi putut să le înțeleagă mai

bine). Dară ei pătrunseră insuficient aceste cuvinte și zadarnic se trudiră cu discuția, cum acesta s'ar putea dărâma și în trei zile să se ridice din nou templul, care ceruse pentru zidirea lui o incalculabilă bogație. Privind la templu și la arcadele lui de marmoră, la ușile lui de argint și de aur, la tot edificiul lui măreț, care alcătuia mândria națională a iudeilor, așa că însuși existența poporului se identifica cu indistrugtibilitatea templului, interlocutorii iudei considerară o asemenea declarație a galileanului necunoscut lor drept o hulă, o nebunie și o îndrăsneală. Templul acesta se zidise în timp de 45 de ani și încă nu era terminat, așa că încă peste 30 de ani după asta la terminarea unor părți s'au ostenit 18.000 lucrători, care și-au terminat lucrarea lor și și-au primit socotelele abea la câțiva ani după dărâmarea orașului[1]). Apoi cu istoria acestui templu se lega pelângă asta o serie întreagă de amintiri, care arătau, ce soartă rea a ajuns pe aceia, care l-au întinat sau au tins spre dărâmarea lui. Antioh Epifanul a perit cu rușine și în nenorocire în Persia. Cras, care jăfuise tezaurile lui și în chip hulitor de Dumnezeu dăduse busna chiar în sfânta sfintelor, a perit împreună cu oștirile sale în nisipurile fără apă a pustiului. Pompeiu, care a făcut la fel, a fost ucis de un sutaș egiptean și trupul său decapitat, a fost aruncat pe țărm în Egipt. A se atinge de acest templu, în ochii iudeilor, însemna a-ți atrage asupra-ți răzbunarea Celui Atotputernic. Denaturând răspunsul lui Hristos în acest înțeles extern, literal, ei își exprimară o extremă indignare, văzând în cuvintele Lui o hulă și un extrem nerespect față de lăcașul sfânt. Dar în cazul dat aceasta indignare era nu și fără un amestec de viclenie și fățărnicie, de oare ce în realitate interlocutorii iudei întru câtva gâciseră senzul acestor cuvinte, cum se poate judeca din istoria timpului următor, când după răstignirea lui Hristos ei își amintiră, că El vorbise de restaurarea templului trupului Său după trei zile[2]). Și în adevăr „El vorbise de templul trupulu său", observă sf. ev. Ioan, deși odată cu aceasta adaogă, că și ucenicii Lui abea după învierea lui Hristos au înțeles deplin senzul acestor cuvinte (Ioan, II, 21, 22).

Intre acesta zvonul despre apariția unui învățător neobișnuit din Galileea se răspândi în tot Ierusalimul și izbuti să stârnească cel mai viu interes chiar și pintre membrii sinedriului. Unul din

1) In timpul procuratorului Alban în anul 63 d. Hr. I. Flavie, Antiq. XX, 9, 6.

2) In realitate Hristos niciodată nu le-a vorbit lor de acest templu, și dacă el au arătat la asta, apoi nu altmintrelea, ci deducând din asta o alegorie.

ei se hotărî să afle mai deaproape, ce fel de învăţător este acesta (Ioan, III, 1, 21). Acesta era un bătrân, care purta numele grecesc de Nicodim, un om, care ocupa o situaţie însemnată în lumea religioasă a Ierusalimului, şi după directiva sa fiind unul din acei farisei, care, cu toate că aparţinea acestei secte de legişti, păstra în sine o scânteie de cordialitate adevărată şi de religiositate. Afară de aceasta, acesta era un om bogat şi astfel în multe privinţe capabil de a influenţa asupra mediului înconjurător. Fiind om respectat după anii săi şi cu o situaţie înaltă, el fără îndoială ar fi putut să aducă serviciu important scopurilor pământeşti ale lui Hristos în clasele influente, şi ar fi putut să înlesnească acordul cu El al preoţilor şi fariseilor, dacă El, asemenea lor, s'ar fi călăuzit în activitatea sa de aceleaşi scopuri naţionale şi religioase - politice. In Ierusalim inevitabil se raportau cu o puternică prevenire către mişcarea, care se începuse în Galileia şi susţinută de galileni, şi deaceea Nicodim ar fi putut să arate o mare influenţă asupra schimbării în raporturile autorităţilor faţă de această mişcare. Dar cu toată influenţa sa, Nicodim din fire era om fricos şi nu avea destulă bărbăţie, ca să nesocotească desaprobarea obştească şi sarcasmul, care ar fi fost urmarea raporturilor sale făţişe cu învăţătorul galilian, pentrucă, deşi o duşmănie deschisă nu exista încă între farisei şi Hristos, totuşi era clar, că apariţia unor asemenea sentimente în această clasă era numai chestie de timp. Nicodim era om cinstit şi sincer, dar totuşi nu în stare să aducă jertfă, care ar fi cerut mărturisirea făţişe a lui Hristos. Deaceea, că să nu-l expună oarecăror dispute din partea celorlalţi membrii ai înaltului sfat, el se hotărî să meargă la Iisus Hristos noaptea, ca tainic şi în patru ochi să sfătuiască cu Dânsul. Ca rabin, Nicodim, negreşit, a fost iscusit în interpretările fine ale legii, în care erau renumiţi fariseii şi era temeinic cunoscător al sf. Scripturi, deşi toate aceste tâlcuiri se fondau pe subtilităţi artificiale exigetice, care nu pătrundea deloc înţelesul mai adânc al Scripturei. Asemenea celorlalţi, el presupunea, că Mesia trebue să restaureze teocraţia, care se va deosebi prin o împlinire râvnitoare a legii, în care caz fiecare israilit, ca atare, se va face neapărat membru al acestei teocraţii. Adresându-se lui Iisus Hristos cu salutarea ca şi către un om, pe care el îl recunoştea de învăţător, el începu convorbirea sa cu Dânsul cu o cuvântare stăpânită, deşi nu lipsit întru câtva de aroganţa fariseică: „Invăţătorule!"[1] - zise el, „noi ştim, că Tu

1. Titlul *Rabbi*, deja nu pentru prima oară se aplică lui Iisus Hristos. Cu asemenea

eşti Invăţător, venit dela Dumnezeu; căci asemenea minuni, pe care le faci Tu, nimenea nu le poate face, dacă nu va fi cu el Dumnezeu". Spune dară, în ce constă adevărata cale a mântuirii? — In întrebarea aceasta, pe lângă vădita ei sinceritate, se cuprinde întru câtva o nuanţă esclusivistă fariseică. In sufletul lui Nicodim nu exista nici cea mai mică îndoială pe socoteala admiterei în împărăţia lui Mesia. Tradiţiile rabinice cunoscute lui glăsuiau, că în timp „ce popoarele lumii vor fi în ziua judecăţei asemenea unui cuptor înferbântat, Izrail, ca atare, va dobândi mântuirea, că „în lumea viitoare, altmintrelea grăind, în împărăţia lui Mesia, era o parte deosebită, predestinată întregului Israil, că „Dumnezeu pentru totdeauna a sfinţit pentru Sine pe Israil", şi sub raportul iubirii şi a bunei voinţe a pus pe fiecare iudeu egal „cu îngerii interni, cu îngerii laudei şi cu Sfinţii îngeri, care stau înaintea lui Dumnezeu[1]). Deaceea, de fapt, fiind încredinţat, că va fi neapărat membru al împărăţiei lui Mesia, el dorea numai să ştie, ce fel vor fi obligaţiile lui în această împărăţie, care, evident, Iisus fusese trimis să o proclame. Hristos pătrunse inima lui Nicodim, în care sinceritatea se lupta cu împietrirea fariseică. Nefăcând nicio încercare de a-l îndupleca deodată în favoarea Sa, Hristos îi dădu un scurt răspuns, care trebuia să dărâme toată construcţia fariseică a ideilor lui. Dacă Nicodim să bizuia deplin în opera mântuirii pe origina sa iudaică, cum că pe însuşi aceea ce-i da dreptul la calitatea de membru în noua împărăţie, apoi fără îndoială, el nu putea să nu rămâe uimit de declaraţia lui Hristos, că nici origina naţională, nici toată exactitatea ritualismului fariseic nu sunt în stare să asigure intrarea în împărăţia lui Dumnezeu. El presupunea, că Iisus este în felul său un rabin învăţat, şi aştepta să audă dela Dânsul oare care lămuriri nouă ale legii, şi deodată auzi dela Dânsul, că el în calitate de iudeu nu numai nu are dreptul să participe în noua Impărăţie, ci numai cu singurile subtilităţi fariseice nu poate nici nădăjdui ca să intre într'însa. Teologia iudaică nu ştia nimica mai presus de plata exactă pentru bine sau pentru rău „Ochiu pentru ochiu" — această dispoziţiune a legii se considera

titlu s'a adresat deja mai inainte apostolii Ioan şi Andrei (Ioan, I, 38) şi Natanail (Ioan, IV, 21; IX, 2; XI, 8). Iuda Iscariotul (Mat. XXVI, 25, 49; Marc. XIV, 45); în fine poporul (Ioan, VI, 25). Alţii ii aplicau titlul ravuni, ca de exemplu orbul Vartimeiu (Marc. X, 51) şi Maria Magdalina (Ioan, XX, 16). Ravvi corespunde grecescului Διδάσκαλος = invăţătorule, şi se aplica in genere persoanelor, care stăteau cu deosebit respect prin etatea inaintată sau prin rangul lor in rangurile rabinismului se observa următoarea gradaţie: „Ravvi mai superior decât rav, iar ravvan mai superior decât ravvi". Ravvuni este simplu acelaşi titlu ravvi, dar cu adaosul pronumelui „meu". A numi pe invăţătorul sau ravvi pe numele propriu se considera un indestulător de respectuos. Geckie, rag 580, nota 68.

1. Cartea lui Enoh, II, 15. Talmudul, citat în Lightfoot, III, 265, 269.

măsură a oricărei răsplătiri atât aicea pe pământ, cât și dincolo de mormânt, așa că exactitatea împlinirei a prescripțiilor legiste dădea dreptul la intrarea în împărăția lui Mesia, iar neglijarea lor închidea pentru suflet intrarea într'însa. Intre acestea Hristos i-a spus lui Nicodim cuvinte ce fără să vrea l-au uimit: „adevăr, adevăr îți grăesc, dacă cineva nu se va naște de sus, nu poate să vadă împărăția lui Dumnezeu". In cuvintele acestea se descoperi taina și mijlocul renașterei duhovnicești a omului, și lui Nicodim, ca unui iudeu învățat, nu se poate ca ele să-i fi fost necunoscute în vreun înțeles, de oare ce ceva asemănător se întâlnea și la cărturari, la care, între altele, erau în circulație expresiunile, că „prozelitul e asemenea unui prunc nou născut", și că omul trebue să se roage pentru ca „să se trimită într'însul inimă curată și înoirea duhului drept". Dar înțelesul deplin al acestor expresiuni profunde s'a pierdut în subtilitățile curat formale. De aceea Nicodim, deși poate a și găsit adevăratul înțeles al acestor cuvinte profunde, preferă să se raporteze la ele cu înfățișarea unui interlocutor mirat, luând înfățișarea cum că el le-ar fi înțeles în senz fizic și cu o naivitate prefăcută întrebă pe Iisus Hristos: „Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Se poate oare, ca el să intre iară în pântecele mamei sale și să se nască?" Dar Hristos nu-și întoarse luarea aminte la această interlocuție deșartă și direct dădu mai departe lămurire sentinței sale, declarând, că El vorbea nu de nașterea trupească, ci de renaștea duhovnicească, care se săvârșește prin apă și prin Duh (în botez), și dacă ce-i născut din trup este trup, apoi ce-i născut din Duh este duh". Toate acestea se puteau părea lui Nicodim tainice, dar doară Duhul însuși de sine este o taină. „Duhul suflă unde vrea, și glasul lui l-auzi, dar nu știi de unde vine și unde se duce; așa se petrece cu tot cel născut din Duh". Nicodim răspunse numai prin exprimarea unei extreme nedumeriri. Păgânul, după părerea lui putea să aibă nevoie de o nouă naștere, când el se admitea la comunicarea cu iudeii; dar el, fiul lui Araam, rabin, păzitor plin de râvnă al legii, putea oare să aibă nevoie de această a doua naștere? Cum poate să fie aceasta? „Tu ești învățătorul lui Israel, și nu știi oare aceasta?" îi zise Iisus. Tu ești membru al sinedriului și nu știi această lecție prea sâmplă și prima, necesară în pregătirea pentru împărăția cerurilor. Dacă știința ta e așa de trupească și așa de mărginită; dacă tu te împiedici de prag, cum vei putea tu să înțelegi acele adevăruri prea adânci, pe care le deschide numai cel venit din ceruri? Hristos a spus asta cu oare care

tristeţe şi reproş, dar după aceea a continuat să descopără acestui învăţător al lui Israil adevăruri încă şi mai mari şi neobişnuite. „Adevăr, adevăr îţi grăesc, noi vorbim cele ce ştim, şi mărturisim cele ce am văzut, şi voi mărturiile noastre nu le primiţi. Dacă Eu v'am vorbit de cele pământeşti, şi voi nu credeţi, cum veţi crede dar, dacă vă voi grăi de cele cereşti?". Nimenea din oameni nu poate descoperi aceste taine, pentru că „nimenea niciodată nu s'a suit în ceriu, decât numai celce s'a pogorât din ceriu, Fiul Omenesc, care este în ceriu", Mesia care a şi venit acum pe pământ pentru propovăduirea adevărului. Ingădue-mi dar să-ţi dau unele indicaţiuni la adevărata esenţă a împărăţiei lui Mesia. Mesia a venit nu ca un monarh pământesc triumfător, ci în chip smerit, spre a se supune suferinţei. „Cum a înălţat Moise şarpele în pustie, aşa trebue înălţat şi Fiul Omului, ca tot celce crede într'Insul, să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică". Mesia a venit pe pământ sub chip suferind, ca să realizeze determinarea supremă a iubirei celei veşnice a lui Dumnezeu pentru mântuirea omului. „Căci aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât şi pe Fiul Său Unulnăscut l-a dat, ca tot celce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică. Căci n'a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume, că să judece lumea, ci ca lumea să se mântuiască prin El. Celce crede în El nu va fi judecat, iar celce nu crede este deja osândit, pentrucă nu a crezut în numele Unuianăscut Fiul lui Dumnezeu. Judecata însă stă în aceea, că lumina a venit în lume; iar oamenii au iubit mai mult întunerecul decât lumina, pentrucă faptele lor erau rele". Astfel sunt tainele împărăţiei cerurilor, adevărate, neauzite mai dinainte, iar acum lămurit descoperite. Ele au risipit toate convingerile anterioare, au dărâmat cele mai apropiate nădejdi a bătrânului interlocutor; ca să priceapă adevărurile cele nouă, el trebuia să uite toate cele cu care trăise el până-atuncea în viaţa sa duhovnicească şi ce-şi însuşise din copilărie. Cu toate acestea noi ştim din cele ce au urmat că ele dominau adânc sufletul lui. Cu decurgerea cuvântării, noapte se instaură posomorâtă împrejur, şi Mântuitorul, indirect reproşă marelui rabin pentru timiditatea lui, care-l silise să se ascundă cu întunerecul mezului nopţii pentru lucrul, care nu era al întunerecului, care avea nevoe de ascuziş, ci era tendinţă către adevăr şi lumină, îşi închiă cuvântarea Sa cu renumitele cuvinte, că „celce procedează conform adevărului vine la lumină, ca faptele lui să fie vădite, pentrucă ele sunt lucrate în Dumnezeu". (Ioan, III, 11-21).

Uimitoarea originalitate a acestei cuvântări nu se poate să nu fi mirat pe Nicodim. El văzu înaintea sa, în persoana tânărului Galilian, un învăţător neobişnuit, deşi fiind încă un om tânăr, neavând încă nici o situaţie în lume, sau înrâurire în şcoli, Iisus vorbea cu marele rabin cu o autoritate nepătrunsă de dânsul. El vorbea ca legiuitor al unei noui teocraţii, pe care El venise să o întemeieze în locul teocraţiei lui Moise. Pentru intrarea în teocraţia întemeiată de Dânsul, el expuse noui condiţiuni, extrem de severe în înţeles duhovnicesc, deşi nu oferea ca recompensă pentru îndeplinirea lor nimica, decât privaţiuni şi abnegaţiune. Neobişnuita sa origină se aruncă vădit în ochii lui Nicodim prin aceea, că Iisus, neprimind o cultură superioară prin şcolile rabinice, cu toate acestea cu o deosebită profunzime lămurea adevărurile cele mai tainice şi mai înalte ale economiei dumnezeeşti. Respingând orce sprijin de dinafară din partea puternicilor lumii acesteea a operei ce-şi luase El asupra sa, El vorbeşte despre Sine, cu toată situaţia Sa modestă, ca de un oare care rege, care trebuia să răspândească stăpânirea Sa chiar şi asupra sufletelor oamenilor. Toate acestea nu s'au putut să nu stârnească în sufletul lui Nicodim cele mai înalte idei. Convorbirea cu Hristos aprinse în sufletul lui scânteea ce licărea într'însul tendinţa neînfrântă către adevăr, şi această scântee deja nu se mai stinse într'însul, ci se aprinse din ce în ce mai tare cu toată sfiala şi timiditatea naturei lui, şi înfine se manifestă deschis în timpurile din urmă, când măreţele evenimente îl convinse definitiv în adevărul mesianismului lui Hristos.

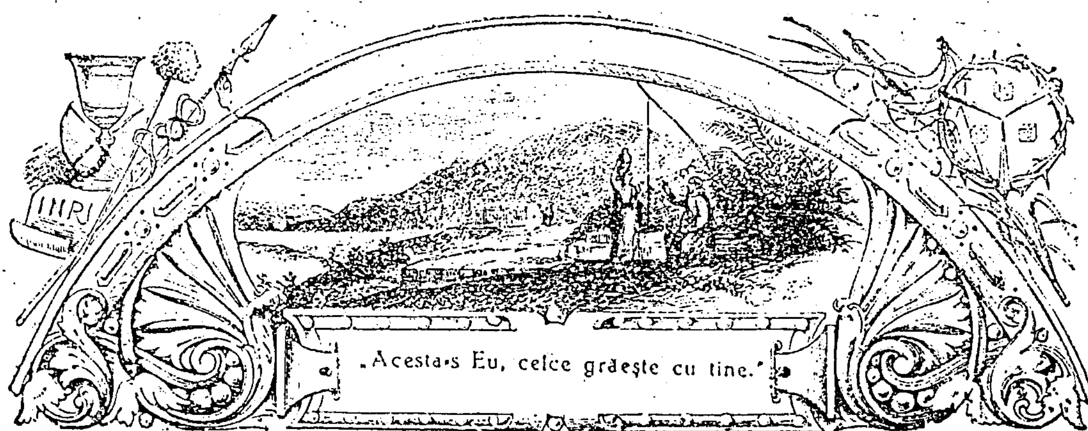
Şederea lui Hristos în Ierusalim a fost de scurtă durată, pentrucă El venise numai pentru săvârşirea Paştelor şi începutul slujirii sale în centrul religios al poporului înaintea gloatelor de închinători, adunaţi pentru acest timp în Ierusalim. Scopul Lui era atins, de oare ce propoveduirea sa şi faptele, deşteptase luarea aminte generală, şi „mulţi, văzând minunile, ce făcea El, au crezut în numele Lui (Ioan, II, 23). După plecarea gloatelor poporului, părăsi şi El imediat Ierusalimul, ca împreună cu ucenicii săi să plece în prima mare călătorie misionară pentru propoveduire şi învăţare. Cât de mult a durat această călătorie, nu se ştie, deşi ea, probabil, a continuat timp de câteva luni, de oare ce El, din când în când se oprea în diferite locuri, învăţând poporul, în care timp ucenicii Săi botezau pe aceia, care-şi arătau credinţa lor în El. Botezul, introdus de Ioan, ca simbol de pocăinţă, şi renaştere duhovnicească în aşteptarea lui Mesia, ce

trebuia să vină, acum primise o importanţă mult mai mare mărturisirea credinţei în Iisus, ca în Mesia celce deja venise. Intre acestea Ioan, deasemenea continua să boteze, în care scop el se oprise în Enon, aproape de Sachim, localitate ce abundă în pârae şi îndămânoasă pentru sălăşluirea poporului ce se aduna. Dar slava lui Iisus Hristos şi a ucenicilor săi umbrise deja pe Ioan. Numărul următorilor săi începu repede a se înpuţina şi mulţi din ei treceau în numărul următorilor lui Hristos. Pentru unii, totuşi, apariţia a doi învăţători într'un loc se părea oare cum o concurenţă între dânşii. Unii dintre iudei plictiseau pe ucenicii lui Ioan cu dispute despre curăţenie, şi pelângă aceasta nu întârziară a le arăta ironic, că noul Invăţător a răpit dela dânşii adepţii. Amârâţi de asta, ucenicii veniră la marele lor învăţător şi nu fără tristeţă îl întrebară, în ce chip s'a întâmplat, că acela, despre care Ioan aşa de solemn a mărturisit pe malurile Iordanului, acum vădit l-a mărginit din cariera de activitate publică. „Iată, El botează, şi toţi se duc la dânsul", (Ioan, III, 26). Ioan se folosi de acest prilej, ca să rostească mărturia definitivă despre Hristos, interesată atât după claritatea expunerei adevărului evanghelic, cât şi după profunzimea smereniei şi abnegaţiunii. Amintindu-le, că el totdeauna a expus superioritatea lui Hristos faţă de sine, el explică pelângă aceasta, că anume aşa este legea economiei dumnezeeşti: „El trebue să crească, iar eu să mă micşorez, şi acestei legi Ioan se supune cu deplină conştiinţă a datoriei sale sfinte. El nu numai nu găseşte pentru sine un izvor de întristare şi mâhnire în asemenea situaţie, ci din contra, ca „prieten al mirelui, care stă şi ia aminte la el, cu bucurie se bucură, auzind glasul mirelui", aşa şi Inaintemergătorul se bucură acum, auzind glasul lui Mesia Hristos. „Anume această bucurie a mea s'a împlinit acum", încheie el. Deşi lui i-a fost dat, ca celui din urmă reprezentant al Vechiului Testament, să rămână în afară de biserica Noului Testament, el totuşi a încheiat sfătuirea ucenicilor săi şi a tuturor ascultătorilor să treacă la ea. Activitatea lui şi-a atins limitele destinate ei, şi el singur trimitea pe ucenicii săi să primească darurile nemăsurate ale Duhului Sfânt la Acela, care venise din ceriu şi e mai superior tuturor celor de pe pământ, făgăduind viaţă veşnica tot celui ce crede în Fiul lui Dumnezeu şi mânia lui Dumnezeu pentru necredinţa într'Insul (Ioan, III, 25-36).

In Iudeea Hristos a rămas aproape nouă luni, dela Paşti în Aprilie, până la sămănatul de iarnă în Decemvrie sau Ianuarie (Ioan, IV, 35). Mulţimile poporului, care veneau să-L asculte,

deşi rar primeau „mărturia" Lui (Ioan, III, 32; IV, 45), din zi în zi deveneau tot mai numeroase (Ioan, III, 26), şi slava Lui se răspândea tot mai larg, ajungând până la Galileea. Insuşi succesul său, totuşi, în fapta atragerei la El masele populare deveni pentru Dânsul nevoia de a se depărta în altă provincie, pentru că în Iudeea El tot timpul s'a aflat sub ochii nu pretenoşi şi bănuitori a cărturărilor din Ierusalim şi a fariseilor, care vedeau în El un al doilea rival, încă şi mai primejdios ca Ioan. Despre raportul Lui către ei, însuşi ei puteau judeca după actul curăţirii templului de către Dânsul, iar minunile Lui făgăduiau să-I dea Lui mai multă autoritate asupra poporului, decât aceea, pe care o avusese Ioan, şi a duce poporul la îndoială în adevărat acelor drepturi fariseice-rabinice, din care se alcătuia toată religia la cărturarii şi fariseii Ierusalimului. O duşmănie făţişă a lor contra Invăţătorului galilian încă nu era, de oare ce însuşi Hristos evita cu îngrijire ciocnirile cu dânşii. Ciasul Lui încă nu venise, şi acum a păşi cu îndrăzneală contra primejdiei, când ea nu se cerea ca o datorie, ar fi fost în desacord cu toată destinaţia Sa. Pe lângă invidia fariseilor, însuşi poporul dădea destule motive, care îndemnau pe Hristos să părăsască Iudeea. Hristos nici decum nu era un agitator de popor, care prin toate mijloacele s'ar fi silit să atragă la sine mulţimile poporului, linguşind curiozitatea lor deşartă prin săvârşirea de minuni. A asculta învăţătura Lui se aduna deja mulţime de popor, dar acest popor prezenta deocamdată un teren puţin prielnic, aşa că cuvintele învăţăturii Lui mai curând sămănau încă cu sămânţa, căzută pe lângă drum, pe locuri petroase, sau în mijlocul spinilor înăbuşitori şi mărăcinilor. De aceea El părăsi iarăşi Iudeea, ca să continue slujirea sa printre galilienii mult mai apţi de a primi cuvântul.

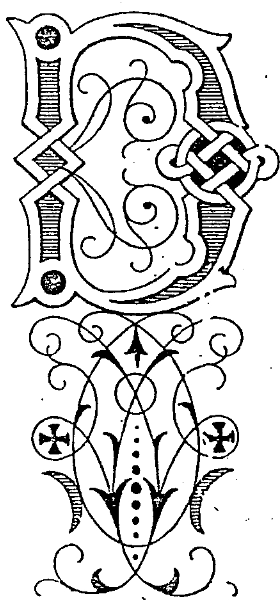

Evanghelia dela Ioan, IV, 26.

CAPITOLUL XVIII.

VORBIREA LUI IISUS HRISTOS CU SAMARINEANCA.

Drumul cel mai direct şi mai scurt din Iudeea în Galileea era prin Samaria. Iudeii cu toate acestea rar se foloseau de acest drum şi preferau calea înconjurătoare prin Pereea, de oare ce între ei şi locuitorii Samariei exista duşmănie de neîmpăcat, care dura deja de mai multe veacuri. După ducerea celor zece triburi ale lui Israil în robia asiriană, Samaria a fost populată cu colonişti păgâni, aduşi din diferite provincii ale monarhiei Asiriene, de locuitori fugari din regatul lui Iuda, şi deasemenea şi cu fugari israiliţi, care găsau putinţa să fugă din robia asiriană. Primii colonişti păgâni, înspăimântaţi de înmulţirea neobişnuită a fiarelor sălbatece în pământul nouei lor aşezări, cu deosebire a leilor, şi explicându-şi aceasta ca o răzbunare din partea Dumnezeului acestui pământ, dobândiră pe unul din preoţii iudei captivi şi cu ajutorul lui introduseră la dânşii şi închinarea lui Iehova, pe care ei, dealtmintrelea, abea îl deosebeau de ceilalţi zei ai lor curat păgâni. Odată cu aceasta ei îşi însuşiră şi

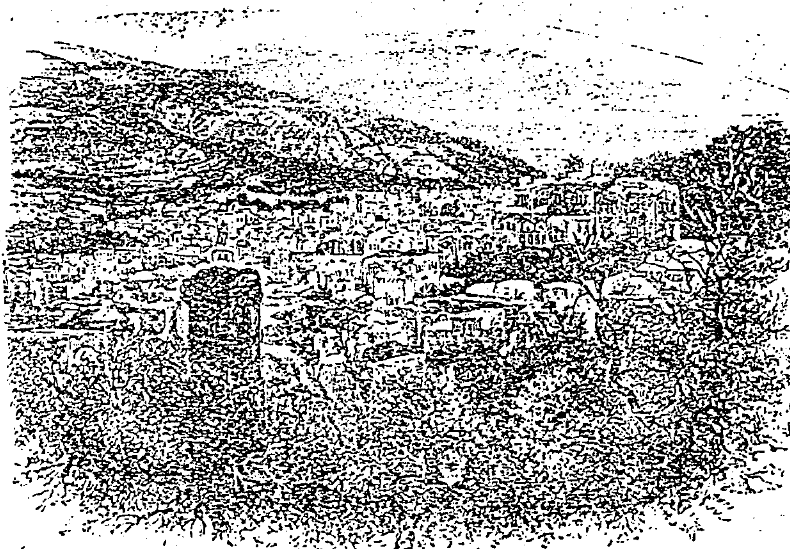
legea lui Moise, care în urmă o păzeau chiar mai sever și decât iudeii. După întoarcerea iudeilor din robie samarinenii voiră să se unească cu ei, ca împreună cu dânșii să alcătuiască un popor; dar căpeteniile iudaice respinseră această alianță, care putea amenința cu întunecarea adevăratei religii chiar și la iudei, și din acest timp între iudei și samarineni s'au început certuri grozave despre preferința religioasă, care se transformau adesa în dușmănie fățișă și chiar în măceluri. Contrar iudeilor, samarinenii și-au construit un templu propriu pe muntele Garizim, unde el a stat două sute de ani, până ce a fost dărâmat de Ioan Hircan, care împreună cu asta a distrus și Samaria [1]). Pentru muntele lor ei recunoșteau mai multe drepturi la preferințele religioase decât pentru muntele Moria de oare ce, după tradiția lor, anume pe acest munte a fost raiul pământesc, pe dânsul și-au luat începutul său toate râurile pământului, Adam a fost creat din pulberea lui, pe el s'a oprit corabia lui Noe, pe dânsul Avraam a socotit să aducă jertfă pe fiul său Isaac, Iacov s'a rugat pe dânsul în acea noapte, când a văzut scara aceea minunată, Iisus Navi a zidit pe dânsul la intrarea în pământul făgăduinții primul jertfelnic lui Dumnezeu și anume pe dânsul s'a îngropat douăsprezece table de piatră, pe care era scrisă toată legea lui Moise. Către muntele Garizim fiecare samarinean se întorcea cu fața în timpul rugăciunii și ei cu toții credeau, că anume pe vârful lui pentru întâia oară trebuia să se arate Mesia-Hristos. Ținându-se riguros de legea lui Moise, ei acuzau pe iudei că au primit alte sf. Cărți afară de Pentateuc, erau devotați lui Irod, pe care-l urau iudeii și au rămas credincioși romanilor. Insuși iudeilor ei le cauzau tot felul de neplăceri, tăbărau asupra închinătorilor lor, aprindeau focuri false, ca să facă încurcături la determinarea lunii nouă și pentru profanarea templului lor au aruncat odată oase de morți. La rândul lor iudeii se raportau către samarineni cu ură nemărginită, îi socoteau popor necurat și blestămat [2]). Insuși numele lor se socotea de batjocură și la fiecare samarinean ei priveau ca la un îndrăcit (Ioan, VIII, 48). Nici un iudeu cum se cade nu credea că-i este îngăduit să mănânce acea mâncare, de care s'a atins un samarinean, pentru că aceasta ar fi însemnat doar tot una, ca

1) Cu 129 ani a. Hr. Vezi Winer, dicționarul la cuvântul Garizim.

2) Era în circulație o tradiție, că asupra samarinenilor a fost aruncat blestăm solemn de Ezdra, de Zorobabel și de arhiereul Iisus. După această tradiție ei, adunându-se tot israilul în templu, au poruncit la trei sute de preoți cu trei sute de trâmbițe, cu trei sute de cărți ale legii să rostească asupra samarinenilor toate blestemele cuprinse în lege Geikie, II, pag. 523.

și cum ar fi mâncat carne de porc. Nici un samarinean nu se putea face prozelit, și lor nu li se recunoștea dreptul la învierea din morți. Iudeul putea câteodată să se afle în raporturi prietenești cu un păgân, dar niciodată cu un samarinean, și toate afacerile cu acesta din urmă se considerau ireale. In judecătoriile iudaice nu se primea mărturia samarinenilor, da a primi pre vre unul din ei în casa ta, însemna a atrage asupra-ți blestămul lui Dumnezeu. Dar dacă asemenea dușmănie exista în inima fiecărui iudeu, apoi în tot cazul nu așa privea la samarineni Mântuitorul Hristos. El vedea într'înșii tot astfel de copii ai aceluiași Tată ceresc, cum erau și iudeii, și, plecând prin Samaria, găsi prilejul să facă una din cele mai mărețe revelațiuni despre Dumnezeirea Sa.

Plecând la drum dis de dimineață, Mântuitorul pela amează sosi la Sihar, un mic sătucean, ce se afla nu departe de orașul Sihem. Situația Siharului exact nu se cunoaște și unii chiar presupun, că acesta era numai o altă numire a înseși Sihemului[1].

Neblusa, vechiul Sihem (după o fotografie).

Ce se atinge însă de acest din urmă, apoi el există până în ziua de astăzi, sub denumirea de Nablusa[2]. Noua Nablusa, atât după situația sa, cât și după rămășițile vechi ale sale, nu lăsă nici cea mai mică îndoială, ca ea și este vechiul Sihem. Drumul, care

1) In aceasta privință părerile diferă. Neidentificarea Siharului cu Sihemul totuși nu are destule temeiuri, deși această părere a exprimat-o încă fer. Ieronim. Mai mult temei are părerea că Siharul ar fi o mahala a Sihemului. Rămășițele lui se pot vedea în satul nou Ashar, ce se află la poalele Ghevalului în partea de sud vest. Vezi Thomson The Land and the Book. p. 472, citat de Le Camus p. 301.

2) Nablusa este forma denaturată a numirii Neapol, Neapolis dat acestui oraș de Vespasian, după restaurarea lui ca din nou, după dărâmare din timpul răsboaelor iudaice.

vine din sud, duce într'o vale, pe laturile căria se înălța munții Gheval și Garizim, vestiți prin amintirile lor istorice. Intre ei ca la doi chilometri dela gura văii, se și ițiește noul târg Nablusa. Peste zidurile lui semi ruinate, se întind livezi luxoase, bogat udate de pâraele de munte. Valea în acel loc, unde se întinde înseși orașul, este așa de strâmtată de munți, că un om voinic putea să tragă cu arcul dintr'un munte în celalalt și deaceea cu totul clar putea să se audă dintr'un munte în celalalt acele binecuvântări și blesteme, care cândva s'au rostit de pe ei la intrarea israiliților în pământul făgăduinței (Is. Navi, VIII, 33). Casele orașului sunt de piatră și unele din ele cu câteva etaje, cu ferestre nu tocmai mari și cu balcoane și cu uși joase, deasupra cărora adesa sunt însemnate texte din Coran, în semn că proprietarii lor au făcut pelerinaj la Meca. Singur de sine orașul este foarte mic și sarac, și prezintă numai o jalnică rămășiță a vechiului Sihem, renumit cândva prin bogăție și populațiune. In împrejurimile acestui oraș a și sosit Mântuitorul. Soarele amezei ardea

Fântâna lui Iacov aproape de Sihem.

fără îndurare și drumul era extrem de obositor, așa că orce călător și fără să vrea căuta un loc pentru odihnă. Și negreșit privirea lui a trebuit să se oprească pe vestita fântână a lui Iacov, care se afla la poalele răsăritene ale Garizimului. Impre-

jurul ei acum sunt aruncate dărăburi de stâncă și de coloane, ruinele unei vechi biserici, care se înălța aicea pânăla veacul al cincilea d. Hr. dar apoi de mult distruse de furtunele ce au bântuit pe aicea în timpurile uraganelor istorice. Incă acum câțiva ani deasupra fântânii se putea vedea resturile unui cerdac, care de obiceiu se construiau la fântâni în orient, pentru a da loc și adăpost pentru călătorul obosit. Tradiția de bună samă consideră această fântână ca aparținând anume patriarhului Iacov. In împrejurimi se află până la treizeci izvoare, dar ele pe vremea lui Iacov fără îndoială alcătuiau proprietate particulară, așa că lui nu-i rămăsese altă eșire, decât să sape pentru sine o fantână deosebită[1]). Iar întreprinderea aceasta era departe de a fi ușoară, pentrucă locul este extraordinar de tare, săpătura trebuia foarte adâncă, și pereții ei trebuiau căptușiți cu piatră. Incă și astăzi această fântână are aproape opt stânjini în adâncime, iar în 1838, cum mărturisesc călătorii era cu patru stânjeni mai adâncă. Din an în an ea se umple mereu, din cauza obiceiului demult introdus, după care toți câți au fost pela fântână atât indigeni, cât și închinătorii, cred de neapărata lor datorie să arunce într'însa câte o piatră, ca să audă răsunetul ei suigeneris, produs de căderea ei la fund. Din pricina acestui obiceiu, practicat probabil de mii întregi de ani, ea este astupată acum pe jumătate, așă că adâncimea ei după toată probabilitatea a avut mai bine de cinsprezece stânjini. Ea are aproape un stânjin în circonferință și negreșit a trebuit să ceară mulți ani de muncă grea și îndărătnică. In prezent apa sa se datorește ploilor și de aceea în timp săcetos se întâmplă să nu aibă deloc apă, deși înainte, când era mai adâncă, într'însa după toată probabilitatea era totdeauna apă. Când în 1866 în această fântână s'a pogorât un cercetător, atunci ea s'a găsit cu totul uscată, dar ulciorul găsit în fundul ei nestricat mărturisea, că locuitorii dimprejur în anumite timpuri scoteau apă din ea[2]).

Spre această vestită fântână, care se afla pe porțiunea de pământ, dăruit cândva de Iacov fiului său Iosif, s'a și îndreptat Hristos. Ucenicii Lui, preocupați de dorința să adune anumite provizii, plecaseră direct în târg, iar Mântuitorul singur, extrem

1) In cartea Facerea nu se spune că Iacov ar fi săpat pentru sine o fântână deosebită, ci se zice numai, că fântânile au fost săpate de Avraam și Isaac (Fac. XXI și XXVI). Dar totuși cea mai veche tradiție atât a iudeilor cât și a samarinenilor evident nu fără temeiu atribue această fântână lui Iacov.

2) Anderson, Recovery of Jerusalem 465.

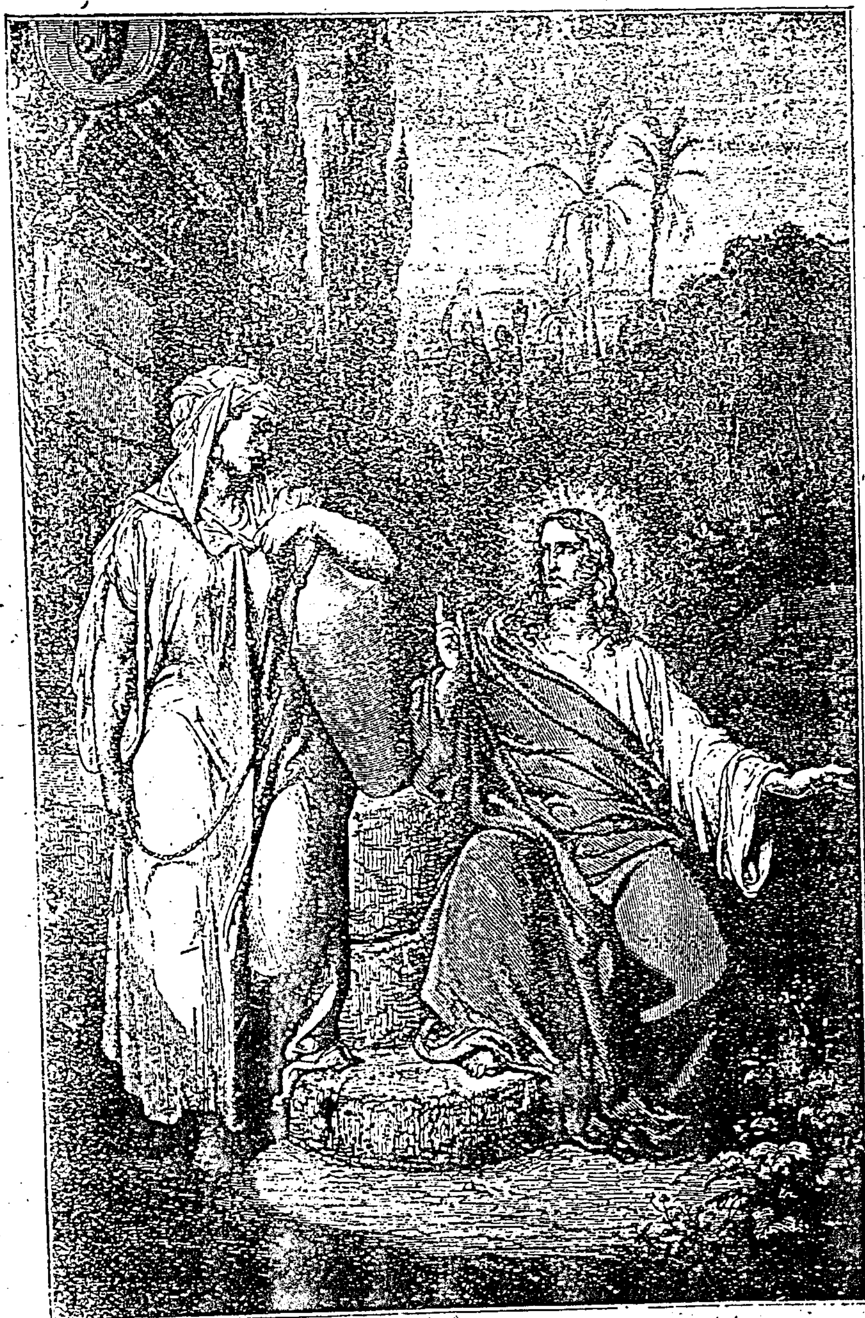
de obosit de călătoria îndelungată sub razele înferbântate ale soarelui, rămase singur la fântână [1]).

Şi iată, pe când şedea El acolo, aprofundat în cugetările sale dumnezeeşti, veni după apă o samarineancă, care aduse cu dânsa un vas pentru apă şi o lungă frânghie, ca să fie posibil scoaterea apei din fântâna sacră, care avea, cum s'a spus, până la cinsprezece stânjini adâncime. Apariţia ei a fost cu totul neaşteptată, de oare ce femeile de obiceiu mergeau după apă sara şi pe lângă asta cete întregi. Dar ea preferă să se aprovizioneze cu apă anume în acest timp neobişnuit, ca şi cum ar fi evitat întâlnirea cu celelalte femei, printre care ea nu se bucura de nume bun. Suferind de sete, Iisus Hristos n'a putut să nu se bucure de venirea ei, şi îndată ce ea a scos apă din fântână, el se şi adresă ei cu rugămintea: „Dă-Mi să beau!" După haină şi după limbă femeea văzu îndată, că El era iudeu [2]), şi mirată îi observă: „Cum Tu, iudeu fiind, cei să bei dela mine, samarineancă fiind? Pentrucă iudeii cu samarinenii nu se amestecă". Mântuitorul văzu simplitatea ei şi voi nu numai să o lumineze cu marile adevăruri, a le pătrunde, pe care nu le fusese dat nici celor mai mari înţelepţi ai lumii vechi, ci să-i şi comunice o straşnică revelaţie despre sine însuşi. Ridicând cugetarea ei dela simpla existenţă a altei ape a darului lui Dumnezeu, care potoleşte setea duhovnicească „Dacă tu ai fi ştiut darul lui Dumnezeu", zise El către femeea cuprinsă de mirare, „şi cine îţi zice: dă-Mi să beau, atunci tu însuţi ai fi cerut dela Dânsul, şi El ţi-ar fi dat apa cea vie". Ideea era limpede, dar nu pentru mintea simplă a samarinencei, şi ea putu numai să observe mirată, cum şi unde poate El să găsască şi să ia această apă a vieţii, — de sigur nu în fântâna asta, de oare ce El nici nu are cu ce să o scoată din ea. Dar dacă El are altă apă mai bună, apoi oare El e mai presus decât părintele lor Iacov, care el însuşi şi familia lui au luat anume din fântâna, socotindu-o acătărea şi bună chiar şi pentru sine? Curiozitatea ei vădit era extrem de mişcată de o asemenea declarăţiune, şi ea era gata să continue convorbirea şi mai departe. Apa asta fără îndoială e bună, îi răspunse Mântuitorul, „dar tot celce bea din apa aceasta va înseta iară; dar cine va bea apa pe care i-o voi da Eu, acela nu va mai înseta în veci.

1) Convorbirea cu Samarineanca: Ioan. IV, 4—42.

2) In fraza rostită de Hristos: „Dă-Mi să beau" = teni-na lilişţat, se afla tocmai litera, pe care iudeii (după Iud. XII) o rosteau ca ş, iar samarinenii s, numai după asta samarineanca află îndată, că Cel ce vorbea cu dânsa era iudeu.

Apa pe care i-o voi da Eu se va face într'însul izvor de apă, ce curge în viaţa veşnică. Interesându-se tot mai mult şi simţind că vede înaintea sa un om neobişnuit, femeea însfârşit ceru dela

Convorbirea cu Samarineanca.
(Desen de Gustav Dare).

Dânsul apa aceasta a vieţii; dar mintea ei nu înţelese deplin această apă a vieţii, şi ceru numai ca să-i dea şi ei apa aceasta ca bând, să nu mai înseteze şi să nu mai vină aicea iară după apă.

Dar explicaţiunile date au fost deajuns, pentru ca să trezească cugetul samarinencii pentru lucruri mai înalte, şi Mântuitorul întrerupând brusc această convorbire, se adresa căte dânsa cu cuvinte, care au trebuit să-i arate, că ea are a face cu văzătorul de inimi. — „Mergi", zise El către dânsa, „şi cheamă pe bărbatul tău şi-vină aicea". Cuvintele acestea atinse dureros conştiinţa femeei, şi se grăbi turburată să răspundă, că nu are bărbat. Dar la asta urmă un răspuns, care imediat descoperi toate tainele vieţii ei păcătoase. „Adevărul ai spus, că nu ai bărbat, căci cinci bărbaţi ai avut, şi acela, pe care-l ai acum nu ţi-i bărbat. Asta tu ai spus adevărat".

Ca un trăsnet o loviră aceste cuvinte ale văzătorului de inimi, şi ea plină de respect esclamă: „Doamne, văd că Tu eşti proroc" şi în acest timp ca un fulger lumină mintea sa, oare nu cumva e adevărată credinţa iudaică, din care se pot arăta asemenea proroci? Şi iată de la propria sa viaţă, asupra căreia ei negreşit nu dorea nici decum să se mai oprească, cugetarea ei vioae repede se strămută la altă întrebare, din pricina căria necontenit au urmat discuţiuni înverşunate între poporul ei şi conaţionalii aceluia, cu Care vorbeşte ea; întrebare, care a fost pricina duşmăniei lor reciproce. Intâmplarea o întâlnise cu marele Invăţător: nu s'ar putea a ne folosi de el pentru aplanarea disputelor nesfârşite dintre iudei şi samarineni despre aceea, care anume: Ierusalimul sau Garizimul trebuie să fie socotit drept locul sfânt al Palestinei, Ierusalimul, unde Solomon a zidit templul sau Garizimul, acest sanctuar străvechiu, unde sub Iisus Navi s'au rostit binecuvântările şi nu de Avraam, după tradiţia samarineană, s'a pregătit să aducă jertfă pe fiul său? Arătând spre vârful muntelui, care se ridică pânăla 800 de picioare deasupra lor şi încununat cu ruinele vechiului templu al lui Manasie, dărâmat de Hircan, ea continuă să spună Mântuitorului, care o preocupase cu întrebarea Sa: „părinţii noştri s'au închinat în acest munte, iar voi spuneţi, că locul de închinare este în Ierusalim; cine are dreptate? Scurt şi numai parţial Mântuitorul deslegă nedumerirea ei. In disputa cu samarinenii de partea iudeilor era mai multă dreptate. Ierusalimul era acel loc, ales de însuşi Dumnezeu; comparativ cu confesiunea amestecată şi grosolană a samarinenilor, iudaismul era mult mai curat şi mai regulat. Dar atingând disputa pământească, Mântuitorul îi rosti o prorocie mare şi vrednică de amintire, că va veni vremea, ba chiar a şi venit deja acum, „când nici în muntele acesta şi nici

în Ierusalim" adevărații închinători se vor închina Tatălui, și în tot locul se vor închina Lui în duh și în adevăr. „Dumnezeu este duh și ceice se închină Lui trebue să se închine cu duhul și cu adevărul".

Samarineanca era adânc mișcată și uimită; dar cum se putea după vorbele simple și întâmplătoare ale unui străin necunoscut să se lepede de credința sa, în care ea și părinții ei se născuseră și fuseseră educați? Mai bine era să amâne deslegarea definitivă a aceastei întrebări și altele asemenea și a aștepta până va veni Mesia, care va deslega definitiv toate nedumeririle și va descoperi tot adevărul. Și anume atuncea Iisus Hristos rosti cuvintele simple și înfiorătoare: nu e nevoe de așteptat aceasta; Mesia a venit, și „acesta-s Eu, cel ce grăesc cu tine".

Nașterea Lui pentru prima oară a fost descoperită noaptea unor puțini păstori necunoscuți și ignoranți; prima explicare deplină a lui despre sine și despre mesianismul Său a fost făcută la fântână într'o obscură amiază unei singure samarinence necunoscute. Și acestei samarinence sărace, păcătoase, ignorante, i se rosti cuvinte nemuritoare, în care însuși Iisus Hristos se descoperi pe Sine solemn drept Mesia și Mântuitorul lumii.

Intre acestea, ucenicii se întoarseră din oraș și rămaseră extrem de mirați, că învățătorul lor singur vorbea cu o femee. In răsărit, după vederea înjositoare asupra femeei în genere, contactul fățiș cu dânsa se considera necuviincios, și cu atât mai mult cu o femee cu fața descoperită. Dar regula aceasta cu atât mai mare severitate se aplica cu învățătorii și rabinii, așa că pentru dânșii se considera rușine extremă a vorbi cu o femee pe uliță, măcar fie și cu femeea sa[1]). Incă și mai necuviincios era a vorbi cu ea despre religie și despre lege. „Mai bine e să arzi cuvintele legii, - vorbește unul din rabinii riguroși, - decât să le încredințezi unei femei". Intre acestea ucenicii au văzut, că Iisus Hristos a întreținut o convorbire lungă și serioasă cu o femee, și încă după cât se vedea o păcătoasă! Asta evident despre trebile religioase și despre lege. Totuși ei nu îndrăzniră să-l întrebe despre asta, ci vorbiră numai de întâmplările cu cumpăraturile.

1) „Șase lucruri, ziceau legiștii, trebuiau să evite rabinul: el nu trebuia să apară pe uliță uns prea mult cu ulei (ceace ar fi arătat că e stăpânit de mândrie); nu trebuia să iasă noaptea singur; nu trebuia să poarte cisme cârpite (pentru că în unele cazuri petecele puteau îngădui necurăție în cisme); nu trebuia să vorbească cu o femee în loc public; trebuia să evite contactul cu poporul de rând; nu trebuia să facă pași mari (ceea ce ar fi dovedit într'însul ușurătate și profunzime insuficientă la studiul legii); și nu trebuia să meargă drept (pentru că asta ar fi arătat în el fudulie)". Berachoth, XLIII, 2; Lightfoot, Horac, III, 286, 287.

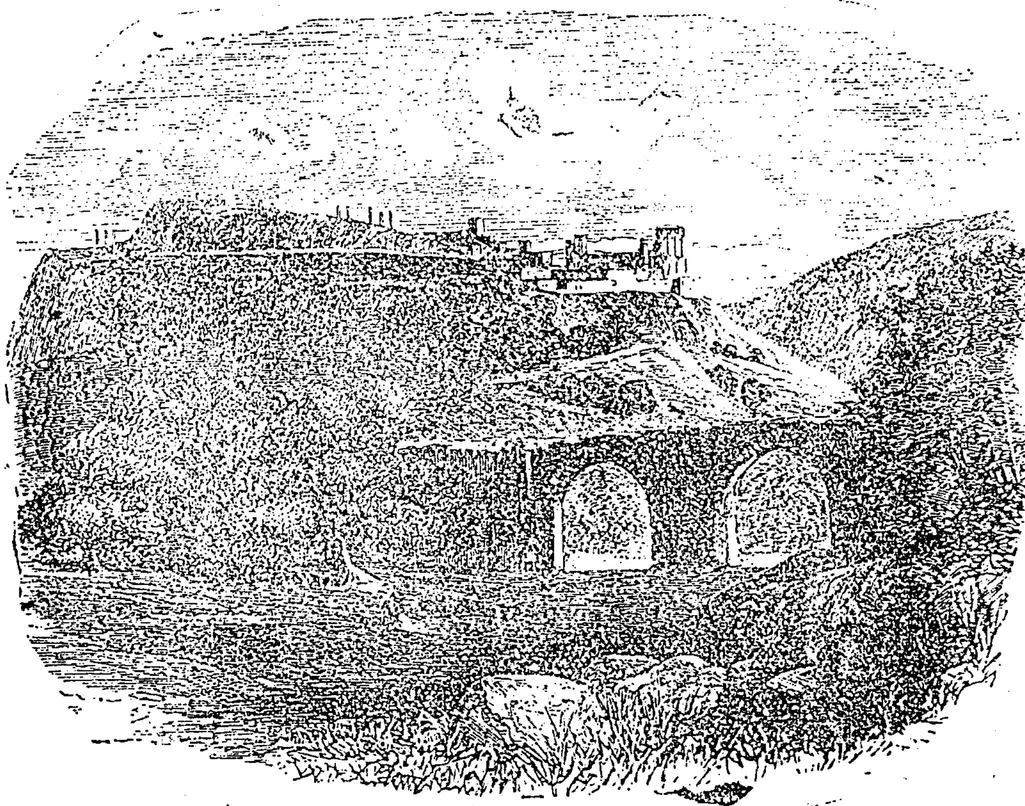
Intre acestea femeea, din pricina mirării ce o cuprinsese, uitându-și vasul său de adus apă, alergă în oraș să spună despre toată minunata întâlnire. S'a arătat un om, care i-a descoperit până și tainele vieții sale. Nu-i Acesta oare Hristos, Mesia? Samarinenii, cari în toate observațiile evanghelice despre dânșii, erau mult mai simplii și mai cedători la convingere decât iudeii, alergară îndată din oraș după indicațiile ei, și când deja se văzură apropierea lor, ucenicii propuse Mântuitorului să mănânce, pentru că era deja trecut de amiază, iară El era așa de istovit de drum. Dar orce foame a Lui era potolită prin satisfacerea scopului slujirii Lui. „Eu am de mâncat o mâncare, zise El, pe care voi nu o știți". Oare ei nu știau, că chiar din copilărie El a trăit nu numai cu pâne? Dar ucenicii, după obicinuita lor simplitate, nu înțeleseră observația asta și socoteau, că probabil cineva i-a adus de mâncare. Vă puteți închipui, cât de greu îi era Lui astfel la fiecare pas, chiar în mijlocul aleșilor săi, să se întâlnească cu această stranie incapacitate de a pricepe ideile duhovnicești mai adânci. Dar nerăbdarea nu era în acela, care era blând și smerit cu inima. „Mâncarea Mea", zise El, este să fac voia celui ce m'a trimis și să săvârșesc lucrul Lui". Și apoi arătând la locuitorii Sihemului, care se adunau la Dânsul pe șes, El continuă: Voi ziceți că mai sunt încă patru luni pânăla secerișî; dar priviți la aceste ogoară, cum s'au îngălbenit pentru secerișul duhovnicesc. Voi veți secera cu bucurie secerișul, pe care l-am sămănat Eu cu greutate și suferință, iar Eu, sămănătorul, mă bucur la gândul despre această bucurie viitoare.

Samarinenii moderni la fântâna lui Iacob.

Vorbirea personală cu Hristos a convins pe mulți din samarineni cu mult mai profund decât povestea femeei, căreia El pentru prima oară s'a descoperit pe Sine, că anume, El este Mântuitorul lumii demult așteptat. Hristos milostiv cedând rugăminții lor de a rămânea la dânșii, a rămas acolo două zile cu ucenicii săi și această învățătură, de două zile, fără îndoială a și fost pricina principală a numeroase convertiri la Hristos din mediul lor în timpurile următoare (Fap. VIII, 5). Și din partea Sa, Hristos a răsplătit această credință a samarinenilor,

arătându-i pe dânșii mai virtuoși decât iudeii împetriți în îngustul lor zaconism. Așa în nemuritoarea pildă despre iubirea de aproapele drept exemplu al ei El expuse anume pe Samarineni. Din cei zece vindecați de lepră și-a arătat recunoștința iarăși un samarinean. Sufletele mai simple și mai sănătoase ale samarinenilor se dovediră mai înclinate și mai apte de a intra întru împărăția cerului, decât sufletele mândre, care se închipuiau fiii exclusivi ai lui Avraam și moștenitorii ai făgăduințelor date lor.

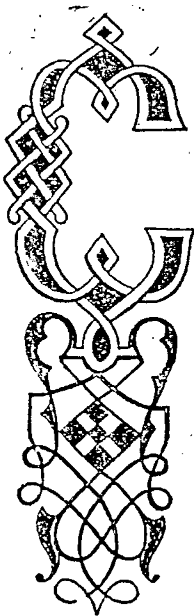

Samaria și muntele Garizim.

CAPITOLUL XIX.

SLUJIREA LUI IISUS HRISTOS IN GALILEIA.

u toată primirea bucuroasă din partea samarinenilor, Hristos n'a putut să rămână mult în Samaria. Lucrarea Sa principală era în mijlocul lui Israil. Doar anume acest popor în curgere de mii de ani întregi s'a pregătit pentru primirea lui Mesia, a trăit cu nădejdea venirii Lui și era purtătorul adevăratei idei a împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Adevărat, în cursul unei îndelungate vieți istorice, pline de tot felul de necazuri și de cele mai grozave rătăciri și nenorociri, acest popor în mare masură și-a pierdut integritatea și curățenia morală, s'a împetrit și s'a sălbătăcit, și chiar în înseși vederile sale asupra împărăției lui Mesia la el apăru cu preferință elementul senzual, pământesc, așa că pe Mesia el îl aștepta mai curând în calitatea unui groaznic cuceritor și de răzbunător pentru toate necazurile

și nefericirile lui Israil, decât în calitate de Răscumpărător din moartea duhovnicească. Dar cu atât mai imperios era de a împrăștia această rătăcire ce se instaurase, a înlătura nedumeririle ce putuse să se ridice, și atunci anume acest popor mai repede de cât toate celelalte popoară va fi capabil să devină apostolul și vestitorul al nouei religii, care pe lângă asta trebuia în realitate să servească de culminare și desăvârșire a Vechiului Testament.

Deaceea, rămânând două zile la Sihem sau în împrejurimile lui, Iisus Hristos, plecă mai departe spre nord în direcția Galileei. Drumul ducea prin Sihem la Samaria, care era situată pe înălțimea unui deal[1]) cale de trei zile spre nord-vest de Nablusa. In acest timp ea se afla în acea situație strălucită, în care o lăsase Irod. Aceasta nu mai era deja vechea Samaria, ci maestoasa Sevastia, numită astfel de vicleanul Idumeean în cinstea împăratului roman August[2]). Și când Hristos trecu prin ea, atuncea înaintea Lui se înșirau rândurile masive ale clădirilor enorme publice, între care eșau în relief templul majestos, ridicat de servilismul hulitor de Dumnezeu al Irodienilor în cinstea zeului lor pământesc August, enormele colonade, arcurile triumfale, băile și galerele. Toate aceste clădiri se aflau înăuntrul vestitului zid, care avea douăzeci de stadii împrejur[3]). In En-Ganim „Izvorul grădinelor", pe coasta sudică a marelui șes a Ezdrilonului, drumul întretae granița samarineană, și, trecându-o, Mântuitorul intră iară în hotarele Galileei natale.

Pășind pe terenul provinciei natale, Iisus Hristos totuși nu merse spre Nazaret, pentrucă acolo locuitorii, deprinși a-L vedea în condițiile de viață obișnuită, ca membru al unei familii bine cunoscute lor de teslar, după slăbiciunea obișnuită omenească erau cei mai puțin capabili să privească la Dânsul ca la un proroc, și cu atât mai puțin ca la Mesia, Mântuitorul lumii. Amintind această împrejurare, El „singur a mărturisit, că prorocul nu este cinstit în patria sa". In celelalte orașe galileene, din contra, era deja pregătit terenul pentru primirea Lui, de oare ce în afară de minunile publice săvârșite de El, în Cana Galileei, mulți din galilieni fusese martori oculari și a acelui lucru, „pe care l-a făcut El în Ierusalim la sărbători". Și Mântuitorul sosi iară „în Cana Galileei, unde prefăcuse apa în vin".

---

1) Samaria e situată la 1551 picioare deasupra nivelului mărei Mediterane.

2) Σεβαστὸς traducerea greacă a cuvântului latin August.

3) Stadia are aproape 9 stânjini prin urmare zidul avea împrejur mai mult ca 3½ chilometri. Antiq. XV, 8, 5.

Apariția în acest mic orășel a omului, care săvârșise cunoscuta minune, n'a putut să rămână mult tainică. Vestea despre Dânsul se răspândi repede prin orașele vecine și prin sate și pătrunse chiar pânăla palatul lui Irod Antipa în vecinul Capernaum. Auzind de aceasta, unul din curtenii acestui din urmă a venit intenționat la Dânsul în Cana, ca Să-L roage să vină la dânsul în Capernaum și să vindece pe fiul său, care murea [1]). Dar curteanul conducându-se întru aceasta nu atâta de credință în Acela, pe care el îl considera capabil să vindece pe fiul său, cât de ambiția ce-l conducea, și privea la Iisus Hristos ca la oare care doftor simplu binefăcător, gata să se ostenească la vindecarea bolnavilor, neavând întru aceasta nici un fel de scopuri mai înalte. Pentru aceasta el a trebuit să sufere oare care reproș din partea Mântuitorului, Care-i spuse, că credința în El trebue să deștepte așa de puternice mijloace, cu semne și minuni. Dar cedând marei grije a tatălui, El îl eliberă cu încredințarea, că fiul său e sănătos. Convorbirea aceasta se produsese în ceasul al șaptelea, adecă după ceasul nostru la un ceas după amează. Curteanul ar fi putut să se întoarcă în Capernaum, în aceeași zi, pentrucă Cana se afla nu mai departe ca cinci ceasuri de drum de Capernaum. Dar sufletul tatălui fu liniștit de credința în făgăduința lui Hristos, și el rămase undeva în drum. A doua zi, în cale se întâlni cu slugile lui, și-i spuseră, că fiul său s'a însănătoșat și anume în acel ceas, cum se dovedi, când îl încredințase Iisus. Asta deja a doua oară Hristos se făcu cunoscut în Galileea ca săvârșitor de minuni. „Și au crezut însuși (curteanul) și toată casa lui". Situația curtezanului dădu minunii o mare răspândire, și asta fără îndoială contribui la aceea, că în acest period luminos și cu nimica întunecat încă al slujirii lui Hristos omenirei cele suferinde, pretutindenea îl întimpinau cu bucurie și entuziasm.

Vestea despre noua mare minune se răspândi repede prin toate orașele înconjurătoare și prin sate, care semănau des minunatul țărm al măreţului loc al Genisaretului, și numele lui Iisus, ca al unui nou proroc era la toți pe buze. Dar minunile lui Iisus aveau ca scop al lor deșteptarea conștiinței adormite a poporului spre primirea marelor adevăruri ale evangheliei, și, folosindu-se de impresiune, Mântuitorul începu să învețe poporul prin sinagogi și, „de toți era proslăvit". Propoveduirea sa acum o mărginea la orașele străine de Dânsul, dar rândul veni și Nazaretului

1) Vindecarea fiului curteanului (Ioan IV, 46—54).

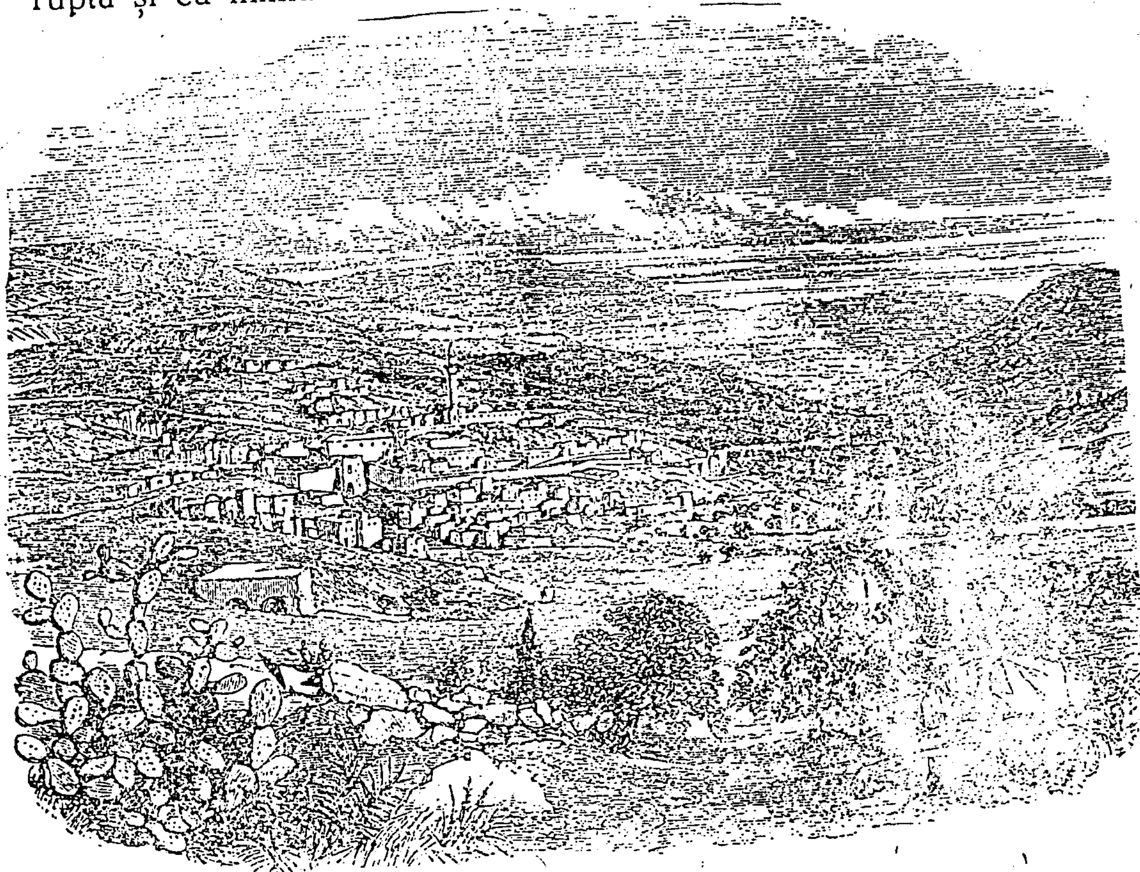
Său natal. Presupunând, că vestea de Dânsul izbutise să ajungă și la acest oraș natal al Său și pregătise deasemenea terenul pentru predică, El însfârșit binevoi să se arate și în orașul său natal. Sosind în Nazaret, El chiar în prima sâmbătă merse la sinagogă, unde se adunase închinători pentru facerea de rugăciuni și învățătură a cuvântului Dumnezeesc [1]).

In Nazaret, ca într'un mic orășel, neavând mai mult de zece mii de locuitori, era numai o singură sinagogă. Cum se poate judeca după ruinile ce s'au păstrat ici colea a vechilor sinagogi aceasta era o clădire dreptunghiulară, simplă, îndreptată cu sfânta spre Ierusalim, care de pe vremea lui Solomon devenise locul sfânt, încotro tot iudeul se întorcea cu fața pentru rugăciune. In orașele mai bogate sinagoga se construia din marmoră albă și pe dinafară se împodobea cu sculpturi frumoase, cu frunze de vie sculptate și cu struguri, cu toege înflorite și vase cu mană. Inăuntru erau bănci de o parte pentru bărbați, de ceialaltă după grilaj pentru femei, care ședeau împodobite în valurile lor lungi. La un capăt se așeza sicriașul sau cutia de lemn boit, care conținea sf. Scriptură și la o parte se ridica un scaun înalt pentru cititor sau propoveduitor. Persoane duhovnicești, propriu vorbind, nu era nici unele, și înseși slujba în sinagogă era foarte simplă. După rugăciunea de obiceiu se citeau două locuri din Scriptură, unul din lege și unul din proroci, și de oare ce persoane osebit consacrate pentru săvârșirea slujbei nu erau deloc (slujirea preoților și leviților se mărginea numai la templul din Ierusalim), apoi aceste citiri putea numai să le citească tot celce știa a citi, primind învoire dela șeful sinagogii, dar putea deasemenea să adauge și tâlcuire sau învățătura sa.

Citirea din Pentateuc era deja sfârșită, rămânea să se citească numai citirea zilnică din proroci. Mântuitorul deschise cartea care i se dete și găsi locul din cap. LXI a prorocului Isaia. Toată adunarea s'a sculat să asculte citirea. Citirea de obiceiu continua dela trei versete pânăla douăzeci. Dar Iisus Hristos a citit numai primele două versete, care glăsuiau: „Duhul Domnului Dumnezeu peste Mine, căci Domnul M'a uns să binevestesc săracilor și M'a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să propoveduiesc robilor eliberare, orbilor vedere, să scot pe cei chinuiți la libertate, să propoveduesc Domnului bine primit". După aceea El închise cartea și, după cum era obiceiul la iudei, șezu să

1) Predica în Nazaret Luc. IV, 15—30, deasemenea Mat. XIII, 54—58, Marc. VI, 1—4.

rostească predica și să se adreseze ascultătorilor cu cuvinte de învățătură. Locul cetit de dânsul era și sigur de sine foarte instructiv și interesant, dar el căpătă încă și mai multă măreție și solemnitate în gura Aceluia asupra Căruia se împlinise. Ochii tuturor celor din sinagogă cu deosebită încordare erau îndreptați asupra dumnezeescului Propoveduitor, și toți cu respirația între- ruptă și cu inima tremurândă ascultau cuvântarea Lui, în care

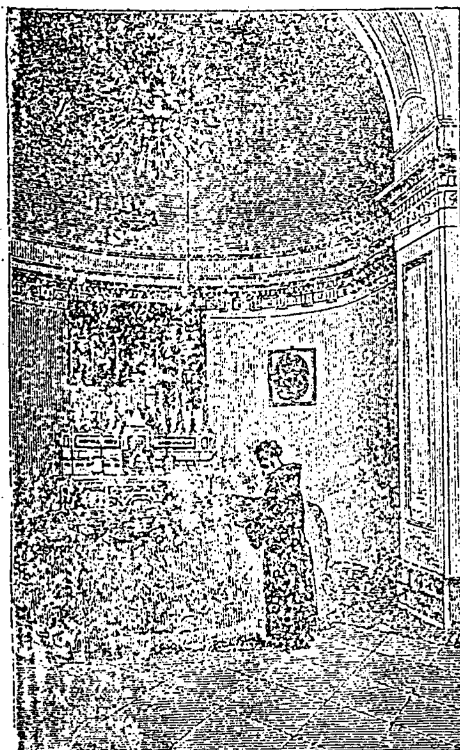

Vedere generală a Nazaretului.

El descoperea că El însuși este acel Mesia, despre care vestea marele proroc acum șapte sute de ani. Cuvintele Lui răsunau pline de iubire, autoritate și de putere și stârniră în toți fără să vrea, mirare. Dar în cursul predicei El începu să observe o schimbare în dispoziția ascultătorilor și ea crescu pe măsură ce aceștia nazarineni grosolani și tari la cerbice începură să priceapă toată însemnătatea cuvintelor Lui. La iudei era obiceiul în înseși timpul adunărilor din sinagogă să-și manifeste deschis sentimen- tele lor, cu prilejul uneia sau alteia din predici și Hristos curând auzi bine murmurul ce străbătea sinagoga, de indignare și revoltă. Ochii ascultătorilor, până atunci îndreptați spre Dânsul cu expresia unei mirări respectuoase, începură să scânteeze de foc răutăcios de zavistie și de ură. "Oare nu e teslar acesta? Nu e frate oare al

unor teslari ca și dânsul: Iacov, Iosia, Simon, Iuda, și sora Lui nu trăește oare între noi? Oare noi nu știm, că în propria lui familie nu cred într'însul? "Niște asemenea strigăte și alte asemenea începură să răsune printre auditori. Acesta nu era un tânăr rabin învățat din școlile vestiților învățători și legiști ai timpului aceluia (a lui Gamaliil sau Șamaia), și totuși El vorbea cu autoritatea, care nu și-o luau asupră-și nici chiar marii cărturari! Chiar marele Hilel, când se vedea imposibil a dovedi pe temeiul propriei sale învățături, putea să conteze pe succes numai recurgând la autoritatea cărturarilor anteriori. Iar acest învățător, fără să recurgă la cineva, și pelângă asta un învățător, care nu era decât din teslarii orașului! Ce drept avea El să învețe? De unde putea El să știe măcar binișor Scriptura, când nu învățase niciodată în școlile înalte rabinice? Mântuitorul nu lăsă fără atențiune această schimbare a ascultătorilor Săi, și le spuse deadreptul, că El este tocmai acel Iisus, pe care ei îl știau bine mai înainte și înțelege în totul starea lor, de oare ce „cu adevărat nici un proroc nu este primit în patria sa". Adevărat, ei pot să spună, căci ca proroc, El ar trebui să arate semnele și minunile Sale nu prin orașele vecine, unde e puțin cunoscut, ci anume în orașul său natal, unde e cunoscut tuturor dela mic pânăla mare, și deaceia la dânșii firește se învârtea pe limbă otrăvita zicătoare: „Doctore, vindecă-te pe tine însuți", adecă nu numai în cuvinte, și prin înseși fapta arată puterea ta supranaturală, veștile despre manifestarea căria în Capernaum au ajuns pânăla noi. Dar Mântuitorul le răspunse, că minunile nu se mărginesc de localitate și de rudenie, ci pentru săvârșirea lor se cere o anumită predispoziție sufletească pentru primirea lor. Doar lor li e cunoscut din Vechiul Testament, că multe văduve erau în Israil în zilele lui Ilie, când a fost închis ceriul trei ani și șase luni încât se făcuse foamete mare în tot pământul, și către nici una din ele n'a fost trimis Ilie, ci numai către o văduvă din Sarepta Sidonului. Deasemenea mulți leproși erau în Israil în zilele prorocului Elisei, și nici unul din ei nu s'a curățit, fără numai Neeman sirianul. Aceste dovezi liniștite pe temeiul exemplelor istorice, încă și mai mult întărâtară pe ascultători care în prevenirile lor nu voiau să asculte cuvintele dreptății. Dar ce-i din asta? strigară ei. Oare ei, după părerea Lui, după părerea acestui „tâmplar", nu sunt mai buni ca păgânii și ca leproșii? Asta fu deducția cea mai înaltă, ce putuse ei scoate din cele spuse de confratele și concetățanul lor, pe care ei voiau să-l pună în rândul lor, și la aceste cuvinte furia mult

stăpânită se deslănţui făţiş. Propoveduitorul fu întrerupt acum deja nu prin murmure de indignare, ci prin mugete turbate. La una din aceste izbucniri de agitaţie dornică de sânge, prin care se distingea acest popor turburent şi buclucaş – popor, minţile căruia izbucneau în furtuni tot aşa de neaşteptnte, ca şi acelea, ce momentan înfuriau suprafaţa ca oglinda a lacului lor, ei săriră dela locurile lor, îl apucară, îl scoaseră afară din oraş îl târîră la vârful muntelui. Nazaretul se cuibăreşte la poala sudică a unui munte; stâncele cu povârnişuri poncişe atârnă mulţime pe toate părţile, şi două mii de ani acum în urmă aceste stânci probabil erau încă şi mai poncişe şi prăpăstioase. Pe una din aceste prăpăstii fioroase au şi târât ei pe Iisus, ca să-L arunce. Furioşii nazarineni erau gata să săvârşască crima, care i-ar fi acoperit cu o veşnică ruşine. Dar ei au fost izbăviţi de această crimă de însuşi Mântuitorul. Incă nu venise ceasul, când El trebuia să sufere moartea pentru păcatele omenirii şi deaceea, „trecând prin mijlocul“ turbaţilor orbiţi de furie, „El se depărtă“. El îi lăsă pentru totdeauna; cuvântul Lui niciodată n'a mai răsunat în sinagoga Nazaretului [1]), şi El s'a mutat definitiv în oraşul vecin Capernaum, unde era mai multă posibilitate şi lărgime pentru activitate şi lărgime pentru activitatea Lui predicatorială şi făcătoare de bine.

Capela din Nazaret cunoscută sub numirea „Mensa Christi (Masa lui Hristos).

Capernaumul se afla chiar pe ţărmul lacului Genisaret şi era un centru industrial şi cultural din întreagă localitate înconjurătoare. Din această cauză şi activitatea Mântuitorului pentru un timp considerabil concentrându-se în acest oraş, care oare cum deveni „oraşul Său propriu“, înlocuind pentru Dânsul Na-

1) Unii presupun, că Hristos încă odată a mai predicat în sinagoga Nazaretului, şi indicaţiunea la asta o văd ei la Matei, XIII, 54—58 şi Marcu VI, 1–5. Dar pentru asta nu-s temeiuri suficiente, şi indicaţiile acestea se referă la acelaş eveniment. De această părere este Le Camus, etc. Contrar este şi Farar, care dă temeiuri suficiente.

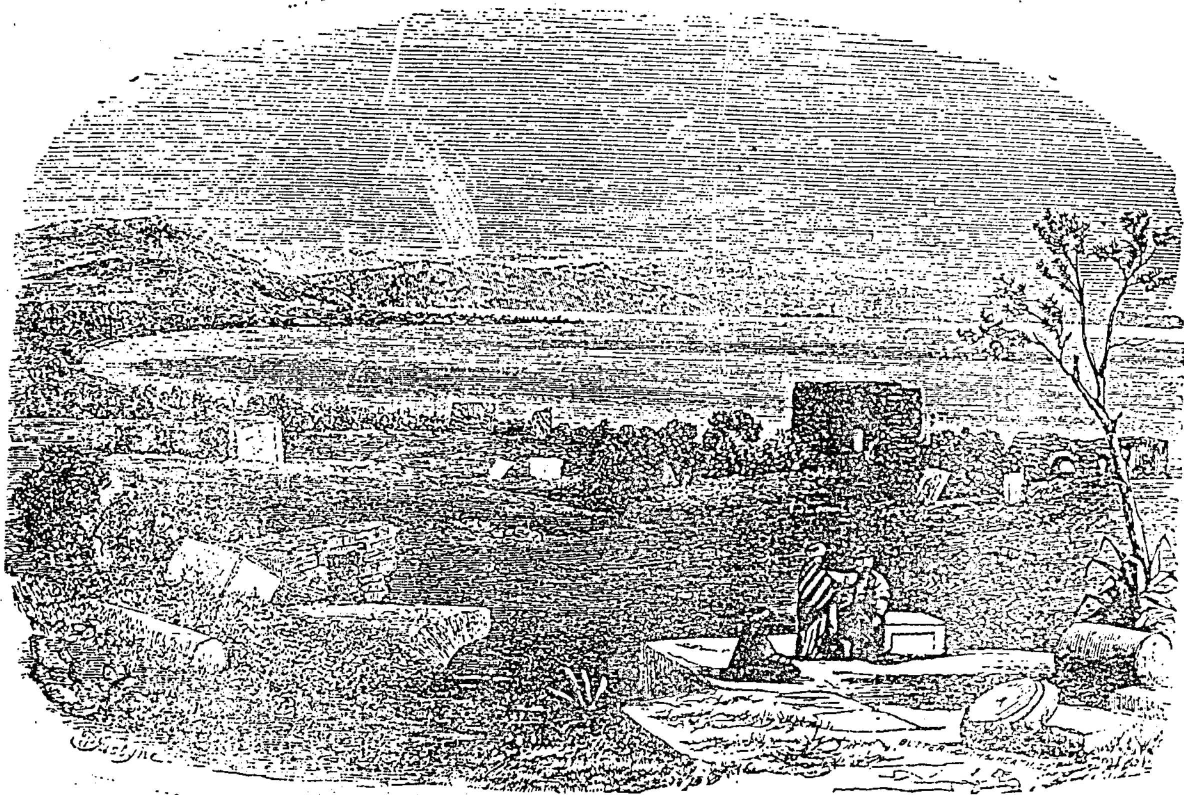
zaretul, putu cu îndămânare să se extindă nu numai asupra tutu- ror orașelor și satelor vecine, ci și asupra localităților mai de- părtate, ca de pildă Damascul, Tirul și Sidonul, cu care Caper- naumul se unea cu dânsele prin căi foarte frecventate. Dar pe aceste căi necontenit se producea o mișcare vioae, și deaceea Hristos chiar și pe drumul din Nazaret, în Capernaum putea să se ocupe cu propoveduirea către poporul ce tot mai mult se a- duna împrejurul Lui. Când El sosi chiar pe malul lacului, atunci mulțimea se dovedi foarte mare, și poporul cu sete se îngrămă- dea să audă cuvântul Lui binecuvântat (Luca, V, 1-11). Mulți se îngrămădiră până întru atâta, că însuși situația Dumnezeescu- lui Propovăduitor deveni nu fără primejduire pe malul lacului. Din fericire El văzu pe lac două bărci pescărești, și de oare ce una din ele era barca ucenicilor săi, care neprimind încă che- marea destinctivă să părăsască toate cele pământești și să urmeze după Dumnezeescul lor Invățător, în timpul slobod se ocupau cu meseria lor obișnuită, apoi El spuse ap. Petru, ca el să tragă spre mal și să-L iee în barcă. După aceea El porunci să depăr- teze puțin barca de mal, așa că Lui să-i fie îndămână a vorbi poporului din barcă. De pe această catedră îndămânoasă și scutită de îndesuiala poporului a și vorbit El mulțimii, legănat de valurile azurii ale lacului, care luceau sub razele de dimi- neață ale soarelui. Și când predica Lui s'a terminat, El se gândea nu la Sine și la oboseala Sa, ci la bieții săi ucenici, care suferise neizbândă. El știa, că osteneala lor fusese zadarnică și nu prin- sese deloc pește, dar El observă, că în timpul cuvântării Sale ei, fiind ocupați cu industria lor, în același timp ascultau învă- țătura Lui și se pregăteau pentru ocupația următoare, care le făgăduia mai multă izbândă. Ca să susțină într'înși curajul du- hului, El porunci lui Petru să tragă la adânc și să arunce din nou mreja sa pentru pescuire. Petru era într'o stare melancolică sufletească, dar pentru dânsul era deajuns un cuvânt din partea Aceluia, pe Care-L respecta așa de mult și mărturia puterniciei Căruia el o văzuse de atâtea ori. Și credința lui a fost răsplătită. Abea aruncase mreja sa, și ea îndată se umplu de pește, Uce- nicii se înviorară și se apucară de lucru. Simon și Andrei dădură veste lui Zevedeu și fiilor lui cum și lucrătorilor, ca ei să vină cu barca lor și să le ajute să tragă neobișnuita vânare de pește, care amenința chiar să rupă mreja, amândouă bărcile au fost umplute până sus de vânat, și îndată după terminarea lucrului, Petru recunoscu toată puterea minunii cu elanul obișnuit lui, căzu

în genunchi înaintea lui Iisus, și înfricoșat de asemenea apropiere de marele făcător de minuni esclamă: „eși dela mine, Doamne, pentrucă eu sunt om păcătos". Raza luminii supranaturale îi descoperi lui atât starea sa păcătoasă, ca și aceea, cine era cu Dânsul în barcă. Acesta fu un strigăt al mustrării de sine, prima izbucnire de frică și a mirării, – a acelor simțăminte, care în urmă au crescut până la gradul de adorare și a iubirii. Petru nu pricepu în propriul înțeles: „eși dela mine", ci a priceput numai – și aceasta era cunoscut Văzătorului de inimi – : „Eu sunt extrem de nevrednic să fiu alăturea de Tine dar îngădue-mi să rămân"; și la asta a urmat un răspuns încurajator: „nu te teme, căci deacum vei vâna oameni". Mântuitorul, ca și în timpul învățăturii Sale, se folosi de înțelesul lăuntric a împrejurărilor prezente. Lângă dânșii în barcă zăcea în grămezi prada ce se zbătea în spasmuri, abea scoasă din lac, svârcolirile căria totuși începu să arate apropierea de moarte. Deacum acest om păcătos spălat și curățat, răscumpărat și sfințit trebuia să urmeze o meserie mult mai nobilă, prada căria fiind vânată cu mreja Evangheliei, nu va muri, ci va trăi veșnic. Și fratele lui, și tovarășii lui după pronie trebuiau deasemenea să devină vânători de oameni.

După aceea Mântuitorul plecă chiar la Capernaum și acolo începu în proporții largi să-și arate activitatea Sa predicatorială și binefăcătoare. Ca și în Nazaret, El mai întâiu de toate se îndreptă spre sinagogă, unde învăță poporul, care în număr mare se adună să asculte pe marele propoveduitor. Predica de data asta a fost manifestată nu prin murmurul furtunos al adunării, ci de un nefericit, care, stăpânit de puterea răutății, nu era în stare să sufere prezența Fiului lui Dumnezeu, care venise să strice împărăția răului[1]). In mijlocul liniștei tăcute a adunării, în totul absorbită de curentul dumnezeeștei bunei vestiri, deodată răsună strigătul pătrunzător a unui nenorocit, care începu a striga tâmpit: „Lasă, ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Tu ai venit să ne pierzi, Te știu cine ești, Sfântul lui Dumnezeu". Asemenea oameni nefericiți, stăpâniți de duhuri necurate, în vechime nu se bucurau de nici un fel de aziluri, și boala lor se considera nevindecabilă. Dar Hristos voia să arate fățiș, că El a venit să mântuiască pe cei perduți. El se întoarce cătră nefericitul îndrăcit și, recunoscând într'însul un rob al duhului celui necurat, se adresă duhului cu poruncă severă: „taci și eși dintr'însul!" Puterea dumneze-

1) Vindecarea îndrăcitului în Capernaum, Marcu, I, 23—28; Luca, IV, 31—37.

eştii porunci fu nebiruită. Indrăcitul căzu la pământ, în straşnice zguduituri, răcnind şi zvârcolindu-se. Dar toate acestea curând au trecut. Omul se sculă sănătos; toate în el arătau, că el se eliberase de puterea ce-l chinuia, şi acum era sănătos la minte. Niciodată înainte nu se săvârşise asemenea minune mare şi uimitoare, şi toţi cei de faţă s'au împrăştiat pe la casele lor cuprinşi de simţul unei nedescrise mirări.

Tel-Hum — Ruinele Capernaumului.

Părăsind sinagoga, Hristos se retrase în casa lui Simon Petru. Aicea deasemenea îl întimpinară cu rugămintea de ajutor contra unei boale şi suferinţe. Simon, pe care El acum îl chemase deja pentru totdeauna la apostolat, era căsătorit (1 Corint. IX, 5), şi soacra lui era cuprinsă de accese grele de friguri (Luc. IV, 38-39). Trista familie se adresă lui Hristos cu rugămintea pentru ajutor. Mântuitorul se opri asupra bolnavei, o luă de mână, o ridică şi opri frigurile; glasul Lui zguduind toată fiinţa ei, birui izvorul boalei şi bolnava însănătoşindu-se, se sculă şi le sluji ca gospodină.

Asprimea cu care se păzea sâmbăta, prin care se distingeau iudeii, dădu Mântuitorului un scurt interval pentru odihnă şi întărire; dar cum începu să apună soarele, cum mulţimea poporului, care aşteptase numai terminarea deplină a ceasurilor sâmbe-

tei, începu să caute ajutorul Lui. Din tot orașul, poporul se îngrămădea la ușa modestei Lui locuințe, aducând cu sine îndrăciți și bolnavi de tot felul, și Hristos îi vindeca, compătimind și fără să vrea pe suferinzi. Ingrămădirea în asemenea caz era așa de mare încât nu toți bolnavii puteau să pătrundă la Mântuitorul. Dacă judecăm după ruinele Capernaumului, apoi casa, în care se afla Hristos, era simplă, cu un etaj, cu acoperișul lat, la care deobiceiu ducea o scară din curte. Hristos putea să stea la ușă, ca să aibă putința să învețe pe acei fericiți, care reușau să pătrundă în casă, ci și celor ce stăteau afară. Această fericire de a fi în prezența nemijlocită a dumnezeescului Invățător negreșit era mult mai accesibilă pentu cei sănătoși decât pentru bolnavi. Și întrealtele cei din urmă aveau mai multă nevoe de Doctorul sufletelor și trupurilor, de oare ce se aflau sub apăsarea dublă: a păcatelor și a boalelor. La ușa casei a fost adus pe o năsălie, un slăbănog, care nu dispunea deloc de membrele sale și care perduse orce nădejde în ajutorul medicilor pământești. Lui îi rămăsese singura nădejde la Doftorul cel dumnezeesc, dar a pătrunde la Dânsul nu avea nici o putință. Atunci în sufletul bolnavului sclipi un gând îndrăzneț și el porunci năsăliașilor săi să-l ridice pe acoperișul casei. Casele în orient rar se deosebesc de ale noastre în multe privințe, dar poate cea mai deosebitoare particularitate a lor e aceea, că acoperișul lor se face cel mai ușor. Pe capul de sus al pereților se pun căpriori la un cot și jumătate distanță între ei, peste ei se întind pae sau stuf și peste aceste se întinde lut sau var, se netezește bine, și acoperișul este gata, dar aproape plan. Din cauza unei asemenea construcții și astăzi adesa se poate vedea, cum după ploi asemenea acoperișul se acopăr cu iarbă, ba câteodată sub razele ferbinți ale soarelui crapă până întru atâta, că să formează crăpături luminoase din lăuntru. Asemenea acoperiș e tare ușor de luat, ceea ce se și face adesa. Trebue numai să se ridice lutul uscat ca o lespede, să se înlăture paele și deschizătura este gata[1]). De un acoperiș s'a și folosit slăbănogul. Fiind urcat pe acoperiș, el porunci năsăliașilor să facă în el o deschizătură și să-l sloboadă cu frînghiile împreună cu patul la picioarele dumnezeescului Doftor și Invățător. Această îndrăzneală descoperea într'însul o înaltă îndrăzneală

1) Thomson, Land and Book, 359. Relativ de casa, în care s'a produs vindecarea, există diferite păreri. Thomson socoate, că ea era cu un etaj, asemenea caselor arabilor de az, cu o curte împrejur, îngrădită cu zid de piatră. Dar aceasta e indeferent. Important este faptul produs.

a credinței. Bolnavul era încă tânăr și această situație stârni către dânsul o compătimire generală. La fierbintea lui rugă pentru vindecare, exprimată până și de privirile bolnavului, urmă răspunsul milostiv al lui Hristos, care-i zise: „Indrăznește, fiule! Ți se iartă păcatele tale". Pentru credința lui îndrăzneață el a primit nu numai vindecarea trupească, ci și ertarea păcatelor (Mat. IX, 2—8; Marc. II, 2—12; Luc, VI, 18—26). Dar nu tot așa au privit la asta și cărturarii prezenți acolo. Auzind această rostire, ei „au zis în sine: Acesta hulește". Dar asta n'a scăpat de atențiunea Văzătorului de inimi, și El „văzind cugetele lor, a zis: pentruce gândiți voi rele în inimile voastre? Căci ce-i mai ușor a zice: iartă-ți-se păcatele, sau a zice: scoală și mergi? Dar ca să știți voi, că Fiul Omului are stăpânire pe pământ să ierte păcatele, atunci a zis slăbănogului: scoală, ia-ți patul tău, și mergi la casa ta. Și bolnavul s'a sculat, și-a luat patul său și deplin sănătos a plecat acasă. Iară poporul, văzând aceasta, s'a mirat și a preamărit pe Dumnezeu, Care a dat asemenea putere oamenilor.

Vestea despre această minune s'a împrăștiat prin toată Galileea și Pereea, și chiar pânăla depărtatele hotară ale Siriei (Mat. IV, 24) și poți să-ți închipuești, cât de slăvit a fost El. Mântuitorul obosit a avut nevoe după asta de un îndelungat repaos. Dar cel mai plăcut repaos pentru sine era singurătatea și tăcerea, unde El, neturburat de nimenea, putea fi singur cu părintele Său Ceresc. Șesul Genisaretului era încă îmbrobodit de negură și ceață deasă, ce se lăsa înainte de zorii zilei, când, neobservat de nimenea, Hristos se sculă și se depărtă într'un loc pustiu, și acolo își întări duhul său cu o rugăciune tihnită.

Cu sosirea dimineții El era gata să-și continue opera sa mântuitoare. Dar binefacerile Lui nu trebuiau să se mărginească numai la Capernaum. La rând se aflau alte multe orașe și sate, care deasemenea aveau nevoe de luminare și de binefacere, și Hristos voia să răspândească slujirea sa și asupra acestor orașe. „Haideți, zise El ucenicilor Săi, în satele din apropiere și în orașele vecine, ca Eu și acolo să propoveduesc împărăția lui Dumnezeu, căci pentru asta sunt trimis". Dar înainte de a pleca în acele orașe, El găsi că-i la timp să complecteze ceata urmașilor săi permanenți încă cu un membru, chemarea căruia avusese loc în niște împrejurări remarcabile [1]). In Capernaum sau în apropierea lui se

---

1) Chemarea lui Mateiu la apostolat și ospățul din casa lui. Mat. IX, 9—13; Marc II, 13—17; Luc. V, 27—32.

afla vama, pentru adunarea dărilor. Fiind așezat la răscrucea drumurilor, care plecau spre Tir, Damasc, Ierusalim și Sepforis, orașul acesta era un vioiu centru comercial al țării, și deaceea prezenta un loc îndămânos pentru adunarea dărilor și contribuțiilor. Dările acestea erau cu deosebire urâte iudeilor. Însuși îndatorirea de a le plăti otrăvea cele mai alese și mai sfinte simțiminte ale lor. Ele nu erau numai semnul robiei politice, ci și mărturia permanentă și grozavă, că Dumnezeu parcă ar fi părăsit pe poporul său și că nădejdile mesianice luminoase și făgăduințele, de care era plină viața lor istorică anterioară, s'au întunecat într'o înegurare grozavă a jugului străin a unor cuceritori trufași și cruzi. Din această pricină înseși plata lor pentru sufletul simțitor și scrupulos a adevăraților iudei se părea o adevarată apostasie. Ea se părea o violare a principiilor fundamentale ale teocrației și putea fi scuzabilă numai cu condiția unei constrângeri inevitabile. Deci nu-i de mirare, că funcționarii care adunau aceste impozite erau extrem de urâți de popor. Trebue să ne amintim pelângă asta, că în depărtatele provincii, strângătorii dărilor nu erau funcționari romani adevărați publicani (publicani), ci simplii lor supuși, adesa luați din drojdiile societății, și aceștia erau așa de slăviți prin abuzurile lor, încât la ei privea lumea aproape cu groază și totdeauna îi enumerau printre desfrânate și păcătoși. Și dacă iudeul, abea putea să se convingă pe sine în dreptatea plății dărilor, apoi ne putem închipui, ce crimă grozavă era în ochii săi a se face unealtă, și încă de o cinste îndoelnică, la strângerea lor. Dacă era urît în genere vameșul, apoi se înțelege ce greață stârnea în popor vameșul dintre iudei. Și iată cine a venit să caute și să mântuiască pe cei perduți, cine putea să instaureze sfințenia creștină în mediul descompunerei păgânilor, a putut chiar și din vameșul iudeu să facă un apostol și întâiul evanghelist al credinței celei noui și vii. La alegerea apostolilor, El s'a călăuzit nu de oare care impulsiuni externe, ci de pătrunderea în adâncul inimii omului. El a lepădat pe vajnicul cărturar (Mat. VIII, 19) și a ales pe strângătorul de dări, cel dispreţuit și urât de toți. Aceasta era opera slăvită a dumnezeeștei prevederi și desăvâr-

Situația topografică a Capernaumului (Tel-Hum).

șita iubire de oameni, și evang. Matei a justificat-o în totul, transformând știința sa în ale scrisului în o lucrare sfântă și făcându-se primul biograf al Stăpânului și Domnului său. Putem crede că Matei a auzit unele din cuvântări și a văzut unele din minunile lui Hristos. Inima lui a fost mișcată de ele, și în ochii Aceluia, care nu disprețuia pe nimenea și nu se îngrețoșa de nimenea, vameșul acesta, chiar când ședea încă la „strângerea dărilor", era deja gata pentru chemare. Pentru dânsul a fost deajuns un singur cuvânt: „urmează-Mi". El arătă lui Matei, că Domnul l-a iubit și era gata să se folosască de dânsul ca de o unealtă aleasă pentru răspândirea Evangheliei întru împărăția lui Dumnezeu, și deaceea acel cuvânt a fost deajuns ca să facă pe vameș să biruiască în sine ispita lăcomiei și să o rupă cu ocupațiunea de mai înainte. „Și el s'a sculat și a urmat după Dânsul", renăscut moralmente prin puterea miraculoasă a toate iertătoare și răscumpărătoare a iubirii.

In vederea unui pas așa de însemnat din viață, că Matei găsi că nu e de prisos să-l însemneze printr'un ospăț de rămas bun, pe care l-a dat el reprezentanților tovarășilor săi de meserie. Tot odată acesta a fost un ospăț în cinstea noului său Invățător, Care-l chemase la o nouă viață. Se înțelege, că în numărul invitaților la ospăț au trebuit să predomine acele clase, dela care-și lua rămas bun Matei, și anume așa numiții „vameși și păcătoși", la care se enumerau toate persoanele obscure și necurate în ochii adevăraților iudei, care stârneau numai dispreț printre rabinii trufași și mândrii de cuvioșia lor legistă. Și în mijlocul unei asemenea societăți se afla și Hristos cu ucenicii săi. La aceasta nu perdură prilejul să ia sama cărturarii și fariseii, care începură cu curiozitate să urmărească actele tânărului Invățător galileian. Minunile Lui stârniră într'înșii un respect nevoit către Dânsul, și în tainița inimii lor începură să oscileze cugetarea, nu cumva este acesta dacă nu Mesia, apoi cel puțin un mare proroc, ca Inaintemergătorul lui Mesia. Dar într'o ciudată contrazicere cu aceasta stătea purtarea Lui, (cu deosebire în cazul dat, când El se înjosea până la comuniunea cu vameșii și păcătoșii. Deja aceea ar fi fost din partea sa o greșală, că El în numărul celor mai de aproape următori ai săi a ales pe vameșul Matei, comuniunea cu care putea să arunce asupra Lui o umbră neplăcută în ochii tuturor iudeilor celor adevărați. Și iată El a mers mai departe, și a șezut „să mănânce și să bea" cu vameșii și cu păcătoșii. Aceasta ei deja nu o puteau înțelege deloc și murmu-

afla vama, pentru adunarea dărilor. Fiind așezat la răscrucea drumurilor, care plecau spre Tir, Damasc, Ierusalim și Sepforis, orașul acesta era un vioiu centru comercial al țării, și deaceea prezenta un loc îndămânos pentru adunarea dărilor și contribuțiilor. Dările acestea erau cu deosebire urâte iudeilor. Însuși îndatorirea de a le plăti otrăvea cele mai alese și mai sfinte simțiminte ale lor. Ele nu erau numai semnul robiei politice, ci și mărturia permanentă și grozavă, că Dumnezeu parcă ar fi părăsit pe poporul său și că nădejdile mesianice luminoase și făgăduințele, de care era plină viața lor istorică anterioară, s'au întunecat într'o ineguare grozavă a jugului străin a unor cuceritori trufași și cruzi. Din această pricină înseși plata lor pentru sufletul simțitor și scrupulos a adevăraților iudei se părea o adevarată apostasie. Ea se părea o violare a principiilor fundamentale ale teocrației și putea fi scuzabilă numai cu condiția unei constrângeri inevitabile. Deci nu-i de mirare, că funcționarii care adunau aceste impozite erau extrem de urâți de popor. Trebue să ne amintim pelângă asta, că în depărtatele provincii, strângătorii dărilor nu erau funcționari romani adevărați publicani (publicani), ci simplii lor supuși, adesa luați din drojdiile societății, și aceștia erau așa de slăviți prin abuzurile lor, încât la ei privea lumea aproape cu groază și totdeauna îi enumerau printre desfrânate și păcătoși. Și dacă iudeul, abea putea, să se convingă pe sine în dreptatea plății dărilor, apoi ne putem închipui, ce crimă grozavă era în ochii săi a se face unealtă, și încă de o cinste îndoelnică, la strângerea lor. Dacă era urît în genere vameșul, apoi se înțelege ce greață stârnea în popor vameșul dintre iudei. Și iată cine a venit să caute și să mântuiască pe cei perduți, cine putea să instaureze sfințenia creștină în mediul descompunerei păgânilor, a putut chiar și din vameșul iudeu să facă un apostol și întâiul evanghelist al credinței celei noui și vii. La alegerea apostolilor, El s'a călăuzit nu de oare care impulsiuni externe, ci de pătrunderea în adâncul inimii omului. El a lepădat pe vajnicul cărturar (Mat. VIII, 19) și a ales pe strângătorul de dări, cel disprețuit și urât de toți. Aceasta era opera slăvită a dumnezeeștei prevederi și desăvâr-

Situația topografică a Capernaumului (Tel-Hum).

șita iubire de oameni, și evang. Matei a justificat-o în totul, transformând știința sa în ale scrisului în o lucrare sfântă și făcându-se primul biograf al Stăpânului și Domnului său. Putem crede că Matei a auzit unele din cuvântări și a văzut unele din minunile lui Hristos. Inima lui a fost mișcată de ele, și în ochii Aceluia, care nu disprețuia pe nimenea și nu se îngrețoșa de nimenea, vameșul acesta, chiar când ședea încă la „strângerea dărilor", era deja gata pentru chemare. Pentru dânsul a fost deajuns un singur cuvânt: „urmează-Mi". El arătă lui Matei, că Domnul l-a iubit și era gata să se folosască de dânsul ca de o unealtă aleasă pentru răspândirea Evangheliei întru împărăția lui Dumnezeu, și deaceea acel cuvânt a fost deajuns ca să facă pe vameș să biruiască în sine ispita lăcomiei și să o rupă cu ocupațiunea de mai înainte. „Și el s'a sculat și a urmat după Dânsul", renăscut moralmente prin puterea miraculoasă a toate iertătoare și răscumpărătoare a iubirii.

In vederea unui pas așa de însemnat din viață, că Matei găsi că nu e de prisos să-l însemneze printr'un ospăț de rămas bun, pe care l-a dat el reprezentanților tovarășilor săi de meserie. Tot odată acesta a fost un ospăț în cinstea noului său Invățător, Care-l chemase la o nouă viață. Se înțelege, că în numărul invitaților la ospăț au trebuit să predomine acele clase, dela care-și lua rămas bun Matei, și anume așa numiții „vameși și păcătoși", la care se enumerau toate persoanele obscure și necurate în ochii adevăraților iudei, care stârneau numai disprețprintre rabinii trufași și mândrii de cuvioșia lor legistă. Și în mijlocul unei asemenea societăți se afla și Hristos cu ucenicii săi. La aceasta nu perdură prilejul să ia sama cărturarii și fariseii, care începură cu curiozitate să urmărească actele tânărului Invățător galileian. Minunile Lui stârniră într'înșii un respect nevoit către Dânsul, și în tainița inimii lor începură să oscileze cugetarea, nu cumva este acesta dacă nu Mesia, apoi cel puțin un mare proroc, ca Inaintemergătorul lui Mesia. Dar într'o ciudată contrazicere cu aceasta stătea purtarea Lui, cu deosebire în cazul dat, când El se înjosea până la comuniunea cu vameșii și păcătoșii. Deja aceea ar fi fost din partea sa o greșală, că El în numărul celor mai de aproape următori ai săi a ales pe vameșul Matei, comuniunea cu care putea să arunce asupra Lui o umbră neplăcută în ochii tuturor iudeilor celor adevărați. Și iată El a mers mai departe, și a șezut „să mănânce și să bea" cu vameșii și cu păcătoșii. Aceasta ei deja nu o puteau înțelege deloc și murmu-

rau tare. Neîndrăznind să se adreseze singuri către Hristos, ei totuși nu întârziară să vorbească cu repros ucenicilor Lui: „Pentru ce Invățătorul vostru mănâncă și bea cu vameșii și păcătoșii?“ Dar această întrebare, care izvora din împetrirea fără suflet a fariseismului, a fost auzită și de însuși Hristos, și la ea a urmat, răspunsul din care transpira o nemărginită bunătate și milostivire. La cine să meargă Hristos, dacă nu către acești fii rătăciți ai casei lui Israil? Căci „nu cei sănătoși au nevoe de doftor, ci cei bolnavi“. După aceea întrebuințind fraza obișnuită, cu care cărturarii de obiceiu se adresau către ucenicii Săi și către „ignoranții“ disprețuiți de dânșii, Hristos, ca și cum ar fi voit prin asta să dovedească, întru cât acești cărturari înseși înțeleg puțin spiritul legii, El le zise: „mergeți și învățați[1]) ce înseamnează: milă voesc iar nu jertfă. Căci Eu am venit să chem nu pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință“ (Osie. VI, 6; Mat. IX, 12–13).

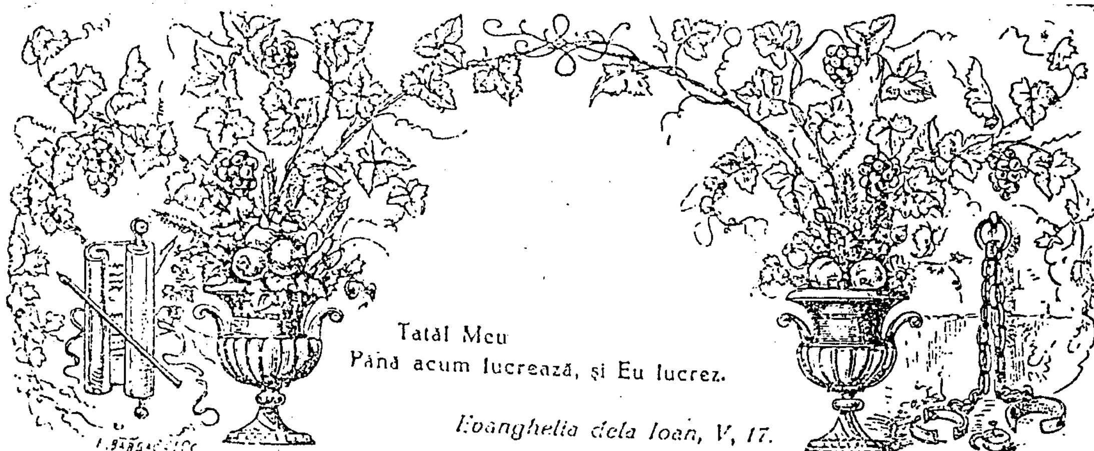
Acest raționament al dumnezeescului Invățător a trebuit încă și mai mult să întărească pe noul chemat ucenic în convingerea sa, că Celce l-a chemat este adevăratul Mesia, și el o rupse definitiv cu ocupațiile sale de mai înainte și se făcu devotat următor al lui Hristos.

Și iată în comunitatea a șase ucenici și apostoli devotați, Mântuitorul cutreeră orașele și satele depe malurile lacului Genizaret, propoveduind pretutindenea Evanghelia mântuirii și vindecând bolnavii și suferinzii. In aceste neobosite îndeletniciri a trecut un an întreg, și iar se apropiă marea sărbătoare a iudeilor[2]). După obiceiu Iisus Hristos pleacă spre Ierusalim, și acolo s'au săvârșit evenimente, care au avut importanță adâncă în viața pământească a Mântuitorului.

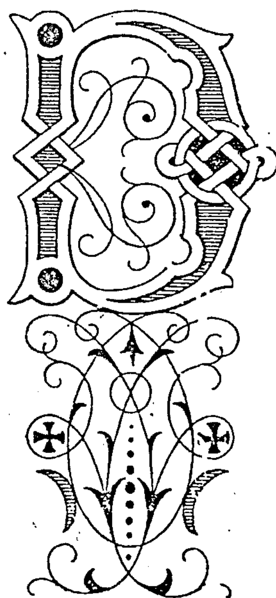
1) Fraza „mergeți și învățați“, era forma obișnuită de expresie la rabini. Nark Rabbinische Quellen und Parallelen, Leipzig, 1839, pag. 59.

2) Care anume sărbătoare se subînțelege aicea, nu se știe. Unii pesupun că aceasta era sărbătoarea Purim, care se săvârșa cu o lună înainte de Paști; alții că era chiar Paștile. Alții că era cincizecimea sau sărbătoarea cuștelor. Chestia rămâne nedeslegată, așa că e mai bine a ne ține de declarația evanghelistului Ioan, că era „o sărbătoare a iudeilor“. Ioan, V, 1.

CAPITOLUL XX

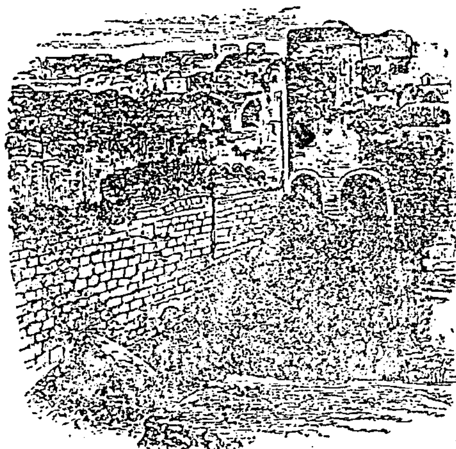
ACTIVITATEA ŞI PREDICA IN IERUSALIM.

e oare ce slujirea lui Iisus Hristos până acum de preferinţă se săvârşea în depărtata Galilee, apoi în Ierusalim încă puţini ştiau de Dânsul, şi Mântuitorul putea sosi în capitala Iudeei, fără să stârnească o deosebită atenţiune a poporului către Sine. Dar vestea despre activitatea Sa neobişnuită ajunse şi la Ierusalim, şi printre reprezentanţii iudaismului involuntar stârnea agitaţia şi bănuiala, care vădit se manifestaseră de data asta [1]).

Indreptându-se în ziua sâmbetei spre templu, Mântuitorul trecu pe lângă unul din lacuri, care servea pentru aprovizionarea locuitorilor din Ierusalim cu apă. Aceasta este vestita scăldătoare a Oilor, Vitezda, care se afla, cum ne arată cele mai noui săpături, nu departe de unghiul nord-vestic de curtea templului. Ea prezenta un bazin de aproape 24 stânjini în lungime şi 7 stânjini în lăţime, despărţit în două printr'un zid de piatră, de doi

1) Vindecarea slăbănogului la scăldătoarea oilor, - Ioan, V, 1-47.

coți de gros[1]). In locul acesta de obicei se scăldau oile, destinate pentru jertfă, dar apa era vestită afară de asta prin puterea sa vindecătoare. Din timp în timp se producea în iaz o mișcare ne-obișnuită a apei, „căci Ingerul Domnului din timp în timp se pogora în scăldătoare și turbura apa", dându-i o putere vindecă-toare miraculoasă, „și cine intra întâiu după turburarea apei, acela se făcea sănătos de orce boală era cuprins". Nu-i de mirare, că această însușire miraculoasă atrăgea la baltă „marea mulțime de bolnavi, orbi, șchiopi, slăbănogi, care așteptau mișcarea apei", și care stăteau aicea sub adăpostul a cinci pridvoare deosebite, zidite de diferiți binefăcători ai nenorociților. Printre mulții suferinzi de aicea era un biet om, care deja de aproape 38 de ani se afla în boala paraliziei. El trăia în pridvoarele dela acest iaz, dar fără folos; de oarece el era neputincios, iar mișcarea apei se producea la intervale neregulate, și până mergea el, alții mai în putere se pogorau în apă înaintea lui și așa perdea mereu clipa fericită. Hristos privind la el cu compătimire din inimă, vedea bine că Duhul nefericitului bolnav nu era mai puțin slăbănogit ca mem-brele corpului și toată viața lui era o neîntreruptă desnădejde. Mântuitorul intenționa să facă pentru marea sărbătoare un dar săracului, căruia El nu avea putința să-i dăruiască nici aur, nici argint, El voi să-i ajute suferindului, căruia nimenea nu voise să-i ajute mai înainte. „Vrei să fii sănătos?" îl întrebă El. La început cuvintele acestea te miră de l-au scos pe nefericitul om din starea lui tristă: la început el poate nici nu s'a uitat binișor la Celce l-a întrebat. Dar socotind, poate, cu o licărire de nădejde, că a-cesta-i vre un necunoscut, care din bunătatea inimii vrea să-l a-jute, să se arunce întâiu în apă, după turburarea ei, el povesti pur și simplu ca răspuns, marea lui poveste despre lunga și deșarta lui așteptare. Hristos însă înțelese ajutorarea cea mai grabnică și reală. „Scoală, zise El, ia-ți patul tău și mergi!" Aceasta fu spuse cu un ton, căruia nu putu să nu i se supună. Privirea celui ce vorbise, glasul Lui și tonul porun-citor, asemenea unui curent electric, străbătu prin toate membrele

Una din presupusele scăldători ale vechei Vitezda.

1) Părerile în această privință diferă tare mult și se indică trei iazuri, care pot fi identificate cu vechea Vitezda. Evesevie de Cezareia spune, că Vitezda timpului său

secătuite și prin organismul epuizat de suferințele și păcatele unei întregi vieți a slăbănogului. După o slăbănogire de 38 de ani, el se sculă într'o clipă, își ridică patul său și plecă. Intr'o uimire bucuroasă el se uită împrejur, ca să vadă pe necunoscutul binefăcător, dar mulțimea era mare, și Hristos, silindu-se să evite stârnirea grosieră în popor, se îndepărtă liniștit.

Neașteptata apariție în mijlocul gloatei a omului, care era bine cunoscut tuturor ca un slăbănog fără ajutor, și care acum merge sănătos pe ulițe, fără să vrea a trebuit să-și întoarcă luarea aminte generală asupra lui și mulțimea l-a înconjurat și l-a întrebat, cum s'a însănătoșat așa deodată. Dar prin mulțime se iviră și cărturari riguroși, pe care-i preocupa nu înseși cazul vindecărei săracului, ci aceea, că el călca un din cele mai sfinte hotărâri ale legii lui Moise, anume viola sâmbăta. „Astăzi e sâmbătă, îi ziseră acești legiști, și nu trebuia să-ți iei patul". Sâmbăta era unul din cei mai iubiți cai de bătae ai fariseismului de atuncea, și de oare ce duhul legiuirilor lui Moise apăsa tot mai mult în această sectă prin literal morală a ritualismului, apoi și sâmbăta pierdu caracterul său înalt de altă dată, de odihnă trupească și sufletească de muncă și consacrarea ei pentru slujirea lui Dumnezeu. Pe planul întâiu păși mărunta pază a odihnei și ea era anturată de astfel de născociri absurde ale bigotismului, încât această binecuvântată zi de odihna se prefăcu în zi de robie apăsătoare și de tot felul de constrângeri. Cu cel mai exact mărunțuș se hotărâse, ce să faci și ce să nu faci sâmbăta, câți pași să faci, cât spațiu să te miști, cât să mănânci, cât să scrii, ce doftorii să iei, etc. Dar mai cu samă se stabilise regule relativ de ducerea poverelor în ziua sâmbetei. Sprijinindu-se pe sentința prorocului Ieremia: „păziți sufletele voastre și nu duceți sarceni în ziua sâmbetei" (Ier. XVII, 21), rabinii născociră un întreg codice, în care exact se determina, ce anume sarcini se pot purta, și care nu se puteau purta în ziua sâmbetei. De oare ce ziua sâmbetei se începe de vineri sara și se vestea prin sunetul trâmbiții, apoi, după învățătura rabinilor, tot adevăratul israiltean trebue imediat să arunce de pe sine orce povară. „Vinerea, înainte de începerea Sâmbetei, glăsuia o pravilă, nimenea nu trebue să iasă din casa cu acul sau cu penița, ca să nu

---

prezenta „două iazuri, din care unul se umplea cu apă în vreme de ploae, iar celălalt avea apă, care se colora puternic în roș". Că ceeace după toată probabilitatea atârna de curgerea repede a apei prin canalele subterane. Anderson, Reconery of Jerusalem, pag. 196. Insuși cuvântul Vitedza însamnă în evreește „Casa milostivirei", probabil de aceea, că aicea a fost făcut un azil pentru bolnavi.

uite a le depune din mâna sa la sosirea sâmbetei. Fiecare trebue să controleze cu grijă buzunarele sale în acest timp, ca să nu rămână nimic de așa fel, cu ce este interzis a eși în ziua sâmbetei[1]. Mai mult încă, că nu se puteau purta sarcini reale, care alcătuiau o povară; după tâlcuirea rabinilor fariseiști nu se puteau duce sâmbăta chiar nici cisme cu cue sau petece, de oare ce și cuile, și petecul alcătuesc o „povară“. De aceea rabinilor le era interzis să poarte cisme cu petece, ca nu cumva din cauza uitării, ei să violeze din pricina asta sfințenia sâmbetei, care, după părerea lor, se respecta de toată lumea, așa că însuși îngerul Domnului niciodată nu turbura apa sâmbăta în Vitezda. Față cu asemenea păreri nu-i de mirare, că fariseii și cărturarii nu întârziară să observe slăbănogului, ce nelegiuire a săvârșit purtând asemenea povară, ca mizerul său pat. Dar fericitul nu-i era de acești cazuiști, și le răspunse îndrăzneț: „Celce m'a făcut sănătos, Acela mi-a zis: ia-ți patul și mergi!“ Cuprinși de nedumerire, cine ar fi putut să fie acest îndrăzneț violator al sâmbetei, legiștii, iarăși ne dând nici o atențiune asupra miraculoasei vindecări, îl întreabă: „Cine-i acel om, care ți-a zis: ia-ți patul și mergi? adecă a dat o poruncă ilegală, pentru care el poate fi supus judecății și pedepsei. Persoana lui Iisus Hristos evidend era încă așa de puțin cunoscută în împrejurimile Ierusalimului, sau omul acesta cu așa indiferență tâmpă s'a referit către Dânsul, când El a grăit cu el la început, încât în realitate nici n'a știut, cine a fost binefăcătorul lui. Dar a aflat în curând după aceea. Istorisirea a descoperit într'însul o trăsătură atrăgătoare. După câtva timp îl întâlnim deja în templu, unde venise să dea mulțămită lui Dumnezeu pentru înoirea neașteptată și miraculoasă a tristei sale vieți. Acolo îl văzu Mântuitorul, care se adresă către dânsul cu simpla dar importanta prevenire: „Iată te-ai făcut sănătos, deacum să nu mai greșești, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău“. Evident omul acesta suportase o grea pocăință pentru niște păcate ale sale, ertarea cărora o primise el odată cu vindecarea. Dar el s'a arăta nevrednic de o binefacere așa de mare. Aflând cine e binefăcătorul său, el, pentruca să se apere pe sine de vina violării sămbetei. „se duse și spuse iudeilor, că celce l-a vindecat este Iisus. Aceasta le și trebui vrășmașilor Lui. Ei deja mai înainte și simțise periculoasă pentru dânșii

1) Chiar mâncare, după tâlcurea cărturarilor, se putea duce sâmbăta numai intr'o cantitate riguros determinată, din smochine uscate și miere, nu mai mult decât trebue pentru ungerea ranei bolnavului, așă nu mai multă decât pentru lecuirea ochilor bolnavi.

acea autoritate, cu care Prorocul cel din Nazaret încălca drepturile lor, cum se petrecuse cu izgonirea negustorilor din templu și numai depărtare lui repede în Galileea îi lipsi pe dânșii de putința, ca chiar atuncea să-L supună prigonirii; cum făcuse cu Ioan Botezătorul. Aflând acum despre apariția Lui din nou în Ierusalim și simțind, ce lovitură îndrăzneață va aplica El price-perei lor corupte a sâmbetei, ei nu întârziară a-L supune unei interogațiuni publice, ce drept are El să violeze sâmbata prin asemenea fapte ale sale. Dar cu acest prilej lor le-a fost dat să audă din partea Mântuitorului un răspuns, care prin puterea sa nebiruită doveditoare i-a expus într'o totală turburare. La întrebarea severă Hristos răspunse iudeilor: „Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez". In aceste cuvinte se cuprindea întregul spirit al învățăturii lui Hristos relativ de sâmbătă. Când Dumnezeu a terminat facerea lumii, atunci sâmbăta Lui n'a fost odihnă în senzul curmărei orcărei activități. El lucrează neîntrerupt, anume prin pronia Sa și prin harul său susținând toată făptura și restabilindu-o din cădere la o nouă viață duhovnicească. Și această bună lucrare Tatăl Ceresc a efectuat-o în curgerea întregei veșnicii, inclusiv și zilele de sâmbătă și anii sâmbătali. Și de oare ce cuvântul lui Dumnazeu este părtașul necontenit la activitatea înseși a lui Dumnezeu, apoi și El, întrupându-se pe pământ și luând chip de om, deasemenea lucrează această mare operă și pentru Dânsul se poate folosi și de ziua sâmbetei. Deci Fiul omenesc esta Domn și al Sâmbetei. Ba în genere sâmbata e așezată pentru om, iar nu omul pentru sâmbăta. Asemenea doveziri, expuse cu convingere plină de autoritate, aduse pe iudei într'o extremă agitație și indignare și ei, n'au avut putința să se ridice contra lor cu putere corespunzătoare de argumentație, recurgând la un mijloc mai simplu: „Și au început iudeii să prigonească pe Iisus, și căutau să-L ucidă pentru aceea, că El făcea astfel de lucruri sâmbata. Și încă și mai mult căutau să-L ucidă pentru aceea, că El nu numai deslega sâmbăta, ci și Tată al Său numea pe Dumnezeu, făcându-Se pe Sine întocmai ca Dumnezeu". Iar Mântuitorul între acestea se folosi de acest prilej ca să le arate vrednicia Sa mesianică, și ca prevenire pentru dânșii le arătă aceea, cum ei în orbirea lor au pierdut din vedere, că încă așa de curând a mărturisit pentru Dânsul un proroc așa de mare ca Ioan Botezătorul și această mărturie se afla în deplin acord cu Moise și cu toată Scriptura.

Dar ura, ce căzuse în inima căpeteniilor iudaice asupra pro-

rocului din Nazaret, nu le dădu putinţa să se pătrundă de senzul înalt al acestor dovezi, şi ei încă şi cu o mai mare perzistenţă se apucară să-L urmărească, ca să găsească prilej de o nouă violare a pravilelor părinteşti şi să aibă putinţă pentru un nou atac mai îndrăsneţ contra lui Hristos. Prilejul se prezenta curând[1]). Iisus părăsi Ierusalimul curând după terminarea sărbătorilor şi s'a îndreptat cu ucenicii Săi în direcţia Galileei; pe drum, care şerpuia prin nişte lanuri de orz, care dăduse către timpul acesta primele roade, pârga cărora se aducea jărtfă adoua zi de sărbătoare. De lege şi în genere de obiceu se îngăduia săracilor şi în genere călătorilor să rupă depe lângă drum spice pentru potolirea foamei[2]), şi ucenicii se folosiră de acest drept şi în adevăr rupeau spice, le frecau în palme şi le mâncau. Dar era sâmbătă. Vrăjmaşii neadormiţi imediat cu o bucurie răutăcioasă se folosiră de acest nouì prilej de călcare a sâmbetei. După tâlcuirea rabinilor învăţaţi ruperea spicelor se egala cu secerişul, frecarea lor în palme egala cu trieratul, şi pentru săvârşirea unor asemenea lucrări se rânduia uciderea cu pietre. După părerea lor aceasta era o straşnică crimă. In istorie sunt cunoscute cazuri, cum iudeii adevăraţi conveneau mai curând să moară de foame decât să violeze ziua sâmbetei. Un cârmaciu dintre iudei neluând în samă groaza morţii, refuză să se atingă de cârmă în timpul unei grozave furtuni îndată ce apuse soarele şi sosi sâmbăta. Iar aceşti galilieni îndrăsneţi cu Invăţătorul lor n'au putut să sufere câteva ceasuri de foame simplă şi violară obraznic sâmbăta cea sfântă. Folosindu-se de acest prilej, fariseii împresurară pe Iisus, cu bucurie răutăcioasă zicând: „Vezi ce fac aceştia"; ei fac sâmbata, ce nu trebue să facă!". Dar Mântuitorul cu pătrundere adevărată dumnezeească privind vicleşugul interlocutorilor făţarnici, imediat a păşit la apărarea ucenicilor Săi şi, iarăşi declarându-se pe Sine Domn al sâmbetei, aducând spre justificarea lor exemple din istoria biblică, care lămuri adevăratul sens al sâmbetei. „Oare voi n'aţi citit", — zise Mântuitorul către farisei şi către ucenicii cărturarilor, vădindu-i de lipsă de cunoştinţă a sfintei Scripturi, cu cunoaşterea căria se lăudau ei înainte poporului, „ce a făcut David, când a avut nevoe, şi a flămânzit el şi ceice erau cu dânsul? Cum a intrat el în casa lui Dumnezeu (în ziua sâmbetei) şi a mâncat pânile punerii înainte, care nu era

---

1) Apărarea ucenicilor, care rupeau spice sâmbăta. Mat. XII, 1-8; Marc. II, 23-28; Luca, 1-5.

2) Lev. XII, 10; Deuter. XXIV, 19-22; Evald, Altertümer, 248. Göttingen, 1866.

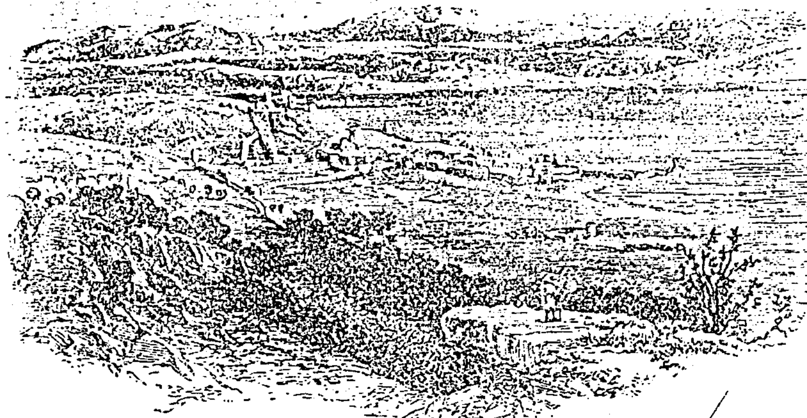
slobod să le mănânce nici el, nici celce erau cu dânsul, ci numai singuri preoţii"[1]). Dacă David, marele lor rege, drăgălaşul lor, sfântul lor, aşa de făţiş şi de strigător a violat litera legii şi totuşi n'a fost supus mustrării numai din pricina nevoei, atunci pentruce dară să se mustre ucenicii pentru o procedare nevino=vată în scopul de a=şi potoli foamea? Şi după acea, dacă proprii lor rabini au hotărât, „că nu este sâmbăta în templu[2]), că preoţii puteau să tae lemne, să facă foc şi să pue pe masă pânele abea atuncea coapte ale punerii înainte, să junghie animalele de jertfă să tae împrejur copiii, şi astfel violând în tot felul pravilele pri=mite de ei şi orbeşte îndeplinite relativ de sâmbăta, şi să le violeze după înseşi permisiunea legii (Numer. XXVIII, 9). Dacă se poate viola sămbăta pentru templu, apoi oare nu se poate ea viola pentru Celce=i mai mare decât templul? Dar urmărit de ei. Hristos este anume mai mare decât templu, şi ca Fiu al Omului este Domn al sâmbetei. Mai bine ar fi pentru ei, în locul păzirei unor asemenea mărunţişuri rabinice, să=şi amintească de marea sentinţă a prorocului, că mila e mai mare decât jertfa (Os. VI, 6); iubirea de oameni mai înaltă decât un ritual mort.

Pentru a arăta şi mai puternic fariseilor netemeinicia răutăţii lor asupra presupuşilor violatori ai sâmbetei, Mântuitorul în ace=iaşi zi se folosi de un nou prilej, ce i se prezentă în sinagoga celui mai apropiat oraş[3]). In sinagogă se afla un om, după tra=diţie petrar, care într'un caz nefericit a căpătat o rană, din care pricină i se uscase o mână; acesta rugă pe Hristos să=l vindece, ca să se izbăvească de amara nevoe de a cere milostenie. Despre prezenţa lui, precum deasemenea şi despre scopul lui, evident, ştiau toţi şi deaceea locurile principale le ocupau cărturarii şi fa=riseii, ochii răutăcioşi ai cărora erau îndreptaţi asupra lui Hristos în aşteptarea celor ce va face El, ca apoi să=l învinuiască. Sâm=băta, ca zi de odihnă, se considera nepermis nici chiar a recurge în genere la vre un ajutor medical. La durerea de dinţi se putea încă lua puţin oţet în gură, dar cu condiţie de a=l înghiţi, iar nu a=l arunca jos. Deasemenea la boala de gât se putea spăla gâtul cu ulei, dar iarăşi nu altmintrelea, decât cu obligaţia a=l înghiţi. Se considera de asemenea a şterge buzele cu ceva pen=tru lecuirea lor, deşi nici rabinii nu aveau nimica contra acestei „ocupaţii", dacă ea se făcea în scopul de a da prospeţime şi

1) Marc. II 25, 26. 1 Reg. XXI, 1-6. Vazi Istoria Biblică, V. T. tom. II. p. 134.
2) Maimonides, in Nork, Rabin Quellen, 70.
3) Vindecarea celui cu mâna uscată Mat. XII, 9-14; Marc. III, 1-5; Luc. VI. 6-11.

răspirație aromatică. Nici un fel de cataplasme nu se propunea a se face pentru vindecarea a vre unora din membrele trupului, ba severa școală a lui Șemaia ajunse cu legismele sale chiar până acolo, că interzicea sâmbăta a da bolnavilor mângâere sau a vizita pe cei amărâți. Se înțelege după unele ca acestea, cu ce atențiune încordată urmăreau cărturarii și fariseii acum, ce se va apuca să facă Invățătorul galileian relativ de cel cu mâna uscată. Dar Hristos nu-i lăsă mult în nedumerire. La început El perunci omului cu mâna uscată să iasă și să stea în mijloc; după aceea propuse rezolvirea propriei lor conștiințe întrebarea, care era la mintea lor, numai punându-o așa, ca să le arate adevărata ei importanță, întrebă El: „trebue oare sâmbăta a face bine sau rău? A mântui suflet (cum fac Eu) sau a pierde (cum cugetați voi în sufletele voastre)? La această întrebare era posibil numai un sângur răspuns, dar ei se adunase aicea, evident, nu ca să caute dreptatea sau să o vorbească. Singurul scop al lor, ca să urmărească ce va face El, ca să-și fundeze pe aceasta acuzația publică în fața sinedriului sau cel puțin să-l pecetluiască cu vre o pată rușinoasă a călcărei sâmbetei. De aceea ei răspunseră la întrebarea pusă de El prin o tăcere absolută și ezitantă. Dar Hristos nu voi să le îngădue să evite condamnarea propriei lor conștiințe, și deaceea spre justificarea Sa aduse un exemplu din practica lor obișnuită, care-i puse cu totul în neputință să răspundă la această întrebare. „Care din voi, întrebă El, având o singură oae, dacă ea în ziua sâmbetei va cădea într'o groapă, nu o va lua și nu o va scoate? Dar cu cât e mai bun omul decât oaia?" Dovada era de neînfrânt și însuși exemplul nu putea fi tăgăduit. Hristos privi cu mânie asupra lor; sfânta indignare ardea în inima Lui, strălucea pe fața Lui, înviora mișcările Lui, răsuna în glasul Său, când El încetișor cuprinse cu ochii Săi toată această adunare de persoane stăpânită de o îndărătnicie răutăcioasă, mustrându-le pentru răutatea și josnicia lor, pentru ignoranța și trufia lor; și după aceea, potolind acest sentiment amar și puternic, El se întoarse să săvârșască fapta de milă și zise omului: „Intinde-ți mâna ta", și spre marea mirare a tuturor celor de față, acela o întinse, și deveni ea sănătoasă, ca și cealaltă. Și astfel Hristos iară uimi pe vrășmașii Săi, și nu numai cu dovezi cu cuvântul, ci și cu fapte de mare milostivire, care servi pentru o nouă slavă a lui Mesia.

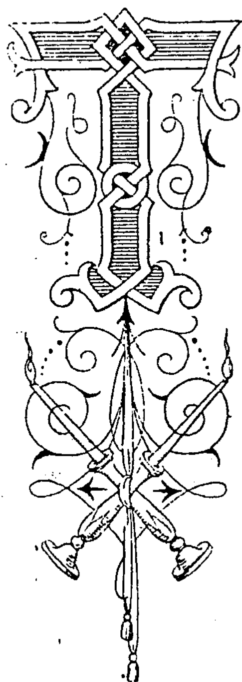

Țărmurile Mărei Galileei.

CAPITOLUL XXI.

INTOARCEREA IN GALILEEA ȘI ALEGEREA CELOR DOISPREZECE APOSTOLI.

oate evenimentele acestea arătau, că în Iudeea nu era încă posibilitate pentru propoveduirea neîmpedecată a Evangheliei, și Hristos iar se depărtă în Galileea, spre țărmurile iubitului Său lac al Genisaretului, și acolo, departe, de sălbătăcia furioasă a partizanilor orbi ai testamentului ce-și trăise traiul, El păși la expunerea detailată a principiilor Noului Testament cu deosebirile lor de principiile celui Vechiu. Dar pentruca noua propoveduire să nu rămână glas ce strigă în pustie, trebuia ca formal să alcătuiască un cerc ales de următori, care, renunțând la tot trecutul, trebuiau să se consacre în întregime Noului Testament și să servească drept acel grăunte, din care trebuia să crească arborele omenirei Noului Testament. Hristos mai înainte de toate a și făcut așa (Marc. III, 13—19; Luc. VI, 12—16).

In acest timp după Mântuitorul deja umbla poporul necontenit, care era însetat de a asculta cuvântul Lui dumnezeesc și

de a se folosi de minunile Lui. Obosit de propoveduire, Mântuitorul se depărtă în singurătate și pe unul din munți petrecu noaptea în rugăciune. Educat între munții care împresura Nazaretul, El totdeauna a iubit singurătatea lor, aerul lor curat și cerul deschis, care vădit îl aducea mai aproape de Tatăl Său ceresc. Nu se știe, ce anume munte a fost acesta. Poate unul din aceia, de pe care se deschide o minunată vedere asupra mărei Galileei, acel „ochiu limpede a țării sfinte", în care noaptea ard ca niște focuri minunate stelele luxosului ceriu de miază zi. Acolo în comunicare tainică cu Tatăl Său, s'a și pregătit El pentru marele eveniment de adouazi. Și iată când s'a luminat de ziuă, Hristos a chemat la Sine pe cei mai devotați următori și din ei a ales doisprezece ucenici, care din acest timp au trebuit să devină nu simpli următori ai lui Hristos, cum fusese ei până acuma, ci apostolii Lui, adecă trimiși, care au luat asupra lor îndatorirea nu numai să primească, ci să și răspândească noua învățătură. El i-a ales în număr de doisprezece, așa că poporul ales al Noului Testament, asemenea poporului Vechiului Testament, să aibă deasemenea doisprezece protopărinți duhovnicești sau patriarhi. Toți acești doisprezece aleși erau izrailteni curați, nu păgâni sau prozeliți, de oare ce anume prin descendenții lui Avraam binecuvântarea Noului Testament trebuea să se răspândească asupra păgânilor, și pelângă aceasta nu din tribul lui Levi sau a preotului Aaron, de oarece Hristos a întemeiat cu totul o nouă preoție. La înseși alegere Mântuitorul negreșit a luat în considerație însușirile duhovnicești a celor aleși. El a ales nu bogați, cultivați sau din puternicii lumei acesteea, ci oamenii cei mai simplii, toată vrednicia cărora se cuprindea în sufletul lor curat și nestricat prin nici un fel de influență false și în inima nevătămată, care prezenta terenul îndămânos pentru sămănarea evangheliei celei nouă. Hristos văzu că regenerarea duhovnicească a omenirii trebuia să iasă din clasele de jos (Mat. XI, 25). El știa că clasele culte ale poporului, rabinii și preoții, târâți de științele lor omenești, denaturase ideea despre cele cerești și erau pătrunse de prevenire față de toate ce trecea peste hotarele savantlâcului lor mărunt și a legismului lor mort, și de aceea dela dânșii nu se putea nădăjdui nici chiar în genere simpatia pentru noua învățătură duhovnicească, și cu atât mai puțin se puteau face ei purtătorii și propoveduitorii dumnezeescului adevăr a nouei revelațiuni. Oamenii simplii și neînvățați, necunoscători ai cazuisticei moarte a școlilor rabinice erau liberi de rătăcirile lor și cu

senzul lor sănătos și nemijlocit puteau mai repede să-și însușască marele adevăruri ale împărăției lui Dumnezeu. Cu toate acestea dacă alegerea ar fi fost mai mare și mai largă, atunci pentru apostolat în noua împărăție s'ar fi putut dovedi destoinic și cineva din reprezentanții eruditiunii poporului. Alegând inima bună, Hristos n'a respins nici mintea luminată, și istoriei îi este cunoscut, ce importanță enormă pentru răspândirea creștinismului a avut mintea luminată și profundă, cum a fost mintea tarsianului Pavel, chemat în urmă la apostolat de însuși Hristos, deși din înălțimea tronului Său ceresc.

In alegerea apostolilor, El n'a dat importanță nici împrejurărilor situației lor trecute, nici părerilor lor politice, pentrucă printre dânși s'au învrednicit dumnezeești chemări pe de o parte un vameș dispreţuit de toţi, care și-a înjosit vrednicia sa de levit prin slujirea sa poporului robitor, iar pe de altă parte, omul, care aparținea partidului vrășmașilor neîmpăcați ai stăpânirei romane, adică ziloților, care considera drept cea mai înaltă datorie a lor să nu vâre sabia în teacă, până nu va fi lepădat jugul uricios al păgânilor. El nu le impuse ca condiție obligatorie celibatul, cum îl impune ca condiție de slujire lui Hristos biserica romană, stabilind pentru preoții săi celibatul impus. Fără îndoială se știe din Evanghelie, că cel mai văzut reprezentant a comunităței alese a apostolilor, Petru, a fost om familiar, avea femee și soacră, și o veche tradiție glăsuește, că oameni familiari mai erau și alți apostoli, afară de fiii lui Zavedeu și Toma. După origina sa, aceștia erau în majoritate locuitori de prin orașele și satele situate pe lângă marea Galileei. Nu mai puțin de șapte din cei doisprezece apostoli erau de obârșie din Capernaum sau din împrejurimile lui cele mai apropiate, ca Vitsaida, anume Petru și fratele său Andrei; cei doi fii ai lui Zevedeu — Iacov și Ioan, cei doi fii ai lui Alfeu — Iacov cel tânăr și Iuda, care obișnuit se numește, spre deosebire de celalalt Iuda a lui Levi, „om cu inimă bărbătească", sau Tadeu, adecă „viteaz". Din Capernaum deasemenea a eșit și Matei, care tot acolo era și vameș. Filip provenea din satul pescăresc Vitsaida, care deasemenea se afla în vecinătatea cea mai apropiată cu Capernaumul. Din ceilalți patru, Natanail sau Vartolomei se pogoară din Cana, situată nu departe de Nazaret, așa că de pe dealurile înconjurătoare ale acestui din urmă ea se vedea bine cu ochiul liber; iar ceilalți trei, exceptând doar pe unul, probabil erau tot de neam din satele învecinate, deși istorisirea evangelică nu determină exact

origina lor (Ioan, I, 44; XXI, 2). Ce se atinge de situaţia lor socială, apoi cel puţin trei din ei, şi anume Matei, ca unul ce ocupa funcţiunea cu venituri de adunător al dărilor, şi fiii lui Zevedeu, pescar înstărit, care trimitea o parte de peşte chiar la Ierusalim, se aflau mai mult sau mai puţin în situaţie materială asigurată; dar ceilalţi erau pescari simpli, care trăiau cu ce le dădea meseria lor neiscusită pe apele lacului lor natal. Se ştie, că Petru, după moartea şi învierea Invăţătorului său, iar s'a apucat de industria sa de mai înainte, şi unul din tablourile evangelice, care prezintă cum el cu totul gol târa mrejile sale (tablou, care se poate vedea şi astăzi pe acelaş lac), ne prezintă o luminoasă caracteristică a situaţiei acestor pescari, cărora li era dat să vâneze în mrejele lor toată lumea cea mai bună [1]).

Astfel era acest sobor ales de doisprezece ucenici fericiţi, care s'au învrednicit celei mai mari cinste de a fi însoţitorii şi prietenii permanenţi ai Dumnezeu-omului în timpul vieţii Lui pe pământ. Aceştia au fost acei fericiţi, cărora Fiul Dumnezeului Celui viu le deschis sufletul Său mai mult decât orcăruia dintre ceilalţi oameni şi, trăind împreună cu dânşii, i-a însufleţit cu propria sa râvnă pentru marea operă şi prin convorbirile Sale i-a pregătit succesorii şi moştenitorii slujirii Lui. Văzându-L şi ascultându-L necontenit, ei dobândiră experienţa vădită în viaţa dumnezeească – desăvârşită. In acele ispite şi reacţiuni, pe care ei a trebuit să le suporte în contactul cu Dânsul, devotamentul lor faţă de dumnezeescul lor Invăţător s'a supus acelui foc a toate

1) Catalogul apostolilor-il dau toţi evangheliştii, afară de Ioan, in locul căruia el se dă in cartea Faptelor Apostolilor, şi el se prezintă la dânşi in forma următoare:

La Mateiu, X, 2-4.	Marcu, III, 16-19.	Luca, VI, 14-16.	Fapt. I, 13.
1. Simon Petru.	Petru.	Petru.	Petru.
2. Andrei.	Iacov.	Andrei.	Iacov.
3. Iacov.	Ioan.	Iacov.	Ioan.
4. Ioan.	Andrei.	Ioan.	Andrei.
5. Filip.	Filip.	Filip.	Filip.
6. Vartolomei.	Vartolomei.	Vartolomei.	Toma.
7. Toma.	Mateiu.	Mateiu.	Vartolomei.
8. Mateiu.	Toma.	Toma.	Mateiu.
9. Iacov Alfeu.	Iacov Alfeu.	Iacov Alfeu.	Iacov Alfeu.
10. Levi.	Tadeu.	Simon Zilot.	Simon Zilot.
11. Simon.	Simon.	Iuda fratele lui Iacov	Iuda Iacov.
12. Iuda Iscariot	Iuda Iscariot	Iuda Iscariot	—.

Nu se poate să nu observăm cu acest prilej, că toate aceste liste sunt alcătuite după un plan determinat, şi se împart în trei grupe, din care fiecare se începe cu una şi aceaşi persoană, deşi in raport cu celelalte persoane listele se deosebesc unele de altele in succesiunea lor. In capul acestor grupe se află Petru, Filip şi Iacov al lui Alfeu. Listele se încheie deasemenea cu una şi aceeaşi persoană la toţi evangheliştii, afară de cartea Faptelor sf. Apostoli.

curățitor și întăritor, care în fine, arzând într'înșii orce egoism și josnicie, i-a făcut cu totul vrednici pentru săvârșirea acestei mari opere, la care fuseseră ei chiemați, anume vrednici să continue predica mântuirii și să repete semnele și minunile Domnului lor ca dovadă a împuternicirii lor dumnezeești.

Toți cei doisprezece apostoli au fost aleși de Iisus Hristos, dar chiar și din această comunitate trei, anume Petru, Iacov și Ioan, s'au învrednicit de cea mai înaltă cinste de a aparținea celui mai apropiat cerc a celor mai aleși prieteni și următori ai Lui. Numai lor singuri le-a fost îngăduit să asiste împreună cu Hristos la astfel de evenimente mărețe, ca învierea fiicei lui Iair, schimbarea la fată și la rugăciunea de dinaintea morții în grădina Ghetsimani.

Cel mai văzut și mai însemnat din ei era Petru, care în toate cataloagele apostolilor este primul. Acesta era curat galilian, activ și înflăcărat, care câteodată lucra chiar fără judecarea suficientă a impulziunii. Fiind om cu o inimă înflăcărată și cu un duh entuziast, el se distingea și de laturile puternice și totodată și de cele slabe ale unei asemenea naturi. El totdeauna apărea pe primul plan, când trebuia să acționeze sau să vorbească în numele confraților săi, dar nu era perzistent în acțiunile și sentimentele sale; El cel dintâiu a tras sabia spre apărarea Invățătorului său, dar deasemenea tot cel dintâiu s'a lepădat de Dânsul. Când după înviere Hristos S'a arătat ucenicilor Săi la marea Galileei, atunci primul L-a cunoscut Ioan, dar Petru în schimb cu obișnuitul său elan s'a aruncat din barcă în mare și primul a căzut la picioarele lui Hristos. El totdeauna activa sub impresia momentană, așa încât câteodată din pricina necugetării actului său atrase asupra sa reproș din partea lui Hristos. Dar cu toată această nestatornicie, natura lui era profundă și puternică. Deși sub influența clipei el chiar de trei ori s'a lepădat de Hristos, dar a fost deajuns o căutătură de reproș din partea învățătorului suferind și Petru tot s'a prefăcut în pocăință: el nu numai prin cuvinte amară deplânsă căderea sa, dar, după cum ne comunică tradiția, pocăința a devenit pentru dânsul nevoea de toate zilele pentru toată viața sa următoare: în fiecare noapte, în același ceas, care a fost martorul micimii sale de suflet al căderei, el neîntrerupt se scula din pat, ca să se roage de ertare. Deaceea, cu toate acele oscilațiuni, Hristos avea în persoana lui Petru apostolul, care cu toată ființa sa era devotat Invățătorului și Domnului său, care primul L'a mărturisit pe El de Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu.

De alt caracter erau ceilalţi doi prea aleşi ucenici: Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu. Ei complectau ceeace lipsea lui Petru. Distingându-se prin rapida dispoziţiune de a-şi impropia noua învăţătură şi cu entuziasm întrupându-o în viaţa lor, ei manifestau acelaşi profund devotament către Invăţătorul lor, ca şi Petru, căzând cu acest prilej chiar în extremitatea unilaterală, care, de exemplu, ei căutau să dobândească întâetatea în împărăţia Domnului lor. După caracterul lor, care nu suferea contra acţiune şi înflăcărându-se repede de el, ei după dreptate căpătară dela Invăţătorul lor renumita poreclă de „fiii tunetului". Pentru râvna lor pentru izbânda operei predicatoriale a lui Hristos, ei erau gata să pogoare foc din ceriu pentru nimicirea unui sat neospitalier şi voiau să facă să tacă pe un necunoscut lucrător, care vorbea în numele lui Hristos, neaparţinând numărului celor doisprezece. Soarta acestor doi fraţi a fost diferită. Lui Iacov i-a fost dat ca cel dintâiu să pătimească pentru Hristos, şi el este primul mucenic din soborul apostolilor, cel dintâiu din toţi părăsind cariera pământească. Pe de altă parte, Ioan a trăit mai mult decât toţi apostolii şi a încheiat cu sine veacul apostolic. La alegerea la apostolat acesta era cu totul tinerel, şi curăţenia inimii sale credincioase a şi fost cauza, că el a devenit favoritul deosebit a dumnezeescului său Invăţător: „ucenicul, pe care-l iubea Iisus". Deaceea din toţi cei doisprezece apostoli, el mai profund decât toţi se pătrunse de duhul Domnului său şi mai mult decât toţi a realizat în viaţa sa acest duh. Inchis în sine, contemplativ, duios, el îşi întoarsă atenţiunea nu atât la faptele lui Hristos, decât la acele cuvinte, care erau revelaţia fiinţei sale interne. El cu toată fiinţa sa duhovnicească se dădu contemplării iubitoare a tainei acelei minunate vieţi, care trecuse pe dinaintea lui. In evanghelia sa deaceea el ne-a dat chipul naturei superioare a Domnului nostru, şi acest chip e de aşa fel, că pe el nu-l putea da decât anume un om, pentru care Hristos era totul în toate.

Despre ceilalţi apostoli avem numai informaţiuni scurte şi fragmentare. Fratele lui Petru, Andrei, în contrast cu vestitul său frate, ocupă în istorisirea evanghelică un loc foarte modest, aşa că după chiemare despre dânsul aproape nu se mai pomeneşte deloc în cursul întregei sale vieţi următoare. Cu toate acestea lui îi aparţine marea cinste, că anume el cel dintâiu a primit chiemarea dela Hristos şi primul a salutat într'însul pe Mesia lui Israil. Ocupând un loc puţin evident, el totuşi s'a dovedit propoveduitor vrednic al Evangheliei şi cu sfânta vestire despre Hristos a cutrierat multe

țări, pătrunzând și în depărtatul nord, trecând prin Dacia și ajungând să înfingă crucea mântuirii în munții Chievului și chiar la întunecoasele țărmuri Nevo [1]). Filip după tradiție, a fost căruțaș și purta împreună cu Andrei nume grecesc, care a putut fi dat lui sau în cinstea regelui domnitor Irod Filip, sau chiar i-a putut fi dat lui ca o poreclă mai târziu dată ca dovadă a „iubirii lui de cai" [2]). Intru cât el apare în istoria evangelică el era om cu suflet răspunzător la tot lucrul bun, așa că el cunoscându-se cu Hristos, socoti de datoria sa morală să aducă la Hristos și pe prietenul său Natanail. Inpreună cu asta, în caracterul său era un atât entuziasm, pecât pozitivism practic, și anume el a calculat câte pâini ar trebui, ca să se hrănească patru mii de oameni. Dar anume acest practicism nu i-a dat lui putința să pătrundă câteodată în adâncimea lucrurilor, și anume lui îi aparține întrebarea naivă, care a provocat mustrarea lui Hristos, și anume: „Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl, și ne va ajunge nouă (Ioan, XIV, 8-9). De oare ce anume lui și lui Andrei se adresară grecii, care doreau să vorbească cu Hristos, apoi de aicea se poate conchide, că el cunoștea limba greacă, pe care a putut-o învăța în astfel de orașe mari, ca Tiberiada și Capernaum, unde el s'a putut ocupa cu industria sa. Prietenul lui Filip, Natanail sau Vartolomeiu, după tradiție, era grădinar, și el se distingea prin o așa neprefăcătorie sufletească și prin un suflet adânc și curat, care i-a adus din partea lui Hristos o deosebită laudă, ca cea următoare: „Iată cu adevărat israiltean, întru care nu este vicleșug".

Matei, chiemat la apostolat dela adunarea dărilor statului, singur în evanghelia sa pomenește de ocupația sa anterioară. Cu o renumită modestie el, în catalogul apostolilor citat de dânsul se pune pe sine mai jos de prietenul său Toma, pe când în cataloagele celorlalți evangheliști el e așezat mai sus de dânsul. Ca om în slujba romanilor pentru strângerea dărilor, el prin necesitate trebue să fi posedat un anumit grad de cultură, și deaicea devine perfect înțeles și natural acel fapt că anume el cel dintâiu din apostoli luă asupra sa marea problemă de a scrie viața și activitatea Mântuitorului Său, ceeace el a și realizat în evanghelia sa. Dacă judecăm după împrejurările chiemării sale la apostolat, când el imediat o rupse cu tot trecutul său și părăsi ocupația aducătoare de venit, ca să urmeze după neobișnuitul Invățător,

1) Vezi Acta et Martyrium S. Andreae Apost. la Migne, Patr. Grec, Vol. II.
2) Filip în grecește însamnă „iubitor de cai"

care apăruse în pământul lui Israil, apoi, evident, acesta era un om cu un caracter hotărât, energic și nobil.

Ce se atinge de Toma sau Gemenele, care stă în catalog alăturea cu dânsul, apoi persoana lui cu destulă claritate se caracterizază de trei împrejurări, păstrate în istorisirea evanghelică. Distingându-se prin o deosebită seriozitate, Toma în același timp era târzielnic la credință. La fie care împrejurare dată, el lua în considerație toate dificultățile în legătură cu ea și totdeauna privea la lucruri din latura lor cea mai obscură, din care causă era înclinat să se dedee la desnădejde. Dar în schimb, dacă el se convingea de ceva sigur, atunci imediat se transforma și manifesta o credință bărbătească, limpede și entuziastă. Iubirea lui și devotamentul său către Invățătorul său era capabilă de orce abnegațiune eroică.

Următorul ales, Iacov Alfeu, așa numit cel mic [1]), fie din cauza staturei sale mărunte, sau din cauză, că el era mai tânăr decât Iacov, fiul lui Zevedeu.

Acest frate al lui Iuda era om de o natură perzistentă, cum se poate judeca după întrebarea, pusă de el Mântuitorului: „Doamne, ce-i că Tu vrei să Te arăți nouă și nu lumii?“ In această întrebare el a exprimat nedumerirea, în parte simțită și de ceilalți apostoli în chestiunea spiritualității împărăției lui Hristos. Lui i se părea, că Mesia, ca stăpânitor universal, trebuia neaparat, trebuia anume să se arate lumii prin oare care manifestări neobișnuite ale puterei și stăpânirii Sale, și această întrebare arată, că în această privință el nu era departe de părerile materiale asupra împărăției lui Hristos, manifestate de mama fiilor lui Zevedei Salomia în cunoscuta ei rugăminte despre întâetatea fiilor ei în această împărăție. Spre deosebire de alt Iuda [2]), și deasemenea în semn al firii sale impulsive el purta supranumele de a lui Levi sau Tadeu, ceeace însamnă, bărbătos, om care lucrează din toată inima [3]).

Dar te miri de nu era în soborul apostolilor pesonalitatea cea mai izbitoare Simon, numit la evangheliștii Mateiu și Marcu Cananitul, iar la evang. Luca Zilotul. Judecând după această poreclă, el aparținea acelei părți a chenaimilor și a ziloților, adecă

1) In evang. Matei, XV, 40 el se numește ὁ Μικρός, care epitet de obiceiu se dădea oamenilor mici de statură (Xenoph. Mem. I, 4 – 2; Iliada, V, 801). În alte cazuri de alt mintrelea acest epitet se dădea și oamenilor tineri, in senz de cel tânăr (Vezi Jud. VI, 15, unde Ghedeon vorbea despre sine, că el in casa tatălui său este mai tânăr. Le Camus, p. 425.

2) Ev. Ioan deosebește tăios aceste două persoane XIV, 22: „Iuda nu Iscarioteanul“.

3) Levi și Tadeu au aceași însemnare, in care caz primul derivă dela cuvântul evreesc Leb=inimă, și al doilea dela cuvântul tad=muncă. Acest apostol cu preferință era cunoscut după supranumele său, ca nu cumva prin numele său propriu să se reamintească omonimul său Iuda trădătorul.

„a râvnitorilor pentru lege“, care propoveduiau duşmănia neîmpăcată contra ori cărei stăpâniri străine, considerându-o incompatibilă cu chiemarea înaltă a poporului celui ales, şi nu numai propoveduiau, ci şi cu arma în mână se sculă contra ei, considerând această luptă sfântă. Astfel în soborul apostolilor, Hristos a împreunat elemente diferite până la uimire şi oare cum de neîmpăcat, membrii ai partidului zilotilor cu membrii companiei strângătorilor de dări, a furiosului apărător al neatârnărei naţionale cu apostatul, care a convenit să stea drept reprezentant formal al jugului străin. Şi pe lângă toate acestea, sub influenţa câvântului dumnezeesc şi unii şi alţii, desbrăcând omul cel vechiu, s'au îmbrăcat în haina cea nouă a dreptăţii harului şi se contopiră într-o frăţime sinceră.

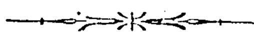
In fine ultimul în catalogul apostolilor se însamnă Iuda Iscarioteanul, însuşi numele căruia întunecă fondul luminos a istoriei evanghelice. Acesta a fost „om din Keriot“, un orăşel situat în tribul lui Iuda[1]) şi prin urmare singurul ucenic, ales nu din Galileea, ci din adevăraţii iudei. Toate ne arată, că acesta a fost om de o nemărginită iubire de sine şi interesat. Nu arare ori se întâmplă, că egoismul face pe cei mai reci oameni foarte sinceri către aceia, dela care ei aşteaptă vre un avantaj. După toată probabilitatea Iuda a urmat lui Hristos în vederea, că galilienii L-au întâmpinat pe' Dânsul cu entusiasm, din care pricină el a putut să nădăjduiască la curânda deschidere a împărăţiei lui Mesia cu bunurile neobişnuite şi miraculoase pentru fiecare iudeu, şi râvna sa pentru succesul mişcării mesianice a putut servi de temeiu suficient pentru alegerea lui în numărul celor doisprezece. Ba e posibil chiar, ca la început el să fi crezut sincer în mesianismul lui Hristos, deşi în înţeles simţual, grosier material a rabinilor iudei. Dar când calculele sale nu s'au justificat, egoismul dintr'insul a predominat toate impulziunile cele mai bune şi el a devenit trădător. Hristos negreşit a prevăzut natura lui rea, dar alegându-l în numărul celor doisprezece, prin înseşi aceasta a voit să-l aducă în atingere cu înseşi izvorul binelui, dându-i toată posibilitatea să se îndrepte şi să se regenereze.

1) Cuvântul Iscariot de obiceiu, il consideră alcătuit din 2 cuvinte: Iş = om şi Cheriot, un orăşel, pomenit de Iisus Navi XV, 25. Dealtmintrelea în această privinţă părerile sunt împărţite. Alţii văd în această poreclă o indicaţie la deosebirea situaţiei lui Iuda şi traduc cuvântul Iscariot prin cuvântul: „Om cu cingătoare de curea“, în care el, după obicelul oriental, putea să poarte punga obştească. Dacă însă această poreclă s'a dat lui abea după moarte, atunci ea ar fi putut însemna „omul împilării“ (Iş ascara) sau „omul minciunii“ (Iş şe cher). Vezi Le Camus, p. 427.

Dar deși nefericitul ucenic nu s'a folosit de acest dar a îndurărei supreme, totuși și prin înseși crima sa a contribuit la scopurile Dumnezeescului său Invățător. Deja după trădare el, chinuit de mustrarea conștiinții, dă mărturie răsunătoare, în favoarea Invățătorului său. Când chiar primul verhovnic din apostoli în momentul cel mai critic s'a lepădat de Hristos, declarând, că „nu știu pe omul acesta", Iuda vânzătorul chiar sub ochii autorităților a declarat, că el „a greșit vânzându-L, sânge nevinovat".

Astfel era alcătuirea soborului ales a celor mai deaproape următori și ucenici ai lui Hristos, care s'au învrednicit de mare cinste să fie succesorii și răspânditorii evangheliei pe pământ. De remarcat e, că acești oameni, aleși pentru un scop atât de înalt, nu erau persoane, remarcabile în oare care înțeles omenesc, și cronicile pământești au păstrat puține informații despre dânșii, așa că deja în veacul al doilea tradiția despre viața lor și despre activitatea lor se prezintă nu destul de clară și determinată. Aceștia nu erau oare care genii, numele cărora tronau printre popoară. Dar ei de bună samă și-au înplinit chemarea lor și fără oarecare zgomot extern și fără tunet au obținut rezultate, în fața căror pălesc cele mai zgomotoase întreprinderi a celor mai mari cuceritori, de oare ce acești necunoscuți pescari și vameși au biruit lumea, și biruința lor s'a dovedit veșnică. Dar înainte de a se face vânători de oameni, ucenicii noui aleși au trebuit să treacă încă o școală de educație harică sub conducerea dumnezeescului lor Invățător și numai această educație a putut să-i prefacă în adevărați apostoli. Și educația n'a fost ușoară. Luați din clasele cele mai obișnuite ale vieții particulare, unde interesele materiale înăbușau tot ce-i superior și duhovnicesc, ucenicii mult n'au putut să prețuiască deplin neobișnuita și înalta situație, la care fusese înălțați, nu putură nici chiar să priceapă adevăratul scop al slujirei Invățătorului lor. Deaceea vedem, ce muncă mare și cu adevărat grea a costat pe dumnezeescul lor Invățător, ca să ridice de pe ochii minții lor prejudiciile materiale și să deschidă înaintea lor adevărul curat. Impetrirea lor în vechile prejudicii nu ararea ori Ii pricinuia Lui grele amărăciuni sufletești și El esclama: „o neam necredincios până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?" (Marcu IX, 19). Acuși-acuși la diferite evenimente în viața Invățătorului lor, ei rămâneau într'o extremă nedumerire și evangheliștii adesa semnalează, întru cât apostolii nu pricepeau pe dumnezeescul lor Invățător, cât de insuficientă credință aveau, manifestau împetrirea inimii și ten-

dinţe spre interesele pământeşti, iar nu către cele duhovniceşti (Marc. IV, 13, 40; VI, 32; VIII. 17, 18, 21, 38; IX, 6, 19, 32, 34; X, 24, 32, 35; XII, 40). Dar toate aceste neajunsuri izvorau nu din fiinţa lor lăuntrică sau din inima lor, pentrucă ele erau bune şi sincere, ci din prejudiciile lipite de ei, şi deaceea, cu toată această slăbiciune pentru înţelegerea scopului suprem, ei în realitate erau adânc devotaţi Invăţătorului lor şi, după propria Sa declaraţiune, „rămâneau cu El în toate primejdiile, care a avut să le îndure El" (Luc. XII, 28), din care pricină El milostiv uita neajunsurile lor, ştiind, că dacă trupul lor era neputincios, apoi bun şi capabil către tot ce-i înalt rămăsese duhul lor cel nestricat. Deaceea El nu arare ori îi numea cu cele mai duioase şi iubitoare cuvinte, îi numea fraţii Săi, copiii, prietenii (Mat. XXV, 40; Ioan, XIII, 33; XV, 14, 15). Şi ucenicii văzând neobişnuita Lui iubire către dânşii, se sileau să pătrundă tot mai mult în înţelesul şi în înseşi duhul învăţăturii şi vieţii Lui şi încetul cu încetul se ridicară duhovniceşte şi se desăvârşau. Dar învăţătura Lui nu era astfel, cum era de obiceiu învăţătura rabinilor în raport cu ucenicii lor. Ei nu primeau dela Dânsul o povaţă directă, sistematică, ci învăţau indirect, ascultând de la El propoveduirea către popor, şi adresându-se Lui pentru lămuriri a câte ceva neînţeles de dânşii şi aceasta într'o convorbire particulară (Marc. VII, 17, 18; VIII, 5-37; IX, 19; X, 36). Dar mai cu samă era faptul, că înaintea lor se desfăşura întreaga lui viaţă, care era pentru dânşii educaţia cea mai înaltă şi uimitoare. Şi ei se absorbeau până întru atâta de această învăţătură şi de această pildă, că în prezenţa Invăţătorului uitau cu totul de persoana lor proprie, aşa că chiar la ucenicii evanghelişti în evangheliile lor nu sunt nici urme de semne ale persoanei lor. El singur umplea toată fiinţa lor, cugetarea lor şi inima lor, Şi aceasta avea pentru dânşii importanţă miraculos regeneratorie. După acei puţini ani, în cursul cărora ei au stat în binecuvântata comuniune cu Dânsul, mai aleş în singurătate între munţii natali şi pe malurile ezerului scump pentru dânşii, au respirat acelaşi aer cu Dânsul, au ascultat glasul Lui, au văzut viaţa Lui şi s'au minunat de lucrurile Lui miraculoase, ei s'au înoit cu totul în toată fiinţa lor şi după credinţa lor s'au ridicat mai presus de acei proroci şi regi ai Vechiului Testament din care mulţi ar fi dorit să vadă arătarea lui Mesia şi să audă dumnezeeasca Lui învăţătură, şi lor nu le-a fost dat aceasta (Luc. X, 24. Vezi Geikie, II, p. 50, 51).

„Priviți la crinii câmpului, cum cresc ei”.
Evanghelia dela Matei VI, 28.

CAPITOLUL XXII.

PREDICA DE PE MUNTE.

rin alegerea celor doisprezece apostoli, se semnalează unul din momentele decizive din slujirea publică a lui Hristos. Până acum El nu făcuse încă proclamarea deschisă a Noului Testament, în schimbul celui vechiu, deși deja în cazuri deosebite a arătat scopul slujirii Sale. Acum însă sosise timpul pentru proclamarea deschisă a adevărurilor Noului Testament, și Mântuitorul, având împrejurul Său ucenici și următori devotați, care luase asupra lor sarcina de a fi gata să fie tranpiratorii și prevestitorii adevărurilor împărăției cerurilor în mijlocul omenirii, nu zăbovi să descopere înaintea lor și înaintea poporului adunat toate tainele și comorile împărăției lui Dumnezeu întemeiată de Dânsul pe pământ. Aceasta a făcut-o El amănunțit în vestita predică de pe munte, care cuprinde în sine oare cum expunerea complectă a legii Noului Testament, spre deosebire de Vechiul Testament. Mântuitorul a rostit-o pe munte (din care causă ea se și numește astfel), și tradiția determinând mai exact

locul, ne indică muntele cunoscut sub denumirea de „Coarnele Hatiniene", care se află cale de două ceasuri dela Tiberiada. Acest munte cu cele două curmături sau așezări ale sale, care se ridică la 60 picioare deasupra văei ce le desparte, corespund foarte mult amărunțimilor istorisirii evanghelice. El se află nu departe de locul Galileei și nu prezintă nici o dificultate pentru urcarea la vârful lui, și încă fără a ajunge la vârful lui, se găsește un platouaș, care era îndămânos să se adune și să se așeze ascultătorii. Hristos însuși după obiceiul învățătorilor timpului Său, probabil, se așeză pe o stâncă mai înaltă, care-l da posibilitatea, ca dumnezeescul glas să se poarte pedeasupra mulțimii adunate, în mijlocul căria, chiar la picioarele Invățătorului ședeau apostolii noui aleși. Aceasta a fost semnificativa adunare a Bisericei lui Hristos ce se năștea. Ea a fost întru câtva asemenea cu adunarea Bisericii Vechiului Testament înaintea muntelui Sinai dar acolo nu numai oamenii, ci și toată natura tremura de grozava prezență a Dumnezeirei celei nevăzute; aicea însă se îngrămădeau chiar la picioarele lui Dumnezeu, Care se făcuse om și care revărsa cuvintele iubirii și ale milii în mijlocul naturii, care oarecum și ea înseși se entuziasma de vestea cea bună și se bucura așteptând și înseși propria sa izbăvire de blestămul ce o apăsa și pe ea din pricina omului. Dacă se presupune, că propoveduirea s'a început disdedimineață, atunci soarele cu razele sale oblice aurea toată localitatea înconjurătoare cu bogata sa podoabă și din munte se deschidea o minunată priveliște: la dreapta scânteia suprafața de oglindă a lacului cu viața ce se deștepta în orașul și satele de pe țărm, ce-l înconjurau, iar spre nord se ridica măreț după negura de dimineață uriașul Ermon, vârful înzepezit al căruia ardea în focuri de diferite culori în razele vii ale soarelui ce răsărea, și toată natura oare cum încremenise într'o tăcere pioasă, ca să asculte predica despre principiile împărăției lui Dumnezeu pe pământ.

Predica Sa Hristos a început-o cu determinarea acelora, care puteau să devină membrii ai nouei împărății și să se folosască de drepturile oferite pentru fericire.

In vechea lege a lui Moise, aparținerea la poporul ales al lui Iehova se condiționa de însușiri și semne trupești și în genere externe ale oamenilor, origina lor dela Avraam și de primirea de către ei a circomciziunei, și numai aceste calități dădeau dreptul la acele preferințe, care alcătuiau singura apartinență a împărăției lui Iehova. In noua împărăție, însușirile externe nu aveau

nici o importanţă şi totul se condiţionează de vrednicia internă a omului, care şi serveşte de izvor al fericirii. In acest senz mai întâiu de toate „ferice de cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor". Pentru a intra în împărăţia cerului, trebue să simţi sărăcia ta duhovnicească, depărtarea ta de desăvârşirea ta cea dela început duhovnicească, să simţi dorinţa de a atinge din nou această desăvârşire, şi atunci anume omul devine vrednic de ajutorul suprem, care-l ajută la atingerea acestui înalt scop. Aicea s'a vestit un principiu de viaţă cu totul nou deosebit de acela, de care s'a condus omenirea în lumea veche, când mândria duhovnicească a dus la conştiinţa bogăţiei sale duhovniceşti, şi totuşi această bogăţie, nu numai nu era adevărata bogăţie ci fiind cea mai jalnică sărăcie (cum aceasta s'a dovedit în urmă, Fapt. XVIII), în acelaşi timp a servit de pedică pentru dobândirea acelei adevărate bogăţii duhovniceşti, care s'a vestit de Hristos şi de apostolul Lui. Dar deîndată ce omul îşi dă seama de sărăcia lui duhovnicească şi pricepe cât de departe este el de destinaţia sa, atunci fără să vrea se întristează de această nevrednicie a sa, şi „ferice de ceice plâng astfel căci aceea se vor mângâia", adecă mai curând decât alţii vor primi acea „mângâere", pe care au aşteptat toţi cei adevărat credincioşi în Israil (Luc. II, 25). Dându-şi sama de nevrednicia şi curăţindu-se de păcat, omul devine blând şi semerit, şi „ferice de cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul". In lumea veche stăpâneau cei mândrii şi îndrăsneţi, făcând pământul moştenirea lor cu ajutorul silniciei, a focului şi săbiei; acum a venit vremea pentru domnia virtuţei smereniei, celei dispreţuite în vechime, şi anume ei îi aparţine moştenirea pământului. Sub domnia generală în vechime a principiului silniciei, dreptate sau adevărul rămânea adesa fără satisfacţie şi mulţi erau „flămânzi şi insetaţi de dreptate". Atuncea ei erau cei mai nefericiţi din oameni, iar acum „ei sunt fericiţi, că ei se vor sătura", de oare ce noua împărăţie va fi întruparea dreptăţii. Sub domnia dreptăţii trebue să domnească şi mila, căci mila şi dreptatea pare că ar fi două surori adevărate în sfera virtuţii, şi deaceea „ferice de cei milostivi, că aceia se vor milui". Dar pentru a ajunge la aceste virtuţi, omul trebue mai înainte de toate să-şi curăţe inima sa de tot ce-i păcătos, întunecat şi josnic, şi atunci el se va învrednici de o fericire de necugetat în Vechiul Testament: „Ferice de cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu". Atingând însă acest grad de desăvârşire, omul pierde orce motiv şi însuşire pentru duşmănie cu aproapele său, simte frăţia sa cu toţi oamenii şi va

tinde spre instaurarea păcii generale pe pământ. De aceea „fe-rice de făcătorii de pace, că aceia fii lui Dumnezeu se vor chie-ma“, adecă părtaşi acelei filiaţiuni, reprezentantul suprem al căria a fost Fiul lui Dumnezeu, Care a propoveduit-o şi care a venit să împace ceriul cu pământul, să împace pe om cu Dumnezeu. Lucrul instaurării păcei şi dreptăţii pe pământ, care a fost mii de ani întregi arena a tot felul de silnicii, ucideri de fraţi şi de nedreptăţi, şi ei, negreşit nu se poate să nu fi întimpinat împo-trivire din partea reprezentanţilor vechei împărăţii, şi ei vor pri-goni şi izgoni pe nouii propoveduitori, dar „ferice de cei izgo-niţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerului“. „Ferice de voi, a conchis Hristos, când vă va ocărî şi vă vor prigoni şi în tot felul vă vor grăi de rău pentru Mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că mare este plata voastră în ceruri: căci aşa au prigo-nit şi pe prorocii, care au fost înainte de voi[1]).

Ultimile cuvinte se refereau deja exclusiv la apostoli, ca pro-roci ai Noului Testament, şi Hristos după aceea se adresă către ei cu lămurire următoare a destinaţiei lor şi a situaţiei lor în lume. „Voi sunteţi sarea pământului, zise El către ei. Dacă însă sarea se va strica, perzindu-şi puterea (cum s'a văzut asta cu blocurile de sare dela marea Moartă), atunci cu ce o vei face sărată? Ea nu mai e bună de nimica, fără numai să se arunce afară, ca să se calce de oameni“ (cum s'a şi făcut asta cu sarea netrebnică împrejurul templului, unde ea s'a aruncat şi s'a îm-prăştiat pe coastele muntelui templului în loc de nisip, ca în timpul umed să poată umbla mai cu îndămânare preoţii şi po-porul). Dar apostolii „sunt mai mult decât sarea pământului. Ei „sunt lumina lumii“, care până atuncea se cufunda în întunerecul rătăcirilor religioase şi morale, şi deaceea ei trebue să sta în vede-derea tuturor, ca acel oraş, ce stătea pe vârful muntelui (Safed, care se vedea limpede din muntele fericirilor din pricina situaţiei sale înalte la 2650 picioare deasupra nivelului mărei, care din cauză anume a acestei situaţii nu se poate ascunde de vederile nimănui. Deasemenea, „aprinzând lumănarea, nu o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi ea luminează tuturor celor din casă. Aşa să lumi-neze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei văzând faptele voastre cele bune să proslăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri“ (Mat. V, 13—16).

Invăţătura aceasta n'a putut să nu uimească pe ascultători

1) Poruncile fericirilor, Mat. V, 3—12.

prin înălțimea ei obișnuită, și lor, celor deprinși cu învățătura lipsită de viață și înbâcsită a rabinilor, ea ușor putu să le pară cu totul nouă, ca oare cum distrugând vechea lege a lui Moise, pe care până acum se susținea toată viața poporului ales. Hristos deasemenea prinsese pe fața lor umbra acestei nedumeriri și a binevoit să o împrăștie. „Să nu socotiți, zise El, că am venit să stric legea sau prorocii (ca prevestitori înalți și lămuritori ai legii): n'am venit să stric, ci să plinesc". Legea trebue să se păstreze în toată puterea ei, până va fi împlinită toată, așa că călcătorul vre-unia din poruncile ei „mai mic se va chiema întru împărăția cerurilor; și din potrivă omul, care va păzi legea și va învăța să se păzască și de ceilalți oameni, va fi prea mărit în acea împărăție. Dar „Vă zic, dacă dreptatea voastră nu va întrece dreptatea cărturarilor și a fariseilor, atunci nu veți intra întru împărăția cerurilor" (Mat. V, 17—20). Râvnind la paza legii și lăudându-se cu dreptatea, acești învățători ai poporului în realitate pervertiră întreg senzul intern al legii. In mărunțișurile ritualelor, născocite de ei, ei observau severitatea neobișnuită, ca de exemplu în observarea hotărârilor pentru sâmbătă și curățenie. In ultima privință cei mai furioși fanatici ai fariseismului ajunseră chiar până la monstruoasa concluzie, că omul, care s'a atins de cartea legii sau a sf. Scripturi, devine necurat, de oare ce pergamentul sau pielea, pe care ea este scrisă, a putut să aparțină unui animal necurat, sau se asemăna cu trupul, atingerea de care după lege, întinează pe om. Și în acelaș timp acești dascăli călcau îndrăsneț ori ce dreptate adevărată, care se cuprindea în paza înaltelor principii ale legii. Pentru a lămuri mai clar ideea Sa, Hristos prezentă o serie întreagă de comparații ale legii Vechiului Testament în tâlcuirea ei din partea cărturarilor și fariseilor cu principiile înalte ale împărăției Noului Testament [1].

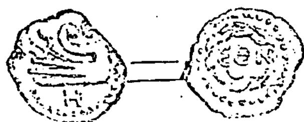
„Ați auzit, că a zis celor vechi: să nu ucizi; cine însă ucide, este supus judecății" (Eș. XX, 13 „să nu ucizi"). Cărturarii și fariseii răstălmăciră această lege în înțelesul ei literal, îngust a omuciderei; dar în noua împărăție legea aceasta a căpătat un înțeles mai larg și mai profund și-și răspândește acțiunea sa chiar asupra mâniei fără de veste și zadarnice, care poate să devie izvorul mâniei cu consecințele ei pierzătoare și asupra orcăror expresii disprețuitoare și înjositoare pentru vrednicia de om, de felul lui raca sau nebunule [2].

---

1) Comparația dreptății fariseilor cu dreptatea lui Hristos. Mat. V, 21—47.

2) Raca — „nebunule" sau dacă derivă dela verbul evreesc raca e — a scuipa, a disprețui — „om disprețuit, josnic". Acesta e așa cuvânt, care se întrebuința în acele

In noua împărăție legea aceasta pedepsește deja nu numai mâna, care săvârșește uciderea, ci și inima, care nutrește oare care dușmănie, care poate să aducă roada peirei. Din causa aceasta chiar și darul adus pe jertfelnic lui Dumnezeu, nu poate fi primit, până ce inima nu se va elibera cu totul de orce rău. Deaceea trebue a evita orce neînțelegeri și certuri și a ne sili de împăcarea cât mai grabnică cu adevărul nostru, pentrucă sfada și neînțelegerea niciodată nu duc la bine, chiar și dacă la judecată lucrul cu pricina era deslegat în folosul celui ce o cere. „Adevărul îți grăesc, nu vei eși deacolo, până nu vei da și cel din urmă codrant“ [1]). După aceea „ați auzit, că s'a zis celor de demult: să nu faci desfrânare“ (Eș. XX, 14). Rabinii deasemenea au înțeles această lege în sens literal, afară de care admiteau tot felul de libertăți spre plăcerea trupului. Dar în legea nouei împărății păcatul iarăși se pedepsea în izvorul său, în inimă, și de ea se osândea însăși ideea despre ceva nelegiuit, înseși dorința trupească, înseși privirea la femee cu poftă, de oare ce omul, care s'a uitat la ea așa, „deja s'a desfrânat cu ea în inima sa“ [2]). ~ „Deasemenea s'a zis, că dacă cineva se desparte de femeea sa să-i dea carte de despărțire (Deut. XXIV, 1). Dreptatea fariseică se folosea de această lege cu capriciul cel mai nerușinat spre plăcerea trupului. Despărțenia se admitea în condițiile cele mai largi. „Dacă cineva, învățau cărturarii, văzând o femee mai frumoasă de cât nevasta sa, atunci el poate să dea drumul femeei sale și să se căsătorească cu această femeie“, și această

Codrantul roman.

---

cazuri, când omul voia să exprime cel mai extrem dispreț față de cineva“. Lightfoot, Horae hebr. II, 1091. O principesă, expusă la o tratare rea din partea bărbatului ei, îi striga acestuia: Raca, ego sum filia regis (ticălosule, eu sunt fiică de rege). Le Camus, II, p. 13. Un din cărțile rabinice din evul mediu (Sohar), evident, reproducând învățătura lui Hristos, zice: „Cine numește pe aproapele său raca, va fi aruncat în gheena“. Cuvântul gheena este prescurtarea numirii „Vâei Ghinom“ (Gei-Ghinom), unde se aduceau jertfe spurcate lui Moloh. Plânsul copiilor aduși jertfă și urâta idolatrie, ce se săvârșa aicea până la timpul regelui Iosia (4 Reg. XXIII, 10), o făcuse simbolul iadului, și această idee fu întărită și prin aceea, că mai târziu se ardeau aicea tot felul de necurățenii, din care cauză ea necontenit era plină de necurățenii.

1) Codrantul roman (Quadrans) a patra parte a unui Asaria.

2) La rabini se întâlnesc expresiuni, în aparență asămănătoare cu aceasta. Așa că după învățătura lor, a privi la piciorul femeei e tot una cu a te desfrâna cu dânsa. Dar între învățătura lui Hristos și învățătura cărturarilor este o deosebire nesfârșită. Acești din urmă cu obișnuitele lor mărunțișuri dau un senz grosolan chiar simplei întâlniri a privirii cu figura femeei, iar Hristos condamnă numai privirea cu poftă, cu gând rău. De aceea cărturarii și fariseii cu ochii plecați la pământ umblau, ca să nu se întâlnească cu privirea femeei, și Hristos vorbește descoperit cu samarineanca, iar între următorii săi permanenți erau și câteva femei. Vezi deasemenea convorbirea cu Marta și Maria, Luc. X, 38-43.

pravilă se întemeia pe textul legii lui Moise? Chiar şi un legist aşa de sever, ca vestitul Şamaia, se ţinea de părerea, că dacă femeea iesă pe uliţă fără acoperemântul obişnuit în răsărit pe faţă, atunci te poţi despărţi de dânsa pe acest temeiu. Şcoala altui legist vestit, Hilel, ajunse cu tâlcuirile sale până la lărgirea monstruasă a acestui principiu, şi anume admiţând, că dacă femeea pregăteşte rău prânzul pentru bărbatul său, dacă pune prea multă sare sau îl afumă, atunci el poate să se despartă de dânsa, ca şi cum ea ar fi lovită de oare care lepră trupească[1]). Din această cauză uşurinţa divorţurilor pintre iudei luă astfel de proporţii, încât ea alcătui obiectul turburărilor şi ticăloşiilor chiar şi pintre popoarele păgâne înconjurătoare, iar rabinii între acestea explicau cu trufie acest desmăţ ca un avantaj, dăruit numai lui Israil, şi nu şi altor popoară. Femeea despărţită astfel, imediat i se prezenta dreptul să se căsătorească iară, în care caz acest drept se exprima limpede pentru ea în acea carte de despărţenie, care se iscălea de martori despărţirii săvârşite a căsătoriei. O astfel de dominaţiune a trupului nu putea să aibă loc în noua împărăţie, şi Hristos a interpretat legea lui Moise în noul ei senz înalt: „iar Eu vă zic: cine se desparte de femeea sa, fără pricină de desfrânare, acela îi dă ei motiv de desfrânare; şi cine să căsătoreşte cu cea despărţită, acela face desfrânare" — „Deasemenea aţi auzit, că s'a zis celor de demult, să nu calci jurământul, ci să împlineşti înaintea Domnului jurămintele tale" (Lev. XIX, 12; Deut. XXIII, 21). Dreptatea fariseică şi aicea a găsit putinţă să calce legea sub aspectul împlinirei ei exacte. Ultima expresie ei au tâlcuit-o în acel înţeles, că numai acel jurământ este obligator, care a fost însoţit de o deosebită aducere de jertfă înaintea Domnului, şi, prin urmare, era posibil de călcat orce jurământ altul, dat fără această condiţie, ba unii chiar tâlcuiau, că orce jurământ se poate călca, dacă la aceasta nu s'a pomenit numele Domnului. Deaicea la Iudei, la comerţul lor şi înşelătoria în legătură cu dânsul, s'a desvoltat grozavul rău a depunerei jurământului cu chemarea ca martori a cerului şi a pământului, a Ierusalimului şi a capului propriu, — şi ceea ce era mai grozav, că toate jurămintele acestea în majoritatea lor nu se ţineau[2]). Deaceea trebuea să se curme asemenea rău. Insuşi jurământul după natura sa internă era martorul decăderei moralei şi a simţului de dreptate între oameni, de oare ce să fie

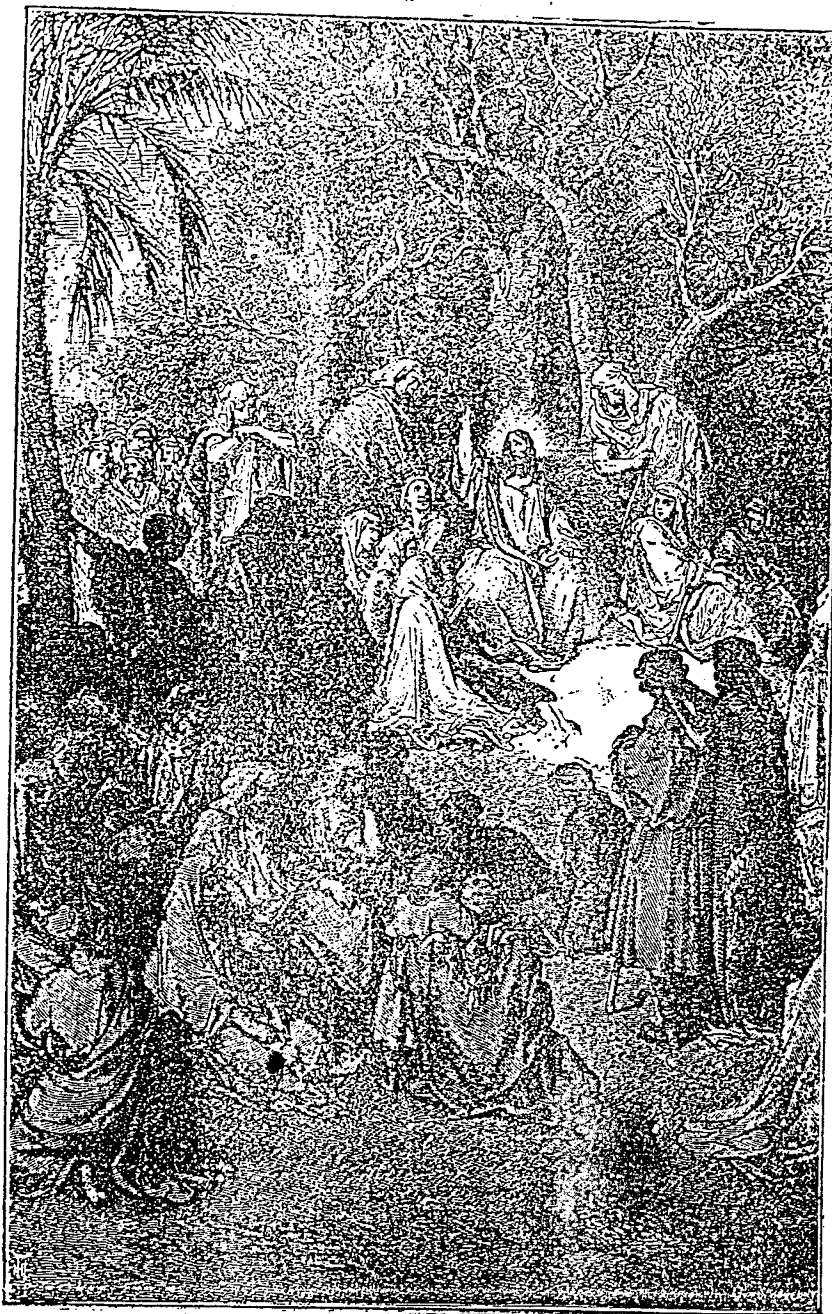
1) Lightfoot, Har. Hebr. II, 120-123.
2) Hor. Hebr. II, 127-128.

omul tot așa de nevicios și nevinovat, cum l-a creat Dumnezeu, n'ar exista nici jurământul, care presupune teama de călcarea cuvântului dat, apoi și tot felul de juräminte îngrijite s'ar fi dovedit de prisos. „Iară Eu vă spun: să nu te juri nicidecum. Ci să fie cuvântul vostru da da, și nu nu; și ce este mai mult decât atâta, de la cel rău este, de oare ce cu cât mai tare e jurământul, cu atât el presupune o mare posibilitate a călcării lui după șoapta tatălui celui dela început al minciunii [1]). Altele trebuiau să fie în împărăția Noului Testament și au început raporturile reciproce îngenere. „Voi ați auzit că s'a zis: ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte". In lumea veche în raporturile omenești domnea legea răsplătirei proporționate pentru ofensă, care decurgea prezența naturei umane inferioare a simțului de răzbunare. A răsplăti cu egal pentru egal se socotea și drept și demn de om. Această lege, după îndurarea și pogorământ către neputința naturei omenești, a fost recunoscută și în legislația lui Moise. „Ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vătămare pentru vătămare" (Eș. XXI, 21-25). Cei mai severi dintre cărturari înțelegeau această lege în exactitatea ei literală, iar alții găsiră posibil să mute aceste răsplătiri în bani și au prelucrat o întreagă sistemă de urmăriri bănești pentru ofensă și membre vătămate. Vătămarea mânei, piciorului sau a ochiului se prețuiau după valoarea lor la dobândirea mijloacelor de traiu. Urechea se prețuia diferit dela o jumătate de siclu până la 5 sau mai mulți siclii, potrivit cu situația persoanei, lovirea peste obraz costa 200 de zuzimi, iar lovitura pe ambi obraji îndoit. Pentru un smoc de păr smuls, pentru scuipătură, pentru luarea hainei de deasupra, pentru descoperirea capului unei femei se cerea pânăla 400 de zuzimi. Această târguială neobrăzată cu demnitatea omenească a luat proporții grozave în poporul iudeu și dreptatea supremă cerea curmarea unui așa rău.

Dar noua împărăție, ca una ce se întemeia pe principiile expuse mai sus, trebuia se prezinte încă ceva altmintrelea și să arate cu totul alt metod răsplătirii pentru răul pricinuit. „S'a zis: ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte. Iară Eu vă zic: nu te împotrivi răului; ci celui ce te va lovi peste obrazul drept, în-

1) Unii sectanți, ca Valdensii, Cvacherii, etc. (iar după dânșii și graful Tolstoi) pe acest temeiu neagă jurământul. Dar că această tâlcuire e falsă, se poate vedea deja din aceea, că însuși Hristos în momentul solemn întrebărei adresate Lui din partea arhiereului a adeverit întrebare cu jurământ a acestui din urmă deci zice: „tu ai zis" (Mat. XXVI, 64).

toarce-i și pe celălalt, și cine va vrea să se judece cu tine, ca să-ți ia haina, dă-i lui și camașa; și cine te va sili să mergi cu dânsul o stadie, mergi cu dânsul două". După legea Noului Testament nu numai se neagă legea recompensei deopotrivă, ci se

Predica de pe munte (Desen de Gustav Doré).

proclamă cu totul altă privire asupra raportului între bine și rău. In lumea veche împărăția aparținea păcatului și răul avea caracter victorios, așa că tot binele ca să-și susțină existența sa, trebuia să se împotrivească răului, să se lupte cu dânsul prin acțiuni

externe și interne, să se apere de influența lui distrugătoare. Așa a lucrat și însuși Dumnezeu, care pentru păstrarea binelui în lume, a nimicit cândva neamul omenesc corupt și supus răului, apoi și în viața următoare a ales persoane deosebite și un popor întreg, pe care i-a apărat de răul triumfător atât prin separarea lor din lumea păcătoasă, cât și mai ales prin legile, care au făcut pe acești aleși mai capabili pentru păstrarea binelui și apărându-i de incursiunea răului. Cu totul altmintrelea aveau să se statornicească raporturile între bine și rău în noua împărăție. Aicea răul a perdut orce biruință iadul pierdu boldul omorâtor, și din potrivă orce bine, primind un ajutor deosebit de sus, a devenit biruitor, a sosit împărăția binelui și a harului. Deaceea binele n'a mai avut nevoe să recurgă la mijloace externe pentru a se împotrivi răului. Binele, ca principiu triumfător, putea acum în întregime să se bizue pe puterea internă, dată lui, despre care trebuia să se sfărâme tot răul. Fie chiar ca răul pentru un timp să triumfe asupra binelui și să-l impileze; dar acest triumf va fi numai exterior, fantomatic și va trece repede biruit de bine, ba mai mult încă se va preface însuși în bine. Așa poporul de înaltă cultură, chiar expunându-se robiei din partea unei oarde sălbatece, curând arată superioritatea sa lăuntrică și constrânge chiar pe biruitori să se recunoască biruiți; sau încă un exemplu: un ghețar enorm, adus dela pol aduce frig chiar și în țările calde, dar răceala aceasta e numai vremelnic și ea dispare sub razele fierbinți a soarelui din sud, de care se topește și însuși ghețarul. Dar asemenea principiu comun, pentru plina sa realizare presupune comuniunea, cu totul pătrunsă de duhul nouei împărății, când în adevăr binele va deveni stihia vieții sociale. Câtă vreme însă omenirea n'a atins asemenea grad de desăvârșire, porunca de a nu ne împotrivi răului are importanță numai în înțeles de mărginire inerentă naturei omenești a simțului egoistic de răsplată pentru vătămarea adusă răului; așa că acolo, se violează nu drepturile personale, ci se calcă înseși dreptatea, împotrivirea răului se prezintă ca operă nu numa cu totul legală, ci și necesară. Insuși Hristos a exprimat un smerit reproș pentru lovitura dată Lui de sluga arhiereului peste obraz (Ioan, XVIII, 22—23), și ap. Pavel încă și în mai mare insistență a protestat contra tot unei asemenea jicniri (Fapt. XXIII, 3), arătând prin aceasta, că călcarea dreptății nu se poate îngădui, fără să aducă știrbire legii supreme, a dreptății dintre raporturile omenești. Apărându-se de nedreptate, omul se apără nu numai pe sine personal, ci și însuși dreptatea,

pe care a o apăra este sfânta sa datorie. De aici şi orce comunitate, faţă cu starea nedesăvârşită actuală a vieţii sale duhovnicească morală, are dreptul şi trebue să apere principiile aşternute în temelia vieţii sale, poate şi trebue să pedepsească pe criminali sau pe autorii răului şi astfel să susţină împărăţia binelui în lume, până ce ea înseşi va dobândi dominaţiunea absolută, când o astfel de apărare externă va deveni de prisos.

Că binele nu trebue să rămână în stare de suferinţă faţă de rău ci din potrivă trebue să tindă să-l biruiască cu puterea sa lăuntrică, e lămurită această comparaţie a legii lui Moise şi dreptatea rabinică cu legea Noului Testament. „Aţi auzit, că s'a zis: să iubeşti pe aproapele tău, şi să urăşti pe vrăşmaşul tău?“ [1]). Vechea omenire, în împotrivirea sa forţată răului, a întunecat pânăla extrem în conştiinţa sa ideea de frăţia universală omenească şi, mărginindu-o în cel mai restrâns cerc „ai aproapelor“, numai către aceşti din urmă se şi referea cu iubire, considerând pe toţi ceilalţi de vrăşmaşi, care se coosiderau imposibili să fie cuprinşi în alianţa frăţiei generale omeneşti. Aşa era chiar şi la cele mai culte popoară păgâne (la greci), care numai pe sine se considerau demne de chiemarea omenească, negând altora orce demnitate omenească şi referindu-se către ei cu dispreţ şi ură, ca şi către nişte barbari. Legislaţia lui Moise stătea în această privinţă mai sus decât toate celelalte şi tindea să treacă în conştiinţa poporului ideea frăţiei generale, rezervând şi celor de alt neam oare care drepturi în cazul de strămutare a lor pintre poporul ales. Intr'însa nu era sentinţele: „să urăşti pe vrăşmaşul tău“, aceasta e numai o tâlcuire rabinică sau o complectare a poruncii despre iubire către aproapele; dar şi înseşi posibilitatea unui asemenea adaos ne arată, ce idee generală era la baza raporturilor internaţionale a poporului ales [2]). Hristos acum propoveduea un adevăr cu totul nou şi ne mai auzit în lumea veche, care trebuia să schimbe cu desăvârşire părerile ce existase până atuncea. „Iară Eu vă zic: să iubiţi pe vrăşmaşii noştrii, să faceţi bine celor ce vă urăsc, şi vă rugaţi pentru ceice vă blestămă; şi pentru cei ce vă prigonesc“. Aicea nu numai se propovedueşte simplă neînpotrivire răului, ce se cere şi silinţa activă din partea

1) Levit. XIX, 18: „să nu-ţi răzbuni şi să nu ai răutate asupra fiilor poporului tău, ci să iubeşti pe aproapele tău, ca pe tine însuţi“.

2) „Dacă iudeul va vedea, că păgânul cade în mare“, zice Mamonide, exprimătorul fidel a contemplaţiunei iudaice, „apoi nu trebue nici decum să-l scoată, căci, este scris să nu te râdici contra sângelui aproapelui tău, dar acesta nu este aproapele tău“. Herzog. Realene. cr. Nachster, X, 185; Hor. Hebr. II, 134.

naturei morale în opera pacificărei raporturilor reciproce omenești. Oamenii se dușmănesc între dânșii din pricină că au uitat marele adevăr, că ei toți „sunt fiii unui tată ceresc, și adevărul acesta nu va fi în general recunoscut până atuncea, și înțeles de toți, până când oamenii se vor deosebi între ei în aproapele și în dușmani, și se vor considera în drept să se refere către unii cu sentimentul iubirii, iară cătră alții cu sentimentele de ură [1]). Fie deci ca membrii împărăției Noului Testament cei dintâiu să arate, că o asemenea împărăție e nenaturală și ucigătoare pentru omenire, de oare ce susține desbinarea și dușmănia între oameni, și atunci însuși vrășmașii vor ajunge la convingerea netemeiniciei urei, și toată omenirea va deveni o frățime unică și nedespărțită.

Omului se poate părea irealizabilă asemenea cerință. Dar să-și aducă el aminte, ca unul ce-i făcut după chipul și asămănarea lui Dumnezeu, că el după înseși natura sa e capabil pentru o perfecționare infinită. Prin cădere în păcat, el a pierdut o însemnată parte a asemănării sale cu Dumnezeu și a devenit robul stricăciunei; Acum i se dă o nouă putere de a restabili această asămânare cu Dumnezeu pierdute, și deci el să tindă spre dânsa. „Așa dar fiți desăvârșiți, cum e desăvârșit Tatăl Vostru cel ceresc (Mat. V, 48).

Astfel sunt temeiurile nouei împărății, vestite de Hristos. După expunerea lor, dumnezeescul Invățător a adaos încă vreo câteva indicațiuni speciale, decurgând deja din aceste principii de bază, și anume ca să prevină pe următorii Săi contra acelor abuzuri, prin care cărturarii contimporani și fariseii induceau în eroare pe poporul simplu. Prevenirea se atingea mai ales de împlinirea unor astfel de obligațiuni religioase, ca milostenia, rugăciune și post, precum și de raporturile particulare către cei deaproape.

Una din cele mai frumoase manifestări ale iubirii și compătimirii față de aproapele se prezintă milostenia, care ocupă locul principal printre dispozițiile legii Vechiului Testament. Dar ca virtute externă, ea, din cauza desvoltării ritualismului extrem și a fariseismului printre cărturarii contimporani, a devenit obiectul a numeroase abuzuri și mai ales a fațadei fațarnice față de oameni. „Pentru un Codrant, dat saracului, ziceau cărturarii iudei, omul

1) Ca o ciudată ilustrație a părerilor vechimii asupra raporturilor către dușmani poate servi sentința regelui spartan Cleonear, când i se reproșa odată călcarea jurământului față de neprieteni, atunci el răspunse liniștit că „zeii și oamenii consideră drept a pricinui vrășmașului rău prin orce mijloc". Plutarch Apophlegon. Lacon. Cleonem, III.

va prmi ceriul, și pe acest temeiu fariseii făcură milostenia unui din mijloacele cele mai dragi pentru a expune înaintea tuturor cucernicia lor și dreptul lor la împărăția cerurilor. Fudul de pretinsa sa cucernicie, fariseul, înainte de a da moneta saracului, intenționat o expunea la arătarea tuturor celor de față; înainte de a pune moneda în carhanaua templului, el tot cu acelaș scop o învârtea, și trimițând-o nevoiașului, el neapărat se silea să obțină, ca toți să vorbească de iubirea lui către saraci. Cu totul altmintrelea trebuia săvârșită milostenia. „Vedeți, învăța Hristos, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de dânșii, altmintrelea nu veți avea plată dela Tatăl vostru cel ceresc. Când faci milostenie, nu trâmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii prin sinagogi și pe ulițe, ca să-i laude oamenii. Adevărul vă grăesc: ei își iau deja plata lor. Iar tu când faci milostenie, să nu știe stânga ta, ce face dreapta, ca milostenia ta să fie în ascuns, și Tatăl tău, care vede în ascuns, să-ți răsplătească la arătare“ [1]). Din causa aceleiași înclinațiuni către legismul mecanic, însuși rugăciunea a fost anturată cu tot felul de pravile și prescripțiuni, care au prefăcut-o în mecanică, fără suflet. Erau exact prescrise ceasurile, cuprinsul și metodul rugăciunii. Fariseul riguros se ruga de câteva ori pe zi, și cu acest prilej fiecare se silea în tot felul, ca în ceasurile prescrise să se găsască undeva la răspântiile ulițelor, așa încât să fie văzuți de tot publicul cu filacteriile lor late și să-și arate neobișnuita lor nu ca pildă de evlavie, sau cu acest scop expusă în sinagogă, ca rugăciunea lor să poată fi văzută de credincioșii ce vin acolo ca exemplu. Pe lângă asta, ei nu se mulțumeau cu rugăciuni scurte, izvorâte din suflet, ci cu acelaș scop de fală le lungeau cu cereri trufașe și pline de laude. Nu așa trebue să fie rugăciunea adevăratului fiu al Tatălui ceresc. „Tu când te rogi, învață Hristos, nu fii ca fățărnicii, care iubesc prin sinagogi și pe la colțurile străzilor oprindu-se, se roagă, ca să se arate oamenilor. Adevărul vă grăesc, că ei deja își primesc plata lor. Tu însă, când te rogi, intră în camera ta, și încuind ușa ta, roagă-te Tatălui tău, Care este întru ascuns, și Tătăl tău, care întru ascuns vede îți va răsplăti la arătare. Iar când te rogi, nu vorbi multe, ca păgânii, căci ei socot, că în grăirea lor multă vor fi auziți. Nu vă asămănați lor, căci știe Tatăl vostru, de ce aveți voi trebuință înainte

1) Mat. VI, 1-4. De remarcat e, că și cei mai buni din păgâni ajunseră la ceeași convingere. De exemplu Cicerone zice: „Mie mi se pare mult mai de laudă tot ceeace se face fără fală și fără mărturie lăturalnică, și că nici o expoziție nu poate fi mai mare decât conștiința“ (Cicer. Tuscul, II, 20).

de a-l cere voi" (Mat. VI, 5-8). Pentru păgâni, zeii nu erau a toate văzători sau în permanenţă lângă oameni, şi cunoscători ai nevoilor lor. Ei câteodată puteau să rămână surzi, aşa că pentru trezirea atenţiunii lor era trebuinţă de măsuri neobişnuite; să strige tare şi să repete unele şi aceleaşi cereri[1]). Dar Tatăl nostru ceresc e necontenit aproape de noi şi ajunge o rugăciune sinceră către Dânsul, ca să ne audă. Aceasta, totuşi, nu însamnă, că cel ce se roagă să evite rugăciunile în locurile publice de cult, în biserici. Insuşi Hristos, cel ce a poruncit toate acestea, adesa, putem zice fără omitere, era prin sinagogi în timpul rugăciunii în mijlocul adunării şi a spus limpede, că unde câţiva oameni se adună în numele lui, prin urmare cu atât mai vârtos în biserică, ridicată în numele Lui, e şi El acolo în mijlocul celor ce se roagă. Invăţătura lui se referă numai la rugăciunea particulară, care în adevăr, ca să fie sinceră, trebue să se săvârşască nu la arătare, ci în taină.

„Deasemenea când postiţi, nu fiţi trişti ca făţărnicii, căci ei se arată cu feţele ppsomorâte, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărul vă grăesc, că deja îşi iau plata lor" (Mat. VI, 16). Astfel de făţarnici erau toţi fariseii. Afară de postul instituit de legea lui Moise din ziua milostivirii, fariseii au născocit o mulţime de posturi şi săptămânal posteau lunea şi joia. In timpul fiecărui post îşi presurau capul cu cenuşă, nu se spălau şi nu se ungeau cu uleiu, nu-şi peptănau bărbile, şi se îmbrăcau în zdrenţe, apăreau înaintea tuturor cu tot felul de semne de tristeţe şi amărăciune, care erau în întrebuinţare la doliu după morţi. Cărturarii, chiar prin regule deosebite, interziceau în acest timp rabinilor să-şi ungă faţa cu ulei, şi despre un renumit cărturar se povestea, că faţa lui totdeauna era neagră din pricina postului peste măsură. Toată nesinceritatea de felul acesta contraria inima dreaptă a lui Hsistos şi El porunci următorilor Săi: „iar tu când posteşti, ungeţi capul tău şi spală-ţi faţa, ca să te arăţi că posteşti nu oamenilor, ci Tatălui tău, care este întru ascuns, şi Tatăl tău, care vede cele ascunse, îţi va răsplăti la arătare" (Mat, VI, 17-18).

In loc de a se preda la post făţarnic, calculând să obţină slavă înaintea oamenilor, următorii lui Hristos trebuie să se silească în tot felul, ca să nu se ataşeze de bunurile lumii. In timp ce fariseii şi iudeii în genere, întregul senz al vieţii lor îl

1) Se ştie cu ce strigăte tâmpe se adresau către Baal sacrificatorii lui in prezenţa prorocului Ilie. Vezi Istoria Biblică tomul II, pag. 452 (originalul).

puneau anume în bunurile pământești, adunau comori și cu lăcomie tindeau spre îmbogățire. Mustrând acest viciu, Hristos poruncea: „Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică, și unde furii le scpă și le fură; ci vă adunați comori în ceriu, unde nici molia, nici rugina nu le va strică, și unde furii nu le sapă, nici le fură“. Căci doar dedându-se cu totul la adunarea de comori pământești, atunci aceasta însemnează a uita cele cerești. „Căci unde-i comoara voastră, acolo va fi și inima voastră“. Dar pentru ca inima să tindă spre cele cerești, trebue a avea lumina lăuntrică în suflet, ca mintea să poată să pătrundă adevărul în toată deplinătatea lui. Dacă mintea e întunecată, atunci și inima se abate dela Dumnezeu și dela adevăr. Mintea este tot astfel de luminător pentru suflet, cum ochiul este pentru trup. Deci după cum „dacă ochiul tău va fi curat, atunci tot trupul tău va fi luminat; dacă însă ochiul tău va fi rău, atunci tot trupul tău va fi întunecat“, așa și cu privire la suflet, dacă e luminată mintea, atunci luminat e și sufletul; dacă ii întunecată mintea, atunci se întunecă și sufletul, și în loc să tindă spre ceriu, dinde spre cele pământești (Mat. VI, 20-23).

Unii din cărturarii cei mai sinceri au recunoscut adevărul acestei învățături și au fost exemple, că unii și în adevăr le-au urmat exemplului lor în viață. Dar majoritatea, chiar dându-și sama de întreaga păcătoșie a atașamentului total de bunurile pământești, totuși nu puteau să biruiască în sine lăcomia, și deaceia socotea posibil să tindă deodată și către cele pământești și către cele cerești. Hristos mustră tăios această fățărnicie și duplicitate. „Nimene, spunea El, nu poate sluji la doi stăpâni, căci sau pe unul îl va urî și pe altul îl va iubi, sau de unul va îngriji, iar de altul nu va îngriji, nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona“.

„Deaceea vă spun: nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru, ce veți mânca și ce veți bea, nici pentru trupul vostru, cu ce vă veți îmbrăca. Sufletul nu e mai mare decât mâncare, și trupul decât haină,? Priviți la paserile ceriului: ele nu samănă, nici nu seceră, nici nu adună în grânare, și Tatăl vostru cel Ceresc le hrănește. Voi nu sunteți oare cu mult mai buni decât ele“? Da în realitate zadarnice sunt toate grijile și zbuciumurile omului, căci ele nu duc la scop. Cine, de exemplu, orcât s'ar îngriji el și orcât s'ar zbuciuma, poate să-și adaoge statului său macar o palmă sau un cot? „Și de haină la ce să vă îngrijiți? Priviți la crinii câmpului, cum cresc ei? Nu se ostenesc, nici nu torc, dar vă grăesc, că nici Solomon întru toată slava sa nu s'a îm-

brăcat așa, ca orcare din ei. Dacă însă pe iarba câmpului, care astăzi este, iar mâne va fi aruncată în foc [1]), Dumnezeu o îmbracă așa, cu cât mai vârtos pe voi, puțin credincioșilor? [2]). Deci nu vă îngrijorați și nu ziceți: ce vom mânca? sau ce vom bea? sau cu ce ne vom îmbrăca? Pentrucă toate acesta, păgânii le caută și pentrucă Tatăl vostru cel ceresc știe, că aveți nevoe de toate acestea. Căutați însă mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăoga vouă. Deci nu vă îngrijorați de ziua de mâne, căci ziua de mâne singură se va îngriji de ale sale. Ajunge fiecărei zile grija ei. (Mat. VI, 25—34). In această povață nu se încurajază deloc lenea și nepăsarea, care contează pe parazitism. Marele interpret al învățăturei creștine, ap. Pavel spune direct: cine nu muncește, acela nici să nu mănânce. Această povață însamnă numai, că următorii lui Hristos nu se cuvine să se cufunde cu totul în grijile pământești despre satisfacerea tuturor nevoilor simțuale, până la uitarea acelui mare adevăr, că noi suntem copiii Tatălui ceresc, și Pronia Lui cuprinde toată viața noastră prezentă până întru atâta, că în realitate ea se susține, nu propriu prin grijile noastre proprii, pe cât prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, deși noi adesa nici nu ne dăm sama de asta.

Impunând hotărârea referitoare la raporturile oamenilor către sine înseși, Hristos după aceea a impus hotărârea despre raportul către aproapele. Dacă în raport cu sine însuși dreptatea fariseică păcătuia prin atașarea extraordinară la bunurile pământești sensuale, chiar pânăla uitarea celor cerești, apoi în raport cu aproapele ei se distingeau prin o asprime extremă și prin o intoleranță la fel, prin părerea exclusivă și prin un dispreț trufaș, înclinată a judeca pe toți și pe toate din punctul de vedere îngust și fără inimă a moralei fariseice. Spre prevenirea următorilor Săi ca să nu cadă în acest păcat, Hristos a dat câteva sfaturi practice despre raportul cu aproapele, pline de dumnezeească înțelepciune și de prevedere. Indreptând povața sa mai ales contra trufiei fariseice, care priveau de sus tot ce nu intra sub măsura legalismului fariseic, Hristos zicea: „nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu ce judecată veți judeca, cu aceeași veți fi judecați, și cu ce măsură veți măsura, cu aceea vi se va măsura și vouă" (Mat. VII, 1 și 2). La aceasta, totuși, nu se poate socoti, că aicea se reproduce vechea lege a răsplătirei deopotrivă „ochiu pentru

1) Aluzie la aceea, că în Palestina iarba uscată servea pentru combustibil.

2) In talmud se spune: „cel care având pentru astăzi, zice: ce voi mânca mâne? nu are credință. Celce a făcut ziua, acela face și mâncarea pentru ea". Buxtorf. 2017.

ochiu", cum ar fi putut răstălmăci legiştii iudei. Deosebirea esenţială între această hotărâre a Noului Testament şi între aceea a Vechiului Testament se cuprinde în aceea, că după ultima răsplată echivalentă se proclama aicea pe pământ, unde ea sub influenţa patimilor păcătoase putea duce la tot felul de manifestări ale nedreptăţii; dimpotrivă hotărârea Noului Testament indică răsplătirea în altă viaţă mai bună, unde domneşte dreptatea şi adevărul veşnic, care nivelează ceeace e stricat pe pământ. Dar această dreptate veşnică, cum ochiul a toate văzător a lui Dumnezeu, întinde acţiunea sa a toate nivelatoare şi asupra raporturilor pământeşti, mustrând prin ajutorul glasului conştiinţei şi a dispoziţiunilor morale pretenţiunile făţarnice la păruta depărtare. De aceea, pentru a evita glasul ei mustrător, trebue a pătrunde cât mai repede în propria stare cu scopul îndreptării ei, decât a judeca pe alţii şi a-i mustra pentru defectele lor. Altmintrelea dreptatea veşnică poate să rostească grozava mustrare: „ce te uiţi la paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o vezi? Sau cum vei zice fratelui tău: lasă-mă să scot paiul din ochiul tău; dar iată în ochiul tău e o bârnă? [1]). Făţarnice, scoate mai întâiu bârna din ochiul tău, şi atunci vei vedea cum să scoţi paiul din ochiul tău" (Mat. VII, 3—5). Şi în adevăr, ce făţărnicie poate fi mai josnică şi mai greţoasă decât aceea, când omul dându-şi înfăţişarea de dreptate neînduplecată şi de moralitate neajunse, vădeşte la alţii cele mai mici neajunsuri, pe când el însuşi în acelaşi timp este dedat la cele mai uricioase păcate şi vicii? Ba se află stări şi mai rele, în care oamenii până întru atâta se împetresc, că cu nepăsarea şi deriziune se referă chiar către vestirea dreptăţei dumnezeeşti. In asemenea caz trebue a-i lăsa propriei lor soarte, pentrucă a te adresa la ei cu predică şi sfătuire ar însemna acelaşi lucru, cu „a da cele sfinte cânilor şi a arunca mărgăritarele înaintea porcilor, care pot numai să le calce cu picioarele lor, ba chiar, în furia sălbatecă, întorcându-se, să vă rupă" [2]).

Următorii lui Hristos au în faţă mare muncă şi sârguinţă, la săvârşirea cărora ei totdeauna vor avea nevoe de ajutorul de

---

1) Această expresie e luată dintr'un proverb iudeu actual. Vezi Buxtorf, 2080; Lightfoot, Horae Hebr. II, 158.

2) Mat. VII, 6. Porcii şi câinii totdeauna s'au considerat în răsărit animalele cele mai necurate. Oraşele în răsărit erau pline de câni fără stăpâni, care triau numai cu necurăţiile ce se aruncă în uliţă. Porcii sè creşteau numai de păgâni şi de locuitorii semipăgâni ai Palestinei şi câteodată erau aşa de sălbateci, încât prezintau un pericol şi pentru oameni.

sus. Fie numai ca ei să ceară cu stăruință acest ajutor, și el le va fi dat. „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide. Căci tot celui ce cere i se dă, și celce caută găsește și, celui ce bate i se deschide". Doară ei sunt copiii Tatălui ceresc, și El se poartă cu dânșii cu dragoste nesfârșită mai mare ca cum părinții pământești se poartă cu copiii lor pământești. Dar și in raporturile pământești sunt oare așa părinții, care, când fiul ar cere pâne, oare i-ar da piatră, sau când i-ar cere pește oare i-ar da șarpe, sau în loc de ou i-ar da scorpion [1])?. Astfel, dacă părinții obișnuiți, cu toată păcătoșia și stricăciunea naturei omenești, necontenit înclinată la rău, știu să de copiilor lor daruri bune, „Cu atât mai vârtos Tatăl vostru cel ceresc va da cele bune celor ce cer dela Dânsul" (Mat. VII, 7-11; Luc. XI, 12).

Hristos se apropiasă deja acum de sfârșitul expunerei esenței și obligațiilor împărăției Sale celei nouă și veșnice, și pentru ca încă și mai puternic să imprime în sufletul următorilor săi tot duhul legislațiunii Noului Testament, El exprimă aceasta într'o frază a toate cuprinzătoare: „Deci, întru toate, cum voiți să se poarte cu voi oamenii, așa să vă purtați și voi cu dânșii, căci în aceasta se cuprinde legea și prorocii" (Mat. VII, 12). Legea lui Moise poruncea: „Să iubești pe aproapele tău, ca pe tine însuți" (Lev, XIX, 18), dar prin aproapele înțelegea numai pe evreu și pe prozelit și din potrivă în raport cu toți, cari nu intrau în alcătuirea poporului ales, poruncea dușmănie neîmpăcată, războiu nimicitor. Astfel cea mai măreață dispoziție a lui Moise, după exteriorul său, avea importanță numai a cunoscute pravile referitoare raporturilor poporului ales către propriii săi membrii, și perduse senzul său în aplicarea către omenire. Hristos acum scoase această lege din esclusivismul său național și o ridică la gradul de lege generală omenească, proclamând pe toți oamenii de egali între ei, ca copii a unui singur Părinte ceresc. Această normă de aur in anumite aluziuni s'a exprimat deja și mai înainte. Ea se întâlnește la Socrate, Menandru și chiar în scrierile vechilor înțelepți chineji [2]). Filon citează o veche sentință

1) Toate aceste comparații sunt luate direct din viața de toate zilele a Palestinii. Pânea și peștele alcătuesc acolo lucrurile principale de alimentație, cu deosebire aproape de loc, unde peștele servește așa zicând singura carne pentru populație. Scorpionii sunt fenomenul cel mai obișnuit in Palestina și sunt așa de mulți, că in fiecare dată când trebue să întinzi cortul trebuia cu ingrijire să observi terenul și să intórci toți bolovanii și să ucizi scorpionii, ce se ascundeau sub ei. La greci era proverbul: a da un scorpion in loc de răscumpărare din robie, și se poate ca acest proverb să fi fost in circulație și in Palestina.

2) Ewald, Geschichte, IV, 270.

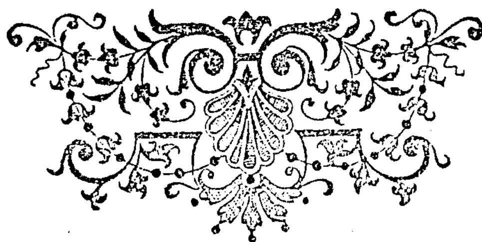
iudaică, care glăsuește: „Să nu faci altuia ceeace tu însuți n'ai dori să suferi", și bătrânul Tobit a poruncit tânărului său fiu Tobie: „ceace ți-i urât ție însuți, aceea să nu faci nimănui". Cu o generație înainte de Hristos, vestitul legist iudeu Hilel exprimă această pravilă unui păgân, care cu ironie îl întreabă: poate el oare să exprime toată legea lui Moise stând într'un picior? „Ceea ce tu n'ai dori, ca să ți se facă ție însuți, să nu faci nici tu aproapelui tău", răspunse înțeleptul legist, — „în aceasta se cuprinde toată legea, și toate celelalte sunt tâlcuiri la dânsă" (Tob. IV, 15). Dar toate aceste expresiuni ale pravilii de aur despre raporturile reciproce dintre oameni au suferit din pricina cunoscutei unilateralități, de oare ce cugetarea legiștilor n'a cuprins pe toți oamenii, ci numai pe ceice aparțineau unui anumit popor iubit. Expresia, de exemplu, a lui Hilel putea pur și simplu să fie obișnuită. Negreșit, fu foarte izbitor deja și aceea, că printre mâncătorii de literă fără de suflet, cum erau legiștii, s'a găsit un om, care era destul de luminat, ca să pătrundă chiar în esența egii și să înțeleagă, că toate dispozițiile ei au un scop moral; dar și el n'a înțeles deplin, că legea nu este un simplu codice de regule morale, care statornicesc raporturile formale dintre oameni. Moralitatea, ruptă dela baza ei religioasă și așezată pe teren formal, în realitate pogoară legea la același nivel cu morala ordinară prelucrată înseși de oameni în raporturile lor reciproce. Numai Hristos pentru prima oară a dat senzul absolut acestei pravile, punând datoria noastră față cu ceilalți oameni în situație subordoată față de raportul nostru superior cu Dumnezeu, făcându-l numai ca o parte a acelei iubiri filiale, care deopotrivă se revarsă peste toți oamenii, ca frați ai noștri după Tatăl nostru ceresc, comun tuturora. După învățătura Lui, iubirea către toți oamenii are pentru sine o adâncă bază religioasă în iubirea lui Dumnezeu, ca prototip al nostru, al tuturor oamenilor, ca fii ai Lui. Iubirea către aproapele, lămurește El în alt loc, este deja a doua mare poruncă, iar nu întâia[1]); aceasta-i luna, care împrumută lumina sa dela Soarele dreptății. In vederea acestui fapt chiar cel mai mare din legiștii iudei în faptul priceperei legii stătea infinit mai jos decât dumnezeescul Fiu al Pururea Fecioarei.

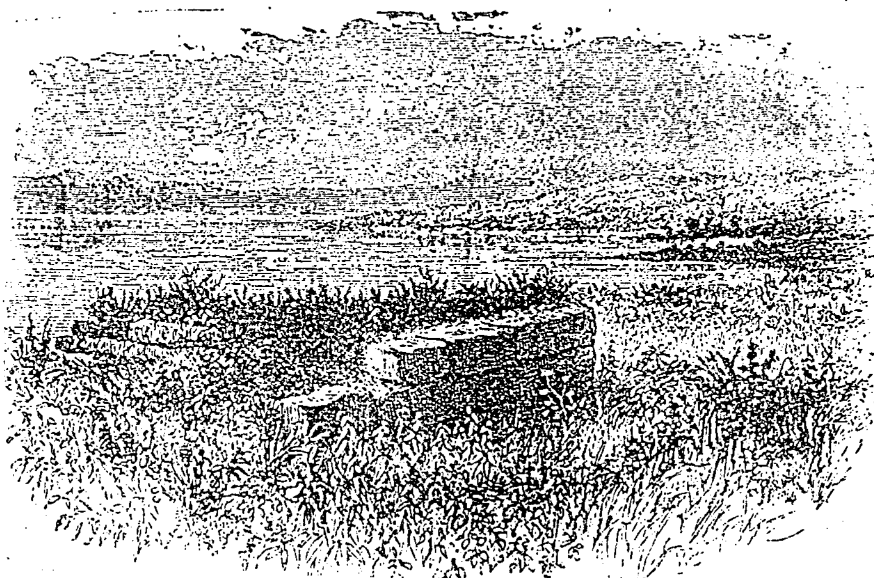
Predând după aceea încă câteva poveţe despre aceea, care porți duc la mântuire, și dând prevenire față de proorocii minci-

1) Delitsch, Jesus und Hilel, 29.

noși, „cari venind în piei de oae, iar pe dinlăuntru sunt lupi răpitori", Hristos încheiă apoi măreața Sa predică, arătând, că toată puterea și viața următorilor Lui se va cuprinde în împlinirea cuvenită a legii Noului Testament. „Deci, pe tot celce ascultă cuvintele Mele acestea, și le împlinește, îl voi asămăna bărbatului înțelept, care și-a zidit casa sa pe piatră, și a plouat, și s'au revărsat apele și au suflat vânturile, și s'au îndreptat spre casa aceea, și ea n'a căzut, pentrucă a fost întemeiată pe piatră. Iar tot, care ascultă cuvintele aceste ale Mele, și nu le împlinește, se va asămăna omului fără de minte, care și-a întemeiat casa sa pe nisip; și a venit ploaea, și s'au revărsat râurile, și au suflat vânturile, și s'au îndreptat spre casa aceea, și ea a căzut, și a fost căderea ei mare" (Mat. VII, 24-27).

Toată predica aceasta, măreață și divină după dumnezeeasca sa înțelepciune, produse cea mai adâncă impresie asupra ascultătorilor. Până acum ei fuseseră deprinși să asculte numai pologhii seci și fără suflet dela cărturarii și fariseii lor, care cu un bucvalism servil repetau dispozițiile seci ale legii și tâlcuirile cazuistice la el ale legiștilor învățați. Unul din acești cărturari se lăuda, că fiecărui verset din sf. Scriptură se poate da șase mii de tâlcuiri deosebite, și în înseși tâlcuirea erau șaptezeci de metode întregi, știința cărora se și considera semnul absolut a unei erudițiuni adânci. Dar de oare ce toate aceste tâlcuiri nu erau alt ceva de cât niște întorsături cazuistice a cugetării goale, care se exercita să inventeze cele mai ciudate enigme și asămănări, neavând nici un raport cu religiozitatea și nevoile morale ale poporului, apoi negreșit acest din urmă încetă cu totul a-i mai asculta, nenădăjduind să primească dela ei nimic, ce ar fi fost în stare să satisfacă inima sa însetată după adevăr. Și iată, când Hristos începu să vorbească cu dânșii în asemenea limbaj, care fiind cu totul străin de cazuistica seacă a legiștilor, prin fiecare vorbă a sa aprindea inima ascultătorilor, stârnind într'înșii sentimentul dulce al adevărului înțeles, atunci „poporul se mira de învățătura Lui: căci El învăța, ca unul ce avea putere, iar nu ca legiștii și fariseii" (Mat. VII, 28-29).

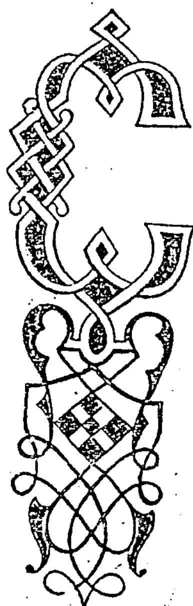

Ruinile Capernaumului (Tel-Hum).

CAPITOLUL XXIII.

ADEVERIREA INVĂŢĂTUREI CU FAPTE.

Când Iisus Hristos s'a pogorât din munte, atunci după Dânsul a urmat mulţime de popor, ca şi cum n'ar fi voit să se despartă de un Invăţătcr aşa de minunat, Care revărsase cuvintele dulci ale harului. Şi veracitatea învăţăturii curând fu confirmată anume prin o serie de evenimente mari, care încă şi mai mult au trebuit să adeverească şi să arate poporului, cine este acest mare şi preadulce Invăţător.

Din munte, Hristos se îndreptă către unul din oraşele de pe ţărm, şi la întrarea într'însul deodată privirilor Lui se prezentă o privelişte grozav de tristă [1]). Inaintea lui stătu un lepros, care, cu rugăminte disperată căzând la început la picioarele Lui, iar după aceea cu strigăt din inimă căzând pe faţa sa, se ruga pentru vindecarea sa de grozava şi nevindecabila

1) Vindecarea leprosului: Mat. VIII, 2—4; Marc. I, 50; Luc. V, 12—14.

boală. Această boală, grozavă în sine însuși, căpăta încă și mai multă grozăvie din cauză că în acel timp ea se considera o pedeapsă directă dela Dumnezeu pentru oare care păcate deosebite. Lepra se începea cu mici pete, ce se iveau pe gene și pe palme, deunde ea treptat se întindea pe diferite părți ale trupului, producând pretutindenea beșici, pricinuind inflamații dureroase și dând părului o culoare sură moartă. Dela piele, ea pătrundea în porii interni, infecta mușchii, oasele și crierul, descompunând tot trupul. Ea ataca plămânii, organele cuvântului și auzului, ochii, până ce atingea însuși izvoarele vieții, după care bolnavul cădea în inconștiință și moartea îl izbăvea de grozavele suferințe. Pe lângă suferințele curat corporale, leproșii purtau asupra lor sarcina și a suferințelor morale, ca niște lepădați, care de frica molipsirii îi înconjurau toți oamenii. După lege, leprosul se socotea necurat. Lui îi era interzis să între prin orașe și prin sate, el era obligat să poarte haine rupte, să umble cu capul descoperit și de departe să prevină pe toți despre apropierea sa prin strigăte puternice: „necurat, necurat!" El nu avea dreptul nici să vorbească cu cineva, nici chiar să schimbe salutări. Acesta era oare cum un viu mort[1]) părăsit de toți și de toată obștea, suferind ocolit de toți și fiind o povară și pentru sine însuși. Anume un asemenea om „plin de lepră se și prezentă acum lui Hristos. Din partea nenorocitului se cerea o credință neobișnuită în Prorocul din Nazaret, ca să recunoască în El puterea vindecărei de boală, care după convingerea generală, odată pătrunzind în sânge, necontenit se întărea și era fără leac. Toate speranțele de viață se exprimau în ruga ferbinte a nefericitului: „Doamne, de vei vrea, poți să mă curăți!" Și la credința lui, răsună răspunsul plin de nemărginită milă: „Voesc, curățăște-te!" Toate minunile lui Hristos erau în același timp revelațiuni. Când se cerea de împrejurări fapte, El câteodată nu răspundea îndată la ruga suferindului. Dar n'a fost nici un caz, când el să fi zăbovit măcar o clipă la strigătul către Dânsul a leprosului. Lepra se considera semn al păcătosului, și Hristos a voit să ne învețe, că rugăciunea din inimă a păcătosului pentru curățire totdeauna a aflat satisfacere grabnică. Când David, prototipul adevăraților penitenți, a strigat cu adevărată căință: „Greșit-am eu înaintea Domnului", atunci prorocul Natan imediat i-a adus lui vestea bună plină de milă dela Dumnezeu; „Domnul a ridicat de pe tine păcatul tău; tu nu vei

1) Talmudul zice: „următorii patru se consideră morți: orbul, leprosul, săracul și cel fără copii", Lightfoot, Horae Lebr. 518.

muri“ (2 Reg. XII, 13). Mântuitorul şi-a întins mâna, s'a atins de de lepros, şi acela s'a curăţit îndată. La aceasta El porunci celui vindecat să nu spună despre acest fapt, de oare ce atingerea de lepros, ca oprită de lege, putea iarăşi să stârnească furtună de indignare din partea legiştilor fără de suflet, pentru care litera moartă a legii era mai scumpă decât iubirea de oameni. In loc de asta cel vindecat trebuia să între să se arate preoţilor şi să aducă darul statornicit, ca să primească adeverinţa formală despre curăţirea sa. Dar cel vindecat era prea bucuros de fericire, ca să ascundă asta în inima sa şi nu împlini porunca despre tăcere, ci vesti vindecarea sa pretutindenea.

Abea Mântuitorul sosi în oraşul Capernaum, unde se afla locuinţa sa vremelnică, când întru întimpinarea Lui eşi o deputaţie de bătrâni iudei, probabil membrii cu însărcinări ai sinagogii principale, cu rugămintea din partea sutaşului, robul credincios şi iubit al căruia era cuprins de accesele unei boli [1]). Se putea părea straniu, că bătrânii iudei luau o parte aşa de apropiată a unui om, care, roman sau nu, dar în tot cazul, fără îndoială, era păgân şi numai poate „prozelit al porţilor“. Bătrânii totuşi explicară, că el nu numai că iubeşte poporul lor (trăsătură extrem de neobişnuită la un păgân, de oare ce, în genere vorbind, romanii faţă de iudei se raportau cu un deosebit desgust), dar încă pe propria sa cheltuială le-a construit sinagoga lor, care după frumuseţă şi măreţie se considera drept sinagogă principală în Capernaum. Insuşi adresarea lor către Iisus arată, că acest eveniment se referă la periodul anterior slujirii Lui, când încă toţi se uitau la Dânsul cu admiraţie respectuoasă şi cu nădejde, şi nu era încă acea duşmănie de moarte, prin care se deosebeau ultimile zile. Sutaşul păgân, evident, era om bun, pentru că însuşi grija sa despre rob în acel veac, când după părerile legii romane robii se considerau la fel cu animalele domestice, în tot cazul făcea cinste iubirii lui de oameni. Şi Hristos răspunse îndată la cererea lor: „Voi veni, zise El, şi-l voi vindeca“. Dar pe drum ei întâlniră

Ruina sinagogii din Capernaum.

1) Vindecarea slugii sutaşului, Mat. VIII, 5—23; Luc. VII, 1—10.

pe alți trimiși din partea credinciosului și smeritului sutaș care prin aceștia Il ruga să nu intre sub acoperișul nevrednic al unui păgân, ci să vindece pe robul suferind cu cuvântul său făcător de minuni, cum a vindecat pe fiul curtezanului. Ca sutaș, deși om sub autoritate, totdeauna avea pelângă sine slugi, gata să împlinească poruncile lui, nu putea oare așa și Hristos să poruncească slugilor sale nevăzute să împlinească voea Lui, El însuși neîntreprinzînd această osteneală ? Mântuitorul fu mirat de o credință așa de remarcabilă, mai mare decât care, El nu întâlnise nici chiar în Israil. Intr'un măslin sălbatec El găsi ceeace ce nu găsise într'un măslin domestic; și din această împrejurare El trase o învățătură, care extrem de neplăcut lovi auzul iudeu: când mulți din fiii adevărați ai împărăției vor fi aruncați în întunerecul cel mai dinafară, vor veni mulți dela răsărit și dela apus și vor ședea la masă cu Avraam, și cu Isaac și cu Iacov întru împărăția cerurilor. Această declarațiune mergea numai bine în desacord cu închipuirile iubite ale iudaismului credul. După una din predicile rabinice însuși Dumnezeu spune iudeilor: „în lumea viitoare, eu voi întinde pentru voi, iudeii, o masă mare, pe care o vor vedea păgânii și se vor rușina". Iar acest Invățător Galilian propoveduia lepădarea iudeilor și chiemarea păgânilor! Deosebirea între Hristos și între rabinismul degenerat se statornicea tot mai limpede pentrucă Hristos acum dărâma limpede naționalismul îngust al rabinilor și proclama că regatul luiMesia nu trebuia să fie regatul iudeilor numai, ci trebue să cuprindă toate popoarele și toată omenirea. „Mergi, a spus Hristos sutașului, ce izbutise acum să se înfățișeze personal, și cum ai crezut, să-ți fie ție". Intorcându-se acasă, el găsi, că cuvântul vindecător își arătase efectul său și sluga bolnavă se însănătoșase.

Dar după aceste evenimente uimitoare urmă o minune încă și mai uimitoare. In una din zilele următoare, Mântuitorul, cutriérând cu predica orașele vecine, și a venit între altele la Nain, situat pe coasta sud-estică a muntelui Ermonul Mic, la 43 chilometrii dela Capernaum. Numirea aceasta (care se păstrează și astăzi) însamnă „Preafrumosul", și situația târgușorului aproape de Endor o justifică în totul, în vederea Taborului și a înălțimilor Zabuloniene. Plecând la drum, si asta totdeauna se face în răsărit, de dimineață, în ceasurile răcoroase ale dimineței, Iisus Hristos a putut să sosască în acest orășel curând după amează, și chiar la intrarea lui se prezentă o priveliște tristă. Pe ulița dela intrarea orășelului, se scotea trupul unui tânăr mort pentru a-l duce la înmormântare afară din oraș. Priveliștea asta era mai

tristă decât de obiceiu, și de aceea probabil ea era însoțită de un bocit mai disperat și mai nestăpânit, decât a plângerei obișnuite a morților. Tânărul acesta era unicul fiu la mama lui, și ea era văduvă. Această întristare grozavă a mamei se răsfrânse dureros în inima nesfârșit de iubitoare a Mântuitorului. Făcându-i-se milă de nefericita mamă și zicându-i: „nu plânge", El se apropiă de năsălie, sau mai exact de un sicriu deschis, în care zăcea tânărul mort și, iarăși neîntorcând atențiunea asupra ritualului statornicit, se atinse de el. La vederea acestora, toți cei de față

Nainul cu vederea muntelui Taboru
(Fotografie)

încremeniră. Năsălieșii fără să vrea se opriră, cuprinși de frică. Și iată între rudele zdrobite de durere și a mulțimii ce-i înconjurau răsună glasul liniștit al lui Hristos: „Ție îți zic, tinere, scoală!" Glasul acesta pătrunse în sfera necunoscută și tainică a morții și zgudui înseși împărăția ei. Mortul se sculă și începu să vorbească; și Mântuitorul „dădu pe tânăr mamei sale". La vederea acestora pe toți îi cuprinse frica. Pe ceialaltă coastă a aceluiaș deal, pe care era așezat Nainul, se afla orașul Sunem, unde cândva prorocul Elisei înviese pe fiul unei mame văduve, ce-l ospăta și care se adresă către dânsul, iar luxoasa vale a Ezdrilonului, care se întindea la poalele dealului, fusese locul celor mai mari evenimente celui mai vestit dintre prorocii lui Israil, anume Ilie, care, deasemenea dovedise adevărata lui chemare prin o mare minune a întoarcerei în viață a fiului văduvei din Sareta. La vederea minunii săvârșite, poporul nu se poate să nu-și fi amintit de acești mari slujitori ai adevăratului Dumnezeu.

Nu cumva este și acest Invățător galilian un asemenea mare proroc, cum au fost Ilie și Elisei? Și chiar mai mare decât ei? Din istorie era cunoscut tuturor, că deși marii proroci deasemenea întorsese singuratecelor mame pe unicii lor fii, care muriseră, dar făcuseră aceasta de silă în urma rugilor stăruitoare, ostenind în rugăciune și întinzându-se peste trupurile moarte (3 Reg. XVII, 21; 4 Reg. IV, 35); pe când Iisus săvârși această minune liniștit, pe neașteptate, momentan, în numele său propriu, cu propria sa putere, printr'un singur cuvânt al Său. Și toți fără să vrea socotiră după asta, că „proroc mare s'a sculat între ei, și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său".

Aproape de timpul acesta, Mântuitorul primi o scurtă, dar plină de adâncă mișcare epistolă dela Ioan Botezătorul[1]). Ioan în acest timp se chinuia în temniță, și până la dânsul nu puteau să nu ajungă zvonurile despre propoveduirea și despre faptele neobișnuite ale lui Iisus. El putea numai să se bucure de aceste fapte ale Aceluia, despre Care el nu odată dăduse ce mai solemnă mărturie, ca despre mângâerea lui Israil. Dar greaua sa poziție nu corespundea luminoaselor așteptări, și unii din ucenicii lui începuseră să-și exprime îndoieli relativ de veracitatea mărturiei lui. Ca să-i incredințeze, el trimise pe câțiva din ei la Mântuitorul cu întrebarea: „Tu ești oare acela care trebuia să vină, sau să așteptăm pe altul?" Ucenicii găsiră pe Iisus Hristos în mijlocul faptelor neobișnuite al dumnezeeștei Sale milostiviri și El arătă direct la aceste fapte ale lui. Ca să mângâe duhul întristat al marelui proroc, Mântuitorul porunci ucenicilor lui să se ducă și să spună lui Ioan, cele ce ei vedeau și auzeau, — și anume, că „orbii văd și șchiopii umblă, leproșii se curăță și surzii aud, morții învie și săracii binevestesc, și ferice de celce nu se va sminti, de Mine", adaose Hristos, exprimând prin aceasta, că adevărata credință în Mesia nu trebue să oscileze din pricina neîndeplinirei din partea Lui a unor dorințe oare care personale, cum putea să fie aceasta chiar cu Ioan, care nu se poate să nu fi nutrit dorința tainică, ca din partea lui Mesia cel mărturisit de dânsul trebuia să se fi săvârșit vreo minune pentru eliberarea lui din greaua închisoare de temniță. Și când ucenicii lui Ioan au plecat, Mântuitorul, adresându-se poporului, a rostit pentru Ioan cea mai înaltă laudă, de care putea să se bucure un om. „Adevărul vă spun, că dintre cei născuți de femei nu s'a sculat

1) Solia lui Ioan Botezătorul către Iisus Hristos. Mat. XI, 1-15; Luc. VII, 18-35.

mai mare decât Ioan Botezătorul; dar Hristos adaose, „cel mai mic întru împărăţia cerului, mai mare decât el este", adecă cu toată măreția lui Ioan ca proroc al Vechiului Testament, oricare slujitor nemijlocit al lui Hristos, care primeşte sincer credinţa în El, are mai multe daruri la întrarea în noua împărăţie decât chiar acest mare proroc, care a fost oare cum un nou Ilie, care a prevestit sosirea împărăţiei celei nouă. „Cine are urechi de auzit să audă?" încheiă solemn Mântuitorul înalta sa cuvântare despre Ioan.

De oare ce către în acest timp reuşise să se descoperă, că chiar în acele oraşe, care cu preferinţe erau locul învăţăturei şi activităţii Mântuitorului, poporul nu totdeauna manifesta o credinţă adevărată în Mesia celce venise şi vădit nu voia să se despartă de ideia sa falsă despre Mesia cuceritorul, aşa că se îngrija nu atât de împărăţia cerului, pe cât ardea de răzbunare contra romanilor, cuceritorii lor şi nutreau în inima lor visul trufaş la acel timp, când şi înseşi Roma se va pleca înaintea aşteptatului Mesia, apoi Mântuitorul rosti cu acest prilej o aspră prevenire[1]). Atunci a început el a grăi şi a reproşa oraşelor în care s'au manifestat puterile Lui, pentrucă ele nu s'au pocăit. Vai ţie Horazime, Vai ţie Betsaido, căci de s'ar fi făcut în Tir şi în Sidon puterile, arătate în voi, de mult în zdrenţă şi cenuşă s'ar fi pocăit. "Dar vă spun, Tirului şi Sidonului", acestor oraşe păgâne ale Feniciei vecine, „le va fi mai uşor în ziua judecăţii decât vouă. Şi Tu, Capernaume, celce te-ai înălţat pânăla ceriu, pânăla Iad te vei pogorî: căci de s'ar fi făcut în Sodoma lucrurile şi puterile, care s'au făcut în tine, atunci ar fi rămas până în ziua de astăzi. Dar vă spun, că pământului Sodomei mai veselă îi va fi în ziua judecăţii decât ţie". In aceste cuvinte Hristos păşi nu numai în calitate de proroc, ci şi de judecător, sentinţa Căruia trebuia să se realizeze (cum s'a şi realizat în adevăr) în toată exactitatea sa grozavă. Din marea majoritate a acestor oraşe n'a mai rămas piatră pe piatră, şi însuşi locul aşezării lor s'a uitat sau alcătueşte un obiect de discuţie. Dar Hristos a găsit mângâere în aceea, că dacă revelaţiunea vestită de Dânsul sau înţelepciunea dumnezeească a rămas ascunsă de cei ce se socoteau înţelepţi şi pricepuţi, apoi ea a fost descoperită pruncilor, adecă celor mai dejos membrii ai familiei umane sub raport intelectual şi social, care poartă până astăzi asupra lor toată greutatea de dis-

1) Reproş oraşelor pentru necredinţa lor. Mat. XI, 20-24.

preț în lume. Și anume către dânșii se adresă acum Mântuitorului cu iubitoare Sa proclamație: „Veniți la Mine toți cei obosiți și împovorați și Eu vă voiu odihni; luați jugul Meu asupră-vă și vă învățați dela Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihna sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară".

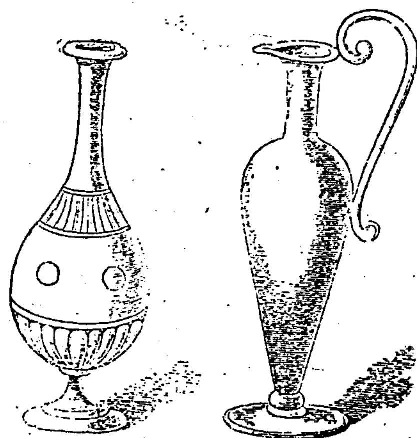
Acum pentru toți erau deja suficiente dovezile, că Iisus din Nazaret este cu adevărat Mesia Hristos. Dar El nu era încă uns, și această ungere trebuia să se săvârșască acum. Dacă Hristos s'a născut în esle și principala descoperire de sine despre vrednicia mesianică a făcut-o unei samarinence sarace și păcătoase, apoi nu-i de mirare, că și ungerea Lui a fost săvârșită nu de arhiereu într'un mediu solemn în templu, ci în cele mai simple împrejurări, capabile să producă turburare în sufletul neluminat[1]). In unele din orașe Mântuitorul a primit invitație în casa unui fariseu, care purta numele foarte răspândit de Simon. Invitația a fost făcută în spiritul nesincerității fariseice — simplu cu scopul curiozității, ca să vadă ce fel de învățător a dat dispreţuitul Nazaret, așa că cu acest prilej nu s'au observat nici măcar regulele obișnuite ale ospitalității, care impuneau gazdei, ca ea să întâmpine ospetele cu sărutare, să-i spele picioarele și să-i procure toate îndămânările posibile. S'a pus masa și toți oaspeții invitați se așezară după ea, cum era atunci obiceiul la iudei, imitând pe greci și pe romani. In timpul ospățului, ușile casei în răsărit nu se închideau, așa că fiecare particular putea să intre într'însa, dacă nu lua parte la ospăț, apoi măcar să stea și să privească la cei ce ospătau. Dar de data asta între alții luă asupra sa îndrăsneala să pătrundă în această respectabilă casă o persoană, prezența căria era nu numai nedorită, ci chiar pozitiv urcioasă gazdei. O femee nenorocită, decăzută, cunoscută în acea localitate prin viața ei urâtă, aflând că Iisus prânzește în casa fariseului, îndrăsni să se îngrămădească prin mulțimea celorlalți vizitatori cu un alavastru de mir.

Stufărișile bogate în lacul Betsaidei.

Ea găsi pe Cel ce-L căuta și smerită oprindu-se la spatele lui

1) Iertarea unei păcătoase în casa lui Simon Fariseul, Luc. VII, 36-50.

Hristos, asculta cuvintele Lui. Fără să vrea cugeta la El și la grozava sa cădère, — reflectând la curățenia neviciată și fără de păcat a sfântului Proroc tânăr și la propria sa viață rușinoasă și păcătoasă, ea începu să plângă, și lacrămile ei càdeu pe picioarele goale ale lui Hristos, asupra cărora ea se plecase tot mai jos, silindu-se să ascundă turburarea și rușinea sa. Fariseul cu groază ar fi sărit în lături numai la o singură atingere, și nu numai de lacrămile unei asemenea persoane; el s'ar fi apucat să se spele cu șapte ape de întinăciunea primită și cu afurisenie ar fi gonit pe păcătoasa ce se vârâse cu îndrăsneală în casă. Dar femeea aceasta simția înlăuntrul său, că Iisus nu va proceda cu ea așa; ea simțea, că cea mai înalta curățenie de păcate e gata de compătimire, ea văzuse, că unde ar fi răspins-o nobleța aspră a unui păcătos ca și ea, acolo va primi sfințenia desăvârșită a Mântuitorului. E foarte probabil, că ea auzise cuvintele iubitoare și milostive ale lui Hristos, spuse de Dânsul, poate în aceiași zi: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă Voi odihni“ [2]). Ne fiind răspinsă, ea se încurajă încă și mai tare și convingându-se, că, or cum ar fi privit la ea ceilalți, Mântuitorul în tot cazul nu o disprețuia, ea se apropiă încă și mai tare de El, și aruncându-se în genunchi, cu părul său lung și despletit, a început a șterge picioarele, udate cu lacrămile sale, le acoperi de sărutări și în fine sfărâmă [3]) vasul de alavastru, începu să le ungă cu mirul cel mirositor și scump.

Vase de alabastrŭ [1])

Aspectul femeii cu părul despletit, rușinoasa ei înjosire, chinul pocăinței ei, lacrimile repede curgătoare, aducerea ca jertfă a mirezmelor, ce serveau ca un mijloc al meseriei sale — toate acestea ar fi putut să stârnească până și într-o inimă de piatră oare care milă. Dar Simon fariseul privea la toate acestea cu o desaprobare și desgust rece. Revărsarea nestăpânită al rugii

1) Numirea a acestfel de vase o primi dela orașul Alavastra din Egipt, unde era producția lor principală și deacolo se expediau în toate țările înconjurătoare. Ele se găsesc în săpături prin Asiria, Grecia, Italia, etc. tot cu forma aceea egipteană.

2) Mat. XI, 28.

3) In traducerea siriacă Pešito cuvântul sfărâmând dela Marcu XII. 3 se citește dechiznâd, care poate avea aplicare și în cazul dat. Dealtmintrelea mirul prețios se procura din vasele de alavastru adesa prin sfărâmarea gâtului lor îngust.

pentru milostivire din parea femeei cu inima desnădăjduită și zdrobită nu-l mișca. Pentru dânsul era desgustător chiar aceea, că Iisus îngăduia nefericitei făpturi să sărute și să ungă picioarele sale, deși nu se adresase până acum către dânsa cu nici un cuvânt aprobativ. Dacă El ar fi proroc (fără să vrea cugeta fariseul), El ar trebui să știe, ce fel de femee este aceasta, și dacă El ar ști asta, atunci ar trebui să o respingă cu dispreț și indignare, cum neapărat ar proceda și însuși Simon. Să dea Invățătorul macar un semn, și Simon ar fi foarte bucuros să elibereze imediat casa sa de asemenea spurcăciune.

Fariseul nu exprimă aceste cugetări, dar Mântuitorul vedea inima sa și știa cugetul lui, deși nu i-a reproșat deodată pentru ele și nu deodată a mustrat cruda și recea lui neomenie și cruzime. Pentru a atrage spre cuvintele sale atențiunea generală, El se adresă gazdei:

— „Simone, am să-ți spun ceva".

— „Spune învățătorule", răspunse Simon.

— „Un om bogat avea doi datornici: unul datora 500 de dinari, și altul cincizeci. Și cum ei nu aveau cu ce plăti, el le iertă la amândoi datoria. Spune dar, care din ei îl va iubi mai mult?".

Lui Simon negreșit nici prin cap nu-i trecu, că întrebarea putea să aibă vreo legătură cu dânsul, întocmai cum fusese odată cu David, când el rosti judecată sinceră cu ocaziunea pildei prorocului Natan.

„Socot", zise el, „că acela, căruia i-a ertat mai mai mult".

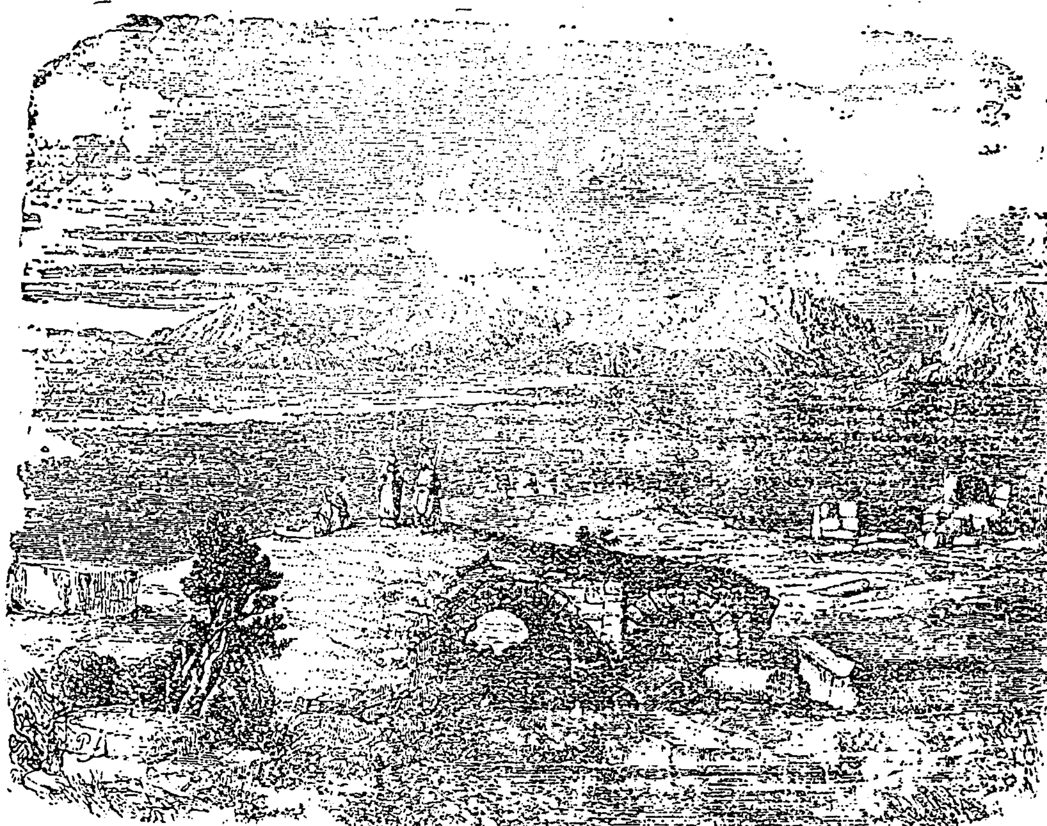
„Drept ai judecat", răspunse Mântuitorul, și apoi făcu aplicațiunea morală a acestei grăiri figurate, aspră în înseși gingășia indulgenței sale, îmbrăcată în acea formă poetică înaltă, pe care Mântuitorul adesa o întrebuința în învățătura sa și care pentru ceice-L ascultau suna ca poezia prorocilor. Simon se pare că nu vedea, la ce ducea această povestire, dar păcătoasa ce se căia cu o percepere și mai sensibilă a inimei zdrobite, pe bună samă vedea aceasta. Dar ce agitație trebue să o fi cuprins, când Hristos ca și cum n'ar fi observat-o până atuncea, acum deodată se întoarse cu totul spre dânsa și atrăgând atențiunea tuturor spre ea, care ședea timidă la pământ și acoperindu-și cu amândouă mânile și cu părul despletit fața sa turburată, zise tare către fariseul mirat:

„Simone, vezi tu această femee? Eu am venit în casa ta, și tu apă pe picioarele mele n'ai turnat; iar ea cu lacrimi Mi-a spălat

picioarele și cu părul capului său le-a șters. Tu sărutarea nu mi-ai dat; iar ea de când am venit, n'a încetat a-mi săruta picioarele. Tu capul Meu cu untdelemn nu l-ai uns, iar ea cu mir mi-a uns picioarele. Și deaceea îți spun: iartă-se păcatele ei cele multe, pentrucă a iubit mult; iar cui să iartă mai puțin, acela iubește mai puțin". Și după aceea adresându-se deja nu către Simon, ci către biata păcătoasă, Mântuitorul cu autoritatea Unsului lui Dumnezeu adaose cuvintele îndurării: „iartă-ți-se păcatele tale!".

Toate acestea produseră o așa de puternică impresiune, încât fariseul nu îndrăzni să exprime vre un protest contra unei atari pretențiuni la dreptul de a ierta păctele, ci numai în șoaptă vorbeau între dânșii, exprimându-și mirarea reciprocă: „Cine-i acesta, că iartă păcatele?" Dar Mântuitorul pătrunde și în cugetele lor tainice, și pentru a nu le da motiv pentru discuție mai departe, încă odată adresându-se către păcătoasă, îi zise: „credința ta te-a mântuit, mergi în pace?"

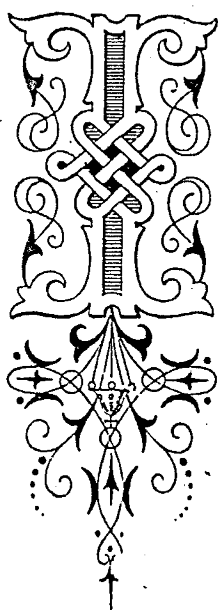

Marea Galileei.

CAPITOLUL XXIV.

NOUL MIJLOC DE A VOBI IN PILDE. POTOLIREA FURTUNEI PE LAC. VINDECAREA GADAREANULUI INDRĂCIT.

ntâmplarea din casa lui Simon Fariseul arată cu prisosinţă, că pentru trezirea conştiinţei adormite a poporului şi lămurirea marelor adevăruri a împărăţiei celei nouă nu-i suficientă învăţătura obişnuită. Trebuia o aşa formă, care ar fi uimit şi ar fi frapat pe ascultători prin atracţiunea, evidenţa şi expresivitatea sa, - şi anume forma, care cu aşa neaşteptare uimise pe Simon Fariseul, demascând raportul său fals şi neomenos către păcătoasa ce se căise. De oare ce asemenea formă vădit uimise şi pe toţi ascultătorii, apoi Hristos se şi folosi de dânsa pentru lămuririle următoare a învăţăturii propoveduite de Dânsul. Deacum El începu o serie de pilde vestite, care marchiază prin sine periodul desvoltării superioare a predicii lui Hristos.

Pilda[1]) nu era necunoscută iudeilor, de oare ce și în Vechiul Testament au fost încercări de lămurire a unora sau altor adevăruri prin asemenea metod, și către acest timp ea se afla în întrebuințare permanentă la rabini. Drept particularitate deosebitoare a ei servește înfățișarea adevărului moral sau religios într'o formă mai vioae decât cum este posibil aceasta în expunerea simplă, când în scopul acesta învățătorul se folosește de fenomenele cele mai obișnuite și mai generale din natură sau din viața obișnuită, – fenomene, comparațiunea cu care desmnează vădit înaintea ochilor ascultătorilor adevărul expres și-l imprimă de neșters în memoria lor. După esența ei pilda se apropie de basm, întru cât ea admite posibilitatea introducerei în povestirea evenimentelor născocite; dar se deosebește de el prin aceea, că necontenit se ține de verosimilitate și nu îngădue personajelor așa însușiri, care sunt străine lor după natură. Fiind extraordinar de simplă, ea totodată se deosebește printr'un caracter serios și înalt; și din cele mai simple fenomene scoate cele mai adânci adevăruri, capabile să se imprime de neșters în conștiința ascultătorilor. Toată viața înconjurătoare dădea material inepuizabil pentru pildele lui Hristos, Care în înțelepciune adevărat dumnezeească întrupa într'însele adevărul împărăției cerurilor. Sămănătorul pe apropiata coastă de munte, neghinele țarinei, colțul obișnuit a seminței de muștar, aluatul în dospitură, comoara găsită din întâmplare de plugar, și multe altele de felul acesta serviră pentru Dânsul de motiv pentru expunerea în forma cea mai atrăgătoare a celor mai profunde adevăruri, pe care e capabilă mintea omenească să le pătrundă. Dacă și ceilalți învățători s'au folosit nu fără izbândă de forma alegorică a învățăturei, apoi numai la Hristos această formă a căpătat acel caracter cu adevărat divin și înalt, care a făcut pilda unul din cele mai puternice instrumente de instaurarea celor mai mari adevăruri a împărăției lui Dumnezeu în inima omenirei.

După eșirea Mântuitorului din casa lui Simon Fariseul, după Dânsul a urmat o mare mulțime de popor, însetat de a asculta dumnezeeasca învățătură. Hristos se îndreptă spre malul lacului. Gloata era mare și-L îngrămădea chiar către apă, nedându-i putința ca glasul Lui să se extindă. Deaceea El, cum se

1) Mașal, παραβολή, metaforă. In scrierile rabinilor iudei asta era forma iubită pentru expunerea unora sau altora din adevăruri. Ele, de obiceiu, sunt precedate ca introducere: „Am să-ți spun o pildă, cui se asamănă cutare adevăr? El se asamănă cutărui și cutărui lucru".

petrecuse și mai înainte, se sui în barcă și de pe înălțimea cârmei ei, ca de pe o catedră oare care se adresă poporului ce se îngrămădise pe malul lacului cu o învățătură, anume în pilde. Prima din aceste învățături alegorice a fost pilda despre Sămănătorul, care închipuește chiar începutul sădirii cuvântului lui Dumnezeu în inima omului (Mat. XIII, 3-23; Marc. IV 2-25; Lucs, VIII, 4-18). In asemenea țară ca Galileia nimic nu putea fi mai general și mai înțeles din acele figuri și tablouri, care se expun în această pildă; ba și însuși sămănătorul putea fi aicea în ochii tuturora, sămănând ogorul abea arat de pe coasta muntelui apropiat, ce se pogora spre lac. Din semințele sămănate de dânsul, cum era bine cunoscut ascultătorilor, „unele au căzut pelângă drum; și au venit paserile, și le-au mâncat. Altele au căzut pe locuri petroase", unde era puțin pământ și deaceea ele au răsărit repede, dar fiindcă n'au avut rădăcini bune, curând s'au și uscat sub razele arzătoare ale soarelui. „Altele au căzut în spini (care precum atuncea, așa și astăzi cresc cu îmbelșugare în Palestina) și spinii le-au înădușit. Altele (în fine) au căzut pe pământ bun și au adus rod: una însutit, alta șasezeci, alta treizeci". Terminând această pildă, Mântuitorul adaose mult semnificativ: „Cine are urechi de auzit, să audă!" Adaosul nu a fost de prisos, pentrucă mulți din ascultători, chiar având urechi ca să audă, nu aveau destulă minte ca să priceapă pilda. Cu toată simplitatea sa neobișnuită de mare și cu toată evidența ei, nici chiar ucenicii n'au înțeles senzul ei, și după întoarcerea Mântuitorului în casa ap. Petru în Capernaum n'au zăbovit să ceară lămurirea ei. Insuși această cerere a arătat, că pilda a produs asupra lor o puternică impresiune, a stârnit într'înșii ideii, care cereau satisfacere. Și Mântuitorul nu zăbovi să dea apostolilor, ca viitorilor continuatori ai operei Lui, o lămurire amănunțită a acestei pilde. La întrebarea, pentruce El vorbește poporului în pilde, Mântuitorul răspunse, că numai prin asemenea formă de învățătură se poate învăța cu spor poporul, „care privind nu vede, și ascultând nu aude și nu pricepe", căci, după cuvintele prorocului Isaia, „s'a învârtoșat inima poporului acestuia,

Pasere de Palestin (cioară).

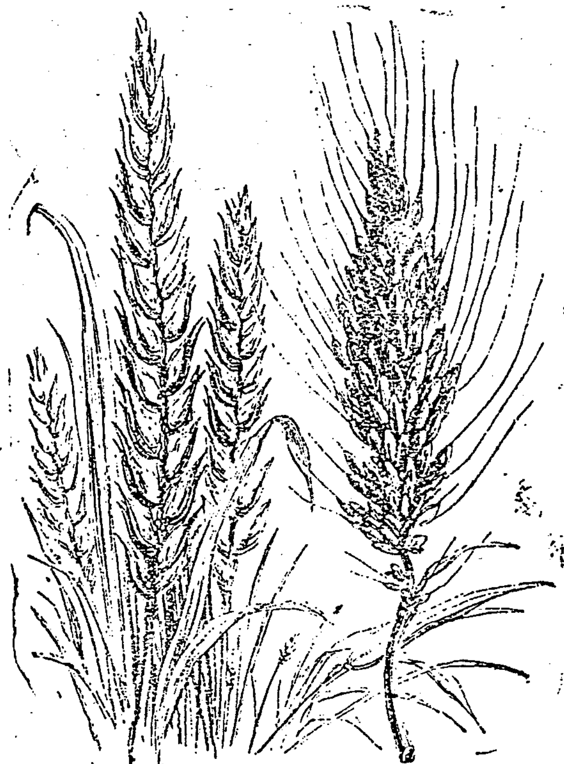
și cu urechile greu aude, iar ochii, și-i a închis, ca să nu vadă cu ochii, și să nu audă cu urechile și să nu priceapă cu inima" (Is. VI, 9, 10). Fie ca măcar aceste figuri externe să se întipărească în amintirea oamenilor, ca într'o dispoziție mai favorabilă a lor să poată ele servi pentru dânșii ca mijloc de pătrundere în înțelegerea lor lăuntrică, pe care a le pricepe nu li e încă dat. Numai ucenicilor celor aleși li e dat „să știe tainele împărăției cerurilor", și lor, ca prevestitori ai acestor taine, Mântuitorul a putut să le propună și să le explice laturile externe ale pildei. Prin sămănătorul sămânței se înțelege însuși dumnezeescul Propoveduitor al cuvântului lui Dumnezeu, iară prin sămințe ascultătorii Lui. O parte din ascultători sunt asemenea semințelor, care au căzut pelângă drum și au fost mâncate de paseri și călcate de trecători. Aceștia sunt oameni cu inimă nesimțitoare și ne primitoare, în care cuvântul lui Dumnezeu nu afla deloc teren pentru încolțire și din care sau este imediat furat de duhul răutății, sau se perde și piere pe drumul petros al grijilor vieții. Alții dintre ascultători sunt asemenea celor sămănate pe locuri pietroase, unde este puțin pământ și nu ajunge, ca să dea putința unei depline înrădăcinări. Aceștí oameni primesc cu vie bucurie cuvântul lui Dumnezeu, dar el nu se înrădăcinează în inima lor și ei, sub înrâurirea prigoanelor și a greutăților vieții, cu aceeași ușurință îl leapădă și el se vestejește și se usucă în sufletul lor. Iară cele sămănate în spini însemnează pe aceia, care primesc cuvântul și-i dau putința de a crește în inima lor; dară grija veacului acestuia și ademenirile bogățiilor cu trecerea timpului înăbușă în ei cuvântul lui Dumnezeu, și el rămâne neroditor. Insfârșit cele sămănate pe pământ bun însamnă pe cei ce ascultă cuvântul și-l pricep, care sunt roditori, așa că unii aduc rod însutit, unii de șase zeci și alții de treizeci.

Arbore de muștar (sinapis nigra).

Pentru a deschide și mai mult pentru ucenici tainele împărăției cerului, Mântuitorul le propuse încă câteva pilde, care prezentau desvoltarea frumoasei idei. In pilda cu sămănătorul era explicare a înseși sădirea semințeí împărăției lui Dumnezeu și soarta diferită a acestei semințe în felurítele inimi. După aceea Mântuitorul lămuri puterea creșterei semințelor în sufletul primitor. Impărăția lui Dumnezeu în cazul acesta e asemenea semințeí de

muştar (Mat. XIII, 31-32; Marc. IV, 30-34), care fiind una din cele mai mici seminţe, după ce creşte, e mai mare decât toate buruenele, şi devine arbore mare, aşa că vin paserile cerului şi se adăpostesc în ramurile lui. Sau el e asemenea dospiturei, pe care a pus-o femeea în trei măsuri de făină până ce a dospit toată.După cum sămânţa de muştar după înseşi natura sa lăuntrică creşte arbore mare sau dospitura neapărat dospeşte tot aluatul, aşa şi împărăţia Noului Testament, cu tot începutul său modest, trebuia să răspândească ramurile sale în toată lumea şi să o pătrundă cu duhul său lăuntric. Pentru întărirea ei nu se cer nici un fel de revoluţii sau războae crude externe, cum au putut să-şi închipue mulţi din ascultători. Nu, Mântuitorul a spus, că împărăţia cerului va triumfa cu puterea adevărului, care se cuprinde chiar în fiinţa sa, şi prin aceastã putere – prin puterea credinţei – va regenera lumea.

Grâu de Palestina.

Dar creşterea ei nu va scăpa de şurubăriile vrăşmaşului celui dela început, care nu va conteni a întrebuinţa toate intrigile vicleşugului său, ca să întârzie sau să împedece creşterea acestei împărăţii. In acest caz „împărăţia ceriului e asemenea omului, care a sămănat sămânţă bună în ţarina sa, pe care totuşi vrăşmaşul lui în timpul nopţii a sămănat printre grâu neghine, în scopul de a înăbuşi prin ele sămânţa cea bună (Mat. XIII, 24-30). Observând aceasta, slugile propuseră stăpânului să plivească neghinele ce răsăriseră. Dar stăpânul le spuse: „Nu; plivind neghinele, voi puteţi să smulgeţi împreună cu ele şi grâu. Deaceea lăsaţi-le să crească împreună până la seceriş, când secerătorii vor avea putinţa fără pagubă să adune neghinele, după porunca stăpânului le vor lega snopi şi le vor arde, iar grâul îl vor aduna în hambar. Inţelesul acestei pilde după cererea ucenicilor deasemenea, ca şi pe prima a fost explicat de însuşi Mântuitorul. In Biserica

întemeiată de Dânsul alăturea cu grâul vor exista și neghine, ca sădire a vrășmașului celui vechiu; dar numai dumnezeescul Judecător la judecata cea din urmă poate rosti sentința sa fără căutare la față despre soarta și a unora și a altora, de oare ce în timpul veacului defață se lase tuturor deplina putință să se pocăiască și din neghine să se prefacă în grâu bun. „Căci, zice fericitul Augustin, ceice astăzi sunt neghine, mâne pot deveni grâu". Pentru lămurirea însă a acestui adevăr Mântuitorul a spus, că „împărăția cerului e asemenea năvodului, aruncat în marea, care a prins pește mult de tot felul, și când el s'a umplut, l-au tras la mal, și șezind pescarii, peștele bun l'au adunat în vase, iar pe cel rău l-au aruncat afară. Așa va fi la sfârșitul veacului: vor eși îngerii și vor despărți pe cei răi din mijlocul drepților și-i vor arunca în ghiena focului, și acolo va fi plângere și scrâșnirea dinților.

Neghine.

In aceste cuvântări minunate după atracțiunea lor a trecut o zi întreagă. Poporul se aduna mereu să asculte pe dumnezeescul Propoveduitor, dar Mântuitorul simți o extremă obosală și-l cuprinse o dorință neînfrânată să se retragă pe malul opus al Pereei, mai puțin populat, și Mântuitorl porunci ucenicilor săi să plutească cu barca într'acolo. Dar înainte ca barca să se depărteze de mal, trei din gloata de ascultători își exprimară dorința să se facă ucenicii Lui permanenți și următori ai Lui (Marc. VIII, 47-50). Primul din ei era cărturar, crezând egoistic, că erudiția sa și situația sa socială il vor face membrul cel mai dorit al frățimii apostolice, el exclamă îndrăzneț: „Invățătorule, eu îți voi urma orunde vei merge". Dar el se înșală. Iisus prevăzu inima sa egoistă, socotind să joace rol și în împărăția cerului, cum jucase în împărăția pământească, îi răspunse simplu, că zadarnic socoate el să aibă oare care avantaje pământești, intrând în numărul următorilor lui Hristos. „Vulpile, zise Iisus, au vizunii și paserile cerului cuiburi, iar Fiul omului nu are unde să-și plece capul." - așa că e mai bine pentru cărturar să rămână în situația sa de mai înainte, până se va curăți trufașa sa inimă și va înțelege el bine taina împărăției lui Dumnezeu. Al doilea era întru

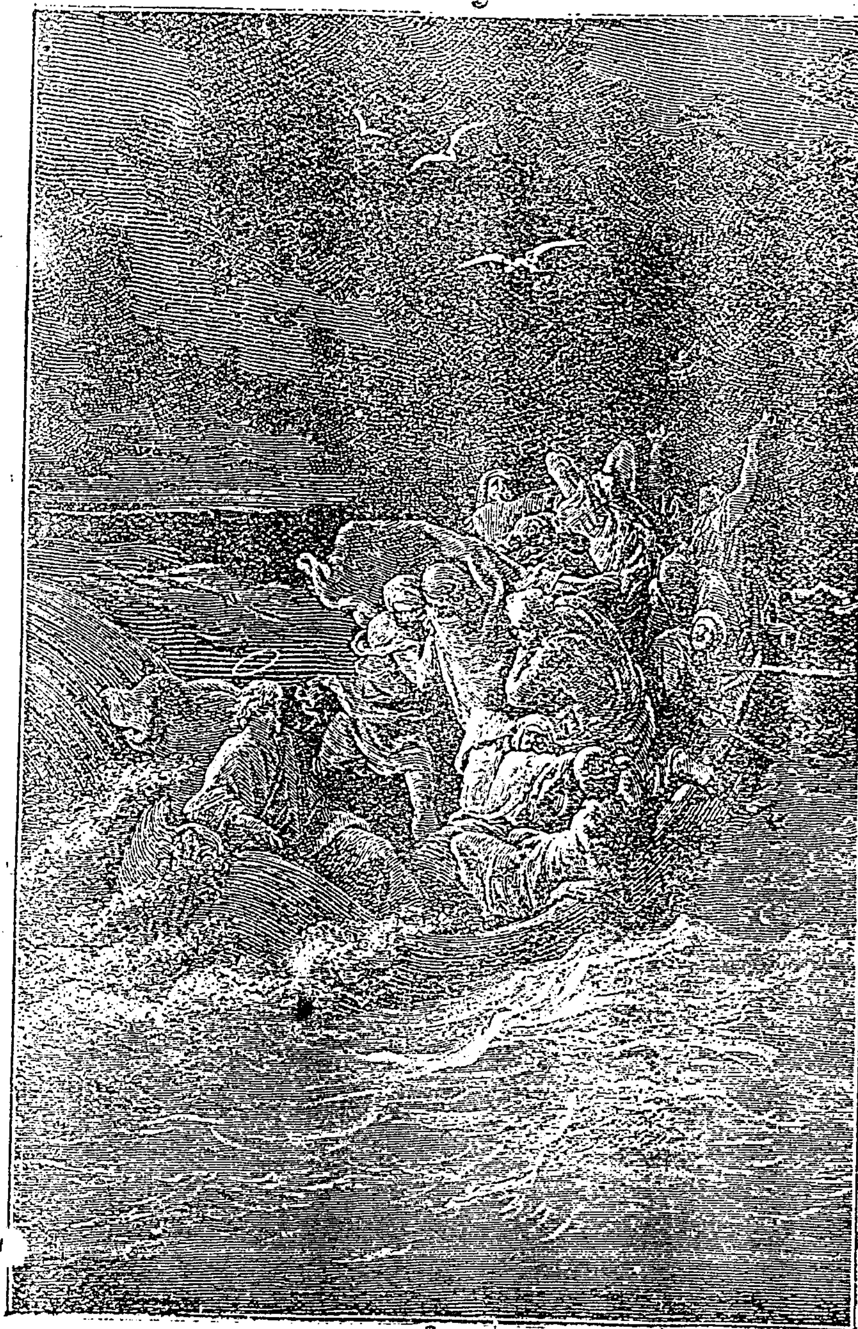
câtva ucenic al Mântuitorului, dar dorea să se facă deplin următor al Lui cu condiţia numai ca să se ducă mai întâiu să îngroape pe tatăl său. „Urmează-Mi Mie, – răsună răspunsul hotărât al Mântuitorului, – şi lasă morţii să-şi îngroape morţii lor"; adecă lasă lumea şi lucrurile lumeşti propriei lor griji. Cine vrea să urmeze lui Hristos, acela trebue să lese chiar pe tată şi pe mamă. In alte împrejurări, Hristos ar fi binecuvântat acest devotament fiesc, care dorea să cinstească chiar şi ţărâna tatălui mort; dar acum trebuia să arate, că dacă cer aceasta interesele împărăţiei supreme, a împărăţiei cerului, atunci omul pentru dânsele trebue să rupă legăturile cu toţi cei din familie. Pelângă aceasta, poatecă acest următor avea în vedere să săvârşască plângerea cea de treisprezece zile a mortului[1]) în decursul cărei vremi era cu putinţă pentru dânsul orce întâmplări şi ezitări, care şi trebuiau înlăturate. De remarcat e, că şi rabinii iudei în asemenea cazuri, arătau aceeaşi cerinţă. Dacă cineva exprima dorinţa să se facă ucenic al legii, atunci el trebuia să aleagă una din două: sau să îngroape chiar pe cel mai deaproape din toate rudele sale, pe tată, frate sau soră, sau imediat, consacrându-se slujirii legii, lăsa înmormântarea altora, ca obligaţie mai puţin însemnată[2]). Cuvintele lui Hristos de aceea erau cu totul înţelese aceluia, căruia au fost ele adresate, şi nu cuprindeau deloc nici o asprime sau cruzime, cum voiau să vadă în ele unii critici. Cine caută izvorul vieţii veşnice, înţelegea Hristos, acela trebue să rezerve celor morţi duhovniceşte să se îngrijască de ai lor morţi trupeşte. Tot un asemenea răspuns a fost dat şi la al treilea doritor al uceniciei Lui. Acela deasemenea a rugat amânarea, dorind să urmeze nu imediat pe Hristos, ci mai întâiu să se ducă să-şi ia rămas bun dela casnicii şi prietenii săi. La asta a urmat un răspuns, care a devenit proverbial în curgerea vremurilor: „Nimenea, punând mâna pe plug, şi se uită înapoi, nu este vrednic de împărăţia lui Dumnezeu"[3]. „Pe cine, după frumoasa expresiune a fer. Augustin, îl cheamă răsăritul, acela trebue să-şi abată cugetele sale dela apusul stâns". Prin asemenea idee înaltă se încurajau şi se întăreau acei mari ierarhi şi sihaştrii ai bisericii, cari renunţau la orce legături familiare şi pentru Hristos părăseau toate legăturile lumeşti.

In fine, trecu şi această pedică, ucenicii au putut să ridice vintrelele bărcii lor şi să plece la drum. Dar chiar şi acum Iisus

1) Hor. hebr. II, 173.
2) Megella, fol. 3, Col. 2. Geikie II, pag. 161.

era, așa zicând, urmărit de următorii săi, pentrucă, după cum ne comunică evanghelistul Marcu, „cu dânsul erau și alte bărci". Aceste din urmă, totuși, întru cât nu se pomenește de dânsele după sosirea la celalat mal, după toată probabilitatea curând au rămas, temându=se de furtuna ce se apropia (Mat. VIII, 23-27; Marc. IV, 36-40; Luc. VIII. 22-26). In tot cazul Mântuitorul între devotații ucenici putea să se odihnească liniștit în barcă, și îndată ce ei se depărtară dela țărm, El își plecă capul său obosit pe căpătâiul de piele dela cârmă și adormi somnul greu al omului obosit de muncă, – somnul liniștit al acelora, care se află în pace deplină cu Dumnezeu și cu conștiința lor. Dar și acestui somn atât de necesar îi fu dat să se întrerupă curând de o deșteptare silită. Pe loc pe neașteptate se stârni una din acele furtuni strașnice și furioase, care sunt așa de obișnuite în această cotlovină adâncă a globului pământesc. Lacul Galileei, odihnind în adânca sa așezare, înconjurată din toate părțile de dealuri, de obiceiu ne prezintă o întindere frumoasă cu o suprafață de oglindă curată, reflectând pe sine și dealurile înconjurătoare și cerul senin. Dar liniștea lui e amăgitoare, pentrucă din când în când din văiugile nord=estice izbucnesc furtuni, care repede învăluesc apele și lacul liniștit până atuncea, se preface într'o stihie furioasă cu valuri ce se ridică groaznic și să lasă în desordine clocotind înfricoșat. Vânturile din pustia răsăriteană cutrierând înălțimile vaste și goale ale Glavlonitiei și ale Gauranului, cu o putere neobișnuită se îndreaptă prin vâioagele înguste din partea răsăriteană a lacului și, smulgându=se din ele, iute învolburează lacul însuși. Aceasta o înlesnește și aceea, că locul este la șasezeci de picioare sub nivelul Mediteranei, din care cauză pe suprafața lui sub înrâurirea razelor ferbinți ale soarelui văzduhul câteodată se rărește, și când rărirea își ajunge gradul cel mai înalt, straturile mai reci ale aerului, care=l înconjoară dinspre răsărit se îndreaptă să complecteze spațiurile goale și imediat se stârnește furtună sălbatecă, care se preface în vijelie. O astfel de furtună se stârni și acum. In văzduh deodată se încrucișară vânturile, și lacul începu să se agite furtunos. Primejdia amenința grozav. Barca se legăna grozav, împroșcată de valuri spumoase. Pe Hristos, care dormea pe bordul descoperit la cârmă, îl împroșcau stropii, dar El dormea liniștit. Obosala lui era așa de mare, că chiar nici furtuna nu putea turbura somnul Lui: și deocamdată nimenea nu îndrăzni să=l deștepte. Dar iată valurile începură să inunde barca, care începuse a se umplea de apă și să se afunde. Atunci cu țipete

de disperare și de groază, ucenicii începură să-L deștepte. „Doamne! Invățătorule! Povățuitorule! mântuește-ne, că perim!" Asemenea strigăte disperate, amestecate cu urletul furtunii și cu mugetul valurilor, loviră turbure auzul Lui încă nedeșteptat cu totul. In

Iisus Hristos
cu cuvântul Său potolește grozava furtună (Desen de Doré).

asemenea împrejurări, când se întâmplă pe neașteptatele, fără nici o prevenire, să privești în față grozava primejdie, se cunoaște bine omul: aicea se arată nu numai bărbăția, ci și măreția, curățenia întregei sale firi. Uraganul, care sfărâmă mândria și făcu

zadarnică toată iscusința pescarilor riguroși, deprinși cu asemenea furtuni pe lacul lor natal, nici o clipă nu turbură liniștea adâncă lăuntrică a Fiului omului. Fără cea mai mică turburare, fără nici o spaimă, Hristos, se sculă pur și simplu dela cârma inundată a bărcii lăsată la voia întâmplării și nefăcând mai mult nici o mișcare, liniști furtuna sufletelor celor din barcă cu cuvintele liniștite: „Ce sunteți așa de fricoși, puțin credincioșilor?" Și după aceea, ridicându-se cu totul și suindu-se pe înălțimea cârmei, cu toată liniștea slavei Sale celei dumnezeești, El privi în negura furtunei, care flutura hainele și părul Său, și în mijlocul urletul stihiilor turburate, răsună glasul său poruncitor: „Taci! Liniștește-te!" Și vântul s'a potolit și s'a făcut liniște mare. Și când pe suprafața smerită a apei scânteia reflexul stelelor ce luceau încetișor pe cerul înseninat, atunci nu numai ucenicii, ci și barcagii cu șoapte timide grăiau între dânșii: „Dar cine-i Acesta, că și vântul, și marea I se supun?" Și acest eveniment miraculos a fost ca o complectare a pildelor despre împărăția ceriului. Din el ucenicii și toți oamenii credincioși au trebuit să înțeleagă, că împărăția ceriului sau biserica lui Hristos e asemenea unei corăbii, învăluită de valurile furioase ale mărei vieții. Valurile din când în când pot să înlăture corabia bisericei și să o amenințe cu peirea, dar ceice se află pe dânsa nu trebue să se teamă de aceasta. Cu ei este Hristps, și cât este El cu ei, nici un fel de puteri ale iadului nu-i vor birui.

In revărsatul zorilor, barca se apropiă de țărmul sud-estic al lacului, în Pereea, către malul țării Gadarenilor. Aceasta era o provincie, care aparținea orașului Gadara, care cu populațiunea sa semipăgână era situat pe înălțimea plană la oare care distanță dela țărm. El se considera capitala Pereei și avea monedele sale. Prin el trecea marele drumul din Tiberiada în direcțiunea Damascului, ceeace-l făcea punct important comercial și industrial al Transiordaniei. In acel timp el se afla în culmea înflorirei sale și se înălța mândru deasupra localităței înconjurătoare. Pe ulițile lui se întindea alei întregi de coloane de marmoră, de după care priveau clădiri frumoase de piatră. Din părțile de răsărit și de nord ale lui se afla câte un amfiteatru de bazalt negru, iar prin apropierea mărețelor și frumoaselor băi publice se înălța un al treilea teatru, care mărturisea cât de puternic era spiritul păgân în populația acestui bogat oraș. De malul unui asemenea oraș se apropia barca lui Hristos, care acolo departe de popor dorea să se odihnească cu spiritul de marele ostenele și agitațiuni.

Dar se dovedi, că acolo Mântuitorul n'a putut găsi liniștea dorită. Abea eșise El cu ucenicii la țărm, când din stâncoasele morminte și peștere alergară către Dânsul întru întâmpinare doi nenorociți, stăpâniți de puterea satanică (Mat. VIII, 28-34; Marc. V, 1-20; Luc. VIII, 26-39). In vechime nu erau nici un fel de aziluri sau spitale pentru astfel de îndrăciți, și ei, ca niște netrebnici pentru societate, erau alungați dintre oameni, sau îi domoleau, luând față de dânșii măsuri pecât de nereale, pe atât și de crude. In asemenea împrejurări nenorociții, puteau să-și găsască azil numai prin peșterele de pe dealurile stâncoase, în care abundă Palestina și de care iudeii se foloseau pentru îngroparea morților[1]). Se înțelege, că mediul zoios și sălbatec a unor asemenea adăposturi cu nelipsitele din ele temeri și năluciri nu puteau să liniștească pe nenorociți și mai ales cu unul din acești nefericiți oameni nu se mai putea face nimic. Se încercau să-l lege, dar în accesele de nebunie el manifesta o putere supranaturală și el totdeauna isbutea să arunce de pe sine cătușele sau să rupă lanțurile. Acum el era părăsit cu totul în locurile pustii și sălbatece ale cotlovinelor de munte, care ziua și noaptea răsunau de glasul său sălbatic, când el rătăcea prin ele — periculos pentru sine și pentru alții, înebunindu-se și lovindu-se de stânci. Celălalt îndrăcit pare că era mai puțin stăpânit de boală, deși și într'însul puterea drăcească triumfă asupra sufletului omenesc. Ei înaintară îndrăsneț întru întimpinarea lui Iisus Hristos și simțind într'însul pe Mântuitorul și Izbăvitorul lor de puterea întunerecului, ce-i stăpânea, căzură înaintea Lui și I se închinară. Iar după aceea în numele duhurilor necurate cu glas tare și nestăpânit rugară pe Mântuitorul să nu-i nimicească înainte de timp. Domnul cel milostiv, dorind să izbăvească pe nefericiții bolnavi de jugul ce apăsa asupra lor a puterei întunerecului, întrebă pe unul din ei, cum îl chiamă. „Legheon", răspunse pentru el puterea drăcească, înăbușind într'însul orce independență personală. Prezența oștirilor romane îl făcuse să cunoască această numire a mulțimei, și de oarece într'însul, după conștiința sa, erau 6000 de duhuri rele (într'un legeon erau 6000 de ostași), apoi deaceea a și răspuns el cu acest cuvânt latin, care era bine cunoscut fiecărui iudeu. Văzând sfârșitul

---

1) In Um-Cheis, care stă în locul Gadarei vechi, și astăzi se poate vedea mulțime de peștere, care servesc ca loc de locuință pentru arabii moderni. Unile din aceste peștere sunt așa de largi, că într'însele se pot adăposti până la 40 de oameni. Geikie, II, p. 629.

stăpânirii lor asupra nefericiţilor, dracii începură să roage pe Hristos, ca El, izgonindu-i din cei doi oameni, să le îngădue să între într'o turmă mare de porci, ce păştea acolo pe coasta muntelui şi cu care gadarenii aprovizionau un legeon roman, care se afla nu departe, sau poate chiar şi pentru alimentarea populaţiunei, care într'o ţară aşa de depărtată nu observa cu stricteţă legea lui Moise. Ca să înfăţişeze vădit îndrăciţilor vindecarea săvârşită asupra lor, Mântuitorul le îngădui. „Dracii, eşind dintr'înşii, au intrat în porci; şi s'a aruncat turma de pe coastă în lac şi s'a înecat". Uimiţi de acest eveniment neobişnuit, păstorii „au fugit şi au povestit în oraş şi prin sate", şi alergă de pretutindenea poporul să privească şi să vadă pe vizitatorul neobişnuit, al ţării lor. Aicea ei au văzut, că chiar cu cel mai grozav şi neîmblânzit îndrăcit, care arunca asupra tuturor groaza, se săvârşise o uimitoare schimbare. Miraculosul vizitator îl vindecase, şi acesta era liniştit, ca un copil. Mâna milostivă a cuiva aruncase o haină pe trupul lui gol şi murdar, şi el şedea la picioarele Mântuitorului său, fiind cu totul sănătos la minte. Şi la vederea acestora „ei s'au îngrozit". Dar s'au îngrozit mai mult nu de această măreaţă minune, ci de aceea, că la săvârşirea ei lor li se pricinuise o mare pagubă. Lor le perise două mii întregi de porci, şi de oarece porcii li erau lor mai scumpi şi decât omul vindecat, şi de cât tot ce puteau ei aştepta dela dumnezeescul vizitator, atunci ei cu o ruşinoasă unanimitate rugară pe Hristos să se depărteze dela dânşii. Hristos însuşi învăţa pe ucenicii săi să nu dee cele sfinte cânilor şi să nu arunce mărgăritarele înaintea porcilor, „ca aceştia să nu le calce în picioare şi, întorcându-se, să-i rupă şi pe dânşii". Deaceea El se hotărî să părăsască imediat ţara neospitalieră, dar ca să nu o lipsască cu totul de harul bunei vestiri despre sosirea împărăţiei lui Dumnezeu, El făcu pe unul din cei doi vindecaţi, propoveduitor al acestei împărăţii în această ţară. „Mergi acasă, zise Mântuitorul, la ai tăi, şi le spune, ce ţi-a făcut Domnul şi cum te-a miluit". Şi astfel gadareanul îndrăcit a devenit primul binevestitor al împărăţiei lui Dumnezeu în toată ţara cunoscută sub numele de Decapolia, şi propoveduirea lui s'a adeverit prin acea uimitoare minune, care fusese săvârşită personal asupra lui.

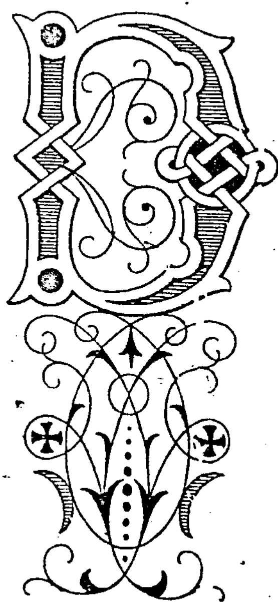

Munții dinprejurul lacului Genisaretului.

CAPITOLUL XXV.

VINDECAREA FEMEEI, CE SUFEREA DE CURGEREA SÂNGELUI, ȘI INVIEREA FIICII LUI IAIR. - TRIMITEREA CELOR DOISPREZECE APOSTOLI LA PROPOVEDUIRE.

upă întoarcerea din Pereea, Mântuitorul iarăși începu să învețe și să săvârșască lucruri de milă prin orașele și satele Galileii și iarăși împrejurul Lui se adună mulțime de popor. Dar iată că veni la dânsul cuprins de mare turburare un șef de sinagogă, adecă șeful principal al parohiei, care se bucura la iudei de mare respect. Se prea poate, ca acest șef de sinagogă era din numărul membrilor deputației, care se adresase cu puțin timp mai înainte către Iisus cu rugămintea din partea sutașului prozelit, de care fusese construită sinagoga. Dacă e așa, apoi el știa din experiență puternicia Aceluia, către care se adresa acum. Aruncându-se la picioarele Lui, zdrobit de întristare, el îi zise, că fetița lui iubită, unica sa fiică acum moare, ba poate a și murit, dar trebue numai ca El să vină și să-și pună mâna

Sa pe dânsa, și ea va trăi. Cu delicateța, care niciodată nu rămânea surdă la strigătul celor întristați, Iisus Hristos se sculă îndată și se duse cu dânsul, urmat nu numai de ucenicii săi, ci și de marea gloată de popor, care-L înconjura, martora acestei scene. Pe când mergea El, poporul cu nerăbdare se îngrămădea împrejurul Lui.

Dar în gloată (unde fără îndoială se aflau și unii farisei și ucenici de ai lui Ioan, cu care El vorbise, precum și vameși și păcătoși, care nedeslipit urmau după Dânsul), era o persoană, pe care nu o preocupa curiozitatea să vadă ce are să facă El pentru șeful sinagogii (Mat. IX, 18-26; Marc. V, 11-48; Luc. VIII, 40-56). Aceasta era o femee, care de doisprezece ani suferea de curgerea de sânge, boală grea ce o sfărmase în chinuri grele și care în popor se socotea urmare directă a obiceiurilor păcătoase. In zadar cheltuise ea averea sa, căutând ușurare în ajutorul a mulți și iscusiți doctori. Dar toate acestea îi pricinuise mai mult chin și durere, și acum ea, ca un ultim mijloc disperat, voia să încerce ceeace se putea căpăta fără nici o cheltuială dela Doftorul dumnezeesc. Ea potrivit rușinărei sale femeești se temea să-și arate boala de care suferea, dar în tot cazul ea se hotărî ca așa zicând tainic să capete vindecarea dorită. Și iată cu o putere disperată și cu stăruință ea s'a strecurat prin gloata deasă, așa ca să se poată atinge de Dânsul; și după aceea în adevăr se atinse tainic de haina Lui. Intr'o clipă simțind, că ea dobândise ceace dorise și s'a vindecat, se grăbi să dispară neobservată în mulțime. Dar aceasta rămase neobservată numai de ceilalți, dar nu și de Hristos. Simțind, că din El eșise o putere vindecătoare, El se opri și întrebă: „Cine s'a atins de haina Mea?“ Ne pricepând ce este, ap. Petru răspunse, că în asemenea înghesuială e greu de spus, cine anume s'a atins; dar Mântuitorul prin această întrebare dorea să găsască răspuns din partea aceleia, care, folosindu-se de marea binefacere a dumnezeescului Doftor, a dorit să se ascundă de Dânsul. Și iată privirile Lui se opriră tocmai pe ea, și ea, tremurând de frică, eși din mulțime și, aruncându-se la picioarele Lui, spuse Lui tot adevărul. Dorind să șteargă vina sa, ea acum uită toată sfiala sa. Ea evident se temea de mânia Lui, pentrucă legea glăsuia lămurit, că atingerea de una cu curgere de sânge făcea pe om necurat până sara. Dar aicea atingerea de Dânsul o curățise pe dânsa, iar nu întinăciunea ei îl întinase pe Dânsul. Departe de orce indignare, Mântuitorul îi zise: „Fiică (și în acest cuvânt mângâitor răsună deja ertarea pentru dânsa), cre-

dinţa ta te-a mântuit; mergi în pace şi fii sănătoasă de boala ta!"

Intâmplarea aceasta a pricinuit oare care întârziere, iar pentru Iair era scumpă orce clipă. Dar el nu era singurul suferind, care căuta mila Mântuitorului, şi de oare ce el nu exprima nici o plângere, apoi evident întristarea nu-l făcea egoist. Dar aicea izbuti să ajungă la dânsul un trimis cu scurta vestire: „fiica ta a murit, nu mai osteni pe Invăţătorul!" Vestirea nu era adresată către Iisus, dar el o auzi şi, compătimitor dorind a izbăvi pe nefericitul părinte de un chin nefolositor, îi spuse cuvintele vrednice de amintire: „Nu te teme, ci numai crede!" Când ei ajunseră la casa lui Iair, atunci văzură acolo zgomotul bocitoarelor năimite şi a unor cântători din instrumente, care cântau şi boceau sgomotos, bătându-se în pept, jignind muţenia adevăratei întristări şi măreţia morţii. Aceste plânsete prefăcute turburară duhul lui Hristos, care se opri întru început la uşă, ca să oprească gloata de a intra după Dânsul. El intră în casă numai cu trei din cei mai apropieţi apostoli ai Săi: Petru, Iacov şi Ioan; aci El porunci să înceteze plânsetele zadarnice; dar când declaraţiunea Lui „că fetiţa n'a murit, ci doarme", fu întâmpinată cu glume grosolane, El cu indignare goni bocitoarele năimite. Când s'a statornicit liniştea, El luând cu sine pe părinţii fetei şi trei din cei mai aleşi apostoli, intră încetişor în cameră, unde domnea grozava muţenie a morţii. După aceea, luând mâna rece a moartei, rosti două cuvinte: „Talita cumi" ce însemnau: „Fetiţă, ţie îţi zic: scoală!" Şi sufletul s'a întors într'însa, fetiţa s'a sculat îndată şi începu să umble. De o grozavă uimire fură cuprinşi părinţi, dar Hristos liniştit le zise, ca să-i dea să mănânce. El ca de obiceiu le porunci, ca ei să nu spună nimic despre cele petrecute, pentrucă ceice au primit din mânile lui Dumnezeu îndurările nemuritoare, trebue mai curând să-şi aducă aminte de ele cu recunoştinţă evlavioasă, şi să le păstreze ca pe o comoară tainică în adâncurile inimii lor. In realitate însă vestea despre această întâmplare neobişnuită „s'a răspândit în tot pământul acela" (Mat. IX, 26).

Orcât de mari şi de uimitoare au fost evenimentele din aceste zile, dar ele au mai fost însemnate încă prin un fapt uimitor al atotputerniciei, şi anume vindecarea a doi orbi şi a unui îndrăcit (Mat. IX, 27–34). Când Hristos eşi din casa lui Iair, după Dânsul urmau doi orbi cu strigătele, până atuncea ne mai auzite: „milueşte-ne, Iisuse, Fiul lui David!" Iisus voi să cerce credinţa lor şi, nedând nicio atenţiune orbilor şi la strigarea lor, se îndreaptă spre acea casă din Capernaum, în care locuia de obiceiu,

şi numai când orbii urmară necontenit după El în casă, El se adresă către dânşii cu întrebarea ispititoare: „Credeţi voi oare, că pot Eu să fac aceasta?“ Atunci ei au răspuns: „Aşa, Doamne!“ Atuncea El se atinse de ochii lor şi le zise: „Fie vouă după credinţa voastră!“ Şi s'au deschis ochii lor. Mântuitorul, ca şi în alte multe cazuri, le porunci să nu vorbească despre cele întâmplate, ci în adâncul inimii lor să păstreze recunoştinţă către Domnul; dar bucuria lor se cerea afară şi ei nu împliniră această poruncă. Tot în vremea asta s'a săvârşit de Hristos încă o minune, şi anume izgonirea unui drac dintr'un om, care sub apăsarea puterei întunerecului se lipsise de graiu şi era mut. După miraculoasa rânduială a lui Hristos se izbăvi de jugul ce-l apăsa, al duhului răutăţii „şi începu să vorbească. Şi poporul se mira, şi zicea: nici odată nu s'au arătat asemenea lucruri în Israil“. Asemenea minuni uimiră tare mult şi pe farisei, cari continuau cu obrăznicie să urmărească pas cu pas pe Prorocul din Galileea şi ei neştiind cum să explice toate acestea, ajunseră numai la concluzia răutăcioasă şi absurdă, că „El izgoneşte dracii cu puterea domnului dracilor“. Absurditatea acestei păreri, exprimată pelângă acesta cu nehotărîre şi în şoaptă, era prea evidentă, ca să merite combatere, şi de aceea Mântuitorul, nedându-le nici o atenţiune, continuă liniştit slujirea Sa „şi umblă prin toate oraşele şi satele, învăţând prin sinagogile lor, propoveduind Evanghelia împărăţiei şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa oamenilor“ (Mat. IX, 35).

Evanghelia lui Luca ne dă putinţa să pătrundem în parte în înseşi caracterul vieţii de toate zilele a lui Hristos din acel timp (Luc. VIII, 1-3). El şi-o petrecea în permanente umblări prin împrejurimi, începând dela Capernaum, ca centru, prin toate oraşele şi satele Galileei. In timpul acestor umblări ale Lui, necontenit îl însoţeau cei doisprezece apostoli aleşi de El şi deasemenea de un mic sobor de femei adânc religioase şi devotate Lui, care sau după sentimentul înrudirii, sau din recunoştinţă pentru vindecarea lor de boale, se consacraseră să slujască lui Hristos şi apostolilor Lui şi se îngrijau pentru a le procura provizie şi în genere a se îngriji a îndeplini nevoile lor. Ocupat în totul cu dumnezeeasca sa propoveduire, Hristos nu avea putinţă a se îngriji de nevoile sale materiale, şi satisfacerea lor o şi luaseră asupra-şi aceste pioase femei. Numele unora din aceste femei, care urmau astfel Lui Hristos în slujirea Sa, s'au păstrat de evanghelişti ca o recunoscătoare mulţămită şi amintire despre

grija lor iubitoare, cu toate că ele n'au păstrat, afară de cei doisprezece apostoli, numele bărbaţilor ce I-au slujit Lui. Entuziasmul religios, care totdeauna îşi găseşte o puternică expresiune în câmpul mai delicat, ce puternic se manifesta printre femeile iudaice, aşa că şi fariseii între ele anume îşi găseau adepţi înflăcăraţi[1]). Nu-i de mirare deci, că şi către Hristos ele se raportau cu acelaşi devotament. Curăţenia sufletului Lui, înaltul Său respect către sexul slab, proclamarea de către Dânsul a egalităţii femeei şi a bărbatului înaintea lui Dumnezeu şi cerinţa impusă lor deopotrivă cu bărbaţii ca cu deplină râvnă să lucreze la răspândirea împărăţiei celei nouă. Toate acestea au servit de îndemn suficient pentru femeile evlavioase de a urma lui Hristos. Dar asemenea devotament a femeilor evlavioase în genere către învăţătorii lor duhovniceşti era un fenomen aşa de obişnuit în popor, încât nimenea, nici chiar vrăşmaşii lui Hristos, nu găseau în asta niciun temeiu ca să le reproşeze pentru această slujire. Din aceste mame cele mai timpurii al bisericei noui născute a lui Hristos, cinci sunt cunoscute după nume. Intre ele erau: Maria sau Mariam din Magdala, din care Hristos scosese şapte draci; Ioana, femeea lui Huza, ministrul palatului regelui Antipa din Tiberiada; Susana, care e cunoscută numai după nume; Maria, mama lui Iacov cel mic-şi a lui Iosia şi femeea lui Cleopa; Salomia, mama lui Iacov şi a lui Ioan şi femeea lui Zevedeu, şi în fine, cum e firesc de presupus, şi însuşi dumnezeeasca mamă a lui Hristos, Preasfânta Fecioară Maria. Dintre, primile un deosebit interes stă în legătură cu numele Mariei Magdalenei, pe care Hristos a vindecat-o de diferite boale şi pe care unii o identifică cu o păcătoasă pocăită, care a avut marea cinste să atragă asupra sa atenţiunea milostivă a lui Hristos în casa lui Simon Fariseul. Ea era din satul Magdala (turnul), care se afla la vreo cinci chilometri spre nord de Tiberiada, pe malul mării, în ungherul nord-estic a şesului Genizaret. In timpul de faţă în locul satului Magdala se află câteva bujdeuce sarace, care alcătuesc satul Mahomedan El-Madjdel, cu un singur spin aproape de el, ca ultimul semn a acelor dumbrăvi bogate şi grădini, în mijlocul cărora Magdala parfuma împrejurimile pe vremea lui Hristos. Cine anume era Maria, — nu se ştie, deşi o istorisire mai târzie a legat pentru totdeauna numele ei cu locul sfânt pentru dânsa, ca numele acelei femei perite, pe care cândva o mântuise Hristos[2]).

1) I. Flavie, Ant. XVII, 2, 4; XVIII, 1, 3; XIII, 10, 6.

2) Vezi art. Magdala în dicţionarul biblic a lui Viner, şi deasemenea la acelaş cuvânt în dicţionarele lui Herzog şi Schmit.

Acest cerc de următori și următoare permanente a lui Hristos în timpul umblărilor Lui se distingea cu deosebire prin aceea, că în veacul desvoltărei extreme a ritualismului legist, care alcătuia pentru mulți întreaga esență a religiei, el reușise deja să se elibereze de jugul extrem al subjugării legii și ducea o viață mai mult duhovnicească. O asemenea simplitate servi de cauză a tot felul de învinuiri contra lui Hristos, după cum în timpurile următoare din pricina că creștinii nu aveau temple de jertfe, păgânii se credeau în drept să acuze pe creștini de ateism[1]. Sunt destule temeiuri a crede, că Hristos și următorii Lui se deosebeau atât prin haină și prin felul de traiu, cât și prin înseși obiceiurile lor de învățătorii acelui timp și a urmașilor lor[2]. Ca și toți ceilalți iudei, ei, negreșit, purtau un simplu hiton și o mantie pe deasura, așa numitul talion. Dar noi putem fi încredințați, că următorii noului Invățător nu dădeau deloc importanță acelor ciucuri sau „poale largi", pe care cărturarii și fariseii le scotea la iveală, prefăcându-i cu deosebire în ceva mare și vizibil (Mat. XXIII, 5). E greu de închipuit deasemenea, că Hristos sau aleșii Săi apostoli să fi consfințit întrebuințarea superstițioasă a filacteriilor, pe care ceilalți iudei le legau la mâna stângă și la frunte în timpul rugăciunii[3]. Nenumăratele regule, ce se refereau la asta, și care se atingeau de ațele lungi, de cuprinsul lădițelor de piele pentru păstrarea textelor prescrise, înseși forma lor, alcătuirea, etc. Și chiar de însuși mijlocul legărei lor la mână sau la frunte, — toate acestea dovedeau o idee prea rece și mecanică despre rugăciune, ca să fi putut a se împăca cu ideea, cum că și Hristos sau ucenicii Lui au purtat asemenea filacterii. El nu a neglijat nici exteriorul Său și nu a dat importanță seriozităței de fațadă a fariseilor, care anume în acest exterior serios adesa vedeau toată esența legii morale; El nu a evitat ungerea capului Său cu uleiu sau spălarea picioarelor Sale după sosirea la locul de odihnă (Mat. 3, 16; XXVI, 67; Luc. VII, 44). Nu cerea El deasemenea mărginirea fariseică la masă, pentrucă îngăduia întrebuințarea vinului, pânei și peștelui (Mat. IX, 19; Luc. XXIV, 42; Ioan, XXI, 13). Aflându-se în casa lui Petru, El invită și pe alții la masă cu sine și cu plăcere primea și El invitațiile din partea

1) Minuc. Felix, Octav. X, 8.

2) Keim, Jesus von Nazara, II, 281.

3) Filacteria, din grecește, insamnă apărare, păstrare, amulet. La evrei în timpul de mai târziu ea se numea tifelin dela verbul care insamnă a se ruga. Buxtorf, Lex. 1743, Ce se atinge de viața privată a lui Hristos cu ucecnicii Săi. Vezi în genere la Keim, II, 280-286.

altora, ne neglijind în asemenea caz obişnuita fineţe a salutărilor sociale prin sărutări şi spălări, şi chiar ungerile cu mirodenii preţioase (Mat. VII, 15; XXVI, 6; Luc. VII, 38; X, 40; XI, 37; XIV, 1; Marc. XIV, 3). Fariseii se istoveau după ospeţele lor prin postire lunea şi joia, iar Hristos era expus acuzaţiilor, pentrucă El cu plăcere mânca şi bea, pentrucă El niciodată nu păzea regulele fariseice (Mat. XI, 19; XXIII, 6, 25). Dar, negreşit, asemene chip de traiu şi pentru dânsul era numai o excepţie, iar nu o rânduială, pentrucă El, mustrând prin libertatea Sa a Noului Testament faţă cu statornicirile legiste externe mortăciunea sclavistă a fariseilor cu cernicia lor mecanică moartă, în acelaşi timp lăuda pe Ioan Botezătorul, pentrucă acela nu purta pe sine haine scumpe sau moi, şi El însuşi insufla ucenicilor săi o cumpătare severă atât în ce priveşte hainele, cât şi în traiu (Mat. XI, 8; VIII, 20; X, 9; Compară Filip. IV, 12).

Una din uimitoarele particularităţi ale învăţăturei şi vieţii lui Hristos era aceea, că El, cele mai obişnuite necesităţi ale vieţii le ridica la cel mai înalt grad şi înobila chiar tot ce era simplu şi obişnuit. In comunitatea Lui masa de sara, când nu se uita sub apăsarea ocupaţiilor obositoare, totdeauna se prezentă timp plăcut pentru sfaturi înalte, care se propoveduiau nu numai apostolilor, ci multor persoane particulare, care, după obiceiul oriental, avea acces liber în încăperea Lui (Mat. IX, 10; Luc. XXII, 14). Ca Părinte şi Cap al familiei Apostolilor, El, fără îndoială, la începutul mesei, care consta din pâne şi vin, oferite fiecăruia, după obiceiul poporului Său, înălţa mulţumită şi binecuântare pentru belşugul şi darurile lui Dumnezeu. După aceea începea convorbirea, în timpul căria se istoriseau evenimentele zilei, şi participarea fiecăruia din ei putea fi preţuită şi însoţită de delicate obiecţiuni, laudă sau sfaturi, şi credinţa, nădejdea şi dragostea tuturor celor ce se aflau la această masă, trebue să fi găsit o neobişnuită răcorire şi întărire în asemenea convorbiri. Cât de scumpe erau asemenea ceasuri de viaţă casnică liniştită pentru însuşi Hristos, se poate vedea din aceia duioşie, cu care El privea la ceata „copiilor" Săi, adunată împrejurul Lui, – ca şi cum ei ar fi înlocuit în inima Sa ataşamentele părinteşti ale familiei, şi de asemenea din acea adâncă iubire, din pricina căria el multă vreme a ezitat să le spună ultimul Său „adio". Pentru înseşi ucenicii aceste convorbiri s'au imprimat pentru totdeauna în memorie, aşa că ei, potrivit cu dorinţa Invăţătorului lor, le plăcea să le repete zilnic în timpul frângerii pânii. Mareţia şi

indulgența, simplitatea iubitoare și sinceritatea contactului reciproc strâns, pacea și-odihna după agitațiile zilei, simțul liniștei și mulțămirei sub supravegherea și grija Lui, — toate acestea făceau aceste ceasuri obiectul amintirii, care cu trecerea timpului se aprindea tot mai luminos, deveniră mai sfinte și întărea nădejdea de a vedea tot mai curând întoarcerea Lui, sau după ducerea Lui a petrece cu Dânsul necontenit. In această viață strâns prietenească și familiară, totuși, nu era nimic așa ceva, ce ar samana a comunism, pentrucă nu există nici cel mai mic indiciu, că proprietatea fiecăruia din ucenicii lui Hristos și a celor mai deaproape următori ai săi s'ar fi acumulat într'o singură casă comună. Ucenicii Săi, adevărat, au părăsit toate, dar ei n'au vândut proprietatea lor ca să introducă suma primită în hasnaua comună (Mat. XIX, 27, Comp, XIX, 21). Unii dintr'înșii tot mai posedau bunuri particulare, (Mat. X, 9), iar femeile ce-i însoțeau stăpâneau proprietatea lor (Luc. VIII, 3). Când Hristos a plătit pentru Sine darea templului, El n'a plătit-o și pentru ucenicii Săi, pentru că plata ei s'a prezentat lor însuși. Pentru satisfacerea nevoilor zilnice serveau prinoasele libere, când nu se oferea vreo ospitalitate deosebită, ba și aceste prinoase El nu le primea dela ucenici Săi, deși de către rabini se socotea permis de a primi recompensă dela ucenicii lor. „In dar primiți, — zicea El, — în dar să dați“ (Mat. X, 8). El nu primea dela popor nici un fel de daruri bănești și nu îngăduia ucenicilor Săi să adune milostenie, cum îngăduiau cărturarii ucenicilor lor. Unicul prinos, pe care El îl primea, consta în ospitalitate și adăpost, care totdeauna se ofereau Lui în prietenoasa Galilee. Din femeile pioase, ce-I urmau Lui, El adevărat, primea câteodată prinoase, dar, contrar lăcomiei rabinilor, se folosea de dărnicia lor numai pentru satisfacerea nevoilor zilnice. Micul cerc al următorilor Lui nu sufereau niciodată nevoi, ba era în stare chiar să împartă milostenie. Și deși însuși Invățătorul, evident, nu avea la Sine bani, El vădit se deosebea pe sine și pe ucenicii Săi de saraci (Luc. XXII, 35; Mat. X, 9; XVII, 27; XXVI; Ioan, XIII, 29).

Petrecerea Sa necontenită cu ucenicii Săi, rar, chiar pentru intervale scurte, era întreruptă de o absență vremelnică. El putea fi chemat pentru vindecarea vre unui bolnav sau era invitat la vreo masă; Lui i se putea ivi dorința să fie un timp retras singur în camera Sa, sau în munți, unde Lui ii plăcea să se roage. Dar de fiecare dată această absență continua scurtă vreme. La întoarcere, evident, El era salutat de ucenicii Lui prin sărutare

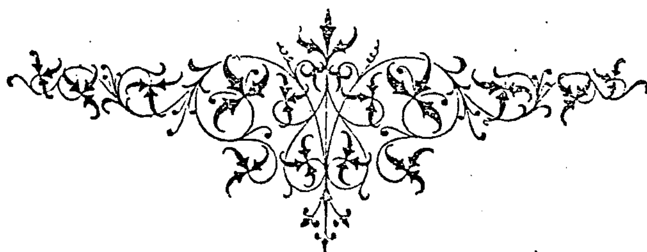
(Mat. XXVI, 40). Când trebuia să plece la drum sau să se urce în barcă, El dădea dispoziţiuni în această privinţă, şi ucenicii se îngrijau de ceeace trebuia la aceasta, fie că se aflau pe uscat, sau se urcau în barcă, când calea se îndrepta peste lac (Mat. VIII, 18; XVI, 5-7). Pe uscat, El totdeauna călătorea pe jos – şi adesa era recunoscător – pentru un pahar de apă, de oarece călătorea sub arşiţa dogoritoare, şi deasemenea pentru o bucăţică de pâne, pe care ucenicii o procurau în vreun sat din calea lor (Mat. X, 42; Marc. VI, 36). Câteodată El mergea alăturea cu ucenicii Săi, iar câteodată şi departe de dânşii, lăsându-i să stăpânească între dânşii de şi în asemenea caz făcea observaţie şi altă dată le reproşa pentru părerile nepricepute (Mat. XVI, 6; XVIII, 1; XX, 24; Marc. X, 32). Când trebuia să se găsască loc pentru masă, atunci El de obiceiu trimitea pe vre unul din ucenicii Săi înainte sau aştepta învitaţiunea după sosirea Sa, în care caz ucenicii Lui luau parte la ospitalitatea oferită sau se aşezau în alte case (Mat. XXI, 1; X, 11). Ospitalitatea, negreşit, varia în diferitele case dela simplitatea locuinţei prorocului, după cum Sunamiteanca cândva oferi oaspetelui său pat, masă şi lumină, până la îngrijirea stăruitoare şi prietenoasă şi a smeritului respect, care a fost în casa Martei şi a Mariei în Vitania. Unde îl salutau, El intra cu binecuvântarea: „pace casei aceştia“, dar spre deosebire de farisei, fără nici un fel de întrebări despre curăţenia rituală a casei, a mesei, a scaunelor sau vaselor (Mat. X, 11, 14). Trebue să presupunem, că în acest timp El numai rar nu era întâmpinat cu bucurie; dar atunci când El era întâmpinat neospitalier, atunci El pleca în satul cel mai apropiat. Câteodată El suferea respingerea sa în tăcere, dar astă dată, turburat de cerbicia populaţiei, la părăsirea oraşului sau satului, scutura până şi praful de pe picioarele Sale. Când trebuia să arate blândeţă, El o arăta; dar unde cereau împrejurările, El era tot aşa de sever, cum în împrejurări obişnuite era infinit de indulgent şi de milostiv.

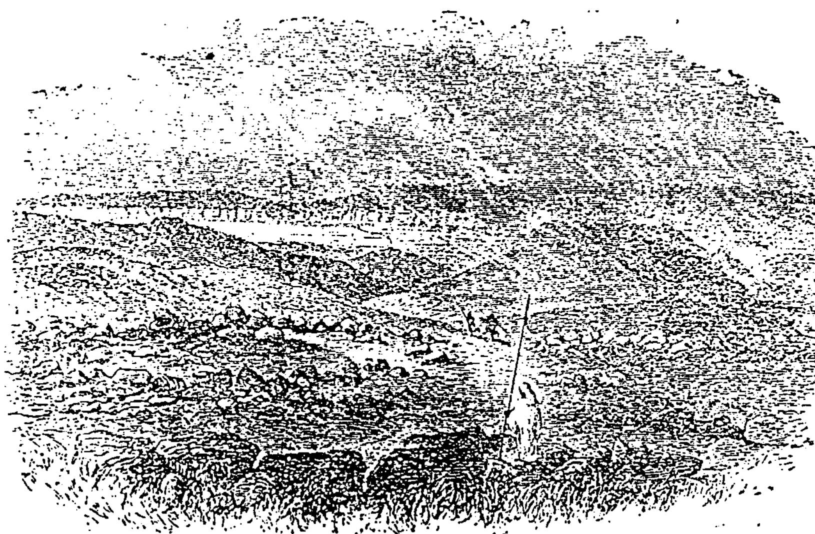
Cutrierând acum cea mai mare parte a Palestinei, Mântuitorul se încredinţă, că poporul ales, sub raport duhovnicesc, neavând învăţături cum trebue, şi păstori acătărea, care ar fi capabili să lumineze mintea lui şi să-l pregătească pentru primirea împărăţiei Cerului, „era slăbănogit şi risipit, ca oile ce nu au păstor“. Indicând această împrejurare, El spuse ucenicilor, cât de mult săceriş este, iar lucrători sunt puţini. Din această pricină El porunci să roage pe Domnul secerişului, ca El să pregătească din ei lucrători vrednici pentru seceriş, şi după

aceea îi trimise câte doi în toate părţile ţării, ca ei să înveţe poporul, să adeverească învăţătura Sa şi să săvârşască fapte miraculoase în numele Său (Mat. IX, 35 - XI, 7-13; Luca, IX, 1-6).

Inainte de trimiterea lor, Mântuitorul le-a dat povaţă, cum să procedeze şi să lucreze în timpul acestei călătorii de propoveduire. Acum ei trebuiau să-şi mărginească activitatea lor la oile cele pierdute ale casei lui Israil şi să nu o extindă la samarineni şi la păgâni. Obiectul predicei lor trebuia să fie apropierea împărăţiei cerului, şi ei trebuiau să o întărească prin faptele facerei de minuni şi de binefaceri. Ei nu trebuiau să ia nimica cu dânşii, nici bani pentru hrană, nici pungă la brâile lor, nici schimburi de haine, nici încălţăminte de drum în locul obişnuiţilor sandali de scoarţă de palmier; ba nu trebue nici toiege de drum să ia, dacă nu le aveau încă. Misiunea trebuia să fie de o simplitate deplină şi să se susţină cu propriile lor mijloace. Ospitalitatea deschisă a orientului care aşa de des servea ca mijloc pentru răspândirea nouilor învăţături, trebuia să servească pentru dânşii ca întreţinere suficientă. La intrarea în oraş ei trebuia să meargă în acea casă, în care trebuiau să nădăjduiască la o primire bucuroasă, şi să o salute cu cea mai veche şi mult preţuită dorinţă de bine: „pace casei acesteia!" Dacă casa va fi vrednică, urarea va avea putere; dacă nu, atunci ea se va întoarce la ei. Dacă însă îi va răspinge, atunci ei trebue să scuture praful depe picioarele lor, ca mărturie a faptului, că ei au vorbit adevărul şi simbolic s'au curăţat de orce răspundere de acea osândă a judecăţii, care va trebui mai aspru să cadă asupra împietriţilor urâtori ai luminii, decât a locurilor întunecate ale lumii păgâne, în care niciodată n'a strălucit lumina sau a luminat numai slab. Impunând asupra ucenicilor Săi datoria tăriei în credinţă, a purtării blânde, abnegaţiunii şi a simplităţii, ca prime condiţiuni a reuşitei activităţii lor misionare, Hristos după aceea începu să-i întărească contra încercărilor şi prigoanelor inevitabile în opera slujirii lor. Ei vor trebui să procedeze nu numai cu simplitatea porumbelului, ci şi cu înţelepciunea şarpelui, pentrucă El îi trimite ca pe nişte oi în mijlocul lupilor. El i-a prevenit, că lor li e dat să sufere multe în acest timp, şi mai ales a viitoarei lor activităţi apostolice, de oarece vor fi duşi înainte judecăţilor, biciuiţi prin sinagogi, vor fi duşi la judecată înaintea domnitorilor şi regilor; dar, cu toate aceaste, ei nu trebue să se îngrijească ce şi cum să grăiască, pentrucă în ceasul acela li se va da de sus ce să grăiască. In-

vățătura, care vestește pacea pe pământ și bunăvoință în oameni, va fi transformată de patimile cele rele ale oamenilor în strigăt războinic de ură și de furie, și ei trebue să fugă din fața vrăjmașilor prigonitori din oraș în oraș. Dar ei să rabde până în sfârșit, pentrucă nu vor apuca să cutriere toate orașele lui Israil, când va veni Fiul omului. După aceea El i-a îmbărbătat prin amintirea despre aceea, ce El însuși a suferit și cu ce împotrivire a fost întâmpinat. Să nu se sperie de misiunea lor. Dumnezeu, care poartă grijă până și de pasărele mărunte când cad pe pământ, de Care sunt numărați și perii capului, Dumnezeu, Care ține în mâna soartei Sale nu numai simplu o viață și o moarte, ci a vieții veșnice și a morții veșnice, și de Care deci trebue să se teamă mai mult de lupii pământului: — va fi cu dânșii. El va recunoaște pe acei, pe care i-a recunoscut Fiul Său, și va lepăda pe acei, pe care i-a lepădat El. Ei se trimit în lumea luptei și a vrajbei, care se va aprinde încă și cu mai mare grozăvie, pentru aceea, că lumea este lepădată de Dânsul. Chiar și cei mai deaproape și mai scumpi ai lor se vor scula contra lor împreună cu lumea. Dar acei, care voesc să fie adevărați următori ai Lui, trebue pentru Dânsul să se lepede de toate, trebue să ia crucea lor și să-i urmeze Lui. In fine spre mângâerea lor le grăi, că ei trebue să fie cum a fost El în lume; că acei, care-i vor primi pe dânșii, îl primesc pe Dânsul; că a pierde viața pentru El însamnă mai mult decât a o afla; că un pahar de apă, dat celui mai mic din iubiții Lui, nu va rămânea fără răsplata cuvenită întru împărăția cerului.

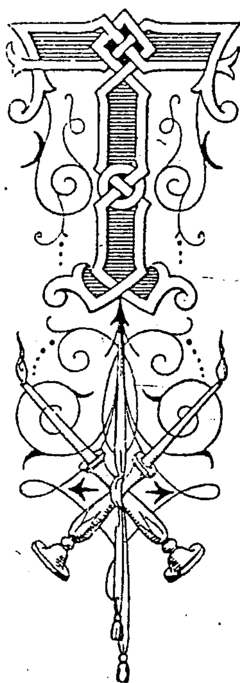

Castelul Maher.
(Locul întemniţării lui Ioan Botezătorul).

CAPITOLUL XXVI.

TĂEREA CAPULUI LUI IOAN BOTEZĂTORUL.

Trimiţind pe apostoli, Mântuitorul continuă propoveduirea sa obişnuită, cutreerând oraşele şi satele şi săvârşind fapte bune spre binele omenirei suferinde. Dar anume în acest timp se săvârşi un eveniment, care fu o prevestire a unei groaznice revolte a puterilor răutăţii contra propoveduitorilor împărăţiei cerului. Cronicile vieţii omeneşti sunt pline cu tot felul de crime şi nelegiuiri, pentru că „toată lumea zace în cel rău şi cugetele inimii omeneşti sunt răul; dar între ele se remarcă cu deosebire acea nelegiuire, amintirei căreia sf. Biserică consfinţeşte anual ziua de 29 August. Aceasta anume e sfârşitul grozav a marelui înainte-mergător şi botezător al Domnului, Ioan, al aceluia, care a fost nu numai cel mai mare din proroci şi cel mai mare dintre cei născuţi din femei, - prin urmare, cel mai înalt produs, care a putut fi dat de neamul omenesc, şi

în care deci se întrupase toată măreţia şi demnitatea fiinţei omeneşti. Şi acest mare om, înaintea căruia trebuia să se plece omenirea, ca înaintea întrupării Celui mai înalt ideal al ei, a perit de moartea cea mai grozavă şi necinstită: de mâna călăului, care şi-a ridicat sabia întru împlinirea poruncii persoanei celei mai de nimica din punct de vedere moral, care la rândul ei a devenit jertfă vicleşugului celui mai răutăcios şi mai răzbunător, de care este capabilă o femee criminală, vădită în crimele sale. Această istorie se dă pe scurt de evanghelişti (Marc. VI, 14), dar ştiinţa istorică ne dă putinţa a o descrie în toate amănunţimile, dintre care fiecare parte e profund instructivă, mărturisind cum uşurătatea minţei şi patima sunt capabile a duce nu numai la călcarea orcărei legi, ci şi la săvârşirea celor mai grozave crime.

Fiii lui Irod cel Mare, moştenind dela tatăl lor, natura lui rea, vicleană şi desfrânată, aproape niciodată nu au trăit între dânşii în prietenie familiară, şi în acest numeros neam al micilor irodieni şi irodiade se ţeseau necontenit intrigi, certuri şi sfezi deschise, în care caz unii se sileau în tot chipul să păgubească pe ceilalţi, fiecare şi cu cele mai josnice mijloace, prin înşelătorie, calomnii şi clevetiri la Roma. Dar te miră dacă personalitatea cea mai josnică sub raport moral ne o prezintă Irod Antipa, eroul de tristă memorie al acestei istorii. El necontenit se certa şi intriga cu fraţii săi, se târa înaintea romanilor, ca să răpească mai multe posesiuni, organiza în acest scop banchete măreţe, la care cheltuia veniturile a provincii întregi, şi era negreşit nespus de bucuros, când chiar poeţii romani pomeneau de luxoasele lui ospeţe. După părerile unora acesta era saducheu, care nu credea în nimica, decât în bani, şi nu preţuia în viaţă nimica, decât plăcerile, şi cu uşurătatea omului fără principii întemeia fericirea sa pe nenorocirea atât a poporului său, cât şi a confraţilor săi irodieni. Viaţa lui era deja plină de mari crime şi fărădelegi, şi, în fine, îşi găsi satisfacţia într'o nouă legătură nelegiuită, care l-a şi dus la grozava crimă.

In anul 27 sau 28 d. Hr. în Ierusalim cu o ocaziune, şi încă având un caracter patriotic, când a trebuit anume a împăca chestia ridicată de Pilat despre aşezarea scuturilor consacrate în cinstea lui Tiberie în Ierusalim, — chestiune, care atingea sentimentele religioase ale poporului, care ajunsese la o mişcare periculoasă, s'au adunat toţi Irozii, şi printre ei era şi Irod Antipa. Ca personalitate, care jucase oare care rol chiar şi în Roma, el era primit cu plăcere de fratele său colateral Filip Boetul, care

era căsătorit cu Irodiada, femee extrem de ambiţioasă şi decisă. Irod Antipa strălucit, cunoscător cu luxul vieţii dela curtea romană, despre care el putea istorisi cele mai intime taine, nu se putu să nu ameţască capul Irodiadei, care afară de asta şi singură având aproape 35 de ani dela naştere, nu se credea deloc bătrână pentru sentimentele duioase. Adevărat, ea avea deja o fată mare, şi toate împrejurările dădură afacerei un aspect destul de greţos. Dar patima le răsuciră la amândoi capul şi pentru ospitalitate Irod Antipa plăti lui Filip Boetu în chipul cel mai ruşinos. Incheind o legătură criminală, regişorul grăbi să plece la Roma, pentru ca acolo să obţină noui mile şi drepturi dela împăratul, şi între altele se condiţionă, ca după întoarcerea de acolo să se unească făţiş, deşi pentru asta nu numai Irodiada trebuea să se despartă de Filip, care avea 50 de ani, ci şi Irod Antipa să se despartă de frumoasa femee, fiica puternicului prinţ arab Areta. Antipa se putea aştepta din pricina aceasta la mari dificultăţi şi neplăceri, ba chiar putea să se aştepte la războiu cu tatăl femeei ofensate. Dar spre plăcerea sa lucrurile s'au desfăşurat simplu: principesa arabă, aflând de planurile criminale ale netrebnicului său bărbat, îl scuti singură de toate dificultăţile. Mulţumită unui dement, care era fenomenul cel mai uzitat la curtea lui Irod, ea află de legăturile nelegiuite ale bărbatului său cu Irodiada şi hotărî să-l părăsască. Areta imediat luă măsuri să o ia acasă la sine. Insoţită de căpetenii arabe, ea a fost dusă în castelul său natal de la Petra, şi tatăl ei declară această căsătorie desfăcută. Pacea între altele n'a fost turburată între ei în acest timp şi Irodiada părăsindu-şi bărbatul, se strămută liniştită în palatul lui Irod Antipa în Tiberiada.

Toată această afacere ruşinoasă avu loc chiar în acea provincie, unde Ioan îşi săvârşa slujirea sa şi, fără îndoială, produse o puternică impresiune în acele ţinuturi, care cele mai apropiate se întindeau la hotarele principatului Arab. Poporul fără să vrea simţea primejdia, ce stătea în legătură cu lepădarea fiicei prinţului arab vecin şi puternic. Şi afară de asta legea şi reprezentanţii ei declarau drept crimă căsătoria cu femeea fratelui. Chiar în neamul Irozilor această căsătorie ruşinoasă, cu dubla lui precurvie, produse desbinare, cari duse la aceea, că Antipă rupse legăturile cu tot neamul său. Acesta era în genere pasul cel mai riscat, pe care l-a făcut Antipa în cursul domniei lui, de oare ce el în genere se ferea să jignească sentimentele religioase ale poporului, şi din această cauză hotarele ţării sale se văzură în pri-

mejdie de a fi încălcate de arabul Areta, care firește ardea de dorința ca la primul prilej potrivit, să-și răzbune jicnirea adusă fiicei sale.

De și nelegiuirea, pelângă că amenința să atragă după sine nenorocirea războiului, negreșit și produse cea mai grea impresiune asupra poporului, totuși acesta apăsat de un îndoit jug — al romanilor și mai ales al uneltelor lor irodiene, care neavând nici un fel de legături morale cu supușii lor, priveau la ei ca la o turmă necuvântătoare, menită, ca cu sudoare de sânge să procure darea pusă pe el, să tacă și doar în șoaptă se dădeau între dânșii veștile și primejdiile întunecate. Dar dacă poporului i se luase glasul, ca expresie a lui apăru marele-proroc Ioan. El propoveduia nu departe de Tiberiada, și deaceea putu cu urgența marelui prototip Ilie să apară în mantia sa de păr de cămilă la strălucita curte, unde Irod petrecea lunile de miere ale căsătoriei sale cu Irodiada, și lovind cu toiagul său pe pavajul de mozaic, rosti groaznicul cuvânt: „nu ți se cuvine să ai pe femeea fratelui tău!" Criminalul de regișor, încă de mai înainte aflând de Ioan, ca mare proroc al pustiului, se cutremură în conștiința sa criminală. Dar el era slab de caracter, și când în afacere se amestecă Irodiada cea mai îndrăsneață, această Iezabelă a Noului Testament, atunci soarta prorocului s'a schimbat și chiar s'a hotărât. Sub motivul păzirei siguranței sociale, care ar putea-o amenința un propoveduitor așa de straniu și de îndrăsneț, care aduna împrejurul său gloate de popor, cărora le insufla ideile cele mai revoluționare, Irod hotărî să înlăture pe prorocul protivnic lui. In acest timp regișorul, se pare, că trăia când în Tiberiada, când în Maher, castel situat la hotarul de sud a proprietăților lui în Pereea. Intr'însul ierarhia preoțească și cărturarii din Ierusalim, neputincioși în sine înseși, găsiseră unealta potrivită pentru nimicirea învățătorului ilegal, după părerea lor, care așa de liber le reproșa și avea o influență așa de mare asupra poporului. Poate și Pilat, care totdeauna se temea de orce mișcări populare după șoapta lor vicleană ceru, ca să se ia măsurile necesare pentru prevenirea agitațiunilor, și sub influența lor, împreună cu temerile personale înseși ale lui Irod, lucru păși spre sfârșitul trist. Trimițând un detașament de soldați și de polițiști la malul Iordanului unde încă propoveduia Ioan Inainte-mergătorul, el porunci se că aresteze pe marele propoveduitor și ei îndeplinîră întocmai această poruncă, apucându-l după toată probabilitatea noaptea, când împrejurul lui nu era popor, și legând pe prorocul fără apărare, l-au adus în castelul Maher (astăzi Mhaur).

Acest castel, cunoscut sub numele de „Diadema“ (din cauză, că el sub formă de coroană era așezat pe o stâncă înaltă), și deasemenea și sub numirea de „Turnul Negru“, era situat pe laturea răsăriteană a Mărei Moarte, la vreo zece chilometri de dânsa, aproape pe aceeași linie cu Betleemul. Aicea era întăritura de sud a Pereei, după cum colonia macedoneană Pella era întăritura de nord a ei. Insuși natura aicea ridicase o fortăreață de nepătruns. Castelul era situat într'o văgăună adâncă, care despărțea munții Avarim de culmea muntoasă Fazga, din localitatea sălbatecă, unde din cauza unei vechi tradiții, iudeii au căutat mormântul lui Moise. La câțiva chilometri spre nord, într'o adâncă vale prăpăstioasă era situată Caliroia, renumită prin izvoarele sale calde, unde muribundul Irod își căutase ușurare de grelele suferințe și aproape și-a terminat viața. Acolo într'un loc izbucnesc izvoare ferbinți din stânci la poalele văiugei, iar alăturea cu ele curg alte izvoare, care se disting prin o apă rece ca ghiața, afară de care dealurile înconjurătoare în acele timpuri era scormonite de mine, din care se extrăgea pucioasă și aluminium. Pârâul Zerca-Main curge repede pe văgăună, îndreptându-se din înălțimele Pereei spre malul răsăritean al Mărei Moarte. La o distanță mică spre sud se întinde valea, pe albia căreia trecea vechiul drum roman, care unea Maherul cu Caliroia și cu marele drum din Petra la Damasc. Ridicându-se din această vale, se întinde lungul șir de munți Atarot, care în colosale blocuri se întinde vreo 15 chilometri spre sud-vest, și în cel mai înalt punct al lui, unde el brusc se prăbușește în direcția Zerca-Main, încă și astăzi deasupra unei adânci prăpăstii se văd ruinile castelului Maher, alcătuite din blocuri enorme de pietre patru unghiulare. Tot acolo se văd și ruinele templului soarelui, de oare ce împreună cu fanatica populație iudaică într'însul erau mulți păgâni, adecă greci sau romani, cărora li se oferea libertatea deplină să săvârșască cultul lor idolatru. Fortăreața fusese construită aicea încă de Alexandru Ianeu pela anul 106-79 a. Hr., dar în urmă ea a fost dărâmată de Gabinie pela anul 56 a Hr. în timpul războiului lui contra lui Aristobul. Totuși când Irod a devenit rege, cu pătrunderea sa proprie de a prețui avantajele acestei situațiuni puternice, a hotărât să restaureze castelul în calitate de întărire avansată contra arabilor. Inconjurând un spațiu considerabil cu ziduri și turnuri, el a construit orașul, din care o potecă ducea la castel, chiar în vârful muntelui. Castelul însuși se afla la un capăt a colinei înguste, având mai bine de un chilometru în lungime

dela răsărit spre apus, și alcătuia ultimul refugiu în caz de incursiune. Dar aceasta nu era destul pentru planurile sale mari. La celălalt capăt al colinei el, în scopul de a întări chiar culmea muntelui, ridică un mare zid cu turnuri de 200 picioare înălțime pe la colțuri, și pe spațiul întărit astfel construi un măreț palat, care se distingea prin șiruri întregi de coloane sau prin blocuri enorme de piatră, prin săli de marmoră de diferite culori, prin băi minunate și prin tot felul de lucruri romane de lux, ne uitând să-l înzestreze și cu enorme cisterne, bărăci și magazine pentru provizii, cu un cuvânt cu tot ce era necesar pentru o reușită apărare la caz de asediu. Acest castel era locul de închisoare a lui Ioan, anume una din cele mai întunecate încăperi subterane, care, cum se poate vedea și astăzi, erau scobite în stâncă întreagă. Palatul întărit la celălalt capăt al muntelui, în timpul petrecerei acolo a lui Irod Antipa cu curtezanii săi, gemea de entuziasm și de tot felul de veselii a vieții lor luxoase, iar în temnița ce se afla în celălalt capăt al colinei într'un subsol umed și rece se chinuia marele proroc Ioan. Din fereastra palatului său, Irod Antipa avea o vedere măreață asupra Mărei Moarte, asupra întregului curs al Iordanului, asupra Ierusalimului, a respectabilului Hebron cu vechile sale amintiri patriarhale, asupra vadurilor Iordanului și a stâncei Enghedi spre apus, iar spre nord înaintea lui se deschidea vederea asupra munților Galaadudului, care se ridicau peste înălțimele sălbatece a Fazgei; captivul însă, prorocul liber al pustiului, se stingea în singurătatea ucigătoare. Pretutindenea împrejur domnea pustiul sălbatec, și numai ici-colea prin văgăuni se întâlneau palmieri, maslini și vițe de vie, și superstiția populară adăoga, că între alte minuni acolo creștea o singură plantă deosebită, o floare roșă ca focul, anume puterea de a izgonii demonii și a vindeca boalele, deși a o procura se putea numai cu prețul vieții [1].

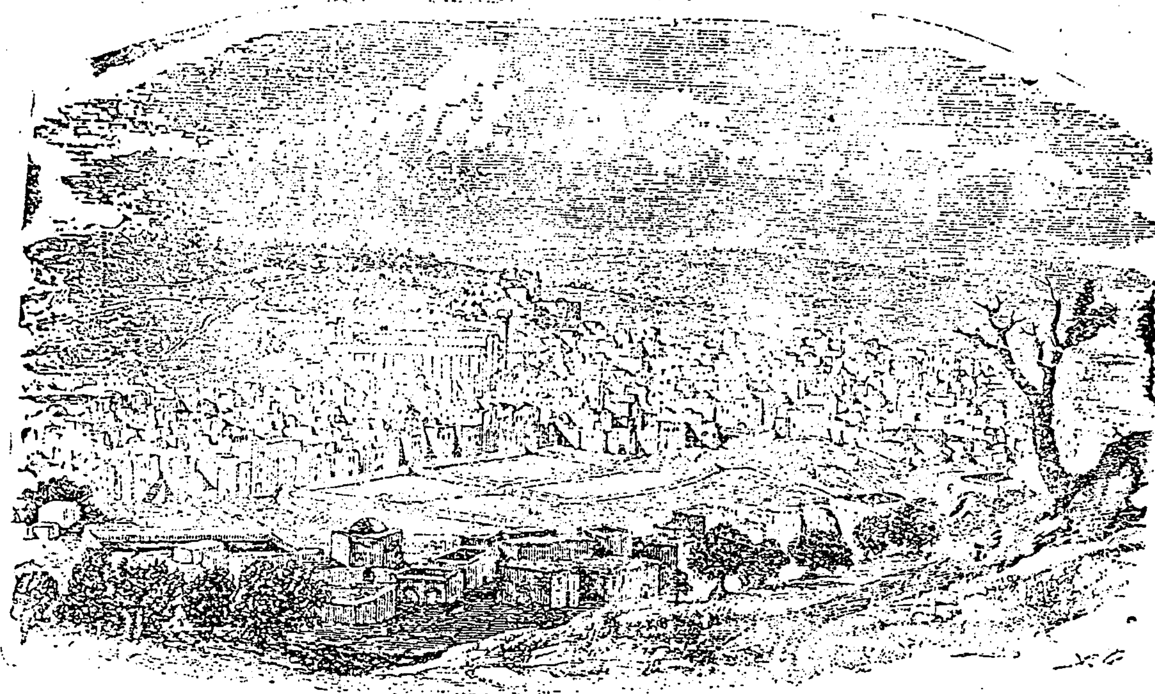
Anume în această localitate sălbatecă se și chinuia Ioan, despărțit de toată lumea, de Israil, de marea operă a renașterei naționale, al cărei suflet era el, — se chinuia în mijlocul unei populațiuni străine de dânsul. In oraș trăiau până la zece mii de oameni [2], Dar împrejurul lui Ioan erau numai soldați grosolani, aleși din triburile vecine, și curtezanii lui Irod, care, după cum

1) Un călător german, care a descoperit acest loc în 1807, ne-a lăsat un tablou pitoresc a întregei localități înconjurătoare. Această descriere a castelului Maher e luată din I. Flavie, Bel. Jud. VII, 6, 1, 3. Tristram, Land of. Moab. 253—265. Kesin, Jesu Von Nazara, I, 578.

2) Bel. Jud. VII, 6, 4, unde se spune, că în oraș erau 2000 de bărbați, care împreună cu femeile și copii alcătuiau până la zece mii de oameni.

vorbeşte despre ei Hristos, „se îmbrăcau luxos şi trăiau slăvit" (Luca VII, 25), după cum li era dat acelora, care se aflau pela curţile regale. Acolo nu mai puţin poporul cu credinţă neinfrântă de peste porţile de fer ale temniţei îşi îndrepta privirile sale în-tr'acolo, unde se chinuia prorocul său, şi suflarea lui Dumnezeu tot mai mişca inima lui.

Temniţa pentru Ioan nu era numai locul unei simple lipsiri de libertate, pentrucă temniţile în vechime şi în deosebi la ră-sărit, nu cunoşteau mila. Hristos spune, că şi cu el au procedat, cum au voit (Mat. XVII, 12); aceste cuvinte sunt semnificative

Vederea Hebronului (după o fotografie).

în cel mai înalt grad şi, după toată probabilitatea, indică acele torturi, jigniri şi în genere purtarea crudă, la care era supus Ioan. Una din cele mai obişnuită jignire pentru arestaţi era aceea, că pe ei, din când în când îi scotea din temniţă, ca să-i facă obiectul batjocorei, după cum cândva filistenii scoteau din tem-niţă pe orbul Samson, ca să-l expună la tot felul de glume şi jigniri în zilele de sărbătoare. Dar Ioan, deşi fără apărare, poseda măreţia regală a adevărului, care pentru o vreme servi pentru dânsul ca apărare de moartea ce-l ameninţa. Pe dânsul nu odată îl scoase din temniţă şi-l aducea la Irod Antipa, când se aşeza la masa de ospeţe, înconjurat de gloata de linguşitori şi curte-zani; dar Ioan totdeauna rămânea aşa de neînduplecat proroc, că chiar tiranul pentru un moment rămânea fascinat de măreţia

arestatului său celui fără ajutor. Simţind toată măreţia şi justeţa neînduplecată a arestatului, „Irod se temea de Ioan, ştiind că el este bărbat cucernic şi sfânt, şi-l apăra; făcea multe, supunân-du-se lui şi cu plăcere îl asculta". (Marcu, VI, 20). Ba Irod din când în când chiar îşi întorcea cugetul către Dumnezeu şi către ceruri! Conştiinţa neliniştită, superstiţia, indispoziţia naturală către silnicie şi amânarea înceată a judecăţilor orientale au fost cauza acelui lucru, că Ioan rămăsese în viaţă mai departe, decât se avusese asta în vedere. Din când în când lui i se îngăduia chiar să aibă contact cu unii din adepţii săi, care din iubire pentru dânsul neglijau siguranţa personală şi-l vizitau în temniţă.

Astfel după uşile temniţei celei întunecate muţi şi glasul mustrător al prorocului. Criminala pereche putea să se folosească de fericirea lor murdară. Dar fericirea criminală nu e durabilă şi căsătoria nelegiuită curând începu să-şi aducă roadele sale amară, otrăvind ceilalţi ani ai tetrarhului. Blestemul stârpiciunii, rostit de lege asupra unei asemenea crime (Lev. XX, 21), se realiză întocmai asupra lui. In acelaş timp şi Areta, tatăl femeei lepădate de dânsul, nevăzând îndreptarea din partea ginerelui său, începu să-l ameninţe cu războiu pentru jignirea fiicei, şi Antipa trebui cu mari sforţări să facă pregătire de războiu în caz, de nu s'ar vedea putinţa de a-l înlătura cumva. La aceasta el nu reuşi, şi neplăcerea în adevăr se prefăcu în fine în războiu, în care nefericitul regişcan suferi o înfrângere aşa de ruşinoasă, încât trebui să se adreseze împăratu-lui pentru ajutor, şi-şi menţinu tronul său numai cu susţinerea armatelor romane. Poate că Hristos a indicat anume acest timp tulbure, când a zis: „Ce rege, mergând la războí contra altui rege, nu şade şi nu se sfătueşte mai întâiu, dacă e puternic cu 10.000 să se împotrivească celui ce vine asupra sa cu 20.000?" In acelaşi timp şi conştiinţa, odată deşteptată prin reproşul pro-rocului, deja nu-i mai da linişte, şi glasul mustrător al lui de după uşa castelului Maher răsuna pare că mai puternic şi mai tare. Irod Antipa nu ştia ce să facă: să nu-l dea oare morţii şi, astfel, izbăvindu-se de acuzatorul de nesuferit al domniei sale vrednicii, să pună deodată capăt tuturor temerilor de turburările politice, care ameninţau să se deslănţuiască din cauza influenţei asupra poporului din partea acestui neînfricat proroc? Irodiada susţinea viclean lupta lăuntrică din peptul bărbatului său dintre conştiinţă şi frică, dintre frică şi mândrie şi cu hotărîre îndreptă cugetele lui cătră aceea, că e mai bine să înlăture cu totul pe îndrăzneţul turburător al fericirii lor, cu atât mai mult, că el şi

îngenere e periculos sub raport politic, ca răsculător al poporului. Irod oscila și suferea sufletește. Simțind criminalitatea legăturii sale, și prin urmare, și dreptatea marelui proroc, el nu putea să se hotărască la o crimă așa de grea, și din contra în ascuns cinstea pe proroc, se temea de dânsul și chiar se adresa la el pentru sfaturi. Acestea nu le putea suferi cruda Irodiadă și prin insistențele sale otrăvea viața nefericitul regișcan. Că Antipa putea să ezite multă vreme între respectul silit către arestatul său și intrigile nouei Izabela, care însetase după sângele lui, și chiar să apere mult viața lui în acea localitate de pe graniță, unde viața omenească în realitate nu avea nici un preț — aceasta era un tribut nobil măreției lui Ioan, pentrucă nimenea, afară de omul cu sufletul mare, n'ar fi putut să producă asemenea impresiune asupra ființei slabe, egoiste, senzuale și târâtoare, în temnița care se chinuia el, sau n'ar fi putut să stârnească în asemenea fire, cât vreme într'însa n'ar fi rămas bine, luptă cu atot-cotropitorul rău. Alarma și nehotărârea tiranului, recunoașterea de către dânsul a criminalității sale și frica fără voe în fața marelui proroc, totuși puteau servi de apărare suficientă pentru viața lui Ioan Botezătorul numai pentru o vreme: Furioasa femee, îndepărtarea căreia o cerea Ioan, după încercările zadarnice de a-și ajunge scopul prin ajutorul răzbunărei sălbatece, o obținu în sfârșit la prima ocaziune potrivită cu ajutorul vicleșugului și înșelătoriei.

Ocaziunea se prezenta curând. De partea lui Antipa căzu o fericire nicidecum obișnuită pentru ceilalți vasali ai lui Tiberie, și anume, că el ocupase tronul său mai bine de treizecii de ani. Asemenea tatălui său[1]), el avea obiceiul să-și sărbătorească solemn atât aniversarea urcărei sale pe tron, cât și ziua nașterei sale, printr'un aspăț strălucit[2]). Numai bine acum sosise timpul pentru asemenea prăznuire, și invitația pentru marele ospăț dat cu asemenea prilej a fost trimisă tuturor comandanților militari, care cârmuiau oștirile în Maher, conducătorilor triburilor vecine și înaltei societăți, în care intra toți aristocrații mai înalți și căpeteniile Galileei. Banchetul dat în acelaș castel Maher, în subteranele căruia se chinuia marele proroc, negreșit, era să ducă vestea, cu tot luxul de bogăție și de slavă regală, și evi-

1). Flavie Antic. XV, 11, 6.

2). Cuvântul Tenesia, tradus de obiceiu prin „ziua naşterei" poate însemna şi ziua urcărei pe tron (ziua naşterei la domnie). Vezi de exemplu Suicer, Thesaurus, I, pag. 746.

dent în genere a fost unul din acele ospeţe, care erau imitaţiunea obiceiurilor corupte ale timpului imperiului Roman, unde cultul pântecelui şi iubirea de plăceri nu-şi mai găseau margine. Zvonurile despre asemenea ospeţe ajunsese chiar pânăla Roma şi satiricul roman Persei în una din satirile sale face observaţie de un asemenea praznic cu ocaziunea „zilei lui Irod". El descrie cu ce strălucire s'au iluminat ferestrele palatului şi s'au atârnat gherlande de flori; mesele erau pline de tot felul de bunătăţi, şi vinul curgea râuri. Cu acest prilej veselia şi voia bună ajunse la cel mai înalt grad. Inseşi Irodiada, se pare că nu a luat parte la ospăţ, pentrucă în răsărit obiceiul nu îngăduia femeilor să ia parte la ospăţul bărbaţilor. Dar ea cu toate acestea se sili cu vicleşug să procure regelui o plăcere neaşteptată şi încântătoare priveliştea căreia de bună samă putea să pue pe oaspeţi în entuziasm. In timpul acela era în mare circulaţie dansurile pantomimice, şi ele alcătuiau pasiunea Irozilor, aşa că încă Irod cel Mare aranjă în palatul său un deosebit teatru baletistic. Ospăţul luxos din acel timp nu se socotea complect, dacă nu se termina cu vre un joc de acesta. De data asta jocul de încheere îl execută fiica adoptivă a lui Antipa, Salomia, pe care mama sa, contrar obiceiurilor, găsi posibil să o introducă în sala banchetului şi să o prezinte oaspeţilor. Dansurile au fost duse până la un înalt grad de perfecţiune. Dansatoarea nu grăia, ci personifică oare care scenă prin gesturi, mişcări ale corpului şi diferite situaţii sub sunetele muzicei. Feţele de obiceiu în acest timp se acopereau cu măşti, dar toate celelalte părţi ale corpului, cu deosebire mânile şi picioarele rămâneau libere pentru acţiune. Obiectele danţului de obiceiu erau scene din mitologie şi astfel, spre groaza iudeilor riguroşi, purtau asupra lor un caracter curat păgân. Haina dănţuitoarei, după cum se petrece astăzi în balet, era calculată la aceea, ca cu avantajul cât posibil mai mare, să expună frumuseţa figurii, măcar că ea varia, potrivit cu caracterele reprezentaţiei. In timpul lui Irod Antipa pe scenă, niciodată nu apărea mai mult de o singură dănţuitoare pentru odată, chiar când în piesa ce se executa se reprezenta ambele sexe. In primele timpuri ale imperului, femeile niciodată nu apăreau cu asemenea dansuri înaintea publicului, dar ele nu se turburau a apare în calitate de dansatoare în adunări particulare a aristocraţilor, cum aceasta a şi fost cu Salomia. Fiind în floarea deplină a frumuseţei sale tinere şi strălucite, ea prin aceste dănţuiri duse pe oaspeţii pe jumătate beţi la un entuziasm de nedescris,

şi însuşi Irod entuziasmat de ea, îi propuse, ca răsplată pentru plăcerea procurată, să ceară dela dânsul or ce va dori, măcar şi jumătate din regatul său.—Aceasta a fost o făgăduinţă lăudăroasă şi extrem de uşuratecă, şi Irod se convinse curând de dânsa. Fata cu bucurie alergă la mama sa să o întrebe ce să ceară, şi cruda Irodiadă cu răutate şopti: „cere capul lui Ioan Botezătorul". Evident, încă mai dinainte dispuse de mama sa contra proorocului, Salomia cu sânge rece satanic se adresă lui Irod cu această sângeroasă cerere. Antipa fu uimit de această cerere neaşteptată şi se întristă, pentru că el cinstea mult pe proroc. Negreşit, el ar fi putut declara, că dând făgăduinţa sa, el n'a extins-o nici decum asupra vieţii oamenilor, ci a avut în vedere cadourile obişnuite: brăţilete, haine, chiar oraşe şi venituri de la ţinuturi, că însuşi cererea capului proorocului e absurdă şi jignitoare, de oare ce Salomia putea să ceară în asemenea caz şi capul a lui însuşi Antipa. Dar uşuratecul şi jalnicul regişcan se pierdu şi ruşinea falşă în faţa oaspeţilor, care auzise făgăduinţa sa uşuratecă, îl biruiră cu totul. Temându-se de glumele oaspeţilor asupra nechibzuinţei sale, şi netemându-se de judecata lui Dumnezeu, el trimise călăul[1]) în subsolul castelului Maher, unde gemea Ioan Botezătorul, cu porunca ca să aducă capul lui, şi cel mai mare dintre cei născuţi din femei căzu jertfă răutăţii sângeroase a femeei pentru predica sa mustrătoare. Capul proorocului a fost adus pe taler, ca cea mai lacomă mâncare a răutăcioasei femei[2]), şi a devenit chiar obiectul unei bătăi de joc josnice şi răutăcioase a Irodiadei[3]), iar corpul lui a fost îngropat de ucenicii lui.

Aceasta a fost o crimă monstruoasă şi revoltătoare, dar complect în duhul acelor grozave evenimente, care se săvârşau pela curţile semibarbare ale răsăritului în aceste timpuri întune-

1) In textul slavon, ca şi in cel grecesc stă „speculatora". Acesta evident e cuvânt latin. Seculatores, aceştia-s din garda apropiată a regelui, care adesa îndeplineau şi datoria de călăi. „Speculatores qui nudato gladio hominum amputant cervices". Jul. Firmic. VIII, 23.

2) „De înmulţirea prea mult a răutăţii (esclamă cu această ocazie sf. Grigorie în cuvântarea sa la 29 Agust), nu pe epitaf, nu pe un lemn, nu pe o scândură, ci pe blid pentru mâncare dulce, aşa a fost dorinţa acelei junghere, ca pe o mâncare a sufletului deaceea pe blid. Prologul la 29 August.

3) Fericitul Ieronim ne trasminte tradiţia, că Irodiada, potolindu-şi sângeroasa răutate, împungea cu bolduri limba lui Ioan, răzbunându-şi oarecum pentru mustrare. Exemple de asemenea bătăi de joc asupra capului mort, ne prezintă şi istoria civilă antică. Aşa Marcu Antoniu porunci să pună capul lui Cicerone abea tăiat pe acea tribună, de pe care răsunase cuvântările mustrătoare ale oratorului. Agripina îşi bătu joc de capul rivalei sale Solia Paulina, etc.

cate. Herodot povestește, cum Amestrisa, soția lui Xerxe, în sărbătoarea cu prilejul zilei naşterei bărbatului său, se adresă către dânsul cu rugămintea, ca el să-i vândă furiei sale geloase pe femeea lui Masista, și rugămintea ei fu așa de stăruitoare, că el nu găsi posibil s'o refuze într'o zi ca aceea. Nici un fel de cereri ale lui Masista n'au fost în stare să mântuiască pe femeia sa, pe care el o iubea, de îndată ce Xerxe poruncise să fie predată rivalei sale. Chiar înseşi furia Irodiadei își găsi paralela în această istorie, pentrucă sângeroasa Amestrisa imediat trimise pe lăncierii lui Xerxe pentru îndeplinirea dorinței ei, și trimiși tăiară pe rivala sa numai decât în bucăți [1]). In anul 53 a. Hr., după bătălia din Carra, regele parților Orod săvârși nunta fiului său Pacor. In timpul săvârșirei tragediei „bachanaliei" lui Euripid, autorul, care jucase rolul Agavei, aduse pe scenă capul semidescoperit al lui Crasu [2]) și corul salută entuziast această scenă sălbatecă. Scene nu mai puțin sălbatice s'au săvârșit și în Roma. Caligula adesa supunea pe oameni la torturi în prezența oaspeților la sărbătorile dela curte [3]), și purtătorii de săbii, iscusiți în lucrul decapitării, distra pe cei prezenți cu dibăcia decapitării arestaților, pe care anume îi aduceau aicea din temnițe, ca să le dea putința să-și arate iscusința lor. La o prăznuire obștească în Roma el porunci călăului să tae mânile unui rob, acuzat, că a furat o farfurie de argint de pe unul din paturi, și nefericitul rob a trebuit să ocolească mesele cu farfuria atârnată la gât și cu mânile atârnate la pept, iar înaintea lui se purta tăblița cu inscripția, pe care se spunea vina lui.

Pentru nefericitul Irod Antipa acest groaznic eveniment a devenit izvorul necontenitelor primejdii și mustrări de conștiință. Auzind de propoveduirea lui Iisus Hristos, el, ca și saducheii necrezând până atuncea în învierea morților, cu groază socoti, ca nu cumva acesta-i Ioan Botezătorul care s'a sculat din morți,

1) Herodot, IX, 108-112. Inviolarea jurământului pentru monarhii orientali își găsește confirmarea în aceeași istorisire. Lui Xerxe i-a plăcut o scenă nevinovată din o tragedie, și el cu jurământ făgădui să dea executoarei tragediei tot ce va dori. Aceia imediat cu o naivitate proastă, a cerut acea mantie minunată, cu care era el îmbrăcat, cusută pentru dânsul de femea sa. Poate pentru că însuși lui îi plăcea acea mantie, dar mai ales de frica femeei sale, el nu voi să convie la aceasta, dar pentru împlinirea jurământului său el ii dărui un oraș, o mare sumă de bani și un detașament de oștire, pe care numai ea putea să-l comande. Amestrisa socotind, că ea a fost sfătuită de mama sa să ceară mantia regală, se hotărî să piardă pe această nefericită femee, și reuși la asta.

2) Marcu Liciniu Crasu era triumvir și consul. S'a născut pe la anul 115 a. Hr. El a fost ucis de parți după înfrângerea pricinuită de dânșii în anul 53 a. Hr.

3) Caligula s'a născut în anul 12 a. Hr. și a fost dat morții în anul 41 d. Hr. Astfel timpul vieții sale aproape coincide cu timpul vieții lui Iisus Hristos.

cate. Herodot povestește, cum Amestrisa, soția lui Xerxe, în sărbătoarea cu prilejul zilei naşterei bărbatului său, se adresă către dânsul cu rugămintea, ca el să-i vândă furiei sale geloase pe femeea lui Masista, şi rugămintea ei fu aşa de stăruitoare, că el nu găsi posibil s'o refuze într'o zi ca aceea. Nici un fel de cereri ale lui Masista n'au fost în stare să mântuiască pe femeia sa, pe care el o iubea, de îndată ce Xerxe poruncise să fie predată rivalei sale. Chiar înseşi furia Irodiadei îşi găsi paralela în această istorie, pentrucă sângeroasa Amestrisa imediat trimise pe lăncierii lui Xerxe pentru îndeplinirea dorinței ei, şi trimişi tăiară pe rivala sa numai decât în bucăți[1]). In anul 53 a. Hr., după bătălia din Carra, regele parților Orod săvârşi nunta fiului său Pacor. In timpul săvârşirei tragediei „bachanaliei“ lui Euripid, autorul, care jucase rolul Agavei, aduse pe scenă capul semidescoperit al lui Crasu[2]) şi corul salută entuziast această scenă sălbatecă. Scene nu mai puțin sălbatice s'au săvârşit şi în Roma. Caligula adesa supunea pe oameni la torturi în prezența oaspeților la sărbătorile dela curte[3]), şi purtătorii de săbii, iscusiți în lucrul decapitării, distra pe cei prezenți cu dibăcia decapitării arestaților, pe care anume îi aduceau aicea din temnițe, ca să le dea putința să-şi arate iscusința lor. La o prăznuire obştească în Roma el porunci călăului să tae mânile unui rob, acuzat, că a furat o farfurie de argint de pe unul din paturi, şi nefericitul rob a trebuit să ocolească mesele cu farfuria atârnată la gât şi cu mânile atârnate la pept, iar înaintea lui se purta tăblița cu inscripția, pe care se spunea vina lui.

Pentru nefericitul Irod Antipa acest groaznic eveniment a devenit izvorul necontenitelor primejdii şi mustrări de conştiință. Auzind de propoveduirea lui Iisus Hristos, el, ca şi saducheii necrezând până atuncea în învierea morților, cu groază socoti, ca nu cumva acesta-i Ioan Botezătorul care s'a sculat din morți,

1) Herodot, IX, 108–112. Inviolarea jurământului pentru monarhii orientali îşi găseşte confirmarea în aceeaşi istorisire. Lui Xerxe i-a plăcut o scenă nevinovată din o tragedie, şi el cu jurământ făgădui să dea executoarei tragediei tot ce va dori. Aceia imediat cu o naivitate proastă, a cerut acea mantie minunată, cu care era el îmbrăcat, cusută pentru dânsul de femea sa. Poate pentru că însuşi lui îi plăcea acea mantie, dar mai ales de frica femeei sale, el nu voi să convie la aceasta, dar pentru împlinirea jurământului său el îi dărui un oraş, o mare sumă de bani şi un detaşament de oştire, pe care numai ea putea să-l comande. Amestrisa socotind, că ea a fost sfătuită de mama sa să ceară mantia regală, se hotărî să piardă pe această nefericită femee, şi reuşi la asta.

2) Marcu Liciniu Crasu era triumvir şi consul. S'a născut pe la anul 115 a. Hr. El a fost ucis de parți după înfrângerea pricinuită de dânşii în anul 53 a. Hr.

3) Caligula s'a născut în anul 12 a. Hr. şi a fost dat morții în anul 41 d. Hr. Astfel timpul vieții sale aproape coincide cu timpul vieții lui Iisus Hristos.

ca să-şi răzbune groaznic pe dânsul? De aceea el dorea să vadă pe Hristos, ca să se convingă de netemeinicia temerilor sale. Dar aceasta i-a reuşit lui să o obţină abea mult mai târziu, de oare ce acum Mântuitorul a evitat întâlnirea cu el, dorind oare cum să-l facă să încerce deplin mustrările conştiinţei, straşnic agitate în urma crimei sale. După moartea lui Ioan Botezătorul, Antipa s'a întors în Tiberiada, dar nici acolo conştiinţa nu-i da linişte. Se întunecară şi strălucitele lui ospeţe, pentrucă, după tradiţie, în luxoasele blide, lui necontenit i se părea că vede capul lui Ioan, care necontenit rostea mustrările sale; „nu trebue să ai pe femeea fratelui tău!" Salomia s'a măritat cu bătrânul Filip Iturianul, care deja îşi construise pentru sine mauzoleul în Vitsaida lui Iulian şi în adevăr nici n'a mai trăit mult. Rămânând văduvă, ea se întoarse iară la mama sa. Această căsătorie fusese aranjată de Irodiada întru câtva din calcule curat politice, de oarece ea nădăjduia prin asta să apuce cu vremea în mânile sale posesiunile vecinului şi ginerelui său. Dar planul acesta n'a reuşit, pentrucă tetrarhia lui a fost imediat încadrată la provincia Siria.

Cu toate acestea Antipa tot mai atrăgea asupra sa privirile zavistioase din castelul din Tiberiada. El era până la extrem invidios, ambiţios şi iubitor de stăpânire şi, în deosebi sub influenţa Irodiadei, acest geniu a viclenei lui vieţi, necontenit tindea, ca să ocupe situaţia de întâetate printre prinţii palestinieni şi în genere să joace rol politic în ţară. Intre acestea el până acum purtase titlul modest şi incolor de tetrarh, „stăpânitor a părţii a patra a moştenirii părinteşti". Asta nu mai putea suferi Irodiada şi, dorind cu orce preţ să fie „regină încoronată", împodobită cu diademă regală, cerea cu insistenţă, ca el să întrebuinţeze toate stăruinţele pentru ajungerea la această distincţiune. Ambiţia ei care fusese stârnită şi aţâţată încă şi mai mult, când în anul 39 nepotul lui Irod Antipa, Irod Agrip I, primise dela împăratul Caligula dreptul de a purta titlu de „rege" = rex. Aceasta lipsi definitiv pe Irodiada de somn, şi ea prin cerinţele sale, ca Antipa neaparat să obţină acest titlu şi pentru sine, îi otrăvea zilele şi nopţile. Atuncea el în fine plecă la Roma, să stăruiască pentru coroana regală. Se înţelege, din ce constăteau aceste stăruinţe. Trebuia mai întâiu să înbuneze şi să atragă de partea sa persoanele influente ale capitalei imperiale, pe senatori, pe curteni şi pe filosofi, pe matroanele însemnate şi pe libertinii înbogăţiţi, şi iată în acest scop Irod dădea ospeţe strălucite, pentru care cheltuia nebuneşte banii, aşa că nu costa nici înseşi coroana „regelui

iudeu". Despre aceste ospețe mergea vorba în toată Roma, ceea ce negreșit măguli ambiția Irodiadei, primind putința să strălucească prin frumuseța sa vestejită chiar în capitala imperială, în strălucita societate a orașului universal. Dar cu totul în altă dispozițiune era nefericitul Antipa. Groaza de nelegiuirea, săvârșită de dânsul din ușurătate și micime de suflet asupra marelui proroc continua nelipsit să-l urmărească pretutindenea, și dacă, aflându-se în Roma, el nu se putea teme, că Ioan cel înviat se va pune în fruntea poporului nemulțămit și va devasta toate orașele zidite de dânsul și forturile, apoi pentru conștiința criminalului tetrarh era încă și mai grozav, când pretutindenea il urmărea „capul mort" al lui Ioan. Ospețile date de Irod erau mărețe, sălile erau luxos împodobite și iluminate; pe mese erau înșirate blide cu pești gustoși și vase cu vinuri minunate; dar numai singur Antipa vedea în unul din aceste blide cu bunătăți cum din el în toată grozăvia se înfățișa lui capul mort al lui Ioan și în criminalul lui suflet răsuna groaznicul glas mustrător al prorocului: „nu trebue să ai pe femeea fratelui tău Filip". Atunci el firește cuprins de groază, se afunda în tăcere, și grăbea prin rugăciuni adormitoare în sinagogă să-și liniștească sufletul său turburat. Printre ceice asistau la solemnitate toate acestea puteau fi necunoscute; dar unii nu se poate să nu-și fi întors atențiunea asupra ciudățeniei purtări a lui Irod și asupra sporirei rugăciunilor sale în sinagogă, și zvonul despre aceasta deasemenea se putea lăți prin oraș și și-a găsit și reproducerea chiar în satirile poetului roman Persei [1]). Evident, aicea noi avem același

1) Se știe, că Persei a murit în anul 62 d. Hr. în vrâstă de 28 de ani și astfel în copilărie a putut auzi deasemenea vorbă despre acest ciudat eveniment. Iată locul ce se referă aicea:

At quum
Herodis venere dies, untaque fenestra
Dispositae pinguem nebulam vomuere lucernae,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum,
Canda natat thynni tumet alba fidelia vino,
Labra moves tacitus, recitata sabbata polles.
Tum nigri lemures, avaque pericula turto,

Adecă în traducere liberă:

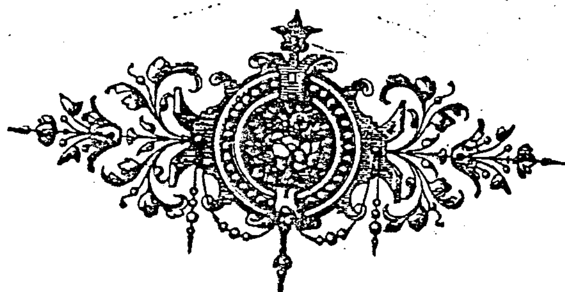
Când sosea ziua naşterei lui Irod, şi luxoasele ferestre
Se împodobeau cu lumini, care împodobite cu flori
Răspândeau nori de miresme, în blid frumos înota
Peşte gustos, iar în vase albe spuma vinul,
Tu tăcând mişcai buzele şi galben te rugai sâmbăta.
Dar acestea-s numai fantome întunecate, pericole,
Care nu prețuiau un ou spart.

Acest loc din satira lui Persei e destul de întunecat și enigmatic, și comentatorilor se prezenta aicea un larg câmp pentru felurite conjecturi. Dar noi socotim, că cea mai

fapt adânc psihologic [1]), care este cunoscut referitor la Teodorih cel Mare, căruia deasemenea odată i se păru că într'un blid cu pește se vede un cap mort al lui Simah, ucis de el fără vină, urmarea cărui fapt a fost o așa de mare zguduire nervoasă, că Teodorih s'a îmbolnăvit și nu s'a mai sculat din patul de boală.

In concluzie se poate observa, că strălucitele ospețe ale lui Irod totuși n'au dus la scop. După intrigile și denunțurile tot a rudelor sale, el a fost acuzat de trădare de stat, și în loc de coroană regală rezultatul stăruințelelor sale a fost exilul în locurile depărtate ale Galiei, unde el și-a terminat și viața împreună cu Irodiada, autoarea tuturor nenorocirilor sale.

Ce se atinge de Salomia, apoi, după tradiție, ea a perit de o moarte grozavă dar meritată. Mergând pe ghiață, și strânsă între ghețare mișcătoare, îi reteză capul [2]). Cu adevărat n'a rămas nerăzbunat sângele dreptului!

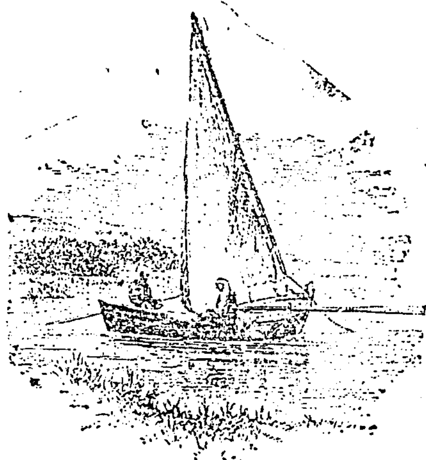

bună explicație a acestui loc va fi compararea lui cu acel loc din istorisirea evangelică, în care se istorisește cum conștiința criminală a lui Irod Antipa necontenit se întreba, n'a înviat oare Ioan cel decapitat de dânsul. Dar în stilul comun al lui Persei se produce acea impresie, că cuprinsul lor e luat după natură sau cel puțin e copiat după povestirea unui martor ocular.

Lemures — fantome — propriu umbrele oamenilor morți, care puteau să pricinuiască folos sau vătămare, din care cauză pentru milostivirea lor exista chiar un cult deosebit. Toate acestea sunt foarte interesante pentru înțelegerea versurilor lui Persei anume în senzul propus.

1) Acest fapt psihologic, care adeverește de puterea neobișnuită influenței conștiinței ațițate asupra imaginației, și-a găsit o prelucrare genială în vestita tragedie a lui Sachespeare „Macbet", unde criminalul furător al tronului necontenit și mai ales în vremea ospețelor era urmărit de umbra sau de fantoma lui Banco, în chip criminal ucis de dânsul.

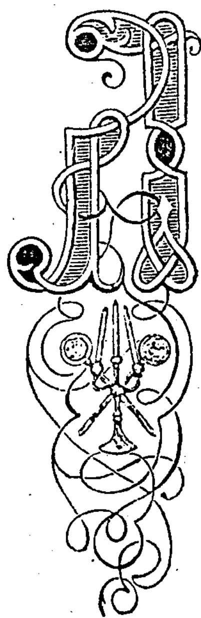
2) Nechif. Cal. I. 20.

Bărci pescărești pe lacul Galileei.

CAPITOLUL XXVII.

SĂTURAREA MIRACULOASĂ A POPORULUI, CUVÂNTĂRILE ȘI MINUNILE CE AU URMAT DUPĂ ACEEA.

postolii, între altele, cutrieră orașele rânduite lor și satele, propoveduind pretutindenea Evanghelia și adeverind propoveduirea lor cu vindecări, izgo-nirea dracilor și prin alte fapte neobișnuite. Pro-poveduirea lor fu urmată de o mare izbândă și acum ei, întorcându-se la Invățătorul lor, cu bu-curie Ii istorisiră acestea. Dar Mântuitorul era apăsat de mare întristare pentru soarta lui Ioan Botezătorul, și deaceea El grăbi să se retragă la loc pustiu, cât mai departe de zgomotosul Ca-pernaum, în care clocotea viața, ca acolo în sin-gurătate să se odihnească cu sufletul și să sfătu-iască cu ucencii Săi.

Șezând în barcă, El porunci ucenicilor săi să se îndrepte spre Vitsaida, nu spre aceea din care era Petru și alți ucenici și care, aflându-se aproape de Caper-naum, nu prezenta „loc pustiu", ci către o altă Vitsaidă, care se afla în unghiul nord-estic al lacului, puțin mai departe de acel

loc, unde cade în el Iordanul. Asemenea omonimei sale apusene, ea la început fusese un mic sătucean, dar nu cu mult înainte de aceea Filip, tetrarhul Ituriei, o lărgi și o împodobi, numindu-o spre deosebire, Vitsaida Iulia. Numirea adăugată ii fu dată în cinstea Iuliei, frumoasa dar vicioasa fiică a lui August. Anume într'acolo se îndrepta barca cu Hristos și cu apostolii, obosiți și apasatele inimi ale cărora căutau liniște. Dar orcât de liniștită fu plecare lor, ea nu scăpă neobservată, și curând aflară de dânsa. Țărmul singuratec și pustiu, spre care se îndepărtaseră ei, se afla numai la zece chilomtri pe lac dela Capernaum. Barca împedecată, probabil, de vântul nefavorabil, se mișca încet înainte, pe aproape de mal, când ea ajunse la destinația sa, atunci se văzu, că scopul, cu care propriu ei plecaseră încoace, nu fu deloc atins. Unii din popor apucară înaintea lor și se îngrămădise deja la debarcader, când barca atinse țărmul petros, iar în depărtare se vedea deja o mulțime de inchinători pashali, plecați la Ierusalim, de oare ce nu era departe praznicul Paștelor. Atrași de slava crescândă a marelui Proroc, ei se abătură din drumul direct și se adăogiră la ceilalți ascultători. Hristos a fost mișcat de compătimire către ei, pentrucă ei erau ca oile, care nu au păstor. Eșind la mal, El și ucenicii Săi se urcară pe coasta dealului și acolo așteptară până se adună poporul. După aceea, îndreptându-se spre popor, îl învăță, propoveduind despre împărăția cerului și vindecă pe bolnavi.

Ziua se plecă acum spre seară, și soarele începuse deja să se ascundă după dealurile dinspre apus, iar poporul tot rămânea aicea, ca pironit de glasul vindecător și de învățătura sfântă a lui Hristos. Curând trebuia să sosească sara, și după scurta aurоră a dimineții gloata călătoare a poporului se adunase și în entuziasmul său neglijase până și cerințele cele mai necesare de viață, s'ar fi pomenit în întunerec, flămândă și departe de orce locuință omenească. Ucenicii începură a se nelinişti, ca ziua aceasta să nu se termine cu niscaiva întâmplări nenorocite, care ar da nou prilej de atac din partea vrășmașilor deja înrăiți ai Invățătorului lor. Dar Hristos prin compătimirea Sa deja prevenise temerea lor și comunică El însuși de dificultățile lui Filip. Avu loc o mică consfătuire. Pentru cumpărarea măcar a câte o bucățică de pâne pentru așa mulțime de popor s'ar fi cerut cel puțin două sute de dinari; dar chiar dacă ei ar fi avut această sumă în punga lor comună, apoi totuși acum nu mai era nici timp, nici putință să se facă cumpărăturile necesare. Andrei

pomeni cu acest prilej, că un băiat avea aicea cinci pâni de orz şi doi peştişori; dar, evident, de o provizie aşa de mică nu făcea nici să se vorbească. „Porunciţi-le să şadă jos", răspunse liniştit Hristos (Mat. XIV, 13-21; Marcu VI, 30-41; Luc. IX, 10-17; Ioan, VI, 1-15).

Mirându-se şi aşteptând ceva neobişnuit, apostolii poruncirā poporului să se aşeze ca pentru prânz pe bogata verdeaţă, care în acest timp plăcut al primăverei acoperea coastele dealurilor. Şi Mântuitorul, stând în mijlocul oaspeţilor Săi, bucurându-se de opera de binefacere, pe care avea în vedere să o săvârşască, îşi ridică ochii spre ceriu, mulţămi, binecuvântă pânile, le rupse bucăţi şi le dete ucenicilor, ca ei să le împartă poporului. El deasemenea împărţi la toţi şi cei doi peştişori. Acesta a fost un prânz modest, dar suficient, şi pentru nişte călători flămânzi chiar încântător. Şi când s'au săturat toţi, atuncea Hristos în scopul nu numai de a arăta ucenicilor Săi, că în realitate minunea s'a săvârşit, ci de a le da lor povaţă evidentă, că risipa chiar şi puterei miraculoase este cu totul străină în economia Dumnezeească, le porunci să adune bucăţelele de pâne, ca nimic să nu se piardă. Mulţămită aşezărei regulate a poporului, se văzu, că aicea 'au fost săturaţi cam la cinci mii de oameni, afară de femei şi de copii, şi totuşi după toate acestea au fost umplute douăsprezece coşuri din celece au rămas de dânşii nemâncate.

Minunea aceasta produse o mare impresiune. Ea numai bine corespundea aşteptărei ce circula în legătură cu aşteptarea lui Mesia, şi poporul începu să tâlcuiască în cercurile sale, că acesta, fără îndoială, este „acel proroc care trebue să vină în lume" — „Impăciuitorul" binecuvântarea lui Iacov, steaua şi sceptrul, văzute de Varlaam, proroc asemenea lui Moise, căruia trebue să se supună, poate, Ilie, făgăduit prin testamentul de dinaintea morţii a vechei prorocii, poate Ieremia, care a venit să deschidă tainicul loc unde se afla sicriul, a urimului şi a focului sacru. Hristos observă această stârnire făţişă, şi deasemenea şi primejdia, că entuziasmul poporului putea trece în silnici şi să grăbească moartea Lui prin răscoala făţişă contra stăpânirei romane prin încercarea de a-l face rege. El vedea deasemenea, că şi ucenicii Lui nu erau străini de această stârnire lumească şi primejdioasă. Era deci nevoe să procedeze energic. De aceea El porunci ucenicilor să se urce în barcă şi înaintea Lui să plece peste lac în direcţia Capernaumului sau a Vitsaidei de vest. Fu nevoe să întrebuinţeze oare care presiune, pentru că ei fireşte

nu voiau să părăsească pe Invăţătorul lor în mijlocul poporului entuziasmat pe acest mal pustiu, ci din contra ar fi voit să asiste aicea, pentru că, cum li se părea lor, se pregătea pentru Dânsul ceva măreţ. Pe de altă parte, pentru Dânsul era mai uşor să dea drumul poporului, când acesta ar fi văzut, că chiar cei mai deaproape următori ai Lui şi ucenicii, au fost trimişi de El. Astfel la îndesirea întunerecului El izbuti cu blândeţă şi treptat să convingă poporul să-L părăsască, şi când toţi, afară de cei mai entuziaşti, s'au dus pe la casele lor sau pela caravane, El deodată părăsi şi pe ceilalţi şi plecă repede dela ei spre vârful muntelui, ca acolo în singurătate să se roage. El simţea că a sosit o ruptură grozavă şi solemnă în viaţa sa pe pământ şi prin contactul cu Tatăl Său cel ceresc voi să-şi întărească sufletul. Său pentru munca grea de adoua zi şi pentru grelele necazuri din numeroasele săptămâni următoare. Şi mai înainte El a petrecut în tăcerea muntelui în rugăciune singuratecă, dar aceia a fost înainte de alegerea iubiţilor apostoli şi înainte de prevestirile bune ale începutului şi fericitului period al slujirii Sale. Cu totul altfel de sentimente, dumnezeescul Arhiereu se ridica pe treptele petroase la acest măreţ altar de munte, care în timpul nopţii îl ridica oarecum spre stelele lui Dumnezeu. Uciderea iubitului Său înainte mergător, apropia şi mai mult de conştiinţa Lui ideea şi despre sfârşitul Său, care-L aştepta. Furtuna care începuse a bântui în munţi vântul, care cu muget străbătea prin văgăuni; lacul, care-şi învăluia înaintea Lui apele înspumate; barca, care, cum o putea El vedea la lumina lunii, era aruncată de valuri: toate acestea corespundeau uimitor dispoziţiei Lui actuale. Dar aicea, pe vârful pustiu al muntelui în această noapte furtunoasă, El putu să se roage şi primi întărire, pace şi fericire negrăită, pentrucă acolo El fu deosebi cu Dumnezeu.

Trecură ceas după ceas. Sosise deja a patra strajă a nopţii; barca ucenicilor străbătuse numai jumătate din drumul său; ei lucraseră pânăla istovire la vâsle, şi între altele acum nu era cu ei Acela, Care i-ar fi liniştit şi mântuit, pentrucă Hristos rămăsese pe ţărm. El era singur pe uscat, iară ei se învăluiau în stihia periculoasă; dară El tot timpul i-a văzut şi i-a jălit. Şi iată, însfârşit, aflându-se în ultima extremitate, ei văzură oare care strălucire în întuneric; o figură oare care înfricoşată cu hainele desfăcute se îndrepta spre ei, păşind pe coama valurilor, dar parecă oare cum intenţionând să treacă pe alăturea cu ei (Mat. XIV, 22-36; Marc. VI, 45-56; Ioan, VI, 16-21). La vederea acestei fantome

ei, cuprinși de groază, au răcnit, crezând, că aceasta e o fantomă care rătăcește pe ape. Dar prin furtună și întunerec lor le răsună glasul dumnezeesc, care le zise; „Eu sunt, nu vă temeți!" Gla-

Iisus Hristos umblă pe apă. (Desen de Doré)

sul acesta liniști frica lor, și ei imediat voiră să-l primească în barcă; dar expansiv în dragostea sa Petru, acelaș, care în amara conștiință a nevredniciei sale strigase cândva: „eși dela mine Doamne", acum nu putu nici chiar să-L aștepte să se apropie, și cu entuziast exclamă: „Doamne, dacă ești Tu, poruncește-mi să viu la Tine pe apă". „Vino" fu răspunsul. Și Petru se aruncă

din barcă în valurile ce clocoteau. Când privirea lui era îndreptată spre Domnul, vântul învălui părul său și valurile împroșcară hainele sale, pentru el toate acestea erau socotite drept nimica; dar când, la oscilarea credinței lui, el privi la valurile furioase și la adâncul întunecat de sub dânsul, atunci a început a se afunda, și cu glas de disperare, care nu mai samana cu glasul de mai înainte, exclamă cu frică: „Doamne, mântuește-mă!" Și Hristos nu l-a lăsat fără ajutor. El îndată îi întinse mâna și a susținut pe ucenicul ce se afunda, cu un blând reproș: „pentru ce te-ai îndoit, puțin credinciosule?" Și după aceea tulburatul apostol împreună cu Domnul său a întrat în barcă; vântul încetă repede, și ei curând se apropiară la țărmul scăldat în lumina lunii și sosiră la debarcader, unde trebuia să ajungă ei; și toți atât ucenicii, cât și barcagii se umplură din ce în ce mai tare de mirare, și unii din ei adresându-se către Dânsul cu titlul, care mai înainte îl întrebuința numai Natanail, exclamară: „cu adevărat Tu ești Fiul lui Dumnezeu".

Mântuitorul deja începuse activitatea sa obicinuită pe malul lacului Galileii, iar mulți din popor tot mai continuau încă să-l aștepte aproape de Vitsaida Iulia, socotind, că El locuește undeva acolo în munte, în singurătate. Auzind însă, că El e deja demult aproape de Capernaum și știind, că ucenicii au plecat singuri cu barca, poporul se miră mult de aceasta, și după sosirea la Capernaum mulți s'au adresat Lui cu întrebarea mirată: „Ravi, când ai sosit aicea?" Mântuitorul nu a răspuns la această întrebare a curiozității deșarte și a indicat întrebărilor lor impulsiunele josnice care-i atrag către Dânsul (Ioan, VI, 23-71). El le reproșă, că ei au urmat după Dânsul nu din oare care impulziuni superioare și duhovnicești, nu pentrucă au văzut minuni, ci pentrucă „au mâncat pâne și s'au săturat". Și după aceea El s'a adresat lor cu povața: „siliți-vă nu pentru hrana cea stricăcioasă, ci pentru hrana, care rămâne în viața veșnică, pe care vă va da-o vouă Fiul omenesc; căci pe El și-a pus pecetea Sa Dumnezeu Tatăl". La început ei parecă ar fi fost mișcați și s'au rușinat. El citi exact cugetele inimii lor, și ei l-au întrebat: „ce să facem, ca să facem lucrurile lui Dumnezeu?" „Iată lucrurile lui Dumnezeu sunt, ca să credeți în Acela, pe Care L-a trimis El". — Dar ce semn ne dai Tu, ca să vedem și să credem Ție? Părinții noștri au mâncat mană în pustie, cum este scris: „pâne din ceriu le-a dat și au mâncat" (Ps. LXXVII, 24). Concluzia a fost evidentă. Moise le dăduse mană din ceriu. Iisus însă până acum,

— făceau ei aluzie, — le-a dat lor numai pâni de orz de pe pământ. Dacă însă El e adevăratul Mesia, atunci nu trebue oare ca El, potrivit cu istorisirile în genere cunoscute întregului popor, să-i umple de bogăţie şi de slavă, şi în genere de toate bunătăţile pământeşti, pe care închipuirea poporului o aştepta dela Mesia grosolan înţeles? Dar Mântuitorul nu zăbovi să corecteze părerea greşită şi să înalţe mintea lor la un grad mult mai înalt de pricepere. El le răspunse, că mana le-a dat-o nu Moise, ci Dumnezeu, şi ea era numai preînchipuirea acelei pâni cereşti, care acum le o va da Tatăl Fiului omenesc. Minţile lor s'au robit însă de bunurile materiale, şi ei au devenit să ceară această pâne cerească cu acea aprindere, cu care samarineanca cerea apa, care potoleşte orce sete. „Doamne, dă-ne nouă totdeauna această pâne!" Hristos însă le răspunse: „Eu sunt pânea vieţii, celce vine la Mine nu va flămânzi, şi celce crede în Mine nu va înseta nici odată"; şi după aceea El începu să le lămurească, că El a venit să facă voia Tatălui; iar voia Lui este aceea, ca fiecare credincios în Fiul Lui să aibă viaţă veşnică. Atuncea iară se auziră murmure mânioase, de data asta nu dela poporul ignorant, ci dela vechii Lui duşmani, dela conducătorii iudeilor: „Cum de spune El: Eu m'am pogorât din ceriu? Cum de poate El spune: Eu sunt pânea, ce s'a pogorât din ceriu? Nu-i oare acesta Iisus, fiul lui Iosif, pe ai cărui tată şi mamă noi îi ştim?" Dar mântuitorul răspunse murmurătorilor, ca în totdeauna, prin proclamarea şi mai puternică, şi mai complectă şi clară anume a acelui adevăr, pe care ei îl răspinsese. Aşa procedase El cu Nicodim, tot aşa sfătuise şi pe femeea samarineancă şi la fel răspunsese bătrânilor templului, care-l trăseseră la răspundere pentru calcarea sâmbetei. Dar timidul rabin şi femeea păcătoasă au fost destul de credincioşi şi sinceri, ca să pătrundă mai adânc în cuvintele Lui şi smerit să se înzestreze cu înţelesul lor, şi astfel să ajungă la adevăr. Altfel stătea lucrul cu aceşti auditori. Pronia i-a învrednicit de povaţă chiar din gura Fiului lui Dumnezeu, care le descoperise marea taină răscumpărărei, iară ei lepădară această mare binefacere. Atunci Mântuitorul cu o neînfrânată dreptate şi claritate le descoperi, că El este acel izvor de viaţă veşnică, care este trimis din ceriu; „Eu sunt pâinea vieţii, care s'a pogorât din ceruri; celce mănâncă pânea aceasta va fi viu în veac; Pânea însă, pe care o voi da eu, este trupul Meu, pe care Eu îl voi da pentru viaţa lumii". Prin aceste cuvinte, pe de o parte, se indica marea operă a răscumpărărei omenirei celei păcătoase prin aducerea trupului Fiului omenesc pen-

tru viaţa lumii, iar pe de altă parte, se statornicea taina împărtăşirii, care trebuia să servească ca mijloc de comuniune a generaţiunilor următoare credincioase la lupta lui Hristos. Dar pentru iudei, cu totul înăbuşiţi de cugetele deşarte despre slava pământească a lui Mesia, aceste mari taine a împărăţiei lui Dumnezeu rămaseră inaccesibile; ei erau numai nedumeriţi de asemenea graiuri şi cu indignare ziceau: „Cum poate El să ne dea să mâncăm trupul Lui?" Iar Hristos adeveri acest adevăr prin cuvinte şi mai expresive: „Adevăr, adevăr grăesc vouă; dacă nu veţi mânca trupul Fiului omenesc şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi cel ce bea sângele Meu are viaţa veşnică; şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Căci trupul Meu este cu adevărat hrană si sângele Meu este cu adevărat băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, petrece întru Mine şi Eu întru el".

După caracterul său neobişnuit şi după profunzimea sa, această mare revelaţiune despre mijlocul Noului Testament al comunicării omenirii cu Dumnezeu se părea stranie nu numai iudeilor, ca unor orbiţi de prejudiţii şi de necredinţă, ci şi unora din cei mai deaproape următori ai lui Hristos. „Mulţi din ucenicii Lui auzind aceasta, ziceau: „Ce cuvinte ciudate! Cum se poate de ascultat acestea?" Zadarnice au fost nouile mărturii ale lui Hristos în scopul de a împrăştia sămânţa îndoelei, ce încolţise în ei, şi a necredinţei. Ei nu se convinseră şi „din acest timp mulţi din ucenicii Lui s'au dus dela Dânsul şi nu mai umblară cu El". Aceasta a fost o tristă preînchipuire pentru opera Mântuitorului lumii. Cu simţul întristării, El se adresa şi către cei doisprezece apostoli cu întrebarea de încercare: „Nu voiţi oare să vă duceţi şi voi?" Dar credinţa apostolilor slobozise deja rădăcini adânci, şi la această întrebare Simon Petru din partea întregului sobor apostolic răspunse: „Doamne, la cine să ne ducem? Cuvintele vieţii veşnice Tu le ai. Şi noi am crezut şi am înţeles, că Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu!" Aceasta a fost o slăvită mărturisire, dar ea în împrejurările triste de faţă nu provocară o bucurie deosebită şi dădu numai ocazie Mântuitorului să descopere iubiţilor săi ucenici o straşnică taină, că nu ei toţi îl mărturisesc pe Dânsul astfel. „Nu doisprezece oare v'am ales Eu? Şi unul din voi este diavol". Aceasta a fost prima prevenire acelui nefericit membru al comunităţii apostolice, care deja purta în sufletul său scânteea planului infernal şi „voia să-l vândă".

Printre ascultătorii lui Iisus Hristos în timpul din urmă ince-

pură să se întâlnească „iudei", prin care se înţeleg nu popor simplu, ci cărturari şi farisei. Mulţi din ei, auzind de predicile şi minunile Mântuitorului în Galileia, intenţionat sosiră aicea din Ierusalim, ca să-L urmărească şi să pregătească terenul pentru acuzaţiunile formale contra Lui înaintea judecătoriei supreme pentru dărâmarea religiei şi a legii lui Moise. Ultima cuvântare a Mântuitorului despre împărtăşire vădit îi dusese la furie, şi ei dădură de veste în Ierusalim, că acolo de sărbătoarea Paştelor erau făcute toate pregătirile pentru pierderea prorocului urât de dânşii. Dar, Hristos, întrezărind acest plan al răutăţii, de data asta nu s'a dus la Ierusalim, ci petrecu Paştile în Galileia, continuând slujirea Sa pentru mântuirea omenirii.

Suferind o totală neizbândă în acest plan viclean, iudeii după sărbători se arătară iarăşi în Galileia şi începură să urmărească pe Mântuitorul şi căutând prilej să-L acuze de călcarea legii. Ei începură să recunoască acum în Hristos un vrăjmaş de moarte mult mai primejdios decât înainte mergătorul Său, Ioan Botezătorul, cu atât mai vârtos, că succesele nouei învăţături în Galileea expuneau la primejdie influenţa lor asupra poporului, care începuse să înţeleagă, întru cât legismul lor ucide duhul vieţii şi, dinpotrivă, întru cât învăţătura lui Hristos, noul proroc, verifică acest duh. Cu prevederea proprie lor ei se sileau să prevină pericolul, dar până acum necontenit nereuşită aşa de ruşinoasă, că pentru un timp oare care ei se abţinură de atacuri făţişe, mărginindu-se la o duşmănie ascunsă, care se exprima prin abuzuri întunecoase, prin bănueli şi hule, îndreptate, ca să otrăvească sufletele poporului prin ura contra noului Invăţător. Până la timpul, din urmă şi însuşi Hristos nu făcea atacuri directe asupra lor, dar, expunându-se observaţiunii duşmănoase din partea lor, se mărginea numai la singură apărarea Sa. Dar veni vremea, când se descoperi deplin nevrednicia acestor duşmani, şi de oare ce era nevoe să lămurească mai deplin începutul nouei împărăţii şi a mustra pe învăţătorii falşi, care se prezenta ca reprezentanţi ai vechii împărăţii, atuncea Hristos decise să acţioneze altmintrelea. Atunci nu era suficient a demasca simplu falşitatea clevetirii lor şi vicleşugul aţâţătorilor. Acum El simţi nevoia să arate descoperit acestor duşmani, că nu El, ci ei au scos poporul de pe calea cea dreaptă şi au lucrat sub influenţa răutăţii, şi că râvna lor pentru Dumnezeu a fost oarbă şi neînţeleaptă.

Curând se produse o întâmplare, care dădu motiv la un nou

atac asupra lui Hristos din partea cărturarilor și fariseilor. Știrile despre aceea, cu ce grăbire poporul il primea pretutindenea în calitate de Mesia-rege, și deasemenea despre aceea, că El hotărît a refuzat să stea în fruntea unei astfel de mișcări politice singura care ar fi putut corespunde dorinței lor, fără îndoială ajunse și pânăla Ierusalim și aceasta împreună cu svonul despre inovațiile și independența în calitate de învățător religios neliniști peste măsură autoritățile iudaice din Ierusalim. Părăsind acum orce vicleșug ascuns și atacurile indirecte, reprezentanța acestor autorități, sosind în Galileia, se adresară nu către ucenicii Lui, ca altă dată, ci către El însuși cu mustrările și dovezile lor. Ucenicii deja odată stârniră o extremă nedumerire în aceste teme legiste, că rupeau și frecau în palme spice de orz în ziua sămbetei, cărui lucru cărturarii iudei îi dădeau aceeași importanță, ca și cum ei ar fi secerat și trierat în ziua sfântă. Legismului lor curând se prezentă alt caz, de care ei voiră să se folosască în scopul de a învinui pe Hristos și pe ucenicii Lui de călcarea legii. Legiștii iudei nu se mărgineau la simpla împlinire a legii lui Moise, ci cu trecerea timpului alăturară la ea o mulțime de adaose arbitrare, cărora cu vremea le dădea chiar mai mare importanță de cât înseși legii lui Dumnezeu. Aceste adaose cu o deosebită râvnă se observau de către cărturari și farisei, care priveau la ele ca la „ograda“ legii, fără a lua în seamă aceea, că ei adesa stăteau în directă contrazicere cu aceasta din urmă și serveau ca ascuțiș pentru fățărnicia josnică. Fariseii observară, că ucenicii lui Iisus Hristos odată nu și-au spălat mânile înainte de masă[1]). Legea lui Moise cerea în anumite cazuri curățire, dar cărturarii denaturară spiritul legii în această privință, ca și în multe altele, pentrucă ei învățau, că nu se putea cu bună conștiință a merge la masă, când se observa atinse unele exactități sociale. După părerea lor, dacă nu se iau precauțiunele născocite de dânșii, atunci persoana sau vasul, întrebuințat în cazul dat, puteau cuprinde în sine necurățenia, care astfel se transmintea mâncării, și prin mâncare trupului, și prin trup sufletului. De aici printre cărturarii riguroși de mult se statornicise obiceiul, care se păzea cu severitate de lege, că înainte de fiecare masă trebue cu îngrijire a spăla nu numai mânile, ci chiar și vasele, scaunele și mesele. După părerea rabinilor riguroși, a nu spăla mânile înainte de mâncare era o mare crimă, la fel cu a mânca

1) Cuvântarea lui Iisus Hristos despre importanța tradițiilor părintești: Mat. XV, 1-20; Marcu, VII, 1-23.

carne de porc. „Cine nu-și spală mânile înainte de mâncare, acela se expune a fi izgonit din comunitate, căci în spălarea mânilor se cuprinde taina celor zece porunci". „Un asemenea om e vinovat de dat morții". „Trei păcate atrag după sine sărăcia, si unul din ele este negljiarea spălărei mânilor". Celce mănâncă pâne, nespălându-și mânile, — zice rabinul Iosia — procedează la fel, ca și cum el ar umbla cu desfrânate. Rabinii de mai târzu au inventat 26 pravile întregi la împlinirea acestui ritual în curgere numai de un an. „E mai bine să mergi 4 mile după apă, decât să-ți atragi asupra-ți vina neglijerei spălării mânilor", zica Talmudul. „Cine nu-și spală mânile sale după masă, — contină 'el, — acela e tot așa de necredincios, ca și ucigașul". Pe mânile nespălate și pe pâne, după părerea rabinilor, s'a așezat diavolul Șibta. Particularitatea deosebitoare a fariseilor era aceea, că „ei își mâncau pânea de toate zilele cu curăția trebuitoare, și la cei ce neglijau asemenea curăție, ei priveu cu dispreț, ca la necurați".

Legismul în acest timp se afla în culmea desvoltării sale, pentrucă marii învățători Hilel și Șemai, care trăise cu o generație înainte de aceasta, îi dăduseră cea mai deplină desvoltare. La cercetarea subtilităților legii, ei câte odata întrară în discuțiuni așa de crâncine, încât s'a alcătuit chiar proverbul, că însuși Ilie, dacă s'ar fi arătat iar pe pământ, n'ar fi fost în stare să-i împace pe unul cu altul. Dar ei cu toții au fost de acord în ce privește spălarea mânilor, așa că Talmudul spune deadreptul, că „tot cel ce trăește în pământul lui Israil, mâncând pânea sa de toate zilele în curățenie, grăind în limba evreească și săvârșind cum trebue rugăciunile dimineața și sara cu filacterii, poate fi încredințat, că va mânca pâne întru împărăția lui Dumnezeu". Ce se atinge de cei ce se referă către această curățenie, după regulă, apoi, după dânsul, mai întâiu de toate trebuia să-și spele mânile; vârfurile degetelor, după aceea se aranjau și se ridicau așa ca apa să se scurgă de pe ele în jos până la cote; după aceea ele trebuiau lăsate în jos, ca apa să poată să se scurgă de pe mâni în jos. Când degetele se ridicau, atunci pe ele se turna apă proaspătă, și de două ori se turna iară apă, când ele se lăsau în jos. Insăși spălarea trebuia să se săvârșască prin frecarea palmelor una de alta. Când mânile se spălau înainte de mâncare, atunci se prescria să se țină în sus, iar după mâncare trebuiau ținute în jos, dar așa, ca apa să nu curgă mai departe de pumn. Vasul, care se întrebuința la spălat, se cerea a-l ținea la

început în dreapta, după aceea în stânga; apa trebuia turnată la început pe mâna dreaptă, iar după aceea pe mâna stângă, și după fiecare a treia oară să se rostească cuvintele: „Binecuvântat ești Tu, Cel ce ne-ai dat poruncă să ne spălăm mânile". Cărturarii învățați discutau cu aprindere între ei despre aceea, că la început trebue să se săvârșască: rostirea acestei binecuvântări, sau înseși spălarea mânilor, unde trebue a pune prosopul întrebuințat la asta: pe masă sau pe scaun și trebue oare a curăți masa înainte de spălarea deplină, sau după dânsa. Toate aceste mărunțișuri alcătuiau totuși numai o neînsemnată parte a întregei sisteme legiste. Dacă fariseii presupuneau să mănânce o mâncare obișnuită, atunci se considera suficient a spăla mânile prin o simplă turnare de apă pe ele. Inainte de mâncarea „terumei", adecă a desatinelor sacre și a pânilor punerei inainte, se cerea afundarea lor cu totul în apă, și înainte de a păși la mâncarea acestor jertfe se cerea a primi o bae complectă. Spălarea mânilor înainte de rugăciune sau înainte de atingerea de de ceva dimineața se observa cu deosebită rigoare, de oare ce, după părerea rabinilor, în cursul nopții mânile au putut fi întinate de duhurile rele. A te atinge de buze, de nas, de ureche, de ochi, sau cu o mână a te atinge de ceialaltă înainte de săvârșirea acestui ritual, însemna, după învățătura lor, a se expune pe sine pericolului durerei părței atinse. Intâmplările, când se cerea să se observe acest ritual, erau numeroase: el trebuia săvârșit chiar după tăierea unghiilor sau după uciderea unui purice. Cu cât se întrebuința mai multă apă, cu atât mai mult se arăta pietatea. „Cel ce întrebuințează apă multă pentru spălarea mânilor, — zice rabinul Hazda, — va primi belșug de bogăție. Cine nu esă din casă, pentru acela era deajuns să toarne apă pe mâni; dar omul care a venit în casă din uliță, acela trebuia să-și cufunde mânile în apă, pentrucă el nu știa de ce necurățenie s'a apropiat, fiind pe uliță, și acestă afundare nu se putea face altmintrelea, decât în așa loc, unde nu era mai puțin de 60 goloane de apă[1]). Deasemenea exactitatea superstițioasă legistă se întindea la o întinare posibilă a tuturor mărunțușurilor gospodărești a vieții de toate zilele. Vasele adânci sau întinse de orce material, cuțitele, mesele și scaunele, — toate acestea necontenit se supuneau curățeniei, ca să nu se expue vre unei întinăciuni rituale prin întrebuințarea lor de vre un om necurat.

1) Lightfoot, Hor. Haebr. II, 418. Comp. la Geikie și Edersheim's in locurile corespunzătoare.

Aceste mărunțișuri rituale, evident, erau rezultatul întrecerei dintre fariseii democratizați și trufașii saduchei aristocrați. Ultimii atribuiau o importanță neobișnuită înseși slujbei preoțești, ca să se înalță pe sine în ochii poporului în calitate de aristocrație duhovnicească. Fariseii, în scopul de a-i înjosi, dădeau pecât era posibil, o mare importanță vaselor întrebuințate și exactității înseși ritualelor. Conform cu nesfârșitele lor spălări în viața privată, ei cereau, ca toate vasele chiar din templu să se curățe cu îngrijire după fiecare masă, de teama, ca nu cumva vreo persoană necurată să le fi profanat. Această riguroasă scrupulozitate în chestia de curățenie merse până acolo, că atunci când un fariseu după o asemenea masă, a dus să spele până și sfeșnicul, atunci saducheul, care l-a întâlnit, nu se putu reținea, fără să-i zică în batjocură, că „fariseii în scurtă vreme vor spăla, probabil, până și soarele".

Autoritatea pentru aceste exerciții mecanice nesfârșite erau așa numitele „tradiții părintești", care provenise dela timpurile marei sinagogi, dar cu o pioasă exagerare se atribuiau chiar lui Dumnezeu, Care le-ar fi comunicat verbal lui Moise pe muntele Sinai. Tâlcuirile, lămuririle și explicațiile de tot felul au fost întemeiate nu numai pe fiecare cuvânt aparte, pe fiecare literă, ci chiar pe fiecare virgulă, pentru ca să creeze legi noui și noui pravile, și când aceste pravile se crezură neîndestulătoare, atunci pentru justificarea lor au inventat și alte tradițiuni verbale, cum că ar fi fost predate de Dumnezeu lui Moise pe Sinai. Aceste tradiții necontenit au crescut și au alcătuit o lege deosebită, care a trecut din gură în gură, din generațiune în generațiune pânăce însfârșit, pentru studierea și prelucrarea lor s'au întemeiat școli întregi, dintre care cele mai renumite au și fost școlile lui Hilel și Șamaia, cari au trăit cu o generațiune înainte de Hristos și chiar poate în primii ani ai copilăriei Lui. In timpul vieții Lui pământești tot se mai considera încă drept pravilă fundamentală, ca el să nu se dea scrisului. Prima adunare și unificare formală într'un tot a tuturor numeroaselor fragmente a fost opera rabinului Iuda, așa numit cel „sfânt", și anume muncii lui stăruitoare se datorește apariția enormelor foliante ale Talmudului. Și lucru remarcabil, că această lege de sine făurită, cu tradițiile sale părintești, sub înrâurirea legismului îngust al fariseilor, a primit în decursul timpului chiar o mai mare importanță decât înseși legea lui Moise. Când sf. Scriptură și tradiția s'au dovedit în desacord între ele, atunci importanța cea mai mare s'a dat acestei din urmă

Fariseii proclamară pe faţă aceasta şi, după sentinţa evanghelică, şezură pe scaunul lui Moise, înlăturând pe marele legiuitor (Mat. XXIII, 2). E mai păcat, — zice Mişna, — a învăţa ceva contra cărturarilor decât a contrazice însuşi scriptura. Cel ce grăeşte contra scripturii; ar fi nepermis să poarte tefilin [1]), dar e supus la pedeapsă pentru cauzarea smintelei. Dar celce vorbeşte, că trebue să fie cinci diviziuni învăţător [2]), şi astfel învaţă în desacord cu rabinii atrage asupra sa vină". „Celce expune scriptura în desacord cu tradiţiile părinteşti, — zice rabinul Eleazar, — nu are parte în lumea viitoare". Temelia religiei se considera anume mulţimea prescripţiunilor legiste, iar nu sf. Scriptură; căci testamentul lui Dumnezeu (după învăţătura rabinilor) era cuprins cu Israil pe temelia legii verbale, cum este scris: în aceste cuvinte Eu încheiu aşezământul cu Tine şi cu Israil (Eş. XXXIV, 27). Dumnezeu ştia, că în veacurile următoare Israil va fi dus în ro ie de un popor străin, care va copia legea, scrisă, şi deaceea El a a dat israiliţilor legea verbală; ca voia Lui să se poată păzi tainic între dânşii". Ceice s'au consacrat studierei tradiţiilor părinteşti, „au văzut lumină mare" (Eş. IX, 2), căci Dumnezeu a luminat ochii lor şi le-a arătat, cum trebuiau ei să lucreze în referire la lucrurile îngăduite şi neîngăduite, curate şi necurate, despre care se grăeşte nu destul de complect şi de clar în sf. Scriptură. Bine era de se deda la citirea sf. Scripturi; dar celce studiază cu sârguinţă tradiţiile părinteşti capătă răsplată dela Dumnezeu, iară cine se consacră tâlcuirii acestor tradiţii, are cea mai mare recompensă. „Biblia e asemenea apei, tradiţiile sunt asemenea vinului, iar tâlcuirile la ele sunt asemenea vinului aromat". „Fiul meu, zice talmudul, ia mai mult aminte la cuvintele cărturarilor decât la cuvintele legii.

Din toate acestea se vede, ce sarcină insuportabilă făurise legiştii mărunţi ai iudaismului din dispoziţiile lor, prin care ei ucisese duhul legii lui Moise. Asemenea legism stătea în contrazicerea cea mai vădită şi tăioasă cu noua împărăţie, pe care o proclamase Hristos, de oare ce această împărăţie consta în curăţenia inimii, în înfiere iubitoare faţă de Tatăl ceresc, şi toate ritualele externe aveau într'însa importanţă nu singure de sine, ci numai ca expresie a acestui raport iubitor. Fariseii prefăcuse legea în cazuistică măruntă, care dădea prescripţiuni pentru orce

1) Nişte mici cutiuţe de piele cu texte din sfânta Scriptură, care se legau în timpul rugăciunii la frunte şi la mână.

2) Altă numire pentru Tefilin.

acţiune aparte, iară Hristos ridicase legea la gradul de principiu viu, care lucra în conştiinţă. Dela legismele externe El trecuse la acel fapt, care se cuprindea în lege. Dispoziţiile externe se puteau şi părăsi, dacă se observa acea idee de viaţă, care se cuprindea într'însele. Intreaga viaţă era aproape neîndestulătoare, pentru a studia în exactitate toate prescripţiile rabinice relativ de curăţenie şi aducerea de jertfe, iar Hristos în adevăr le observă pe toate, declarând făţiş, că „mila e mai bună ca jertfa" (Mat. IX, 13; XII, 7). Şcolile rabinilor învăţaţi adăogară la prescripţiunile simple ale legii în chestia deosebirii între animalele curate şi necurate nenumărate explicaţiuni referitoare la curăţenia diferitelor părţi ale fiecăreia din ele, şi asemenea şi ritualele necesare pentru curăţenie; iar Hristos proclamă pravila simplă şi publică: „nu ceeace întră în gură spurcă pe om: ci ceia ce iesă din gură spurcă pe om" (Mat. XV, 11; Marc. VII, 15). Cărturarii discutau, după care întrebuinţare trebue a spăla vasele în apă curgătoare, după care în apă stătătoare şi cu ce ceremonii trebue a spăla vasele de lemn şi de metal. Hristos a înlăturat acest legism mort şi mărunt şi învăţa pe ucenicii săi şi pe ascultători să dea atenţiune la aceea, ca să fie curată partea din lăuntru a vasului. „Voi, fariseilor, zicea El, exteriorul paharului şi al blidului îl curăţiţi, iar lăuntrul vostru e plin de furtişag şi ce vicleşug" (Luca, XI 39). Chiar legile sâmbătale, cu nesfârşitele lor aşezări au găsit în El o tâlcuire înviorătoare şi scurtă: „E îngăduit a face bine sâmbăta". „Sâmbăta e făcută pentru om, iar nu omul pentru sâmbătă" (Marc. II, 27). O astfel de învăţătură a fost ascultată printre rabini, şi ei au fost umpluţi de o extremă agitaţie.

Deputaţii cărturarilor din Ierusalim, trimişi acum la Capernaum, aveau intenţia să dea afacerei o bază decizivă. Spionii lor, şi poate chiar şi ei observau acum cu băgare de seamă, ca să se folosească de prima ocazie potrivită a violărei de către Hristos sau de ucenicii Săi a acestor pravile, ca imediat să-i declare protivnici legismului şi călcători ai legii. Şi iată, observând, că ucenicii într'o împrejurare nu observară regulele prescrise de tradiţiile părinteşti, cărturarii şi fariseii se apropiară cu îndrăzneală de Domnul şi-i ziseră: „Pentruce ucenicii tăi calcă tradiţiile bătrânilor? Căci nu-şi spală mânile, când mănâncă pâne". Răspunzind la acest repros, Hristos la rândul Său îi întrebă? „Pentru ce şi voi călcaţi poruncile lui Dumnezeu pentru tradiţiile voastre? Căci Dumnezeu a poruncit: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta; iar voi ziceţi: dacă cineva va zice tatălui sau mamei: dar

acțiune aparte, iară Hristos ridicase legea la gradul de principiu viu, care lucra în conștiință. Dela legismele externe El trecuse la acel fapt, care se cuprindea în lege. Dispozițiile externe se puteau și părăsi, dacă se observa acea idee de viață, care se cuprindea într'însele. Intreaga viață era aproape neîndestulătoare, pentru a studia în exactitate toate prescripțiile rabinice relativ de curățenie și aducerea de jertfe, iar Hristos în adevăr le observă pe toate, declarând fățiș, că „mila e mai bună ca jertfa" (Mat. IX, 13; XII, 7). Școlile rabinilor învățați adăogară la prescripțiunile simple ale legii în chestia deosebirii între animalele curate și necurate nenumărate explicațiuni referitoare la curățenia diferitelor părți ale fiecăreia din ele, și asemenea și ritualele necesare pentru curățenie; iar Hristos proclamă pravila simplă și publică: „nu ceeace întră în gură spurcă pe om: ci ceia ce iesă din gură spurcă pe om" (Mat. XV, 11; Marc. VII, 15). Cărturarii discutau, după care întrebuințare trebue a spăla vasele în apă curgătoare, după care în apă stătătoare și cu ce ceremonii trebue a spăla vasele de lemn și de metal. Hristos a înlăturat acest legism mort și mărunt și învăța pe ucenicii săi și pe ascultători să dea atențiune la aceea, ca să fie curată partea din lăuntru a vasului. „Voi, fariseilor, zicea El, exteriorul paharului și al blidului îl curățiți, iar lăuntrul vostru e plin de furtișag și ce vicleșug" (Luca, XI 39). Chiar legile sâmbătale, cu nesfârșitele lor așezări au găsit în El o tâlcuire înviorătoare și scurtă: „E îngăduit a face bine sâmbăta". „Sâmbăta e făcută pentru om, iar nu omul pentru sâmbătă" (Marc. II, 27). O astfel de învățătură a fost ascultată printre rabini, și ei au fost umpluți de o extremă agitație.

Deputații cărturarilor din Ierusalim, trimiși acum la Capernaum, aveau intenția să dea afacerei o bază decizivă. Spionii lor, și poate chiar și ei observau acum cu băgare de seamă, ca să se folosească de prima ocazie potrivită a violărei de către Hristos sau de ucenicii Săi a acestor pravile, ca imediat să-i declare protivnici legismului și călcători ai legii. Și iată, observând, că ucenicii într'o împrejurare nu observară regulele prescrise de tradițiile părintești, cărturarii și fariseii se apropiară cu îndrăzneală de Domnul și-i ziseră: „Pentruce ucenicii tăi calcă tradițiile bătrânilor? Căci nu-și spală mânile, când mănâncă pâne". Răspunzind la acest repros, Hristos la rândul Său îi întrebă? „Pentru ce și voi călcați poruncile lui Dumnezeu pentru tradițiile voastre? Căci Dumnezeu a poruncit: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta; iar voi ziceți: dacă cineva va zice tatălui sau mamei: dar

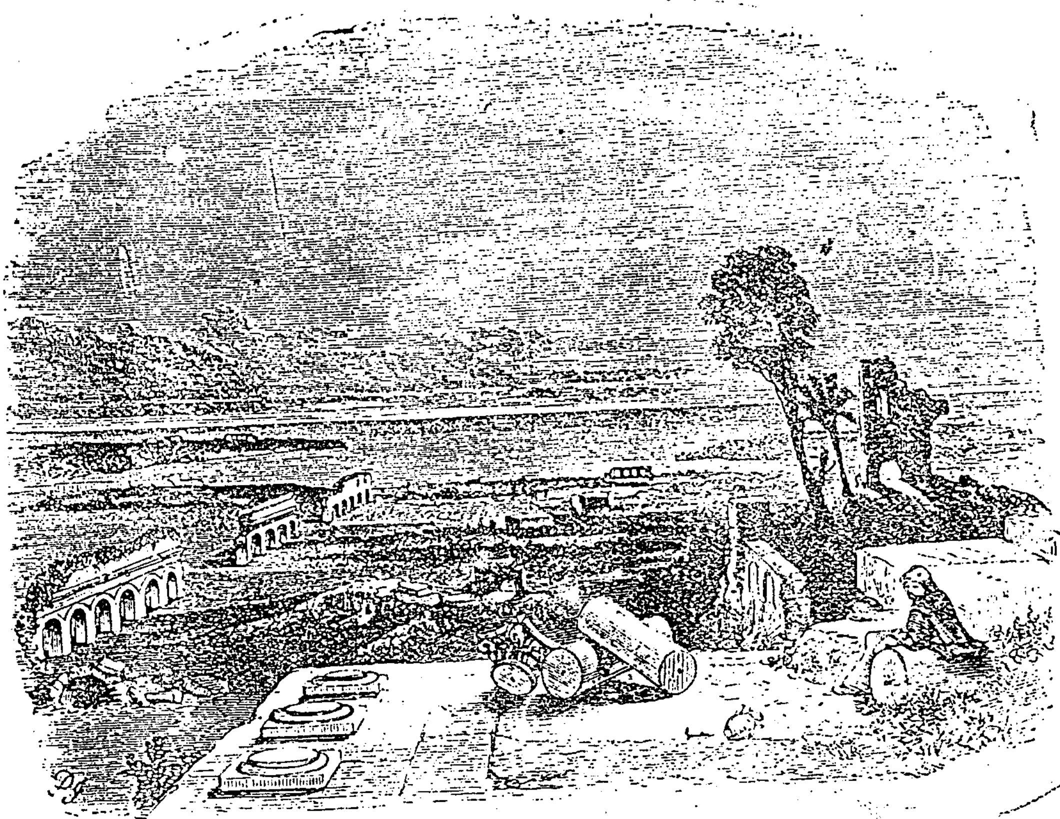
lui Dumnezeu este aceea, cu ce tu te-ai folosit dela mine, — acela poate să nu cinstească pe tatăl său sau pe mama sa". Cinstirea părinţilor după legea lui Moise se considera una din principalele porunci ale ei, aşa că alcătuia una din cele zece porunci, şi aceastǎ poruncă se considera sfântă de orice israiltean, necorupt de sofistica rabinică. Cu această poruncă stă în legătură chiar şi o recompensă deosebită. „Copilul e dator să întreţină pe părinţii săi, când ei sunt bătrâni şi fără ajutoare, - se vorbeşte într'un loc din Talmud, - chiar dacă el ar trebui pentru îndeplinirea acestei datorii să ceară pomană. Această lege directă, totuşi, s'a supus la diferite răstălmăciri din partea rabinilor. Dacă oare care rabini formau datoria fiască mai sus de interesele proprii, apoi alţii, dinpotrivă, învăţau, că este datorie, care stă mai presus de datoria către părinţi, şi aceasta a dus cu timpul la cele mai strigătoare abuzuri. Pe acest temeiu copiii nerespectoşi uşor au putut să se justifice de neglijenţa lor a datoriei de a întreţine pe părinţii lor. Când de exemplu părinţii cereau dela copii cuvenitul respect şi cu deosebire ajutorarea lor, atunci după tradiţiunea fariseică era deajuns măcar prin cuvinte să declare, că s'a adus la templu acea parte de avere, care ar fi trebuit să meargă la întreţinerea părinţilor, ca să se considere pe sine liber de îndatorirea de a-i întreţina sau a le arăta ajutorarea, de oare ce cele consacrate templului sau lui Dumnezeu, după lege, deja nu mai puteau fi redate la altă nevoe. Deaceea, era deajuns cuvântul „carvan", adecă „aduc lui Dumnezeu", şi toată averea se considera oficial consacrată templului, deşi în realitate ea nu trecea la tezaurul templului. Această făţărnicie josnică a şi întâmpinat o straşnică mustrare din partea lui Hristos. „Astfel, - le obsera El, - aţi înlăturat porunca lui Dumnezeu prin tradiţia voastră. Făţarnicilor, — cu indignare exclamă El, demascând goliciunea lor internă, — bine a poruncit de voi Isaia, zicând: Oamenii aceştia se apropie de mine cu buzile lor, şi mă cinstesc, cu limba; iar cu inima sunt departe de Mine. Dar în zadar mă cinstesc, învăţând învăţături şi porunci omeneşti, (Mat. XV, 8-9; Is. XXIX, 13).

Astfel de proclamaţie era o declaraţie de războiu întregului fariseism. Aceste cuvinte, care demascau nesinceritatea şi falşitatea întregului partid, distrugeau chiar principiile ei fundamentale, însuşi concepţiile sale, ideile lui şi scopurile lui. Aceşti mărunţi legişti se păreau pioşi, ba chiar foarte pioşi după exterior. Ei îndeplineau exact tradiţiile părinteşti, dar evlavia lor eşa numai din gura lor, iar nu din inimă. Ei se supuneau pravilelor născocite de dânşii, iar nu

lui Dumnezeu. Ei spală oalele și cupele, se laudă cu prinoasele lor la templu, și nu iau în samă poruncile lui Dumnezeu. Își poate închipui cineva, ce furie stârneau în farisei mustrările Invățătorului galilian, Care toată sistema lor așa de vestită și atât de trufașe o mustra public și o numea numai drept o născocire omenească, o alterare a legii, o contrazicere a lui Moise și a proorocilor și o pagubă duhovnicească pentru popor.

Sorțul era definitiv aruncat. Până acum Hristos își înfrânase dreapta Sa mânie, dorind să deschidă ochii înseși fariseilor și cărturarilor. Acum era clar, că acești oameni tari de cerbice erau fără de nădejde. Deaceea, era nevoe a proceda decisiv. Era necesar însuși poporului, care urma cărturarilor și fariseilor, să-i arate limpede, ce demnitate avea acea religie și acea moralitate, ce se propovedueşte de dânșii. Adevărul evangheliei nu putea să afle primire, câtă vreme inimile omenești erau corupte și întunecate de niște asemenea învățători. Deaceea, lăsând pe cărturari propriei lor neputințe răutăcioase, Hristos se adresă poporului ce-L înconjura și glăsui tare către dânsul: „Ascultați și înțelegeți". Apoi El învăță atât poporul, cât și pe ucenicii Săi, că întru împărăția cerului curățenia inimei e mai importantă decât curăția mânilor, „căci din inimă es gândurile cele rele, uciderile, desfrânările, furturile, mărturiile mincinoase, hulele". Iată toate acestea, în adevăr, „spurcă pe om, iar a mânca cu mânile nespălate nu spurcă pe om", și înseși pravila asta e provocată numai de nevoea zilnică a ritualismului, iar nici de cum nu are un caracter absolut moral, cum tâlcuesc fariseii, acești „conducători orbi ai orbilor".

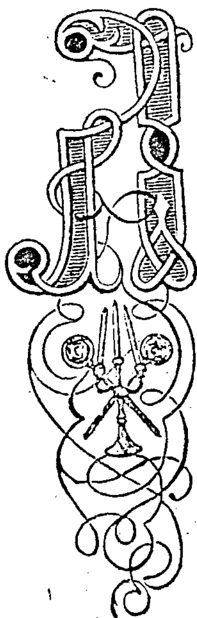
Asemenea mustrare strașnică a legiștilor sus puși a turburat chiar și pe ucenici. Impreună cu poporul simplu ei se refereau către cărturari cu mare respect, și în vederea tuturor celor ce se produsese, ideile lor nu putură să nu se clatine, oare a cumpănit Invățătorul lor îndeajuns cuvintele Sale, adresându-se așa de tăios către niște învățători așa de respectați? Apropiindu-se de Dânsul, ei declară: „Știi oare, că fariseii, auzind cuvintele acestea s'au smintit?" Atunci Hristos consideră că e potrivit să le explice fățiș însămnătatea fariseismului, ca un fenomen, care nu avea nici un temeiu pentru existența sa. Răspunzându-le lor, El zice: „fiecare plantă, pe care n'a sădit-o Tatăl Meu cel ceresc, se smulge. Lăsați-i: ei sunt conducători orbi ai orbilor, iar dacă orb conduce, apoi amândoi vor cădea în groapă" (Mat. XV, 12-14). Așa s'a produs ruptura definitivă între fariseism și noua împărăție a lui Mesia.

Ruinele Tirului în Fenicia.

CAPITOLUL XXVIII.

IN ȚARA PĂGÂNILOR.

cum Hristos propoveduia Evanghelia Sa aproape de doi ani, pentru mântuirea omenirii. El vedea cât de greu era a păşi cu cuvântul adevărului în faţa puternicilor învăţători ai poporului iudeu care, orbiţi de egoism, se dovediră deja incapabili să primească adevărul. Ultima ciocnire cu cărturarii şi fariseii arăta, că aceşti duşmani înrăiţi ai adevărului nu se vor opri nici în faţa unor măsuri, ca să înlăture din drumul lor pe Invăţătorul urât de dânşii. Deaceea Hristos socoti de bine să consacre cât mai mult timp educaţiei celor 12 ucenici ai săi mai de aproape, ca ei să fie în stare să continue cu vrednicie opera Lui, când El nu va mai fi pe pământ. El însuşi evita cu băgare de samă ciocnirile făţişe cu duşmanii Săi; dar după toate se vedea, că aceşti duşmani Îl vor urmări

de acum cu străşnicie pretutindenea, pentru că, după cum spune El singur, „lumea îl ura, pentrucă El mărturisea de dânsa, că lucrurile ei sunt rele“ (Ioan, VII, 7). Deaceea El, pentru o mai mare neînduplecare în educaţia următorilor Săi, socoti necesar să se îndepărteze pentru un timp peste hotarele ţărei natale şi plecă în cuprinsul vecinei Fenicia.

„Şi eşind deacolo, Iisus se depărtă în părţile Tirului şi ale Sidonului. Incepând dela ţărmurile lacului Galileei, drumul într'acolo trecea prin unul din şesurile păduroase înalte, până ce la distanţă de două zile de drum dela lac el ajungea la coastă, la poalele căreia se începeau deja şesurile Tirului. Culmea de munţi se despărţea de mare prin o dungă galbenă de nisip de pe lângă ţărm, în care caz într'un loc uscatul ca o limbă lungă înainta în mare, şi anume pe această limbă şi era construit Tirul. Aicea apostolilor, ca şi întocmai lui Hristos însuşi, pentru prima oară, probabil, le-a fost dat să vadă aşa de aproape ridicându-se aşa de sus hoagegile fabricilor de sticlă din Sidon şi văpsitoriile din Tir. Fenicia în acest timp îşi trăia ultima sa slavă istorică. Şi pe malurile ei nu erau încă puţine oraşe înfloritoare. Aceasta era sediul înpietăţii idolatre, patria lui Baal şi a Astartei, are au expus aşa de des pe Israil în abisul smintelei, ţara întunerecului păgânesc. Viaţa comercială şi industrială vorbea din plin, arătând, că locuitorii acestei ţări erau devotaţi în totul lui Mamona. Lungile şiruri de oraşe comerciale erau pline de mărfuri din toată lumea; uliţile celor mai însemnate târguri străluceau prin palate, prin minunate monumente, prin clădiri publice, temple, şi porturile erau pline de corăbii, venite aicea din toate colţurile lumii cunoscute pe atuncea. Privind la această viaţă industrială în plină ferbere, nu se putea a nu vedea, întru cât omul este capabil să devină robul deşertăciunii vieţii. Aici era împărăţia deplină a lui Mamona, şi chiar anume aicea domnea acel Belzebul, însuşi numele căruia era împrumutat de iudei de aicea pentru designarea prinţului diavolilor. Dar chiar şi aicea, în această ţară a întunerecului păgân, a trebuit măcar prin o singură rază să lumineze lumina adevărului. Hristos a simţit o nesfârşită jale pentru poporul necunoscut şi străin Lui, şi marea cea mare, ce se desfăşura înaintea Lui, pe care, asemenea aripilor unei paseri monstre de mare, albeau vintrelele corăbiilor, deschidea înaintea Lui acea depărtare a viitorului, că înseşi aceste corăbii, care acum purtau numai pe negustori cu mărfurile lor, vor duce prin toate ţările lumii ce ne înconjoară pe apostolii Lui cu cuvântul Evangheliei şi al adevărului.

Evangheliști nu ne spun exact, cu adevărat dacă Hristos a intrat în cuprinsul pământului păgân. Este posibil, ca El să nu fi mers mai departe de hotarele acestei țări străine pentru Dânsul. Toată țara aceasta era mai mult sau mai puțin des sămănată cu iudei, atrași aicea de avantajele comerciale, și deasemenea și din cauza, că această localitate la împărțirea pământului făgăduinței după triburi, a fost rezervată tribului lui Asir, deși în realitate niciodată n'a intrat în stăpânirea lui. Incepând din timpul judecătorilor, populația aicea totdeauna a fost semipăgână, și semiiudaică[1]). In curgerea întregei lor vieți istorice, mărginiți dela țărmul mării, israiliții din această cauză s'au desvățat de traiul de pe lângă mare, și de aceea s'au multumit simplu cu așezarea printre locuitorii industriali și comerciali ai Feniciei, neîncurcându-se nici chiar din pământurile, ce le aparținea lor după lege. Anume aicea, în această depărtată localitate a și voit Hristos să găsască liniște pentru duhul său obosit și turburat. In cursul vieții Sale El de nenumărate ori a vorbit, că El cu Evanghelia Sa despre mântuire a mers numai către oile cele pierdute ale casei lui Israil; dar că El nu a mărginit propoveduirea Sa în aceste hotare înguste, se vede deja din aceea, că El în călătoriile Sale a trecut prin Samaria, și deasemenea și din bucuria prorocească, pe care El a exprimat-o prevăzând, că mulți dintre păgânii lumii vor intra întru împărăția Lui (Mat. VIII, 11; Luc. XIII, 29). Chiar compătimirea Sa pentru vameși și păcătoși și în genere pentru acea mulțime a poporului părăsit și moralmente cufundată în păcate, neștiința din partea căreia a prescripțiilor legiste îi făcea în ochii fariseilor riguroși blestemați înaintea lui Dumnezeu, a fost în realitate un protest tot așa de vădit contra excluzivismului fariseic, cum a putut să fie și recunoașterea formală de El a păgânilor în calitate de comembrii ai împărăției Sale. Oare El n'a proclamat marele adevăr, că Dumnezeu este milostiv Părinte a toată omenirea, și că toți oamenii, care locuesc pe pământ sunt copiii ai acestui Părinte și frați între dânșii? Dar compătimirea către propriul său popor Israilul Vechiului Testament, nu-i îngăduia în cursul unui timp oarecare să se adreseze către alte popoare cu o chemare deschisă în noua împărăție. Aceasta deodată ar fi respins dela Sine pe propriul Său popor, pentrucă ceeace se propunea păgânilor, din înseși această cauză ar fi fost imediat lepădat de iudeii riguroși și esclusiviști.

1) Iud. F. 32; „Și a trăit Asir între hananei, locuitorii pământului aceluia, căci nu i-au izgonit".

Dar nădejdea Sa a fost zadarnică de a-și găsi macar o liniște vremelnică chiar și în această țară depărtată. Slava și minunile Mântuitorului deja înainte de Dânsul pătrunsese în hotarele Feniciei și acolo își găsi ecou în multe inimi credincioase. Acolo deasemenea erau mulți obosiți și împovărați, care însetau să găsească la Dânsul odihnă sufletelor lor. Când El s'a apropiat de hotarele acestei țări, atunci evident mulți îl așteptau deja, ca să se adreseze către Dânsul pentru ajutor. Intre alții, Il aștepta cu nerăbdare o femee siro-feniciană [1]), după limbă grecească, iar după naționalitatea hananiancă, poate păgână, dar în tot cazul o femee cu sentiment religios sincer (Mat. XV, 21-28; Marc. VII, 24-30). Ea avea o fiică grozav bolnavă, și de aceea ea cu grijă curat materială pentru ușurarea suferințelor fiicei sale nu întârzia să se adreseze la Hristos cu o deosebită rugă; „Miluește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea cumplit se îndrăcește". O astfel de rugă neașteptată în acel timp, când Hristos se silea să rămână necunoscut, atrase după sine neîndămânări mari, pentrucă aceasta putea să deschidă vrăjmașilor însuși locul șederii Lui. Pentru pricina asta sau pentru alta Hristos nu i-a dat la început nicio atențiune la ruga ei. Dar femeea nu slăbi și stăruitor urmă după Dânsul cu rugile ei în lacrimi, așa că apostolii, cu prejudiciul iudaic propriu lor față de rasa haldeiană, neînțelegând, cauzele tăcerii Invățătorului lor, se indignară contra stăruinței ei și-L rugară, ca El să o îndepărteze cumva și să curme tânguirile ei nesfârșite. Pentru dânșii era greu să priceapă că o străină, și mai cu samă o hananiancă, care aparținea neamului blestemat de Dumnezeu, putea deasemenea la rând cu poporul ales să se folosască de mila Lui. Oare rabinii n'au învățat, că acest popor și-a zidit casele lor în numele idolilor lor, așa că duhurile rele au venit și au locuit într'nsele? Și oare nu-i blestemat acest popor, care de zeu principal al lor au recunoscut pe Belzebut, prințul dracilor? Această părere a lor, își găsise, probabil, deplină confirmare de către însuși Hristos, când El la necurmata rugă a hananiencei a spus: „Eu sunt trimis numai către oile cele pierdute ale casei lui Israil". Ucenicii nu înțelegeau că ajutorul Său, El nu-l dădea plângătoarei femei numai din compătimire către propriul său popor, de oare ce milosârdia Sa către hananienii uricioși și necurați ar îndârji acest popor spre propria lor peire. Iar femeea nu se lăsă. Urmând după Dânsul la casa, unde

1) Numită așa pentrucă Fenicia aparținea in acest timp la provincea romană Siria.

El voia să rămână necunoscut, ea se aruncă la picioarele Lui și cu noi plânsete începu să-L roage ca să o miluiască. In ochii ucenicilor ea era nu mai mult ca „un câne", cum iudeii priveau în genere la păgâni[1]. Dosind duioșia inimii Sale cu o răceală externă a limbii, deși fără îndoială cu un tremur de compătimire domoală în glas și cu privirea plină de iubire, Hristos îi zise, că trebue mai întâiu a nutri pe copii, pe israiliți, ca fii ai lui Dumnezeu. „Nu-i bine", adause El, „a lua pânea fiilor și a o arunca câinilor[2]". Un asemenea răspuns ar fi putut să înfășure în ră-

Sidonul.

ceală sufletul ei, și dacă Mântuitorul n'ar fi prevăzut, că sufletul ei nu e plin de acea raritate de credință și nădejde, care poate să vadă mila și împlinirea rugăminții chiar și în evidenta răspingere a ei, atunci El nici n'ar fi răspuns ei așa. Dar în sufletul femeii, deși păgână, ardea o credință așa de înfocată, încât și toți omeții munților natali ai Libanului ei n'ar fi putut să stingă focul ei, și de aceea ea nesovăind, dădu acel slăvit și nemuritor răspuns: „Așa Doamne! Dar și cânii mănâncă sfărămiturile, ce cad din masa stăpânilor lor". Și credința ei triumfă. Nici un minut Mântuitorul n'a mai prelungit chinurile așteptării ei. „O femee!" esclamă El, „mare este credința ta. Fie ție după dorința

1) Litghifoot, Hor.-Haebr. I, 230.

2) Această comparație putea fi șoptită de realitatea prezentă. Precum acum, așa și in vechime, călătorul, intrând în orcare oraș oriental sau sat, deodată se lovea de stoluri întregi de câni rătăcitori flămânzi, care umplu văzduhul cu lătratul lor și cu urletele lor, așa că e deajuns să te așezi la masă, că acești câni flămânzi să înconjoare pe celce ședea la dânsa, cu lăcomie cerând și apucând ceea ce le aruncă sau ceea ce cade din masă.

ta". Şi imediat miraculosul cuvânt îşi avu efectul său. „Şi venind la casa sa, ea găsi, că dracul eşise şi fiica zăcea în pat cu totul sănătoasă". Ucenicii de aicea pentru prima oară înţeleseră, că chiar păgânii, aceşti câni necuraţi, după părererea lor, n'au fost lepădaţi de dumnezeescul lor Invăţător, şi că, din potrivă, şi lor deasemenea li s'a dat să aibă parte în împărăţia lui Mesia.

Dar cât de multă vreme a rămas Mântuitorul în aceste ţări şi în ce locuri s'a oprit, nu se ştie. Depărtarea Lui deacolo a fost grăbită de acea faimă, care a însoţit această minune şi care L-a lipsit de liniştea dorită. Dar El n'a găsit posibilitate să se întoarcă imediat la Capernaum, şi plecă spre nord-est prin pământul Sidonului, în ţara de peste Iordan. Calea romană, ce străbătea prin aceşti munţi, bogaţi în păduri, aproape direct spre răsărit dela Tir spe Chesaria lui Filip, trecea prea departe de lac. De aceea, se poate crede, că El s'a îndreptat pe drumul caravanelor, care şi astăzi merge din Sidon pe ţărmul sudic a pârâului de munte Bostrena, suindu-se la vârful Libanului cu ale sale păduri şi cu măreţele lor - tablouri până ce se trece peste culmi printre stânci înalte pânăla 6000 de picioare pe podul natural de stânci peste Leontul adânc şi furios. Cârnind astfel în valea Iordanului de sud, sub umbra Ermonului, înălţându-se în punctul său cel mai înalt la 9500 picioare, acest drum la Cezareea lui Filip duce într'o localitate deschisă, în care se deschidea vederea largă asupra bălţilor acoperite cu stuharae Ulafa şi Merom, asupră dealurilor Galileii, asupra tuturor înălţimilor vaste ale Gavlonitidei. Cât timp a petrecut El în călătorie, nu se ştie. Trecând această localitate, Hristos păşi, se pare, în vasta provincie a alianţei Decapoliei. Aceste oraşe ocupau acele provincii, pe care iudeii n'au reuşit să le cucerească din nou după întoarcerea lor din Babilon. Ele astfel rămaseră în mânile păgânilor, măcar că se aflau în hotarele Palestinei, păstrează aceeaşi cârmuire municipală şi se aflau între ele în alianţă politică, încheiată în scopul de apărare comună şi atac. Pentru iudei aceste oraşe serveau ca obiect de necontenită sminteală şi iritaţiune, şi ele anume cele dintâi au trebuit să sufere din partea fanatismului furios al iudeilor, când aceştia se răsculară definitiv contra stăpânirei romane. Celei mai mari părţi din aceste oraşe, în care ferbea cea mai vioae viaţă şi care străluceau prin temple măreţe, băi comune, teatre şi clădiri publice, le-a fost dat după oare care timp să piară definitiv prin foc şi sabie.

Cu tot caracterul semipăgân a populaţiei deacolo, slava

marelui Invățător și acola atrase la El mulțimea iudeilor, care trăiau amestecați cu păgânii, mai ales în orașe și sate. La Dânsul erau aduși bolnavii de tot felul, și El, după nemărginita Sa milostivire, cu toată obosala și dorință de odihnă, nu le refuza dumnezeescul Său ajutor. Intre alți bolnavi, a fost adus la dânsul un om surd, care era așa de încâlcit la limbă, că cu greu putu să rostească câteva vorbe încâlcite (Marcu, VII, 32-37); și Hristos nu-l lipsi de ajutor, deși la aceasta, după o pricină necunoscută nouă, săvârși vindecarea Sa în împrejurări deosebite. Ducând pe bolnav la o parte din popor, poate ca să aibă mai mare libertate în manifestarea puterii sale miraculoase, ba poate și pentruca să evite o stârnire prea mare în popor și eventual ca să evite posibilitatea unor urmări politice. El își puse degetele în urechile bolnavului și după aceea, muindu-și degetul în gură, se atinse cu el de limba bolnavului. Poate că aceste procedee erau destinate, ca să trezească credința în omul, care nu putea auzi cuvintele, pentrucă însuși minunea trebuia să se săvârșască numai prin înrâurirea asupra sufletului bolnavului. Ridicând privirile spre ceriu, oare cum în scopul de a ridica cugetarea nefericitului om către Tatăl ceresc, puterea Căruia numai singură putea să-l vindece, Hristos în sfârșit rosti singurul cuvânt în graiul poporului: „efafta", adecă deschide-te! „Și îndată s'a deschis auzul lui și s'au deslegat legăturile limbii lui, și începu el să vorbească limpede". Hristos, ca și în oare care alte cazuri, porunci celui vindecat să nu vestească minunea. Dar asta a fost zadarnic: Vestea despre Dânsul se lăți în toată țara, „și se mirau foarte mult toți și ziceau: toate le face bine! Și pe surzi îi face să audă, și pe muți să grăiască.

Iși poate închipui orcine, ce mulțimi de popor a atras vestea despre aceste minuni la neobicinuitul învățător[1]). Poporul curgea către Dânsul cu cârdul, ceeace era cu atât mai ușor, că la răsărit, față cu climatul dulce și uscat și față cu simplitatea mărginirei nevoilor populației, în cursul lunilor de vară se poate trăi liber și a dormi sub ceriul deschis. Dar, cum adesa se întâmplă și astăzi cu închinătorii spre Ierusalim, multora cu asemenea prilej nu le ajungea provizia, și într'o împrejurare lucrurile au ajuns până acolo, că poporul se găsea la o extremă nevoe și trebuea să sufere de foame. Dar de oare ce această foame o suferea el pentru satisfacerea setei sale duhovnicești, apoi Hristos

1). Săturarea a patru mii de oameni cu șapte pâni: Mat. XV, 32-38; Mar. VIII, 1-9.

încă odată se milostivi faţă de ascultătorii Săi. El porunci apostolilor să aşeze poporul jos şi în chip miraculos l-a săturat cu acea mică provizie, care se afla la faţa locului. Anume cu şapte pâni şi cu cinci peştişori mici au fost săturaţi patru mii de oameni, afară de femei şi de copii, după care s'a adunat fărămituri în şapte coşuri întregi.

Negăsindu-şi odihna dorită de ceiaparte de lacul Genisaret, unde Hristos sosise cu ucenicii Săi din ţările Tirului şi ale Sidomului, El, ca să evite putinţa ingrămăditoare a încă şi mai mari mulţimi de popor, plecă peste lac şi sosi în hotarele Magdalului (Mat. XV, 39), la capătul de jos al şesului Genisaretului. nu departe de Capernaum. Dar abea se ivise El în această localitate, şi vrăjmaşii Lui iară se puseră în mişcare. Fariseii erau deja până întru atâta porniţi contra Lui, că din ura contra Lui, înăbuşiră în sine ura contra irodianilor şi făcură legătură cu ei, ca mai uşor să piardă pe Invăţătorul Cel urât de dânşii. Şi în adevăr, numai prin întărirea simţului de ură se putea explica faptul, că fariseii, ca autoritate, şi clasă de oameni fanatici mândrii cu curăţenia lor rituală şi morală, din mediul cărora eşise zeloţii, râvnitorii legii, care respingeau orce guvern, cu excepţia guvernului restatornicitei teocraţii, intrată în alianţă cu partidul cu totul indiferentiştilor morali, cari, faţă cu neparticiparea lor complectă la tendinţele patriotice ale fariseilor, se târau înaintea casei lui Irod, urâtă de aceşti din urmă. Dar un indiciu încă şi mai lugubru al sporirei primejdiei era aceea, că înclinară şi saducheii, ca să facă o nouă încercare să aducă pe Hristos în conflict cu autorităţile.

Saducheii, deşi puţin numeroşi, reprezentau clasa numeroasă a înaltei aristocraţii, care ocupa posturile cele mai înalte în statul iudeu şi se prezentau ca reprezentanţi ai legii. Ei aparţineau clasei preoţilor şi ocupau cele mai înalte locuri în ierarhia iudaică. Inseşi numirea lor deriva, poate, dela vechiul neam slăvit al lui Sadoc, fiilor căruia, după mărturia lui Iezechiil, singuri li era îngăduit să privegheze de strajă la jertfelnic, şi singurilor din fiii lui Levi li era permis să se apropie de Domnul, ca să-i slujască (Iezec. XL, 46). Anume din acest neam se trăgea renumitul preot Iisus, colaboratorul lui Zorobabel, aşa că după întoarcerea din robie, ca şi înainte de ea, acest neam stătea, se pare, în capul caselor preoţeşti. In tot cazul saducheii în timpul lui Iosif Flavie şi al apostolilor nu numai că ocupau cele mai înalte demnităţi la templu, ci se şi aflau reprezentanţii celui mai curat sânge

iudeu [1]). Dar această aristocrație preoțască nu se deosebea niciodecum prin o râvnă deosebită către sanctuar, căreia ea își datora onorurile sale și bogăția. Printre străbunii ei se enumăra nu numai astfel de arhierei, ca Iisus și Simon „cel drept", ci și astfel trădători ca Manasie, Menelau și Onia cel tânăr [2]). Deja pe timpul lui Ezdra și Neemia ei au dat motiv de acuzare, că înalții demnitari mai întâiu de toți au călcat legile teocratice și chiar s'au încercat să prefacă unele părți ale templului în locuință particulară pentru ei (Ezdr. IX, 2; Neem. XIII, 7). Ei și-au înjosit în tot felul cinul lor, numai ca prin josnica lor târâre să obțină bunăvoința lui Ptolomeu și a regilor Siriei, molipsiți fiind de semicredința și scepticismul grecesc, ei s'au înlăturat dela orce părtășie la vestita luptă macabeică, și acum se târau la picioarele procuratorilor romani păgâni sau a regelui semipăgân, ca să păstreze onorurile și interesele legate de ele. Spre plăcerea lui Irod, ei admiseră pe socrul lui, tatăl tinerei lui femei, pe alexandrinul Simon Voet, pânăla primirea vredniciei de arhiereu, pentru care, spre a-i curăți locul, a fost lipsit iudeul riguros Iisus, fiul lui Fabie. Ei manifestară chiar o supunere slugarnică ca și cum ar fi fost sinceră Romei păgâne. Poporul, în cap cu conducătorii săi religioși aleși, fariseii, acești reprezentanți ai acelor eroi, care se proslăvise în marele război pentru neatârnarea religioasă, niciodată n'a uitat ușurătatea și trădările aristocrației preoțești în timpul acestei mari lupte. Mulțămită originei lor, ei au putut după moștenire să transmită unul altuia înaltele demnități la templu și cu înseși numele lor istorice se lega oare care slavă; dar poporul și fariseii se refereau la ei cu vădită nemulțămire și neîncredere și, se poate zice, chiar cu scârbă așa că ei, ca să evite silnicia vădită trebuia să facă mari concesii regulelor fariseice. Dar căpeteniile riguros fanatice ale Sinagogii și căpeteniile poporului pe de o parte, și reprezentanții reci și luxoși ai aristocației templului se aflau în genere într'o dușmănie crâncină între ei și această dușmănie între ei, încă și mai tare aprinse aceea, că visurile partidului rabinic sau fariseesc despre restabilirea teocrată puteau fi realizate numai prin mijlocirea prezentei organizațiuni preoțesti care se afla în mânile saducheilor, indiferenți la toate. Această dușmănie politică dintre cele două partide mai puternice se mări încă și mai mult prin totala lor neințelegere în privința părerilor religi-

1) I. Flavie, Antiq. XVIII, 3, 4.

2) Manasie a primit dela Sanavalat permisiunea să construească in rivalitate cu Ierusalimul templu din Sihem. Menelau a fost atras de obiceiurile greceşti şi s'a arătat prietenul regilor sirieni. Onia a construit in vederea unei rivalităţi, un templu in Egipt.

oase. Saducheii nu aveau deloc înclinațiunea de a învăța datoriile lor dela rabinii sinagogilor sătești și răspingeau întregul codice al tradițiilor fariseice și legile acelora, considerând cu autoritate pentru dânșii numai legea scrisă a lui Moise, deși către ea în genere era alăturate câteva tradiții ale lor. Ocupând vredniciile superioare a cârmuirii teocratice și fiind membrii ale acelor slăvite neamuri, care au servit cândva în înseși templul lui Solomon, ei considerau pentru sine înjositor să se adreseze fariseilor pentru povață în ale legii și vieții lui Israil și cu dispreț răspingeau toate subtilitățile legismului fariseesc. Contra tuturor tradițiilor și cerințelor mereu crescânde ale rabinilor, ei opuneau perzistent litera vechei legi. Că învățătura lor de credință era rece și se distingea prin raționalism în comparație cu doctrina rabinilor, aceasta era, poate, rezultatul unui asemenea raport al lor către tradiție, iar nu o cauză a lui. Conservatismul natural al demnitarilor supremi inevitabil se silea să se fondeze tare pe documentele originale al legii în contrast exagerărilor aprinse ale cărturarilor plebeeni. Fie care din partide își adscriea sieși adevărul adevăratei credințe. Saducheii erau deasemenea adânc interesați de păstrarea prezentei ordine de lucruri ca și rivalii lor, pentrucă această ordine era baza demnității lor, izvorul bogăției lor. Disputele înverșunate, adesa terminate prin vărsare de sânge, serveau de dovadă a faptului, cu ce perzistență ambele partide se țineau de părerile lor, și aceste păreri își găseau ilustrația în înseși situația lor. Saducheii necontenit se sprijineau pe litera legii, pe drepturile statornicite ale templului și pe slava preoției; fariseii pe de altă parte, se țineau tare de autoritatea tradițiilor rabinice, arătau importanța actelor sfinte, independent de participarea preotului și apăreau ca apărători ai intereselor poporului în genere. Contrastul în spiritul vederilor acestor două partide se arăta cu deosebire în acea perzistență, cu care aristocrația templului se ținea de litera legii lui Moise în tezele sale despre pedeapsă, pecând fariseii manifestau mult mai multă indulgență, interpretând aceste teme în acord cu duhul vremilor. Fariseii, de exemplu, explicau restabilire lui Moise: „ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte", figurat și admiteau putința recompensei sub formă de bani. Pecând saducheii cereau executarea exactă a acestei legi. Saducheii pretindeau, ca văduva literalmente să scuipe în obraz pe cumnatul său, când el iar refuza drepturile căsătoriei cu cumnatul (Deuter. XXV, 9), iar fariseii considerau suficient, ca ea să scuipe înaintea lui jos. Fariseii, în vederea izbă-

virei proprietarului de pagubă, permiteau, ca trupul dobitocului mort, netrebnic pentru hrană, să se întrebuinţeze la alte oare care scopuri, iar saducheii astfel de întrebuinţare îl puneau sub legile aspre ale necurăţeniei. Ei cereau riguros, ca martorul mincinos să se dea morţii potrivit cu litera legii, chiar dacă mărturia lui n'ar fi pricinuit nicio vătămare acuzatorului, şi mulţi nu se oprea chiar nici înaintea unei asemenea concluziuni a cărturarilor lor, că de oare ce totdeauna pentru osândirea nevinovatului se cereau doi martori, apoi amândoi martorii trebuiau totdeauna supuşi la moarte, când în chestiune se dovedea călcare de jurământ [1]) Această insistenţă oarbă asupra literei legilor, care cu trecerea vremei se supusese uitării şi îmbătrânise, dădu saducheilor numirea de „judecători ce osândesc", şi Iosif Flavie mărturiseşte, că ei la hotărârile lor judecătoreşti se distingeau prin o mai mare lipsă de cruţare de cât or care din iudei [2]). Fariseii, pe de altă parte, considerau de normă a lor sentinţa lui Ioşua ben Perahia: „judecă totul pe temeiul presupunerei de nevinovăţie", sau sentinţa lui Hilel: „puindu-te pe tine în locul aproapelui tău, înainte de a-l judeca pe el". De aceea, acuzatul binecuvânta soarta sa, când el vedea înaintea sa judecători cu filocterii late de fariseu, iară nu îmbrăcaţi cu haine albe de saducheu. Precum Hristos, aşa şi apostolul Pavel au suferit multe desavantaje şi duşmănie din cauză că fariseii stârneau împotriva lor poporul, dar propriu au fost osândiţi de judecătorii saduchei şi anume saducheii au omorât pe apostolul Iacov [3]). (Această asprime neînduplecată a caselor preoţeşti care le ţinea bunăvoinţa bogaţilor şi persoanele cu titluri, nu se dovedea numai prin interesele de castă a aristocraţiei templului, pretenţiile şi privilegiei căreia nu puteau să-şi găsască justificare în nimica alta, decât susţinerea oarbă a ordinei existente. Singura asigurare pentru dânşii era numai conservatismul neschimbat şi cea mai mică inovaţie se părea pentru dânşii semnul primejdios pentru ei.

Dar erau încă şi cauze mai profunde a neiubirei reciproce şi a duşmăniei dintre aceste partide. Fariseii, (ca reprezentanţii ereditari ai acelor eroi plini de abnegaţie, care au izbăvit poporul de jug în timpul marei lupte cu Siria,) cu răbdare atingătoare dar şi fanatică, aşteptase realizarea prorocilor lui Daniil, în care, după cum le înţelegeau ei, se dăduse făgăduinţa, că lui Israil,

1) Grätz, Gesch. der Iud. III, 479.
2) Antic. XX, 9, 1.
3) Derembaerg 200.

sub conducerea lui Mesia, și împreună cu el și lor înșuși, „li se va da stăpânire, slavă și împărăție, ca toate popoarele, ginții și limbile să-I slujască Lui; stăpânirea Lui va fi stăpânire veșnică, care nu va trece și împărăția Lui nu se va nimici (Dan. VII, 14). Ei credeau, că această solemnitate națională va sosi, de îndată ce Israil, din partea sa, va împlini exact cerința legilor rituale, cum ele s'au expus în tradițiile lor. Acesta era în felul său un legământ formal, de care depindea înseși realizarea adevărului și al cucerniciei, adecă dreptatea lui Iehova. Virtuțile, pe care ei le cereau, puteau fi numai mecanice și înseși paza lor era o împlinire de robi a ritualelor și ceremoniilor; dar ei credeau, că dacă ei din partea lor își vor împlini datoria lor, atunci și Dumnezeu va trebui să-și împlinească partea sa de așezământ, și deaceea ei se sileau în tot felul să facă pe tot poporul, asemenea lor, „nevios" în raport cu această dreptate, așa încât să se poată cere realizarea împărăției mesianice deja ca niște drepturi. Râvna fariseilor pentru lege era astfel o simplă slujire de năimit, din care cauză ea se și deosebea prin toată acea exagerare și rivalitate, și prin acea curățenie rituală mecanică, care sunt nedespărțite de spiritul de năimit.

Prin aceste visuri despre viitor, saducheii, din partea lor, se refereau cu răceală și cu dispreț indiferent. Folosindu-se de toate onorurile și bunurile lumii acestia, ei nu erau deloc dispuși pentru o schimbare, care trebuia să instaureze o nouă ordine oare care, de oare ce cu starea de lucruri prezentă ei erau perfect mulțămiți. Părinții lor nu s'au lăsat atrași de asemenea visuri, iar fiii deja deadreptul râdeau de ele. Ei nu numai râdeau de concepția fariseică despre cucernicie, ca identică cu paza exactă a pravilelor mărunte și nesfârșite, ci exclusiv se sprijineau pe legea lui Moise și chiar luau în deriziune speranța mesianică, din care răsărea toată râvna adversarilor lor. „Saducheii – spunea Iosif Flavie, – socot, că sufletul moare împreună cu trupul, și nu recunosc nici o stăpânire, decât numai legea [1]). Binele trebue făcut pentru el însuși, iar nu pentru răsplată întru împărăția lui Mesia sau după învierea morților". „Saducheii, – spune rabinul Natan [2]), – întrebuințază zilnic vase de aur și de argint nu din mândrie, ci pentrucă fariseii se chinuesc în viața aceasta, deși ei n'au să primească nimic în cea viitoare". Fariseii, ca clasă, nu erau în genere bogați și trăiau într'o simplitate cumpătată, adesa câștigân-

1) Antic. XVIII, 1, 4.
2) Geiger, Urschrift, 105, notă.

du-și pânea prin o muncă grea. Saducheii, din contra, erau răsfățații soartei. Totuși și printre farisei nu era lipsă de astfel de persoane, epicureismul cărora nu ceda la ceeace se povestea despre rivalii lor. „Mâncați și beți, căci lumea aceasta noi trebue să o părăsim curând asemenea ospățului de nuntă", zicea Samuil către rabinul Ehuda Himen. „Fiul meu", zicea un rabin către rabinul Hamenun, „dacă tu ai ceva veselește-te, pentrucă în lumea subterană nu mai sunt plăceri, și moartea nu dă crușare. Intenționezi tu oare să lași bani fiului tău? Cine-ți va comunica ție despre asta, când vei fi în mormânt? Oamenii sunt asemenea florilor în câmp: cele care trăesc astăzi, cedează locul celor ce au să fie mâne". Aceste sentințe aparțin la doi rabini vestiți din partidul fariseic [1]). Ce se atinge de lumea viitoare, apoi saducheii o lăsară la îndoială, afirmând (numai dacă cuvintele din Talmud, ce se referă aicea, nu sunt o contrafacere) în contrast cu fariseii, că pe temeiul cărților lui Moise e imposibil de dovedit existența vieții de dincolo de mormânt. Pelângă aceasta ei au inventat chiar diferite zadrudnenii, ca să arate adversarilor lor imposibilitatea a înseși învățăturii despre învierea morților (Mat. XXII, 23). După mărturia limpede a lui Luca, „saducheii spun, că nu este înviere, nici înger, nici duh; iar fariseii recunosc și una și alta" (Fapt. XXIII, 8). Pelângă toate acestea încă și mai multă înverșunare adaose contrastul dintre ambele partide în părerile asupra marei chestiuni despre libertatea omului și pronia dumnezeească. Asemenea tuturor patrioților, fariseii preamăriră ultima, deși nu negară nici pe prima. Ei se distingeau prin o adâncă credință în pronie, înțelegând printr'însa aceea, că ei anume însuși erau iubiții lui Iehova și totdeauna puteau conta pe ajutorul Lui. „Saducheii, – spune I. Flavie, – afirmă, că asemenea lucru, ca providența, nu există, și neagă, că lucrurile omenești s'ar cârmui de ea, socotind, că soarta noastră atârnă de noi înșine, că noi înșine alcătuim cauza propriei noastre fericiri și atragem și pedeapsa asupra noastră și răul prin propria noastră nechibzuință" [2]). In genere vorbind, saducheii erau simplu oamenii lumii acesteea, crezind numai în prezent; pe de altă parte, fariseii erau mistici, pentru care totul se cuprindea în viitor și în supranatural.

Poporul în genere susținea cu râvnă pe farisei. Duhul veacului era contra saducheilor. Mulțimei poporului îi era neplăcut să audă, că aceea, pentru care își vărsase sângele Macabeii n'ar

1) Derembourg, 131, 132.
2) Antic. XIII, 5, 9.

fi având nici un temeiu în lege. Ea cu bucurie se supunea jugului greu al cărturarilor farisei, pentrucă cu cât mai împovorătoare erau îndatoririle impuse asupra ei, cu atât mai mare recompensă se făgăduia în viitor pentru împlinirea exactă a lor. Afară de aceasta fariseii, alcătuind o parte a poporului însuşi, necontenit se mişcau în mediul lui în calitate de conducători duhovniceşti şi era pilda împlinirei exacte a propriilor lor prescripţiuni. Visurile lor mesianice era strâns legate cu viitoarea slavă a poporului, şi deaceea mulţimea vedea într'înşii pe reprezentanţii propriilor lor aşteptări scumpe ale sufletului lor. Anume deaceea saducheii, aceşti aristocraţi înstrăinaţi, trufaşi, cruzi, care stăteau la o parte de popor, erau urâţi, şi adversarii lor se foloseau de cinstea şi devotamentul poporului. Extremităţile şi făţărnicia unora din ei putea expune chiar deriziuni, dar în genere ei erau recunoscuţi în calitate de conducători ai poporului [1]). Şi în adevăr, în afară tuturor celorlalte socoteli, deja acea împrejurare, că saducheii susţineau cu râvnă orce formă de cârmuire pe rând, era temeiu suficient, ca să dispună poporul contra lor. Dimpotrivă împărtăşeau cu poporul şi susţineau într'însul desgustul patriotic şi religios contra stăpânirei romane, şi erau vrăşmaşii de moarte ai uricioase case a lui Irod. Din această cauză se petrecea aceea, că, după cuvintele lui I. Flavie, „fariseii aveau o astfel de influenţă asupra poporului, că nu se putea face nimica cu privire la cult, la rugăciuni sau jertfe altmintrelea, decât în acord cu dorinţa şi pravilile lor, pentrucă poporul credea, că ei tindeau numai către scopurile înalte şi demne atât în cuvinte, cât şi în faptă. Saducheii erau puţini la număr, şi deşi ei aparţineau claselor celor mai înalte, cu toate acestea, aveau aşa de puţină influenţă, că la alegerile la funcţiune ei erau nevoiţi să se conformeze, de teama poporului, cu regulile rituale ale fariseilor.

Fără îndoială, nu puţini erau şi de acei preoţi, cari nu erau saduchei, ci slujeau lui Dumnezeu întru smerenia şi curăţenia inimii, erau devotaţi îndatoririlor lor preoţeşti şi trăiau în deplină armonie în părerile şi viaţa lor cu fariseii. In disputele lor cu Hristos, cum se poate presupune fără îndoială, participau mulţi din astfel de preoţi-saduchei, care curând după moartea Lui „mulţi" s'au supus la credinţa (Fapt. VI, 7), şi nu luară parte la duşmănia răutăcioasă a confraţilor lor. Dar orcum ar fi fost, acum pentru întâia oară saducheii, aceşti trufaşi aristocraţi ai

1) Hausrath, I, 117—132. Derembourg, 127—139, 157—200, 108, 104; Herzop, Reul Eclcl. XII, 472.

templului, s'au unit cu vulgarii farisei ai sinagogii, ca cu puteri comune să piardă pe Invăţătorul primejdios pentru dânşii. Acesta a fost semnul lugubru, şi toate arătaŭ, că puterile iadului ajunsese în plină furie pentru nimicirea Propoveduitorului împărăţiei cerului.

Aceşti aliaţi străini, probabil sosiţi din nou din Ierusalim şi aşteptând pe Hristos, ca să intre cu Dânsul în dispută nouă în scopul de a-L înjosi în ochii poporului, în absenţa Lui vădit ardeau de nerăbdare, şi cum se întoarse El de peste lacul Galileei, se aruncară asupra Lui cu întrebările lor. Ei mai mult ca orce doreau să stoarcă de la Hristos dovada vădită a misiunei Lui dela Dumnezeu. Ei de repetate ori auzise atât dela popor cât şi dela însuşi Hristos de aceea, că El este Fiul lui Dumnezeu, trimis pentru mântuirea lui Israil, pentru confirmarea cărui lucru El săvârşea multe semne. Dar toate aceste semne, după părerea lor, nu erau autentice, pentrucă, după părerile lor, pământul şi chiar văzduhul erau pline de draci. E posibil, ca prinţul dracilor, ca să amăgească pe oameni şi să-i facă să urmeze unui învăţător mincinos, I-a dat pentru un timp putere asupra acestor draci, şi astfel în toate aceste semne se putea arăta numai o conjuraţie a întunerecului pentru pierzarea poporului. Magii egipteni deasemenea săvârşau minuni, dar părinţii lui Israil n'au crezut nici măcar pe Moise la săvârşirea de către dânsul a unor minuni obişnuite, pentrucă aceste minuni puteau fi săvârşite cu ajutorul magiei şi descântecelor [1]. Cu totul alt lucru sunt semnele din ceriu. Ele stau în afară de puterea dracilor, care „nu luminează ca soarele şi nu străluceşte ca Luna, şi nu se poate ajuta pe sine" (Epistola lui Ieremia I, 66, 67), Cărturarii spun, că atunci când va veni regele Mesia şi se va începe marea luptă între Gog şi Magog, atunci se va arăta semne pe ceriu [2]. „Noi nu trebue (ziceau consfătuitorii) să-L aşteptăm până ce curcubeul nu se va pogorî peste lume şi o va umplea de lumină [3]). Deaceea, dă-ne pâne din ceriu, cum a făcut Moise, sau semne în soare şi în lună, asemenea lui Iisus Navi, sau pogoară trăsnete şi grindină asemenea lui Samuil, foc şi ploae asemenea lui Ilie, sau sileşte soarele să se retragă înapoi, cum a făcut asta Isaia, sau cel puţin dă-ne să auzim „Bavcolul", care s'a arătat lui Simon cel drept, şi numai atunci vom putea să Te credem [4]).

1) Maimonides, în Sepp. V, 62.
2) Talmud, Sababt, f. 129, 1.
3) Sabov, Ger. f. 53, 2.
4) Sepp. V, 65. Lightfoot, Hor. Hebr. II, 231.

Dar Hristos știa cu cine are de a face si deaceea n'a voit să între în convorbire amănunțită cu dânșii, nemărginindu-se decât numai la un foarte scurt răspuns. Deja chiar la întoarcerea Sa la slujirea publică, ispititorul cu vicleșug îl îndemnă să-și arate puterile Sale supranaturale spre confirmarea drepturilor sale. Dar precum ar fi fost un sacrilegiu de a săvârși semne și minuni după îndemnul domnului întunerecului, tot așa nu mai puțin era un sacrilegiu a le săvârși și la cererea oamenilor plini de duhul răutății satanice. Insemnătatea dovezii depinde de înclinarea către convingere. El deja vorbise, că a arunca mărgăritarele înaintea porcilor ar fi însemnat numai a se expune pe Sine la primejdii din partea lor. Nici un semn nu putea să aibă importanță acolo, unde nu era simpatie. Adevărul, pe care venise El să-l proclame, vorbea direct inimii și trebuia să fie propria dovadă pentru sine, deschizându-și singur drum prin propria sa frumusețǎ divină în inimile smerite, gata să-l primească. Dovezile externe puteau servi de confirmare numai pentru factorii externi și nu întinează convingerea în inimile, dispuse dușmănos față de adevăr. Deaceea El se adresă către dânșii numai cu câteva observațiuni de reproș, în care nu se poate să nu simți focul unei indignări sfinte. „Oftând din adânc, El zise: pentru ce neamul acesta cere semne? Adevărul vă grăesc: nu se va da neamului acestuia semn". Aceste cuvinte au fost adresate către ucenici, iar apoi adresându-se propriu către întrebători, Hristos le arătă acea ciudățenie, că ei, fiind așa de iscusiți în diferite semne ale ceriului, și totodată atât de incapabili de a vedea semnele ce se produc împrejurul lor. Privind ceriul, „sara voi ziceți: are să fie furtună, pentru că ceriul este roș, și dimineața spuneți: astăzi are să fie ploae mare, pentrucă cerul este posomorât; și când bate vânt de miază-zi, ziceți: arșiță are să fie și este". Voi vă atribuiți capacitatea de a prezice pe temeiul direcțiunei, în care a mers fumul în ultima sară, a sărbătorii corturilor, care va fi vremea în tot anul următor. Dacă fumul se îndreaptă spre nord, voi spuneți, că vor fi unele ploi și saracii se vor bucura, iar saracii sunt în amărăciune, pentrucă va fi puțină ploae; dacă ei se îndreaptă spre răsărit, atunci se bucură toți, iar dacă se îndreaptă spre apus, atunci jălesc toți[1]). Dacă Dumnezeu e așa de milostiv către oameni, că le dă chiar semne pentru prevenirea vremei bune, a vântului și ploei, atunci cu câ

1) Lightfoot, Hor. Hebr. II, 231.

Dar Hristos știa cu cine are de a face si deaceea n'a voit să intre în convorbire amănunțită cu dânșii, nemărginindu-se decât numai la un foarte scurt răspuns. Deja chiar la întoarcerea Sa la slujirea publică, ispititorul cu vicleșug îl îndemnă să-și arate puterile Sale supranaturale spre confirmarea drepturilor sale. Dar precum ar fi fost un sacrilegiu de a săvârși semne și minuni după îndemnul domnului întunerecului, tot așa nu mai puțin era un sacrilegiu a le săvârși și la cererea oamenilor plini de duhul răutății satanice.. Insemnătatea dovezii depinde de înclinarea către convingere. El deja vorbise, că a arunca mărgăritarele înaintea porcilor ar fi însemnat numai a se expune pe Sine la primejdii din partea lor. Nici un semn nu putea să aibă importanță acolo, unde nu era simpatie. Adevărul, pe care venise El să-l proclame, vorbea direct inimii și trebuia să fie propria dovadă pentru sine, deschizându-și singur drum prin propria sa frumusețǎ divină în inimile smerite, gata să-l primească. Dovezile externe puteau servi de confirmare numai pentru factorii externi și nu întinează convingerea în inimile, dispuse dușmănos față de adevăr. Deaceea El se adresă către dânșii numai cu câteva observațiuni de reproș, în care nu se poate să nu simți focul unei indignări sfinte. „Oftând din adânc, El zise: pentru ce neamul acesta cere semne? Adevărul vă grăesc: nu se va da neamului acestuia semn". Aceste cuvinte au fost adresate către ucenici, iar apoi adresându-se propriu către întrebători, Hristos le arătă acea ciudățenie, că ei, fiind așa de iscusiți în diferite semne ale cerului, și totodată atât de incapabili de a vedea semnele ce se produc împrejurul lor. Privind cerul, „sara voi ziceți: are să fie furtună, pentru că cerul este roș, și dimineața spuneți: astăzi are să fie ploae mare, pentrucă cerul este posomorât; și când bate vânt de miază-zi, ziceți: arșiță are să fie și este". Voi vă atribuiți capacitatea de a prezice pe temeiul direcțiunei, în care a mers fumul în ultima sară, a sărbătorii corturilor, care va fi vremea în tot anul următor. Dacă fumul se îndreaptă spre nord, voi spuneți, că vor fi unele ploi și saracii se vor bucura, iar saracii sunt în amărăciune, pentrucă va fi puțină ploae; dacă ei se îndreaptă spre răsărit, atunci se bucură toți, iar dacă se îndreaptă spre apus, atunci jălesc toți[1]). Dacă Dumnezeu e așa de milostiv către oameni, că le dă chiar semne pentru prevenirea vremei bune, a vântului și ploei, atunci cu câ

---

1) Lightfoot, Hor. Hebr. II, 231.

trebue să fie El bun a da semne pentru apropiata venire a lui Mesia? Voi cercetaţi cu siguranţă ceriul, dar în acelaşi timp cereţi semne ca dovadă despre aceea, că Eu sunt Mesia, ca şi cum vouă nu v'ar fi date aceste semne, pe când multe semne neîndoelnice vă sunt date în Scriptură, în evenimentele de faţă ale zilei, în propoveduirea lui Ioan şi în propriile Mele minuni, în învăţătura şi viaţa mea[1]). Neam viclean şi desfrânat caută semne referitoare la apropierea împărăţiei lui Dumnezeu, pe când el în acelaş timp e orb la semnele ce se săvârşesc împrejurul lui, care dovedesc, că Mesia trebue să vină, dacă poporul nu trebue să piară. Şi semn nu se va da vouă, fără numai semnul lui Iona prorocul, pentrucă după cum prevenirea la predica lui a fost singurul semn, dat ninevitenilor, aşa şi predica Mea va fi unicul semn, care se dă vouă. Ea în sine înseşi cuprinde destulă convingere. Pe lângă minunile Mele, însuşi viaţa Mea şi dreptatea dumnezeească cerească, propoveduită de Mine, serveşte de dovadă suficientă, că Eu sunt trimis de la Dumnezeu. Pe lângă asta prorocul Iona devine semn şi în alt înţeles, pentrucă precum el trei zile şi trei nopţi s'a aflat în pântecele chitului, aşa şi Eu, când voi fi dat morţii, în curgere de tot atâta timp voi petrece în mormânt.

Spunând acestea, El i-a lăsat. Evident, dispoziţia acestor duşmani era aşa fel, că a rămânea cu dânşii era deja nu în afară de primejdie. Deacum El putea să ducă numai o viaţă depărtată de asemenea convorbitori înrăutăţiţi, până va veni ceasul Lui, şi cu un oftat adânc şi cu întristare şi lipsit de nădejdea orcăror încercări de a convinge de adevărul predicei Sale nişte oameni orbiţi de prejudicii şi cruzi la inimă, El iar se sui în barcă şi plecă peste lac la ţărmul lui singuratec şi mai puţin primejdios de partea răsăriteană.

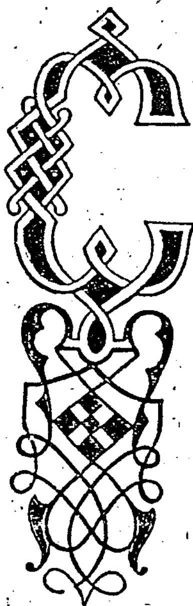
1) Rosenmüller, Scholia la Noul Testament, I, 329.

Muntele Ermon

CAPITOLUL XXIX.

IN DEOSEBI CU UCENICII.

ând barca pescărească a apostolilor spinteca valurile lacului Galileei, îndreptându-se spre malul răsăritean, inima lui Hristos era chinuită de o adâncă întristare. El era definitiv lepădat anume în acea provincie, unde ostenise mai mult, și el părăsea această localitate, adevărat cu nădejdea ca din când în când să o viziteze, dar deja cu convingerea, că în realitate lucrarea Lui acolo este terminată. Când după depărtarea Lui dela țărm, din barcă se deschise tot tabloul de dinaintea Lui, — țărmul de nisip alb, șesul verde, dealurile acoperite de păduri de dincolo de el, casele albe, care-și aruncau reflexul lor în apă, și deasupra lor chipeșa sinagogă, în care El așa de adesea a propoveduit și a săvârșit atâtea lucruri minunate, — apoi nu-i de mirare, că El se întristă adânc în sufletul Său, apăsat de ideea despre aceea, până la ce grad se poate întuneca mintea oamenilor, să se rătăcească conștiința lor și să li se împetrească inima capabilă însfârșit, să lepede tot, ce duce la propriul lor bine și la

pace. Şezând în barcă între ucenicii Săi, El era încă plin de cugetele despre conflictul petrecut. Ucenicii auzise convorbirea Lui cu adversarii furioşi, dară ei, se pare, nu înţelesese încă toată primejdia situaţi date. Mulţi dintre următorii Lui erau deja rupţi dela Dânsul prin ponoasele viclene sau prin dovezi mincinoase ale duşmanilor, şi deaceea era necesar să prevină pe apostoli asupra acestor duşmani primejdioşi.

Din cauza grăbitei traversări a lacului, ucenicii Lui uitaseră să ia cu sine pâine şi, fireşte, erau neliniştiţi de acest lucru. Intre acestea Hristos, preocupat de propria sa cugetare, adresându-se către ucenici, le zise: „vedeţi să vă păziţi de aluatul fariseilor şi al saducheilor" (Mat. XVI, 5—12; Marc. VIII, 14—21). Această solemnă sentinţă, totuşi, a fost înţeleasă de ucenici cu totul în alt senz şi preocupaţi de chestiunea lipsei de provizie, ei socoteau că Hristos a făcut aluzie anume la această scăpare din vedere a lor. La fântâna Samariei ei cândva socotise, că El înţelegea hrana obişnută, când El le zisese despre hrana duhovnicească; ei se arătase neîndeajuns desvoltaţi duhovniceşte, spre a înţelege în totul şi declaraţiunea Lui, că trupul Lui pentru credincioşi va fi pânea vieţii. Şi în urmă ei înclinau să creadă, că El le vorbise numai de odihna naturală, sau când El le vorbise de Lazăr celce murise, că el a adormit. Duhovniceasca pătrundere se arată numai după o anumită dezvoltare intelectuală; mintea neluminată se instrueşte încet. Ei ar fi putut să-şi aducă aminte, în urma săvârşirei de două ori a săturării miraculoase a poporului, că ei nu aveau la ce se nelinişti de hrană, câtă vreme în mijlocul lor era dumnezeescul Invăţător. Dar pentru a cugeta necontenit la nişte lucruri aşa de înalte, pentru asta se cerea aşa cugetare şi adâncime, pe care era imposibil de aşteptat de la nişte pescari şi săteni simpli. Deaceea, auzind observaţia Invăţătorului, ei „se gândiră în sine şi ziceau: asta însemnează, că noi nu am luat pâne, că dacă noi am cumpăra pâne dela farisei sau dela saduchei, apoi această pâne ne-a spurca, indiferent dacă am cumpăra-o dela nişte samarineni[1]). Aşa de puţin înţelegători sub raport duhovnicesc erau aceşti oameni, din care Hristos avea să formeze pe întemeietorii creştinismului! Inţelegând gândurile lor, Hristos le zise: „Ce cugetaţi întru voi, puţin credincioşilor, că nu aţi luat pâne? Incă n'aţi înţeles oare şi nu vă aduceţi aminte de cele cinci pâni la cinci mii de oameni, şi câte coşuri de făr-

1) Rosenmüller, Scholia, I 331. Noul Testament II, 233.

mituri aţi adunat? Nici de cele şapte pâni la patru mii de oameni, şi câte coşuri de fărmături aţi adunat? Cum de nu înţelegeţi, că nu de pâne am vorbit Eu vouă: păziţi-vă de aluatul fariseilor şi saducheilor?" Şi numai atuncea ucenicii cei simpli „au înţeles, că El le grăise să se păzească nu de dospitura pânei, ci de învăţătura fariseilor şi a saducheilor" (Mat. XVI, 5-12).

Barca se îndreptă către capătul nordic al lacului, spre Vitsaida, care nu cu mult înainte de aceasta fusese numită de tetrarhul Filip, Iuliana, în cinstea fiicei protectorului său August. Ea era situată pe drumul spre acea provincie, în care intenţiona să meargă acum Hristos, deşi în alte împrejurări şi inseşi putea servi pentru dânsul ca loc de odihnă dorită. Situată pe un deal verde deasupra şesului Batiga (locul miraculoasei săturări a poporului), ea predomina gurile Iordanului, care se aflau la o mică distanţă la căderea lui în lac. Spre apus se afla vasta lature goală a bazaltului negru, ce se întindea dela gurile Iordanului pânăla Horazim şi Capernaum. Spre sud se înălţa platoul despoiat, care se întindea pe laturea răsăriteană a lacului, şi însuşi oraşul, renumit prin minunata gropniţă, deabea construită de Filip pentru sine, care oraş nu era lipsit de o anumită frumuseţă. Dar Hristos nu avea vreme să se oprească acolo mai multă vreme; şi pelângă aceasta nu erau nici oare care impulsiuni deosebite pentru asta, avându-se în vedere dispoziţiunea poporului nu tocmai favorabilă Lui. El adesa propoveduise pe uliţile şi în sinagoga acestui oraş şi săvârşise acolo multe minuni, şi cu toate acestea vitsaidenii, asemenea populaţiunii Horazimului şi Capernaumului, ascultase mai mult pe cărturarii lor decât pe Dânsul şi nu adusese pocăinţă. Dealtmintrelea şi acolo erau oameni cu dispoziţiuni mai bune, şi ei, aflând de apropierea Lui de oraş cu grăbire aduse la El pe un orb şi-l rugară măcar să se atingă de dânsul (Marc. VIII, 22-26). Şi inima duioasă a lui Hristos nu se putea să nu simtă compătimire pentru nefericitul, chiar şi în asemenea loc, locuitorii căruia se raportau în genere către Dânsul nu destul de prietenos. Dacă El ar fi vindecat pe bolnav undeva pe o uliţă populată, apoi aceasta ar fi atras asupra lui atenţiunea generală, pe care El acum se silea pe cât putea să o înlăture, şi de aceea, luând pe orb de mână, îl scoase

Situaţia Vitsaidei.

afară din oraş. El ar fi putut să săvârşască vindecarea cu un singur cuvânt al Său, dar el a preferat să procedeze în cazul dat aşa, cum a procedat cu mutul din Decapolia. Atingându-se de ochii orbi ai nefericitului cu degetul ud, ca să concentreze cugetele lui asupra Sa şi să trezească într'însul credinţa în puterea făcătoare de minuni a Doftorului ceresc, el întrebă pe orb, de vede el ceva. Acela, privind, zise: văd oamenii trecând, ca arborii. Atunci Hristos iar şi-a pus mânile pe ochii lui, şi-i porunci să privească. Şi orbul s'a vindecat şi începu să vadă toate limpede. Trimiţându-l acasă, Hristos despre vindecarea aceasta îi interzise să vorbească în oraş, şi asta îi dădu Lui putinţa să vorbească în deosebi cu ucenicii Săi.

Pentru a-şi găsi în fine dorita odihnă, Domnul Iisus Hristos se îndreptă spre nordul ţării, spre oraşul cunoscut sub numele de Cezareea lui Filip. El era situat spre marginea de nord-est acoperită de stuhărie şi mocirle a şesului El-Gule şi nu departe de Dan, punctul extrem al graniţei de nord a vechiului Israil, după cum Virsavia era hotarul extrem al graniţei de sud, aproape pe aceeaşi linie cu Tirul şi astfel la aşa depărtare, unde deja nu puteau aproape deloc să urmeze după Dânsul cărturarii şi fariseii. La acest loc aproape din timpuri memorabile stătea oraşul Vaalgad, numit aşa după numele zeului hananian al fericirei. Dar Filip cu trei ani a Hr. îl rezidi de iznoavă, şi din obişnuita linguşire pentru împăratul roman l-a numit în cinstea Cezarului August, Cezareea. In cursul domniei sale liniştite el consacră tot timpul său liber la înfrumuseţarea acestui oraş cu jertfelnice, figuri consacrate şi statui [1]), şi poporul, ca să deosebească această Cezaree de Cezareia delângă marea, i-a dat numele de Cezareea lui Filip. Tatăl lui Filip, Irod cel Mare, deja cu 19 ani a Hr. ca mulţămită pentru alăturarea la posesiunile lui a ţinuturilor Pania şi Ulafa, împodobi acest loc cu un măreţ templu de marmoră albă în cinstea împăratului, divinizat astfel încă în viaţă fiind de regele Iudeei [2]). Acesta era unul din cele mai frumoase oraşe din Ţara sfântă, de oare ce el era situat pe terasa stâncoasă, care alcătuia o parte din culmea Ermonului, care se ridica la 7000 sau 8000 de picioare. Pe coaste murmurau numeroase pârae, şerpuind prin o vegetaţie minunată şi felurită, flori, tufari şi pă-

1) Antic. XV, 10, 3. Bel. Iud I, 21, 3; III, 7; Vita. 13.

2) Din cauză că în acest oraş se săvârşa cultul Zeului păstoresc Panea, căruia era consacrată peştera, de unde ies apele Iordanului, ea căpătă al doilea nume Pania (de unde derivă numirea actuală a acestui târguşor Panea).

duri. Izvorul principal al Iordanului încă și astăzi iesă ca un pârâu mare argintiu din adâncimea fără fund a vechei peștere Pan, dela poalele muntelui, de sub înaltul zid de stânci atârnat, împodobit cu nișe și ocnițe, care cândva erau pline cu sculpturi de marmoră, reprezentând satiri de pădure, și deasemenea cu nenumărate scândurele comemorative, iar astăzi sunt pline cu ruinele vechiului templu al acestui zeu, păstoresc. Pădurea deasă încă și astăzi întunecă patul râului, dumbrăvile de stejari și de măslini se intercalează cu pășuni și lanuri de cereale, și deasupra tuturor se înalță sus vechiul castel Banea, poate reprezentând acel „Turn al Libanului", întors către Damasc, care se cântă în Cântarea Cântărilor (Cârt. Cânt. VII, 5).

Anume întracoace s'a și îndreptat acum Hristos, și în mijlocul frumusețelor pașnice ale naturei putea găsi acolo balsamul tămăduitor pentru inima sa obosită și chinuită, numai dacă El ar fi avut destul timp slobod să-și întoarcă atențiunea asupra frumusețelor externe. De pe dealul, pe care stătea orașul, se deschidea o vedere largă asupra întregei Palestine de nord dela șesurile Feniciei până la dealurile Samariei. Spre nord-est se ridicau întunecoasele masive uriașe ale Libanului; spre sud se întindea înălțimea plană și bogată Gauranșcaia. Din Ermon, înaintea ochilor privitorului se deschidea deplin în toată strălucirea sa acel „pământ bun, unde cursurile de ape, isvoare și lacuri ies din văile munților; acel pământ bun, unde grâul, orzul, vița de vie, smochinii și merii granați, acel pământ bun, unde-s maslini și meri" (Deuter. VIII, 7, 8). Pe tot spațiul văzut, acest ținut neobicinuit de roditor era udat de râulețe murmurătoare, care se îndreptau spre cursul principal al Iordanului, care avea aicea nu mai mult de 20 de pași înălțime. Incă pe vremea judecătorilor, fiii tribului lui Dan, sosind aicea din sud, au găsit, că în această țară era tot ce putea să dea pământul. Lanurile de grâu se împestrițau cu lanurile de orz, de meiu și de orez, cu livezile de maslini, cu ceairurile și pășunile înfloritoare, pe care nenumăratele stoluri de albine adunau miere; iar coastele dealurilor erau acoperite de păduri, care răsunau de cântecul nenumăratelor paseri.

In mijlocul acestei binecuvântate naturi Hristos putea să-și găsască liniștea externă. Dar duhul Lui continua să se agite de cele ce-i fusese dat să întâmpine înainte de aceasta. El sosise aicea pentrucă fusese lepădat de popor, pe care venise să-l mântuiască, și se afla în siguranță numai pentru că se afla

acum în afară de hotarle lui Israil, într'o provincie păgână. Activitatea Sa publică în realitate era aproape terminată, pentrucă chiar în Galileea, unde-L urma mulțime de popor, influența învățăturii Lui începuse să slăbească din pricina clevetirilor rabinilor, și de asemenea din cauză, că El necontenit refuza să consfințască cu autoritatea Sa părerile ce circulau despre Mesia. Din acel timp, când mulțimea văzu, că El tinde numai către scopuri duhovnicești și nu era al doilea Iuda Galileeanul, ea se abătură dela Dânsul și urmă după proprii săi învățători, care urmau prejudiciilor Sale naționale, și în loc să arate pocăință și o viață nouă, recunoscu pe iudei iubiții lui Iehova și dinainte predestinați moștenitori ai împărăției cerurilor ai lui Mesia. Sfârșitul mucenicesc al lui Ioan înainte mergătorul și prevesti, Lui propria Sa soartă; sosi criza și în viața Sa. El era întristat, dar totodată se și bucura. Adevărat, El avea numai câțiva următori sinceri, dar și atâta era deajuns, ca să întemeeze o nouă împărăție a lui Dumnezeu. Fie chiar ca această împărăție să fie numai ca un singur grăunte pe marele ogor al lumii sau ca o picătură de dospitură în mare mulțime a omenirii. Propria Sa moarte n'ar fi fost acum deja fatală pentru noua comunitate; germenele ei plin de desvoltare va trăi și după Dânsul în unicul sobor al celor doisprezece apostoli și a celorlalți credincioși, care credeau sincer în El. Dar acel sobor, căruia după moartea Sa trebuia a-i încredința răspândirea împărăției Sale, era nevoe să-i întărească în credință și să-i lumineze limpede, prin desvoltarea deplină a raporturilor Sale către ei și către împărăția înseși, chiar în inimile smerite și cinstite ale ucenicilor erau încă multe de așa fel, care erau îndreptate și înălțate. Dar ei erau iudei, educați în tradițiile vrășmașilor Săi, deși inconștient, tot se aflau încă într'o mare măsură sub influența lor.

Hristos avea cu totul alte idei despre împărăția ceriului, de cât ei, și deaceea chiar în cercul celor doisprezece apostoli ai Săi, El nu primise formal asupra Sa titlul de Mesia, deși niciodată nu se ferise a primi onorurile Mesianice, când acestea i se exprimau. Cândva de femeea samarineană la fântâna lui Iacov și altă dată prin convenirea tăcută în convorbirea cu cei doisprezece apostoli, El a primit această mare vrednicie, și întreg spiritul învațăturii și vieți Sale a servit de confirmare al mesianismului Său. Dar chiar în raport cu cei mai deaproape ucenici El totdeauna păstra o anumită precauțiune și ne expresivitate, ca să nu apuce înaintea desvoltării ființei lor religioase și să nu des-

chidă înaintea lor toată taina, câtă vreme ei nu sunt în stare să o priceapă. Inaintea mulțimilor poporului, El și în genere niciodată nu lua asupra Sa titlul mesianic, pentrucă față cu părerile lor politice grosolane și materiale, asta ar fi însemnat să se pună deodată în conflict cu statul. Pe cât cu putință El se silea chiar să nu scoată la iveală faptele sale supranaturale, evitând răspândirea zvonurile despre minunile Sale și rezervând desvoltarea împărăție Sale mai curând frumuseței divine a învățăturii și vieții Sale. Chiar de la început a se fi arătat pe sine în calitate de Mesia ar fi însemnat să dărâme toată influența Sa, pentrucă El sub toate raporturile s'ar fi prezentat pe Sine în deplin contrast cu idealul internațional despre Mesia. Ei așteptau, ca Mesia venind, v'a ridica poporul său la culmea onorurilor și puterei; El însă propoveduia, că păgânii vor fi egali după situație și drepturi cu poporul lui Dumnezeu. Ei așteptau, că tradițiile rabinice cu nenumăratele lor rituale și ceremonii vor fi ridicate la treapta de lege pentru toate țările și pentru toate veacurile, iară El proclamă deplina lor schimbare și în locul Vechiului Testament numai cu un singur popor vesti stabilirea Noului Testament cu toată omenirea. Ei așteptau o revoluție fără de veste și silnică politică, prevestirea căria trebuiau să servească semnele și minunile ne mai văzute pe ceruri și pe pământ, violarea ordinei obișnuite a naturei și istoriei; iar El învăța, că împărăția lui Mesia se va săvârși numai prin puterea nevăzută a Cuvântului și a Duhului lui Dumnezeu, prin înoirea raporturilor naturale și morale ale oamenilor, și pe lângă asta numai cu o treptalitate înceată, aproape neobservată. Nu numai poporul în genere, dar nici cei mai deaproape ucenici ai Săi va trebui să fie în totul slobozi de ideile preconcepute despre trecut, înainte ca ei să fie în stare să salute împărăția duhovnicească a lui Mesia. Cât de greu era aceasta pentru dânșii, se poate vedea din rugămintea Salomiei, mama lui Iacov și a lui Ioan, deja după ce ucenicii recunoscuse formal pe învățătorul lor de Mesia, ca cei doi fii ai ei să fie admiși să șadă unul de a dreapta și altul de a stânga tronului Lui întru împărăția lui Mesia (Marc. X, 37; Mat. XX, 28).

Ințelegând în totul pregătirea insuficientă a ucenicilor Săi, Hristos până acum niciodată nu întrebase pe aceștia despre chipul în care ei în realitate privesc la Dânsul. Dar acum, în vedere că se apropiase sfârșitul, era necesar, ca ei să-L cunoască în toată demnitatea Dumnezeirii Lui. El trebuia definit să se descopere în calitate de Mesia, ca ucenicii Lui să-l primească formal

ca atare. A se mărgini, asemenea lui Ioan Botezătorul, că împărăţia lui Dumnezeu s'a apropiat, ar fi însemnat a lăsa această împărăţie ne determinată şi a crea aşteptarea venirii a unui altui oare care, drept căpetenie a împărăţiei lui Mesia. Fără un centru personal, împrejurul căruia ar fi putut să se creeze noua împărăţie, întreaga operă a vieţii Sale, omeneşte vorbind, s'ar fi nimicit odată cu moartea Sa. El însuşi în frumuseţa nemuritoare a vieţei Sale şi în înălţimea nesfârşită a abnegeţiunii Sale trebuia să devină pentru totdeauna sufletul nouei societăţi pentru toate timpurile, pentrucă principiul fundamental al acestei societăţi era credinţa în El şi iubirea către Dânsul. Invăţătura Lui, toată viaţa Sa, smerenia Sa de bunăvoe, abnegaţiunea nesfârşită, pentru care El s'a folosit de puterile supranaturale nemărginite numai pentru alţii şi S'a expus sărăciei, izolaţiei şi la tot felul de amărăciuni, ca în fine să complecteze toate operile Sale prin o moarte grozavă pentru binele omenirei. Toate acestea L'au înălţat la idealul dumnezeesc şi desăvârşit al iubirii şi bunătăţii, care singur de sine L-a proclamat rege, adecă Mesia în noua împărăţie, intemeiată de Dânsul. „Iubirea lui Hristos“ deacum trebuia să servească deviz pentru toţi urmaşii Lui în toate veacurile, şi numai acest sentiment era în stare să le dea putere de a suporta solemn cele mai groaznice prigoniri şi chiar moartea; era în stare să-i stârnească în totul să se consacre operei răspândirii Evangheliei Lui în ascultarea poruncilor Lui şi ca imitare propriului exemplu. Sentinţa viitorului apostol Pavel: „iubirea lui Hristos ne cuprinde“ (2 Cor. V, 14), s'a dovedit expresia deplină a dispoziţiunii şi a tuturor celorlalţi adevăraţi următori ai lui Hristos. După sentinţa sf. apostol Ioan, noi trebue să-L iubim, pentrucă mai întâiu ne-a iubit pe noi (1 Ioan, IV, 19). El a întemeiat împărăţie pentru prima oară în istorie pe iubirea personală către întemeietorul ei, şi ca atare El a trebuit să se descopere determinat pe Sine în raporturile sale cu împărăţia, a recunoscut deacum al ei Mesia-rege.

Un moment atât de însemnat din desvoltarea marei sale lucrări, negreşit, a trebuit să se răsfrângă adânc asupra unei sfinte şi duioase naturi, cum era natura Dumnezeu omului. Toată viaţa Lui a fost o neîntreruptă comuniune cu Tatăl Său ceresc; dar au fost momente când această tendinţă a inimii Lui deveneau cu deosebire puternice. In accesele de neputinţă ale firii sale omeneşti, deşi nepătată de rău, el tindea să se întărească prin cea mai deaproape comuniune cu Tatăl Său ceresc, cu Care toate mişcările cugetului Său se aflau în armonie nealterată şi sfântă. In toate în-

cercările sale, El totdeauna căuta sprijinul în rugăciune, și acum, când Israil îl lepădase și înaintea Lui se deschisese numai vederea crucii, când împărăția Lui, ca devenită mai clară de cât orcând, trebuia să pășască la cucerirea lumii numai dela porțile mormântului Său deschis, când El pentru aceasta, fiind încă cu ucenicii, trebuia să ocupe locul între aceia, care erau primii membrii ai acestei împărății, ca Regele Mesia, acest moment fără voe îi dădea dispoziția cea mai înaltă și mai solemnă.

Și iată cu chipul acesta, când ei treceau din oraș în oraș, în timpul acestei călătorii spre nord, Hristos era afundat în cele mai adânci cugetări dumnezeești și se deda la înflăcărată rugăciune, până ce ei insfârșit ajunseră în împrejurimele Cezareei lui Filip (Mat. XVI, 13-20; Marc. VIII, 27-30; Luc. IX, 18-21). Acolo El încă odată la o parte, ca în vre un loc singuratec, în mijlocul văilor acoperite cu bogate păduri, să dedea la rugăciune singuratecă. Și acolo în timpul acestei comuniuni singuratece cu Tatăl ceresc, întărindu-și duhul Său, El hotărî să nu amâne mai mult deplina abnegație. Trebuea deci să dea la o parte perdeaua și pe față vrednicia de Mesia, pe care deja demult după convenirea tacită se primise de Dânsul fără o declarațiune determinată și formală se atribuise în cercul mic al următorilor Săi și în tăcere se primise de ei fără o declarațiune și formală din partea sa a drepturilor la dânsa.

Intorcându-se la ucenicii Săi, Hristos se adresă către dânșii cu întrebarea solemnă: „Cine Mă consideră oamenii pe Mine, Fiul omenesc?" Răspunsul ce a urmat la ea a arătat, cât de puțin pricepuse oamenii adevărata Lui vrednicie și cât de mult ideea preconcepută națională a iudeilor despre Mesia, întunecase sufletul poporului. Ucenicii răspunseră, că unii, evident urmând temerilor lui Irod Antipa, ziceau, că în El locuește duhul lui Ioan Botezătorului și că El săvârșește lucrurile Sale cu ajutorul acestui duh, sau că El însuși este Ioan Botezătorul, care a înviat din morți și s'a arătat sub alt nume; alții ziceau, că El este Ilie, care asemenea lui Enoh, n'a murit niciodată, ci trupește este luat la ceriu și acum s'a întors în trup, cum a prezis Malahia pentru pregătirea căilor pentru primirea lui Mesia; unii ziceau, că El este Ieremia, care a venit să descopere sicriul legii și sfintele vase, ascunse în muntele Nebo și astfel să proclame apropierea lui Mesia; sau în fine unul din proroci care a fost trimis din lumea ceilaltă de Dumnezeu în calitate de vestitor al venirii lui Hristos [1]). Din acest răspuns nu se vede, că cineva

1) Iudeii așteptau înainte de venirea lui Mesia arătarea pe pământ nu numai a lui

l-ar fi considerat pe Dânsul de adevăratul Mesia. Acea împrejurare, că El n'a recurs la forţă, la putere, nu s'a aşezat în capul mişcărei politice, a fost cauza, că aproape la toţi dispăruse până şi ideea despre vrednicia Sa mesianică.

Hristos n'a exprimat nici întristare, nici neplăcere asupra acestui neajuns al priceperei în popor relativ la adevărata lui vrednicie. El evident era obiectul celor mai vii discuţiuni din cauză, că poporul simţea fără să vrea apropierea Lui de aşteptarea lui Mesia, şi asta singură de sine promitea deja un bogat rezultat, când următorii Săi după plecarea Sa să îndrepte minţile oamenilor, spre o pricepere mai clară a esenţei împărăţiei lui Mesia. Insuşi simţind vrednicia Dumnezeească a Sa, El deja nu mai şovăia în conştiinţa Sa de ce credea poporul despre Dânsul. Dar Lui îi trebuia acum să primească din chiar gura apostolilor aleşi de Dânsul, martorii cei mai apropiaţi ai vieţii şi minunilor Lui, mărturisirea supremă, pentru bucuroasa expresie a căreia ei, cum prevăzuse El, aveau nevoe numai de întrebarea din partea Lui. „Dar voi cine mă socotiţi că sunt?" Ii întrebă El. Şi imediat din gura apostolului Petru, acest apostol grabnic la răspuns, duios, iubitor, tare ca piatra, răsună mărturisirea, de care înseta să o audă inima agitată a dumnezeescului său Invăţător: „Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu". Astfel în împrejurimile unui oraş păgân, consacrat divinizării lui August, Hristos a fost proclamat fără nici o pregătire a împrejurărilor, într'un cerc particular al pescarilor galilieni, împăratul universalului Israil: acolo, fiind aşa zicând, fugar, singura coroană pământească a căruia era cununa de spini, ce-L aştepta, el deschis primi sub stăpânirea Sa toată lumea, ca regele Mesia, trimis de Dumnezeu.

E greu şi a ne închipui, ce măreţie şi însemnătate a avut această mărturisire a lui Petru, rostită în numele celor doisprezece apostoli. Acesta a fost un pas uimitor de mare pentru priceperea marelui adevăr al întrupării. Până acum Hristos s'a [illegible]s-coperit ucenicilor Săi mai cu samă ca Fiul omului şi Fi[illegible]ui Dumnezeu, dar acum El a primit dela ceice necontenit se a[illegible]e cu Dânsul şi erau martorii cei mai de aproape ai vieţii, în[illegible] turii şi faptelor Sale miraculoase, proclamarea formală în ca[illegible]e de Mesia, Regele împărăţiei celei duhovniceşti şi nemurit[illegible]. Adevărat, Natanail a întrecut această mare mărturisire deja [illegible]

Enah şi Ilie. I. Flavie, Antic. XIV, 8, 48; I, 3, 4; IX, 2, 2. La el exista deasemenea [illegible] sirea, că Ieremia, la luarea Ierusalimului de haldei, a ascuns sicriul legii, care iar [illegible] descoperit înainte de venirea lui Mesia.

la începutul slujirii Lui (Ioan, I, 49); şi ucenicii L-au recunoscut de Fiu al lui Dumnezeu deja în acea noapte furtunoasă, când ei s'au convins, că umbra ce umbla pe valurile furioase nu era duhul furtunii, ci iubitul lor Invăţător, şi când însuşi vânturile şi furtunile se supuseră Lui (Mat. XIV, 33). Dar atuncea nu se împlinise timpul pentru definitiva Lui proclamare în calitate de Mesia, şi aceste manifestări ale mărturisirii au trecut fără urme suficiente. Simon Petru deasemenea încă la Capernaum, când s'a săvârşit o mare decădere de la Dânsul a ucenicilor (Ioan, VI, 69), a îmbărbătat sufletul Lui turburat si amărât prin mărturisirea, care a fost aşa zicând o prevenire a marei lui mărturisiri, rostită de dânsul la Cezareea lui Filip: dar atuncea însuşi Hristos o găsi oare cum înainte de vreme. Acum însă El primi formal ceeace până acum admitea numai prin o admitere tăcută, căci sosise deja ceasul Lui.

„Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona", îi răspunse Hristos la înalta mărturisire; „pentrucă nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu, care este în ceruri". Şi înadevăr, aceasta a fost o mărturisire minunată. Apostolii erau martorii zilnici ai obişnuitei simpleţe omeneşti şi a sărăciei Lui în viaţă; vedeau, cum El, obosit de necontenitele sale călătorii şi de marele fapte, adesa nu avea unde să-şi plece capul, şi în genere se afla în stare de aşa necontenită înjosire, care nu corespundea nici decum obişnuitelor idei despre Mesia. In cursul acestor din urmă luni, afară de aceasta, El se afla în situaţia cea mai dificilă, de oarece a fost nevoit să evite pe vrăşmaşii Săi. Şi cu toate acestea ei învinseră prejudiţiile naţionale ereditare ale poporului lor, pentru care tradiţiile părinteşti şi uniformitatea absolută în chestiile religioase aveau o importanţă neobişnuită; ei neglijau opinia cârmuitorilor lor politici, se ridicau mai sus de părerile obişnuite ale mediului înconjurător, şi în înjositul şi lepădatul lor Invăţător văzuse pe adevăratul Domn al împărăţiei celei nouă a lui Dumnezeu. Nu mai puţin era şi aceea, că învăţătura şi viaţa lui Hristos, văzute în atingere aşa de apropiată, trebuiau să creieze într'înşii o concepţie aşa de înaltă şi sfântă de măreţia Lui duhovnicească. Cu toate acestea, pentru ceice-L ştiau mai bine decât toţi, El era adevăratul „Malca Meşica", — regele Mesia.

Devotamentul înflăcărat şi nebiruit al lui Petru, care cel dintâiu a recunoscut pe Invăţătorul său drept Mesia, cum a fost primul şi în toate celelalte expresiuni de încredere şi de respect i-a câştigat o slăvită recompensă dela Hristos (Mat. XVI, 13-20;

l-ar fi considerat pe Dânsul de adevăratul Mesia. Acea împrejurare, că El n'a recurs la forţă, la putere, nu s'a aşezat în capul mişcărei politice, a fost cauza, că aproape la toţi dispăruse până şi ideea despre vrednicia Sa mesianică.

Hristos n'a exprimat nici întristare, nici neplăcere asupra acestui neajuns al priceperei în popor relativ la adevărata lui vrednicie. El evident era obiectul celor mai vii discuţiuni din cauză, că poporul simţea fără să vrea apropierea Lui de aşteptarea lui Mesia, şi asta singură de sine promitea deja un bogat rezultat, când următorii Săi după plecarea Sa să îndrepte minţile oamenilor, spre o pricepere mai clară a esenţei împărăţiei lui Mesia. Insuşi simţind vrednicia Dumnezeească a Sa, El deja nu mai şovăia în conştiinţa Sa de ce credea poporul despre Dânsul. Dar Lui îi trebuia acum să primească din chiar gura apostolilor aleşi de Dânsul, martorii cei mai apropiaţi ai vieţii şi minunilor Lui, mărturisirea supremă, pentru bucuroasa expresie a căreia ei, cum prevăzuse El, aveau nevoe numai de întrebarea din partea Lui. „Dar voi cine mă socotiţi că sunt?" Îi întrebă El. Şi imediat din gura apostolului Petru, acest apostol grabnic la răspuns, duios, iubitor, tare ca piatra, răsună mărturisirea, de care înseta să o audă inima agitată a dumnezeescului său Invăţător: „Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu". Astfel în împrejurimile unui oraş păgân, consacrat divinizării lui August, Hristos a fost proclamat fără nici o pregătire a împrejurărilor, într'un cerc particular al pescarilor galilieni, împăratul universalului Israil: acolo, fiind aşa zicând, fugar, singura coroană pământească a căruia era cununa de spini, ce-L aştepta, el deschis primi sub stăpânirea Sa toată lumea, ca regele Mesia, trimis de Dumnezeu.

E greu şi a ne închipui, ce măreţie şi însemnătate a avut această mărturisire a lui Petru, rostită în numele celor doisprezece apostoli. Acesta a fost un pas uimitor de mare pentru [illegible]-ceperea marelui adevăr al întrupării. Până acum Hristos s'a [illegible]-coperit ucenicilor Săi mai cu samă ca Fiul omului şi Fi[illegible] Dumnezeu, dar acum El a primit dela ceice necontenit se a[illegible] cu Dânsul şi erau martorii cei mai de aproape ai vieţii, în[illegible] turii şi faptelor Sale miraculoase, proclamarea formală în ca[illegible] de Mesia, Regele împărăţiei celei duhovniceşti şi nemurit[illegible]. Adevărat, Natanail a întrecut această mare mărturisire deja [illegible]

Enah şi Ilie. I. Flavie, Antic. XIV, 8, 48; I, 3, 4; IX, 2, 2. La el exista deasemenea [illegible] sirea, că Ieremia, la luarea Ierusalimului de haldei, a ascuns sicriul legii, care iar [illegible] descoperit înainte de venirea lui Mesia.

la începutul slujirii Lui (Ioan, I, 49); și ucenicii L-au recunoscut de Fiu al lui Dumnezeu deja în acea noapte furtunoasă, când ei s'au convins, că umbra ce umbla pe valurile furioase nu era duhul furtunii, ci iubitul lor Invățător, și când însuși vânturile și furtunile se supuseră Lui (Mat. XIV, 33). Dar atuncea nu se împlinise timpul pentru definitiva Lui proclamare în calitate de Mesia, și aceste manifestări ale mărturisirii au trecut fără urme suficiente. Simon Petru deasemenea încă la Capernaum, când s'a săvârșit o mare decădere de la Dânsul a ucenicilor (Ioan, VI, 69), a îmbărbătat sufletul Lui turburat si amărât prin mărturisirea, care a fost așa zicând o prevenire a marei lui mărturisiri, rostită de dânsul la Cezareea lui Filip: dar atuncea însuși Hristos o găsi oarecum înainte de vreme. Acum însă El primi formal ceeace până acum admitea numai prin o admitere tăcută, căci sosise deja ceasul Lui.

„Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona", îi răspunse Hristos la înalta mărturisire; „pentrucă nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, care este în ceruri". Și înadevăr, aceasta a fost o mărturisire minunată. Apostolii erau martorii zilnici ai obișnuitei simpleţe omenești și a sărăciei Lui în viață; vedeau, cum El, obosit de necontenitele sale călătorii și de marele fapte, adesa nu avea unde să-și plece capul, și în genere se afla în stare de așa necontenită înjosire, care nu corespundea nici decum obișnuitelor idei despre Mesia. In cursul acestor din urmă luni, afară de aceasta, El se afla în situația cea mai dificilă, de oarece a fost nevoit să evite pe vrășmașii Săi. Și cu toate acestea ei învinseră prejudițiile naționale ereditare ale poporului lor, pentru care tradițiile părintești și uniformitatea absolută în chestiile religioase aveau o importanță neobișnuită; ei neglijau opinia cârmuitorilor lor politici, se ridicau mai sus de părerile obișnuite ale mediului înconjurător, și în înjositul și lepădatul lor Invățător văzuse pe adevăratul Domn al împărăției celei nouă a lui Dumnezeu. Nu mai puțin era și aceea, că învățătura și viața lui Hristos, văzute în atingere așa de apropiată, trebuiau să creieze într'înșii o concepție așa de înaltă și sfântă de măreția Lui duhovnicească. Cu toate acestea, pentru ceice-L știau mai bine decât toți, El era adevăratul „Malca Meșica", - regele Mesia.

Devotamentul înflăcărat și nebiruit al lui Petru, care cel dintâiu a recunoscut pe Invățătorul său drept Mesia, cum a fost primul și în toate celelalte expresiuni de încredere și de respect i-a câștigat o slăvită recompensă dela Hristos (Mat. XVI, 13-20;

Marc. VIII, 27-30; Luc. IX, 18-21). Inima lui Hristos obosită și apăsată de întristare, suportând atâtea amărăciuni, acum se umplu de o bucurie curată, adevărat împărătească, în vederea declaratei astfel a dovezii, că în fine s'a pus de Dânsul începutul adevĕrat și durabil pentru noua împărăție. El, negreșit, deja demult înseta de acel timp, când apostolii Săi vor avansa în sporirea lor duhovnicească, ca El să poată descoperi lor gândurile Sale cele mai înalte și scopurile cele mai tainice, și acest timp sosise acum. El niciodată nu vorbise încă de viitoarea cârmuire sau organizație a nouei împărății, ca a unei comunități văzute, și chiar acum nu presupusese încă să expună amărunțit legile ei. Totuși El nu ezită să spună lui Petru, că această comunitate, Biserica Lui, aleasă din lume în genere, va fi încredințată după ducerea Lui conducerei apostolului. Cum clădirile în genere erau fondate pe stâncă, ca puhoaele și furtunele să nu poată a le dărâma, așa și noua comunitate va fi fondată pe mărturisirea temeinică ca stânca a lui Patru, în numele apostolilor. Adresându-se către dânsul, Hristos a continuat: „Și Eu îți grăesc: tu ești Petru = piatră, și pe această piatră Voi întemeia Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui. Și-ți voi da ție cheile împărăției cerurilor; și ce vei lega pe pământ, va fi legat și în ceruri, și ce vei deslega pe pământ, va fi deslegat și în ceruri [1]. Cum ap. Petru s'a folosit de această preferință de onoare, o dovedește istoria bisericei apostolice, când el, de pildă, apăru cu cuvântarea în numele celor unsprezece ucenici la alegerea celui de al doisprezecelea apostol, în ziua Cincizecimii înaintea poporului, și în genere cum se vede din cele ce el necontenit și statornic se amintește în capul și înainte de ceilalți apostoli [2]. Hristos aproape imediat după aceea oferi aceeași vrednicie și aceeași putere și tuturor celorlalți apostoli (Mat. XVIII, 18). Dar Petru deja în aceea avea preferință, că lui celui dintâiu i-a fost dată această vrednicie.

Astfel în fine a fost întemeiată formal nouă comunitate, și au fost puse temeliile necesare pentru cârmuirea ei și continuarea și după moartea Mântuitorului, care se apropia. Deacum în

---

1) „a lega" și „a deslega", cum arată multe exemple, citate în Hor. Hebr. II, 238—241, era expresiunea obișnuită printre iudei pentru designarea opreliștei sau permisiunei. In realitate aceasta era expresia obicinuită pentru deslegarea de către rabini în fie care din numeroasele obiecte, supuse discuției lor. Ei „legau", adecă interziceau, și „deslegau" adecă permiteau una sau alta. Ușile în vechime se încuiau cu frânghii, la legarea și deslegarea cărora se întrebuințau chei. De aicea, precum zicem noi, că ușile trebue deschise sau închise, iudeii ziceau, că trebue a le lega sau deslega.

2) Dar această întâetate de cinste nu dă nici decum temeiu pentru acea părere, pe baza căreia biserica romană a creat sistema monstruoasă și protivnică Evanpheliei a pa-

cercul celor doisprezece apostoli, El se mişca ca Mesia recunoscut, în raport cu Care ei erau destinaţi să servească ca viitori vestitori. Dar apropierea sfârşitului marei opere nu se putea să fie lăsat fără proclamatori. Locul, unde putea termina opera lui Hristos era Ierusalimul. Galileea a fost numai locul pregătirii templului cu sfinţiţii lui slujitori. Cărturarii şi legiştii se aflau în cetatea sfântă. Acolo domnise David şi tot acolo trebuia să se proclame şi Mesia, ca să vestească slava lui Dumnezeu, să proclame noua împărăţie duhovnicească în înseşi centrul lumii religioase. Activitatea Lui în Galileea în realitate se încheiase, deşi încă nu se sfârşise, pentrucă El se putea întoarce şi prepovedui acolo, cum şi în adevăr a propoveduit; dar nimica deja nu se putea face contra acelei crude conjuraţiuni, cu care pretutindenea îl urmăreau vrăşmaşii Lui. El trebuia să termine opera Sa, şi El trebuia pentru asta să meargă în capitala iudaismului. El primise vrednicia mesianică şi trebuia acum pe faţă să o proclame în faţa vrăşmaşilor Săi chiar în fortăreaţa lor. El ştia, că-L aştepta numai moartea, dar această moarte era prevăzută în veşnicile consilii ale lui Dumnezeu, ca răscumpărare tainică pentru păcatele lumii.

Ar fi fost înainte de timp a răspândi pretutindeni vestea marelui eveniment, la care a avut loc proclamarea solemnă şi primirea formală a titlului de Mesia. Apostolii neaparat trebuiau să pătrundă acest mare adevăr; dar poporul pentru o vreme trebuia să rămână în părerile sale. Despre El trebuia să se propoveduiască poporului, ca despre Mântuitorul răstignit şi înviat, iar nu ca despre Mesia iudeilor; asemenea predică devenea posibilă nu mai degrabă sosirii sfârşitului. Pelângă asta înşuşi apostolii încă nu cu destulă claritate pricepeau planurile dumnezeeşti ale mântuirii, iar iudeii afară de asta se puteau folosi de această predică şi pentru mişcări revoluţionare. In timpul păstrării acestui mare adevăr în taină era aşa de necesar, încât El dădu poruncă severă ucenicilor Săi, ca ei nimănui să nu spună, ce s'a produs între dânşii.

Ideea despre Mesia pătimitorul era, totuşi, atât de străină de toate părerile predominante, că a fost necesar să lămurească apostolilor catastrofa, ce era să se săvârşască în Ierusalim, pe care chiar dela început o prevăzuse Hristos, dar care numai acum se apropiase de săvârşirea ei, şi le explică, că această catastrofă alcătueşte o parte a înţeleptei Pronii Dumnezeeşti la organizarea nouei împărăţii duhovniceşti. Unii cărturari în timpul lui Hristos nu erau străini de ideea, că Mesia trebuia să pătimească şi să moară, care idee ei o fundau pe anumite locuri a

prorocului Isaia, care a vorbit despre robul lui Dumezeu, care se supuse pătimirilor pentru păcatele noastre; dar această idee nu şi-a găsit o recunoaştere generală şi, din potrivă, stătea în contrazicere totală cu părerile generale ale poporului. De aceea, Hristos acum începu să pregătească sistematic pe apostoli pentru grozăviile morţii ce se apropia, întorcându-se la acest subiect trist la fiecare prilej potrivit, ca adevărul atât de neplăcut ş atât de contrar tuturor părerilor înrădăcinate, să se poată treptat instaura în sufletul lor, şi ca ei să poată convinge, că toate acestea se săvârşau în acord cu planul Dumnezeesc al împărăţiei Lui. El vorbise despre aceasta şi mai înainte, dar acum El înlătura toate figurile şi se exprima în cea mai deplină claritate, explicând neîndoelnic pe lângă aceasta, pe temeiul Sfintei Scripturi, cunoscută Lui, cum a fost asta în urmă în convorbire cu ucenicii la Emaus, cum „se cuvenea să pătimească Hristos şi să intre în slava sa" (Luc, XXIV, 26; Mat. XVI, 21-28; Marc. VIII, 31-58; IX, 1; Luc IX, 22-27). A dărâma convingerea înrădăcinată niciodată n'a fost uşor, pentru asta trebue a convinge nu numai raţiunea, ci şi voinţa. Până acum minţile lor nu fusese pregătite pentru o asemenea zguduire, şi acum chiar, cum se arătase aceasta nu odată, ei foarte cu mare neplăcere renunţară la prejudiţiile lor, ca să pătrundă ceeace li se părea aşa de straniu şi neconform.

Cu toate acestea lor le era imposibil să nu priceapă prevenirea Invăţătorului lor, orcât de greu le era să se împace cu propriile lor păreri. „El începu să se descopere ucenicilor Săi, că El trebue să meargă la Iersulim şi să pătimeaacă mult dela bătrâni şi arhierei şi dela cărturari, şi să fie omorît şi a treia zi să învie". Dar apostolii erau aşa de nepregătiţi pentru înţelegerea unei atari declaraţiuni, încât Petru, prea nerăbdător fiind, ca să aştepte asemenea întâmplare, nu putu reţine sentimentele sale. Credincios caracterului său, el, luând îndată pe Hristos de mână şi ducându-L la o parte, începu să discute înflăcărat cu Dânsul şi să-L sfătuiască să renunţe la călătoria, care avea să aibă un rezultat atât de trist. „Fii milostiv, Doamne, cu Tine însuţi!" contrazise astfel pe Dânsul: „Să nu se întâmple una ca asta cu Tine!" Dar nu astfel de procedare descoperi, că şi primul nerhovnic al apostolilor se afla sub înrâurirea părerilor pământeşti, şi deaceea Hristos îşi exprimă indignarea Sa. Adresându-se lui Petru, El îi zise: „Pleacă dela mine, Satano, sminteală îmi eşti, pentrucă nu cugeţi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele omeneşti". Aceasta a fost aceeaşi ispită, cu care cândva se apropiase

de Iisus ispititorul în pustie, şi astfel Petru inconştient se asemănase lui Satana, ispitind oarecum pe Mântuitorul cu frică de patimile ce-i stăteau înainte şi abătându-L dela îndeplinirea operei de răscumpărare. El tot îşi mai închipuia încă, că Hristos va fi rege pământesc şi că mai bine ca orce în asemenea împrejurări ar fi a opune puterei duşmanilor propria Lui putere. Evident, şi apostolul Petru trebui să învețe mult, ca să priceapă, că împărăţia Domnului Său trebuia să se fondeze pe temelia suferinţelor şi abnegaţiunei.

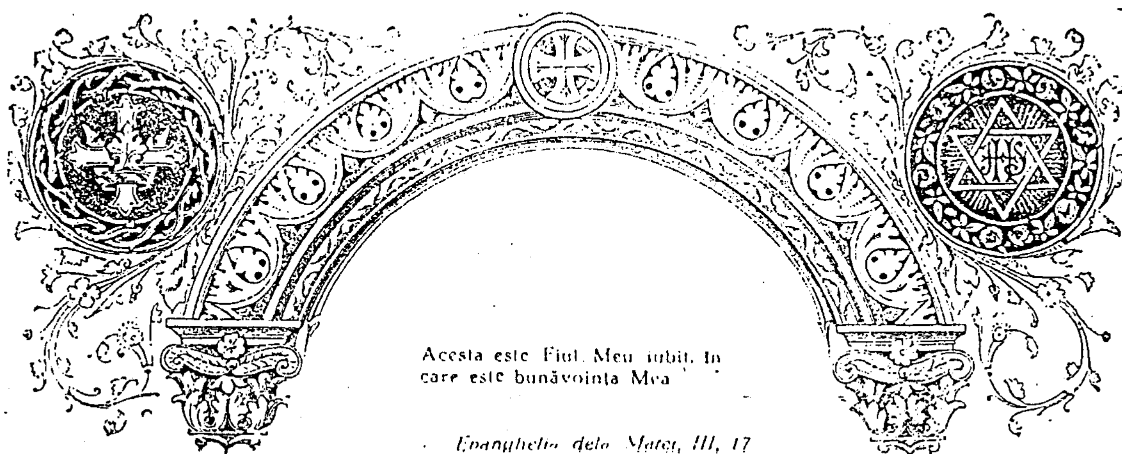
Acesta a fost un moment solemn în cel mai înalt grad. Chiar acei puţini credincioşi, şi chiar căpetenia lor, conducătorul lor şi exprimătorul, care a salutat pe Hristos ca Mesia, înclină către vechile păreri naţionale şi n'a putut să le împace cu patimile şi moarte lui Mesia. Dar exprimând crudului apostol reproşul Său aspru, pentru ataşamentul său necugetat şi pentru slăbiciunea sa duhovnicească, Mântuitorul se folosi de acest prilej pentru expunerea celei mai profunde învăţături, cu care El se adresă nu numai către ucenicii Săi, ci către toţi în genere. Până şi în acest depărtat ţinut al Cezareei lui Filip, Hristos n'a putut să evite în totul aceea, ca împrejurul lui să nu se adune popor, pentrucă şi acolo locuiau nu puţini iudei. Din Evanghelia lui Marcu se vede că şi acolo după dânsul urma mulţime multă de popor, care de obiceiu mergea departe de Dânsul şi de apostoli, şi câteodată era chiemat la El, ca să asculte învăţătura cea bună, care ieşea din gura Lui. Precum poporul, aşa şi ucenicii erau încă molipsiţi de aceleaşi idei false, care împinsese pe Petru să facă pasul nesocotit. Către ei toţi deci se adresă El cu învăţătura, în care explică, că esenţa orcărui datorii înalte, senzul orcărui adevăr al vieţii, care alcătueşte cea mai plăcută slujire lui Dumnezeu, cât şi pilda cea mai înobilătoare pentru oameni, se cuprinde în legea jertfirii de sine. Anume cu acest prilej a spus El acele puţine cuvinte, care au exercitat o influenţă în cea mai mare măsură nobilă asupra conştiinţii omenirii, înălţând cugetarea ei dela lume simţită către lumea duhovnicească: „Ce folos pentru om, dacă el ar dobândi toată lumea, iar sufletul său şi l-ar pierde? Sau ce răscumpărare va da omul pentru sufletul său?" (Marc. VIII, 36, 37). Şi după aceea Hristos încă odată le arată, că şi însuşi El va fi dat judecăţii.

Descoperind ucenicilor taina grozăviilor sfârşitului pământesc, ce-i stătea înainte, Mântuitorul totuşi nu i-a părăsit în stare neajutorată, ci a întărit credinţa lor prin revelaţiunea măreţiei Dumnezeirei Sale, care a urmat curând după aceea.

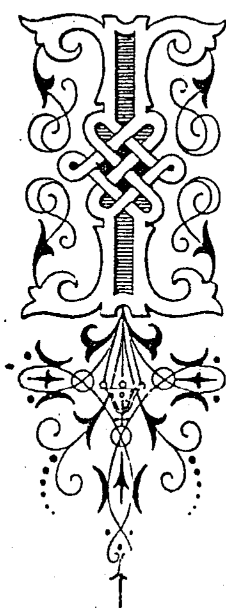
CARTEA A TREIA.

Dela schimbarea la Faţă până la intrarea în Ierusalim.

CAPITOLUL XXX.

SCHIMBAREA LA FAȚĂ ÎN MUNTE, MINUNILE ȘI PILDELE, CE AU URMAT DUPĂ ACEEA.

În viața lui Hristos sosise momentul decisiv. Până acum El pregătise încetișor pe apostolii Săi pentru înțelegerea dreaptă atât a Sa, cât și a marei Sale slujiri, și pe lângă aceasta El mai avu să învingă și prejudecățile lor îndărătnice, să explice înțelesul învățăturii Sale prin acțiunile Sale semnificative, să combată sofistica și necredința ușuratecă a rabinilor și să traseze drumul către idealul superior al vieții duhovnicești prin mijlocirea exemplului zilnic și a învățăturilor. Acum ei se aflau deja în comuniune cu Dânsul de mai bine de doi ani, și în sfârșit, mintea lor se luminase îndeajuns pentru ca să prețuiască cu mai multă exactitate vrednicia Lui și caracterul slujiri Lui. Deacum El era deja liber, omenește vorbind, de neliniștea, care a fost inevitabilă până atuncea, până nu se făcuse nimic pentru continuarea împărăției Lui. Mărturisirea lui Petru în numele confraților săi apostoli a fost încredințarea suficientă, că împărăția întemeiată de Dânsul va trăi și după moartea Sa și tot mai mult se va

la renaşterea naţională, ci şi viitorul a înseşi ucenicilor il repre-zenta în cele mai negre culori; şi cu toate acestea, această tristeţă se acopere de bucurie din cauza pregustărei tulburi din prezisa slavă duhovnicească a nouei împărăţii, prevestitorii căreia erau destinaţi să fie ei. Incetul cu încetul, ei tot mai încredinţaţi, în urma necontenitei comuniuni reciproce cu Dânsul, pătrunseră duhul învăţăturii Lui şi treptat înţeleseră cum bucuria cea mai curată şi slava cea mai nobilă decurg din iubire, care singură se aduce jertfă, cum în cel mai înalt înţeles „e mai fericit a da, de cât a lua“. Evangheliştii trec sub tăcere aceste zile sfinte, anume de cele ce propriu s'au petrecut în acest timp sfânt şi deaceea noi putem numai să ne dedăm la gâcituri pioase.

Dar iată a sosit şi momentul dumnezeeştei revelaţiuni a lui Hristos ucenicilor Săi (schimbare la Faţă: Mat. XVIII, 1-13; Mar. IX, 1-12; Luc. IX, 28-36). Luând trei ucenici din apostolii Săi, din cei mai apropiaţi de Dânsul şi mai capabil să perceapă revelaţiunea slavei Sale, S'a urcat cu dânşii în munte pentru rugăciunea de seară. Care anume a fost acest munte, exact nu se ştie, dar din timpul fericitului Ieronim tradiţia cu perzistenţă a indicat muntele Tabor, anume ca munte al Schimbări la Faţă. Acest munte drept, masiv, măreţ se înălţa deasupra localităţei înconjurătoare şi prezintă un tabloù în cel mai înalt grad pitoresc pentru călătorul ce se apropie de dânsul prin şesul Ezdrilonului. După tradiţie, anume pe acest munte s'a şi suit Hristos, luând cu Sine trei ucenici devotaţi, între care era şi Petru, care decurând rostise înălţătoarea sa mărturisire şi cei doi fii ai Tunetului, Iacov şi Ioan, amândoi iubiţi de Dânsul, deşi cel mai tânăr, Ioan, era pentru Invăţătorul cel mai apropiat din cei doisprezece, ca cel mai înrudit cu Dânsul după duh. Aceştia deja şi mai înainte au fost aleşi din soborul celor doisprezece ucenici în împrejurări cu deosebire neobişnuite; numai lor, de exemplu, le-a fost îngăduit să intre împreună cu Hristos în casa lui Iosif, şi numai lor după aceea li-a fost dat să fie singurii martori ai grozavelor chinuri în grădina Ghetsimani.

Când Hristos îşi revărsa sufletul Său în înălţătoarea comuniune cu Tatăl Său, sosi noaptea, şi trei din cei mai aleşi ucenici, terminând rugăciunile lor de sara, se îmboldiră în mantiile lor şi, doborîţi de somn, se lăsară pe iarbă, nădăjduind să se scoale şi să se întărească, când dumnezeescul Invăţător îi va striga. Intre acestea, Invăţătorul lor continuă rugăciunea Sa, şi întreg sufletul Său era plin în conştiinţă de sosirea aşa de repede a

sfârşitului slujirei Sale. El luă cu Sine pe acești trei ucenici, ca să biruiască frica din ei, inspirată de moartea Lui, ca necorespunzătoare, după părerea lor, cu înseși ideia de Mesia, să le dea putere pentru suportarea mai pe urmă a priveliștei grozavei Lui înjosiri și să arate în toată deplinătatea acea slavă, în care va-intra El după părăsirea lor, și astfel să le arate, că, deși nevăzut, El mai mult decât orcând va fi în stare să le ajute. Inaintea Lui sta primirea consacrărei pentru cruce, dar împreună cu aceasta și o puternică întărire pentru sufletul Său în prevederea unei asemenea morți. După laturea omenească a naturei Sale, El, aflându-se în floarea puterilor Sale, negreșit nu putea să nu se îngrozească chiar numai la ideea de moarte. Lunga agonie a unei morți înjositoare, atât de chinuitoare și grozave, ce-i sta înainte, din când în când întuneca duhul Lui; dar, mai mult ca orce, cine poate să înțeleagă toată puterea suferinței morale la ideea, că deși fiind cel mai sfânt, El trebuia să se aducă pe Sine jertfă pentru păcat; că deși plin de cea mai nespusă iubire către poporul Său, El trebuea să moară de mâna lui, ca dușmanul lui; că deși nevinovat și fără de păcat, El trebuit să sufere osândire, ca un hulitor de Dumnezeu? Când El continua să se roage, sufletul Său se ridica mai presus de toate întristările pământești. Intr'însul se săvârșa, așa zicând, o criză sufletească. Intunerecul întristării și al fricei se risipi, și-în sufletul Lui străluci lumina bucuriei negrăite. Găsindu-se în cea mai strânsă comuniune cu Tatăl Său ceresc, Hristos se prefăcu din ființa Sa pământească în făptură supranaturală, așa că fața Lui străluci ca soarele și hainele Lui se făcură albe ca zăpada. Intreaga Sa ființă se lumină cu așa strălucire orbitoare, încât evangheliștii n'au putut compara această lumină cerească decât cu soarele, cu lumina, cu fulgerul. Apostolii n'au fost martori ai începutului aceste miraculoase schimbări. Omul oriental, terminându-și rugăciunea, se îmbodolește în abaua sa (o manta dungată) și, culcându-se pe iarbă sub cerul liber, adoarme repede somn adânc. Același lucru s'a petrecut și cu apostolii: Precum mai târziu în grădina Ghetsimani, așa și acum ei dormeau somn adânc, erau „îngreuiați de somn, dar, fără de veste trezindu-se, ei au văzut și au auzit toate. In mijlocul întunerecului nopții, revărsând lumină strălucitoare pe coastele verzi ale muntelui, strălucea fața preaslăvită a Mântuitorului. Lângă Dânsul, în aceeași strălucire a slavei, stăteau doi bărbați bătrâni, în care ei, după chip sau după cuvinte, cunoscură pe Moise și pe Ilie, întemeietorul și marele apărător al Vechiului

Testament, pe care și venise El să-l schimbe și să-l complecteze. Apariția lor din lumea de sus era simbolul, că legea și prorocii deacum trebuiau să cedeze locul testamentului suprem; dar ei aveau deasemenea și altă misiune. Ei se arătaseră acum din lumea de dincolo de mormânt și dădea de veste, ce solemnitate aștepta pe slugile credincioase ale lui Dumnezeu dincolo de mormânt. Ei mai mult ca oricine puteau să sfătuiască cu Hristos despre moartea ce-L aștepta, care trebuia să se săvârșască în Ierusalim și să micșoreze întristarea firească prin proclamarea slavei celei neobișnuite. Arătarea lor singură de sine vorbea deja de triumful vieții asupra morții și despre slava veșnică. Mormântul gol, ce s'a aflat la poalele muntelui Avarun, și caii lui Ilie risipiră toate temerile referitore la viitor și goniră orce frică omenească de neputință. Dacă Tatăl ceresc I-a trimis Lui în acest timp anume astfel de prevestitori, apoi aceasta însuși putea să-I întărească sufletul pentru primirea cu bucurie a grozavului lucru al răscumpărărei. Agitația omenească și lupta duhovnicească se isprăvise, ca să nu se mai repete niciodată cu toată amărăciunea sa până la înseși noaptea, ce a precedat Golgotei. Intreaga Lui natură s'a ridicat la înălțimea nevoinței mărețe, ce-L aștepta. Deacum singura Lui cugetare era să săvârșască lucrul Tatălui Său, încredințat Lui din veșnicie.

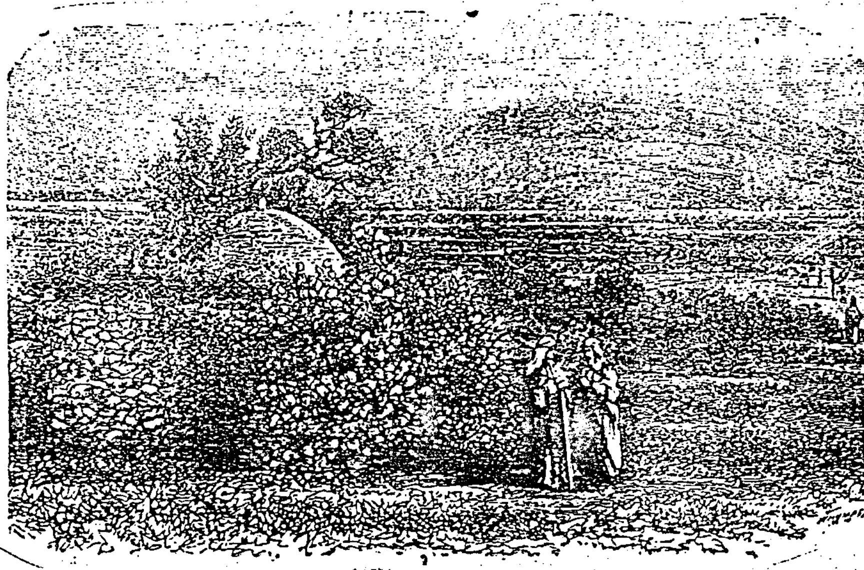
Intre acestea apostolii, orbiți, turburați și perzindu-se în presupuneri, priveau tăcuți la priveliștea uimitoare și ascultau sfătuirea tainică a lui Hristos cu trimișii cerești: Dar pământului nu-i fusese dat să priceapă din acest slăvit eveniment, nimic, decât vedenia trecătoare. Moise și Ilie își terminase misiunea lor și erau gata să se întoarcă înaintea feții lui Dumnezeu, Care-i trimisese. Când măreața vedenie începuse să dispară, când slăviții vizitatori erau gata să se despartă de Mântuitorul și însuși El a intrat cu ei în nourul ce-i umbrea, Petru, mirat, speriat și transportat de această priveliște, neștiind ce să zică, dar dorind să prelungească prezența lor, exclamă: „Invățătorule, bine e să fim aicea: să facem trei colibi: Ție, una lui Moise și una lui Ilie“ Grija și neliniștea de viață de pelerin și toate presimțirile negre cu privire la Invățătorul lor și la sine însuși dispăruse în fața unei asemenea străluciri miraculoase și a solemnității de biruință, și pelânga simplitatea sa la el se ivise chiar iluzia dulce de a se prelungi această solemnitate.

Atotputernicul Domn s'a pogorît în vechime pe muntele Sinai în mijlocul tunetelor înfricoșate, a întunerecului și a furtu-

nei; dar acum din cerul senin s'a pogorît nor luminos, asemenea aceluia, din care Domnul a vorbi în vechime lui Moise la ușile cortului mărturiei; și a umbrit pe Hristos și pe cei doi vizitatori cerești, umplând pe cei trei apostoli de adevărata frică pioasă, când ei au văzut cum se întinde el peste această treime sfântă. El era simbolul prezenței lui Dumnezeu însuși, pentrucă și însuși Domnul se apropia de această priveliște slăvită, ca să mărturisască pe prea veșnicul Său Fiu. Pentru proslăvirea lui Hristos nu erau deajuns nici arătarea lui Moise și Ilie. Când ap. Petru își exprimă dorința sa, atunci norul cel luminos i-a umbrit și pe ei, și din el răsună glasul: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, în care este bunăvoința Mea; pe acesta să-L ascultați!" O astfel de confirmare a măreței mărturisiri a lui Petru era cu neputință să se mai uite vreodată. Aproape cu o generațiune mai târziu, când Petru a scris a doua epistolă a sa, amintirea despre această noapte era la Dânsul tot așa de vie, ca și întotdeauna. „Noi eram" — scrie el, — martorii oculari ai slavei Lui. Căci el a primit dela Dumnezeu-Tatăl, cinste și slavă, când din magnifica slavă a venit către Dânsul un astfel de glas: Acesta este Fiul Meu iubit, în Care este bunăvoința Mea. Și acest glas, venit din ceriu, noi l-am auzit, fiind cu Dânsul în muntele cel sfânt" (2 Petru, I, 16-18). Toată această slăvită vedenie, evident, s'a imprimat în amintirea acelora, care au văzut-o, și s'a păstrat în sufletul lor până la cele din urmă zile ale vieții lor. Auzind acest glas, ucenicii a căzut cu fețele la pământ și și-au acoperit fețele lor în iarbă. Și când, deșteptându-se după sguduitura produsă de acest strașnic glas și de lumină orbitoare, ei și-au ridicat ochii și privirā împrejur, atunci toate se terminase deja: norul luminos dispăruse, nu mai erau nici fețele strălucitoare, nici hainele orbitor de albe, — numai singur Iisus era cu dânșii, și numai stelele revărsau lin lumina lor pe coastele muntelui.

La început se temeau să se scoale și chiar să-și ridice capul, dar Iisus, Invățătorul lor, așa cum Il văzuseră ei mai înainte la rugăciune, se apropiă de dânșii, se atinse de ei și zise: „Sculați-vă și nu vă temeți!" Deși strălucirea slavei nu dispăruse încă de pe fața Lui, dar hainele Lui erau iarăși ca ale lor proprii, și ei niciodată n'au putut să uite, în ce mărire văzuseră pe Invățătorul lor; niciodată n'au putut să uite, chiar în timpul umilinței Lui, că ei auzise glas din ceriu, care-L numise Fiu iubit, — glas plecat dela însuși preaveșnicul Dumnezeu; nu puteau ei acum nici să se îndoiască cui să se supună, când ei văzuseră,

că Moise și Ilie, acești reprezentanți ai legii și prorocilor, stăteau în poziție respectoasă în fața Lui, și auzise, cum El din nourul luminos fusese proclamat ca stând mai presus de dânșii. Acum însuși Dumnezeu, în cuvinte lămurite, le descoperise lor, că Acela, pe care ei necontenit îl văzuse înaintea lor chiar în situația sa pământeacscă umilită, este totuși Același, Care fusese și în sânul Părintelui Său, anume Fiul iubit, în care bunăvoința Părintelui se află. Deacum pentru ei deveni limpede, că legea trebue să se primească numai din gura Lui. Decum apostolii se încredințară, că mântuirea omenirii se cuprinde numai în ascultarea Invățătorului lor, că El este întrupare vie a nevăzutului Dumnezeu.

Muntele Tabor (vedere dinspre Nain).

Se luminase de ziuă și ei începură să se pogoare din munte. La poalele lui ceilalți ucenici așteptau întoarcerea Invățătorului lor cu cei mai apropiați prieteni. Ce convorbire se produse între Hristos și cei mai apropiați următori ai Săi, când se pogorau ei din munte, — nu se știe. Văzând înaintea lor pe Invățătorul lor Același, cum îl văzu și mai înainte, ei, sub impresia momentelor trăite, iarăși avură putința deplină să vorbească cu Dânsul, deși, fără îndoială, vorbeau cu cel mai adânc respect, abea îndrăznind să vorbească propriu despre cele ce ei văzuse și auzise. Nu putură ei să-și ușureze sufletul prin comunicarea minunilor văzute și auzite și celorlalți confrați ai lor, pentru că nici ei singuri nu erau încă destul de pregătiți pentru priceperea unor asemenea revelațiuni. Și apoi Mântuitorul îi oprise de a istorisi cele văzute, până când va învia El din morți. Vedenia

fusese numai pentru ei; Ei trebuiau să o păstreze în adâncul inimii lor, de oare ce a o vesti celorlalţi ucenici, ar fi însemnat să stârnească într'înşii zavistie; până la înviere ea nu putea să conlucre la sporirea credinţei celorlalţi, ci putea numai să întunece într'înşii înţelesul adevăratei opere a Lui pe pământ. Acea dificultate, pe care trebuia să o învingă Hristos, până ce nouile idei religioase putea să fie primite chiar de sufletele acelora, care se aflau sub conducerea Sa permanentă, se pot vedea din aceea, că deşi aceşti trei ucenici de nenumărate ori au auzit de învierea morţilor direct sau indirect, dela însuşi Hristos (Ioan, II, 19; Marc. VIII, 31), ei cu toate acestea nu ştiau ce anume însemnau acestea cuvinte, când El pomeni de ele, şi discutau între dânşii. El vorbise iudeilor, că dacă ei vor dărâma templul trupului Său, apoi El îl va restaura a treia zi, şi numai cu o săptămnă înainte de schimbarea la faţă, în ziua vredniciei de amintire mărturisiri a lui Petru, el întrebuinţă aproape aceleaşi cuvinte, care acum îi umplu de turburare. Cu toată întreita repetare, cuvintele acestea totuşi au rămas pentru ei obscure şi tainice. Invierea din morţi, adevărat, alcătuia obiectul teologic în circulaţie a iudeilor, dar rabinii învăţau despre dânsa aşa, că ucenicii lui Hristos te miră de erau în stare să împace închipuirile lor anterioare cu sentinţele deacum ale lui Hristos. Ei puteau auzi dela unii din propoveduitorii de prin sinagogi, că va învia numai singur Israil; dela alţii ei auzeau, că la înviere vor participa deasemenea şi păgânii pioşi, care vor păzi şapte porunci, date fiilor lui Noe; dela unii auzeu, că vor învia şi toţi păgânii, care se aflau în afară de pământul sfânt, dar numai pentru aceea, ca să fie supuşi la dispreţ şi veşnici lepădări înaintea feţii lui Israil; iar unii în fine afirmau, că nici samarinenii, nici o mare parte a propriului lor popor, toţi aceia, care n'au păzit prescripţiunile rabinilor, nu vor participa la înviere [1]). Dar dacă era o aşa nedeterminare în ce priveşte chiar chestiunea referitoare la aceia, care vor învia, apoi încă şi mai multe contraziceri erau în privinţa aceia, că ei necontenit auzise înainte, referitor la împrejurările şi timpul învierii, şi la acele cuvinte, care fusese spuse lor de Hristos. Ei din copilărie fusese educaţi în acele păreri, că tot Israilul va fi adunat din cele patru laturi ale pământului la venirea lui Mesia, şi că morţii vor învia îndată după aceea [2]). Dar înainte de acea înviere, care trebuia astfel să servească de obiect sosirei împără-

1) Eisenmenger, Entdecktes Jundenthum, II, 904-916.
2) Ibidem, II, 895.

ției lui Mesia, mai întâiu trebuia să vină Ilie, și ei cu toții se țineau tare de această idee, ne luând în considerație tot aceea, ce le vorbise Hristos pentru lămurirea ei (Mat. XI, 14). Afară de asta, lor li se întâmplase adesa să audă, cum propoveduitorii prin sinagogi spuneau, că morții pioși, fiind astfel înviați, vor trebui să ia parte la împărăția lui Mesia în Ierusalim și iarăși să devină concetățeni împreună cu cei vii.

Când deci Hristos le pomeni de înviere, atunci în sufletele lor involuntar se născu nedumerirea : cum dară Hristos a putut să vorbească, că numai El singur va învia din mormânt și anume a treia zi; evident, între cuvintele Lui și aceea ce ei totdeauna crezuseră, era oare care contrazicere; ce anume a înțeles El prin învierea din morți? Pentru ca să-și lămurească nedumeririle lor, Ei se adresară Lui cu întrebări. Rabinii zic, că Ilie trebue să vină înainte de a învia morții, adecă înainte de venirea împărăție lui Mesia, pentru a căruia proclamare trebue să servească învierea. Dar Hristos însă le vorbea numai de propria Sa înviere și anume a treia zi, dar nu li-a spus nimica despre acea arătare a lui Ilie, care, după învățătura rabinilor trebuia să aibă loc cu trei zile înainte de venirea lui Mesia. In asemenea caz ce pot oare crede rabinii, când ei învață, că Ilie se va scula, va plânge și se va boci în munții lui Israil pentru pământul pustiit și părăsit, până ce glasul lui va fi auzit în toată lumea, și atunci el va striga către munți: „pace și binecuvântare să vină pe pământ, pace și binecuvântare să vină pe pământ! Mântuirea vine! Mântuirea vine!" — va aduna pe toți fiii risipiți ai lui Israil și va restabili totul în Israil așa, cum a fost în timpurile vechi. După învățătura rabinilor Ilie va întoarce inima întregului Israil pentru bucuroasa primire a lui Mesia; Cum dar e de împăcat toate acestea cu sentința Lui, că Mesia trebue să sufere multe dela arhierei și bătrâni și va fi lepădat și dat morții? Răspunzând la aceste nedumeriri, Hristos le spuse, că ei au dreptate zicând că înainte de venirea lui Mesia trebue să vină Ilie. Aceasta e anume voia lui Dumnezeu, cum a fost vestită ea de cea mai veche prorocie. Dar după cum Fiului omului, care deja acum a venit, are a suferi multe, și El va fi lepădat și înjosit, cum au prezis prorocii, deși a prezentat așa de multe dovezi a misiunei sale cerești așa deasemenea s'a întâmplat deja cu acela care a fost Ilie, trimis dela Dumnezeu pentru pregătirea căii lui Mesia. Așteptatul Ilie deja a venit; dar iudeii tot atât de puțin l-au cunoscut, cât de puțin l-au cunoscut și pe Hristos însuși, și au procedat cu

dânsul după capriciile lor. El a suferit pentru dreptatea lui până chiar la moarte, cum are a pătimi şi însuşi Mesia. Cuvintele acestea aşa de limpezi sunt, încât ucenicii n'au putut să fie în nedumerire în privinţa lor; ei înţeleseră, că el le vorbeşte despre Ioan Botezătorul.

După întoarcerea la ceilalţi ucenici ai Săi, Mântuitorul i-a găsit în mare turburare şi dificultate [1]). Imprejurul lor se adunase mulţime de popor, şi între altele fusese adus un băiat îndrăcit; tatăl lui se adresase lor cu rugămintea să-l vindece, dar ei se dovediră neînstare de a împlini această cerere, dând motiv de bătae de joc din partea răutăţii iudeilor şi a cărturarilor, mândri cu erudiţia lor. Tocmai în timpul acestor ciorăvăeli S'a ivit şi Hristos, producând asupra poporului cu atât mai mare impresiune, că faţa Lui încă strălucea de slavă nepământească a schimbării la faţă. „Despre ce vorbiţi voi cu ei?" sever întrebă El pe cărturari. Dar cărturari se turburară foarte tare de neaşteptata Lui apariţie şi nu ştiau ce să răspundă. In acest timp prin mulţime străbătu tatăl nefericit al unui băiat. Acesta stând înaintea Mântuitorului în genunchi, cu glas tare expuse înaintea Lui nenorocirea sa, că anume fiul său sufere de grozave atacuri de nebunie, e cu totul surdo-mut şi supus la mânia sinuciderei, aşa că nenorocitul nu odată s'a aruncat şi în foc, şi în apă. El a adus pe suferind la ucenici, dar ei s'au arătat neputincioşi de a izgoni dracul, şi nereuşita lor a servit numai de motiv de glume asupra lor din partea cărturarilor. Reproşind ucenicilor pentru puţina lor credinţă, care era anume pricina acestei neizbânzi, Mântuitorul porunci să se aducă bolnavul la Sine, şi îndată ce el fu adus la Dânsul, a fost cuprins de noui atacuri ale boalei sale, în grozave zvârcoliri căzu la pământ şi se sbătu cu spume la gură. Aceasta era una din cele mai grozave forme de îndrăcire, şi tatăl chiar şi înaintea Mântuitorului nu putu înăbuşi în sine mişcările îndoelii în putinţa vindecărei. Dar Hristos îi declară solemn, că „toate sunt cu putinţă celui ce crede", şi când nefericitul părinte, dorind să înăbuşe în sine orce îndoială, exclamă: „Cred, Doamne, ajută necredinţei mele", atunci Mântuitorul imediat susţinu duhul său credincios prin vindecarea fiului. Adresindu-se suferindului, El zise poruncitor: „Duh mut şi surd, Eu îţi poruncesc, ieşi dintr'însul şi mai mult să nu mai intrii într'însul!" Răsună ca un ţipet straşnic şi-în svârcoliri şi mai grozave se învârti nefericitul

1) Vindecarea îndrăcitului surdo-mut Mat. XVII, 14—20; Marc. IX, 13, 28; Luc. IX, 37-43.

după aceea căzând la pământ, ne mai având atacuri și ne mai scoțind spume la gură, el zăcea ca mort. Unii ziceau că a murit. Dar Hristos îl luă de mână și, în strigătele mulțimei uimite, îl redete tatălui, liniștit și sănătos.

Iisus Hristos încă înainte dăduse ucenicilor Săi stăpânire de a izgoni dracii, și cu această putere în numele Lui se foloseau câteodată chiar și oamenii, care nu erau ucenicii Lui cei mai apropiați (Marc. IX, 38). Și întru aceasta ei nu sufereau neizbândă. Natural era deaicea, că ucenicii se folosiră de prima ocaziune potrivită să-L întrebe despre cauza ultimei lor neizbutiri. El le spuse deadreptul, că aceasta s'a întâmplat din pricina necredinței lor. Poate că conștiința absenței Lui slăbi credința lor, poate că ei se simțiră mai puțin capabili să se lupte cu dificultățile, când nu era cu ei Petru și fiii lui Zevedeu, ba poate deasemenea asupra minților celor mai slabi din ei produse o tristă înrâurire și vestea tristă despre lepădare și moarte, ce aștepta pe Invățătorul lor. In tot cazul, El se folosi de această împrejurare pentru ca să le dea două mari poveţe: una, că sunt aspecte așa de puternice și de învechite ale răului duhovnicesc, fizic și moral, că cu dânsul se poate lupta numai cu rugăciunea, unită cu acea-mărginire de sine și abnegație, forma cea mai activă și mai puternică a căreia este postul; alta că pentru desăvârșita credință toate sunt cu putință. Credința chiar și cât un fir de muștar e în stare să producă minuni. Cel ce o posedă poate porunci chiar și muntelui să se miște din loc și să se arunce în mare, și va fi așa.

Invățând ucenicii și poporul, Mântuitorul înainta încet spre Capernaum, și după sosirea acolo se săvârși o nouă minune [1]). Din timpurile vechi la iudei era obiceiul să adune după fiecare catagrafie dări de „o jumătate de siclu, după siclul sfânt", dela fiecare iudeu, care atingea vârsta de 20 de ani, în calitate „de răscumpărare a sufletului său pentru Domnul" (Eșire, XXX, 11-16). Banii aceștia mergeau la templu și se întrebuințau la cumpărarea de jertfe, țapi pentru eliberare, junice roșii, miresme, pâni pentru punere înainte și alte lucruri, ce se cereau la templu. După întoarcerea din robie această jumătate de siclu în dare anuală de bună voe, egală unei a treia parte de siclu (Neemia, X. 32), dar în timpul din urmă ea iarăși se urcă la suma dela început. Acestă

1) Miraculoasa primire a monedei pentru plata dării pentru Hristos. Mat. XVII,23-27.

dare se plătea de fiecare iudeu, în orcare parte a lumii ar fi trăit fie bogat, fie sărac, şi ca dovadă că toate sufletele sunt egale înaintea lui Dumnezeu, trebuia să plătească „cel bogat nu mai mult şi cel sărac nu mai puţin de jumătate de siclu". Strângerea acestei dări dădea sume mari, care se şi trimiteau la Ierusalim cu împuterniciţi de onoare. Pentru această dare strângătorii ei au şi venit la Iisus şi se adresară pentru cererea ei ap. Petru, şi el, cu obişnuita sa simplitate, comunică această cerere Invăţătorului, nădăjduind, că El va putea să iasă din dificultate, de oare ce în casa comunităţii nu erau bani deloc. Dar Mântuitorul îi dădu cu acest prilej o înaltă lecţiune, însoţită de o nouă revelaţie a Dumnezeirii Sale. „Cum ţi se pare ţie, Simone, – ii zise El, – regii pământeşti dela cine iau dări sau bir? De la fiii lor oare, sau dela ceialaltă lume? Răspunsul putea fi numai unul: „dela cei particulari". „Aşa dară – zise Hristos – fii sunt slobozi". Eu Fiul Impăratului ceresc, şi chiar tu, care deasemenea eşti fiul Lui, deşi în alt înţeles, nu suntem datori să plătim această dare. Dacă noi vom plăti această dare, apoi aceasta nu rezultă dintr'o obligaţie pozitivă, ci este opera unei dăruiri de bună voe şi libere. „Dar ca să nu-i smintim, – adaose El, – mergi la marea, aruncă undiţa, şi primul peşte, care va cădea, ia-l; şi deschizându-i gura, vei găsi un safir; ia-l şi-l dă lor pentru Mine şi pentru tine". Prin asemenea mijloc de plată a dării, Mântuitorul a arătat, că El, ca om, a socotit de datoria Sa să se supună regulelor societăţii omeneşti, dar ca Dumnezeu, El odată cu aceasta, cu acest prilej a arătat atotputernicia Sa, care se extindea atât pe pământ, cât şi pe mare.

Precum din evenimentele trăite, aşa şi din poveţele ce le-a însoţit şi din solemnele preziceri ucenicii fără să vrea au ajuns la ideea, că în soarta Invăţătorului lor se pregăteşte să se săvârşască o mare schimbare. N'a sosit oare vremea proslăvirii Lui pământeşti, când El va înceta de a fi un smerit Invăţător, cum a fost până acum, ci va păşi în toată mărirea lui Mesia, cum anume îl şi aştepta poporul, şi va întemeia o mare şi slăvită împărăţie. Asemenea idee, mişcând duhul lor, odată cu asta trezi în ei şi prejudiţiile, comune şi lor şi poporului celui simplu, şi ei începură să se îngrijească pentru asigurarea unei situaţii cât mai bune în împărăţia lui Mesia, ce avea să se deschidă. Incă în drumul spre Capernaum se încinse o discuţie şi după sosirea în oraş, i-a întrebat, despre ce vorbeau ei în timpul călătoriei. Intrebarea aceasta deşteptă într'înşii conştiinţa şi ei se

ruşinară de ei înseşi. Atunci Hristos, luând un copilaş, îl pusè în rând cu dânşii şi-i sfătui să fie asemenea în duhul lor, cum sunt pruncii, adecă nevinovaţi, smeriţi şi nepretenţioşi, şi numai atuncea ei vor putea să între întru împărăţia cerurilor. Printr'un mijloc aşa de vădit, El le repetă acea povaţă, pe care El deja le-o dase în predica de pe munte şi care era cu totul uitată de dânşii acum. Intrebarea despre lipsa de pretenţiune aminti ap. Ioan despre o împrejurare, întâmpinată de el în timpul propoveduirei, şi el acum se adresă lui Hristos pentru lămurirea ei. Lui i se întâmplă în timpul călătoriei pentru propoveduire să întâlnească un om, care izgonea dracii în numele lui Hristos; dar pentrucă acest om nu aparţinea comunităţii lor, apoi ei îl opriră. Procedat-au ei oare drept? Nu, răspunse Iisus, „să nu opriţi". Cine poate face fapte de miloserdie în numele lui Hristos, acela nu poate abuza de numele acesta. Cine nu-i contra lor, acela însamnă că e cu dânşii. Şi după aceea, întorcându-se iară la cuvântarea Sa, tot ţinând copilaşul în braţe şi făcându-l obiectul cuvântării, Mântuitorul preveni contra grozavei vinovăţii şi a primejdiei jignirii, sminteleі şi abaterei dela calea nevinovăţiei şi a cucerniciei, a învăţărei vre unor lucruri rele şi a inspirărei vre unor gânduri urâte vre unuia din mititeii aceştia, îngerii cărora pururea văd faţa Tatălui Lui în ceruri. Pe asemenea smintitori răi, pe asemenea împlinitori a treburilor diavolului, — le grăi El lor în cuvinte ne mai pomenit de tari şi înfricoşate, — îi aşteptă o soartă aşa de amară, că mai bine ar fi de ei să-şi atârne o piatră grea de moară şi să se cufunde în adâncul mării. Nu este o jertfă aşa de mare, — continuă El, — pe care n'ar fi trebuit să se aducă, ca numai să se evite putinţa sminteleі de a pune asemenea petre de poticnire în cale propriului său suflet sau al altora oameni. E mai bine să tai mâna dreaptă şi să întri întru împărăţia cerului ciung; e mai bine să-ţi scoţi ochiul drept şi ciacâr să întri întru împărăţia cerului, decât să îngădui mânii, piciorului sau ochiului să fie unealta păcatului, care ar aprinde focul nestâns şi ar hrăni vermii cei neadormiţi. E mai bine ca în această lume să te îneci cu o piatră grea de moară de gât, de cât să porţi asupra-ţi pietrele de moară ale sminteleі morale şi duhovniceşti, care pot să potopească sufletul vinovat în iezerul cel de foc a morţii duhovniceşti. Cum se presară sarea pe fie care jertfă pentru curăţirea ei, aşa şi fie care suflet trebue să se curăţe cu foc, sau trebue a avea în sine sarea curăţitoare,

prevăzătoare contra descompunerei. „Să aveți în voi sare; și pace să aveți între voi.

Ca să pregătească datoria păstrărei acestei păci reciproce, violată de ei, și ca să le arate, că orcât de mare ar fi mânia lui Dumnezeu contra smintirei altora, ei niciodată nu trebue să nutrească ura chiar nici contra acelora, care li-a pricinuit vătămare. Mântuitorul după aceea insistă detailat să-i povățuiască, cum să se poarte unul cu altul și cum să se poarte cu fratele ce a greșit. „Dacă însă ți-a greșit fratele tău, mergi, și-l mustră între tine și el singur: de te va asculta, atunci ai dobândit pe fratele tău" (Mat. XVIII, 15). De oare ce toți ucenicii lui Hristos sunt frați și membrii ai uneia și aceleiași Comunități, și anume ai Bisericii, apoi prima lor datorie este să se iubească reciproc unul pe altul. Dacă unul din ei va greși, fie prin aceea, că a pricinuit cuiva turburare prin purtarea sa, fie prin ne tăria în credința sa, fie prin pricinuirea unei jigniri personale, apoi fără a mai aștepta ca el să meargă cu aceasta mai departe, ca să-și recunoască greșala sa, noi trebue să ne adresăm către dânsul și să știm cu iubire și bărbăție, să-i explicăm acel rău și acele nedreptăți, pe care le poate săvârși el. Fratele mincinos ar fi procedat în cazul dat cu totul altmintrelea și s'ar fi referit cu dispreț către păcatul confratelui său. Următorii lui Hristos trebue să evite un asemenea raport. In patru ochi noi trebue să lămurim fratelui rătăcit greșala lui față de noi sau față de comunitate. Dacă inima noastră găsește impulziuni destul de convingătoare, ca să facem pe rătăcit să-și vină în fire, atunci noi prin înseși aceasta vom mântui pe fratele nostru, și meritul nostru va fi cu atât mai mare, cu cât mai grozav ar fi fost păcatul lui. Fără îndoială, cu acest prilej noi va trebui să jărtfim ambiția noastră, și mândria noastră câte odată ar trebui să sufere din pricina mâniei celui sfătuit. Dar ce are a face? Oare această jertfă nu va primi destulă recompensă deja prin aceea, că prin aceasta noi vom mântui oaia cea rătăcită, de care așa de duios s'a îngrijit Păstorul cel bun? Procedând așa, noi chiar prin aceasta participăm la înseși opera răscumpărărei, întorcând la viață pe celce duhovnicește era mort. Sufletul mântuit va striga pentru noi la ceriu, cum sufletul pierdut ar striga contra noastră. „Dacă însă nu va asculta, mai ia cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi sau trei martori să se adeverească orce cuvânt" (Mat. XVIII, 16). Câte odată se poate vedea, că fratele rătăcit se va îndărătnici în rătăcirea sa, și atunci în ajutorul tău trebue a

chiema câţiva martori, care ne vor ajuta a convinge pe îndărătnic. Ruşinându-se de rătăcirea sa, de care noi împreună îl vom mustra, dar ne expunându-se publicităţei depline, capabilă să-i zdruncine cinstea sa personală, şi în acelaşi timp temându-se de cercetarea faptei, care are a se începe în faţa câtorva martori, rătăcitul poate se va căi. Insuşi martorii, afară de aceasta, pot propune condiţiuni mult mai îndămânoase de împăcare, de cât cum poate propune o singură persoană. „Dacă însă nu-i va asculta, spune-L bisericii; iar dacă nu va asculta nici de biserică, atunci să-ţi fie acela, ca un păgân şi vameş" (Mat. XVIII, 17). Aicea se termină semnele externe ale iubirii de oameni. Dacă vinovatul, împetrit în păcatul său, dispreţueşte sfatul solemn al comunităţii creştine, dacă el continuă să rămână în greşala sa contra lui Dumnezeu sau contra omului, apoi se poate a se adresa încă la sentimentul ascuns al inimii sale, de oare ce legăturile externe ale frăţiei sunt deja rupte. El n'a recunoscut autoritatea frăţiei, această autoritate îl izgoneşte, aşa că şi noi ne eliberăm de toate datoriile frăţiei faţă de dânsul. El rămâne ca un păgân, care nu are nici un raport cu adevărul, sau ca un vameş, care a rupt cu el legătura prin purtarea sa rea. Şi în adevăr, biserica dispune de acest drept al excomunicărei. Apostolilor, ca reprezentanţi supremi ai bisericii, Hristos lămurit le-a dat acest drept, când le-a zis: „Adevărul vă grăesc: ce veţi lega pe pământ, va fi legat şi în ceriu; şi ce veţi deslega pe pământ, deslegat va fi şi în ceriu" (Mat. XVIII, 18). Fie care comunitate trebue să aibă dreptul să arunce din mijlocul său pe cei stricaţi, care batjocoresc pe membrii ei, şi acest drept s'a rezervat conducătorilor ei. Biserica creştină duce o îndoită viaţă: viaţa pământească şi viaţa cerească, din care una serveşte pentru pregătirea spre ceilaltă. A lipsi pe cineva de comuniunea bisericească aicea pe pământ, însamnă a-l lipsi de comuniunea cerească în ceriu. In realitate, în amândouă stările acestea există una şi aceeaşi biserică. In această biserică va şi fi mântuirea. Cine nu petrece într'însa, cine nu aparţine numărului membrilor ei, acela va fi predat osândirei şi muncii veşnice. Iar excluderea pe pământ, prin forţa împrejurărilor îşi va găsi corespondenţa şi în ceruri: Insuşi Dumnezeu adevereşte şi întăreşte ceea ce solemn hotărăşte biserica. Pentru expresiunea acestei autorităţi nu este nevoe, ca ea să se rostească prin gura tuturor reprezentanţilor bisericei la osândirea vinovaţilor. „Deasemenea adevărul vă grăesc, — învaţă Hristos, — că dacă doi din voi se vor uni pe

pământ să ceară or ce lucru, or ce vor cere, fi-va lor dela Tatăl Meu cel ceresc. Căci unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor".

Aşa au fost pravilile iubirei de oameni, care trebue aşternute în temelia vieţii bisericii şi să o ferească de rătăcirea şi stricăciunea nedespărţită de slăbiciunea omenească. Noi ştim, cum chiar dela început fiecare comunitate creştină reprezenta nu altceva, decât o frăţime, unde fiecare membru priveghea viaţa fratelui său, în care caz tatălui aparţinea puterea supremă de a izgoni din comunitate pe tot fiul neascultător şi răzvrătit. Totul în aceste comunităţi se săvârşau cu iubire, cu pietate şi cu dreptate. Negreşit, comunitatea cetăţenească continuă să-şi păstreze drepturile sale asupra următorilor lui Iisus Hristos, dar fără să interzică comunităţei religioase propriile păreri. Drepturile statului se extindeau numai asupra trupului, iar biserica se bucura în totul de drepturile asupra sufletului. Sub condiţiunea primită de toţi şi, prin urmare, grozavă pentru membrele rele ale bisericei de a se tăia fără cruţare ramurile moarte ale arborelui, comunitatea creştină, întărindu-se mereu după cele mai grele prigoniri contra ei, curând a umplut lumea cu frumuseţa sa şi cu rodele sale. Atunci a fost clar, că a tăia mâna sau a scoate ochiul, pe cei ce duceau la rătăcire, însemna a asigura deplinătatea şi rodnicia vieţii. Biserica n'are nevoe pentru dominaţia în lume nici chiar să alerge nici după un număr mare a membrilor săi; ea trăeşte şi învinge cu puterea sa cea lăuntrică.

Apostolii au ascultat aceste poveţe ale Invăţătorului lor în pioasă tăcere; dar când El a terminat lecţia, atunci ap. Petru, tot pătruns încă de părerile iudeilor, se adresă către Dânsul cu o întrebare, care poartă limpede asupra ei semnele influenţei duhului îngust şi formal al rabinismului. Uimit de lărgimea vederilor Invăţătorului Său asupra raporturilor către aproapele, el se apropie de Hristos şi zise: „Doamne, de câte ori voi ierta fratelui meu, care a greşit contra mea? Oare până de şapte ori?" Educat în pravilele şi părerile iudeilor, el socotea, că a erta de şapte ori însemna deja a arăta aproapelui său o indulgenţă neauzită. Cazuistica iudaică, întemeindu-se pe unele locuri ale sf. Scripturi, admitea indulgenţa cătră vinovat numai întru atâta, că ea permitea a erta de trei ori. Ap. Petru presupunea, că legea cea nouă, plină de iubire şi bunăvoinţă, trebuia să meargă mai departe; dar a erta de şapte ori, după părerea sa, s'ar arăta deja limita extremă a indulgenţei. El nu ştia încă, că, ertând ofensele, omul

pur și simplu rezerva celorlalți numai aceea, că în proporții mult mai însemnate el însuși trebue să primească dela Dumnezeu. El iartă pentru aceea, ca să i se erte și lui. Deaceea, indulgența cătră greșala confratelui nu trebue să aibă alte limite, afară de propria sa neputință. Și Hristos i-a răspuns: „nu zic ție, până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori șapte“ (Mat. XVIII, 22). Asta însemna, că creștinul, de fapt, trebue să ierte fratelui său greșit la infinit, și această idee Hristos-o lămuri ucenicilor Săi într'o parabolă mișcătoare în cel mai înalt grad [1]).

„Împărăția cerului e asemenea stăpânului, care a voit să se socotească cu slugile sale“. Stăpânul acesta este Dumnezeu, iar noi suntem slugile Lui. Deja nu odată până la solemna și definitiva osândire, rostită asupra faptelor noastre, Domnul ne dă prilejuri să supunem viața noastră examinării, ca să o îndreptăm pe calea adevărului. Glasul conștiinței, deșteptată prin har, cuvântul convingător și reproșator al prietenilor noștrii, loviturile soartei — toate acestea, din mila lui Dumnezeu, deșteaptă pe om în somnolența sa morală și-l silește să-și aducă aminte, că el curând are să dea samă de viața sa. „Când a început să se răfuiască, a fost adusă la dânsul o slugă, care-i datora zece mii de talanți“. Suma aceasta era enormă, egală în banii noștri cu douăzeci și patru de milioane ruble, adecă nouăzeci de milioane lei după valuta normală, așa că datornicul, negreșit, nu era în stare să o plătească. Când stăpânul auzi ce sumă mare datora această slugă, atunci el strigă, că plata trebue să se facă și porunci să fie vândut el în robie cu femeea și cu copiii lui, ca astfel cu ajutorul banilor primiți să se strângă datoria [2]). Auzind acesta, sluga se

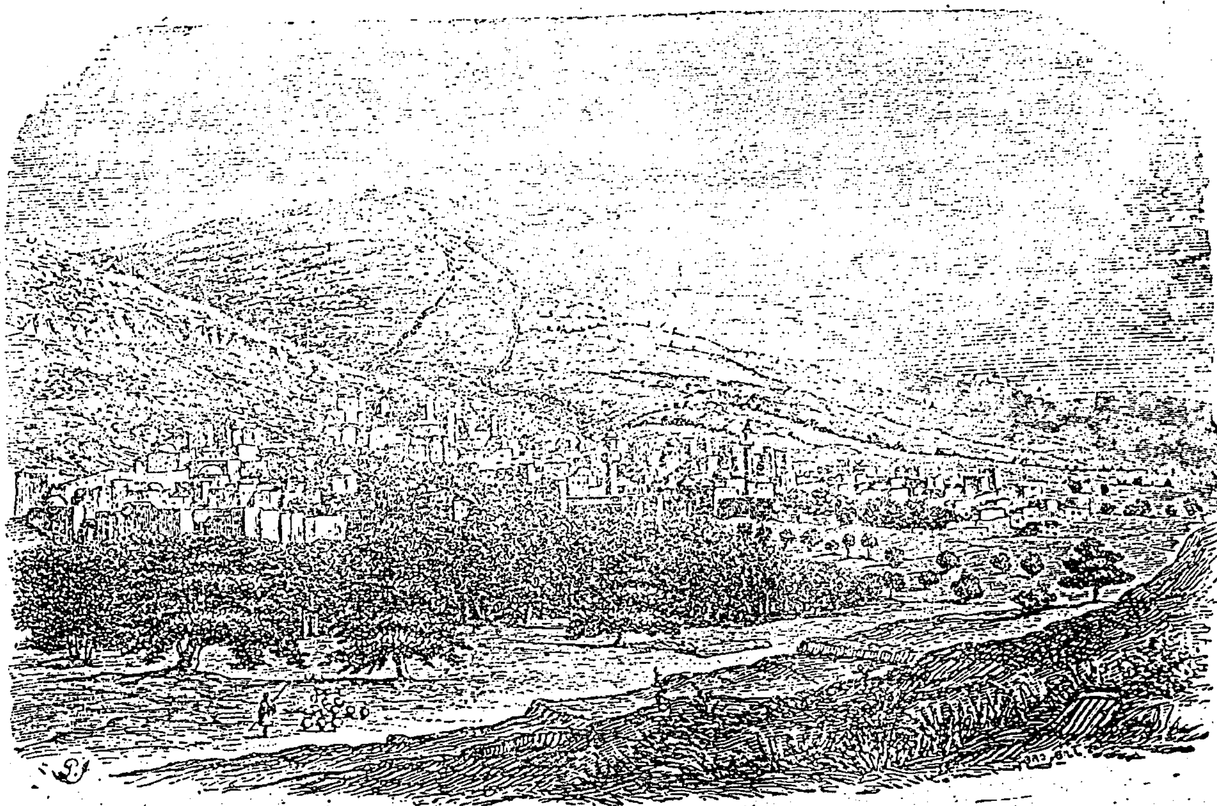
1) Parabola despre stăpânul milostiv și imprumutătorul nemilos: Mat. XVIII, 23—35.

2) Cu tot caracterul uman al legii lui Moise, asemenea raport către datornici era cu putință între evrei. Vezi 4 Reg. IV, 1. Nu e lipsit de interes să observăm, că datoriile pe vremea vieței pământești a Mântuitorului erau enorme câteodată. Așa Cezar era dator cu 25.000.000 sesterții, ceea ce făcea 5.000.000 lei. Marc Aureliu, la vârta de 24 de ani, avea datorie de 6.000.000 sesterții (1.200.000 lei), iar cu 14 ani mai târziu, 40.000.000 sesterții (8.000.000 lei, bine înțeles în valută normală). Curian datora 60.000.000 sesterții (12.000.000 lei). Milon datora 70.000.000 sesterții (14.500.000 lei). Acesta era timpul stricăciunei generale, când clasele înalte cheltuiau pentru conruperea politică sume enorme, ca să reușască la demnitatea de consul, etc. cu ajutorul cărora ei nădăjduiau, prădând provinciile încredințate lor, să îngrămădească sume enorme. Clasele inferioare imitând pe cele superioare, trăiau deasemenea în lux nebun, și rezultatul era dispariția capitalurilor, căderea prețurilor averilor nemișcătoare, nenumărate falimente, îndatoririle generale, pe lângă toate crizile politice. Se putea vedea adesa, cum datornicii intrau în robie sau în atârnare de creditorul său, când inferiorii alergau după trăsura lui, asemenea robilor, iar cei mai superiori chiar în senat urmau slugarnic și urmăreau toate mișcările și aluziunile lui, vorbeau și votau potrivit cu dorința lui. Mommsen, Rom. Gesch. III, 511. După obiceiul roman și după legea romană, „dacă datornicul nu era în stare să-și

aruncă la picioarele stăpânului său și-l rugă: „Doamne, mai îngăduie-mă, și-ți voiu plăti tot". Stăpânul, în adevăr, se milostivi asupra lui și porunci să-l scoată din cătușe, și nu numai că-i dădu răgazul cerut, pentru plata datoriei, și știind, că datornicul niciodată nu va fi în stare să plătească datoria sa, îi ertă cu totul această datorie. Iți poți închipui, cu ce bucurie a eșit datornicul dela stăpânul său, izbăvindu-se de toată nenorocirea ce-l amenințase. Dar e greu de a ne închipui, până la ce uitare de sine poate ajunge omul, chiar care a primit o așa de neașteptată de mare milă. Chiar acest om, atât de încărcat cu bună voința stăpânului său, eșind din casa stăpânului, întâlni pe uliță pe unul din împreună slujitorii cu dânsul, care-i datora lui o sută de dinari, adecă opt zeci de lei, prin urmare mai mult de un milion de ori mai mică decât suma ce i se ertase lui chiar atuncea. Cel mai firesc lucru era de așteptat, că el cu bucurie să fi ertat și el îndată datoria datornicului său. Dar în loc de asta la prima întâlnire cu dânsul, îl apucă de gât, începu să-l gâtue pe nefericitul tovarăș, zicându-i: „plătește-mi ce-mi ești dator". Atunci tovarășul lui căzu la picioarele lui, rugându-l și zicând: „mai înpădue-mă și-ți voi plăti tot". Dar acela nu voi nici să audă, ci se duse și-l puse la temniță până va plăti datoria. Tovarășii lui, văzind cele petrecute, se întristară foarte tare și venind, spuseră stăpânului lor toate cele petrecute. O asemenea nerecunoștință întristă pe stăpân, și el, chiemând iară la sine pe datornicul ertat, cu strașnica mustrare îi zise: „Slugă rea, toată datoria aceea ți-am iertat-o, pentru că m'ai rugat. Nu se cuvenea oare ca și tu să miluești pe tovarășul tău, cum te-am miluit eu pe tine?". După aceasta stăpânul fu apoi neîndurat și porunci să-l supună la torturi, și să-l țină închis în temniță, până când va plăti toată datoria. „Așa și Tatăl Meu cel ceresc, — încheie Hristos, această atingătoare pildă, — va proceda cu voi, dacă nu veți erta fiecare din voi din inimă fratelui vostru greșalele lui" (Mat. XVIII, 35).

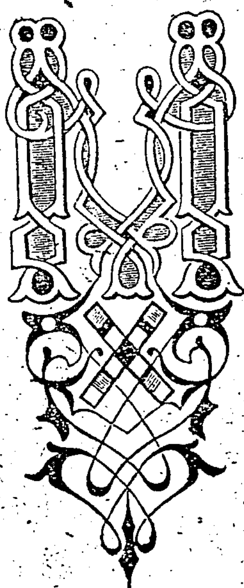
plătească datoriile sale statului, atunci el însuși și tot ce avea el, se puneau îndată în vânzare, fără nici o cercetare judecătorească, „pentru asta era deajuns a se dovedi realitatea datoriei, la care avea pretenție statul". In datoriile particulare, dacă plata nu era făcută la timpul cuvenit, „regele preda pe datornic creditorului, care îl putea duce la sine și ținea în calitate de rob. După trecerea a 60 de zile, în cursul cărora datornicul de trei ori se înfățișa în piață, în nădejdea, că se va îndura cineva de dânsul și va plăti datoriile lui, creditorul avea dreptul să-l predea morții și să tae trupul lui în bucăți, sau să-l vândă împreună cu copiii și cu toată averea, în robie, în alt stat, sau să-l țină în calitate de rob propriu. La creditori, afară de asta, erau temnițe particulare, care prezentau un fel de morminte pentru vii, și în ele datornicii adesa erau închiși pentru toată viața". Mommsen, I, 162. Aceeași stare aveau lucrurile în această privință și în Palestina pe vremea lui Hristos.

Nablusa și muntele Garizim. (în Samaria).

CAPITOLUL XXXI.

PE CALE DIN GALILEEA LA IERUSALIM.

ântuitorul ocupat cu propoveduirea Evangheliei și cu fapte de binefacere, a petrecut în partea de nord a Palestinei nu mai puțin de un an și jumătate, din timpul ultimei vizitări a Ierusalimului. Dușmanii îl lipsise de putința de a veni acolo la marele sărbători anuale. Dar iată se apropia vremea încheierei definitive a slujirei, sosise plinirea vremilor, și Mântuitorul, considerând opera sa de învățătură împlinită, păși decisiv la lucrul răscumpărărei și iară se îndreptă spre Ierusalim, ca acolo iară să vestească vrednicia Sa divină și să dea putință căpeteniilor principale ale poporului, care necontenit se raportase către Dânsul cu necredință și dușmănie, să se pocăiască și prin recunoașterea într'însul a lui Mesia a cel făgăduit.

Aceasta era toamna; se apropia una din cele mai însemnate sărbători anuale ale iudeilor, anume sărbătoarea cuştelor, care atrăgea la Ierusalim o enormă mulţime de popor din toate părţile Palestinei, precum şi din ţările risipirei iudaice. Mulţi începuse a se pregăti şi din Galileea; Mântuitorul plecă ceva mai înainte de caravanele obişnuite de pelerini, dar asta nu împedecă acel lucru, că împrejurul Lui se strânsese mulţime de popor, care se mişca entuziast după dânsul, văzând într'însul un mare proroc, cinstea şi slava provinciilor. După obiceiu, Mântuitorul plecă pe drumul iubit lui prin Samaria, unde deja mai înainte fusese sămănate seminţele evangheliei şi unde El găsi un teren favorabil. Dar acum şi lui Hristos i s'a întâmplat să încerce, până la ce grad poate ajunge înflăcărata duşmănie religioasă [1]). Când închinătorii, obosiţi de drum, ajunse în primul sat samarinean, şi voiră să găsească acolo doritul popas de odihnă, samarinenii refuzară să primească pe iudeii urâţi de dânşii. Acest refuz înflăcărară pe apostolii Iacov şi Ioan, care şi fusese însărcinaţi să îngrijească de găzduire şi de primirea Mântuitorului şi a ucenicilor şi pelerinilor ce-L însoţeau „şi-i umplură de o mare indignare. Atunci ei ziseră: „Doamne, de voeşti, noi vom zice, să se pogoare foc din ceriu şi să-i piardă, cum a făcut şi Ilie!“ Ce-i de mirare, zice sf. Ambrosie, că fiii tunetului voiră să pogoare fulgerile?“ Această izbucnire a indignării lor îşi găsea justificarea nu numai în răzbunarea lui Ilie, ci şi în aceea, că aceasta se produsese cândva anume în această provincie a Samariei. Dacă asemenea acţiune s'a găsit trebuitoare pentru apărarea personală a cinstei a unui singur proroc, apoi cu atât mai mult se poate folosi de ea pentru apărarea cinstei lui Mesia şi a următorilor Lui? Dar Hristos i-a oprit şi le-a reproşat. „Nu ştiţi, — le zise El, — ai cărui duh sunteţi“. Fiul omului a venit să mântuiască, iar nu să piarză, şi dacă cineva va auzi cuvântul Lui şi nu va crede, apoi El nu-l va osândi (Ioan, III, 17; XII, 47). Şi astfel fără nici un cuvânt mânios, El a mers în alt sat şi evanghelistul Ioan, care în timpul scrierei Evangheliei sale deja ştia, al cărui duh este, fără îndoială îşi aduse aminte de aceste cuvinte ale lui Hristos, când împreună cu Petru intră în Samaria pentru întărirea nouilor convertiţi şi pentru a le dărui Duh Sfânt.

Intre acestea Mântuitorul în vremea aceasta alese dintre următorii Săi încă 70 de ucenici, care trebuiau să alcătuiască ală-

1) Refuzul samarinenilor de a primi pe I. Hristos in satul lor, Luca, IX, 52—56.

-turea cu cei doisprezece al doilea cerc de propoveduitori din cei mai apropiaţi ai Evangheliei şi răspânditori ai împărăţiei lui Dumnezeu. Pe aceştia i-a trimis El acum câte doi pretutindenea să pregătească calea pentru Dânsul şi le dete povaţa, asemenea acelora, cu care trimisese şi pe cei doisprezece (Luca, X, 1—20). Ele se disting numai prin o scurtime mai mare, pentrucă se şi dădeau cu ocaziunea unei îndatoriri mai vremelnice; într'însele sunt omise mărginirile de prisos acum relativ la nevizitarea păgânilor şi a samarinenilor. Impreună cu aceasta ele sunau deja cu un ton mai trist, evident, însuflat de nevoinţele triste a necontenitei răspingeri.

Odată cu apropierea de Ierusalim în numărul celor ce înconjurau pe Hristos începură să se arate tot mai mulţi farisei şi cărturari, care nu erau departe să se ocupe cu contrazicerile, ca din toate părtile să cerceteze vederile Prorocului galileian. Unul din ei se apropiă de Mântuitorul şi-L întrebă: „Invăţătorule, ce să fac, ca să moştenesc viaţa veşnică?" Iisus, prevăzând intenţiunile lui viclene, îl întrebă pur şi simplu, ce răspuns dă la această întrebare Legea, studiul şi explicarea căria alcătueşte înseşi scopul vieţii lui. Legistul dădu cea mai bună expunere, care era cunoscută în vremea aceea. Iisus adeveri răspunsul lui şi zise: „Fă aşa şi vei fi viu". Dar voind să obţină mai mult decât atâta, şi silindu-se să justifice întrebarea, care chiar şi din punctul său de vedere era de prisos şi fusese pusă, cum el singur îşi da sama, cu intenţie lipsită de nobleţă, legistul se gândi să acopere retragerea sa cu o nouă întrebare: „Dar cine este aproapele meu?" Hristos ştia, că dacă va întreba părerea proprie a legistului pe această chestiune, atunci ea va fi extrem de îngustă şi falşă; deaceea El răspunse singur sau mai exact, dădu legistului mijlocul de a răspunde la ea; una din cele mai atingătoare pilde (Luca, X, 25–37). El istorisi, cum odată un om, trecând prin o vâlcea stâncoasă, care ducea dela Ierusalim la Ierihon, a căzut în mânile hoţilor, desele atacuri ale cărora dăduse chiar vâlcelei lugubra numire de „calea sângelui". Prădalnicii beduini, cum se întâmplă adesa şi astăzi, îl aruncă la pământ gol, plin de sânge şi aproape mort. Un preot, care se întorcea pe această cale la oraşul său cel sfânt, l-a văzut, dar a trecut pe alăturea. A trecut deasemenea şi un levit şi a făcut ca şi cel dintâiu. Dar iată pe aceiaşi cale mergea un Samarinean, numai vederea căruia ar fi stârnit în nefericitul rănit un fior de duşmănie naţională şi singură umbra căruia el ar fi considerat-o drept o jignire. Acesta

se apropie de nefericitul, i se făcu milă de dânsul, îi legă ranele, îl puse pe asinul său, iar el merse pe jos pe drumul aspru, pietros, înferbântat de arşiţă şi primejdios, şi nu l-a lăsat până atuncea, până nu a asigurat siguranţa lui, şi ca concluzie s'a îngrijit chiar cu mărinimie şi de nevoile lui următoare. „Care deci din aceşti trei, — întrebă Mântuitorul pe legist, – a fost aproapele celui căzut în tălhari?" Legistul, negreşit, nu era aşa de redus la minte, ca să nu vadă cine; totuşi simţind, că el nu poate nici decum să cuprindă în ideea de aproapele nici pe samarineni, nici pe păgâni, n'a avut destulă bărbăţie şi sinceritate să spună „samarineanul", răspunse prin înconjur: „Celce a făcut milă cu El". Mergi, — îi zise Mântuitorul, — şi fă şi tu asemenea.

Vitania.

Astfel călătoria treptat se apropia de ţintă, şi iată deja se vedea Ierusalimul. Dar Hristos nu merse direct în oraşul cel sfânt, ci pentru un timp se opri în Vitania, care se iţia pe o coastă a Eleonului. In această aşezare din preajma oraşului trăia o familie evlavioasă, care deja nu odată se învrednicise de vizita lui Hristos în timpul şederei lui în Ierusalim, şi de fie care dată ea întâmpina pe dumnezeescul oaspete cu o neobişnuită bucurie şi cu entuziasm (Luca, X, 38—42). Ea consta din trei membrii: Lazăr şi cele două surori ale lui: Marta şi Maria. Sosirea Mântuitorului în casa lor de obiceiu îi umplea de bucurie nedescrisă, care să mărea încă şi prin aceea, că Mântuitorul nu fusese acum demult acolo la ei. Amândouă surorile se întreceau între ele în arătarea atenţiunii şi respectului înaltului Oaspete, şi mai ales Marta nu-şi da răgaz, alergând în dreapta şi în stânga, ca să-i pregătească ospătare cât mai bună. Sora sa Maria deasemenea

se îngrijea pentru o primire a lui cât mai delicată, nefiind deja de un caracter înălţător, ea cu alte mijloace îi arăta respectul. Ştiind că Marta era bucuroasă pânăla fericire să facă tot ce se putea pentru plăcerea Lui materială, ea în adâncă smerenie şedea la picioarele lui Iisus şi asculta cuvintele Lui. Mariei nu i se putea reproşa pentru asta, pentrucă sora ei, evident, cu bucurie se devota grijei, ca pe cât se poate mai bine să împlinească cerinţele ospitalităţii şi fără de nici un ajutor putea face toate, câte se cereau pentru asta. Deasemenea nu se putea reproşa nici Martei pentru caracterul ei grijuliu. Singura greşală a ei consta în aceea, că ea pelângă activitatea sa văzută perdu echilibrul cuvenit cu cerinţele vieţii lăuntrice. Pe când se ostenea ea astfel, ceva în felul zavistiei sdruncină liniştea ei sufletească, văzând cum sora sa "şedea degeaba", cum socotea ea la picioarele înaltului lor Vizitator şi lasă toată grija numai pe dânsa singură. Dacă ea s'ar fi gândit mai mult, atunci, negreşit, n'ar fi putut să nu recunoască că în abaterea Mariei dela grijile gospodăriei casnice nu era atât egoismul, ci mai ales o cugetare sănătoasă; dar a fi just şi mărinimos totdeauna e greu, iar când cineva îşi îngădue să se dedea simţului josnic, în felul unei zavistii mărunte, atunci chiar e imposibil. Astfel în izbucnirea supărărei sale, Marta, în loc ca duios să roage pe sora sa să-i ajute dacă în adevăr avea nevoe de ajutorul ei, ea aproape cu ciudă şi nerespectuos alergă şi întreabă pe Hristos, oare El nu are nevoe, că sora sa şade cu mânile încrucişate, pecând ea singură trebue să grijească de toate în gospodărie. Nu-i va zice oare El ei, ca să meargă să-i ajute. Dar această zadarnică alergătură, întâmpină la Hristos un reproş amabil: „Marto, Marto, — îi zise El, cu un ton de reproş delicat, — te sileşti şi te grijeşti de multe, dar numai una trebueşte. Maria însă partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua dela dânsa".

Târguşorul Vitania era separat de Ierusalim numai prin culmea Muntelui Eleonului. El prezenta un loc în cel mai înalt grad îndămânos, unde fie care putea să se dedee liniştei sufleteşti şi cugetărei. Încă şi acum, privind în acea vale, în care se iţesc casele albe ale modernului El-Azare (Vechea Vitanie), devine înţeles, pentru ce una din aceste case a servit de acoperiş binecuvântat, unde, retrăgându-se din Ierusalim după lupta zadarnică cu păcatul şi deşertăciunea lumei acesteia, Hristos cu plăcere se retrăgea spre a evita furia vrăşmaşilor Săi, ca după aceea fără de veste de aicea să apară iară pe câmpul de bătae, după o

odihnă binecuvântată timp de câteva zile. Sub umbra smochinilor falnici, care înconjurau târgușorul, Hristos de bună seamă nu odată învăța tânăra sa biserică, pregătindu-o pentru încercările de mai târziu, și nu se poate închipui ceasuri mai binecuvântate, decât acelea, când Hristos șezând în mijlocul soborului ucenicilor Săi, îi învăța tainele împărăției Sale. Departe de gloata poporului, care înseta după minuni, și de farisei, pururea gata așa sau altmintrele să-și arate neprietenia lor față de Invățătorul galilian, apostolii în simplitatea inimii se desfătau de sfaturile dumnezeescului lor Invățător. Evlavioasele gospodine ale casei din Vitania, prin atențiunea lor și prin dorința lor de a pătrunde în marea taină a Evangheliei, fără îndoială, stârnea râvnirea tuturor. Nu arare ori se întâmplă, ca o femee înțeleaptă și evlavioasă introduce în cercetarea chestiunilor religioase o râvnă lăudabilă. La moștenirea adevărului femeile adesa se înflăcărează repede de o râvnă deosebită, și adesa dispoziția lor firească, stârnită de acea iluminare, pe care ele o primesc dela inimă, face din ele ucenicele cele mai râvnitoare a învățătorului lor. Odată cu aceasta și apostolii, care deja simțise apropierea importantei schimbări în viața Invățătorului lor, manifestară o deosebită râvnă pentru evanghelia lui Hristos, prin care se și explică acel fapt remarcabil, că ei acuși - acuși întrebau pe Invățătorul lor și direct îi puneau întrebări despre diferite lucruri. Odată Mântuitorul, după una din aceste cuvântări divine, se retrase într'un loc singuratic să se roage. Ucenicii, negreșit, nu odată îl văzuse la rugăciune, dar acum, sub impresiunea așteptărilor solemne a ceva mare și extraordinar, ei voiră și singuri să învețe o rugăciune dela Dânsul. Când rugăciunea Lui s'a terminat, unul din ucenici se apropiă de Dânsul și zise: „Doamne, învață-ne cum să ne rugăm, cum a învățat și Ioan pe ucenicii săi“ [1]). Mântuitorul imediat le predete acea divină „rugăciune a Domnului“, care a fost așternută în temelia tuturor rugăciunilor creștinești. Intr'însa Mântuitorul, sub formă de rugăciune, a închipuit esența anume a acelui lucru, atingerea căruia este necesară pentru desăvârșirea duhovnicească a omului. Și mai înainte au existat rugăciuni, adesa distingându-se prin o înălțime remarcabilă de cugetare și simțimânt, și rabinii iudei credeau de datoria lor să predea ucenicilor lor știința de rugăciuni, care cuprindeau toată legea și prorocii: dar numai rugăciunea Domnului întrupează în sine, ce anume poate

1) Dăruirea rugăciunii — Luca, XI, 1—13.

să simtă și să însănătoșeze sincer inima credincioasă și adevărat omenească. Intr'însa nu e nimic de așa fel, ce ar decurge din oare care impulziuni personale: totul într'însa transpiră de conștiința filiației generale a oamenilor față de Tatăl ceresc, venirea împărăției Căruia se expune ca dorința principală a fie cărei inimi curate.

„Când vă rugați – îi învăță Hristos, – să ziceți: Tatăl nostru, Carele ești în ceruri!" Prin această primă și solemnă cerere capul celui ce se roagă, plecat în curgerea atâtor veacuri sub jugul greu al legei, cu vrednicie sfântă se ridică cu deplină încredere în iubirea Tatălui Ceresc către oameni. Israil cunoștea pe Iehova, numai ca Regele și Domnul său, și niciodată n'a îndrăznit să-L chieme ca Tată[1]). Numai cu sosirea împărăției Noului Testament, întemeiat pe taina răscumpărărei și a jertfei de Cruce, omul încetează de a fi rob și devine fiul lui Dumnezeu. In primele două cuvinte ale rugăciunei: „Tatăl nostru" - se manifestă acele două sentimente, care trebue să pătrundă sufletul creștinului în timpul rugăciunei: anume iubirea fiască către Dumnezeu, Tatăl său, și iubirea frățască către comunitatea creștină, în care persoanele particulare nu trebue să deosebească interesele lor particulare. Doar creștinul care se roagă se adresează către Tatăl, Care nu este asemenea părinților pământești. Tatăl, care împărățește în ceruri, posedă toată bunătatea, toată știința, toată puterea, și deaceea El neapărat va răspunde la sincera cerere a fiilor Săi. „Sfințească-se numele Tău". Numele prezintă personalitatea. A respecta numele, înseamna a respecta și pe Acela, Care poartă numele. Creștinul cere, ca marele nume al Tatălui ceresc să fie cinstit de toată făptura. Iar la aceasta se va ajunge cu atât în mai mare măsură, cu cât o concepție mai curată, mai clară și mai deplină vom avea de acea Ființă, Care poartă acest nume. De aici în această cerere se cuprinde dorința de a vedea aceea, că Dumnezeu să fie tot mai mult cunoscut în însușirile Sale, care alcătuesc desăvârșirea sa nemărginită. Atunci omul, contemplând în adâncul sufletului său, mai mult decât în altă parte a fapturii, mărețul chip a Făcătorului în toată frumuseța Sa ideală, involuntar va exlama, asemenea serafimilor ce necontenit îl slăvesc pe Dânsul: sfânt, sfânt, sfânt Domnul Savaot (Is. VI, 3). Numele Lui el îl va rosti nu altfel, de cât cu respec-

1) In Vechiul Testament Dumnezeu numai odată se numește Tată, dar și atuncea numai în raport cu tot poporul, iar nu față de fie care persoană. Is. LXIII, 16; Psal. CII, 13.

tul, care se cuvine sfinţeniei Sale celei neasămănate. „Vie împărăţia Ta". Pentru slava lui Dumnezeu nu ajunge numai respectul pentru numele Lui. Dumnezeu, ca atot puternic şi a toate ştiutor Proniator a făpturii Sale, trebue nemijlocit să împărăţască între oameni şi să aibă între ei tronul Său. La aceasta se şi reduce toată propoveduirea Evangheliei. Noi zilnic trebue să ne rugăm, ca Dumnezeu să se arate ca Impărat în lăcaşurile sufletelor noastre şi cu dumnezeescul Său sceptru să ne conducă pe calea adevărului, păzindu-ne de orce rătăcire. Pe acea măsură, în care se lărgeşte împărăţia, creşte şi slava Lui, şi mântuirea devine moştenire tot mai generală în lume. Ce fericire e pentru suflet, când el simte, că într'însul împărăţeşte însuşi Dumnezeu. Această cerere nu se mărgineşte numai la viaţa prezentă; ea se referă şi la viaţa viitoare, şi cu tot dreptul, pentru că în toată deplinătatea sa împărăţia lui Dumnezeu cuprinde şi timpul şi veşnicia. „Facă-se voia Ta şi pe pământ, ca în ceriu". După cum adevărata idee de Dumnezeu trebue să ducă la instaurarea împărăţiei Lui, aşa această împărăţie trebue să facă voia Lui voea tuturor oamenilor. Putem noi oare să voim ceva personal, decât ce vrea pentru noi Dumnezeu? Voea Lui este iluminată de dumnezeeasca Lui atot ştiinţă şi se cârmueşte de mintea Lui cea nemărginită. Poate oare omul să-şi găsească o conducere mai desăvârşită, decât conducerea voei lui Dumnezeu? Deaceea el înainte de toate trebue să se silească să cunoască această voe şi, cunoscându-o să o urmeze, cu toate piedicile ce i s'ar opune de patimi, de slăbiciunea înăscută şi şoaptele ispititorului. Numai urmând legea dumnezeească şi conducându-se de dumnezeeasca voinţă, omul poate lega viaţa sa actuală cu viaţa veşnică.

Iată acel ideal, spre realizarea căruia trebue să tindem noi. Şi acest ideal în toată deplinătatea cuprinde viaţa noastră duhovnicească, care trebue să se săvârşască sub conducerea Lui supremă. Dar pentru ca omul să poată ajunge la acest înalt ideal, el mai înainte de toate trebue să trăiască, iar pentru asta e necesară şi satisfacerea unor nevoi materiale. Dar e uimitoare înălţimea rugăciunii Domnului, de oare ce într'însa, din bunurile materiale, se cere numai pânea cea spre fiinţă, ca condiţie necesară a existenţei. „Pânea noastră cea spre fiinţă dăne-o nouă în în fiecare zi", învăţa Hristos pe apostolii Săi să se roage[1]). Nu

1) Expresia „pânea noastră cea spre fiinţă" a cauzat diferite dificultăţi pentru traducători şi tâlcuitori. Cuvântul ἐπιούσιον, observă Origen, este un neologism al evangheliştilor. „El nu se întâlneşte, zice Origen, nici în limba savanţilor, nici în limba neînvă-

se poate a nu vedea o deosebită duioșie în această încredere fiască, care ne silește în fiecare zi să ridicăm mânile către Tatăl nostru cel ceresc, în nădejdea de a primi dela Dânsul hrana necesară pentru trupurile noastre și pentru sufletele noastre. Hrana este tot așa de necesară pentru trup, cum este ea necesară și pentru suflet, și în ea vechea înțelepciune spunea: mens sana in corpore sano (minte sănătoasă în corp sănătos). Creștinul credincios își cere cu smerenie nutriment. El este convins, că Dumnezeu, dându-i pâne, îi va da împreună cu asta și toate celelalte, ce i-s necesare. El cere numai pentru ziua de astăzi, amintindu-și povața lui Hristos, că nu trebue a se îngriji pentru ziua de mâne. Dacă Dumnezeu va da și mai mult decât ceea ce trebue pentru astăzi, apoi creștinul, negreșit, îi va mulțămi pentru asta, de oare ce însuși primește putința să împartă cu alții și să procure bucurie și acelora. Ba încă mai mult decât pâne, omul trebue să ceară ertarea datoriilor sale sau a păcatelor. Deaceea, Hristos învață mai departe să ne rugăm: „și ne iartă nouă greșalele noastre, cum iertăm și noi greșiților noștri“. Omul adesa trebue să ceară multe, pentru că greșalele lui sunt grele și numeroase; dar odată cu asta el spune lui Dumnezeu: că și el, nefiind bun, iartă greșalele tuturor acelora, ce i-au greșit lui. Lumea e înconjurată de sminteli, iar omul este slab. Deaceea Mântuitorul mai departe învață pe ucenicii Săi să se roage, ca Tatăl ceresc să nu ne lase expuși primejdiei ispitelor peste măsură sau cercărilor celui rău: „și nu ne duce pe noi în ispită“. In fine, ca încheere a tuturor, El ne-a învățat să ne rugăm Tatălui ceresc și pentru aceea, ca El să ne izbăvească de autorul principal al ispitelor, anume de cel viclean. Toate cererile acestea, îndreptate către Tatăl ceresc, sunt terminate sau încheiate cu slavoslavia solemnă: „că a Ta este împărăția, și puterea, și slava în veci“.

E remarcabil, că în această rugăciune model Hristos ne învață mai mult a da decât a lua. Prin ea noi ne adresăm către Dumnezeu cu o serie întreagă de cereri poruncitoare, care servesc de dovadă limpede, că noi contăm să fim auziți. Ultimul cuvânt, care alcătuește încheierea întregei rugăciuni a Domnului este „amin“, care corespunde anume acestei convingeri; pronun-

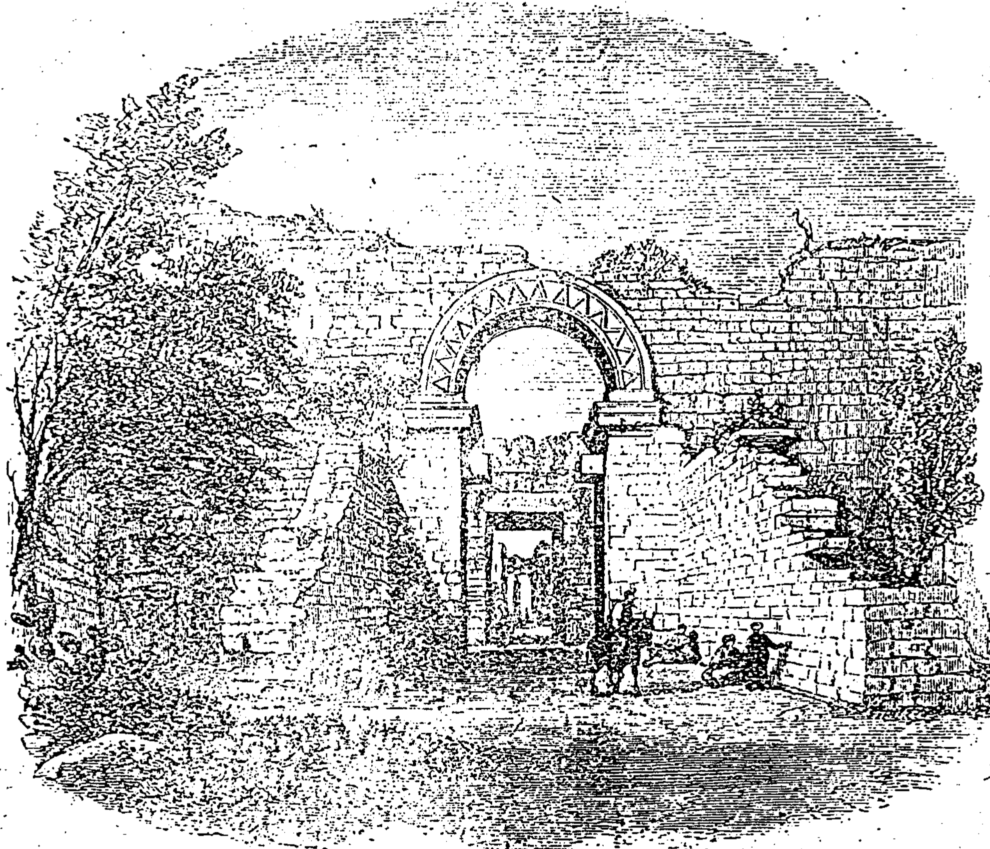
țatilor“. Și dacă s'ar deriva el de la 'ἐπειξύ, atunci el înseamnă pânea zilei de mâne; așa într'un loc se vorbește 'ἐπιοῦσα ἡμέρα (Fapt. VII, 26; XXI, 18, etc.), dar acest senz e incompatibil cu sentința lui Hristos, care nu învață a se griji de ziua de mâne. Unii interpreți deaceea preferiră să vadă aicea un cuvânt compus din 'ἐπὶ și οὐσία existență, esențial, și în acest sens el însemnează pâne, îndestulare pentru existență, sau, cum se vorbește în cartea Pildelor (XXX, 8), „Pânea, care alcătuește porția mea“.

ţând acest cuvânt, noi spunem: aşa să fie [1]). Dumnezeu nu poate refuza sufletului, care se roagă cu aşa înălţime de sentimente şi cu aşa încredere fiască. Dacă câteodată El, se pare, că nu ascultă rugăciunea noastră, apoi noi trebue să repetăm rugăciunea noastră, care însfârşit va triumfa, şi ea va fi auzită cu îndurare de El.

Pentru a lămuri mai bine ucenicilor acest adevăr, Hristos le lămuri o mică parabolă. „Să presupunem", zise El, „că vre unul din voi, având un prieten, vine la dânsul în miezul nopţii, şi-i spune: prietene, dă-mi împrumut trei pâni; căci un prieten al meu din călătorie s'a abătut pela mine, şi n'am ce-i oferi; iar acela din lăuntru îi va zice ca răspuns: nu mă nelinişti, uşa e deja închisă şi copiii mei sunt cu mine în pat; nu mă pot scula şi să-ţi dau. Vă zic însă, dacă acela nu se va scula, şi nu-i va da pentru prietenia cu dânsul, apoi după stăruinţa lui, sculându-se, îi va da, cât a cerut. Şi Eu vă spun: cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide. Căci tot celce cere va lua; şi celce caută va afla şi celui ce bate i se va deschide". Iată cât de puternică este astfel rugăciunea credinciosului, care poartă în inima sa harul şi duhul lui Iisus Hristos. Insuşi Dumnezeu se apropie de dânsul şi devine oare cum prietenul nostru, către care ne putem adresa cu stăruinţă şi, aşa zicând, să dobândim cu puterea satisfacerea rugăciunei noastre. Cu cât mai mult, se pare, că El rămâne surd la rugăciunile noastre, cu atât mai multă cu îndrăzneală trebue să-L rugăm, până când El se va milostivi asupra noastră. In asemenea condiţiuni creştinul trebue să creadă, că rugăciunea lui totdeauna va fi auzită, garanţia cărui lucru serveşte bunătatea părintească a lui Dumnezeu. Decât numai nu trebue ca în rugăciunile noastre să nu eşim din acele limite, pe care ni le-a arătat Iisus Hristos în rugăciunea Sa. Dacă omul, în uitarea de sine, va cere ceeace nu alcătueşte pentru dânsul adevăratul bine, sau chiar ceiace în realitate alcătueşte pentru dânsul un rău, aceea, negreşit, Dumnezeu nu va asculta. El satisface numai acele rugăciuni, care în adevăr sunt pentru adevăratul nostru bine, şi satisfacerea cărora nu numai înlesneşte susţinerea adevăratei noastre vieţi actuale, dar şi mai cu samă ne duce la viaţa veşnică.

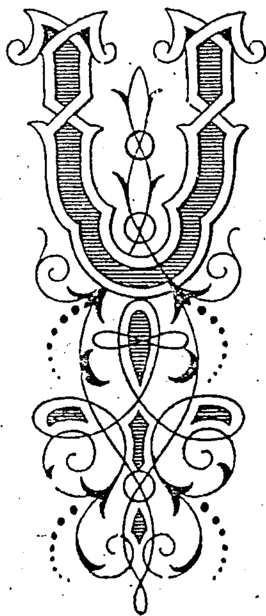
1) Acest cuvânt mai întâiu însamnă adjectivul „neîndoelnic", „încredinţat". In senzul pildei el se traduce, de obiceiu: „fără îndoială", „în adevăr". In acest senz el se întâlneşte la inceputul unei fraze în Vechiul Testament (Ier. XXVIII, 6) şi foarte adesa în Noul Testament. La sfârşitul unei cântări (Ps. XI, III; XXI, 19) sau rugăciuni, şi prin urmare, şi în cazul acesta el exprimă dorinţa, şi chiar încredinţarea de a vedea realizându-se aceea, decare s'a vorbit; Cei 70 de traducători în acest caz l-au tradus prin cuvântul γένοιτο;

Scăldătoarea Siluamului.

CAPITOLUL XXXII.

IN IERUSALIM, — LA SĂRBĂTOAREA CORTURILOR.

na din cele mai solemne sărbători iudaice era sărbătoarea corturilor și pentru săvârșirea ei în Ierusalim se îngrămădea o enormă mulțime de popor, care se grăbea atât ca să mulțămească Domnului pentru toate binefacerile Lui a anului în curgere, cât și a lua parte la toate veseliile. Poporul în acest timp, terminând toate lucrările sale folositoare și culegându-și viile, se simțea cu deosebire și se deda atât la satisfacerea bucuriilor religioase, cât și a celor lumești. Insuși sărbătoarea servea pentru amintirea rătăcirii izrailiților prin pustie și ea era petrecută cu așa veselie generală, încât I. Flavie și Filon o numesc „sărbătoarea cea mai mare și mai sfântă", și la iudei ea era cunoscută ca sărbătoare cu preferință. Ea se săvârșa în curgere

de şapte zile la rând, dela 15 la 21 a lunii Tisri; şi ziua a opta se petrecea în adunare sfântă. In curgere de şapte zile iudeii, întru amintirea rătăcirii lor prin pustie, trăiau în colibe mici, făcute din crengi cu frunza deasă de măslin, de palmier şi de mirt, şi fiecare purta în mâni un mănunchiu de verdeaţă (lulab), compus din rămurele de palmier şi răchită, din fructe de persice şi lămâi. In curgere de o săptămână a sărbătorii, toţi preoţii pe rând săvârşau slujbe; şaptezeci de juncani se aduceau jertfă pentru şaptezeci de popoare ale lumii; zilnic se citea legea şi zilnic trâmbiţau imne solemne şi sfinte inspirate. Bucuria, fără îndoială, se sporea încă şi prin aceea, că sărbătoarea aceasta sosea numai după patru zile după grozavele rituale ale marei zile a pocăinţei, în care se săvârşa solemna curăţire a păcatelor întregului popor. Asemenea solemnitate a sărbătorii ar fi putut să influenţeze nefavorabil asupra dispoziţiunii poporului. Dacă Mântuitorul s'ar arătat descoperit în Ierusalim între închinătorii entuziaşti, atunci entuziasmul lor mai ales cu galilienii, iar se distingeau prin mai multă înflăcărare a duhului patriotic. De aceea a evitat în tot chipul ocaziunile pentru asta şi chiar la întrebarea „fraţilor" Săi, de a merge în genere la sărbătoare, răspunse evaziv, că încă nu merge. Şi acum, fiind nu departe de Ierusalim, el nu s'a dus deodată la sărbătoare, ci numai după câteva zile, aşa că mulţi socoteau, că El nu va merge deloc la sărbătoare.

Intre acestea, poporul ce prăznuia, în adevăr, era într'o dispoziţie entuziastă. Inchinătorii sosiţi de pretutindenea spuneau cu mirare unii altora despre minunile văzute de dânşii ale Prorocului galileian şi despre învăţăturile lui dumnezeeşti. Slava lui Hristos bubuia în toată ţara şi ecourile ei acum se contopeau într'un cor măreţ de slavoslavie în Ierusalim. Dar unde-i însuşi Prorocul? Intrebau toţi. Se poate oare ca El să nu fie la această sărbătoare solemnă? Zilele treceau una după alta, şi Hristos tot nu era, iar poporul încetase deja a se mai agita de ideea despre Dânsul. Şi anume atunci, pe la mijlocul sărbătorii, S'a arătat şi Hristos, ca să samene seminţele dumnezeeştei Sale învăţături pe terenul inimii liniştite şi neagitate de patimi. După obiceiu, el apăru în pridvorul templului, unde, de obiceiu, rabinii învăţau poporul. A fost deajuns numai apariţia acestui dumnezeesc propoveduitor, care în viaţa aşa, cum niciodată nu învăţase încă om, anume ardea inimile oamenilor cu cuvântul iubirii şi adevărului, şi poporul imediat îl înconjură, părăsind pe mândrii cărturari să se ocupe în sine cu fineţele cazuistice, în care ei puneau toată esenţa

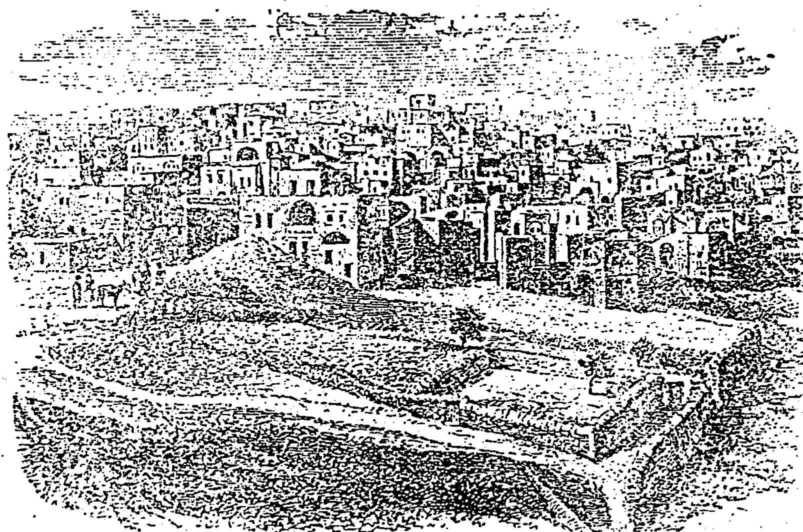
religiei și legii lui Dumnezeu. Această apariție fără de veste a prorocului principal, care demult nu fusese în Ierusalim, nu puțin umplu de mirare pe cărturari, iar preferința arătată Lui de popor, stârni într'înșii o nemărginită zavistie și răutate. Cărturarii, prin necesitate, trebuiră să se alăture la ceilalți ascultători ai lui Hristos, dar în mulțime începu să se răspândească neîncredere în cunoștințele Propoveduitorului galelian. „Cum poate El să știe Scriptura, fără să fi învățat?", — cu dispreț discutau ei. Auzind aceste răstălmăciri, Mântuitorul nu zăbovi a le da o adâncă lecțiune, că nu orce învățătură este înțelepciune, și mai puțin încă aceea, care se preda în școlile rabinice, unde, în adevăr, n'a învățat Hristos. Invățătura Lui e superioară. Ea izvorăște dela Acela, Care L'a trimis pe Dânsul, și tot celce împlinește voea Lui Dumnezeu, poate pătrunde adevărurile propoveduite de El. Asemenea declarație deschisă despre izvorul învățăturii lui Hristos încă și mai mult mânia pe cărturari, și într'înșii se ivi ideea sângeroasă, de a se debarasa cumva silnic de un asemenea concurent așa de primejdios, care demasca toată falsitatea și nimicnicia legismului lor. Dar Hristos imediat pătrunse gândurile lor viclene și public întrebă: „Pentru ce căutați să Mă ucideți?" Asemenea întrebare, care fulgerător demască taina întunecată a răutăcioșilor cărturari, a trebuit să-i umple de o turburare neobișnuită, și ca să înăbușe această turburare și totodată să mascheze primejdioasa întrebare, ei n'au găsit alt mijloc, decât să declare pe Iisus îndrăcit și nesănătos la minte.

In turburarea lor cărturarii nu întârziară să înștiințeze sinedriul, și în acest tribunal, suprem imediat se alcătui planul de acțiune contra Invățătorului neplăcut pentru membrii săi. El a rânduit o deputație tainică, care trebuia să adune informațiuni despre învățătura lui Iisus și după aceea să-L aresteze. Intre acestea, sărbătoarea se apropiase de sfârșit și sosi cea de pe urmă zi a lui. In această zi se săvârșa un ritual cu deosebire solemn. Poporul se îndreaptă spre templu, și când jertfa de dimineață se puse pe jertfelnic, unul din preoți mergea cu vasul de aur la lacul Siluamului, situat nu departe de poala muntelui Sionului, și acolo lua trei măsuri de apă, care după aceea în procesiune solemnă era adusă pe porțele apelor în templu. La intrarea acestei procesiuni în cuprinsul templului, leviții trâmbițau cu trâmbițele sfinte, pânăce procesiunea ajungea la altar, unde apa se turna în vaza de argint în partea stângă, iar în vaza tot de argint din partea dreaptă se turna vin. După aceea se începea cântarea marei

„alliluia" (Psalmii 116–118), și când ajungeau la versetul: „lăudați pe Domnul, că este bun, că în veac este mila Lui", atunci fiecare din închinătorii îmbrăcați sărbătorește, stând la altar, cu bucurie scuturând lulabul său. Sara poporul să dedea la asemenea petreceri, că, după expresiunea rabinilor, cine n'a văzut această „bucurie a scoaterei apei", acela nu știe, ce însemnează bucurie. Mântuitorul în acest timp deasemenea se afla în templu și, folosindu-se de acest ritual, începu să îndrepte gândurile poporului cătră duhovniceasca scoatere din acel izvor de apă vie, din care bând cineva nu mai însetează în veac[1]). Stând în mijlocul mulțimei poporului, El esclamă: „De însetează cineva, să vie la Mine și să bea. Cine crede în Mine, la acela, cum se spune în Scriptură, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui", adecă sub înrâurirea Duhului Sfânt, care avea să se pogoare, ceice cred în El nu numai se vor renaște însuși în viața lor lăuntrică, ci vor fi și în stare să reverse râuri de viață și asupra altora, prin răspândirea Evangheliei lui Hristos. O asemenea predică uimi pe mulți prin vitalitatea sa neînvinsă și totodată misterioasă și în mulțimea poporului se începură serioase convorbiri despre însuși Propoveduitorul. Unii afirmau, că „el e un adevărat proroc", alții merseră mai departe și spuneau direct: „Acesta este Hristos". Iar alții, și anume cărturarii cei învățați, cu aprindere răspingeau această din urmă părere, aducând și savantul argument gata contra Lui: „Oare din Galileea are să vină Hristos? Nu s'a spus oare în Scriptură, că Hristos are să vină din sămânța lui David și din Vitleem, din acel loc, de unde era David?" Discuțiile se transformară în ceartă înverșunată, și protivnicii lui Hristos, neavând putința să abată prin convingere poporul dela Dânsul, voeau pur și simplu să-l prindă; dar nu venise încă ceasul Lui, și „nimenea nu și-a pus mâna pe Dânsul". Nu îndrăzniră să facă aceasta nici chiar cei trimiși de Sinedriu. Străbătând pridvoarele templului și oprindu-se între colonade, așa ca să nu fie observați de Acela, pe Care-l pândeau, ei deasemenea n'au putut auzi câte ceva din minunata învățătură, ce eșa din gura Lui. Ascultându-L însă pe Dânsul, ei nu-și mai putură să-și îndeplinească însărcinarea lor. Ei se supuseră influenței neînfrânte, pe care o produse dumnezeescul Invățător; o putere oare care infinit de mare le răpi voința și risipi hotărârea. A-L asculta pe Dânsul însemna nu numai a dezarma pe oricine atenta contra

1) Predica la înjumătățire, Ioan, VII, 2-30.

Lui, ci aproape convertit din cel mai grozav vrăşmaş în ucenic respectos. „Niciodată n'a vorbit om ca omul acesta", — iată tot ce au putut ei să spună despre Dânsul. Membrilor sinedriului le rămase numai să le răspundă prin mânia lor nefolositoare şi prin un reproş dispreţuitor, că probabil şi ei s'au amăgit şi au crezut în acest proroc şi favorit al acestei gloate ignorantă, blestemată şi mizerabilă. Nicodim, în inima căruia deja demult se aprinsese scânteia credinţei, care încetul cu încetul se aprinse în flacără deplină a convingerei în vrednicia divină a lui Iisus, a

Vederea generală a Vitleemului.

îndrăznit să obiecteze, că nu se cuvenea oare să se afle mai întâiu bine, înainte de a osândi? Dar această observaţie dreaptă a rămas fără atenţiunea cuvenită, şi membrii sinedriului iarăş revenîră la nedemnele lor luări în râs şi la legismul lor ignorant. „Nu cumva eşti şi tu din Galileea? Caută şi vei afla, că din Galileea nu s'a sculat proroc", afirmară ei cu obrăznicie, uitând că Galileea dăduse deja câţiva din cei mai mari proroci, printre care Isaia şi pe Iona. „Şi s'au despărţit toţi pela casele lor. Iisus însă se duse în muntele Eleonului", ca acolo în rugăciune singuratecă să-şi uşureze printr'o odihnă binecuvântată amărâtul Său suflet.

In dimineaţa următoare, Hristos iară se arătă în templu şi oferi predica Sa. Dar vrăşmaşii Lui din vreme scormonise împrejurul templului, născocind planuri contra Invăţătorului celui urât de dânşii. Ei, evident, nu dormise toată noaptea, şi se bucurară peste măsură, găsind mijocul de a pune fără de veste pe Hristos într'o încurcătură de neieşit, după părerea lor. Printre veseliile

și petrecerile sărbătorii corturilor, erau și lucruri imorale și desfrăbălate, cu atât mai mult, că din causa violării ordinei vieții și petrecerei populației orașului împreună cu gloatele enorme de popor venit de afară, în sălașurile de peste barieră se întâmplau și multe smintele. Lor le căzu în mâni o femee, surprinsă în desfrânare, și cărturarii nu zăboviră să se folosască de acest prilej pentru vânarea legistă a Galileanului urât de dânșii (Ioan, VIII, 1-11). A o acuza, în realitate, nu era treaba lor, ci a bărbatului ei, și ea pelângă aceea nu putea fi supusă pedepsei legale afară de divorț, dacă el însuși nu era om cu o viață curată. In cazurile dificile totuși la iudei era obiceiu de a se sfătui cu cineva dintre dascăli vestiți, și anume cu acest obiceiu și voiră ei să-și acoperă planul lor viclean. Dacă Iisus, socoteau, o va osândi și va insista la uciderea ei cu pietre, conform cu legea (Lev. XX, 10; Deut. XXII, 34), atunci aceasta va fi spre vătămarea Lui în ochii poporului, de oarece legea aceasta demult a încetat deja a se aplica, - anume din causa prea marei răspândiri a nelegiuirii înseși. Dacă însă, pe de altă parte, El o va elibera, atunci ei îl pot acuza de călcarea legii, de oare ce formal ea era încă obligatorie. A o condamna la moarte, afară de asta, ar fi fost din partea Lui un atentat la un drept, care aparținea esclusiv guvernului roman. In tot cazul, ei socoteau, că-L vor pune într'o situație fără chip de eșire. Ei târâră cu obrăznicie la Dânsul pe desfrânata mizeră și ferfenițoasă și-I ziseră: „Invățătorule, această femee a fost prinsă în desfrânare. Iar Moise în lege a poruncit nouă, ca pe unele ca aceasta să le ucidem cu pietre. Tu ce zici?“ Mântuitorul văzu vicleșugul lor îndrăsneț, de a se desfăta de rușinea morală și de nenorocirea aproapelui, și se rușină de poporul Său. Ca și cum n'ar fi auzit bine întrebarea pusă Lui, El se plecă cu fața spre pământ și tăcând scria cu degetul pe pământ. După aceea, liniștindu-se cu duhul, Mântuitorul își ridică privirea sa gânditoare și observă cu blândeță îndrăsneților întrebători: „care din voi este fără de păcat, arunce întâiu cu piatra într'însa“. Spunând aceasta, El se plecă iară și continuă să scrie pe pământ. Dar asta a fost destul. Vicleșugul pus cu răutate la cale zbură în vânt. Hristos, evitând discuțiile legiste relativ de femeea vinovată, trase chiar pe înșuși acuzatorii la judecata conștiinții lor proprii. Și ei nu putură rezista acestei judecăți. Conștiința trezită deschise înaintea lor propria lor păcătoșie, care-i lipsiră de orce drept de a osândi pe aproapele. Și iată ei, turburați și rușinați, se depărtară unul câte unul tăcând din templu,

lăsând numai femeea cu Hristos. Vinovata şedea tremurând înaintea dumnezeescului ei judecător şi nu plecă, aşteptând hotărârea Lui. Indreptând spre dânsa duioasa Sa privire, Mântuitorul o întrebă: „femee, unde sunt pârâşii tăi? Nimenea nu te-a osândit?" „Nimenea, Doamne!" răspunse ea. — „Nici Eu nu te osândesc. Mergi, dar de acum înainte să nu mai greşeşti", dădu El hotărârea nemărginit de milostivă, dovedindu-le lor tuturor totodată dreptul Său după dumnezeire a pune mila mai presus de legea obişnuită.

Pentru a arăta şi mai deplin vrednicia sa dumnezeească, Hristos, continuând predica, arătă încă la o lature a fiinţei Sale, şi anume, că „El este lumina lumii". Aceste cuvinte solemne, eşind din gura unui smerit galileian, puteau să însemne numai, că propoveduitorul nu este un simplu om, nu este un simplu dascăl galileian, cum vorbeau cu dispreţ despre Dânsul cărturarii prea învăţaţi şi fudui din Ierusalim, ci adevăratul Dumnezeu, ca izvor a orce lumină a adevărului. Când iudeii obiectau la asta, zicând, că El singur se laudă pe Sine, ne având la asta destule temeiuri, atunci Hristos le arătă direct, că El are pentru Sine încă o mărturie dumnezeească în ceriuri, anume pe Tatăl ceresc, cu Care El este una; şi după aceea le-a declarat, că ei după păcatele lor au devenit incapabili de a pricepe înalta sa învăţătură şi în deşert se razămă pentru mântuire pe originea lor din Avraam, pe care ei totuşi l-au răspins prin împotrivirea lor lui Hristos. Dacă ei ar fi fost adevăraţii fii ai lui Avraam, apoi ar procedat după aşezământul lui şi nu ar fi duşmănit deloc contra Aceluia, care era împlinirea a marei făgăduinţe, dată părintelui credincioşilor. Avraam, părintele lor, n'ar fi făcut aşa. El, ca părinte al credincioşilor, „ar fi fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o, şi S'a bucurat". Aceste ultime cuvinte se părură iudeilor stranii şi hulitoare de Dumnezeu. Ne pricepând sensul lor real, ei vorbeau cu mirare: „Nici cincizeci de ani n'ai, şi ai văzut pe Avraam?" La asta Hristos a răspuns prin o revelaţie încă şi mai solemnă a Dumnezeirii Sale, zicând: „Adevărul, adevărul vă grăesc: înainte de a fi Avraam, Eu sunt". In aceste cuvinte El descoperi lor grozava taină a veşnicei Sale fiinţe, a preexistenţei Sale înainte de intrarea în templu a trupului muritor; dar această revelaţiune mare şi grozavă a Lui despre dumnezeirea Sa numai a stârnit şi mai tare pe iudei. Domnul întunerecului, căruia cu atâta râvnă îi slujeau cărturarii iudei, cari transformase legea lui Dumnezeu într'o sistemă încurcată de legi

omenești, stârnea tot mai tare într'înșii ura și dușmănia contra Impăratului luminii, așa că în una din sâmbete treaba ajunse până la o ciocnire fățișe, și cărturarii furioși, nefiind în stare să rabde mai mult dovezile de neînfrânt în favoarea adevărului marturiei lui Hristos despre Sine ca Fiu al lui Dumnezeu, și uitând, că după propria lor învățătură, sâmbăta nu se poate ridica nici măcar atâta greutate, ca un bold sau o peniță, cu furie apucară pietre, ca să-L lovească. „Dar Iisus S'a ascuns". Nu sosise încă ora Lui. El trebuia să săvârșască încă nu puține lucruri mari și să descopere mari adevăruri, care ar fi putut să servească pentru totdeauna de izvor de luminare, și un asemenea lucru mare El l-a și săvârșit îndată după aceea[1]).

Evitând furia vrășmașilor Săi, orbiți de ură, Hristos trecu pelângă aceste uși ale templului, unde, de obiceiu se îngrămădeau săracii, ce așteptau pomană dela trecători. Pintre săraci era un orb — „orb din naștere", prin urmare un om, asupra căruia apăsa o soartă oare care nepătrunsă, care-l îmbrăcase cu nenorocirea încă înainte de a păși în cuprinsul vieții pământești. Viața pământească e apăsată de nenorociri, dar întru acestea e greu și de închipuit o nenorocire mai mare și mai grea decât orbirea. Orbul, așa zicând, este un om pentru totdeauna închis în întunerec negru în adevăratul înțeles al cuvântului, care-l separă de toată lumea înconjurătoare a lui Dumnezeu și de toate nesfârșitele ei frumuseți, care prin înfățișarea ei a pus cândva în entuziasm și puterile cerești, care în cor lăudau înțelepciunea și atotputernicia Făcătorului. El aude că dinafară de închisoarea lui ferbe lumea plină de bucuriile vieții; confrații lui umblă slobod și dispun de dânșii, se desfătează de frumuseța feței și figurei unuia de altul, se entuziasmează de frumuseța templelor și a palatelor, a văilor și munților, vorbesc de minunăția crinilor câmpului, mai bine decât care nu s'a îmbrăcat nici Solomon, întrecându-se unul cu altul prin podoabe de diferite culori, provocând entuziasm sau invidie, preamăresc în cântări și în psalmi dumnezeeasca frumusețe a luminătorilor cerului, care spun slava lui Dumnezeu, — cu un cuvânt, aude că alăturea cu dânsul există o lume oarecare deosebită, care — vai — pentru totdeauna e închisă pentru dânsul prin păretele de nepătruns a orbirei lui. El este un legat nefericit între slobozii lumii. Toată lumea e cufundată pentru dânsul într'o noapte neagră, și el rătăcește prin

1) Vindecarea orbului din naștere — Ioan, IX, 1-41.

această noapte, pipăind fiecare lucru, ca să nu se poticnească, și să nu zdrobească slaba sa ființă.

Iată și acum el, auzind sgomotul neobișnuit aproape de templu, împedecându-se, s'a apropiat, ținându-se de păreți, poate temându-se, ca nu cumva în mulțimea poporului să nu devină jertfa întru nimic vinovată, ba poate dorind să se apropie cât mai mult de acel loc, unde se afla Prorocul galileian, zvonul despre minunile Căruia clocotea în tot orașul. Saracii pelângă temple în genere sunt simțitor la tot, ce se săvârșește împrejurul lor, și negreșit orbul își amintea bine, acele paști, în timpul căreia Prorocul galilean, aprins de o mânie sfântă, a curățit chiar acest templu de profanarea negoțului. Din acel timp la fiecare venire a Lui la Ierusalim, s'au produs oare care agitațiuni neobișnuite și dispute. Cărturarii își istoveau savantlâcul lor, ca să dovedească falsitatea Lui, iară El ca dovadă a misiunei Sale divine, săvârșea astfel de minuni, care umpleau pe toți de mirare. Dar tuturor le era cunoscut, cum chiar în acest Ierusalim a vindecat pe slăbănogul, care avea în boala sa 38 de ani, — pe acelaș Iar.[1]) cu care orbul de bună samă de multe ori scurtase zilele lungi ale nenorocirii sale în așteptarea mișcărei tainice a apelor din scăldătoarea oilor. Dacă El a vindecat pe un asemenea slăbănog fără nădejde, apoi n'ar putea El oare să vindece și pe un orb din naștere? Raza credinței și a nădejdei n'a putut să nu strălucească în sufletul întunecat a nefericitului orb, și el mai cu grăbire ciocăni cu toiagul său sprijinitor.

Chiar în acest timp pelângă dânsul trecea Hristos cu ucenicii Săi, și El își îndreptă privirile Sale dumnezeești asupra acestui tablou viu a orbirii omenești. Ucenicii, deprinși cu particularitățile Invățătorului lor, observară această neobicinuită atențiune a Lui față de orb, care era bine cunoscut lor, și-i interesa prin aceea, că acesta era exemplu de rară orbire, din naștere. Cărturarilor în sinagogă le plăcea să discute asemenea cazuri neobișnuite, și aici se prezenta un vast câmp pentru cele mai fine conjuncturi și speculațiuni. După filosofia rabinică, fie care nenorocire își avea cauza ei, și mai ales morală. Omul virtuos nu poate fi supus certărei dumnezeești, de oare ce aceasta ar fi o contrazicere a dreptăței supreme, care răsplătește pentru bine cu bine. De aceea, dacă au și fost cazuri, când se pare că omul virtuos a fost supus la nenorocire, apoi virtuozitatea lui a fost, evident,

1) Numele slăbănogului, după tradiție.

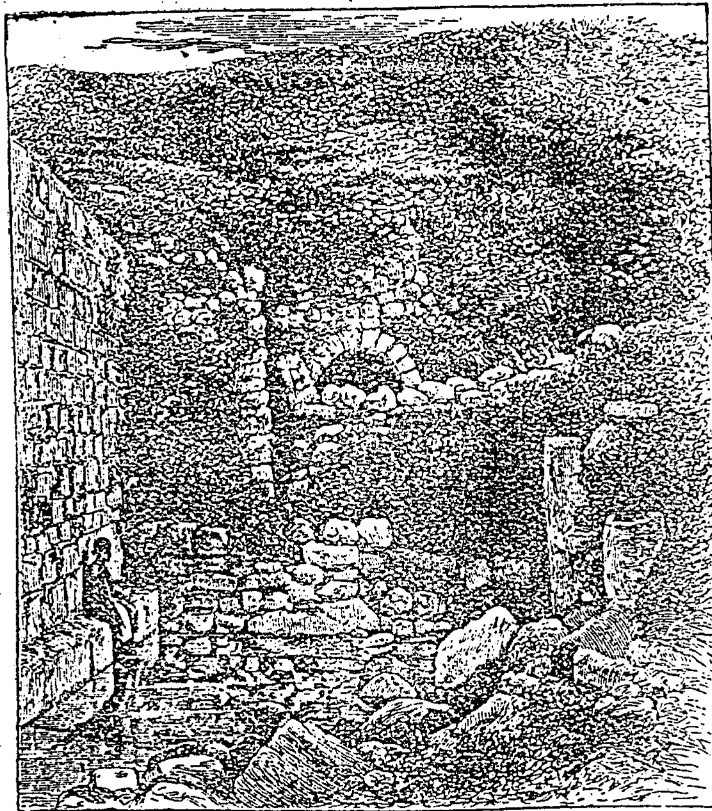
numai exterioară, sub care se ascunde vreun păcat greu. Se știe, câte chinuri morale a trebuit să sufere dreptul Iov, când prietenii sosiți la dânsul în ceasul nenorocirii lui, mângâindu-l îi făceau aluzie vădită la aceea, că el de bună samă trebue să fi meritat această grozavă certare prin vreun păcat făcut tainic. Dar aicea se prezentă un caz și mai enigmatic. Omul s'a născut cu nenorocirea și, prin urmare, rădăcina nenorocirii lui trebue căutată mai adânc, undeva într'un domeniu situat peste hotarele vieții lui actuale. Chestiune interesantă în cel mai înalt grad, și ucenicii presupunând, că Invățătorul lor îndreptându-și privirile Sale asupra orbului, era preocupat anume cu ideea la aceasta, îl întrebară: „Ravi, cine a greșit, acesta sau părinții lui, de s'a născut orb?" Din toate se vede, că cărturarii necontenit discutară această chestiune, care, așa zicând, se cerea discutată din cauză că înseși obiectul ei necontenit înaintea ochilor atât a cărturarilor înseși, cât și a tuturor celor ce vizitau templul și școlile lor de pe lângă templu, și părerile lor erau împărțite. Unii o rezolvau în acel senz, că nenorocirea acestui orb a atârnat de păcatele părinților sau moșilor săi, pentru care erau destule temeiuri în înseși legea, care amenința a urmări vina părinților până la al patrulea neam (Eș. XX, 5); iar alții nu erau satisfăcuți cu asta și căutau explicațiuni ale tainei enigmatice în alte presupuneri și speculațiuni fine. După părerea lor, el a putut greși deja în pântecele mamei, iar alții, mai ales acei din cărturari, care cunoșteau scrierile iudeilor egipteni, mergeau chiar mai departe și nu se dădeau în lături să admită, că păcatul a fost săvârșit încă în preexistența sufletului lui, care anume pentru păcatul său a și fost trimis într'un trup orb. Acestea și alte asemenea discuțiuni ale conducătorilor poporului mai lămurit ca orce demascau mărginirea lor mintală și orbirea duhovnicească. Inchipuita înțelepciune rabinică întunecase într'înșii capacitatea de a înțelege marele taine ale economiei dumnezeești. Doar toată „cartea lui Iov" servea ca demascare a unei asemenea înțelepciuni, arătând, că nu toate nenorocirile sunt rezultat al păcătoșiei sau al necredinței și deaceea nu toate sunt lovituri ale toiagului pedepsitor al dreptății supreme. Sunt și astfel de nenorociri, care servesc sau de manifestare a iubirei supreme, care dirijează loviturile sale cu scopul milei mântuitoare, sau chiar ca unealtă a proniei supreme pentru triumful adevărului asupra minciunei celei dintru început. Istoria mult pătimitorului Iov a arătat, că el a fost supus nenorocirii nu pentru păcate ascunse, care cereau răsplată, ci pentrucă

cuvioșia sa a fost aleasă de Dumnezeu ca unealtă pentru rușinarea clevetitorilor tatălui minciunei celei dela început. Așa a fost și în cazul dat. Orbul ce era dinaintea Sa se născuse orb nu pentrucă ar fi greșit el sau părinții lui: nu, răspunse solemn Hristos, „ci asta a fost pentru aceea, ca prin el să se arate lucrurile lui Dumnezeu. Și după aceea, tot oprindu-se încă cu dumnezeeasca Sa privire asupra feței întunecate a nefericitului, Hristos continuă să vorbească tare cu ucenicii, explicându-le, că El pentru aceea a și fost trimis de Tatăl ceresc, ca să săvârșască lucrurile lui Dumnezeu, lucrurile luminii, pentrucă însuși El este „lumina lumii".

Această cuvântare nu s'a putut să nu o fi auzit însuși orbul. Până acum era deprins să audă numai astfel de discuțiuni despre sine, care numai îngreuiau nenorocita lui situație, de oare ce cuprindeau într'însele reproșuri fără suflet sau adresate lui, sau părinților lui pentru păcat greu, săvârșit de dânșii. Și deodată acum la auzul lui vioi pătrunde cu totul, altfel de discuție, care atât în cuprinsul său, cât-și în tonul glasului suna pentru dânsul iubire și milă. Cine e acesta? Oare nu tot același Proroc galileian, pentru Care s'a produs turburare și Care a vindecat pe slăbănogul cunoscut lui? Toată puterea credinței și a nădejdei se concentră pe fața sa oarbă, pe care el o și întoarse către Prorocul ce rostise cuvintele dulci cu aceeași simțire instinctivă, cu care floarea se întoarce spre soarele ce înviorează și încălzește. Ca un roiu străbat sufletul său cugetele și sentimentele. Pentruce, în adevăr, e oare el orb, când împrejurul lui sunt milioane care văd? „In adevăr oare pentru păcatul părinților săi? Sau eu m'am născut astfel pentru mustrarea necredinței popoarelor? Nu sunt eu în stare să deosebesc când e noapte și când e ziuă; s'au istovit picioarele mele, lovindu-se de pietre. Eu n'am văzut niciodată soarele strălucind, nici în fața omului pe Creatorul meu. Dar mă rog Ție, Hristoase Dumnezeule: Caută la mine și mă miluește"[1]). Anume asemenea simțiminte și cugetări îi vâră în suflet creștinului sf. biserică prin cântările sale, care alcătuesc rezultatul profundei analize psihologice a suferindului anume în acest moment mare și grozav pentru dânsul. Ele ca pe oglindă sau întipărit pe fața lui oarbă, care prezenta un tablou viu a rugei a toate mistuitoare. Și Văzătorul de inimi nu chinui mai mult pe suferind prin așteptare. El a făcut tină din scuipat și praf, îi

1) Stihira pentru orb „Penticostarul" f. 137.

unse cu această tină ochii și îi zise: „du-te și te spală la scăldătoarea Siluam;" Această scăldătoare (astăzi Bîrchet-Silvan) se afla destul de departe de templu, și Hristos îl trimise acolo anume, iar nu la Vitezda, care era mai aproape, ca să încerce credința lui, și anume cu aceasta să dovedească, că vindecarea lui el o datorește nu apei, ci anume tinei făcută de Mântuitorul. Și el, în adevăr, „s'a dus, și s'a spălat, și a venit văzând".

Siluamul.

Se săvârșise iar o mare minune pentru care s'a pus orașul în mișcare. Plin de un negrăit entuziasm prin o așa minunată dăruire, ca vederea, fostul orb, negreșit, nu a tăcut de minunea ce s'a petrecut cu dânsul. Ba și el însuși era destul de cunoscut în Ierusalim ca un orb sarac de toate împedecându-se, iar acum apariția lui văzând, se părea, mai ales celor ce-l cunoscuseră de aproape, ca o fantomă sau ca o amăgire a simțurilor, și discutau între dânșii: oare cu adevărat acesta-i saracul acela orb, sau e cineva asemenea lui, așa că el trebuia stăruitor să-i încredințeze, că e anume el însuși. Și când l-a întrebarea lor, cum a ajuns să vadă, el le povestea toate, cum s'au petrecut lucrurile, declarând că l-a vindecat Iisus, atunci uimirea lor era fără de margini. Dar, în tot cazul, acesta era un astfel de fapt, care nu se putea lăsa

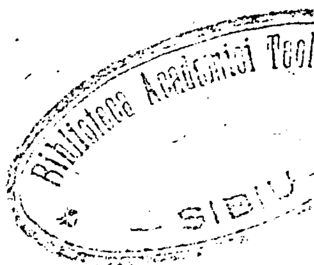
fără cercetarea cuvenită, și iudeii uimiți de minune socotiră de datoria lor să aducă aceasta la cunoștința cărturarilor și fariseilor. Aceștia însă deabea ridicaseră pietre ca să ucidă pe Iisus, iar El săvârșise minunea uimitoare. Trebuia însă în fine a cerceta acest fapt, și ei aduseră la dânșii pe înseși fostul orb. Și iată aicea urmă o scenă, care prezintă un exemplu uimitor care arată, până la ce grad poate să ajungă orbirea duhovnicească a oamenilor, când ei cu rea intenție își închid ochii lor, ca să nu vadă ceeace nu voesc să vadă.

Chestiunea era limpede ca lumina zilei. Același Iisus, asupra căruia cărturarii ridicaseră petre ca asupra unui hulitor de Dumnezeu, săvârșise o minune mare și ne mai auzită, și despre această minune mărturisea nu numai zvonul mulțimi, care adesa exagerează realitatea, ci însuși obiectul minunei, prezentat în persoană. Va să zică rămânea numai a o recunoaște, a se pocăi de orbirea sa și a da slavă lui Dumnezeu, Care învrednicise pe poporul Său de semne așa de mari. Dar pentru asta trebuia să smerească trufia sa, să recunoască sărăcia lor duhovnicească, să se mărturisească incapabili de a pricepe lucrurile lui Dumnezeu. Dar asta era tare greu pentru savantlicul lor egoistic, și de aceea trebuia cu orce preț să respingă realitatea marei minuni, măcar de s'ar fi cerut pentru asta a călca și conștiința, și toate legile logice. Și anume acest scop își puse acea „comisie savantă" de cărturari și farisei, care trebuia să examineze această chestiune. Când fostul orb la întrebarea fariseilor le istorisi, cum a fost lucrul, atunci între dânșii se produse o discuție înverșunată. Unii din ei afirmau perzistent, că „acest om (Iisus) nu-i dela Dumnezeu, pentru că nu păzește sâmbăta. Dar alții le răspundeau: cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni?" Evidența minunei era așa de neînvins, încât la început chiar la cărturari nu se ivi nici o îndoială asupra ei. Dar după aceea, pe măsură ce în discuție căpătă predominațiune prima parte — scepticii, după toată probabilitatea partea acelora, care mai înainte „căutase să ucidă pe Iisus" și ridicase asupra Lui pietre, deveni lămurită și dorința să se bănuiască minunea, să se combată realitatea ei, să se găsească astfel de mărturii și date, care ar fi putut să servească mai mult sau mai puțin de motiv plauzibil pentru răspingerea minunei pentru toți evidentă. Și trebue numai să ne mirăm, până la ce șerpuiri ale cazuisticei e capabilă cugetarea necredinciosului, când el voește să combată un fapt, ce nu corespunde vederilor sale prevenite. La ce n'au recurs fariseii

și cărturarii? Mai întâiu de toate mergea discuția, cum a fost faptul, după care urmă convingerea, că Iisus nu poate fi dela Dumnezeu, pentrucă nu păzește sâmbăta; alții răspundeau la asta, că a insista la nepăzirea sâmbetei însamnă a admite înseși minunea, iar a admite minunea însamnă a recunoaște, că celce a săvârșit-o nu poate fi un călcător de lege, cum se sileau a-l prezenta cei dintâiu. După aceea, ajungând cu totul în încurcătură, ei întrebară pe însuși cel vindecat, ce socoate el despre binefăcătorul său; iar acesta nefiind consacrat în tainele planului lor viclean, cu o sinceritate neînfricată le răspunse, că, evident, „acesta este Proroc". Chestia luă o întorsătură foarte neplăcută pentru dânșii. Trebuia cu orce preț să găsască o portiță, care să le dea putința să respingă sau să înlăture minunea și trimiseră după părinții celui ce fusese orb. „Acesta e fiul vostru, de care ziceți, că s'a născut orb? Cum de vede acum?" Ei socoteau, poate, că prin amenințări sau prin corupere cu bani vor face pe părinți să se lepede de înrudirea lor sau să recunoască aicea o înșălătorie. Dar părinții deasemenea se ținură de purul adevăr și cu obișnuitul servilism și vicleșug iudeu refuzară să facă vreo deducție, care ar fi putut să-i supună la urmări neplăcute. „Noi știm, — ziseră ei, — că acesta este fiul nostru și că el s'a născut orb, iar cum de vede acum, nu știm. El singur e în vârstă, întrebați-l să vă spună el singur despre dânsul". Atunci fariseii în grozavă agitație, aproape vrednică de compătimiri, iarăși se adresară către orb. Autoritățile iudaice deja hotărâse să escludă dela sinagogă pe orcare, care ar mai îndrăsni să recunoască pe Iisus de Mesia; deaceea fariseii, vădit lucru, nădăjduiau, că omul interogat se va mulțumi cu sfatul lor, de a da slavă lui Dumnezeu, adecă de a respinge sau a nu recunoaște minunea și a primi hotărârea lor, că Iisus este un păcătos. Dar orbul mai bărbătos decât părinții lui. El nu putu fi încurcat cu autoritatea sau încurcat cu simple afirmațiuni. El se simțea cu totul liber de atmosfera pretinsei lor sfințenii. „Noi știm, — ziseră fariseii, — că omul acela este păcătos". — „De este El păcătos, — răspunse fostul orb, — eu nu știu; eu una știu, că eu am fost orb, și acuma văd". După aceia ei iară se apucară de întrebările lor obositoare și deșarte încrucișate. „Ce a făcut El cu tine? Cum ți-a deschis ochii?" Dar pe dânsul îl plictisiră toate acestea. „Deja v'am spus, și voi n'ați auzit; ce mai voiți să auziți? Sau poate și voi voiți să vă faceți ucenicii Lui?" Această îndrăsneață vorbire scoase cu totul pe interogatori din răbdare, și începură

să-l ocărască pe fostul orb, împroșcându-l cu tot felul de repróșuri: „tu ești ucenic al Aceluia; iar noi suntem ucenicii lui Moise. Noi știm, că cu Moise a vorbit Dumnezeu; iar pe Acesta nu-L știm de unde este". „Aceasta și este minunat, — răspunse omul, — că voi nu știți de unde este, iar El mi-a deschis ochii. Dar noi știm, că pe păcătoși nu-i ascultă Dumnezeu; dar pe cel ce Cinstește pe Dumnezeu și face voia Lui, pe acela îl ascultă Dumnezeu. Din veac nu s'a auzit, ca cineva (chiar nici marele Moise) să fi deschis ochii vre unui orb din naștere. Dacă El n'ar fi dela Dumnezeu, n'ar fi putut face nimic". Te miră dacă vreodată vre o comisie de savanți s'a aflat într'o situație mai dificilă și mai jalnică. Ea trebuia să dovedească, că cele săvârștite nu s'au săvârșit, și de oare ce pentru asta nu dădea destule mijloace nici o logică rațională și conștiincioasă, apoi pentru înlăturarea dificultății rămăsese una: să recurgă la logica silniciei și înjurăturilor, cu ce și termină într'un chip vrednic de dânsa savanta comisiune fariseică. „Tu tot în păcate te-ai născut, — strigară ei furios, scoși din fire, savanții cărturari, — și tu oare să ne înveți?" Și-l dădură afară.

Iată până unde poate duce, și a și dus acea necredincioasă îndărătnicie, care nu vrea să recunoască marele adevăruri și semne dumnezeești! Și cât uimitor de pitoresc e acest tablou, desenat de mâna inspirată de Dumnezeu a sfântului Ioan pentru mustrarea acestei necredințe îndărătnice, care nu recunoaște nici ceea ce vede și pipăe. Acest tablou este cu adevărat acea oglindă, în care se pot vedea toți necredincioșii și scepticii atât ai timpului vechiu, cât și a celui nou. In adevăr, ce-i toată acea critică modernă așa zisă negativă, dacă nu repetarea a acelorași încolătăciri logice cu scopul de a surpa autenticitatea adevărurilor evidente? După cum vechii cărturari și farisei întrebau și înspăimântau pe fostul orb, pe prietenii și părinții lui, încurcându-i cu dovezi de vorbărie și cu teamă de excludere, numai și numai ca să-i silească să spună că nu-i acolo lucrul evident, unde și conștiința, și rațiunea spunea direct da, așa și scepticii moderni răstoarnă și falsifică vestirea evangelică, chiamă în ajutorul lor și filosofia, și medicina, și întâmplarea, jocurile naturii, legile iluziei și halucinației, — cu un cuvânt tot, ce se poate părea adevărat în ceriu și pe pământ, și toate acestea pentru a dovedi, că evenimentele evangelice, scrise de martori oculari, nu s'au săvârşit așa, cum e scris despre ele, ci așa, cum ar voi să prezinte acestea necredincioșii și scepticii moderni. Dar toate-s

zadarnice, şi criticilor moderni le rămâne numai una: să se împartă zadarnic în partide şi să ducă discuţiuni nesfârşite între dânsele, cum s'a făcut asta şi în vechime de cărturari, sau încă şi mai rău, recurgând la silnicie şi înjurături, cum şi procedează ei în realitate, când cu îndărătnicie cărturărească şi fariseică resping autenticitatea istorisirilor evangelice, demască pe apostoli şi pe evanghelişti ca mincinoşi intenţionaţi şi astfel îi izgonesc din judecătoria lor cu martori mincinoşi. Aceiaşi ce au făcut cărturarii cu orbul cel vindecat şi care bărbăteşte mărturisea despre marea minune? Aşa anume sunt mărginite şi unilaterale apucăturile necredinţei în argumentaţia sa negativă. In veacul al XIX-lea a repetat tot aceleaşi apucături, pe care cândva cu astfel de perzistenţă au fost expuse şi aplicate încă pe vremea lui Hristos şi tot atunci şi-a arătat toată neputinţa sa vrednică de plâns...

Curajosul vindecat al lui Hristos, izgonit din adunare şi exclus din sinagogă, s'a pomenit într'o grea situaţie. In puterea excluderii, acum toţi trebuia să-l evite şi să-l ocolească, ca pe un vameş sau ca pe un păgân, cu care înseşi atingerea sau comuniunea cu el atrăgea după sine intinarea rituală. Intr'o situaţie aşa de grea, el ar fi putut să şovăiască în credinţa sa şi, astfel, să procure posibilitatea pentru triumful vrăşmaşilor adevărului. Dar dacă-l părăsise oamenii, ba chiar tata şi mama, apoi nu-l părăsise Dumnezeu, şi evanghelistul cu duioşie istoriseşte, că Hristos, auzind de excluderea lui, Insuşi l-a găsit şi l-a întărit în credinţă. „Tu crezi oare în Fiul lui Dumnezeu“?, - l-a întrebat El. Orbul care acum vedea, care până acum nu văzuse pe milostivul său Medic, Care-i redase cel mai mare dar din viaţă, cu sensibilitatea naturală orbilor fineţă a tonului glasului, cunoscu că cu dânsul vorbeşte chiar Acela, Care i-a uns ochii săi cu tină şi se numea pe Sine lumina lumii. Şi spre a căpăta încredinţarea gâciturii sale, întrebă: Dar cine-i Doamne, ca să cred Intrânsul?“ Atunci a urmat răspunsul milostiv, care era şi o revelaţiune: „Şi L-ai văzut şi grăeşte cu Tine“. Aceasta a fost destul pentru inima credincioasă a fostului orb. Inainte fiind lipsit de vedere, el putea numai auzi, că în Ierusalim din când în când este un mare Proroc şi Invăţător, care vesteşte adevăruri mari şi săvârşeşte minuni mari, şi plângându-şi nenorocirea sa, care ascundea de dânsul toată lumea minunată a lui Dumnezeu, el era mâhnit încă şi pentru aceea, că orbirea nu îi lăsa să privească (cum se cântă în cântarea bisericească) „în faţa creatorului ce se arătase“.

Acum această dumnezeiască faţă stătea înaintea ochilor săi deschişi, şi el în entuziasm nemărginit de o fericire aşa de mare exclamă vesel: „Cred Doamne, şi se plecă înaintea Lui". Şi, astfel, celce se născuse orb, care până atuncea umblase în întunerec şi trupesc, şi duhovnicesc, acum văzu nu numai lumea materială, care-i umpluse viaţa cu toate frumuseţele fiinţei până atuncea nevăzute, ci şi lumina duhovnicească, care-i luminase sufletul cu credinţa în Mesia cel făgăduit de Tatăl, iar acum venit.

Această credinţă entuziastă a fostului orb, sarac şi ignorant, în comparaţia ei cu necredinţa şi îndărătnica negativă a cărturarilor şi fariseilor, care îşi atribuia numai sieşi ştiinţă şi lumină, dădu lui Hristos motiv să pronunţe cuvântul de încheiere despre orbirea sufletească. „La judecată am venit. Eu în lumea aceasta, ca ceice nu văd să vadă, iar ceice văd să devină orbi". Tatăl cel ceresc a dat oamenilor, afară de ochii trupeşti, şi ochi duhovniceşti, ca ei să vadă lucrurile Lui şi să le preamărească. Dar oamenii singuri s'au împărţit în văzători şi nevăzători, şi primii cu neglijenţă trufaşă se referă către cei din urmă, ca spre nişte oameni întunecaţi, ignoranţi şi fără de minte. Hristos a venit să judece între dânşii şi să arate, cât de amăgitoare sunt judecăţile omeneşti. Când S'a arătat Lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul, atunci s'a dovedit, că a-L vedea pe Dânsul s'au arătat în stare anume acei, care în simplitatea inimii însetau după hrană sufletească, şi, din contra, ceice în trufia lor îşi închipuiau că ei văd şi sunt a toate ştiutori, şi din înălţimea a tot ştiinţei lor ar fi rostind adevăruri infailibile, s'au dovedit orbi mizeri, incapabili măcar aceea, ce era înaintea ochilor lor, şi ce se putea, aşa zicând, pipăi cu mânile. Şi această orbire, ca plecând dela negarea premeditată a adevărului evident, este un păcát grozav, — păcat împotrivirii întunerecului adevăratei lumini, care izvorăşte din soarele dreptăţii.

Silnicia grosolană, cu care fariseii se raportară către cel născut orb, a fost numai una din cele mai mici abuzuri de autoritate, cu care făţarnicii mândrii se raportau, de obiceiu, către poporul simplu. Şi de nimic nu putuse încă să se amărască mai mult sufletul dumnezeescului Invăţător, ca de această tristă privelişte a făţărniciei, care apărea sub drapelul râvnei pentru adevăr; privelişţea evlaviei mincinoase, care închidea gura orcărui simţ de toleranţă religioasă şi egoismul, care izgonea devotamentul nobil, involuntar îşi amintiră de unii din prorocii Vechiului Testament (Iezec. XXXIV; Zahar. XI). El văzu cum

bunătatea cea nemărginită, care umplea propria Lui inimă, pretutindenea era întâmpinată de răutatea păstorilor celor mincinoşi ai lui Israil, şi această comparaţie a despotismului lor a legiuitei Lui misiuni servea de motiv pentru măreaţa convorbire despre Păstorul cel bun. In orient, ca în depărtatele ţinuturi muntoase şi a orcărei alte ţări, raporturile între păstor şi turma lui sunt cu totul neasămănătoare cu raportul mecanic şi fără suflet, observat în alte locuri. Izolaţia vieţii pastorale în aceste ţări apropie până întru atâta pe om şi animalele păstorite de dânsul, până întru atâta leagă între dânsele simţurile lor de tovărăşie, în care ele leagă la un loc şi primejdiile, şi plăcerile, încât păstorul oriental adesa uită deosebirea dintre el şi turma sa, şi devine prietenul oilor sale. Şi acest sentiment nu se mărgineşte numai de partea sa. Inseşi oile tot în aceeaşi măsură se deprind cu păstorul lor şi se împrietenesc cu dânsul, cum este el cu dânsele. Ele devin prietenele lui mute, şi împart împreună tăcerea şi măreţia deopotrivă a munţilor şi pustiului. Noi ne deprindem a iubi aceea, cu care deopotrivă suntem expuşi la primejdie. Şi deaicea diferitele primejdii din partea hoţilor, lupilor, etc. fac pentru păstor scumpă acea turmă, cu care îi este dat lui să trăiască. Deaceea, nimic nu putea fi mai duios în acea ţară păstorească, cum era Palestina, decât acel tablou de duioşie şi a grijii reciproce de viaţă păstorească, pe care o expuse Hristos în cuvântarea Sa despre păstorul cel bun. Vedeţi, El a venit în lume, ca să adune într'o turmă mare pe noul Israil, şi Hristos compară popoarele cu turmele de oi. Deja în Vechiul Testament Iehova, prin gura prorocului Iezechil (Iezec. XXXIV, 31) a zis, făgăduind să izbăvească poporul Său din tirania păstorilor răi: „Voi sunteţi oile Mele, oile păstoriei Mele; Voi sunteţi oameni, iară Eu Dumnezeul vostru, zice Domnul Dumnezeu". In staulul oilor, de regulă, duce o uşă, pe care şi trebue să între la oile sale adevăratul păstor. Nici un pastor nu poate să arate pretenţie asupra oilor, dacă el nu este ales, nu este împuternicit, nu este trimis de părintele de familie, adevăratul stăpân al turmei. Cine vine fără învoire de obiceiu nici nu intră pe uşă, pentru că nici nu i-ar îngădui să între acolo. El deaceea trebue să recurgă la vicleşug sau la silnicie, ca oare cum să pătrundă în staul, şi năpustindu-se asupra turmei, produce într'însa numai distrugere şi moarte. Anume aşa e şi secta fariseilor, care, mulţămită făţărniciei şi obrăznicei sale, s'a folosit de stăpânire asupra poporului lui Dumnezeu, fără nici o împuternicire din parte adevăratului proprietar al oilor. Neavând

dumnezeeasca misiune, cum s'a dovedit aceasta și din faptele lor, ei au furat oile în interesul trufiei lor, a prejudiciilor lor și a egoismului lor. Răutatea lor n'a cunoscut margini. Ei nu numai au răspândit cu râvnă cea mai grețoasă învățătură, dar odată cu aceea ei au răspândit și clevetiri, ca să împedice pe Israil să ajungă la adevăr. Chiar în acest moment oare n'au ajuns ei până acolo, că au amenințat să excludă pe Acela, Care era singurul adevărat Pastor, care dirija oile Tatălui Său ceresc la adevărata pășune? Deci „cine nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar. Iar celce intră pe ușă este păstorul oilor. Aceluia portarul îi deschide, și oile ascultă glasul lui, și el chiamă oile sale pe nume, și le scoate. Și când scoate oile sale, merge înaintea lor, și oile merg după dânsul, pentrucă cunosc glasul lui. Iar după străin nu merg, ci fug de dânsul, pentru că nu cunosc glasul celui străin.

Insemnătatea acestei pilde era destul de limpede. Dar acei, pe care-i viza ea propriu erau prea mândri, ca să primească senzul ei și deaceea ei declară, că nu o înțeleg. Atunci Hristos, ca să nu dea putință fariseilor să se justifice cu neînțelegerea mustrărei exprimate de Dânsul, nu întârzie să facă mai departe și o lămurire a acestei pilde. Eu văd, cam astfel vorbi El, că voi nu pricepeți sau nu voiți să pricepeți pilda abea spusă de Mine. Deaceea Eu o voiu lămuri. Vă declar solemn, că Eu sunt ușa oilor turmei lui Dumnezeu. Ceilalți învățători s'au silit deasemenea să păstorească aceste oi, dar mulți din ei au fost asemenea tâlharilor și hoților, care au sărit în staulul oilor peste gard. Asemenea anume au fost acei rabini, care dușmănesc pe adevăratul Păstor. Ei au refuzat să intre pe această ușă și au lepădat pe Hristos, dar adevărata turmă a lui Dumnezeu, Izrailul cel duhovnicesc nu i-a ascultat pe dânșii. Băgați bine de seamă, și Eu voiu, repeta iarăși, că Eu sunt ușa pentru turma lui Dumnezeu. Tot celce intră prin Mine în staulul oilor, ca păstor sau învățător și conducător al turmei, acela și însuși se va mântui în lumea viitoare, și va avea intrare slobodă la oi și aicea, ca să le scoată la pășune bună. Acela, care nu intră prin Mine, se silește să pătrundă la turmă numai pentru scopurile sale egoistice și rele, asemenea hoțului, care, ocolind ușa, sare cumva altmintrelea în staul, ca să fure, să ucidă și să distrugă. In contrast cu asemenea păstori mincinoși, Hristos este nu numai ușa, ci și păstor bun, pentrucă El a venit nu să risipească sau să distrugă turma lui Dumnezeu, ci să-i dea adevărata viață întru îm-

părăţia lui Dumnezeu, ca ele să aibă viaţă şi încă de prisos să aibă. „Eu sunt păstorul cel bun; păstorul cel bun îşi pune viaţa sa pentru oi, iar năimitul şi care nu este păstor, ale căruia nu sunt oile, vede lupul venind şi el lasă oile şi fuge; şi lupul sfâşie oile şi le risipeşte; şi năimitul fuge, că-i năimit şi nu-i este lui grijă de oi". Cât de limpede apar sub aceste uimitoare trăsături acei arhierei iudei mândri, care, chiar deşi nu au împărtăşit viciile, ambiţia şi superstiţiile fariseilor, cu toate acestea, din slăbiciunea lor şi după uşurătatea lor, au dat turma poporului lui Israil spre sfâşiere. Neavând în sufletul lor nimica mare, nimica nobil sau părintesc, cu toată legalitatea şi sfinţenia misiunii lor, ei au ajuns în sfârşit la convingerea, că au fost puşi păstori nu pentru oile lor, ci pentru ei înseşi. Cu egoism ruşinos ei mai înainte de toate au tins spre satisfacerea intereselor proprii omeneşti. Cu cât mai vârtos apare Hristos în altă lumină în comparaţie cu dânşii, Care este adevăratul Păstor! „Eu sunt păstorul cel bun, - a continuat Hristos, - şi cunosc pe ale Mele, şi Mă cunosc de ale Mele. Cum Mă cunoaşte pe Mine Tatăl, aşa cunosc şi Eu pe Tatăl, şi viaţa Mi-o pun pentru oi". Ce lepădare de sine este la acela, care este adevăratul păstor, care-şi pune sufletul său pentru oile sale! Hristos este gata nu numai să nutrească oile Sale cu cuvântul Său mântuitor, ci să le şi apere contra lupilor răpitori. Dar inima Sa arde de iubire nu numai către turma aleasă de Dumnezeu, către poporul lui Israil, ci cuprinde şi pe toate celelaltă popoare, care deasemenea trebue să ia parte la mântuirea obştească. Deaceea El a continuat: „Eu am şi alte oi, care nu sunt din acest staul; şi pe acelea mi se cuvine să le aduc, şi ele vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un Păstor". Israil a fost chiemat întâiu, dar nu numai singur, şi împrejurul lui rătăcea o turmă încă şi mai numeroasă, care însetoşa să audă glasul iubitor al Păstorului celui bun, - aceasta era anume lumea păgână. După instinctul înăscut, şi această lume căuta deasemenea pe adevăratul Dumnezeu şi adevărata dreptate. Şi Cuvântul Celce S'a întrupat luminează pe tot omul, care vine în lumea aceasta, şi îl îndreaptă spre revelaţiune. Dacă nu toată omenirea intră în staulul oilor Păstorului, apoi, în tot cazul, ea toată primeşte chiemarea de a intra în acest staul. Privind la duşmănia sa anterioară reciprocă, se adună de pretutindenea popoarele după chiemarea iubitoare a Păstorului celui bun ca să se unească într'o singură turmă întru îndeplinirea prorociei: „şi vor merge multe popoare şi vor zice: veniţi şi vă suiţi în mun-

tele Domnului cel din Ierusalim și în casa Dumnezeului lui Iacov; El vă va învăța căile Sale și vom umbla pe cărările Lui, căci de la Sion va eși legea și cuvântul Domnului din Ierusalim (Mih. IV, 2). După cuvântul chiar al lui Hristos, „mulți vor veni dela răsărit și dela apus, și vor prânzi cu Avraam, și cu Isaac, și cu Iacov întru împărăția cerurilor, și va fi o turmă și un Păstor.

Această solemnă desăvârșire a împărăției lui Dumnezeu poate fi obținută numai prin moartea și învierea Păstorului celui bun, dar El nu se înfricoșază de moarte, dimpotrivă, este gata să moară pentru oile Sale, de oarece în El odihnește iubirea Tatălui ceresc, și El se dă pe Sine pentru oi. Viața Sa Hristos și-o pune pentru oi de bună voe. Nimenea nu o poate lua dela El, dar El singur o dă, pentru că „are stăpânire să o dea, și stăpânire are iară să o ia". El este trimis de Tatăl Său cel Ceresc, ca Mesia, ca în calitata de răspunzător să-și pună viața Sa pentru poporul Său, are să învie într'o viață nouă, mai proslăvită. Și toate acestea nu pentru a realiza vre un scop oare care personal, ci pentru ca să împlinească planul mântuirii, înainte hotărât de Dumnezeu. „Această poruncă am primit-o Eu dela Tatăl Meu.

Toată această înaltă discuție a produs o turburare ne mai pomenită printre fariseii ce-L înconjurau, așa că între dânșii se produse dispute vii. Mulți din ei ziceau: „El e stăpânit de dracul, și vorbește nebunește. Ce-L ascultați?" Dar alții le răspundeau: „Aceste vorbe nu sunt ale unui îndrăcit; poate oare dracul să deschidă ochii orbilor?" Văzând orbirea celor ce discutau, printre care totuși începuse a se deștepta și cuvinte sănătoase, Hristos părăsi pe interlocutori și se depărtă de dânșii.

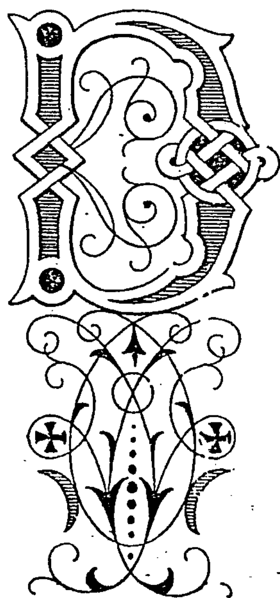

Ramură de smochin obișnuit.
(Ficus Carica)

CAPITOLUL XXXIII.

ULTIMA ȘEDERE IN GALILEIA

upă sărbătoarea corturilor, rămase un interval de două luni pânăla altă sărbătoare solemnă iudaică, anume înoirea templului, și Hristos se folosi de acest interval de timp, ca încă odată să viziteze Galileea natală și, în natura natală și în mica adunare a credincioșilor, să se odihnească cu sufletul de agitațiile prin care trecuse. Și șederea Lui acolo, s'a semnalat prin o serie întreagă de noi parabole vestite și minuni. In parabole e imposibil a nu observa ecouri ale încercărilor prin care trecuse, de oare ce într'însele cu preferință se demască atașamentul de bunurile lumei acestia până la uitarea de Dumnezeu și de suflet și împreună cu aceasta vădit să mustră acel duh al fariseismului mort, care a orbit pe conducătorii poporului iudeu până întru atâta, încât ei nu au fost în stare să înțeleagă, de ce mare bun s'au lipsit ei înseși pe sine, lepădând în persoana lui Hristos pe Mesia cel făgăduit.

De motiv, pentru mustrarea atașamentului exagerat de bu-

nurile lumii acesteia, a servit o întâmplare, când în timpul propoveduirii lui Hristos unul din ascultătorii Săi întrerupse brusc cuvântare Lui și se adresă către Dânsul cu rugămintea de a-l ajuta a ajunge la o împărțală avantajoasă pentru el a averii cu un frate îndărătnic. Această rugăminte nelalocul ei arată limpede până la ce grad acest om era rob mizer al lumii acesteea, și pentru a arăta lipsa de preț și deșertăciunea bunurilor lumii acesteea, Mântuitorul refuzând, negreșit, să ia parte la aranjarea lucrurilor în chesteia de împărțire a moștenirii, spuse parabola despre bogatul, care, având o rodnicie extrem de mare a țarinelor, nu știa ce să facă cu această bogăție. Tot ce el plănuia, fu să lărgească hambarele sale, și atunci într'o grosoloană mulțămire de sine, „mulți ani" să se desfăteze de această bogăție. Dar el uitase, că înseși viața omenească se află cu totul în mâna lui Dumnezeu, și de oare ce el socotea să întemeeze fericirea sa exclusivă pe bogăție, apoi i-a și răsunat groaznica sentință a lui Dumnezeu: „Nebune, în noaptea aceasta sufletul tău ți se va lua; cui dar vor rămâne cele ce ai adunat?" „Așa se petrece, — încheie dumnezeescul Propoveduitor, — cu tot cel ce adună comori pentru sine, și nu se îmbogățește în Dumnezeu". (Luca, XII, 16-21).

Continuând să desvolte această idee, Hristos vesti pe ascultătorii Săi să nu se dedee deșertăciunii lumii acesteia, ci să se grijască mai mult de suflet, care e mai mult decât trupul. Trupul este partea inferioară a omului, deopotrivă la dânsul cu animalele inferioare, și pentru satisfacerea nevoilor ei nu-i nevoe a se deda cu totul grijei de dânsa. In înseși natura înconjurătoare sunt destule mijloace pentru satisfacerea lui. Iată de exemplu cioarele: „ele nu samănă, nu seceră; n'au ele nici hambare, nici cămări, și Dumnezeu le hrănește". Așa dară oare oamenii nu sunt mai buni de cât paserile?! Același lucru și despre haine. „Priviți la crini, cum cresc ei; nu se ostenesc, nici nu torc; dar nici Solomon întru toată slava sa nu s'a îmbrăcat ca unul din ei. Dacă pe iarba câmpului, care astăzi este, iar mâne va fi aruncată în sobă, Dumnezeu o îmbracă așa, apoi cu cât mai vârtos, puțin credincioșilor?" Deaceea n'aveți la ce vă îngriji de hrană și de haine, „căutați mai vârtos împărăția lui Dunezeu, și acestea toate se vor adăoga vouă". Și la aceastea Mântuitorul adaose cuvintele încurăjătoare: „Nu te teme turmă mică, căci Tatăl vostru a binevoit să vă deie împărăție". Dar ei trebue să se pregătească pentru ea prin privegherea duhovnicească și prin

pocăință[1]) „Fiți asemenea oamenilor, care așteptau pe stăpânul lor dela nuntă, că atunci când va veni și va bate la ușă, să-i deschidă îndată. Ferice de slugile acelea, pe care, venind stăpânul, le va găsi priveghind". El le va răsplăti și le va cinsti cu mare ospăț, la care însuși cu bucuroasă plăcere le va servi. Iar dacă slugile nu-l vor aștepta, și el venind fără de veste, va găsi între ei totală nerânduială, nedreptate și dezbinare, atunci vinovații vor fi supuși la pedeapsa meritată.

In timpul vorbirii Mântuitorului, I se aduse la cunoștință un eveniment trist, care nu arare ori se repeta în acest timp tulbure. Timpul acesta era, în adevăr, extrem de agitat. In toată țara se purta zvonul despre uciderea galilienilor de procuratorul Pilat, la ultima sărbătoare a corturilor, poate, tocmai în timpul acelei turburări, care a fost stârnită de Varava, arestat de autoritățile romane și care a avut în urmă putința să dobândească eliberare, dar, după mijlocirea fațarnică a conducătorilor iudei. Pilat niciodată nu s'a oprit înaintea vărsărei de sânge a poporului urât de dânsul, și galilienii expansivi, care se distingeu cu deosebire prin un sânge înflăcărat și totdeauna gata să stea în frunte în reacțiunea contra păgânilor uricioși, îi dădură după părerea lui, destulă justificare pentru o măcelărire crudă. Galilienii necontenit murmurau, că în templu se aduceau zilnic jertfe pentru imperiul Roman și pentru împărat, și încă în prezența garnizoanei romane și a detașamentelor romane, aranjându-se în timpul sărbătorilor chiar în templu pentru păstrarea liniștei, după cum și astăzi încă în timpul Paștelor se pun soldații turci în templul Mântuitorului Domnului. Dară Pilat stârni o deosebită nemulțumire în acest timp prin aceea, că s'a folosit adesa de vistieriile templului, percepute dela toți iudeii din toată lumea, și care în genere se ridicau până la sume enorme, ca să acopere cu ele cheltuelele cu construirea conductei de apă, începută de dânsul în scopul unei asigurări mai bune a Ierusalimului cu apă. Agitat de preoți și rabini, poporul, când Pilat a sosit în oraș la sărbătoare, împresură casa guvernatorului, și cu strigăte puternice și neobosite, exprimând cererea, ca el să renunțe la întreprinderea sa. Pelângă asta n'a fost lipsă nici de cuvinte răzvrătitoare și revoltătoare, îndreptate contra lui, ca reprezentant al împăratului. El nu odată a avut prilejul să cedeze insistenței unor asemene strigăte, dar de data asta hotărî să înăbușe turburarea. El porunci

1) Pilda despre slugile, care așteptau întoarcerea stăpânului lor. Luca, XII, 36-40.

detaşamentului de oştire să se schimbe în haine simple şi, înarmându-se numai cu toiege, să încunjure poporul, când soldaţii îndepliniră porunca lui cu aşa exactitate şi cruzime, încât mulţi din popor, atât vinovaţi, cât şi nevinovaţi au rămas morţi pe loc. Insuşi cuprinsul templului a fost ocupat de legionari, şi unii pelerini, care erau aşa de saraci, încât singuri au trebuit să-şi înjunghie jertfele lor, au fost cu acest prilej ucişi şi sângele lor a fost amestecat cu sângele acelor animale, pe care ei le pregătiseră pentru preoţi, şi astfei a fost profanat însuşi templul lui Dumnezeu. Aceasta a fost o măcelărire fără exemplu, după cruzimea sa şi la vestea despre dânsa inima întregei populaţiuni din Iudeea şi Galileea s'au umplut de cea mai înfocată indignare, deşi asemenea izbucniri se întâmplau nu arare ori[1]). Agitaţia pătrunsă chiar şi în palatul lui Tiberie şi stârni o extremă indignare în Antipa faţă de Pilat, anume din cauză că au fost ucişi supuşi de ai lui galilieni. Puţin mai înainte de aceasta se întâmplase încă şi altă nenorocire în Ierusalim. Se pare că în vârful Ofelului, aproape de izvorul fecioarei, în făţa Siluamului, se prăbuşi un turn, poate, una din acele clădiri, care se aflau în legătură cu construcţiile lui Pilat pentru aprovizionarea Ierusalimului cu apă, şi cu acest prilej au fost striviţi 18 oameni lucrători. După părerea poporului, aceasta a fost judecata lui Dumnezeu asupra lor, pentrucă ei prin munca lor au contribuit la fapta de apostasie a lui Pilat[2]). Strigătul pentru răscoala poporului în scopul răzbunărei pentru măcelărirea pelerinilor, fără îndoială, a răsunat din toate părţile, dar Hristos nici un moment nu l'a justificat. El a văzut mâna lui Dumnezeu chiar şi în romanii urâţi de popor, precum şi în căderea turnului, şi în loc să simpatizeze cu ziloţii înflăcăraţi şi să se alipească la ei în strigătele răzvrătitoare, El vorbi ascultătorilor Săi uimiţi, că tot astfel de grozăvii pot să ajungă pe întregul popor. De trista istorisire Hristos S'a folosit, pentru ca să repete îndemnul Său la pocăinţă. Cu nefericiţii galilieni şi muncitori, care au perit sub ruinele turnului Siluamului, s'a săvârşit judecata lui Dumnezeu; dar nu trebue a socoti, că ei au fost oare care păcătoşi neobişnuiţi. „Nu Vă spun; dar de nu vă veţi pocăi, aşa veţi peri toţi“ (Luca, XIII, 1—5). Soarta

1) I. Flavie, Antic. XX, 5, 3.

2) In acord cu învăţătura lui Moise despre recompense şi pedepse aicea pe pământ, iudeii priveau la toate nenorocirile mai deosebite, la boalele molipsitoare, la idioţie sau îndrăcire, ca la pedepse pentru păcatele părinţilor, săvârşite de însuşi suferinzii în existenţa lor anterioară.

oamenilor, care au perit, serveşte numai ca prevenire pentru noi toţi. Inseşi îndelunga răbdare a lui Dumnezeu îşi are marginile ei, şi asta Mântuitorul o lămureşte prin pilda despre smochinul neroditor [1]). Un om avea în via sa răsădit un smochin, şi el nu i-a produs rod în curgere de câţiva ani [2]). Supărat pe nerodirea lui, stăpânul însfârşit hotărî să-l tae. Şi dela această hotărâre a fost oprit numai prin mijlocirea grădinarului, care l-a rugat pe stăpân să-l mai cruţe încă un an; dacă nici după trecerea acestui an el nu va aduce rod, atunci se poate tăia, ca unul ce degeaba ocupă locul şi împovărează pământul [3]). Prin smochinul neroditor Hristos e clar că înţelege pe poporul iudeu. Prin necredinţa sa, ca şi prin stârpiciunea duhovnicească, el a epuizat îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, şi acum securea era la rădăcina lui. Numai mijlocirea dumnezeescului Vier mai prelungea încă pentru oare care timp îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar de oare ce şi după aceasta poporul rămase neroditor şi necredincios, apoi l-a şi ajuns grozava judecată a lui Dumnezeu în dărâmarea Ierusalimului şi peirea totală a existenţii lui politice.

Predica aceasta, fără îndoială, a produs o puternică impresie asupra poporului, spre marea nemulţumire a savanţilor farisei, care pe urmele Mântuitorului din nou s'au arătat în Galileea ca acolo să facă intrigile lor. De data asta ei făcură încercarea să întrerupă propoveduirea lui Hristos prin comunicarea primejdiei ce-L ameninţa din partea lui Irod, care ar fi căutând să-L ucidă. Dar comunicarea asta nu reuşi să înspăimânteze pe dumnezeescul Propoveduitor, şi El le porunci să spună chiar şi lui Irod, acestei, „vulpi", mizerabile pe un tron închipuit, că n'a venit încă ceasul Lui, şi acest ceas va sosi nu aicea în Galileea, ci acolo, unde deja au perit atâţia proroci. „Nu se întâmplă, ca vre un proroc să piară afară din Ierusalim.

Potrivit cu declaraţiunile Sale, Hristos continuă încă o vreme oarecare activitatea Sa în Galileea şi între altele a săvârşit două minuni, şi anume vindecarea unei femei gârbove, care suferea

1) Smochini neroditori adesa se întâlnesc şi astăzi. Astfel se întâlnesc şi arbori, îngrijirea lor la răsădire s'a neglijat. Pentru ca smochinul să producă rod bun, pământul dela rădăcina lui trebue bine îmbunătăţit şi des săpat; pentru asta trebueau îndepărtate din grădină până şi pietrele. Thomson, Land and Book, 356.

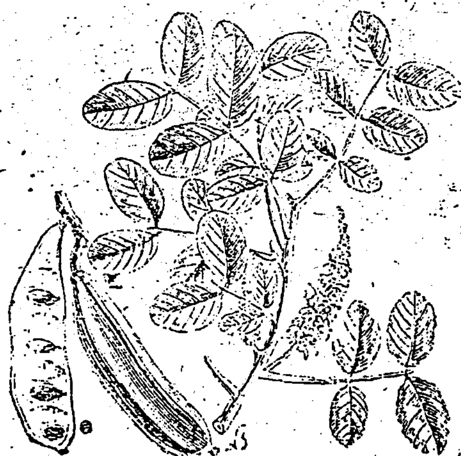
2) Pilda despre smochinul neroditor Luca, XIII, 1—9. Legea lui Moise (Deut. XX, 19—20) interzicea de a se tăia arborii roditori, afară de anumite împrejurări. De aicea rabinii ziceau: „să nu tai palmierul, care aduce un eab de finice, sau maslinul, care aduce a patra parte de cabă" „Fiul meu, zicea un rabin, n'ar fi murit, dacă el n'ar fi tăiat smochinii înainte de timpul, cuvenit. Hor. Hebr. III, 130.

3) Vezi nota 2 de pe pagina precedentă.

de 18 ani, şi a unui bolnav de idropică. Vindecările acestea, ca săvâşite într'o sâmbătă, iarăşi stârniră cârtiere printre farisei, dar totodată au servit şi ca prilej nou pentru Mântuitor să lămurească adevărata menire a sâmbetei, duhul căreia nu contrazice nici decum facerea de bine a altora. Dacă legiştii, care se ocupă cu mărunţişuri nu socot să facă sâmbăta bine măcar animalelor, când ei scot, de exemplu, asinul sau boul la fântână, apoi cu atât mai mult e permis a face bine aproapelui nostru. Dovezile acestea ruşinară pe cei de faţă, şi ei tăceau. Ultima minune a fost săvârşită în casa unuia din fariseii şefi, care poftise pe Iisus Hristos „să mănânce pâne", având pe lângă asta negreşit scop principal „de a-l urmări pe Dânsul". Dar supravegherea a înseşi Mântuitorului asupra lor era mult mai pronunţată decât supravegherea lor asupra Lui. Intre altele Hristos observă, cum cei chiemaţi la această cină cu obişnuita ambiţie măruntă, pe întrecutele unul cu altul ocupau primele locuri cele mai de cinstea la masă. Contrar acestora, Mântuitorul propuse o regulă mult mai înţeleaptă şi mai bună a modestiei obşteşti, care cuprindea în sine odată cu aceasta o profundă lecţie de smerenie duhovnicească. După cum în societatea pământească obraznicul, fudulul, omul îngâmfat trebue să fie totdeauna gata de împotrivire puternică şi adesa e silit să cedeze locul meritului modest, aşa şi în lumea cerească „tot cel ce se înalţă pe sine va fi umilit, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa". După aceea Hristos nu perdu din vedere nici partea slabă a caracterului a înseşi stăpânului casei. Cina o dăduse el nu cu vre un scop înalt, ci numai din dorinţa orgolioasă să-şi arate bogăţia sa şi pretinsa sa galantonie, precum şi cu nădejdea vădită, ca şi oaspeţii vor plăti la fel. Astfel de ospitalitate nu are nici o însemnătate morală. Bunătatea, arătată săracilor, aşteaptă mult mai bogată răsplată, de cât o ospătare linguşitoare a prietenilor şi a bogătaşilor. Primind pe prieteni şi rudele, nu trebue de uitat cei fără ajutor şi suferinzi. Binefacerea calculată nu este altă ceva, decât egoism mascat. Bogatul fariseu ar fi dobândit o binecuvântare mult mai de nădejde şi indistructibilă, dacă ar fi invitat să rămână la dânsul pe nefericitul suferind de idropică, dacă săracii privind la această cină, ar fi fost deasemenea printre oaspeţii lui.

In acest loc unul din oaspeţi socotind, poate, că astefel de povaţă era neplăcută şi aspră, făcu observaţia, care în împrejurările date te miră de s'a ridicat deasupra nivelului sarcasmului echivoce şi trufeşti (Luca, XIV, 15-24). „Ferice de cel ce va

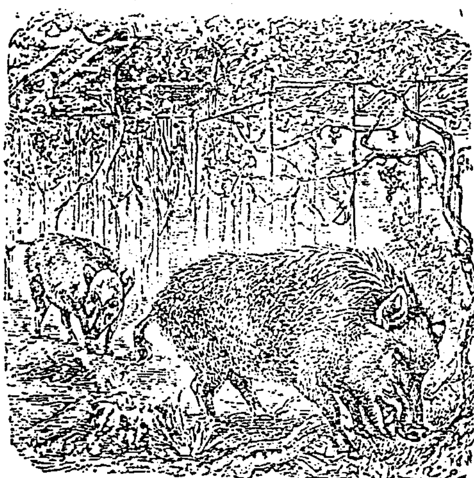
mânca pâne întru împărăţia lui Dumnezeu", exaclamă el, ca şi cum ar fi dorit prin această observaţiune impersonantă să şteargă neplăcerea impresiunii. In loc de a se folosi de dumnezeiasca învăţătură, el, evident, ar fi fost mulţumit, dacă toată chestiunea asta era amânată şi pusă în cutia lungă pentru viitorul depărtat, ca şi cum el ar fi fost cu totul încredinţat de acea fericire, despre care, evident, avea ideea cea mai turbure şi grosolană. Dar Mântuitorul prefăcu observaţia lui deşartă într'un nou prilej pentru o învăţătură vrednică de amintire. El spusese pilda în scopul de a arăta, că mâncarea de pâne în împărăţia cerului cere nişte condiţii, pe care n'ar fi voit a le primi tocmai aceia, care erau în o astfel de încredere deplină relativă de mâncarea ei[1]. Un om, — zise El, — trimise o mulţime de invitaţiuni la ospăţ mare; dar când veni vremea prânzului, atunci se lepădară. Unul era ocupat cu gospodăria sa, şi el trebuia să meargă şi să vadă porţiunea de ogor din nou cumpărată. Altul de abea cumpărasă o pereche de boi şi crezu de neapărată nevoe să-i cerce. Un al treilea abea se căsătorise şi era până întru atâta ocupat cu trebile familiare, că de venirea lui la prânz nu putea fi nici vorbă. Atunci gospodarul, mâniat pe aceşti musafiri nerespectoşi şi nedelicaţi, porunci slugilor sale să meargă imediat la uliţe şi pe la răspântii şi să adune toţi săracii, schilozii, şchiopii şi orbii; când aceasta a fost îndeplinită şi încă mai rămăsese un loc, el trimise slugile sale să chieme şi călători fără adăpost de pe la marginea oraşului şi dela drumul mare. Aplicaţia morală a pildei a fost limpede pentru toţi cei de faţă. Inima dedată lumii absorbită fie cu grijile gospodăriei, fie cu îngrămădirea de bogăţii sau simplu cu viaţa senzuală a mulţămirei de sine, care nu se împăcă cu adevărata tendinţă către ospăţul întru împărăţia cerului. Păgânii şi lepădaţii, desfrânatele şi vameşii, lucrătorii la drumuri şi calicii de pe uliţă acolo pot să se arate mai degrabă decât cărturarii cu erudiţia lor îngânfată şi decât fariseii cu evlavia lor falsă. „Căci vă spun, — adaose Mântuitorul din partea propriei Sale persoane ca să aplice mai bine la dânşii această învăţătură morală, — ca

Mazere de Palestina

1) Pilda despre cei chemaţi la cină, Luca, XIV, 7-24.

nimenea din aceia nu va gusta din cina Mea“. Şi aşa „sunt mulţi chiemaţi, dar puţini aleşi“.

Pilda aceasta, era închipuirea pitorească a activităţii însuşi Mântuitorului. La ospăţul evangheliei Sale El a chemat pe toţi, dar majoritatea celor chemaţi, anume aceia, către care El s'a adresat mai întâiu buna vestire, s'au lepădat de Dânsul, fiind înghiţiţi de deşărtăciunea, ce-i ademenise. Cei mai principali conducători ai poporului şi clasele înalte în genere, cum astăzi a devenit evident, renunţară definitiv să primească Vestirea cea bună. In schimb la ea cu deplină sinceritate răspunseră toţi acei suferinzi şi împovoraţi, toţi săracii, schilozii şi şchiopii, toţi vameşii şi păcătoşii, care, ca desmoşteniţi ai lumii acesteea, mai uşor au deschis uşa inimii lor pentru noua bună vestire, care le vestea împărăţie în altă lume mai bună. Când cărturarii şi fariseii se aşezară definitiv în raport duşmănos cu Hristos, atunci El rămase în comunitatea anume a acestor vameşi şi păcătoşi, care cu grămada se adunară împrejurul dumnezeescului lor Mângâitor. Pentru mândrii cărturari şi farişei asemenea contact al Lui se părea cu deosebire înjositor şi urât pentru un proroc, şi ei murmura grozav între ei, zicând: „El primeşte pe păcătoşi şi mănâncă cu ei“. Clasele de jos ale poporului iudeu în acest timp se aflau în situaţie grea. Luptele intestine şi incursiunea romană umpluseră ţara de ruine şi de cenuşă. Irozii, adevărat, se sileau să restaureze oraşele dărâmate şi se distingeau prin pasiunea de construcţii, dar prin asta ei mângâiau numai ambiţia lor, iară pentru popor asta atrase după sine numai biruri noui, care îl împovărau şi îl încurcau în datorii imposibile de plătit. Nu zadarnic în pildele lui Hristos aşa de des să iau exemple din viaţa datornicilor ce nu mai pot plăti. In realitate aceştia erau mulţi. Aceasta era înlesnită şi de sistema romană a strângerei dărilor cu ajutorul companiilor arendatorilor, care prin perceptorii lor sau vameşi, sugeau ultimile sucuri din popor. Nenorocirea situaţiei economice a popoprului de rând spori încă din causă că clasele înalte nu se îngrijau deloc pentru îmbunătăţirea soartei fraţilor lor mai mici, ci dinpotrivă,

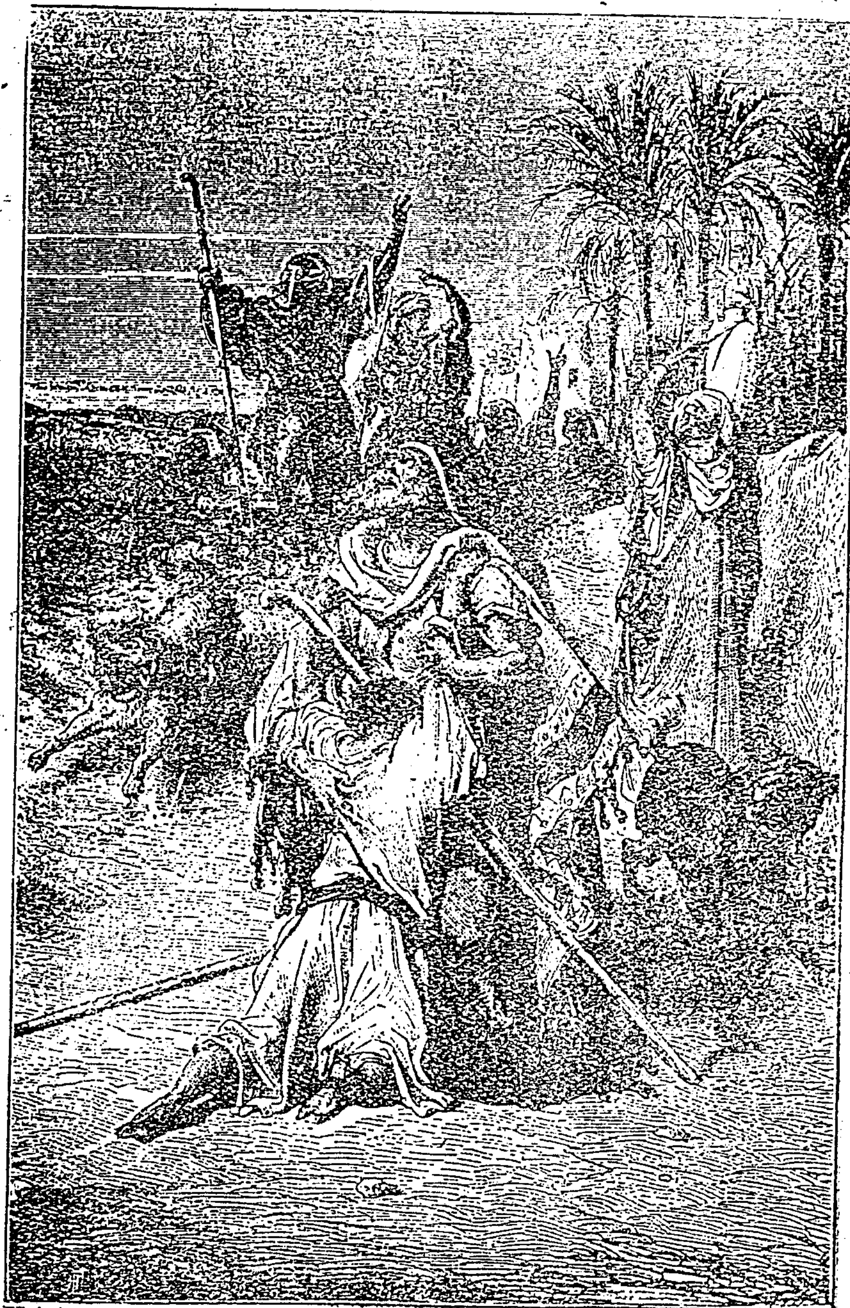

se raportau către ei cu dispreț total. Aceiași cărturari și farisei, care se considerau râvnitori ai religiei și ai legii, cu o răceală fără de suflet priveau la mulțimea necăjită a poporului lor, și raportul disprețuitor către el se ridică chiar într'o deosebită pravilă a legii. Anume de aceea, când Mântuitorul începu să se adreseze cu vestea cea bună mai ales către această mulțime lepădată și înăbușită, atunci zvonul despre Dânsul s'a răspândit repede în toată țara și din diferitele cuiburi ale nenorocirilor și sărăciei se adunară la El acești osteniți și împovorați, care până acum în căpeteniile lor trufașe nu întâmpinară nici iubire, nici voe bună. Dar Mântuitorul iubirea Sa nu o mărgini numai la asta; El o întinse și asupra acelora, care erau lepădăturile totale ale lumii acesteia, anume asupra păcătoșilor și vameșilor, numai atingerea de care era pentru evlavioșii farisei și pentru riguroșii cărturari un fel de întinare, care cerea un nesfârșit număr de spălări. Spre groaza negrăită a acestor legiști fără suflet Hristos „primea pe păcătoși și mânca cu dânșii!" Nu-i de mirare, că ei au început să cârtească asupra Lui pentru această călcare a bunei cuviințe obștești, strigătoare la cer după părerea lor; dar când cârtirea lor ajuns până la auzul lui Hristos, atunci El dădu o lecție mult edificatoare în această privință, în genul pildelor uimitoare. „Care din voi, — zise El, — având o sută de oi și pierzând una din ele, nu lasă pe cele 99 în munți, și nu se duce după cea pierdută, până ce o găsește? Și găsindu-o, o ia pe umere cu bucurie, și venind acasă, chiamă pe prieteni și pe vecini și spune: bucurați-vă cu mine, eu am găsit oaia mea cea pierdută. Vă spun, că așa și în ceriuri va fi mai mare bucurie pentru un păcătos pocăit, decât de 99 de drepți care n'au nevoe de mântuire". Prin pilda femeei, ce s'a bucurat de găsirea drahmei pierdute, Mântuitorul încă a confirmat aceeași idee, adăogând, că „așa este bucurie între îngerii lui Dumnezeu și pentru un păcătos pocăit".

Dar în culori foarte vii se prezintă îndurarea nemărginită a lui Dumnezeu către păcătosul ce se pocăește și care este zugrăvită în vestita pildă despre fiul cel pierdut [1]). Intr'însa fiul cel mai mic al unui tată bogat înainte de timp a voit să se folosească de neatârnare și luând dela tatăl său partea de avere, s'a dus într'o țară depărtată. Acolo el, prin o viață luxoasă și vinovată repede a risipit bogăția sa și începu să sufere până și de foame, pentru

1) Parabola despre fiul cel pierdut, Luca, XV, 11—32.

potolirea căreia era nevoit să intre păzitor de porci, adecă ocupă cea mai umilită situaţie, în care putea să ajungă un iudeu. Şi el a trebuit şi de hrănit să se hrănească împreună cu porcii, anume

Pilda cu fiul pierdut.
(Desen de Gustav Doré).

cu acele fructe ale arborelui de roşcove, cu care în orient se hrănesc porcii, iar din când în când la mare nevoe se hrănesc şi oamenii săraci. Petrecerea mută în comunitatea acestor mur- dare animale dădu nefericitului tânăr putinţa să adune în sufletul

său toate evenimentele vieții sale tinere, nebunește păgubită. El își aduse aminte și de casa părintească natală, unde el cândva era înconjurat de iubire, de belșug și cinste din partea numeroaselor slugi. El însuși acum slugă, dar slugă flămândă, înjosită și lepădată de toți, pe când în casa tatălui său și înseși slugile se bucurară de îndestulare și de situație omenească suportabilă. Și el cu gelozie își aducea aminte de aceste slugi. Cât de bucuros ar fi el acum să ocupe situația lor în casa sa natală, adecă nu situația de fiu moștenitor (la asta nu îndrăznea nici să cugete), ci măcar situația unui muncitor angajat. Lui îi era groază să se înfățișeze acum înaintea tatălui său, altă dată iubitor, pe care el așa de profund l-a jignit prin nebuneasca sa purtare; dar foamea și necazul triumfară în lupta sufletească, și el hotărî să se întoarcă la tatăl său și să se căiască din toată curățenia sufletului de toate. Și iată el flămând, murdar și strențuros „se scoală și plecă la tatăl său". Iată deja împrejurimile țărei natale. Fiecare deal cunoscut și fiecare izvor serveau pentru dânsul drept reproș grozav; și cu atât mai mult el trebuia să se îngrozească și să se rușineze de oamenii cunoscuți, care puteau să-l vadă acum în această stare jalnică și nenorocită? Dar ce va zice tata și fratele? Dar inima părintească deja simțise apropierea nefericitului tânăr. „Și când el era încă departe, l-a văzut tatăl lui, și i s'a făcut milă; și alergând, căzu pe grumazii lui și l-a sărutat. Fiul însă îi zise: „Tată, am greșit la ceri și înaintea ta, și nu mai sunt vrednic a mă numi fiul tău". El voi să adaoge rugămintea deja pregătită de mai înainte: „primește-mă ca pe unul din argații tăi?" Dar tatăl nu-l lăsă să isprăvească. El îndată porunci să aducă haina cea mai bună, să-l îmbrace, să-l încalțe și să-l împodobească cu inel de aur; după aceea porunci să junghie vițelul cel îngrășat pentru ospățul de familie și să se veselească cu amicii săi de fiul, care pentru dânsul „fusese mort și a înviat; perdut fusese, și s'a aflat". Dar iată veni fiul cel mai mare, care, apropiindu-se de casă, se miră peste măsură auzind acolo cântări și veselie. Aflând ce este, el nu numai nu s'a bucurat de întoarcerea fratelui său celui mai tânăr, ce se pierduse fără veste, ci se supără peste măsură și nu voia să între în casă, ca să ia parte la veselie, reproșând totodată tatălui său, că el se referise cu asemenea galantonie către fiul său cel stricat, care acum s'a întors numai pentrucă n'a mai avut ce mânca, și în același timp niciodată nu i-a dat nici măcar un ed lui, fratelui celui mai mare, care în sudoarea feței a muncit la dânsul. La

acest repros fără cruţare a fiului celui mai mare, iubitorul tată exlamă biruitor: „Fiul meu, tu totdeauna eşti cu mine, şi toate ale mele sunt ale tale. Dar trebuia să te bucuri şi să te veseleşti, că fratele tău acesta, mort a fost şi a înviat, pierdut a fost şi s'a aflat". Mântuitorul n'a comunicat cum a procedat acest frate fără suflet; fariseii ce-L ascultau au trebuit să deslege această chestiune prin propria lor purtare faţă de păcătoşii disperaţi şi au trebuit împreună să înţeleagă toată puterea morală a parabolei, care cu aşa forţă nebiruită demască propria lor lipsă de inimă.

Nişte învăţături ca acestea prin pilde, Mântuitorul oferi în tot timpul ultimei sale petreceri în Galileea. Cu altă ocaziune, convorbind propriu cu ucenicii, El le spuse o parabolă cu un nedrept econom de casă, care cheltuind averea stăpânului şi, auzind de îndepărtarea sa din slujbă, ce-l ameninţa, întră cu datornicii stăpânului în osebită târguială, micşorând pe chitanţele lor sumele datorate de ei, ca apoi în caz de nevoe să găsască la dânşii prietenie pentru el. Această purtare demască în el o deosebită dibăcie în distribuirea averei, şi Mântuitorul plecând dela acest exemplu, vesti pe ascultătorii Săi să dispună în genere şi cu averea lor aşa, ca în caz de sărăcie să aibă prieteni, care i-ar primi în lăcaşurile cele veşnice. Asemenea prieteni pot fi negreşit numai acei saraci, milostenia dată cărora poate da dreptul la intrarea în lăcaşurile cele veşnice.

Pilda aceasta au auzit-o şi fariseii, şi de oare ce ei erau foarte iubitori de argint, apoi asemenea învăţătură a Mântuitorului li se păru extrem de ridicolă, mai ales cuvintele de încheiere ale învăţăturei, ce nu se poate sluji la doi domni: lui Dumnezeu şi lui Mamona. Frariseii anume slujau, la doi domni şi se considerau pe sine drept nişte aşa de mari drepţi, încât pentru dânşii deja demult erau pregătite cele mai întâiu şi mai de onoare locuri întru împărăţia cerurilor. Pentru a le arăta jalnica lor rătăcire, Mântuitorul le spuse pilda cu bogatul şi saracul Lazăr [1]. Intr'însa desfăşură înaintea fariseilor miraţi adevărul grozav pentru ei, că Dumnezeu judecă altmintrelea pe oameni decât cărturarii pământeşti şi legiştii, şi celce aicea s'a desfătat de bunătăţile lumii, acolo, în viaţa de dincolo de mormânt, trebue ca pentru lipsa sa de milă să sufere chinuri grozave, dar meritate, şi să vadă cum nefericitul Lazăr, căruia el n'a voit să-i arate nici o milă şi lasă numai cânii săi, să-i lingă ranele pline de puroi, se odihnea în

[1] Pilda cu bogatul şi saracul Lazăr: Luca, XVI, 19-31.

sânul lui Avraam. Asemenea soartă fariseii o pot înlătura numai prin înplinirea a tot ceea ce a poruncit legea și prorocii. Din nefericire, ei în pretinsa lor cuvioșie și dreptate erau deplin necredincioși practici și a-i convinge de adevărul spus te miră de

Parabola cu bogatul și saracul Lazăr.
(Desen de Gustav Doré).

ar-fi putut chiar și Lazăr, dacă el, după rugămintea nefericitului bogătaș, ar fi fost trimis înapoi pe pământ să propoveduiască pocăința și viața de dincolo de mormânt.

Intre acestea a sosit vremea să meargă iar la Ierusalim, și

Mântuitorul, ne curmând activitatea Sa învăţătorească şi de binefacere, începu câte puţin a se mişca spre sud şi se îndrepta spre provincea transiordanică, acolo folosindu-se de un drum mai liniştit. Dar durerea omenească caută ajutorul Lui binefăcător şi în acest drum. La hotarul dintre Galileea şi Samaria, la intrarea într'un sat ajunsese pânăla Dânsul un strigăt înfundat, răguşit şi jalnic. El privi şi văzu zece oameni leproşi, uniţi într'un fel de comunitate de grozava lor boală. Ei se opriră departe, pentrucă nu îndrăzniră să se apropie, de oare ce apropierea lor pricinuia întinare, şi ei erau datori să prevină pe toţi cei ce se apropiau de dânşii prin strigătul sfâşietor de suflet „tame, tame!" = „necurat, necurat!" Lepra asta era, aşa zicând, moarte vie, prezenta cel mai grozav fel de suferinţă şi de nenorocire; ea descompunea şi strica înseşi isvoarele sângelui din om, desfigura faţa, făcea greţoasă chiar atingerea, încet-încet infecta şi acoperea tot corpul cu ranele boalei celei mai grozave decât moartea înseşi; şi cei loviţi de ea pururea trezeau în inima Mântuitorului o compătimire adâncă şi vie. Dar niciodată ea nu stârni în El o părtăşie mai vie de cât acum. Abea auzind strigătul lor: „Iisuse Invăţătorule, milueşte-ne pe noi!.." — El imediat, nici măcar aşteptând apropierea lor de Dânsul, le zise tare: „mergeţi şi vă arătaţi preoţilor!" Ei înţeleseră senzul acestei porunci: ei ştiau, că El le poruncise lor să meargă şi să ceară la preoţi recunoaşterea însănătoşirei lor, adeverirea restatornicirii lor în toate drepturile şi avantajele vieţii obşteşti (Levit. XIII, 2; XIV, 2). Deja la răsunetul acestui glas miraculos ei simţiră în sine cursul vieţii sănătoase, restabilirea puterilor, curăţirea sângelui în vinele lor: „şi pe când mergeau ei, s'au curăţit". Ei primiră darul cel mai mare şi mai scump. Dar mare este abisul nerecunoştinţei omeneşti! Cei vindecaţi nici nu se gândiră să se întoarcă la dumnezeescul lor Doctor, ca să-I dea mulţămirea datorată. Spre ruşinea lor se întoarse numai unul din ei, anume un samarinean, care „cu glas tare proslăvind pe Dumnezeu, căzând cu faţa la pământ la picioarele Lui, îi mulţămea". Orcât de neobicinuit era pentru inima lui Hristos a lua sama la orce nerecunştinţă, dar şi ea fu turburată de un exemplu al ei aşa de strigător, aşa de neruşinat şi aşa de monstruos. „Oare nu zece s'au curăţit, — întrebă El cu tristeţă mirată, — dar cei nouă unde sunt? Nu s'au aflăt să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu, fără numai acesta de alt neam?" Dar dacă aşa de neagră şi de netrebnică a fost nerecunoştinţa celorlalţi nouă, apoi în comparaţie cu dânsa

cu atât mai scumpă a fost recunoştinţa acestui samarinean. Şi Mântuitorul nu o lăsă fără recompensă. Vindecând trupul lui, El vindecă şi sufletul lui, spunându-i cu mare iubire: „scoală şi du-te? Credinţa ta te-a mântuit!"

Către acest timp se raportează întoarcerea dela propoveduire a celor şaptezeci de ucenici. Ei îi transmiseră Lui cu bucurie acel succes, de care a fost însoţită propoveduirea lor. Cu puterea numelui lui Hristos ei putuseră să izgonească chiar şi dracii. Cu această ocaziune Mântuitorul le transmise învăţătura, că binele e infinit mai puternic decât răul, şi biruinţa asupra lui satana, căzut din ceriu ca un fulger, e obţinută şi se continuă în veci. Peste toate puterile răului, El le dădu stăpânire şi biruinţă, şi cuvântul făgăduinţei Lui trebuia să servească pentru dânşii drept apărare de orce izvor de vătămare. Ei vor călca peste aspide şi vasilisc, călcând peste lei şi şerpi; pentrucă El i-a iubit, îi va izbăvi; El îi va apăra, pentrucă ei au cunoscut numele Lui. Dară ei au încă un izvor de bucurie mai înalt şi mai duhovnicesc, anume, că numele lor sunt scrise în cartea vieţii şi în veci nu se vor şterge dintr'însa.

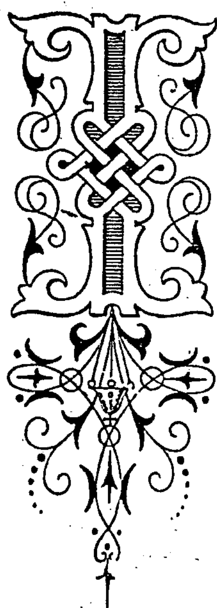
Această credinţă simplă şi nădejdea nemărginită a ucenicilor umplu inima lui Iisus Hristos de bucurie; dar El s'a bucurat cu duhul deasemenea şi pentrucă deşi era lepădat şi dispreţuit de cărturari şi farisei, dar îl iubeau şi-l divinizau vameşii şi păcătoşii. Saracii, cărora El le binevestea, orbii, vederea cărora o deschisese El, bolnavii, pe care El îi vindecase, cei pierduţi, pe care El îi căutase şi-i mântuise: toţi aceştia cu recunoştinţă sinceră şi cu entuziasm se îngrămădeau împrejurul bunului lor Păstor şi a marelui lor Doftor. Tuturor celor osteniţi şi împovoraţi El în toate chipurile posibile le dădea nădejde şi binenecuvântare. In pilda cu văduva stăruitoare El i-a învăţat datoria credinţei şi a arătat, că la rugăciunea osârdnică şi necontenită, neapărat urmează răspuns (Luca, XVIII, 1-8). In pilda cu fariseul mândru, mulţămit de sine însuşi, cu onorurile sale, cu postul său şi cu milosteniile sale, care fariseu a venit în templu numai să se laude înaintea lui Dumnezeu şi de aceea a plecat totdeauna mai puţin îndreptat decât păcătosul vameş, care cu ochii plecaţi la pământ, bătându-se în pept, repetând numai strigătul: „milostiv fii mie păcătosului". Hristos învăţă, că Dumnezeu iubeşte mai mult smerenia ce se căeşte, decât simpla slujire de dinafară, şi că inima smerită şi duhul umilit, – iată jertfele, pe care nu le dispreţueşte El şi care sunt mai plăcute lui Dumnezeu.

CAPITOLUL XXXIV.

IN IERUSALIM ŞI PEREEA.

Iarna sosi cu ploile ei şi cu vânturile reci şi umede, şi la sfârşitul lunii „Chislev“ la iudei era o nouă sărbătoare mare, anume sărbătoarea „Inoirei templului“ în amintirea evenimentului vesel pentru popor, când templul a fost înoit de Iuda Macabeul după groazva profanare a lui, a nebunei necinstiri de către Antioh Epifanul. Asemenea Paştelor şi sărbătorii Corturilor, ea se sărbătorea o săptămână întreagă şi era însoţită de mari solemnităţi, sporite încă prin obiceiul de a aprinde focuri, din care cauză şi înseşi sărbătoarea câteodată se numea sărbătoarea focurilor. Mântuitorul iarăşi găsi posibilitatea de a veni la Ierusalim la această sărbătoare, ca în mijlocul poporului adunat încă odată să glăsuiască despre vrednicia Sa mesianică. Şi El glăsui despre asta în nişte împrejurări foarte remarcabile [1]).

Popor la sărbătoare se adună la Ierusalim, după obiceiu foarte mult, dar solemnitatea într'o mare măsură a fost stricată de vre-

---

1) Mărturia lui Iisus Hristos despre dofiinţimea Sa cu Dumnezeu Tatăl. Ioan, X, 22—42.

mea umedă și rece, așa că mulțimea prăznuitoare a trebuit să caute adăpost de ploae sub acoperișul vastei colonade așa numită pridvorul lui Solomon, adecă a acelei părți a templului, care rămăsese întreagă dela dărâmarea templului de către Nabuhodonosor și în cea înoită. Aicea în popor a apărut și Hristos, și El nu se putu dosi de ochii pânditori ai partidului fariseiesc. In timpul absenței lui Hristos acest partid trebue să se fi gândit nu puțin la chestiunea despre aceea cine este în realitate acest galileian, cu asemenea înțelepciune dumnezeiască, încât cu dânsul nu se pot egala nici cei mai mari dascăli ai școlilor rabinice, și totodată săvârșa minuni, pe care a le nega se putea cu o vădită intenție de a nu recunoaște nimic miraculos. Poporul simplu îl numește proroc și chiar Mesia; și e straniu că El însuși nu se proclamă Mesia și nu socoate deloc să cedeze în calitate de acel groaznic cuceritor, ideea de care deja de câteva veacuri s'a instaurat în inima și mintea nu numai a poporului simplu, care a suferit din pricina înjosirilor politice, ci și a conducătorilor săi, în care demult se întunecase adevărata idee despre Mesia. Trebuia însă a lămuri însfârșit lucrul, și fariseii se încercară să facă asta anume în această sărbătoare. Și iată ei se apropiară de Dânsul cu întrebarea decizivă: „Au doar mult ai să ne ții Tu în nedumerire? Dacă ești Tu Hristos, spune-ne deadreptul". Aceasta era întrebarea semnificativă, care arăta, că în fine și fariseii nu mai puteau nega neobișnuita Sa învățătură și faptele Lui cele mari. Dară Hristos prevedea cugetele lor ascunse. Lor nu le trebuia nici de cum Mesia în adevărata Lui vrednicie duhovnicească, de oare ce El, în starea actuală a pretinșilor drepți, ar fi fost numai un groaznic mustrător pentru ei, ci era de trebuință un Mesia politic, care respingând pe uricioșii de romani și năimiții lor Irozi, să cucerească toată lumea și să pună tot pe acești farisei și cărturari ca stăpânitori ai popoarelor. Dorind strașnic să vadă în Iisus un Mesia pământesc național, ei cu ură lepădau într'însul pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. Că El era Mesia într'un senz mai înalt, duhovnicesc, decât cum îl visau ei, aceasta adesa a spus-o El prin cuvintele limpezi; dar nu Mesia în acel înțeles, în care îl doreau ei. El nu era și nici nu dorea să fie. Deaceea El, ca să nu-i ducă în rătăcire, nici nu le vorbi; Eu sunt Mesia al vostru, ci numai recurge la acea învățătură, în repetate rânduri exprimată, care dovedea, cât de limpede este dreptul Său la această vrednicie și la lucrurile, care mărturiseau pentru Dânsul (Ioan, V și VIII). Dacă ei ar fi fost oi ale turmei

Sale, — și cu acest prilej El le-ar fi amintit acea predică, pe care le-o ținuse mai înainte, în timpul sărbătorii corturilor, — atunci ei ar fi auzit glasul Lui și El le-ar fi dat viața veșnică, și ei n'ar fi perit sub apărarea Lui, pentru că nimenea atuncea n'ar fi putut să-i fure din mânile Tatălui Său. „Eu și Tatăl meu una suntem", — adaose El solemn. Insemnătatea acestor cuvinte era limpede. Prin ele El se arăta pe Sine nu numai Mesia, ci și Dumnezeu. Fariseii fără îndoială înțeleseră aceasta, și în adâncul inimii lor, pe cât într'însa mai rămăsese simțul dreptății, nu putea să nu recunoască adevărul acestor cuvinte, pe temeiul celor săvârșite de Hristos. Dar aceasta distrugea visurile lor pământești, dar avantajele pământești erau pentru dânșii mai importante ca orce, mai importante decât adevărul, și ca niște jalnici robi ai lumii acesteea, ei nu putură purta o mărturie așa de înaltă, și iarăși, și la sărbătoarea Corturilor, apucară cu furie pietre, de care erau multe pentrucă nu se terminase încă refacerea templului. Dacă însă ar fi sosit ceasul Său, atunci El n'ar fi scăpat de moartea mucenicească, căreia s'a expus în urmă primul mucenic al Său Ștefan. Dar măreția Sa neturburată i-a dezarmat. „Multe lucruri bune V'am arătat Eu vouă dela Tatăl Meu, — zise El — pentru care din ele voiți să Mă ucideți cu petre?" — „Nu pentru vre o faptă bună voim să te ucidem cu pietre, — răspunseră ei, — ci pentru hulă contra lui Dumnezeu și pentrucă Tu, om fiind, Te faci pe sine-Ți Dumnezeu". Pentru justificarea Sa, Mântuitorul se referi la sf. Scriptură, unde în genere oamenii luminați de Dumnezeu se numesc „dumnezei" (Ps. LXXXI, 6), și cu atât mai mult are drept a se numi „Fiul lui Dumnezeu" Acela care a dovedit prin învățătura Sa și prin faptele Sale dreptul la asemenea numire. La viața Sa și la faptele Sale El se referi ca la dovada cea mai nebiruită a unităței Sale cu Tatăl. Dacă lipsa de păcat a vieții Sale și minunile Sale nu erau dovadă, că El nu putea fi un îndrăzneț hulitor de Dumnezeu, în care calitate voesc ei să-L ucidă cu pietre, atunce ce dovadă le poate aduce? Nu trebuia oare să fie aceasta pentru dânșii semne, că Acela, Care a venit să plinească lege mai înaltă, — Acela, pe Care l-au vestit toți prorocii, Căruia Iehova i-a pregătit calea, Care a grăit așa, cum niciodată n'a vorbit vre un om, Care a săvârșit lucruri, de care nimenea n'a făcut dela facerea lumii, Care a dovedit toate cuvintele Sale și a dat senz tuturor faptelor Sale prin o viață de-o frumuseță nepătată și absolut fără de păcat, — Acela în realitate a grăit adevărul, când a zis, că El este una cu Tatăl și că este Fiul lui Dumnezeu.

Dovada era de nebiruit și ei n'au îndrăznit să-l împroaște cu petre; dar de oare ce El era în mijlocul lor singur și fără apărare, apoi ei se încercară să-L prindă. Dar nici asta n'o putură face. Infățișarea Lui îi umplu de spaimă. Ei se desfăcură înaintea Lui și cu fețele pline de ură priveau la Dânsul cum se depărta dintre dânșii. După asta deveni și mai clar, că a continua învățătura între ei este imposibil. Ei nu se puteau ridica pânăla ideea Lui despre Mesia, cum nici El nu se putea pogorî până la părerea lor. A mai rămânea între dânșii însemna numai a-și expune în zadar viața Sa unei permanente primejdii. Deaceea Iudeia era închisă pentru El, cum închisă era pentru Dânsul (după cunoscutul atentat al lui Irod) și Galileea. In tot pământul natal pentru Dânsul rămăsese numai o provincie, unde mai putea să fie scutit de primejdie, și anume Pereea, țara de peste Iordan. Deaceea El iar se retrase în țara de peste Iordan și se opri acolo pentru câtva vreme, pentru ca încă odată să fie odihnit cu sufletul înainte de cea mai mare luptă a Lui.

In timpul șederei în Pereea Mântuitorul se ocupa după obiceiu, cu fapte de binefacere, învăța poporul și sta de vorbă cu ucenicii Săi. El deja nu odată fusese în această lature și poporul îl cunoștea, ca pe un Invățător plin de dragoste și proroc, nu numai cu cuvântul, ci și cu binecuvântarea, care se primea cu respect. Nesfârșita Lui iubire, atât de neasămănătoare cu trufia disprețuitoare a fariseilor și cărturarilor, atrăgea la Dânsul și femeile cu copii, care considerau ca o deosebită fericire pentru sine să primească dela Dânsul binecuvântare pentru mitite lor [1]). Mamele iudeice în genere, aveau obiceiul să aducă copiii la rabini pentru binecuvântare, dar la Mântuitorul ele veneau cu o deosebită plăcere, cu deplina încredere, că El nu le va respinge. Și Mântuitorul iubea foarte mult copiii, văzând în ei modelul de nevinovăție, curățenie și nădejdea viitorului. Cu o ocaziune, mamele cu o deosebită stăruință și în număr mare aduseră la Dânsul pe copiii lor. Apostolii, socotind că asta L-ar turbura, și L-ar împedeca dela lucrul înaltei mântuiri, încetară de a mai lăsa pe mame cu copiii. Dar Mântuitorul îndată le opri râvna lor nelaloc, zicându-le: „lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, căci a unora ca aceștia este împărăția cerurilor". Și după aceea, îmbrățișând pe copii și punându-și peste dânșii dumnezeeștile Sale mâni, Mântuitorul învăță pe ucenici și poporul, că „cine nu va

1) Binecuvântarea copiilor: Mat. XIX, 13—15; Marc. X, 13—16; Luca, XVIII, 15—17.

primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil, adecă cu toată nevinovăția și desinteresat, „acela nu va intra într'însa". După pilda Mântuitorului și biserica, întemeiată de Dânsul, a început să primească pe copii în sânul ei prin botez neamânând aceasta până la maturitatea lor.

Șezând în Pereea câtva timp, Mântuitorul iar se îndreptă spre sud, ca pentru ultima oară să meargă la Ierusalim. Astfel El părăsi pentru totdeauna această provincie, și toți grăbiră să se folosească de sfaturile Lui duhovnicești pentru viață[1]). Intre altele, la Dânsul alergă un tânăr foarte vestit și bogat și, căzând înaintea Lui, în genunchi, esclamă: „Invățătorule bune, ce să fac, ca să moștenească viața de veci?" Reproșindu-i pentru oare care lux și lingușire a titlului, care demască într'însul absența simplității inimei, Mântuitorul îi zise, că pentru asta trebue a păzi poruncile. Tânărul se vede că aștepta vreo indicare nouă și neobișnuită din partea unui Invățător așa de mare și-L întreabă: care porunci? Când Hristos îi enumeră cele mai principale porunci ale Decalogului și ale legii lui Moise, cu deosebire apăsare a tonului pe porunca iubirii aproapelui ca pe sine însuși, atunci tânărul cu mirare observă, că el toate acestea le-a păzit din tinereța sa și el ar fi voit să mai facă încă ceva afară de acestea, Mântuitorul îl iubi pentru această dorință, dar în acelaș timp văzu în el o biruire de prisos pe sine a acestui om și, ca să-l demasce înaintea sa înseși, îi făcu o înaltă propunere. „Dacă voești să fii desăvârșit, — zise El tânărului, — mergi și vinde-ți averea ta și o împarte la saraci; și vei avea comoară în ceriu; și vino de-Mi urmează Mie". Această propunere deodată zdrobi toate bizuirea sa pe sine. El era robul bogăției sale și nu avu putere să se despartă de dânsa. „Auzind cuvântul acesta, tânărul se duse întristat, pentrucă — observă evanghelistul, — el avea avuție mare". Iară Hristos trase din asta un subiect pentru o nouă învățătură pentru ascultătorii Săi, și zise către ei: cât de greu e pentru omul bogat să între întru împărăția lui Dumnezeu. „E mai ușor să treacă cămila prin urechile acului[2]), decât să între bogatul întru împărăția lui Dumnezeu". De oare ce sunt puțini bogați de aceștia, care n'ar fi atașați de bogăția lor, apoi, auzind

1) Arătarea tânărului bogat calea cea desăvârșită pentru mântuire: Mat. XIX, 16-26; X, 17-27; XVIII, 18-27.

2) „Urechile acului" se numeau din pricina micimii lor, porțile laterale de pe lângă porțile mari ale orașelor, prin care puteau trece numai pietonii, adecă persoanele singuratece, așa că cămilele cu sarcinele lor obișnuite nu putea nicidecum să între prin aceste „urechi de ac".

aceasta, ucenicii se cutremurară la această idee și involuntar esclamară: „atunci cine poate să se mântuiască?“ Ca și toți iudeii, ei se deprinsese să privească la bogăție, ca la o deosebită binecuvântare a lui Dumnezeu, și apoi tainic continuară să desmerde în sine ideea despre împărăția pământească a lui Mesia, în care lor trebuia să le cadă partea cea mai bună. Dacă însă e așa, atunci ce vor deveni ei? Iată, — zise Petru, — noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție; ce dar va fi cu noi? Atunci Hristos, mângâindu-i, le descoperi viitorul lor cel slăvit. „Adevărul vă grăesc, — zise El, — că voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, la a doua venire, când va ședea Fiul omului pe scaunul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece scaune, să judecați pe cele douăsprezece triburi ale lui Israil“. Dar pentru ca această mare făgăduință să nu trezască într'înșii simțul mândriei, Mântuitorul tot aicea adaose, că ei nu trebue să dea o însemnătate prea mare întâetății lor întru urmarea lor lui Hristos, pentrucă întru împărăția cerurilor sunt prețuirile ei deosebite, așa că „mulți din cei dintâiu vor fi pe urmă, și din cei de pe urmă întâiu“.

Pentru a lămuri și mai deplin această idee, Hristos le spuse o pildă despre plata lucrătorilor la vie[1]). Stăpânul unei vii a năimit lucrător în trei răstimpuri, așa că primii năimiți de dânsul au lucrat toată ziua, cei de al doilea au lucrat câteva ceasuri, iar cei de al treile abea un ceas au lucrat. Pe cei dintâiu, el i-a năimit cu câte un dinar pe zi, iar pe ceilalți, ca unii ce șezuse degeaba în piață, le propuse să lucreze fără o anumită socoteală de plată, spunându-le numai, că vor primi ce li se va cuveni. Sara la socoteală, stăpânul porunci administratorului său să socotească lucrătorii și să înceapă socoteala cu cei angajați în urmă. De oare ce aceștia întrase la lucru la prima invitațiune, cu deplină încredere în stăpân, și cu vădită osârdie se siliseră să răsplătească pentru scurtimea vremii cu hărnicie, apoi stăpânul porunci să-i plătească cu câte un dinar, ca pe întreaga zi de lucru. Asemenea dărnicie a stăpânului stârni în ceilalți lucrători nădejdea, că el potrivit cu munca lor mai îndelungată le va socoti plata mai mare, adecă le va plăti lor mai mult de un dinar, cum le fusese învoiala. Dar când stăpânul ii socoti tot cu câte un dinar, după învoială, atunci ei ridicară murmur și-i reproșară, pentrucă el i-a comparat cu cei din urmă, care lucrase numai un ceas, pe când ei suportaseră arșița și greutate întregei zile.

1) Parabola cu lucrătorii viei: Mat. IX, 1-16.

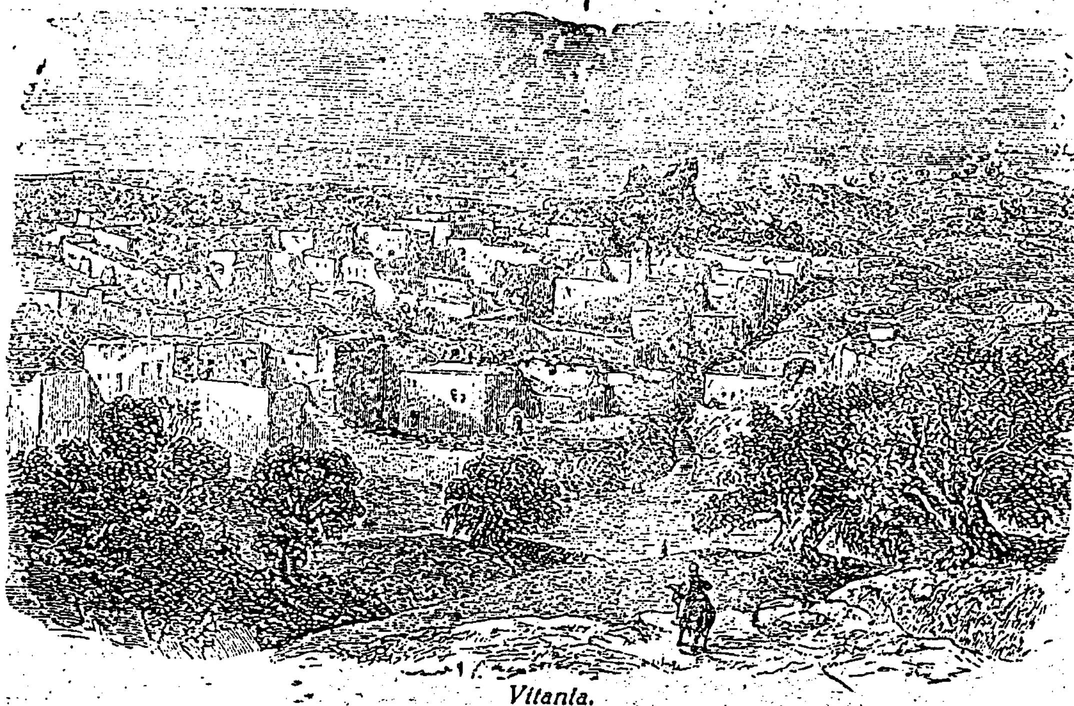
Dar acest murmur descoperi în ei infidelitatea îndatoririi primite de dânşii şi cu calculul neîntemeiat de a primi mai mult decât se învoise, şi asemenea nemulţumire întâmpină un reproş drept din partea stăpânului, care zise unuia din cei nemulţumiţi: „Prietene, eu nu te nedreptăţesc; oare nu cu un dinar te-ai învoit cu mine? ia-ţi al tău şi du-te; eu însă voesc să dau acestuia din urmă ca şi ţie. Oare eu nu pot să fac cu ale mele ce voesc? Sau ochiul tău este zavistnic pentru că eu sunt bun?“ Astfel şi răsplată întru împărăţia cerului va atârna nu de întâetate după vremea chiemării şi nici de durata fiinţărei în această chiemare, ci de gradul credincioşiei faţă de datorie, de râvna la lucru şi de înţeleapta-bunătate a lui Dumnezeu; care preţueşte pe oameni nu numai după munca exterioară, pe cât după fiinţa internă. De aceea iarăşi adaose Hristos: „Vor fi cei de pe urmă întâiu, şi cei dintâiu pe urmă“.

Aceste convorbiri de rămas bun se referă vădit deja la ultimile zile ale petrecerei lui Hristos în Pereea, şi când El se apropia de frontiera Iudeei, atunci primi din Vitania trista veste, că acela, pe care El îl iubea, „era bolnav de moarte“ [1]). Cu acestă ştire se trimisese la Dânsul un vestitor special al surorii lui Lazăr, care, ne văzând nădejdea însănătoşirii iubitului său frate, ruga pe Hristos, ca El cât mai curând posibil să sosească la dânşii şi cu dumnezeiasca Sa participare să le ajute cumva în necazul ce-i ajunsese. Rugămintea era stăruitoare, dar Hristos nu plecă deodată la drum. Ocupat cu marea Sa operă a luminării duhovniceşti a oamenilor, El trimise numai veste, că „această boală nu-i spre moarte, ci spre slava lui Dumnezeu“, şi rămase în Pereea încă două zile. Abea numai după trecerea lor, El spuse ucenicilor Săi: „Să mergem iară în Iudeea“. Ucenicii îi aduseră aminte, cum nu demult iudeii voiseră să-L ucidă cu pietre, şi întrebară, cum dar El voeşte iară să meargă acolo? Dar El răspunse, că în curgere de douăzeci de ceasuri ale zilei Sale de muncă El poate umbla fără primejdie, pentrucă lumina datoriei Lui, care alcătueşte voea Tatălui ceresc, îl păzea pe Dânsul de primejdie. Şi după aceea El le spuse, că Lazăr, a adormit şi că El merge acum să-l deştepte. Trei din ei, cel puţin, ar fi trebuit să-şi aducă aminte, cum în alt caz cunoscut Mântuitorul vorbise de moarte ca de somn; sau asta o vorbise alţii, sau ei erau prea nestatornici, ca să-şi amintească despre asta. De oare ce ei înţeleseră vorbele Lui

1) Ştirea despre boala lui Lazăr şi mergerea lui Hristos în Iudeea: Ioan, XI, 1-16.

în senz de somn obişnuit natural, atunci a trebuit să le spună direct, că Lazăr a murit, şi că El s'a bucurat de asta pentru ei, ca ei să creadă, pentrucă El acum mergea să-l învie spre viaţă. „Să mergem şi noi", - zise şi apostolul Toma, care în genere puţin credea în posibilitatea învierei din morţi, - „să murim cu dânsul", ca şi cum ar fi voit să zică: toată întreprinderea aceasta e nefolositoare şi periculoasă, dar totuşi să mergem. Şi ei plecară la drum.

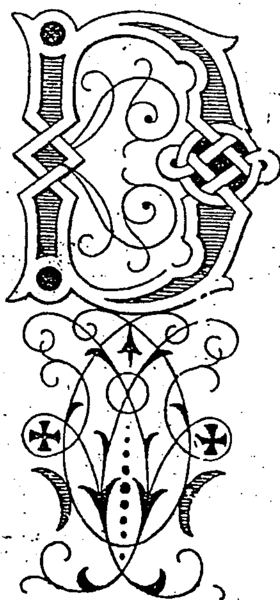

Vitania.

CAPITOLUL XXXV.

ÎNVIEREA LUI LAZĂR.

Dupăce au străbătut drumul ce le stătuse înainte, Mântuitorul cu ucenicii se apropiă de Vitania, dar nu se duse deodată la casa bucuroasă de Dânsul, ci se opri la oare care depărtare de sat. Apropierea Vitaniei de Ierusalim, de care ea era despărțită numai prin o cale de trei chilometri și jumătate, și bogăția însemnată și distincțiunea aleasă a familiei atrăsese pe mulți iudei însemnați, care veniseră să mângâe pe surorile îndoliate și să împărtășască cu ele durerea și întristarea, și între atâța vrășmași hotărâți, evident, trebuia procedat cu precauțiune. Dar pe când Maria, credincioasă naturei sale contemplative și iubitoare de singurătate, ședea acasă, neștiind nimic de apropierea Mântuitorului, Marta mult mai activă deja aflase despre sosirea Lui și îndată plecă spre întâmpinarea Lui. Lazăr

murise chiar în acea zi, când Iisus primise știrea despre boala lui. Încă două zile după aceasta El le petrecu în Pereea, ziua a patra o petrecu în călătorie. Această încetineală a trebuit să servească spre o slavă încă și mai mare a lui Dumnezeu în marea minune ce stătea înainte. Pe fiica lui Iair Hristos, a înviat-o imediat după moartea ei; pe fiul văduvei din Nain îl înviă pe când îl duceau la cimitir, și acum El voia să dovedească atotputernicia Sa prin învierea unui om, de care se atinsese deja putreziciunea. Dar Marta nu a putut să înțeleagă această tristă întârziere din partea Lui. „Doamne, — îl întâmpină ea cu oare care ton de repros, — de ai fi fost aicea, nu ar fi murit fratele nostru!" Dar îndată credința și nădejdea căpătară predominare asupra tuturor celorlalte sentimente, și ea adaose: „Dar și acum știu, că ce vei cere Tu dela Dumnezeu, Dumnezeu îți va da". Mântuitorul îndată confirmă credința ei prin declarațiunea solemnă: „Fratele tău va învia", — zise El, intenționat întrebuințând expresia nedefinită, pentru a ridica credința Martei dela interesul simplu personal la ideile înalte[1]). Marta înțelese această expresie numai în senzul învierii generale a morților, și de oare ce ea nădăjduia ceva mai apropiat și nemijlocit, apoi acest răspuns numai îi spori întristarea și ea cu tristeță răspunse numai: „Știu că va învia la înviere, în ziua cea de apoi". Atunci Mântuitorul, văzând, că cugetele ei s'au eliberat întru câtva de interesul personal, îi făcu o solemnă revelațiune despre ființa Sa divină, în care se cuprinde izvorul învierei noastre. „Eu sunt învierea și viața, — îi răspunse El, — cel ce crede în Mine, chiar și de va muri, va învia. Crezi oare aceasta?" — „Așa, Doamne, — răspunse acum Marta convinsă: eu cred, că Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit în lume". Asemenea convorbire, o încurajă în totul și ea se duse după sora sa Maria, căria îi se transmise în taină vestea veselă pentru dânsa: „Invățătorul e aicea și te chiamă". Maria se duse îndată după indicațiunea soră-sa și, văzând iubitul ei învățător și Domn, căzu la picioarele Lui și cu inima apăsată zise aceeași, ce zisese și sora sa: „Doamne, dacă Tu ai fi fost aicea, n'ar fi murit fratele meu!" Această credință la fel a surorilor în atotputernicia lui Hristos asupra morții și vieții împreună cu durerea sfâșiitoare de suflet, ce ajunsese pe această bună familie, mișcă foarte tare pe Mântuitorul, și El abea putu să zică: „Unde l-ați pus?" — „Doamne vino și vezi", — îi răspunseră surorile plân-

1) Invierea lui Lazăr - Ioan, XI, 17-45.

gândi. Când El urma după dânsele, din ochii Lui curgeau lacrămi tăcute. Aceste lacrimi nu au rămas neobservate, și pe când unii Iudei cu respectoasă simpatie vedeau în ele dovada iubirii către răposatul, alții întrebau cu îndoială și aproape cu sarcasme: n'a putut oare, celce a deschis ochii orbului, să facă, ca și prietenul Lui să nu moară? Ei nu auziseră, în depărtatul orășel din Galileea înviase un mort, dar știau, că în Ierusalim El deschisese ochii unui orb din naștere, și aceasta li se părea lor o minune mai puțin uimitoare. Dară Hristos știa și auzea tălcuirile lor, și încă odată toată această priveliște: adevărata întristare, bocitoarele năimite, nepotolita ură, — toate acestea strânse împrejurul grozavului fapt al morții așa zgudui duhul Lui, că, cu toată învierea mortului, ce avea să urmeze, El încă odată fu luat de furtuna simțământului întristării și plânse. Mormântul lui Lazăr, asemenea tuturor mormintelor iudeilor bogați, prezenta o scobitură săpată în piatră și astupată la gură cu o lespede sau cu o grămadă de pietre. Iisus Hristos porunci să se ia acest golal, cum se numea piatra de pe mormânt. Dar Marta parte din pricina convingerei ei, că sufletul a părăsit deja cu totul contactul cu trupul intrat în putrefacție, parte temându-se din cauza înțelesei delicatețe posibilității unei priveliști neplăcute, care s'ar fi deschis cu îndepărtarea pietrei, obiectă contra acestei porunci. În climatul fierbinte al Palestinei, îngroparea prin necesitate se săvârșește îndată după moarte, și fiind că acum era în sara zilei a patra dela moartea lui Lazăr, atunci era deplin temeiu a crede, că se începuse deja descompunerea. Dar Hristos aminti solemn ei de făgăduința Sa, și piatra a fost răsturnată dela peștera, unde zăcea mortul. Mântuitorul se opri la intrare, și toți ceilalți involuntar se deteră înapoi, îndreptându-și privirile asupra acestei peștere întunecate și mute. Toți își ținură respirația, când Iisus își ridică ochii Săi spre ceriu și mulțumi lui Dumnezeu pentru ascultarea rugăciunei Lui, ce avea să urmeze. Și după aceea, ridicându-și glasul Său autoritatea sguduitoare și poruncitoare, în cuvinte puternice și curate, obișnuite Lui în toate cazurile de felul acesta, esclamă: „Lazăre, vino afară!" și spre groaza tuturor celor de față mortul se sculă din mormânt și ieși iară la lumina lui Dumnezeu — în groaznica sa îmbrăcăminte de înmormântare. Hristos porunci să ia de pe dânsul hainele de îngropare, și Lazăr putu să meargă liber acasă, și toată gloata ce asista, cuprinsă de frică și de uimire urma după cel înviat și vorbea despre Celce săvârșise o minune așa de mare. Mulți au crezut în El; dar erau și deaceia

necredința îndărătnică a cărora nu putu să o învingă nici Lazăr, celce se întorsese din viața de dincolo de mormânt, și aceștia numai grăbiră spre Ierusalim, spre a raporta și Sinedriului.

Vestea despre noua minune măreață a lui Iisus turbură și agită extraordinar pe membrii sinedriului, care se adunară imediat să pună la cale ce trebue să facă acum. Prorocul din Nazaret evident a devenit pentru dânșii periculos, de oare ce chiar mulți din iudeii de seamă, care au asistat în Vitania, crezuse în El. Minunea poate să capete un răsunet cu deosebire mare, și tot poporul va merge după Iisus, iar asta poate amenința cu o mare primejdie, poate stârni bănuiala romanilor, care se vor și folosi de această ocazie, pentru ca definitiv să lipsască poporul de existența politică. Discuția a fost aprinsă, de oarece partidele din sinedriu, totdeauna dușmane între dânsele, acum ajunseră pânăla înverșunare. Fariseii cu deosebire pe prorocul din Nazaret l-ar fi dorit să-l aibă la îndămână numai dacă El ar fi convenit să apară în calitate de Mesia politic național, cum ei își închipuiau pe Mesia, și dacă nu i-ar mustra cu așa asprime fățărnicia și falsitatea evlaviei lor; dar partidul saducheu, care toată buna lor stare o datora stării umilite actuale a poporului și care, mulțămită slugilor romane – Irozii, ținea în mânile sale arhieria, care era pentru dânșii izvorul cel mare al îmbogățirii, se temea de orce turburare a poporului, și era gata să recurgă la tot felul de măsuri, ca să înfricoșeze poporul cu unele bănuele și nemulțămiri ale romanilor. Expresiunea și organul acestui partid se prezentă arhiereul de atuncea, Iosif Caiafa. El fusese pus ca arhiereu de procuratorul roman Valerie Grat, când acela ocupa funcțiunea de cârmuitor al acestei provincii. Fiind sub toate raporturile creatură romană și nebucurându-se din această pricină de nici un respect din partea poporului, el în temelia discuțiunii puse anume avantajele sale personale și, acoperindu-le cu pretinsele interese ale poporului, se adresă sinedriului cu o aspră cuvântare, zicând: „Voi nu știți nimica; altmintrelea voi n'ați vorbi așa de mult și de aprins degeaba. Voi n'ați băgat de seamă lucrul de căpetenie, și anume ce devine inevitabil, dacă se admite triumful deplin a lui Iisus Galileianul. Mișcarea mesianică, care evident amenință să se deslănțuiască acum, fără îndoială, va atrage pe romani, care se vor arăta cu legiunile lor, vor închide templul, vor nimici toate instituțiunele naționale și mai întâiu de toate sinedriul, vor lipsi poporul de orce independență și în caz de împotrivire vor pustii țara cu foc și sabie. Deaceea, – cu un triumf lugubru

conchise Caiafa, – „e mai bine să piară un om pentru popor, de cât tot poporul să piară". Ideea lui Caiafa a fost limpede pentru toţi. El evident cerea moartea lui Hristos, ca o condiţie neapărată a mântuirii poporului; dar nici el singur n'a înţeles, ce înaltă pro-rocie a rostit, prezicând, „că Iisus va muri pentru popor, şi nu numai pentru popor, dar şi ca pe fiii risipiţi ai lui Dumnezeu să-i adune la un loc".

„Din acestă zi au hotărât să-L ucidă [1])". Paznicilor li se dădu poruncă să-L urmărească, că la prima ocazie potrivită să-L ares-teze să fie supus la o judecată fără cruţare şi osândit la moarte. Din această cauză, Mântuitorul nu putu să mai rămână în Iudeea şi de oare ce nu sosise încă ceasul Lui, apoi El pentru un timp se retrase „în ţara de lângă pustie, în oraşul numit Efraim, şi acolo rămase cu ucenicii Săi". Acolo, în deplină siguranţă de toate planurile şi intrigile vrăşmaşilor Săi de moarte, El petrecu liniştit şi fericit ultimile săptămâni ale vieţii, înconjurat numai de ucenicii Săi, pe care El în acest paşnic colţişor îi pregăti pentru marea muncă a secerişului mondial gata.

Nu se ştie cât timp a durat această petrecere silită în Efraim, dar iată se apropiă sărbătoarea Paştilor, acea sărbătoare, când, împreună cu mieii legitimi, trebuia să se junghie şi Melul, care ridica păcatele lumii. Caravanele cu închinători curgeu, ca de o-biceiu, de pretutindenea la Ierusalim. Plecă într'acolo şi Iisus Hristos cu ucenicii Săi. El era cufundat în marele gând despre marea luptă, ce-I sta înainte, şi ucenicii, urmând după Dânsul, nu îndrăsneau să întrerupă cugetarea Lui. In fine El se opri şi i-a chiemat la Sine, şi atuncea încă odată, anume a treia oară, cu amărunţimi mai clare, mai izbitoare şi grozave de cât orcând mai înainte, le spuse, că El va fi dat de arhierei şi cărturari [2]); şi-L vor osândi la moarte şi-L vor da păgânilor; păgânii îşi vor bate joc de Dânsul, şi-L vor bate, şi acum pentru prima oară le descoperi El cel mai groaznic eveniment, că El va fi răstignit, dar a treia zia va învia. Dar minţile lor tot erau încă pline de nădejdile mesianice pământeşti; ei erau aşa de preocupaţi de ideea sosirii împărăţiei lui Dumnezeu în toată măreţia ei, încât prezicerea acestora trecu parecă pe lângă urechile lor: ei nu-L înţeleseră, ba nici nu voiau să-L înţeleagă nicidecum. Şi aceasta

1) Hotărârea sinedriului contra lui Iisus Hristos şi retragerea Lui la Efraim, Ioan, XI, 46-54.

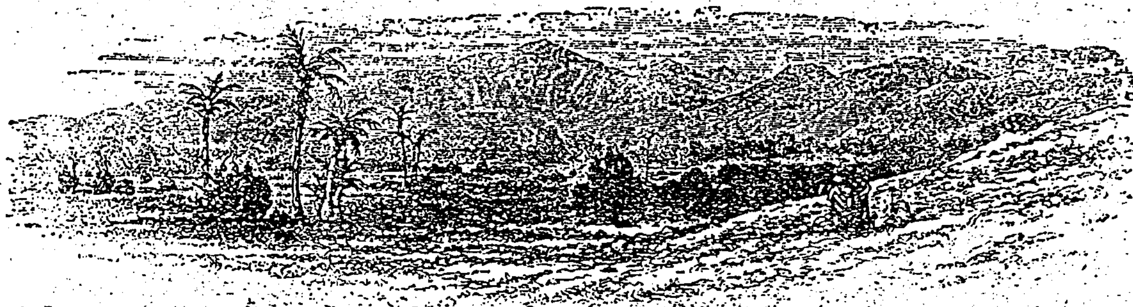
2) Prezicerea lui Hristos despre moartea Sa în Ierusulim (Mat. XX, 17-19; Marcu, X, 33; Luca, XVIII, 31-34).

în chip uimitor s'a dovedit prin un nou eveniment, care întristă pe Hristos. Chiar în timpul acestei călătorii din partea unora din ucenici a fost făcută o cerere extrem de nelavreme şi egoistă, arătând până la ce grad de puţin erau luminate sufletele chiar şi ale celor mai de aproape ucenici de lumina Evangheliei [1]). De Iisus Hristos se apropiă Salomia, una din următoarele permanente ale Sale, cu cei doi fii ai ei — Iacov şi Ioan, şi se adresă către Domnul cu rugămintea de a le făgădui o deosebită bună voinţă. Hristos întrebă, ce doresc ei? Şi atunci, mama, în numele fiilor săi expansivi şi ambiţioşi, ceru, ca întru împărăţia Sa El să pună pe unul din ei la dreapta Sa şi pe unul deastânga Sa. Hristos se referi blând către această rătăcire şi ambiţie a lor. Ei după orbirea lor cerură asemenea situaţie, care abea după câteva zile, ei au trebuit să vadă că ea a fost ocupată în chinuri şi ruşine de tălhari răstigniţi. Imaginaţia lor zugrăvise înaintea lor douăsprezece tronuri, iară El le vorbea de trei cruci. Ei visau coroane pământeşti, iar El le vorbea de paharul amărăciunei şi de botezul prin sânge. Puteau ei oare să bea cu dânsul acest pahar, sau să se boteze cu acest botez? Poate înţelegând acum mai bine cuvintele Lui, ei răspunseră îndrăzneţ: „putem"; Şi atuncea El zise, că lor în adevăr le va fi dat să justifice cuvintele lor, dar că a şedea de a dreapta şi de a stânga Lui va fi dat numai acelora, pentru care s'a gătit de Tatăl ceresc. Şi chiemând după aceea pe toţi cei doisprezece ucenici ai Săi, Hristos încă odată îi învăţă, cât de greşite sunt vederile lor asupra împărăţiei cereşti, şi încă odată le explică adevăratul ei înţeles, ca una ce este cu totul deosebită de împărăţiile lumii acesteea.

Dar iată călătorii trecură Iordanul şi păşiră în şesul Ierihonului. Acesta e unul din cele mai luxoase locuri din Palestina. Clima domoală produce o vegetaţie cu adevărat tropicală. Dumbrăvile de smochini de acolo erau vestite în toată ţara şi dădeau recolte bogate. Plantele aromate, umplând văzduhul de un dulce aromat, în acelaşi timp erau vestite prin puterea lor vindecătoare pentru rane; meiul dădea două recolte, şi grâul se cocea cu o lună mai înainte decât în Galileea. Nenumăratele roiuri de albine găseau hrană bogată în suculenţii arbuştrii aromatici şi în flori, din câte cele mai scumpe soiuri creşteau numai aicea, umplând văzduhul de mireasmă dulce şi dând o osebită frumuseţe însăşi localităţii. Şesul se ridică încet din adânca văgăună a Iordanului,

1) Cererea Salomiei - Mat. XX, 20-28; Marc. X, 35-45.

care e situată mult mai jos de nivelul mărei Mediterane, în direcția apuseană, și ca la doisprezece chilometrii dela râu, la înălțime de 700 de picioare mai sus de nivelul ei, era situat acel oraș vestit, care cândva cel dintâiu a căzut sub fiii lui Israil la intrarea lor în pământul făgăduinței. El suferise multe necazuri în soarta sa istorică și acum, cu tot blestemul, pus asupra lui de Iisus Navi, orașul iară s'a ridicat deasupra localităței înconjurătoare, strălucind în soarele arzător prin albeața fortărețelor și palatelor sale, ridicate de Irod cel Mare. Când Hristos se ridica încet cu ucenicii Săi în direcția acestui oraș, la porțile lui se săvârși una din ultimile minuni spre binele omenirei suferinde. La porți ședeau doi cerșitori, care cereau milostenie dela trecă-

Șesul Ierihonului.

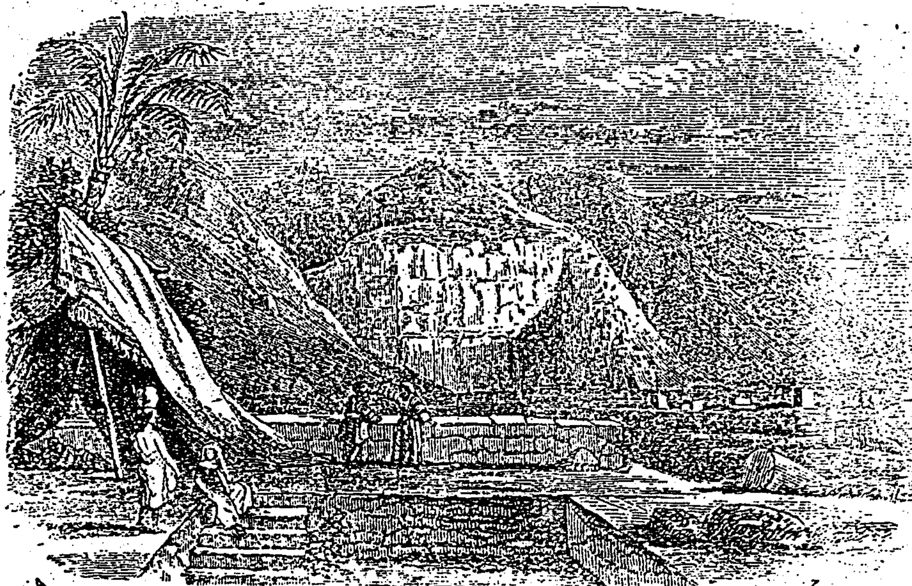
tori, și numele unuia din ei era Vartimeu. Dela închinătorii, ce treceau pe această cale ei puteau nădăjdui la căpătare de nu puțină milostenie, dar nu bănuiau fericirea ce-i aștepta. Auzind un sgomot neobișnuit a poporului ce trecea, care se afla într'o stârnire neobișnuită, ei aflară, că pe aicea trece Iisus Nazarineanul, vestea despre minunile Căruia răsuna în toată țara. Aceasta stârni numai decât într'înșii o dulce nădejde, și ei, uitând orce fel de altă milostenie, începură a striga în urma Lui: „Miluește-ne pre noi, Doamne, Fiul lui David!" Poporul voi să-i facă să tacă, socotind această strigare tare nedemnă în prezența Aceluia, Care trebuia să intre în Ierusalim ca Mesia al poporului Său. Dară Hristos a auzit plânsul lor, și inima Lui compătimitoare se mișcă. El se opri și porunci să fie chiemați la Sine. Atunci poporul își schimbă tonul său și supuse lui Vartimeiu (care se vădise mai mult prin strigătul său pentru miluire): „Nu te teme, scoală, că te chiamă". In expansiunea de bucurie el aruncă mantaua sa, sări și se apropiă de Iisus. „Ce vrei tu dela Mine?" întrebă Mântuitorul. „Ravuni" — răspunse acela, dând lui Iisus cel mai de onoare titlu, ce-i era cunoscut lui, — „ca să văd". „Vezi", — zise Hristos, „credința ta te-a mântuit". El se atinse de ochii

orbilor, şi îndată au văzut ochii lor, şi ei urmară după dânsul, slăvind pe Dumnezeu.

In Ierihon trebuia să se odihnească, înainte de a păşi în calea, grea şi nesigură din pricina tâlharilor, care duce la Ierusalim. El prezintă un urcuş greu de aproape şase ceasuri, baza căruia e mult mai jos, iar vârful aproape la 3000 picioare mai sus de nivelul mărei Mediterane. Două din clasele cele mai renumite din populaţia Capernaumului erau preoţii şi vameşii. De oare ce acesta era oraş preoţesc, apoi era fireşte de aşteptat, că Regele, Fiul lui David, succesorul lui Moise va fi primit în casa vre unuia din urmaşii lui Aaron. Dar locul, pe care l-a ales Hristos pentru odihnă, s'a determinat de alte împrejurări[1]. In oraş locuiau câţiva din Vameşi pentru adunarea dărilor dela vastul comerţ cu balsam, care se obţinea aicea în mai mari cantităţi decât orunde, şi pentru supravegherea comerţului de import şi export, ce se făcea între provinciile romane şi posesiunile lui Irod Antipa. Unul dintre şefii acestor vameşi era Zaheu, de două ori urât de popor, ca iudeu şi ca îndeplinitor a funcţiei sale aproape de oraşul sfânt. Situaţia sa de căpetenie numai sporea ura poporului faţă de dânsul, pentrucă iudeii considerau această situaţie ca o recompensă dată lui pentru râvna deosebită în slujba romanilor, apărătorii lor, iar la bogăţia lui priveau ca la dovada jafurilor inconştiente. Acest om avea o adâncă dorinţă să vadă cu proprii săi ochi, ce fel de personalitate era Iisus; dar fiind mic de statură, el nu putea din pricina înghesuirii mulţimii nici măcar să-l privească. Deaceea, când Iisus trecea prin oraş, el alergă înainte şi se urcă într'un smochin crengos, care se afla lângă drum. Pe sub acest arbore trebuia să treacă Iisus Hristos, şi vameşului i se prezenta putinţa deplină să-L vadă pe Acela anume neobişnuit proroc, Care nu numai nu nutrea faţă de vameşi obişnuita ură, ci-şi găsise pintre dânşii chiar slujitori râvnitori şi pe unul din ei îl ridicase chiar la vrednicia de apostol. Când Iisus Hristos se opri, Zaheu în adevăr L-a văzut şi s'a bucurat de aceasta; dar îşi poate închipui orcine, ce bucurie cuprinse inima lui, când marele Proroc, recunoscut de Mesia poporului său, se opri sub arbore, privi în sus şi, numindu-l pe nume, îi zise să se pogoare repede, pentru că avea de gând să fie în casa lui, să prânzască cu dânsul şi să-l ofere găzduire pentru noapte la sine. Vameşul cel dispreţuit trebuia să aibă ca oaspe al său pe slăvitul Mesia. Cu bucurie Zaheu grăbi

1) Convertirea vameşului Zacheu, Luca, XIX, 1-10.

să se pogoare din pom și conduse pe marele oaspe la el în casă. Dar poporul unanim și tare cârtea: lui i se părea nedemn, nepotrivit și înjositor, ca Mesia chiar in mijlocul următorilor săi entuziaști să se oprească în casa unui om, ocupația căruia era simbolul înjosirei naționale, și care chiar în această chiemare, cum fățiș se vorbea în mulțime, nu se bucura de nume bun. Dar cuvântul milostiv al lui Iisus însemna mai mult pentru Zaheu, decât

Presupusa situație a Vechiului Ierihon.

toată cârtirea și decât toate ofensele mulțimii. El il regeneră și cu o putere dătătoare de viață reînvia într'însul toate calitățile cele bune ale sufletului său, care fuseseră înăbușite de egoism și de dispreţul ce-l înconjura. Cuprins de entuziasm pentru mare cinste, ce i se arăta, Zaheu, sculându-se dela masă, declară solem: „Doamne, jumătate din averea mea o dau săracilor, și de am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit!" Această nobilă abnegațiune a dispreţuitului vameș, care cu așa hotărâre doborâ idolul vieții sale, justifică cinstea arătată lui de Hristos, și Mântuitorul cu bunătate exlamă: „Acum a venit mântuirea casei acesteia, pentru că și acesta este fiul lui Avraam", în înțelesul cel mai bun al acestui cuvânt, ca fiu al părintelui celor ce cred. „Căci Fiul omului a venit să caute și să mântuiască pe cei pierduți", adaose El, de oarece nu numai poporul derând, ce-L înconjura, dar și ucenicii continuau să nutrească o falsă așteptare, că în Ierusalim trebue să se deschidă curând împărăția lui Dumnezeu în senzul ei simțual, apoi Hristos le spuse o pildă instructivă despre un om cu situație înaltă, care „a plecat într'o țară depărtată, ca să dobândească domnie și să se întoarcă [1])". Insuși

1) Pilda cu minele de argint, Luc. XIX, 12—27.

figura e luată dintr'o împrejurare bine cunoscută iudeilor, care se petrecuse puţin mai înainte de asta, care arăta cum Arhelai plecase după moartea tatălui său Irod cel Mare la Roma, ca să obţină dela împăratul vrednicia de rege pentru sine. Inainte de plecare, el a împărţit slugilor sale câte o mină de argint, ca ei să o întrebuinţeze în circulaţie până la întoarcerea lui. Cu toată împotrivirea a multor cetăţeni, el primi domnia şi după întoarcere răsplăti cele cuvenite atât vrăşmaşilor săi, asemenea şi slugilor, potrivit cu meritele fiecăruia. O slugă leneşă şi necredincioasă, în loc să pună în circulaţie mina încredinţată ei, a ascuns-o într'o naframă şi o întoarse stăpânului cu plângere nedemnă şi obraznică contra asprimei stăpânului lui. Deaceea argintul a fost luat dela dânsa şi dat aceleia, care merita mai mult dintre slugile credincioase şi bune; aceste din urmă au fost răsplătite bogat; cetăţenii nesupuşi, care lucrase contra urcărei sale la domnie, au fost înşfăcaţi şi daţi morţii. Pilda aceasta avea o aplicare multilaterală: ea indica plecarea în curând a Mântuitorului din lume, la ura cu care L-au lepădat pe Dânsul, la datoria de credincioşie a întrebuinţării celor încredinţate; la necunoaşterea timpului întoarcerei Lui; la neîndoiala că după întoarcerea Lui toţi va trebui să dea socoteală severă; la condamnarea leneşilor; la mare recompensare a tuturor celor ce I-au servit, şi la peirea definitivă a celorce L-au lepădat pe Dânsul.

Mergerea între acestea se apropia de ţintă, şi iată deja culmile cunoscute ale muntelui Eleon. Majoritatea celorce însoţau pe Hristos se pogorâră cu grăbire din munte, ca acolo în vederea oraşului sfânt să se aranjeze pentru noapte între coastele verzi ale muntelui; dar însuşi Hristos preferă să se oprească în Vitania, iubitul Său sat, unde deja îl aştepta cu dragoste şi salutare evlavioasa familie de acolo. Acolo pentru Dânsul era pregătită cina, la care s'a produs o binecuvântată convorbire, care din nou a procurat lui Hristos de câţiva credincioşi dintre iudeii cunoscuţi, care venise personal să se convingă de minunea petrecută cu Lazăr. Dar această convorbire a fost însemnată printr'un eveniment însemnat, care marchează sosirea momentului deciziv în viaţa pământească a Mântuitorului [1]). In acel timp, când după obiceiu trebăluia în gospodărie, Maria şedea la picioarele lui Hristos şi asculta dulcea lui vorbire. Aflându-se în prezenţa adoratului său Invăţător şi iubitului său frate, care era martorul viu a atotputerniciei mesianice a lui Hristos, ea simţi o cerinţă ne-

1) Ungerea picioarelor lui Iisus cu mir la cina din Vitania — Mat. XXVI, 6—13; Marc. XVI, 3—9; Ioan, XII, 2—11.

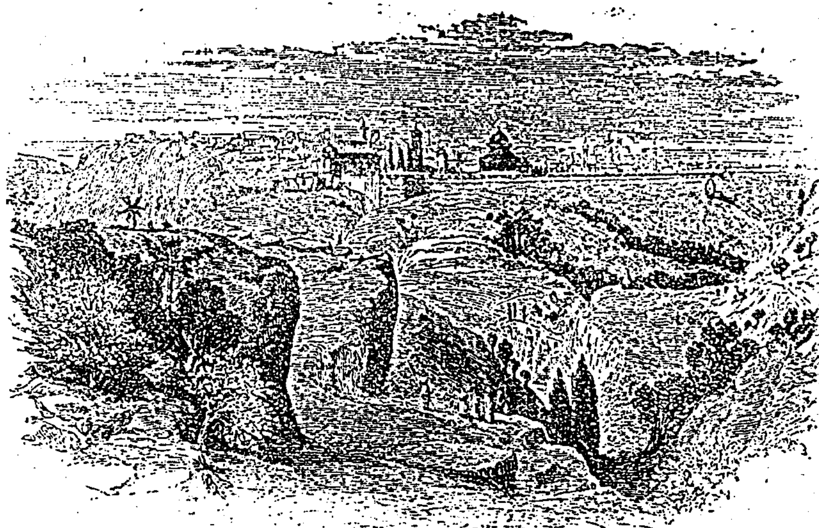
grăită de a exprima faţă de Dânsul prin ceva iubirea sa; recunoştinţa sa şi respectul său. Şi iată sculându-se, ea luă un vas de alavastru cu mir preţios indian de nard şi, apropiindu-se încetişor pe la spatele Mântuitorului, sparse vasul şi turnă lichidul mirositor mai întâiu pe capul Lui, iar apoi şi pe picioare, şi după aceea, ca şi cum n'ar fi văzut nimenea din asistenţi, şterse picioarele Lui cu lungile bucle ale părului său despletit, şi aerul se umplu de mirosul dulce al mirului vărsat. Aceasta fu o procedare a iubirei în totul devotate, de neobişnuită abnegaţiune, şi saracii galilieni, care urmase după Hristos, aşa de puţin deprinşi cu tot luxul, dar care înţelegeau totuşi preţul acestui dar, fireşte n'au putut să nu se mire, că asemenea lucru scump a fost cheltuit într-o clipă. In unul din ei însă acest lucru nobil al Mariei deşteptă simţul josnic al invidiei şi al răutăţii, anume în Iuda Iscarioteanul. Natura lui josnică, pe care n'a putut să o înobileze nici binecuvântata împreună petrecere cu Hristos, începuse deja să se remarce puternic, şi el, desperând de avantajele, pe care le aştepta dela intrarea în comunitatea lui Hristos, începu să se recompenseze prin furtul din punga comună. Şi acum la vederea jertfei bogate a Mariei, care traduse în bani ar fi alcătuit o considerabilă sumă pentru punga apostolică, care se afla cu totul în îngrijirea sa, sufletul lui se umplu de indignare şi chiar de furie. Pe dânsul chiar pusese stăpânire diavolul. Chinuit de duhul lăcomiei, el cu o prefăcută iubire de oameni, observă posomorât pentru ce s'a făcut această pagubă? „Pentru ce nu s'a vândut acest mir în trei sute de dinari, şi să se fi dat săracilor?“ Hristos cu întristare prevăzu gândul viclean şi lacom al lui Iuda, dar de data asta numai indirect îi reproşă, apărând pe Maria, care deja devenise obiectul observaţiunilor neplăcute pentru dânsa. „Pentru ce turburaţi voi femeea?“ ~ zise El, ~ „Lăsaţ-o; ea a făcut un lucru bun pentru Mine. Căci pe saraci pururea îi aveţi cu voi, iar pe Mine nu Mă aveţi pururea. Ea a păstrat acest mir pentru ziua înmormântărei Mele“. Şi la acestea El adaose prorocia, care miraculos s'a îndeplinit până astăzi, că orunde se va propovedui Evanghelia, acolo cu cinste se va spune şi fapta ei.

Vestea că în Vitania Iisus Hristos a convertit la credinţă într'însul încă vreo câţiva iudei însemnaţi, repede ajunse la sinedriu, şi asta se umplu de aşa furie, încât se gândea să ucidă chiar şi pe Lazăr, ca pe o mărturie de neînvins al minunilor galilianului celui urât de dânşii, dar în acelaş timp încă şi cu mai mare hotărâre începu să se îndrepte pentru pregătirea propriei Lui peiri.

CARTEA A PATRA.

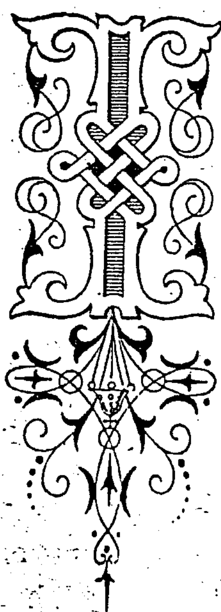
Ultimile zile ale vieții pământești ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Ierusalimul văzut depe calea Vitaniei.

CAPITOLUL XXXVI.

INTRAREA DOMNULUI IN IERUSALIM ȘI FAPTELE URMATE DUPĂ ASTA, PILDELE ȘI CONVORBIRILE.

n viața lui Hristos sosi ultimul moment deciziv. Răutatea vrășmașilor creștea mereu și căuta mijloace să rupă influența Lui asupra poporului și chiar să-L omoare. Acum nu mai era timpul de a se abține dela proclamarea pe față a mesianismului. Până acum Hristos vorbea despre Sine, ca despre Mesia cel făgăduit în majoritatea cazurilor în chip particular și la persoane particulare; acum sosise timpul să declare despre asta public și în chipul cel mai solemn, că El este adevăratul Rege Mesia, adevăratul Fiu al lui David. Și Mântuitorul făcu această declarațiune prin intrarea Sa solemnă în Ierusalim [1]).

Inaintea sărbătorilor mari gloatele de închinători, adunându-se de pretutindenea, aveau obiceiul să intre în sfânta cetate solemn și cu tot felul de expresiuni de bucurie. Asemenea

1) Solemna intrare in Ierusalim — Mat. XXI, 1-11; Marc. XI, 1—11; Luc. XIX, 29—44; Ioan, XII, 12—19.

întrare voi să facă şi Hristos, Care, ca proroc în genere recunoscut de popor şi Invăţător slăvit, prin forţa lucrurilor trebuia să ocupe o situaţie deosebită şi El se folosi de această împrejurare, ca pentru ultima oară să descopere slava Sa. Până acum El întrase în Ierusalim de obiceiu pe jos; acum El voi să între într'însul aşa, cum nu odată întrase cândva străbunul Său David, anume călare pe asin. Acest dobitoc paşnic şi folositor era mult preţuit în răsărit, şi pentru iudei erau legate cu dânsul nu puţine amintiri istorice, care-l făcuseră mai nobil şi mai iubit în ochii lor, decât caii cei mândrii, care se procurau din Egipt. Incă şi mai mult se înălţase în ochii lor importanţa asinului în urma declaraţiei solemne a prorocului, că pe asin anume va intra în Ierusalim Mesia-Regele (Zah. IX, 9). Şi deaceea o aşa întrare a Mântuitorului în oraşul sfânt a putut servi drept cea mai bună şi mai evidentă proclamare a mesianismului Său.

Disdedimineaţă în ziua de nouă Nisan Mântuitorul părăsi acoperişul paşnic şi ospitalier din Vitania şi după obiceiu pe jos plecă cu ucenicii Săi spre Ierusalim. Pogorându-se într'o mică vâlcea, toată acoperită cu smochini şi maslini, ei se apropiară de porţile satului Vitfaghi, care, asemenea Vitaniei, se afla în aşa apropiere de Ierusalim, că după legea rabinică se considera drept o parte din el. Ucenicii şi următorii tainici ai lui Hristos în acest timp locuiau în multe locuri, şi probabil către unul din ei, care locuia în Vitfaghi, trimise El pe doi din ucenici, ca ei să ia dela dânsul asinul pentru întrarea solemnă în Ierusalim. Ucenicii îndepliniră întocmai porunca şi aduse o asină cu mânzul ei.

Intre acestea până la Ierusalim sburase deja zvonul despre intenţia lui Hristos de a intra în sfânta cetate, şi gloatele de pelerini galilieni, aranjându-se aproape de oraş cu simţul de bucurie dela sine înţeles şi cu mare mulţămire de sine se îndreptară spre munte să-L întimpine, pentru care lucru pe cale tăiară ramuri tinere de palmieri şi de alţi arbori, care abea îmugurise, ca să-I arate o deosebită cinste. Ucenicii, mişcaţi de această împrejurare, îşi aşternură hainele lor şi acoperiră cu ele asinul, pe care încălecă Invăţătorul lor, iar poporul începu să presere drumul cu ramuri, cum era în obiceiu la răsărit. Aşa cândva iudeii aşternuseră drumul cu ramuri de smochini şi de palmier pentru Mardoheu, când acesta venea dela palatul regal, şi armata persană deasemenea îşi exprimă entuziasmul său faţă de Xerxe înainte de trecerea peste Helesponte. Şi iată procesiunea se puse în mişcare. Peste muntele Eleonului la Ierusalim duceau trei drumuri, dar

fiind că două din ele nu erau mai mult decât niște cărări, apoi Mântuitorul alese drumul mare cel mai bătut, anume cel de miazăzi, care și astăzi se socoate cel mai bun. Și abea se puse în mișcare procesiunea, și entuziasmul nestăpânit cuprinse și pe ucenici, și toată mulțimea înconjurătoare a poporului. In izbucnirea bucuriei entuziaste pentru Invățătorul lor, apostolii strigau: „Osana Fiul lui David, binecuvântat este celce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus!"[1]). Poporul apucând acest strigăt de bucurie, și în gloate să răspândi zvonul, cum El a înviat pe Lazăr din morți. Drumul aice se ridică încet pe muntele Eleonului, prin câmpii verzi și pe sub arbori umbroși, și în vârful lui se întoarce brusc spre nord. Anume la această întorsătură pentru prima oară se deschide vederea Ierusalimului, care până aicea se ascunde după culmea muntelui. Acolo în aerul limpede, ridicându-se din adâncul înconjurător al văei, stătea înaintea Lui orașul vestit prin amintirile sale istorice, și soarele de dimineață, strălucind pe turlele de marmoră și pe coperișurile aurite ale clădirilor templului, se răsfrângea în marea cu o strălucire orbitoare, înaintea căria privitorul trebuia să-și închidă ochii. Această vedere asupra vestitului oraș în adevăr uimea prin măreția sa, și mulți dintre călătorii iudei și păgâni opreau aicea caii lor și cu entuziasm mut de mirare priveau la această minunată priveliște. Ierusalimul în acea vreme, garnisit cu o serie întreagă de turnuri mândre, se considera una din minunile lumii și prezinta o măreață priveliște, de care actualul Ierusalim nu ne poate da nici măcar o idee aproximativă. Și iată acest oraș în toată măreția sa se deschise privirilor lui Hristos, adevăratul său Rege! Pe orcare altul această măreață priveliște putea să-l umplă de entuziasm; dar adevăratul Rege privea nu la strălucirea externă a orașului, ci la vrednicia lăuntrică a locuitorilor lui, și înaintea privirilor Lui se deschis așa grozavă prăpastie de necredință și de viciu, deja coapte pentru săvârșirea celor mai mari și mai grețoase crime pe pământ, încât această vedere măreață izbi inima infinit de compătimitoare a lui Hristos cu o durere insuportabilă. El nu odată a plâns și a vărsat lacrămi pentru nesimțirea și păcătoșia omenească, dar acum plânse cu hohot. Toată rușinea batjocorei și toată durerea de nesuferit a patimilor Lui de peste cinci zile au fost neputincioase să smulgă măcar un singur geamăt din peptul Lui sau să stoarcă măcar o sângură lăcrămioară pe pleoa-

1) Din Psalmul CXVII, 25. Osana = „Mântuește deci".

pele Lui obosite; aicea însă tristeţa lui lăuntrică a biruit duhul Lui omenesc şi El nu numai a plâns simplu, ci se bocea nestăpânit, aşa că şi glasul înăbuşit abea putea rosti cuvintele „O, dacă şi tu", – exlamă El, când poporul cuprins de uimire privea şi nu ştia ce să creadă sau să zică, – O, dacă şi tu măcar în această zi a ta ai fi aflat, ce serveşte pentru pacea ta! Intristarea întrerupse cuvintele Lui, şi când glasul înăbuşit de plânset se îndreptă iarăşi puţin, El a putut numai să adaoge: „dar aceasta e ascunsă acum de ochii tăi, căci vor veni peste tine zile, când vrăşmaşii te vor încătuşa cu cătuşi şi te vor împresura, şi te vor strâmtora din toate părţile, şi te vor dărâma, şi vor ucide pe copii tăi în tine şi nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentrucă tu n'ai cunoscut timpul cercetării tale". Aceasta a fost ultima chiemare din partea lui Mesia către oraşul criminal, care a ucis pe proroci, la pocăinţă; dar de oarece el n'a luat aminte nici la această chiemare, apoi a trebuit să sufere soarta prezisă lui. Şi în adevăr după patruzeci de ani prorocia lui Hristos s'a împlinit cu toată exactitatea.

Când Iisus a deplâns oraşul şi a rostit prorocia Sa asupra lui, procesiunea s'a oprit. Dar acum şi poporul, ce se afla în valea Cedronului şi aproape de zidurile Ierusalimului, şi deasemenea şi toţi închinătorii, aşezaţi în sălaşuri şi corturi, aşezate pe coastele muntelui în jos, văzând apropierea mulţimei poporului pe munte şi auzind răsunetul glasurilor vesele, înţeleseră, ce înseamnează toate acestea. Rupând din copaci ramuri verzi, poporul se aruncă pe drum la munte, ca să întâmpine pe Prorocul, care se apropia. Şi când se întâlniră aceste două valuri de popor, unul însoţindu-L din Vitania şi altul, eşita întru întâmpinarea Lui din Ierusalim, atunci El se văzu în mijlocul unei mulţimi de popopor, care mergea şi înainte şi în urmă, strigând „Osana!" şi fluturând ramurile, până chiar la porţile Ierusalimului. In popor erau câţiva farisei, şi entuziasmul poporului era pentru dânşii mai ascuţit ca sabia. Ce însamnă aceste strigăte mesianice şi titluri regale? Oare ele nu sunt primejdioase? Oare sunt ele demne? La ce le îngădue El? „Invăţătorule, opreşte-Ţi ucenicii!" Dar El nu voi să-i oprească. „Dacă vor tăcea aceştia, – zise El ca răspuns, – atunci vor striga pietrele". Şi fariseii, cu toată înrăirea lor, simţiră involuntar, că ei sunt neputincioşi să oprească revărsarea entuziasmului poporului. Când procesiunea se apropiă de zidurile oraşului, atunci tot oraşul fu cuprins de o mişcare extraordinară şi de agitaţie. „Cine-I acesta?" întrebau locuitorii, pri-

vind de după zăbrele și de pe acoperișuri, stând în piețe și pe ulițile, pe care se mișca ea; și poporul răspundea entuziast și cu buna credință: „Acesta e Iisus Prorocul din Nazaretul Galileei". In oraș poporul se risipi, iar Hristos se îndreptă spre templu. Strigătele entuziaste ale poporului își găsiră ecou și aicea. Până și copiii, probabil din corul templului, strigau lui Iisus: „Osana Fiul lui David!" Și când cărturarii și fariseii cu răutate ascunsă atraseră atențiunea Lui la acestea, atunci El le răspunse: „Au doară voi n'ați citit niciodată: din gura pruncilor și a copiilor dela sân Tu ai ridicat laudă?" Spre seară Mântuitorul se întoarse în Vitania.

A doua zi, disdedimineață, El iară plecă spre Ierusalim, pentru a propovedui în templu, și pe cale se săvârși un eveniment, care arăta vădit fățărnicia și stârpiciunea acelui popor, care cândva fusese ales de Dumnezeu și nu a justificat alegerea sa. Grăbind spre predică și nedorind să se silească a aștepta poporul, care „de dimineață venea la Dânsul în templu, să-L asculte", Mântuitorul părăsi Vitania înainte de prânz și simțind foame, căută cu ochii într'un smochin, cu fructele căruia ar fi putut să-și potolească foamea[1]). In depărtare se vedea un smochin, luxos după frunzișul său, care făgăduia să împlinească dorința. Dar când Hristos se apropiă de dânsul, el se dovedi cu totul fără roade. Acest exterior amăgitor închipuia uimitor nerodirea și amăgitorul exterior al poporului iudeu și mai ales al conducătorilor lui, toată religiozitatea și evlavia cărora degenerase în expoziția stearpă a ritualismului exterior, și ca să arate ucenicilor Săi, ce soartă așteaptă pentru asta, El blestemă smochinul, zicând: „De acum să nu mai fie rod în tine în veci. Și smochinul s'a uscat îndată". Când ucenicii își exprimară mirarea pentru această împlinire a cuvântului Invățătorului lor, atunci Iisus le adaose o învățătură despre puterea credinței. Credința e așa de puternică, încât celce o posedă chiar de ar zice muntelui: ridică-te și te aruncă în mare, apoi și asta se va săvârși. „Și tot ce veți cere în rugăciune cu credință, veți primi".

Sosind în templu și privind împrejur, Mântuitorul cu amărăciune văzu, că obișnuita lăcomie iudaică iară uitase lecțiunea dată cândva de El și cu prilejul îngrămădirei poporului iarăși transformase templul lui Dumnezeu în bâlciu[2]). Toate curțile

1) Blestemarea smochinului neroditor. Mat. XXI, 17-19; Marcu, XI, 12-14.

2) A doua izgonire din templu a negustorilor. Mat. XXI, 12-16; Marc. XI, 15-18; Luc. XIX, 45-48.

templului din nou erau prefăcute în staule de boi şi de oi, şi în local de vânzare de porumbei şi de schimb de bani; minunatul portic era plin de vite aduse şi de asurzitoarele glasuri ale negustorilor şi schimbătorilor de bani. Hristos nu voi să propoveduiască în asemenea locaş profanat. Incă odată, cu sentiment amestecat de întristare şi mânie, El isgoni de aicea pe toţi, şi nimenea n'a îndrăznit să se împotrivească râvnei Lui atot puternice. El n'a suferit nici chiar ca poporul să strice liniştea sanctuarului, trecând printr'însul, cu vase şi făcându-l loc de trecere pentru trebile sale. Enorma gloată de iudei, care ajungea câteodată până la două sau trei milioane şi inunda oraşul sfânt în timpul săptămânei sărbătorii, fără îndoială făcea curtea păgânilor încă o şi mai urâtă şi sgomotoasă privelişte de ât în orcare alt timp, cu atât mai mult, că în acea zi după lege de către toţi închinătorii se alegea şi se cumpăra mielul pashal. Dar prin nimic nu se putea justifica prefacerea casei Tatălui ceresc, care era casă de rugăciune pentru toate popoarele, în peşteră, unde tâlharii împart prada lor, scârnav şi criminal câştigată.

Propoveduirea Sa obişnuită El o începea nu mai devreme decât după aducerea templului în stare de bună cuviinţă şi linişte. Munca aceasta a fost acum fără îndoială, mai uşoară, pentru că ea se săvârşise odată. Când se curmă urâta privelişte negustorească, templul primi iară înfăţişarea sa obişnuită. Suferinzii veniră la Hristos şi El îi vindecă. Ascultătorii cu sutele se îngrămădeau împrejurul Lui şi se mirau de învăţătura Lui, vânând cu lăcomie fiecare cuvânt din gura Lui. Intre alţi ascultători luau aminte şi grecii, care, interesându-se de cuvântarea şi de istorisirile despre neobişnuitul propoveduitor, voiau chiar personal să vorbească cu Dânsul, lucru care I se comunică prin apostolul Andrei. După tradiţie, aceştia erau trimişii lui Avgar V, regele Edesei, care auzind despre lucrurile neobişnuite ale lui Hristos şi totodată şi de primejdia ce-L ameninţa din partea căpeteniilor iudaice, îi propunea refugiu în posesiunile sale. Apariţia acestor străini arăta, că sosise ceasul proslăvirii Fiului Omului în toate popoarele, şi Hristos esclamă: „Părinte, Proslăveşte numele Tău!" Şi ca răspuns la asta răsună glas din ceriu: „şi am proslăvit, şi încă voiu proslăvi". Glasul acesta nu fu auzit de toţi deopotrivă. Pentru mulţi el s'a părut un simplu bubuit de tunet; dar alţii ziceau, că „înger i-a vorbit Lui", şi numai puţini îl auziră respicat.

Intre acestea, vestea despre noua izgonire a negustorilor din

templu ajunse la sinedriu și membrii lui, trezindu-se puțin din turburare, apărură în templu cu scopul de a cere propoveduitorului răspuns la întrebarea: „Cu ce putere faci acestea? Și cine Ți-a dat asemenea putere?" Prin întrebările acestea se avea în vedere evident, ca să-L provoace pe Dânsul la vreo oarecare declarație care, cum se întâmpla și mai înainte, le-ar fi dat temeiu să-L învinuiască ca hulitor de Dumnezeu și să-L ucidă cu pietre. Dar vicleșugul acesta se prăbuși asupra propriului lor cap. Prevăzând gândul lor cel rău, Hristos cu înțelepciune dumnezeească le zise, că El le va răspunde, dacă și ei Ii va răspunde întâiu la întrebarea Lui și anume: „Botezul lui Ioan de unde a fost: din ceruri sau dela oameni?" Intrebarea aceasta lămuri imediat pe întrebători și se instaură imediat liniștea. „Răspundeți-Mi", insistă Mântuitorul, întrerupând convorbirea lor în șoaptă. Dar răspuns n'a urmat. Ei înțelesese deplin înțelesul și scopul întrebării. Al abate, ca ne referindu-se la chestiune, nu era deloc cu putință. Ioan deschis și expresiv mărturisise despre Iisus, recunoscându-L în fața chiar a delegaților sinedriului, nu numai de proroc mult mai mare decât dânsul, ba chiar de cel mai mare proroc, de Mesia. Recunoscut-au ei această mărturisire, sau nu? E limpede, că Hristos avea dreptul să ceară dela dânși răspuns la această întrebare, înainte de a răspunde. Dar ei n'au putut sau mai exact nu voiră să răspundă la ea. El îi puse într'o situație fără eșiri. Ei nu voiră să zică: „din ceriu", pentrucă ei îl lepădaseră; ei nu îndrăsniră să zică: „dela oameni", pentruca credința în Ioan (cum se vede chiar din I. Flavie) era așa de puternică și unanimă, încât a o lepăda fățiș însemna să se expună primejdiei din partea poporului. De aceea ei — învățătorii lui Israil, — fură puși în nevoia ridicolă să zică: „nu știm". Asemenea răspuns din partea unor persoane, în obligația cărora cădea obligația de a învăța legea și religia și a le explica pe acestea poporului, era pentru dânși o rușine totală, cu atât mai mult rușinos, cu cât ea fusese pusă în prezența mulțimii poporului. Dar Hristos, după mila sa nemărginită, nu insistă mai mult asupra întrebărei, ci răspunse simplu: „nici Eu nu vă voi spune, cu ce putere fac acestea", și după aceea iarăși continuă să învețe poporul. Dar de oare ce aicea asistau și savanții conducători ai poporului, apoi El spuse și câteva parabole, care aveau raport apropiat cu dânșii și în genere cu poporul iudeu. Așa El spusese parabola cu doi fii [1]), din care cel dintâiu, refuzând la

1) Parabola cu cei doi fii — Mat. XXI, 28—32.

început de a împlini rugămintea tatălui, apoi căindu-se, a împlinit-o, iar al doilea a dat răspuns linguşitor, dar n'a împlinit-o deloc. Şi după aceea întrebă: „care din doi a împlinit voia tatălui?" Ei, negreşit, putură să răspundă că numai „primul". Atunci El arătă senzul limpede şi măreţ al propriului lor răspuns. El consta în aceea, că însuşi vameşii şi desfrânatele, cu toată călcarea făţişe şi ruşinoasă a legii, le arătau lor, anume lor, învăţaţilor şi mult respectaţilor legişti ai poporului sfânt — calea întru împărăţia lui Dumnezeu. Aceşti păcătoşi, pe care ei îi urau şi-i

Vie din răsărit.

dispreţuiau, intră înaintea lor pe aceste porţi, înainte ca ele să se închidă. Ioan a venit la aceşti iudei „pe calea cuvioşiei" adecă cu predica legii primite de ei şi a obiceiurilor vieţii, şi ei numai cu vorba spun că l-au primit, iar de fapt l-au lepădat, iar vameşii şi desfrânatele s'au pocăit la chiemarea lui. Cu toată păruta lor pietate, ei aceste căpetenii, rabinii poporului lor, înaintea ochilor lui Dumnezeu au fost mai răi decât acei păcătoşi, de care chiar numai a te atinge cu un deget li se părea lor o adevărată întinare.

După aceea El îi invită „să asculte altă parabolă", anume pilda despre vierii nesupuşi, care nu voiră să predea roada viei stăpânului[1]). Această vie a Domnului puterilor era casa lui Israil: poporul iudeu a fost sădirea Lui iubită. Căpeteniile şi în-

1) Parabola despre vierii răi Mat. XXI, 33—46; Marcu, XII, 1—12; Luca XX, 9—19.

vățătorii, cărora a fost încredințat poporul, firește trebuia să dea stăpânului produsele viei. Dar cu toate celece făcuse El pentru via Sa, dela ea n'a primit roadă, sau în cel mai bun caz numai roade sălbatece. De oare ce vierii n'au putut prezenta roade și n'au îndrăsnit să-și arate producția lor, de care erau răspunzători apoi ei jicniră, bătură, răniră și uciseră, unul după altul, pe trimișii pe care stăpânul viei îi trimise la dânșii. In fine el trimisese pe fiul său, pe care ei îl cunoscură și nu se putea să nu-l cunoască, ei deasemenea îl bătură, îl goniră afară și-l uciseră. „Deci, când va veni stăpânul viei, ce va face el cu acești vieri?" Ascultătorii din popor, după sincera lor convingere, sau fariseii prezenți, în scopul de a-și arăta referința lor disprețuitoare către tot ceeace putea însemna această pildă, răspunseră, că „pe crimialii aștia, el îi va da unei morți grele, iar via o va da altor lucrători, care-i vor da roada ei la vremea lor". A doua oară ei astfel se osândiră singuri; ei cu propria lor gură se recunoscură, că dreptatea lui Dumnezeu cere a se lua dela dânșii avantajele lor exclusive și a se preda păgânilor.

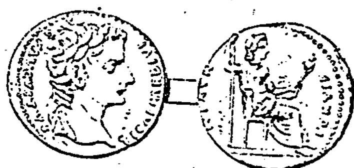
Acum încă și mai clare deveniră pentru dânșii senzul și scopul acestor pilde, și ei însetoșau de răzbunare. Iar El continuă vorbirea și spuse încă o prevenire în pilda despre „ospățul de nuntă a fiului de împărat"[1]). Pilda aceasta este foarte asămănătoare cu cea spusă mai înainte în casa fariseului, și anume cu pilda despre marea cină, dar se deosebește de dânsa prin multe amărunțimi și prin concluzie. Oaspeții chiemați nu numai nu luară aminte la invitație, dar unii din ei chiar jefuiră și uciseră pe slugile împăratului, trimise cu invitația la ei de împăratul. La ospăț au fost chiemați alții, se adunară acolo buni și răi. Impăratul intră și observă, că unul din oaspeți intrase la ospăț înbrăcat nu cu haine de nuntă, dovedind prin asta nerespectul său față de împăratul și de fiul său. Pentru asta el fu izgonit de slugile împăratului și aruncat în întunerecul cel mai de dinafară, unde va fi plâns și scârșnire de dinți. Și această istorisire Hristos o încheie cu observația nu odată spusă, că „sunt mulți chiemați, dar puțini aleși".

Pildele atât de evidente, după înțelesul și scopul lor, înfuriau tot mai tare pe capii iudei și pe farisei. Furia lor era așa de mare, în cât ei ar fi fost în stare să-L înșface imediat. Numai frica de popor îi reținea și de aceea El putu să se depărteze nevătămat la refugiul Său liniștit. Dar chiar în această noapte

1) Parabola despre ospățul de nuntă a fiului de împărat. Mat. XXII, 1-14.

sau disdedimineaţă a doua zi vrăşmaşii Lui făcură un nou sfat acum, se pare, ei zilnic ţineau sfătuiri ca să discute: nu s'ar putea oare să-L prindă în cuvânt, şi pe temeiul unei asemenea declaraţiuni, care le-ar da lor dreptul deplin să-L acuze de răzvrătire şi să-L predea în mâna autorităţii civile romane.

In dimineaţa următoare, Hristos, pentru ultima oară, se îndreptă cu ucenicii Săi la pridvorul templului, şi abea începu El obişnuita Sa propoveduire, şi se şi iviră şi vrăşmaşii Lui cu planurile lor viclene. De data asta fariseii apărură cu protivnicii lor irodiani, adecă cu partidul, scopul principal al căruia de a susţine casa Irozilor prin păstrarea bunelor raporturi cu casa imperială romană, pentru care lucru era anume necesar a înăbuşi printre iudei toate mişcările naţionale şi patriotice. Asemenea alianţă a fariseilor cu irodianii dădea de înţeles, că ei hotărâse să mute lucrul lui Hristos pe terenul politic şi voiau să-L acuze de nesiguranţă politică. Ei ştiau bine, cum se temeau romanii de mişcările mesianice din poporul iudeu, — mişcări, pentru înăbuşirea cărora ei au trebuit nu odată să cheltuiască multe sforţări şi mijloace. Hristos nu demult se declarase pe Sine drept Mesia făţiş înaintea poporului; dar de oarece atuncea această declaraţie n'a dus la nici o răzvrătire în popor şi pentru că n'a dat temei juridic pentru acuzarea Lui, apoi acum se încercară să obţină aceste temeiuri prin vicleşug. Acoperind vicleşugul lor prin respect şi delicateţă exterioară, fariseii se apropiară de Mântuitorul şi-l rugară să le deslege o nedumerire[1]). Invăţătorule, — ziseră ei cu o prefăcătorie vicleană, — noi ştim că tu eşti drept şi cu adevărat calea lui Dumnezeu înveţi şi nu cauţi să placi cuiva; că nu cauţi în faţa oamenilor". Prin aceasta pare că L-ar fi rugat ca fără frică şi nefăţarnic să le spună părerea sa personală, ca şi cum ei în adevăr ar fi avut nevoe de părerea Lui pentru orientarea lor în chestiunea morală de importanţă practică şi erau cu totul convinşi, că numai El singur ar putea deslega nedumerirea ce-i apăsa. Dar au fost zadarnice toate aceste apucături şi încolăciri de viperă. „Deci spune nouă, ce ţi se pare Ţie? Se cuvine a da dajdie Cezarului sau nu"? El trebuia, socoteau ei, să răspundă da sau nu. Dacă El răspundea da, atunci numai asta singură ajungea, ca poporul să se lepede de

Dinarul Cesarului

1) Răspunsul lui Hristos la întrebarea vicleană a fariseilor despre dajdia Cesarului,— Mat. XXII, 15—22; Marc. XII, 13—17; Luc. XX, 20—26.

Dânsul, ca de un om, care recunoștea jugul păgânilor urâți de dânșii și prin urmare care nu avea dreptul la vrednicia de Mesia. Dacă El, pe de altă parte, ca să-și păstreze influența Sa asupra poporului, va răspunde: „nu, nu se cuvine“, atunci ei imediat l-ar lua cu poliția și l-ar da procuratorului, ca răzvrătit fățiș, și Pilat imediat și sever îl va răfui, cum nu demult răfuise pe alți galilieni, sângele cărora l-a amestecat cu sângele jertfelor aduse de dânșii. Cu respirația reținută așteptau ei răspunsul lui Hristos, dar din gura Lui răsună cuvânt, care deodată dărâmă toate urzelele lor viclene — „Ce Mă ispitiți, fățarnicilor, — răspunse Mântuitorul, — arătați-Mi banul, cu care plătiți dajdia“. — Lui i se aduse un dinar, pe fața căruia era bătută inscripția și frumoasele trăsături ale împăratului Tiberie, iar pe dosul lui titlul: Pontifex maximus. „A cui este chipul și inscripția?“ — întrebă Hristos. — „Ale cesarului“, răspunseră ispititorii. Atunci întrebarea vicleană a lor se deslegă singură dela sine. „Deci dați cesarului cele ale cesarului și lui Dumnezeu pe cele ale lui Dumnezeu“. Dacă ei până acum perduseră până întru atâta independența lor politică, încât se foloseau de moneta cesarului, apoi prin înseși aceasta ei se recunoșteau obligați să și plătească tribut cesarului, după cum primind dela Dumnezeu ființa lor și diferite bunuri, ei trebue cele ale lui Dumnezeu a le da lui Dumnezeu. Astfel și acest plan se făcu praf în fața dumnezeeștei înțelepciuni a lui Hristos, și interlocutorii Săi au trebuit să mușască. Dar cu tot răspunsul acesta, ei în urmă cu minciunărie obraznică declarară pe Hristos, că El „a oprit a da dajdie cesarului“ (Luca, XXIII, 2).

Principalii cointrebători cu Hristos fusese până acum fariseii. Celălalt partid puternic, saduceii, care consta din clasele bogate și din ierarhi, partidul galilian, puțin participase până acum în toată chestiunea asta și puțin se referise la Hristos cu acel dispreț trufaș, cu care partidul fariseilor se referise, socotind partidul galilean ignorant. Dar de oare ce acum faima despre învățătorul Galilian răsuna în tot Ierusalimul, și ei aflară despre acele răspunsuri neobișnuite, prin care El înfrânse pe farisei, atunci și saducheii încercară să cunoască mai deaproape pe propoveduitor și să-L ispitească în ce privește cunoașterea legii și a teologiei iudaice [1]. Pentru aceasta, ei născociră o întrebare din cele mai cazuistice, care se atingea de acea sferă, în care ei fățiș manifestau necredința lor, anume de viața de dincolo de mormânt și despre înviere.

---

1) Răspunsul dat saducheilor despre învierea morților — Mat. XXII, 23-33; Marcu, XII, 18-27; Luca. XX, 27-40.

Cu acest scop ei aleseră din sfera cazuisticei rabinice cazul, că o femee s'a măritat succesiv cu şapte fraţi, din care fiecare a murit fără copii, şi doreau să ştie, a căruia din ei va aparţine după înviere. De şi închipuit, cazul acesta totuşi era posibil, de oarece legea hotăra, că dacă bărbatul moare fără să lase copii, apoi pentru păstrarea neamului lui şi pentru continuarea numelui lui, pe văduva lui trebuia să o ia fratele lui şi primul fiu dela acest al doilea frate se înscria ca fiu al mortului. Ei înseşi necrezind în viaţa viitoare şi în înviere, şi presupunând că Iisus, care, după cum auzise ei, învăţa despre înviere şi se ţinea de aceleaşi vederi asupra acestui lucru, ca şi fariseii, protivnicii lor, ei parecă gustase mai înainte plăcerea de a-L pune prin aceste întrebări încurcate în situaţie grea şi astfel să râdă de Dânsul şi de înseşi învăţătura despre înviere. Unii din rabini aveau, adevărat, ideie mai înaltă despre viaţa de dincolo de mormânt, dar majoritatea se ţineau în această privinţă de închipuirea cea mai grosolană. După dânşii, învierea va fi restabilirea oamenilor nu numai în corpurile lor anterioare, ci şi cu gusturile şi pasiunile lor anterioare; cel înviat nu numai va mânca, va bea şi se va însura, ci se vor scula în aceleşi haine, în care ei au umblat, ba chiar cu acele semne trupeşti şi neajunsuri, „ca oamenii să poată cunoaşte, că aceştia sunt aceiaşi indivizi, pe care ei i-au cunoscut în viaţă". Chiar înseşi întrebarea, propusă de saduchei, îşi găsise la rabini deslegarea anume în acel înţeles, că „femeea, fostă măritată cu doi bărbaţi în această lume, în lumea viitoare va fi dată primului". Având în vedere toate aceste închipuiri grosolan senzuale şi în genere negând învierea (de oare ce învăţăturile despre dânsa, după părerea lor, nu se cuprindea în Pentateucul lui Moise, care numai una se recunoştea de dânşii), ei se şi apropiară de Mântuitorul cu întrebarea lor. Dar şi erudiţia lor mândră a trebuit să sufere înfrângerea meritată, cu obicinuita Sa linişte Hristos le răspunse, că ideile lor despre înviere şi despre viaţa viitoare sunt greşite, şi anume din causa priceperei greşite, de către ei a sf. Scripturi. Copiii lumei acesteea se însoară şi se mărită, pentrucă ei sunt muritori şi căsătoria e necesară pentru continuarea neamului. Dar cei ce intră întru împărăţia cerului şi după învierea lor deja nu se vor mai însura sau mărita, de oare ce ei vor fi nemuritori asemenea îngerilor, şi ei nu vor mai avea nevoe să se îngrijască de susţinerea neamului. Ce se atinge însă propriu de înviere, apoi părerea lor, că Moise n'a învăţat despre dânsa, e cu totul greşită. Aşa El numeşte pe Dumnezeu Dum-

nezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov. Dar Dumnezeu nu poate fi Dumnezeul persoanelor neexistente, și deaceea patriarhii, deși trupurile lor au fost moarte, evident erau încă vii în lumea de dincolo de mormânt și așteptau învierea. Astfel, pentru Dumnezeu toți morții sunt încă vii, și deaceea cât de ușor e pentru Dumnezeu să-i învie în urmă? Răspunsul acesta atât de dumnezeește înțelept, încât chiar unii dintre cărturari nu se putură abține de a-și exprima entuziasmul lor și fățiș a-l declara justificarea lor: „Invățătorule, bine ai zis Tu!"

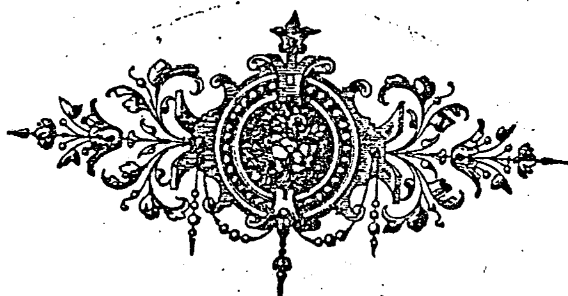
La rândul lor fariseii, bucurându-se de înfrângerea protivnicilor lor, voiră încă odată să-L cerce cu o întrebare[1]), și unul din ei, legist, îl întrebă: „Invățătorule, care poruncă e mai mare în lege?" In această întrebare răsuna deja oare care recunoaștere de partea Lui a autorității de învățător, și legistul în adevăr a putut să se adreseze Lui pentru deslegarea întrebării grele pentru dânsul. Printre legiști se urmau discuțiuni necontenite, care ar fi cea mai mare poruncă, împlinirea căria ar corespunde mai mult ideei de dreptate, și de obiceiu întrebarea aceasta se încâlcea în nesfârșita cazuistică, care se ocupa cu mărunțișuri absurde, în genul împărțirei poruncilor în grele și ușoare, de gradul prim și de gradul al doilea, deductive și complimentare, etc. Hristos, prevăzând sinceritatea legistului, îi predă o adevărată învățătură în această privință, spunând, că porunca principală și cea mai mare constă din iubirea către Dumnezeu, și a doua, asemenea ei este: „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. Pe aceste două porunci se întemeiază toată legea și prorocii!" Legistul conveni în totul cu determinarea, și Hristos îi observă: „Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu". Lui îi lipsea numai credința în Hristos ca Mesia.

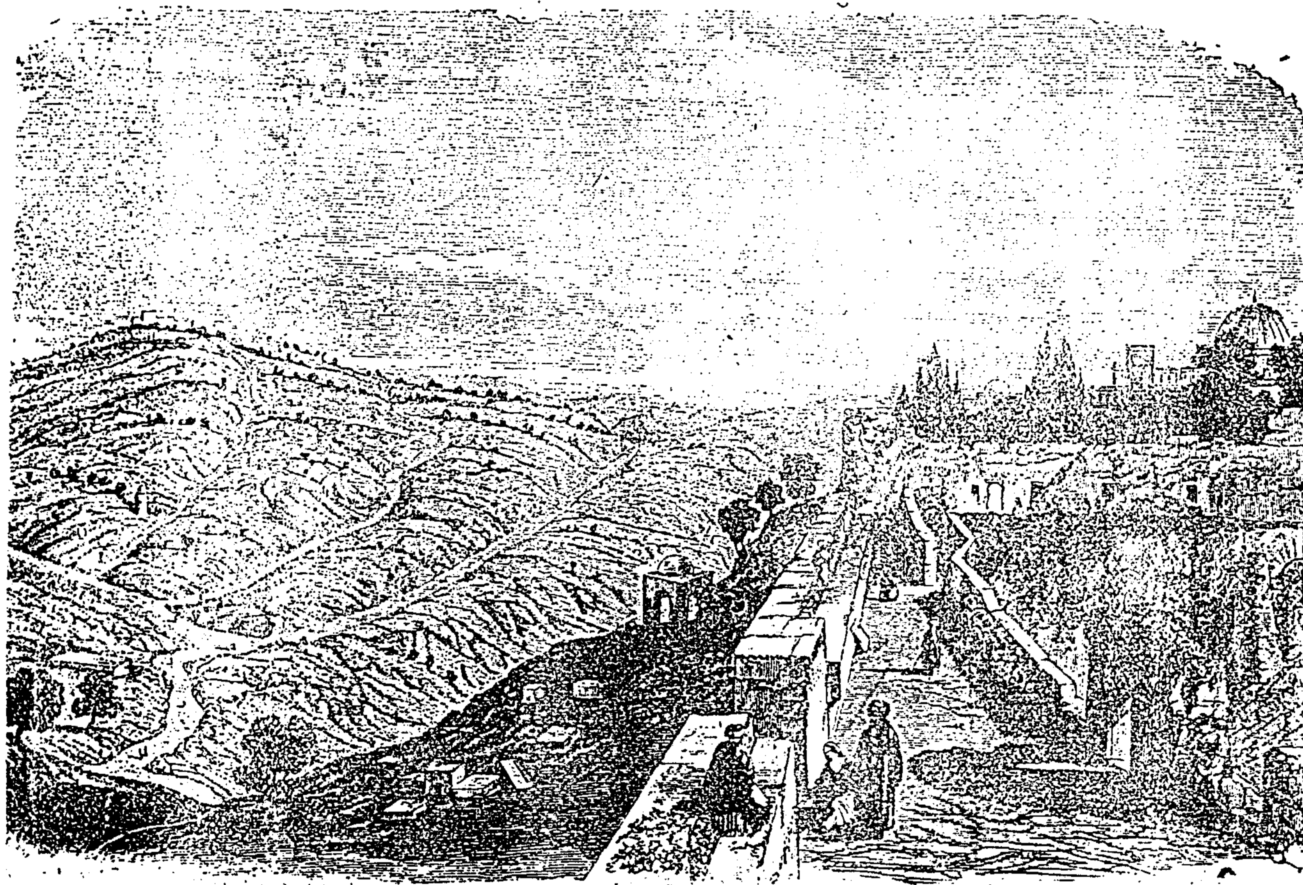
„După aceea nimenea n'a mai îndrăznit să-L întrebe" ceva. Și atuncea Hristos singur se adresă către interlocutorii săi semidocți cu întrebarea, răspunsul la care trebuia să-i lumineze cu privire la adevărata vrednicie a lui Mesia[2]). In orbirea lor, ei perdură din vedere adevărata Lui vrednicie și așteptau să vadă într'însul un cuceritor politic, care va cuceri pentru dânșii toată lumea cu toate comorile ei, și de oare ce Hristos nu răspundea acestor așteptări, deaceea ei îl declarau înșălător și înșălător al

1) Răspunsul dat legistului despre poruncile principale. Mat. XXII, 34-40; Marcu, XII, 28-34.

2) Intrebarea lui Hristos despre vrednicia divină a lui Mesia. Mat. XXII, 111-116; Marc. XII, 35-37; Luca, XX, 40-44.

poporului. Ca să-i ducă la adevăr, Hristos îi întrebă: „Ce socotiţi voi de Hristos? Al cui Fiu este?" Ei îi răpunseră, că „Fiul lui David". Dar filiaţiunea se determina numai prin referirea trupească exterioară a lui Hristos către David, pe când din psalmul bine cunoscut lor (CIX, 1) se vede, că David îl numeşte pe El Domn al său, care şade deadreapta lui Dumnezeu. Astfel împărăţia lui Hristos nu-i pământească, ci cerească; neînţelegând aceasta, marii învăţaţi cărturari şi legişti evident nu ştiau nimica de adevărata vrednicie a lui Mesia. Dacă ei ar fi înţeles aceasta, atunci ar fi văzut, că semnele lui Mesia îşi găsesc deplină corespondenţă în persoana lui Iisus cel prigonit de ei. Poporul cu dulceaţă a ascultat această cuvântare, iar fariseii şi cărturarii tăceau îndărătnic, înciudaţi de înfrângerea şi neputinţa lor de a face ceva cu uriciosul propoveduitor.

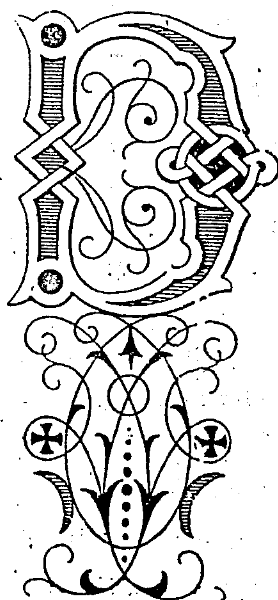

Muntele Eleonului

CAPITOLUL XXXVII.

ULTIMELE CUVÂNTĂRI ALE LUI IISUS HRISTOS.

După toate cele petrecute deveni pentru toţi evident, că între clasele conducătoare şi cârmuitoare ale poporului iudeu şi Hristos nu putea fi nimic comun. Şi de oare ce fariseii şi cărturarii din acest timp hotărâseră ca cu orce preţ să piarză pe Hristos, apoi era imposibil a se raporta mai departe către ei cu răbdare indulgentă, ca până acum. Trebuia deci definitiv să-i mustre înaintea poporului şi aceasta Mântuitorul a făcut-o în ultima Sa mare mustrare.

Inconjurat ca de obiceiu de mulţimea poporului, între care erau şi cărturari şi farisei, Mântuitorul se adresă direct către aceşti din urmă, şi din gura Lui bubuiră cuvintele de

mustrare, care nu putură trezi decât poate numai conştiinţa moartă [1]). „Vai vouă, cărturari şi farisei făţarnici!" — începu El cuvântarea Sa mustrătoare, şi după aceea oare cum ca nişte bubuituri de trăsnet se rostogoleau peste dânşii mustrări grozave şi de ne înfrânt, cum ei, fiind păstrătorii legii lui Moise, prin viaţa lor prezintă exemplu de violarea cea mai îndrăzneaţă a ei; pun asupra altora sarcini grele şi cu neputinţă de purtat, iară ei nu voesc nici cu degetul să le atingă; iubesc onorurile cele de dinafară şi fac toate numai de ochii lumii, pe când viaţa lor este plină de vicii şi de furtişaguri; se silesc să câştige prozeliţi ai credinţei, dar îi fac îndoit mai răi decât ei; spală şi curăţă partea de dinafară a vasului, pe când ei înăuntru sunt plini de toată necurăţia şi nedreptatea; conducători orbi, ei strecurară ţânţarul şi înghit cămila; făţărnicia lor i-a făcut cu totul asemenea mormintelor, care se împodobesc cu îngrijire pe dinafară, iar înăuntru conţin mulţime de putregaiu. „Aşa şi voi după exterior păreţi oamenilor drepţi, iar înăuntru sunteţi plini de făţărnicie şi nelegiuiri". Vai lor pentru pocăinţa prefăcută, cu care ei au osândit pe părinţii lor pentru uciderea prorocilor, şi în acelaşi timp au păstrat în ei acelaşi duh dornic de sânge al străbunilor lor, ba chiar au umplut şi au întrecut măsura lor de nelegiuiri încă şi mai grozave de crime. Asupra acestei generaţiuni trebuia să cadă tot sângele drept, ce s'a vărsat pe pământ, dela sângele lui Avel cel drept până la sângele lui Zaharia, pe care ei l-au ucis între templu şi jertfelnic. Furtuna răsplătirilor deja sunase asupra lor şi era gata să se deslănţuiască cu toată grozăvia asupra capetelor lor criminale. Dar aicea acest glas, care bubuia cu mânie dreaptă, deodată fu mişcat de cea mai duioasă şi iubitoare milă pentru nefericitul oraş: „Ierusalime, Ierusalime, celce ucizi pe proroci şi baţi cu pietre pe cei trimişi la tine! De câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună găina pe puii săi sub aripi, şi nu aţi voit! Iată vi se lasă casa voastră pustie. Căci vă spun: iată nu Mă vei mai vedea de acum, până când nu veţi striga: binecuvântat este Celce vine întru numele Domnului", adecă veţi striga, cum strigă gloata la intrarea în Ierusalim, dar va fi deja târziu. Şi această prorocie în toată grozava ei exactitate s'a împlinit la asedierea şi luarea Ierusalimului, când în adevăr „casa iudaică a rămas pustie, prefăcându-se într'o movilă de ruine şi de trupuri în putreziciune.

Arzând de mânie dreaptă şi totodată şi de compătimire,

---

1) Ultima mustrare a lui Iisus Hristos asupra cărturarilor şi fariseilor — Mat. XXIII, 1—39; Marc. XII, 38—40; Luca, XX, 45—47.

Hristos părăsi templul, și asta acum pentru ultima oară. Dar inima Lui era tristă și a șezut în curtea femeilor să se odihnească cu sufletul. In această curte erau câteva cutii, în care închinătorii puneau milosteniile lor. Și iată printre bogații jertfitori, care cu mulțumire de sine aruncau în cutii aur și argint, o văduvă săracă lăsă cu sfială micul ei dar[1]). Persoanele jertfitorilor bogați strâmbau din buze cu dispreț la vederea unei jertfe de nimică, mai mică decât care deja nu se putea aduce pentru templu. Ea puse două pruta, cele mai mici din monetele în circulație, așa că a pune numai una deja nu îngăduia legea nici pentru cei mai săraci. Lepta sau pruta alcătuiau a opta parte de as și prețuia nu mai mult de un sfert de capeică, adecă un ban, așa că toată jertfa ei alcătuia nu mai mult de doi bani. Aducând un dar așa de neînsemnat, ea ar fi putut să se rușineze de sărăcia ei, când împrejurul ei bogătașii vărsau aur. Dar Hristos a fost mulțămit de credința ei și de abnegația sa. Jertfa ei era acel „păhar de apă rece", care fiind dat cu dragoste, nu va rămânea fără cuvenita răsplată întru împărăția Lui. Din această causă El voi să dea povață pentru veci, că orce binefacere se prețuește după gradul de abnegație săvârșită cu ea; iar abnegația acestei văduve față de sărăcia ei era cu mult mai mare decât cel mai bogat fariseu, care a jertfit aur. „Căci toți ei au pus din prisosul lor; ea din sărăcia ei a pus tot ce a avut, toată munca ei".

Insfârșit Mântuitorul a părăsit și împrejurimile templului; dar ucenicii Lui încă nu voiau să se rupă dela templul Vechiului Testament și, înțelegând nu destul de clar prorocia abea rostită, deși simțind și involuntar veracitatea ei groaznică, ei cu simțul îndurerat îndrăsniră să se adreseze încă odată să atragă atențiunea Invățătorului lor asupra templului părăsit, ca și cum ar fi dorit încă odată să verifice prorocia despre soarta lui[2]). Dar Hristos răspunse scurt ucenicului, ce se adresase către Dânsul: „Vezi aceste edificii mari? toate acestea vor fi dărâmate, așa că nu va rămânea piatră pe piatră". După o declarațiune așa de limpede nu mai putea fi nici un fel de nedumeriri relativ la prorocia rostită, și ucenicii, urmând după Invățătorul lor, cu gânduri apăsătoare la inimă se depărtară din cuprinsul templului. Trecând valea Cedronului, ei apucară pe cărarea imponcișată, care duce peste muntele Eleonului în Vitania. In vârful muntelui

1) Lăudarea râvnei Văduvei: Marc. XII, 41—44; Luca, XXI, 1—4.

2) Cuvântarea despre dărâmarea templului și a Ierusalimului și despre a doua venire. Mat. XXIV, 1-51; Marcu, XIII, 1-37; Luca, XXI, 5-58.

ei se opriră, și Hristos șezu să se odihnească, poate, sub frunzele verzi a doi cedrii majestoși, care împodobeau cândva vârful muntelui. Priveliștea ce se desfășura de aicea era în stare să inspire ideile cele mai înalte. Pe de o parte, jos sub el se întindea cetatea sfântă, care deja de mult devenise desfrânată și chiar acum în această zi, ultima a slujirii lui Hristos, dovedise definitiv, că n'a cunoscut timpul cercetării sale. Sub picioarele Lui se resfirau coastele muntelui și grădina Ghetsimani. Pe coasta opusă, se vedeau zidurile orașului și între ele vasta piață a templului, împodobită cu colonade de marmoră și acoperișuri aurite. Spre răsărit, după dealurile goale și stâncoase ale pustiului Iudeei, se vedea culmea purpurie a munților Moabului, care întru apusul soarelui strălucesc asemenea unei culmi de pietre scumpe. In fundul cotlovinei, arse de soare, se agitau apele negre ale mărei Moarte. Și astfel, privind din vârful muntelui, Mântuitorul vedea pretutindenea urmele mâniei lui Dumnezeu și a păcatului omenesc. De o parte lucea posomorât marea Moartă, valurile smolit și puturoase ale căria alcătuesc amintirea permanentă a pedepsei lui Dumnezeu pentru desfrâul trupesc, iar sub picioare se afla vestitul, dar criminalul oraș, care a vărsat sângele tuturor prorocilor, și era osândit să cadă sub o răsplată încă și mai groaznică pentru o crimă încă și mai grețoasă.

Hristos era trist și afundat în gânduri adânci. Nu fără simțul temerei, cei mai apropiați și mai iubiți din apostoli — Petru, Iacov, Ioan și Andrei, — se apropiară de Dânsul și, văzând, că privirile Lui sunt îndreptate spre templu, îl întrebară îndeosebi: „Spune nouă, când are să fie aceasta și care are să fie semnul venirii Tale și a sfârșitului vecurilor?“ Intrebarea lor vădit pleca din presupunerea, că dărâmarea Ierusalimului și a templului va coincide cu sfârșitul lumii. Atunci Hristos expuse înaintea lor într'un tablou prorocesc desvoltarea și mersul împărăției lui Dumnezeu pe pământ, când cu deosebire insistă asupra a două evenimente principale: peirea Ierusalimului și împreună a poporului iudeu, ca corp politic independent, și sfârșitul lumii. Dărâmarea Ierusalimului va fi numai începutul tuturor acestora, și ea trebue să servească de prototip a aceea ce are a se săvârși la înfricoșata judecată a viilor și a morților. Când se va săvârși ultimul eveniment grozav, aceasta alcătuește o taină a lui Dumnezeu, în care nu pot pătrunde nici îngerii: dar și până la evenimentul cel mai apropiat va trece deja nu puțină vreme, și se vor ivi multe ispite, de care trebue a se feri. Se vor arăta Mesii min-

cinoși și prin ademenire și frică vor atrage de partea lor, dar ei să se țină nebiruit de credința în Invățătorul și Domnul lor, să rabde toate pentru Dânsul, și cei ce vor răbda până în sfârșit aceia se vor mântui. Deși venirea Domnului și sfârșitul lumii sunt necunoscute chiar și îngerilor, dar sunt totuși oare care semne, după care se poate judeca despre apropierea acestor mari evenimente. Către acel timp soarele și luna se vor întuneca, stelele vor cădea ca frunzele, și puterile cerești se vor clăti. Se va produce cutremur obștesc a ordinei cosmice, și atunci Hristos va trimite pe îngerii Săi cu trâmbiță puternic răsunătoare să adune pe aleșii Săi din cele patru vânturi, dela o margine la alta. Mântuitorul însuflă ucenicilor Săi să observe în toate timpurile aceste semne și să le interpreteze întocmai tot așa, cum interpretează ei semnele apropierei verii după darea frunzelor la smochin. Dar ziua aceea va veni fără de veste, și fiind că ea va fi ziua răsplătirei tuturor slugilor credincioase, apoi în același timp va fi ziua pedepsei pentru toți aceia, care nu se vor dovedi la înălțimea menirei chiemării lor și nepregătiți pentru ziua cea mare. Pentru ca încă și mai puternic să întipărească în sufletele lor această povață despre priveghere și credincioșie, și încă și mai expresiv să-i prevină contra pericolului vieței nepăsătoare și stingerea sfeșnicului privegherei, El le istorisi două pilde, uimitoare după simplitatea lor și, totodată, bogate în ce privește edificarea, și anume despre „zece fecioare“ și despre „talanți“[1]).

„Atunci — zise Mântuitorul, — asemenea va fi împărăția cerurilor celor zece fecioare, care, luându-și candelele lor, eșiră întru întâmpinarea mirelui[2]). In răsărit, nunțile se săvârșesc totdeauna noaptea. De aicea, în descrierea acestor ceremonii de bucurie de obiceiu se pomenește de facle. In Palestina cei mai mulți se folosesc de aceste candele, de oare ce untdelemnul este materialul cel mai obișnuit și mai eftin de cât smoala[3]). Iată cum se săvârșa de obiceiu această solemnitate. Mirele, însoțit de prietenii săi, se îndrepta spre casa miresei sale (Calial). El o găsea acolo în mijlocul familiei sale și a prietenelor sale, îmbrăcată în cele mai bune haine, cu flori pe cap, în așteptarea ceasului solemn, și o cerea formal la tatăl ei. Primindu-o, el, în mijlocul

1) Parabola despre cele zece fecioare și despre talanți. Mat. XXV, 1-30.
2) Parabola despre zece fecioare. Mat. XXV, 1-12.
3) Insuși aceste iluminatoare sunt foarte asemănătoare cu faclele. Ele constăteau din toege îndoite, în capătul cărora se punea un vas plin cu untdelemn cu un fitil îmbibat cu smoală.

binecuvântărilor din partea tuturor rudelor, în procesiune solemnă o ducea la propria sa locuinţă, sau dacă această locuinţă nu era încăpătoare, atunci într'o încăpere anume pregătită pentru săvârşirea ospăţului de nuntă. In cursul acestui timp erau gata câteva fete tinere, pentru întâmpinarea procesiunei şi introducerea miresei în locuinţa ei cea nouă. In parabolă se pomenesc zece fecioare, şi acest număr nu era arbitrar. După concepţia iudeilor, anume din asemenea număr se alcătueşte întreaga societate[1]. De aceea, noi putem vedea aicea o adunare de credincioşi, care erau învitaţi pentru a da cinste dumnezeescului Mire, Care a venit pe pământ, ca să ducă mireasa Sa, biserica, la ospăţul ceresc. Candelele din mânile fecioarelor prezintă simbolul credinţei, necesar pentru a fi creştin. Dar membrii bisericei, având una şi aceeaşi credinţă, nu posedă una şi aceeaşi înţelepciune. „Din ele cinci erau înţelepte, iar cinci nebune". Astfel chiar şi între credincioşi abea jumătate se ocupă serios cu lucrarea mântuirei lor; ceilalţi rămân cu totul indiferenţi şi nepăsători în această privinţă. „Cele neînţelepte, luându-şi candelele lor, n'au luat cu sine untdelemn. Iar cele înţelepte, împreună cu candelele lor, au luat şi untdelemn în vasele lor". A avea candele fără undelemn, însamnă a avea credinţă fără fapte bune. In acest caz ea rămâne, după mărturia sf. Iacov, credinţă moartă, incapabilă de a lumina înaintea ochilor altora. Vasele, care conţineau untdelemnul, sunt sufletele omeneşti, care poartă în sine provizia faptelor bune sau conştiinţa, care le sileşte să-şi aducă aminte de nevoia de a săvârşi fapte bune. „Şi cum mirele a întârziat, au adormit toate şi au dormit". In sfârşit, la miezul nopţii ele cu toatele au fost trezite, pentrucă poporul ce se afla pe uliţă auzi muzica şi strigătele, şi în depărtare văzu lumina dela candelele procesiunii şi a început a striga la uşă: „Iată mirele vine, eşiţi întru întâmpinarea lui". Atunci ele s'au sculat toate, şi fie care şi-a tocmit candela sa, ca să o aibă gata. Cele nenînţelepte însă acum pentru prima oară observară, că s'au stâns, candelele lor pentru că tot untdelemnul din ele arsese, şi începură a ruga pe cele înţelepte, că acestea să împartă cu ele untdelemnul lor. Dar acestea le răspunse: „Ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici vouă, mergeţi mai bine la ceice vând şi vă cumpăraţi". Când acele în adevăr s'au dus ca să-şi cumpere, atunci a venit mirele, şi cele cinci, care erau gata, se alăturară la procesiune şi au intrat îm-

1) Numărul zece se considera suficient pentru mâncarea mielului pashal; zece oameni pot alcătui deasemenea adunarea pentru rugăciune (cahal).

preună cu mirele în camera de nuntă, și ușile s'au închis. După câtva timp, au venit și celelalte cinci, și cu rugare stăruitoare bătură la ușă, zicând: „Doamne, Doamne, deschide-ne!" El însă le răspunse: „Adevărul vă grăesc, nu vă știu pre voi". Voi nu sunteți dintre fecioarele procesiunei de nuntă, și de aceea voi îmi sunteți cu totul străine, și unele ca acestea n'au dreptul să ia parte la ospățul Meu de nuntă. Ucenicii au trebuit să înțeleagă din această pildă, cât de necesar este pentru credincioși a priveghea, și Hristos făcând deducția generală din parabolă, le spuse: „Așa dară privegheați, pentru că nu știți nici ziua, nici ceasul, în care are să vie Fiul omului".

Această pildă privea, mai ales, viața lăuntrică ale sufletelor omenești. Dar Hristos, împreună cu asta, le oferi și altă pildă, ca să le arate și condițiile activității exterioare, care deopotrivă alcătuește datoria fiecărui creștin. Dacă parabola cu cele zece fecioare, se pare, că scotea pe scenă viața contemplativă, apoi în pilda cu talanții se poate vedea istoria sufletelor, dedate vieței active. După una, e nevoie de priveghiat, după ceialaltă e nevoe de a lucra. Impărăția cerurilor, — spune Hristos, — e asemenea omului, care, plecând în țară străină, a chiemat slugile sale, și le-a încredințat averea sa. „Și unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi și altuia unul, fiecăruia după puterea lui". Așa și Fiul omenesc împarte darurile Sale nu deopotrivă credincioșilor Săi. Oamenii nu primesc una și aceeași chiemare, nu au una și aceiași nevoe, din care cauză și înseși datoriile în biserica lui Hristos sunt diferite, pentrucă armonia generală trebue să iasă din variațiunea datoriilor membrilor singuratici. Această neegalitate nu trebue să otrăvească pe nimenea. Celce a primit mai mult, trebue să se ostenească mai mult; cu muncă mult mai grea după aceea se leagă și răspunderea mai mare. Cine a primit mai puțin, acela și de răspuns va răspunde mai puțin. El nu trebue nici să invidieze situația altuia, nici să se rușineze de soarta sa. In sfera sa proprie, mult mai măsurată, fiecăruia i s'a dat capacitate ca el să îmulțască roadele sale, pentru care va primi răsplata cuvenită. După ce stăpânul a plecat, atunci „cel ce primise cinci talanți s'a dus și ia întrebuințat în lucru și a câștigat alți cinci talanți. Intocmai tot așa și celce primise doi talanți a câștigat alți doi talanți". Așa este istoria oamenilor harnici, care, neperzind nici un moment, pășesc la lucru pentru desvoltarea virtuților lor, fructificând semințele dumnezeești, încredințate lor. Dar sunt și slugi leneșe și nepăsătoare. Așa, celce primise un talant s'a dus și l-a

îngropat în pământ, și a ascuns argintul stăpânului său. Sufletele asemenea acestui om de obiceiu nu se îngrijesc deloc nici de demnitatea lor, de nici datoriile lor. Deaceea, ele, în înțelesul deplin al cuvântului, îngroapă talanții dați lor. „După multă vreme vine stăpânul slugilor acelora și le cere socoteală". Așa de obiceiu se termină viața ca nimenea să nu poată evita răspunderea. Acela care a primit cinci talanți, a adus și pe ceilalți cinci, și a zis: „Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am câștigat cu ei!" Și stăpânul i-a răspuns: „Bine, slugă bună și credincioasă! peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune; întră în bucuria Domnului tău! A venit deasemenea și celce primise doi talanți, și zise: Doamne, doi talanți mi-ai dat; iată alți doi talanți am câștigat cu ei; și stăpânul său îi zise: bine slugă bună și credincioasă! Peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău". Insuși graba acestor două slugi, cu care ele s'au prezentat stăpânului lor ca să-și dea socoteala, se explică prin acea bucurie, ce au simțit-o ele, că așa de fericit s'au ostenit și așa de fericit au înmulțit talanții lor. Moartea n'are nimic grozav pentru ucenicii credincioși ai lui Hristos. Ei salută într'însa apusul vieței lor de muncă, așteaptă sosirea stăpânului, care are să-i răsplătească, și ceasul vesel, când, dând socoteală de toate, vor primi răsplata cuvenită. Deaceea cu mulțămirea de sine cuvenită vor aduce stăpânului roadele ostenelelor lor: faptele pietății, ale devotamentului și ale dreptății; dar cu deplină smerenie ei, totodată, vor recunoaște, că toate acestea, ca rezultând, în realitate, din bunăvoința stăpânului, și aparținând lui, pentrucă deși ei au întrebuințat sforțare, apoi totuși capitalul, care s'a înmulțit în mânile lor, a fost dat lor de stăpânul. Astfel, ei nu consideră nimic al lor și, rămânând până însfârșit slugi credinciose, înapoiază toate în mânile stăpânului lor, socotind pentru sine destulă recompensă acea bucurie, pe care ei o simt, primind deplina aprobare a stăruințelor lor din partea stăpânului. Și stăpânul, în adevăr, prețuind pe deplin ostenelele lor, solemn vorbi fiecăruia din ei: bine, slugă bună și credincioasă! Dar iată și altă lature a tabloului: „A venit și celce primise un talant și spuse stăpânului: Doamne, te-am știut că ești om aspru, seceri unde n'ai sămănat, și aduni de unde n'a risipit, și temându-mă, m'am dus și am ascuns talantul tău în pământ; iată ai al tău". Deja înseși aceste cuvinte cu îndrăzneala lui mărturisesc de obrăznicia slugei leneșe, care se temea din pricina lenii sale a primi pedeapsa. El singur e vinovat și tot el ofensază pe stăpân. Zadarnic, prin urmare, i s'a dat

timp, i s'a dat minte, i s'a dat putere. Toate acestea, desigur, aparţin stăpânului său, şi între altele el nu s'a folosit nicidecum de aceste daruri. Dacă el în adevăr ar fi socotit, că el are a face cu un om aspru, atunci cu atât mai vârtos era nevoe să muncească cu toată stăruinţa. După care drept însă se pronunţă despre stăpânul, care i-a arătat bunăvoinţă, când i-a încredinţat talantul? Afară de asta, stăpânul deja şi-a arătat bunătatea sa faţă de celelalte două slugi, care s'au dovedit credincioase şi harnice, şi acum mai puţin drept era a-l învinui de asprime şi egoism. Deaceea cu desăvârşire drept, stăpânul imediat rosti osânda sa straşnică asupra lui. „Slugă vicleană şi leneşe, ai ştiut că sunt aspru, şi secer unde n'am sămănat şi adun unde n'am răsipit; deaceea se cuvenea să dai argintul meu negustorilor, şi eu venind, aş fi primit al meu cu dobândă". Sluga săvârşise două crime: după răutatea sa, el clevetise pe stăpânul său, numindu-l aspru, şi s'a arătat leneş, nefolosindu-se de timpul ce i se dăduse pentru înmulţirea argintului încredinţat lui. Deaceea ea a şi trebuit să să fie supusă pedepsei meritate; „aşa dară luaţi dela dânsul, — zise stăpânul, — talantul, şi-l daţi celuice are zece talanţi, căci tot celui ce are i se va mai da şi-i va prisosi, iar dela celce n'are se va lua şi ce i se pare că are". În interesul însuşi al stăpânului de a lua dela sluga leneşe aceea, ce se oferise ei, şi a preda în mânile altuia, care poate cu folos să întrebuinţeze argintul. Anume în aceasta se cuprinde toată taina harului, pe care Dumnezeu o înmulţeşte în sufletele sfinţilor şi care în măsură mai mică se varsă pe capul indiferenţilor. In aceasta deasemenea se cuprinde temeiul pentru diferitele grade de slavă, care se distribue nu deopotrivă în cer, în care caz celor aleşi se oferă şi partea menită pentru cei căzuţi sub pedeapsă. „Iar pe sluga netrebnică, — continuă stăpânul, — aruncaţi-o în întunerecul cel mai dinafară; acolo va fi plâns şi scrâşnirea dinţilor". Aşa va fi încheierea orcărei vieţi, petrecută zadarnic fără nici un fel de roade pentru suflet şi Dumnezeu. In ziua judecăţii, sluga leneşă, ca şi fecioara neînţeleaptă, vor fi excluse dela ospăţul ceresc.

Astfel, potrivit cu faptele lor, oamenii vor fi împărţiţi în două cete, potrivit după cum au fost buni sau răi. Când se va împlini numărul celor aleşi, precum şi numărul condamnaţilor, după trecerea veacurilor, destinate pentru viaţa acestei lumi, Impăratul cerului, încetând de a mai chiema pe oameni pentru a da fiecare samă de faptele sale, va face judecata generală şi grozavă a tuturor. Atunci se va săvârşi judecata fiecăruia, potrivit cu faptele

lui. Acesta va fi tabloul măreț și groaznic. „Când însă va veni Fiul omului întru slava Sa, și toți sfinții îngeri cu Dânsul: atunci va ședea pe scaunul slavei Sale; și se vor aduna înaintea Lui toate popoarele; și-i va desparte unii de alții, cum desparte păstorul oile de capre; și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Impăratul celor de-a dreapta Sa: Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția, pregătită vouă dela facerea lumii. Căci am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și M'ați adăpat; străin am fost și M'ați primit, gol am fost și M'ați îmbrăcat; bolnav am fost și M'ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci drepții vor zice către Dânsul: Doamne, când Te-am văzut flămând și Ți-am dat să mănânci? Sau însetat și Te-am adăpat? Când Te-am văzut bolnav și Te-am căutat? Sau gol și Te-am îmbrăcat? Când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Și Impăratul le va zice ca răspuns: adevărul vă grăesc: întru cât ați făcut acestea unuia din acești frați ai Mei mai mici, Mie Mi le-ați făcut. Apoi va zice și celor dela stânga Lui: duceți-vă dela Mine, blestămaților, în focul cel veșnic, gătit diavolului și îngerilor lui. Căci am flămânzit și nu mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu M'ați adăpat; străin am fost și nu M'ați primit; gol am fost și nu M'ați îmbrăcat; bolnav am fost și în temniță și nu M'ați cercetat. Atunci și ei vor zice către Dânsul ca răspuns; Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau călător, sau gol, sau bolnav sau în în temniță și nu Ți-am servit? Atunci le va zice și lor: adevărul vă grăesc: întrucât n'ați făcut unuia din acești frați mai mici ai Mei, apoi Mie nu mi-ați făcut. Și vor merge aceștia în munca veșnică, iar drepții în viața veșnică" (Mat. XXV, 31–36). Dar pentruca aceste sentințe să nu dea motiv la oare care păreri vechi greșite mesianice, Hristos le termină cu o prezicere tristă, dar deja cunoscută lor, că înainte de toate acestea vor avea loc patimile și moartea Sa. Acum El deja cu deplină claritate și simplu le descoperi și însuș motivul, mijlocul și ziua: „Voi știți, că peste două zile vor fi Paștele, și Fiul omului va fi dat să se răstignească".

Așa s'a terminat această mare cuvântare de pe muntele Eleonului. Soarele deja apusese, și El S'a sculat și s'a dus cu apostolii Săi pe calea spre Vitania. Aceasta deja pentru ultima dată merse El pe această cale pe pământ, și după cercările, oboselele, măreața cuvântare și grozavele agitațiuni din această zi bogată în întâmplări, cât de răpitor de plăcute trebue să fi părut

Lui aceste ceasuri ale amurgului liniştit şi a odihnei de sara; cât de răcoritor era pacea şi iubirea, ce-L înconjurau în acest sat liniştit şi în această binecuvântată casă? Nu-i de prisos să observăm, că Iisus Hristos în genere nu iubea oraşele şi te miră de a petrecut cândva noaptea în cuprinsul lor. Statornica lor necredinţă, publicitatea lor nepotolită, deşărtăciunea lor înfrigurată, uniformitatea sgomotoasă şi starea lor incoloră, - toate acestea respingeau şi turburau sufletul delicat şi curat al lui Hristos. Oraşul oriental e pururea murdar; necurăţeniile se aruncă în uliţă; pavaje nu sunt, şi câni rătăcitori destui, sunt singurii adunători ai necurăţeniilor; animalele şi oamenii se izbesc împreună unii de alţii pe uliţile strâmte şi pe ulicioarele încă şi mai înguste. De aceea deşi după datoria slujirei Sale Mântuitorul trebuia adesa să viziteze Ierusalimul şi să propoveduiască gloatelor enorme de popor, care se aduna la sărbătorile anuale din toate laturile şi ţările lumii, dar la orce ocazie potrivită El se retregea în afară de porţile oraşului, parte pentru siguranţă, parte din sărăcie, parte pentrucă iubea această casă binecuvântată din Vitania, şi parte deasemenea şi pentrucă El simţea mai multă pace şi bucurie în suflet, când păşea pe iarba ce creştea pe munţi, de cât pe pietrele vârtoase ale oraşului, şi cea mai înaltă fericire pentru Dânsul era comunicarea cu Tatăl ceresc sub umbra maslinilor verzi, unde departe de sgomotul omenesc şi de priveliştile revoltătoare, El putea să se desfăteze paşnic de minunatul apus de soare şi de prospeţimea sănătoasă a rouei de seara.

Slujirea publică a Mântuitorului astfel, în realitate, se terminase, şi vai? rezultatele ei erau cu adevărat vrednice de plâns. Câte lucruri mari au fost săvârşite de Hristos? Câte dulci cuvântări au fost revărsate? dar poporul, pe care venise să-l mântuiască, - poporul, care, în curgere de mii întregi de ani, în calitate de ales se pregătise pentru primirea lui Mesia, nu L-a recunoscut cu toate marile semne. Marele Invăţător nu avea lipsă de nimic ce putea să atragă la El pe nefericitul popor, nici în ce priveşte sfinţenia vieţii, nici în ce priveşte înălţimea învăţăturii, nici în puternicia de a săvârşi cele mai mari lucruri. Gura Lui se deschidea înaintea lui Israil cu dulce bună vestire, şi cu mustrare aspră, cu tonul celei mai duioase iubiri, şi câteodată cu tonul celei mai mânioase dreptăţi. Ce-I mai lipsea oare Lui pentru ca să fie primit de poporul Său? Fără îndoială îi lipsea aceea, ca El să se supue propriei lor măsuri morale. Intre toate popoarele pământului, singur numai Izrail visa un Mesia pământesc.

El înseta după un Mesia politic, adecă după o revoluție politică, și nu de o schimbare religioasă. Tot ce se atingea numai de suflet, nu interesa nicidecum. Punându-și idealul său mesianic în apariția unui rege cuceritor, care trebuia să domnească peste toată lumea, poporul acesta nu era capabil să cunoască pe adevăratul Mesia în pașnicul întemeietor al unei noui religiuni; pe când această religie, universală, ca și adevărul, trebuia să devină religia pentru toată lumea. Poporul israilit, în egoismul său îngust, aștepta numai pe Mântuitorul exclusiv al iudeilor. Un Mesia mai omenesc, decât național, care să aducă poporului său numai bunuri de calitate duhovnicească și nevăzute, nu putea fi înțeles deplin Mesia: așa anume discutau marii învățați cărturari și farisei, care agitau poporul cu predica lor în Ierusalim. Nu-i de mirare, că în fața unor astfel de prejudecăți, zadarnice erau toate lucrurile, predicile, toate faptele miraculoase, toată sfințenia vieții lui Hristos. Poporul oare cum în chip fatal mergea întru întâmpinarea menținerei lui, lepădând pe Hristos. El va fi lepădat și însuși, ucigându-L pe Dânsul, el va fi zdrobit și risipit.

Dar nu poate oare însuși mintea omenească să-și găsască aicea izvorul turburărei? Poporul trebuia în loc să-și găsască mântuirea în Mesia, să-și găsască în El peirea? El fusese predestinat să prezinte lumei pe Mesia, dar El și însuși nu S'a cunoscut? Dar descoperitu-s'a în această privință oare care mărginire în însuși înțelepciunea lui Dumnezeu? Această obiecțiune se prezintă deja primei generațiuni de creștini. Cu ea s'a ocupat ap. Pavel în epistola sa către Romani (Rom. IX-XI), iar după aceea, soluționarea ei o dă și ap. Ioan, care personal văzuse sfârșitul public a lui Hristos.

Mai întâiu de toate, nu trebue a socoti, că această îndărătnicie a poporului iudeu a fost un fenomen neașteptat al ultimului timp. Dumnezeu a prevăzut-o în istoria omenirii, prorocii au prorocit despre dânsa. La rând cu prorociile, care mărturisesc, că Israil se bucură de lumina lui Mesia al său, în ele se află deasemenea și perspectiva tristă a lui Israil îndărătnicul, care, din această cauză, a trebuit să fie înlocuit cu alte popoare. Aceasta nu trebue perdută din vedere, pentrucă anume aicea se și află deslegarea primei dificultăți. „Poporul (iudeu) n'a crezut în El", — zice ev. Ioan, — ca să se plinească cuvântul proroculuí Isaia: Doamne, cine a crezut celor auzite dela noi? Și cui s'a descoperit dreapta Domnului?" (Ioan, XII, 38; Is. LIII, 1). Chiar în acel moment, când prorocul vestea viitoarele pătimiri ale lui

Mesia, el mirat, întrebă, cine va crede cuvântul Lui și cine va cunoaște în trimisul, acoperit de ocări, mâna a tot puternică a Domnului? Negreșit, numărul unor asemenea nu va fi mare, fiindcă pentru primirea unei atari taine se cere credință puternică și suflet înălțat. Iudeii însă nu au meritat ca să păstreze în sine această privire, pătrunzătoare în adâncul inimii, care dă putința a vedea prin negură. Cu dânșii s'a împlinit, după cuvintele evanghelistului, încă și alt cuvânt al aceluiași proroc: „poporul acesta a orbit la ochii săi și s'a împetrit la inima sa, ca să nu vadă cu ochii, și să nu simtă cu inima, și să nu se întoarcă, ca să-l vindec"[1]. Iată, astfel în ce se cuprindea pricina necredinței poporului israilit în Mesia celce venise. Israil s'a dovedit necredincios lui Dumnezeu, Care de aceea a ridicat dela el lumina, și el a încetat de a mai vedea. Toate acestea au fost prevăzute și pot să mire poate numai pe aceia, care nu au destulă minte pentru a pătrunde în înțelesul sf. Scripturi. Înțelepciunea dumnezeească, prin urmare, nu a rămas rușinată. Ea a lucrat conform cu ceiace trebuia să se savârșască și însuși răutatea iudeilor contribui la realizarea sfaturilor ei.

Pedeapsa, pe care a meritat-o poporul necredincios și pe care el deci a suferit-o, deasemenea intră în planul economiei dumnezeești. Așa, nevăzând nicidecum lumina, ce ieșa din sânurile lui, Israil totuși deveni o făclie umblătoare, luminând din veac în veac fața cerească a lui Mesia, și propria sa orbire, prezisă de proroci, a devenit dovada uimitoare a dumnezeeștii solii a lui Iisus Hristos.

Slava și cinstea Fiului omenesc poate fi dată prin diferite mijloace. Oare dracii însuși prin munca lor și prin răutatea lor nu proclamă sfințenia și mărirea Lui Dumnezeu? Israil, arătând deplină îndărătnicie și expunându-se blestemului și pedepsei, prin înseși aceasta mărturisește în istoria omenirei, că Iisus a fost mai mult de cât om. Dacă în persoana acestei mari jertfe iudeii au ucis numai un drept, atunci ei nu s'ar fi expus unei pedepse așa de mari și îndelungate. Dar poporul iudeu și-a pătat mânile sale cu înseși sângele lui Dumnezeu, și acest sânge el nu-l poate spăla în veci. Nenorocitul! el hulește încă și acum, dar pecetea uciderei lui Dumnezeu, care se vede pe fruntea lui, mărturisește numai de vrednicia mai presus de om a Aceluia, pe care el cu

1) Evanghelistul Ioan citează aicea cuvintele prorocului Isaia, evident din memorie, nețiindu-se de exactitatea literară a acestor cuvinte. El nu urmează nici textului evreesc, nici traducerei celor LXX, deși păstrează exact senzul spuselor proroceşti (vezi Is. VI, 10)

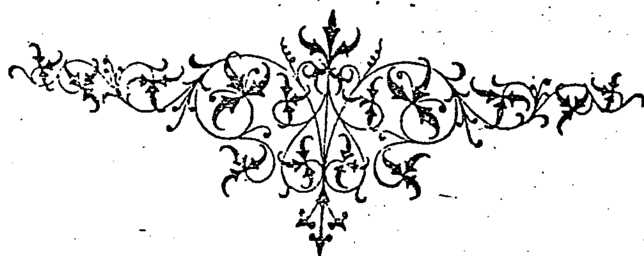
necredință. Il hulește. „Aceasta a spus Isaia, — adaogă ev. Ioan, — când a văzut slava Lui, și a vorbit despre Dânsul". Iată pentru ce a devenit imposibil, ca împlinirea unei atari proorocii să fie în stare a micșora triumful lui Iisus său să o împedece.

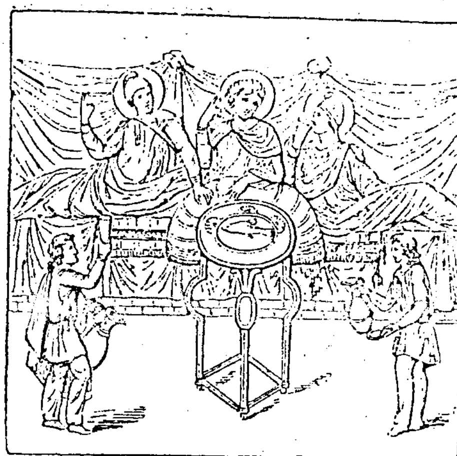
Dealtmintrelea nu tot Izrailul a lepădat pe Mesia său, chiar și dintre căpetenii, cum cu o vădită bucurie observă ev. Ioan, „mulți au crezut în El, dar din pricina fariseilor nu mărturiseau, ca să nu fie escluși din sinagogă. Căci au iubit mai mult slava omenească, decât slava lui Dumnezeu; dar în tot cazul, scânteea se aprinsese deja în sufletul lor și, la sosirea ceasului necesar, poate să cuprindă tot poporul. Și în adevăr, după cincizecime, cei mai deaproape următori ai lui Hristos din poporul ales, fiind înainte de aceia fricoși și lași, s'au ridicat ca leii și smuncind, așa zicând, din mâna călăilor crucea încă însângerată, ei au străbătut cu dânsa toată lumea, repetând cuvintele sutașului ce crezuse: „cu adevărat acest răstignit a fost Fiul lui Dumnezeu". Comunitatea întemeiată de ei, devenind biserică, era adevărat Israilul dumnezeeștilor făgăduințe. Ceilalți au rămas în numărul Israilului celui lepădat, și ei au meritat în totul aceasta.

Astfel, în realitate există toate datele, care fac crima poporului iudeu cu totul de neertat. Aicea în toată deplinătatea, s'a manifestat răutatea din partea lor și bunătatea părintească din partea lui Dumnezeu. Pentruca încă și mai clar să se expună aceste dovezi, ev. Ioan reproduce acea declarație, pe care le-a făcut-o lor Hristos. Această declarație a fost făcută cu o deplină limpezime și a fost imprimată cu autoritatea dumnezeească. „Iisus însă a glăsuit și a zis: celce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Celce M'a trimis pe Mine" (Ioan, XII, 44-45). Doar Hristos prin minunile Sale dovedise în totul, că lucrul Său era însuși lucrul lui Dumnezeu, și că El, în realitate, era una cu Tatăl Său. In afară de Dânsul, de Invățătorul, trimis oamenilor din cer, era numai moarte și întunerec. Pentru a vedea aceasta, era deajuns a arunca privirea asupra lumii înconjurătoare. In cuvintele Lui adevărul străbătea strălucitor cu toată puterea sa convingătoare. „Eu lumină, am venit în lume, ca tot celce crede în Mine să nu rămână întru întunerec" (Ioan, XII, 46). Vai, prin urmare, de acela, care după îndărănicia sa nu recunoaște pe dumnezeescul Invățător și-și închide ochii în fața arătării slavei Lui. Necredincioșii chiar din gura Lui au putut să afle și acea soartă, care așteaptă pe unii ca aceștia: „și dacă cineva aude cuvintele Mele și nu

va crede, Eu nu-l judec; căci Eu am venit nu ca să judec lumea, ci ca să mântuesc lumea. Celce Mă leapădă și celce nu primește cuvintele Mele își are judecătorul său: cuvântul, pe care l-am grăit Eu, acela îl va judeca în ziua cea de apoi" (Ioan, XII, 47–48). Iar acest cuvânt, în realitate, este cuvântul înseşi Tatălui ceresc. „Căci Eu am vorbit nu dela Mine, ci Tatăl Celce M'a trimis, El Mi-a dat poruncă, ce să spun și ce să grăesc. Și Eu ştiu, că porunca Lui este viață veșnică. Deci, ce grăesc Eu, grăesc cum Mi-a spus Mie Tatăl" (Ioan, XII, 49–50).

Cu toate acestea, Israil a rămas nesimțitor, îndărătnic și dușmănos. Zadarnic, după cuvântul prorocului Isaia, citat de apostolul Pavel, Dumnezeu necontenit în timpul slujirei Fiului Său și-a întins mânile către dânsul. Toate acestea au provocat în poporul ales numai necredință și împotrivire. Și iată, însfârșit, harul văzind oare cum zădărnicia tuturor înrâuririlor sale, lăsă pe acest popor atracțiunilor sale criminale, și el, în adevăr, cu sânge rece săvârși cea mai revoltătoare nerecunoștință, cea mai grozavă crimă, cea mai tristă apostasie, care putea să întunece memoria poporului.

Așezarea la masă (la romani)

CAPITOLUL XXXVIII.

CINĂ CEA DE TAINĂ. TRĂDAREA ȘI JUDECAREA LUI HRISTOS IN CASA ARHIEREULUI.

Pecând drepții dormeau, necredincioșii urzeau sfat rău. In noaptea spre mercurea mare membrii sinedriului se adunară în casa arhiereului Caiafa la sfat și discutară cu foc chestiunea, ce să facă ei cu primejdiosul pentru dânșii Galilian. Toate planurile de a-L prinde în templu, de a ațița contra Lui furia poporului sau bănuiala guvernului roman, s'au dovedit zadarnice și au căzut dela sine; — atât din cauza temerei de poporul devotat Lui, cât și din cauza propriei Lui înțelepciuni, care risipi toate uneltirile lor cele mai viclene. Se ridicară, probabil, și glasuri de a I se da libertatea de a lucra liber, până ce se va vedea dela sine esența operei și a învățăturei Sale. Dar partidul contrar triumfă; la sfat se hotărî să-L ucidă, dacă nu pe față, apoi prin silnicie vicleană [1]). Dar cum să se ajungă la asta? Când ei discutau asta, li se raportară, că unul cei mai apropiați ucenici și

---

1) Hotărîrea sinedriului despre prinderea lui Hristos prin vicleșug — Mat. XXVI, —5; Marc. XIV, 1—2; Luca XXII, 1—2.

următori ai lui Iisus Nazarineanu doreşte să le facă o comunicare interesantă.

In camera acestui sfat a fost introdus un iudeu, roş după tradiţie, care în ochii lor lucitori de viclenie manifesta o neliniște criminală și lăcomie. Acesta era Iuda Iscariotul, singurul iudeu în înţelesul propriu al cuvântului în ceata apostolilor, om din Cariot, orăşel din provincea Iudeei (Mat. XXVI, 14-16; Marc. XIV, 10-11; Luca, XXII, 3-6). El prezintă singura persoană în sf. Scriptură, rânduit de însuşi Domnul la peire. Și la asta el a ajuns din iubirea sa criminală de lume. El a fost cel mai vădit reprezentant a acelor ucenici mincinoși, care s'au alăturat la Hristos în așteptarea împărăției pământești. Dar când Mântuitorul necontenit a anunțat patimile ce-L așteptau și moartea Sa, atunci el a văzut, că așteptările Lui nu s'au realizat; în loc de tron împărătesc, pe el îl așteptau tot felul de lipsuri și prigoniri. Atunci el a hotărît simplu să vândă pe Invăţătorul său vrăşmaşilor Lui, nădăjduind, ca macar prin asta va câștiga ceva și se va despăgubi de așteptarea înşelată. Lăcomia era a doua natură a sa. El deja demult începuse a o satisface din punga comună a apostolilor, încredinţată de ei în grija lui, şi pasiunea asta pusese deja stăpânire pe dânsul până întru atâta, încât în exprimarea ei nu se stăpâni în faţa ucenicilor, care vedeau bine, că-i „tâlhar". Când el la cina din casa lui Simon (Lazăr) a primit pentru vicleana sa observaţie asupra nobilei procedări a Mariei reproș dela Mântuitorul, atunci aceasta îl înfurie definitiv, satana intră într'însul, și el se hotărî să se facă trădător. Și iată acum în miez de noapte, el se strecură în Ierusalim și se înfățișă sinedriului. Inalţilor voitori de rău tocmai aceasta le trebuia, și când Iuda ceru de la dânșii suma mare pentru el, dar de nimica pentru dânşii, de treizeci de arginţi, atunci târgul fu gata, condiţiile încheiate, și sinedriul se împrăştie cu convingerea succesului asupra lucrului proectat, iar Iuda, primind în ajutor toate puterile iadului, se puse să gândească, cum să-și ajungă scopul său.

Trecu mercurea, pe care Mântuitorul o petrecu în singurătate, şi se apropie ziua, „în care se cuvenea a junghia mielul pashal". Legea a designat pentru junghierea mielului pashal ziua de 14 Nisan, timpul „dintre sări" sau aproape de apusul soarelui. Dar relativ de înţelesul acestei expresiuni cărturarii şi legiştii au discutat şi sunt de păreri deosebite. După unii expresia aceasta trebue înţeleasă intervalului dintre apusul soarelui şi întunecare; după alţii în înţelesul intervalului dintre înclinarea vădită a soa-

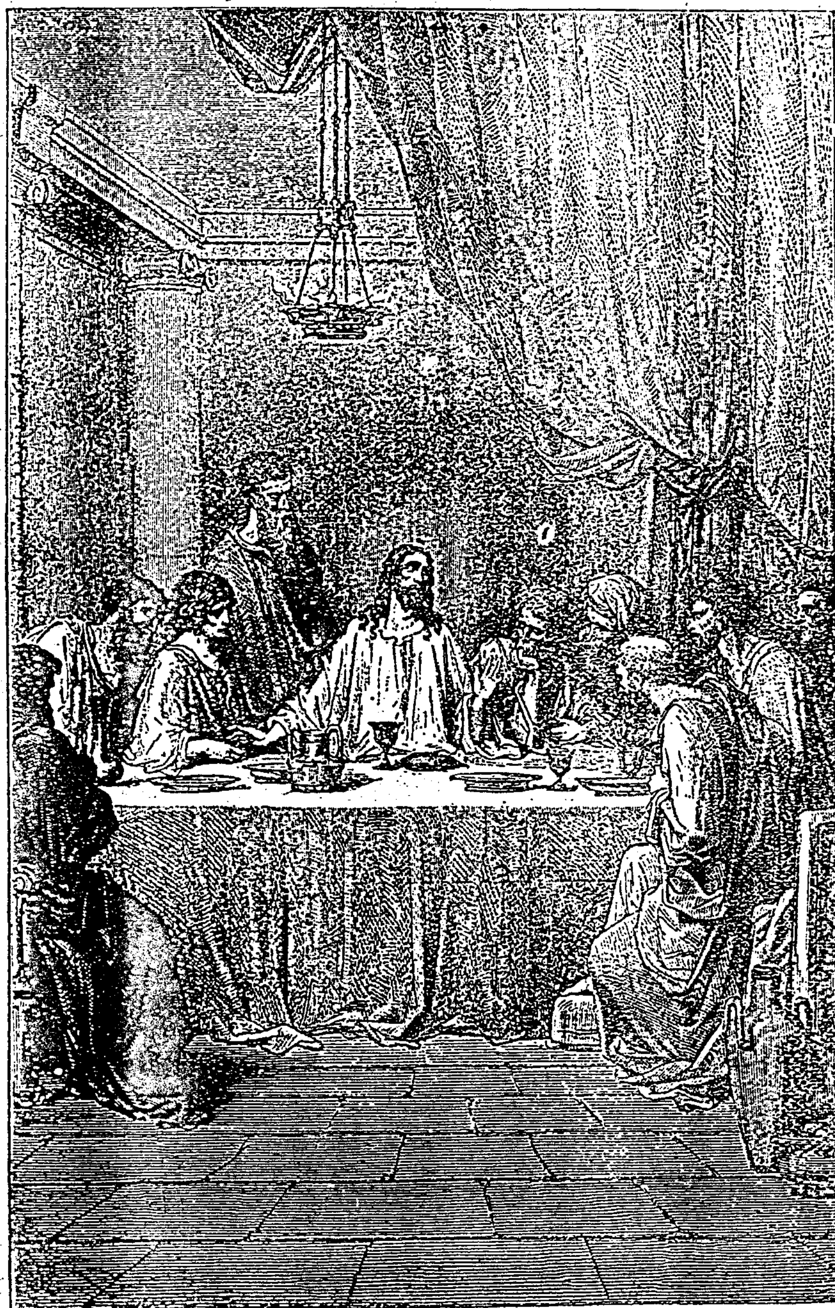
relui spre asfinţit şi apunerea reală. Ultima părere se pare mai dreaptă, şi mielul probabil îl jungheau curând după aducerea jertfei de sară (în ceasul al noulea), aşa că după toate pregătirile melului junghiat cina pashală se putea săvârşi în ceasul obişnuit al cinei de sară şi astfel încă în cuprinsul zilei de 14 Visan. Toată ziua aceasta se petrecea în Ierusalim şi în împrejurimi foarte sgomotos şi plină de preocupări, pentrucă nu numai locuitorii localnici, dar toţi nenumăraţii închinători alergau să cumpere şi să junghie mielul, aşa că în această zi câteodată se junghia mai mult de două sute de mii de miei. Se îngrijiră pentru aceasta şi ucenicii şi încă joi dimineaţa 13 Nisan întrebară pe Invăţătorul lor, unde ar dori să mănânce paştele. Mântuitorul a poruncit apostolilor Petru şi Ioan să meargă în Ierusalim şi, dând pentru dânşii un semn tainic, le zise, că intrând pe poartă, ei vor întâlni o slugă cu un vas cu apă, luată dintr'un izvor pentru trebuinţele de sara, urmând după dânsul, ei vor ajunge la o casă, stăpânului căria ei trebue să-i spună intenţia Invăţătorului de a mânca în acea casă paştile cu ucenicii Săi; şi stăpânul acesta (după presupunerea unora Iosif Arimateianul) imediat va pune la îndămâna lor o cameră gata pregătită, înzestrată cu mesele şi canapelele necesare[1]). Ei au găsit toate, cum le spusese Iisus, şi (evident în aceeaşi zi) au pregătit Paştele". Când Hristos şi ceilalţi ucenici au sosit la această casă, cina era deja gata, masa pusă şi aşezat obişnuitul triclinium cu canapelele. Obiceiul de a mânca Paştile stând în picioare era deja demult părăsit. Şederea culcat se considera situaţia cea potrivită şi mai îndămânoasă, cu atât mai mult, că ea se recunoştea ca situaţie a oamenilor liberi. Fiecare oaspete se întindea în toată lungimea lui, sprijinindu-se în cotul stâng, aşa ca dreapta să poată fi slobodă. In dreapta lui Iisus Hristos se aşeză ucenicul cel iubit, capul căruia deci în tot timpul se putea pleca pe pieptul Invăţătorului şi Domnului său. In orient, în fiecare casă, partea din mijloc a ei de obicei se acopere cu covoare sau cu rogojini, şi la intrarea în cameră, fie care îşi scoate sandalii săi la prag, ca să nu păteze cu noroi sau cu praf covoarele curate sau rogojinele albe. Toţi ucenicii aşa au şi făcut, şi după aceea au început să se aşeze la masă. Dar la asta s'a scăpat din vedere un alt obiceiu plăcut, care nu puţin se preţuia de Hristos. Picioarele lor de bună samă erau pline de colb în urma umblării pe drumurile înfierbântate şi petruite din Vitania

1) Cina cea de taină, spălarea picioarelor şi cuvântare de rămas bun: Mat. XXVI, 17—35; Marcu, XIV, 17—31; Luca, XXII. 14—33; Ioan, XIII—XVII.

până la Ierusalim, şi în asemenea caz ar fi fost plăcut să fie răcorite pentru masă prin spălarea, după lepădarea sandalilor. Dar a spăla picioarele era treabă de slugă, şi de oarece nici unul nu se apucă să facă acest lucru bun, atunci însuşi Hristos, în nesfârşita sa smerenie şi abnegaţiune, se sculă dela masă, ca să împlinească slujba de slugă, pe care niciunul din ucenicii Săi nu se oferi să o facă în locul Lui. El desbrăcă de pe Dânsul haina de deasupra, luă vasul cu apă şi ştergătorul şi tăcând, începu să le spele picioarele. Turburarea şi ruşinea îi afundă într'o adâncă tăcere, până ce El ajunse la Petru, agitaţia de nestăpânit a căruia se exprimă în uimitoarea întrebare: „Doamne, oare Tu să-mi speli picioarele mele?“ Tu, Fiul lui Dumnezeu, împăratul lui Israil, Celce ai cuvântul vieţii veşnice, — Tu oare să speli picioarele nevrednicului Petru? Dar Hristos îi răspunse: „De nu te voi spăla nu vei avea parte cu Mine“. Şi această observaţie a fost deajuns, ca expansivul ucenic să exclame: „Doamne, nu numai picioarele (mele), ci şi mânile, şi capul“. Şi Hristos a continuat spălarea declarând odată cu asta, că ei, ca unii ce sunt spălaţi cu apa învăţăturii duhovniceşti din izvorul vieţii, sunt curaţi; dar, adaose El cu tristeţe, „nu toţi“, şi în acest moment sfintele mâni ale Lui, poate spălau picioarele păcătoase ale trădătorului, care abea se întorsese dela târgul său ruşinos şi criminal.

Ucenicii nu dădură atenţiunea cuvenită la această indicare şi după terminarea spălării au luat loc la masă. Locul din mijloc cel principal îl ocupă Invăţătorul, la dreapta se aşeză Ioan, iar în partea stângă a Mântuitorului, evident, se aşeză Iuda Iscarioteanul, care singur în chip obraznic ocupă acest loc, însuşindu-şi ca purtător al pungii comunităţii, oare care preferinţă faţă de ceilaţi ucenici. Locul lui Petru era, se pare, la capătul celeilalte canapele, la stânga dela Iuda. Când s'a început cina, Mântuitorul a început a explica însămnătatea acţiunei Sale,* şi anume, ca exemplu evident de smerenie, cu care ei trebue să se poarte unul cu altul. Dar privirea lui căzu asupra lui Iuda, şi duhul Lui s'a întristat. Văzind, că ucenicii nu dăduse atenţiune la aluziunea făcută mai înainte, Hristos acum le declară deja direct în auzul tuturor: „Adevărul, adevărul Vă grăesc, că unul din voi Mă va vinde“. Ca un trăsnet i-a lovit această spusă; frica-i cuprinse şi fie care, simţind oare care neîncredere în sine, se adresă către Invăţătorul cu întrebarea: „Nu cumva sunt eu, Doamne?“ Pentru a nu descoperi în faţa confraţilor săi vinovăţia, Iscarioteanul deasemenea fără să vrea, întrebă: „Nu cumva sunt eu, Invăţă-

torule?" Şi ca răspuns primi: „Tu ai zis". Dar acest răspuns limpede iar nu fu observat de apostoli, şi Petru, cu obişnuita sa nerăbdare, voi să ştie numai decât, cine anume e trădătorul, şi îndemnă pe Ioan, care-şi plecase capul chiar pe peptul Mântui-

Cina cea de Taină. (Desen de Gustav Doré)

torului, să-L întrebe, cine anume e trădătorul Lui. Şi la asta Hristos răspunse: „Acela, căruia Eu, întingând bucăţica, i-o voi da". Şi după aceea în adevăr „întingând bucăţica, o dădu lui Iuda a lui Simon Iscarioteanul". Această descoperire legă cu groază lim-

ba lui Ioan, şi el nu transmise nimănui aceasta. De oarece prezenţa lui Iuda la cină după aceasta deveni imposibilă, apoi Hristos, făcând ultimul apel la conştiinţa lui, îi zise: „Ce ai de făcut, fă mai curând!" Şi Iuda, ca ars de această observaţie, eşi repede dela masă şi, dispărând în întunerecul nopţii, plecă să facă ruşinoasa sa afacere, şi mulţi din ucenicii simplii nici atunci nu-şi dădură sama, în ce consta acest lucru; unii chiar socoteau, că Invăţătorul l-a trimis după cumpărături pentru sărbători sau să împartă milostenie la saraci.

Indată ce a plecat trădătorul, duhul lui Hristos ca şi cum s'ar fi trezit dintr'o întristare apăsătoare, şi El cu inima uşurată esclamă: „Acum se va proslăvi Fiul omului, şi Dumnezeu se va proslăvi prin El". Ceasul acestei proslăriri sosise deja, al acelei proslăviri, pe care a o ajunge trebuia calea umilirei şi a torturei. Lui nu-i mai rămăsese mult să mai fie cu dânşii, şi precum grăise El mai înainte iudeilor, aşa le spunea acum şi lor, că unde se duce, ei nu pot să vină. Cu acest prilej le dădu El o nouă poruncă, pe care îndeplinindu-o, vor alcătui o comunitate, cu totul deosbită de oamenii lumii acesteia, anume porunca, ca ei să se iubească unii pe alţii. Dar Petru nu se mulţămi cu aceasta şi voi numai de cât să meargă tot acolo, unde mergea Hristos, şi când neastâmpăratul ucenic cu încredere în sine începu să insiste, că nu există asemenea pedici, care l-ar putea împedeca să urmeze după Invăţătorul său, că el „îşi va pune sufletul pentru Dânsul", atunci Mântuitorul îi reproşă pentru această încredere în sine prin prezicerea, că nu va apuca să cânte cocoşul, până ce el de trei ori se va lepădă de Dânsul. Descoperind încă şi mai lămurit ucenicilor grozăviile ce-L aşteptau, Mântuitorul le prezise, că ei cu toţii Il vor părăsi în aceasta noapte şi se vor risipi, dar El îi va întâlni în Galileia după înviere. Ca să susţină duhul lor, El continuă să le descopere dumnezeească Sa natură şi raportul Său cu Tatăl ceresc. „Eu sunt, — zise El, — calea, şi adevărul, şi viaţa; nimenea nu vine la Tatăl, fără numai prin Mine. Dacă voi M'aţi fi cunoscut pe Mine, atunci aţi fi cunoscut şi pe Tatăl Meu. Şi deacum îl cunoaşteţi, şi L-aţi văzut". Apostolul Filip întrerupse această dumnezeească cuvântare printr'o întrebare nevinovată, care arată cât de puţin ucenicii şi acum pricepeau natura dumnezeescului lor Invăţător, „Doamne, — zise el, — arată-ne nouă pe Tatăl"; şi la asta Hristos îi răspunse printr'un reproş meritat: „De atâta vreme sunt cu voi, şi tu nu M'ai cunoscut, Filipe? Cel ce M'a

văzut pe Mine a văzut pe Tatăl; cum dar de zici tu: arată-ne pe Tatăl? Oare tu nu vezi, că Eu sunt în Tatăl şi Tatăl este în Mine?" Şi după aceea, referindu-se la învăţătura Sa şi la faptele Sale, posibile numai prin prezenţa Tatălui în El, El începu să le descopere, că va veni Duhul Sfânt, şi Mângâitorul acesta, locuind într'înşii îi va face pe ei una şi cu El, şi cu Tatăl ceresc. Mai deplin despre adevărurile expuse de Dânsul îi va învăţa Duhul Mângâitorului, care va fi trimis lor de la Tatăl şi le va aduce aminte toate cele ce le-a grăit El. Iar acum El le lasă binecuvântarea păcei, de oare ce nu are putinţa să-i mai înveţe mult şi trebue să intre în straşnică luptă cu domnul lumii acesteia.

Evenimentul cel mai însemnat din timpul cinei celei de Taină a fost instituirea de către Hristos a tainei euharistiei, ca mijloc binecuvântat şi haric a unirei credincioşilor cu Hristos. Ucenicii deja înţeleseră, că iubitul lor Invăţător se va duce dela ei, şi s'au întristat. Atunci Mântuitorul, spre mângâierea lor, a instituit taina împărtăşirii cu trupul şi cu sângele Lui ca şi cu adevăratul Miel, care ridică păcatele lumii. In timpul cinei, El „a luat pâne şi, binecuvântând, a frânt şi, împărţind ucenicilor, a zis: luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu. Şi, luând paharul şi binecuvântând, le-a dat şi a zis: beţi dintr'însul toţi; căci acesta este sângele Meu, al Noului Aşezământ, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păctelor" (Mat. XXVI, 26-28). Şi împărtăşindu-i cu preacuratul trup şi cu preacinstitul sânge, El le porunci să săvârşască totdeauna această taină în amintirea Sa, cum până astăzi a şi săvârşit sf. Biserică, având în această taină mijlocul haric chiar a mai marei uniri cu Hristos decât cum au desfătat ucenicii până la instituirea tainei, care a înlocuit pe totdeauna paştile Vechiul Testament.

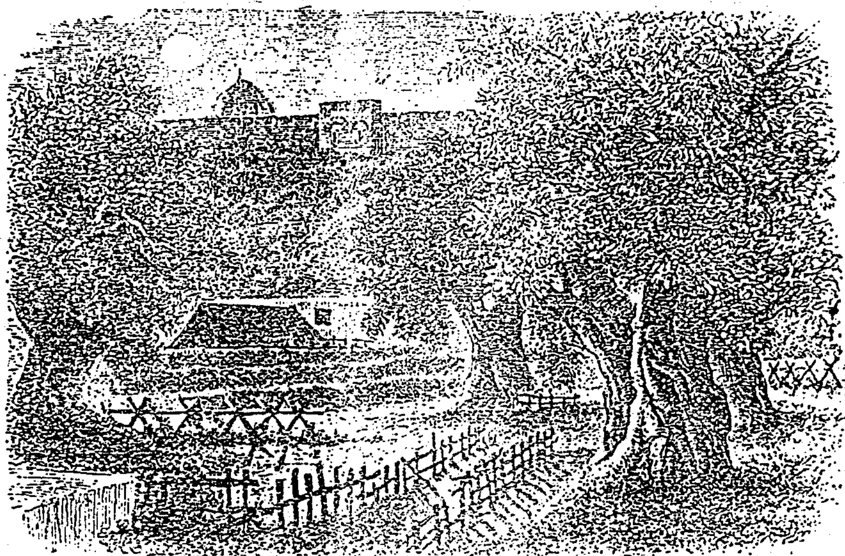
Dar iată cina şi cuvântarea de rămas bun s'au terminat, şi Hristos a zis ucenicilor: „Sculaţi-vă să mergem de aicea!" Ei se sculară şi împreună cu dumnezeescul Invăţător cântară unul din psalmii dulcelui cântăreţ al lui Israil, şi sunetele acestui imn sacru se revărsau solemn în liniştea tăcută a unei întunecate nopţi orientale. După cântare, El încă odată se adresă către ucenici Săi cu cuvinte de edificare şi de mângâere. El le grăi despre unirea neschimbabilă dintre El şi ei în iubire, şi iubirea aceasta trebue să aibă izvorul său în El, de oare ce El este „adevăratul butuc de vie. Cum ramura nu poate aduce rod singură de sine, de nu va rămâne în butuc, aşa nici voi, dacă nu veţi rămânea în Mine".

Iar ca vestitori ai nouilor adevăruri, ce stau în contrazicere cu celace considera ca adevăruri vechea omenire, vor trebui să fie expuşi urei şi prigonirilor din partea fiilor lumei acesteia; dar să nu se turbure duhul lor. In unire cu Hristos ei vor găsi bărbăţie de a suporta toate acestea şi să triumfe (Ioan, XVI, 38). „In lume scârbă veţi avea, dar îndrăzniţi, căci eu am biruit lumea“, Terminând învăţătura, Mântuitorul îşi ridică ochii la cer şi rosti rugăciunea arhierească, în care ruga pe Tatul Său ceresc, ca El să proslăvească pe Fiul Său, care a săvârşit acum lucrul încredinţat Lui; după aceea, ca să păzască pe iubiţii Săi ucenici, care trebue să continue lucrul Lui pe pământ, şi în fine rugă pe Dumnezeu Tatăl, ca El să sfinţească şi să facă desăvârşiţi la minte şi adevăr pe toţi cei ce cred în El. „Ca să fie toţi una: precum Eu Părinte, întru Tine, şi Tu întru Mine, aşa şi ei să fie în Noi una; ca să creadă lumea, că Tu M'ai trimis“.

După aceasta, Hristos plecă cu ucenicii Săi afară din oraş şi, pogorându-se în valea râului Cedron, intră în grădina Ghetsimania. O parte din grădina aceasta există şi până astăzi, între pârâu şi muntele Eleonului, şi este însemnată prin câţiva maslini, din care cel puţin la opt li se adscrie respectabila vechime de nu mai puţin două mii de ani, aşa că ei au fost martori ai celui mai măreţ moment din viaţa sufletească a lui Hristos [1]). Acum toată grădina cuprinde nu mai mult de cincizeci de paşi, dar în vechime ea era mult mai mare şi până întru atâta era vestită prin belşugul de roade de maslin (oliv), încât de la ele a primit însuşi numirea sa (Ghetsimani=teasc pentru stoarcerea uleiului de masline). Arborii în acest timp se aflau în starea delicată de primăvară, abea înfrunziţi, şi lumina lunii se strecura printre ei cu razele sale dulci. Totul era solemn de liniştit şi paşnic împrejur; chiar paserile dormeau fără de grijă pe ramurile de puf, sub acoperemântul cerului înstelat, unde şi de ele purta grijă Tatăl ceresc. In urmă se înălţa muntele Moria cu terasele sale artificiale, care duceau către măreţul pridvor al templului, iar înainte peste îngrăditura grădinei se începeau coastele muntelui Eleon, care cu vârful lui ascundea de privire binecuvântata căsuţă din Vitania. Duhul lui Hristos era plin de marele gânduri despre cele ce-I stăteau înainte, şi El dorea singurătatea, ca în rugăciunea către Dumnezeu Tatăl să-şi reverse inima Sa. Lăsând pe majoritatea ucenicilor la intrarea în

1) Rugăciunea şi chinul sufletesc în grădina Ghetsimani — Mat. XXVI, 36—46; Marcu XIV, 32—42; Luca, XXII, 19—46; Ioan, XVIII, 1.

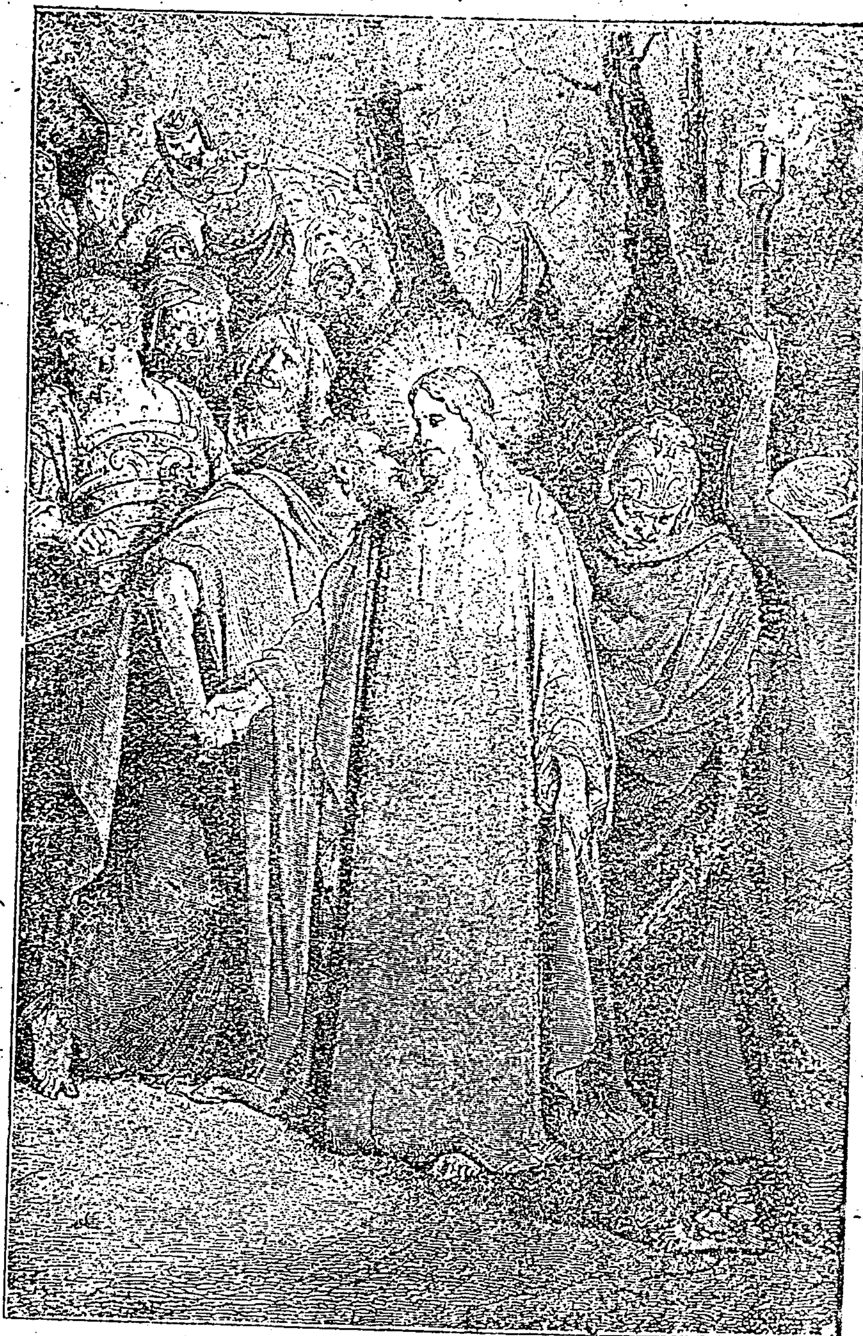
grădină, El duse pe cei trei aleşi din ei cu Sine înăuntrul grădinei Ghetsimani, şi anume pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan, care ca martori a slavei schimbării la faţă, trebuia să fie cei mai apropiaţi martori şi a măreţei Sale chinuiri sufleteşti. Dar şi prezenţa lor fu greoae în acest ceas grozav. „Intristat este sufletul Meu, — zise El, — pânăla moarte!" şi poruncindu-le să privegheze, se duse dela dânşii încă şi mai departe în desişul grădinei, ca la o aruncătură de piatră şi acolo a început a se ruga, ca să-şi întărească duhul Său, cuprins de groază sub greutatea pă-

Maslini în grădina Ghetsimani

catelor omenirii, care acum îi era dat să le ridice pe umerii Săi. Natura Sa omenească se îngrozi de sarcina ce-I sta înainte şi pe care trebuia să o ridice El. In rugăciunea chinuitoare Hristos pentru o clipă presupunea chiar posibilitatea înlăturării grozavul lucru al răscumpărărei şi strigă către Tatăl: „Ava Părintele, la Tine toate sunt cu putinţă, treci paharul acesta dela Mine!" Dar după aceea El imediat lăse toate în voia Celui ce L-a trimis: „dar nu voesc Eu, ci ceeace voeşti Tu". Niciodată nu se ivi în El cu aşa claritate unitatea naturei sale umane şi divine, ca anume în acest moment. Dacă la prima privire natura omenească aicea ia oarecum precumpănire asupra celei divine, apoi trebue avut în vedere, că acest moment fu momentul de smerenie măreaţă a lui Hristos, anume când „El S'a smerit pe Sine şi S'a făcut ascultător chiar până la moarte", dedându-se în totul Tatălui, ca reprezentant al omenirei celei păcătoase. Dar înseşi capacitatea de a face aceasta, comuniunea strânsă cu Tatăl în ce priveşte

voința și sfatul și triumful desăvârșit asupra neputinței omenești, — servesc și dovadă vădită a dumnezeirii Sale. Și în această grozavă luptă, Mântuitorul n'a fost lăsat fără ajutor. Precum la

Sărutarea lui Iuda
(Desen de Gustav Doré)

ispita începătoare din partea diavolului în pustie, așa și acum L-a întărit înger din cer. In schimb oamenii, chiar și cei mai deaproape următori ai Săi și ucenici, nici nu se gândeau să-i arate vre-o mângâere sau întărire. Când Mântuitorul se întoarse

din desișul grădinei la ucenicii Săi, ei dormeau! Dormea chiar și Petru, și anume lui se adresă Mântuitorul în deosebi cu un blând reproș: „Simone, tu dormi? Nu ai putut priveghea nici un ceas? Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită!" Și aicea ca și oare cum pentru scuzarea acestei neputințe omenești, Hristos cu o indulgență binevoitoare adaose: „duhul este trezit, iar trupul neputincios". De două ori merse El în desiș și repetă aceiași rugăciune și de două ori după întoarcere iară a găsit pe ucenicii Săi dormind, afundați în somn așa de adânc că ei nici nu știau ce să răspundă la întrebarea și reproșul Lui. Dar a treia oară El i-a deșteptat prin o vădită indicațiune la apropierea primejdiei: „Voi tot dormiți încă și Vă odihniți? S'a sfârșit; a venit ceasul, iată Fiul Omului se dă pe mâna păcătoșilor. Sculați-vă să mergem; iată s'a apropiat cel ce M'a vândut".

Și chiar în acest timp prin desișul arborilor se zăriră lumin și a apărut o întreagă gloată de soldați și de slujitori ai templulu și ai casei arhierești, care, înarmați cu săbii și cu pari, se furișau încetișor în grădină, unde, cum le spusese trădătorul cel ce conducea această adunătură, trebuia să se afle Hristos[1]). Asemenea precauțiuni erau cu totul de prisos, de oarece Hristos acum era gata a se preda singur lor. Dar însăși acest duh de nemărginită abnegațiune era un mustrător așa de grozav al conștiinței necredincioșilor, că din simpla declarațiune a lui Hristos, că El este, pe care ei îl caută, toată gloata înarmată cuprinsă de groază se dete înapoi și căzu la pământ, cu atât mai mult, că însuși trădătorul de două ori se dovedi ne în stare să le dea semnul convențional cu ei și se fâstâci în toată ființa sa grețoasă. Abea numai a treia oară, satana îl înarmă cu bărbăția lui infernală, și Iuda cu spurcatele lui buze pecetlui sărutul lui trădător. Atunci gloata înarmată înconjură pe Iisus Hristos și începu să-I lege mânile. Se produse o turburare generală, și Petru, apucând sabia, voi să apere cu ea pe Invățătorul Său, dar cu mâna lui neexercitată tăie numai urechea lui Malh, un slujitor al arhiereului. Hristos, totuși, îi reproșe aprinderea lui nerațională și vindecă urechea slujitorului, adresându-se în același timp către toată gloata cu cuvintele de reproș: „Ați eșit ca la un tâlhar cu săbii și cu pari, ca să mă prindeți. In toate zilele am fost cu voi în templu, și nu M'ați luat. Dar plinească-se Scriptura!" Atunci și ultimul curaj părăsi pe ucenici și au fugit toți". Numai Petru și Ioan

1) Prinderea lui Hristos de ostași: Mat, XXVI, 45—56; Marc. XIV, 33—52; Luca XXII, 47—56; Ioan, XVIII, 2—12.

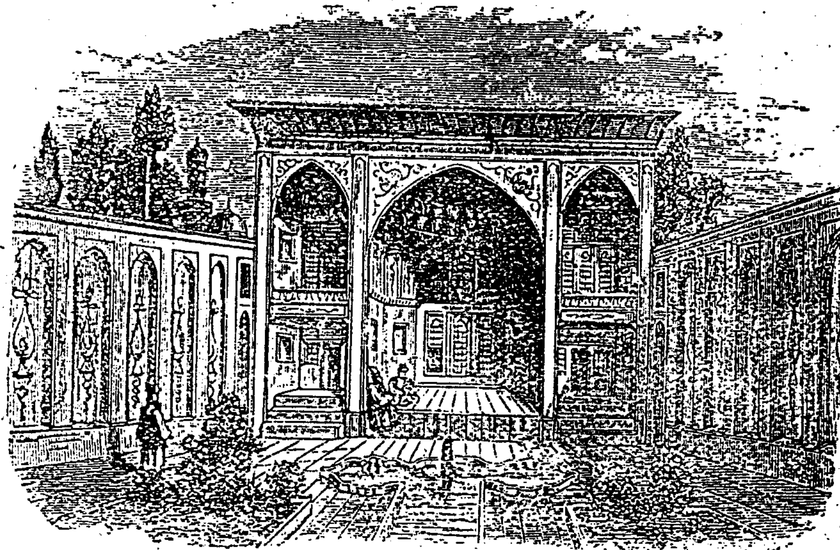
urmăriră de departe gloata, ba și un oare care tânăr alerga neliniștit în gloată, înfășurat într'o plapomă. Dar și acest bărbătos următor al lui Hristos, de bună samă trezit de zgomotul de stradă, urmă după Invățătorul, numai până când nu întorsese nimenea atențiunea asupra lui. Când unul din gloată, cu scopul de a se încredința despre persoana lui, îl apucă de marginea plapcmei atunci el cuprins de groază, se smuci din mâinile aceluia, dispăru gol în întunerec. După tradiție, acesta ar fi fost ev. Marcu, care numai singur și istorisește această întâmplare.

In vremea aceea, când s'a produs prinderea lui Hristos de către gloată, înalții dușmani țineau ședință de noapte, în așteptarea victimei, în casa principalului conducător al întregei conjurații, a arhiereului Caiafa. Dar dumnezeescul arestat a fost dus la început la arhiereul Hanan[1]), ca cel mai vechiu ierarh, în speranța că acesta, văzând personal pe Iisus, prin încercata sa înțelepciune va ajuta și pe ginerele său Caiafa, cum să procedeze mai bine în cazul de față, ca să condamne pe arestat și în același timp sâ nu stârnească poporul.

Casa arhierească din Ierusalim ca și în genere casele persoanelor înalte din răsărit, prezenta o serie întreagă de clădiri, aranjate într'un patrulater, înlăuntrul căruia era o curte pavată, cu o intrare sau două. Curtea câteodată se planta cu arbori și se împodobea cu parcelușe de verdeață și flori. Câte odată se făceau într'însa cisterne sau fântâne cu belșug de apă, ceeace făcea curtea plăcută pentru odihnă sau răcorire. Imprejurul curții se aflau portice-galerii, care procurau încăperi pentru oaspeți și adunări. La unele case mai era și o curte anterioară, care se închidea dinspre uliță cu ziduri, și în genere în curtea interioară se putea pătrunde prin o arcadă la clădirea de dinainte, — acel „portic", despre care se vorbește în Evanghelii. In aceste clădiri locuiau nu numai ambii arhiereii și erau diferite săli pentru ședințe, ci deasemenea și pentru tot felul de servicii, necesare la casa unor demnitari așa de înalți. In o astfel de curte a și fost adus Iisus în una din încăperile curții, la casa arhiereului Hanan, care deja se pregătise pentru o astfel de judecată nelegiuită. Propriu soldații romani, după toată probabilitatea, rămaseră afară din curte, pentru că prezența lor ar fi fost o profanare; dar slugile iudaice puteau intra înăuntru împreună cu Hristos, deși negreșit pentru introducerea Lui în chiar localul ședinței trebuiau puțini

1) Judecáta asupra lui Hristos la arhiereul Hanan. Ioan, XVIII, 19-21.

oameni. Acest bătrân arhiereu scos din slujbă, văzând pe Arestat, cu răutate păşi la interogator şi mai întâiu de toate „întrebă pe Iisus de ucenicii Lui şi de învăţătura Lui". Intrebarea era de prisos şi vicleană, şi deaceea Arestatul cu dreptate şi demnitate îi răspunse: „Eu am vorbit descoperit lumii; Eu totdeauna am învăţat în sinagogă şi în templu, unde toţi iudeii se adună, şi în ascuns n'am vorbit nimica. Ce mă întrebi pe Mine? Intreabă pe ceice au auzit, ce le-am grăit; iată, ei ştiu, ce le-am grăit".

Curtea casei orientale.

Prin asemenea răspuns, Hristos aminti nedreptului judecător de violarea strigătoare de către dânsul a legilor judecătoreşti, care cer judecată deschisă, ziua şi cu martori, iar nu noaptea, tainic şi cu o adunătură înarmată, şi deaceea răspunsul acesta înfurie aşa de tare pe slugile înconjurătoare, încât unul din ei lovi cu obrăsnicie pe Hristos peste obraz, strigându-I: „Aşa răspunzi Tu arhiereului". O asemenea sălbatecă samavolnicie a slujitorului, sili chiar pe arhiereu să simtă mustrarea de conştiinţă, mai ales când auzi observaţia infinit de blândă a lui Hristos: „De am grăit rău, arată că e rău; iar de am grăit bine, atunci de ce Mă baţi?" Dându-şi sama de nereuşita primei interogaţiuni, Hanan trimise pe Iisus legat la arhiereul Caiafa, care deja mai înainte „dăduse sfat iudeilor, că e mai bine un om să moară pentru popor".

In casa lui se ţinea sfatul. Acolo erau deja toate pregătite pentru condamnarea dumnezeescului Arestat. Conform cu vechiul obiceiu a şedinţelor sinedriului în timpul existenţii lui, judecătorii, la care a fost adus Hristos, şedeau în semicerc solemn pe perne

moi, încrucişindu-şi picioarele lor desculţe. Caiafa, ca arhiereu, ocupa locul chiar din centru, iar bătrânii cei mai principali, potrivit cu situaţia lor, şedeau pe amândouă laturile lui. Arestatul a fost pus înaintea lui Caiafa; în capetele semicercului şedea câte un scriitor, îndatorirea cărora era scrierea acuzaţiunilor justificative sau condamnatorii; acolea stăteau câţiva pristavi cu frânghii şi curele, care străjuiau pe Arestat, iară alţii stăteau în urma Lui, ca să striga martorii şi la urma urmelor să aducă la îndeplinire hotărîrea judecătorilor[1]. Ca şi celelalte toate în iudaismul acelui timp, normele de procedură judecătorească asupra arestaţilor, nu putea fi mai conştiincioase sau mai atrăgătoare — pe hârtie, dar anume numai pe hârtie. Acuzatul în toate cazurile, după aceste norme, trebuia să se considere nevinovat, până nu va fi complect dovedită vina lui. Regula fundamentală pentru această procedură judecătorească era aceea, că „sinedriul trebuia să mântuiască, iar nu să distrugă viaţa". Nimenea din arestaţi nu putea fi supus judecăţii şi acuzat în lipsă (Ioan, VII, 51), şi când acuzatul era adus la judecată, atunci obligaţia preşedintelui mai întâiu de toate era să se adreseze cu vestire către martori, ca ei să-şi aducă aminte de importanţa vieţii omeneşti, şi să se îngrijască, ca să nu uite nimic din ceeace se poate spune în folosul arestatului. Insuşi arestatul nu rămânea fără apărător. Se designa un anumit consiliu, întărirea căruia era de a se îngriji, ca să se facă tot posibilul pentru achitare. La judecată se admiteau liber toate datele, care puteau să servească la achitarea lui, şi, nici un membru al tribunalului, deîndată ce se exprimase în folosul achitării, nu-i mai era îngăduit în urmă să se rostească pentru condamnare. Votul celor mai tineri din judecători se calculau cele dintâiu, ca ei să nu poată să se supună influenţei membrilor mai bătrâni. In acuzările de crimă pentru condamnare se cerea, cel puţin o majoritate de două voturi, şi în timp ce sentinţa achitătoare să poată fi rostită imediat, cel condamnat putea să se pronunţe numai după o zi. Deaicea, procesele criminale nu se puteau începe în ziua premergătoare sâmbetei sau a sărbătorilor generale. Nici o judecată nu se putea face noaptea; judecătorii, care au condamnat pe cineva la moarte, trebuiau să postească înainte de aceea o zi întreagă, şi nimenea nu putea fi dat la tortură în aceeaşi zi, în care se rostise asupra lui condamnarea[2].

1) Talmudul, citaţie la Keim, III, 328.
2) Ginzburg, art. Sanhedrin, Kutto's Bibl Cyclo. Keim, III, 345, 346.

Toate acestea așa de exacte și umane reguli servesc ca osândire deplină a acelei judecăți, care s'a făcut asupra lui Hristos în casa lui Caiafa. In realitate, acesta a fost începutul acelei călcări a orce dreptate, care, după mărturia lui I. Flavie, s'a săvârșit în ultimele zile ale Ierusalimului. „S'au alcătuit, – zice el, – judecăți fictive și sentințe falșe, și când trebuia a asigura moartea a vre unui protivnic, oamenii erau chiemați să lucreze în calitate de judecători, deși ei nu aveau nici o autoritate reală" [1]. După cum în acele timpuri de turburare generală, așa și acum, examinând chestiunea lui Hristos, iudeii observară forma și caricatura tribunalului până la sfârșit. Când nu se ivi nici un acuzator, atunci această funcție, călcând orce vrednicie și bună cuviință, o luă asupra sa însuși judecătorul. Contra arestatului au apărut numai martori, și ei cu bucurie au fost prezentați ca judecători; dar în apărarea Lui n'au fost chiemați nici un martor; deși legea dădea unor asemenea martori preferință deplină. N'a fost designat nici un consilier deosebit și în genere nu s'au relevat nici un fel de imunități, care se ofereau acuzatului de către lege, care-i da dreptul de a chiema martori în folosul său. Acest tribunal mincinos chiar dela început a tins numai la condamnarea Arestatului, iar nu spre achitarea Lui, cum cerea legea. Aicea, contrar obiceiului, n'a fost făcută nici cea mai mică încurcare nici chiar a verifica veracitatea indicațiunilor dușmane, nu s'au făcut sfaturi acelora, care au dat aceste indicațiuni, relativ păcătoșiei mărturiei neconștiincioase înaintea legii și a lui Dumnezeu. Tot aranjamentul acestui tribunal nedrept contra lui Hristos a fost așa de profund simțită de poporul iudeu în timpurile de mai târziu, încât în urmă, în Talmud s'a ivit chiar o doctrină, că fiecare om, care se va da pe sine un Mesia mincinos sau atrăgând poporul dela învățătura părinților săi putea fi judecat și condamnat în aceeași zi sau chiar noaptea [2]. Și totuși, în contrazicere cu aceasta, a fost inventată zicătoarea monstruoasă, că în curgere de patruzeci de zile, înainte de a condamna pe Hristos, un vestitor anume designat a chiemat tare marturi, care ar fi putut să se rostească în favoarea Lui [3].

Dacă ne-am încerca a cerceta, pe ce temei a fost cu putință a condamna legal pe Hristos, atunci se va vedea, că dacă El n'a putut fi vădit în vreo crimă politică, atunci nici n'ar fi existat în

1) Bel. Jud. IV, 5, 4.
2) Tosephta Sanhedrin, X.
3) Toledoth Jesim, Van der Alm (1841).

genere asemenea legi scrise, la care ar fi putut recurge arhiereii spre justificarea sentinţii rostite de dânşii. In Vechiul Testament n'au fost prevăzute cazuri, ca cineva să se numească pe sine Mesia în senz naţional sau duhovnicesc, şi după acuzarea, aşa de des expusă contra lui Hristos întru aceea, că El viola legea sâmbetei, chiar dacă El n'ar fi putut să se apere contra lor, după legile acelui timp, omul nu era supus pedepsei cu moarte, temeiurile, după care teocraţia iudaică putea cere torturarea arestatului, se afla cu totul în afară de legea lui Moise şi chiar de acele explicaţiuni şi schimbări ale ei, care alcătuiau colecţia de legi în genere întrebuinţată. Trebuia deci a inventa chiar motivul pentru justificarea acelui fel de purtare, care a fost întreprins. Crima principală a lui Hristos, după părerea arhiereilor şi a ajutorilor lor, consta în aceea, că El răspândea învăţătura, care neapărat trebuea să zdruncine teocraţia, şi interesele lumeşti. Pentru a se izbăvi de un învăţător aşa de periculos, ei cu orce preţ tindeau să obţină condamnarea Lui la moarte, deşi înalta Lui curăţenie în viaţă şi moralitate întrecea cu mult idealurile cunoscute până atuncea, iar dumnezeeasca Lui bunătate era absolut fără exemplu. In orbirea lor, ei nu vedeau, că a-L ucide pe Dânsul însamnă numai a grăbi peirea acelui lucru, pe care ei se sileau să-l susţină. Neavând deci nimic de aşa fel, ce ar fi putut justifica urmărirea pedepsei cu moartea contra Lui, arhiereilor le rămăsese numai ca cu prefăcătoria proprie lor să expună grozăvia, ce se stârnise într'înşii de însuşi faptul apariţiei Omului, care se pune pe sine mai presus de legile dumnezeeşte date prin Moise şi chiar declarase pretenţia la egalitatea cu Dumnezeu; ba odată cu aceasta, dându-se drept prieteni ai Romanilor, pe care ei în realitate îi urau din tot sufletul, ei se sileau să-şi arate indignarea lor şi teama posibilităţei revoltărei poporului contra împăratului, revoltare, care, după convingerea lor faţarnică, putea fi rezultatul pretenţiunilor Lui la vrednicia de Mesia şi de Rege. Numai pe acest din urmă temeiu au şi putut ei să obţină concursul, necesar pentru ei, al autorităţei romane în chestia condamnării Lui la moarte.

Şi iată, Caiafa în fine stătu cu vrăşmaşul său faţă. Acum el putea să arate lui Hristos, ce înseamnă a ponosi preoţia şi a o supune la ocări înaintea poporului. Acel Invăţător, care atrăgea după Sine mulţimile poporului, mustra pe cărturari şi farisei, izgonea neguţătorii din templu, stătea acum legat înaintea arhiereului, depinzând în totul de mila lui. Negreşit, Caiafa deja demult hotărîse în capul lui, ce trebue să facă cu Arestatul, însuşi

forma de judecată, negreşit, trebuia să o observe, dar condamnarea era deja determinată de mai înainte. El deja mai înainte sfătuise atât pe saduchei, cât şi pe farisei, să amâne disputele lor reciproce şi să se unească contra lui Iisus, ca persoană, care a expus primejdiei interesele lor obşteşti, şi fără turburare să-L jărtfească pentru binele obştesc. El insistă, ca Invăţătorul Galileian să fie imediat condamnat la moarte. Condamnarea la moarte a fost rostită, de fapt, deja mai înainte ca arhiereul Caiafa să ocupe locul de judecător în această adunare; judecătorii deja deschis spuneau, că el exclusiv tindea la condamnare. Toată procedura de judecată astfel era în realitate o neruşinată făţărnicie, care se considera de trebuinţă numai ca să se obţină concursul necesar pentru ajungerea scopului din partea procuratorului roman.

Fiind duşmani de moarte în alt timp, membrii tribunalului acum se aflau în cele mai prieteneşti raporturi între dânşii, de oare ce ei îşi dădeau sama de nevoia imperioasă ca, cu puteri unite să nimicească pe duşmanul lor comun. Examinarea afacerei fusese început de însuşi Caiafa. Privind cu răutate la Arestatul său, el începu să-i pună diferite întrebări relativ de învăţătura Sa şi despre ucenicii Săi. Dar în toate acţiunile şi învăţătura lui Hristos judecătorii nu putură găsi absolut nimic aşa ceva, pentru care s'ar fi putut a-L supune pedepsei cu moarte, şi pentru asta ei au trebuit, ca cu orce preţ, să găsească un aşa punct de acuzaţie, care, cu o oare care răstălmăcire, ar putea fi răstălmăcit în crimă politică şi care le-ar fi dat lor putinţa să-L dea în judecata romanilor, ca răzvrătitor periculos. Un astfel de punct putea fi numai mesianismul Său, şi iată anume la el se îndreptară toate cugetele judecătorilor.

Caiafa, de bună seamă, auzind despre cele petrecute în casa lui Hanaan, consideră necesar să recurgă la interogarea martorilor. Lui îi trebuia să găsească asemenea indicaţiuni, pe temeiul cărora putea fi posibil a întemeia acuzaţia la început că învăţătura Lui e mincinoasă, iar apoi şi de răzvrătire. Desigur, mulţi din popor auzise, cum Hristos întrebuinţa cuvintele, care produceau turburare în rabini, ca de expresiunile: „iartă-se ţie păcatele", de oare ce aceste cuvinte se considerau hulire de Dumnezeu, şi, din această cauză, după legea iudaică cel ce le-a pronunţat se supune la pedeapsa cu moartea; dar propriu Caiafa voia să-L condamne pe baza unei aşa învinuiri, care să fi meritat pedeapsa din partea legii romane. Cu ajutorul spionilor, în curgerea lunilor trecute membrii sinedriului se silise să-L prindă cu asemenea expresiuni,

care ar fi cuprins în ele atacuri la religia națională sau ale guvernului roman, dar întru acestea necontenit suferise înfrângere. In fine ei au dobândit o indicațiune, de care ei s'ar fi putut folosi pentru scopul lor. După toate semnele, Hristos era „lingușitorul poporului", ațițînd pe oamenii simplii și ridicându-i contra legii lui Moise, cum ea era definită de cărturari (Luca, XXIII, 2, 5). Dar după pravila fundamentală a jurisprudenței iudaice, o atare învinuire se putea urma nu altmintrelea, decât pe temeiul mărturiei, cel puțin, a doi martori[1]). Pecând martorii, ce s'au prezentat, n'au putut arăta nimica referitor la chestiune, iar alții chiar se contraziceau unii cu alții. Adevărat, ultimile discuțiuni ale lui Hristos conțineau în sine o vădită crimă în ochii acuzatorilor Lui. Ce se atinge de acele ovațiuni, care I le-a făcut poporul la intrarea lui în Ierusaltm, apoi din ele e greu de scos ceva în favoarea acuzațiunilor, exceptând poate aceea, că Hristos nu le-a înlăturat; aceiași trebue de spus și despre izgonirea vânzătorilor din templu, pentru că impulsul, care a dus la curățirea templului, fără îndoială, a fost nobil și a găsit aprobare chiar în sufletele acuzatorilor. Mustrările puternice contra ierarhiei prezentau, evident, un teren mult mai plăcut pentru acuzare. Din nefericire pentru judecătorii nedrepți, nu se găsiră martorii potriviți pentru asta. In cel mai bun înțeles chiar acei, care se prezentară cu mărturii, numai s'au contrazis sau răstălmăceau vorbele lui Hristos și se asămănau în această privință înseși ierarhilor, care în urmă înaintea lui Pilat corupeau vorbele spuse de Iisus despre plata dării către Cezarul, dându-le cu totul un înțeles contrar (Marcu, XIV, 58). Dar chiar și în această privință mărturia nu aducea nici un folos. Vremea trecea foarte repede, dar totuși nu s'a ajuns încă la nici un fel de rezultate.

Insfârșit, veni un martor, care afirma, că el a auzit, cum Iisus spunea: „Eu voi strica biserica aceasta făcută de mână, și în trei zile voi ridica alta nefăcută de mână". (Luca, XXIII, 2). Alții afirmau, că El a zis, cuvinte, care puteau supune templul înjosirei; și aceasta crimă se considera așa de grea, că în urmă ea a fost făcută acuzațiune principală contra primului mucenic Ștefan, și anume, că el a „vorbit cuvinte de hulă contra acestui sfânt lăcaș" (Marcu, XIV, 58); dar aceste indicațiuni nu erau de acord între ele, și deaceea mărturia lor s'a dovedit neavând importanță.

---

1) Lightfost, II, 35 f.

Intre acestea, Iisus în această procedură josnică continuă să stea înaintea adunărei solemne a judecătorilor, păstrând o deplină tăcere. Chiar nici la acuzaţia aşa de straşnică, cum că a hulit templul, El n'a răspun nimica. El ştia, că ar fi zadarnic a vorbi înaintea acestei judecătorii, şi păstră o tăcere demnă. Pentru judecători, pe de altă parte, aceste acuzaţiuni aveau ce mai mare importanţă. Caiafa nu putu în sfârşit să păstreze liniştea, cuvenită demnităţii lui. Sărind dela locul său şi stând în mijlocul judecătorilor, întrebă pe Iisus: oare El nu are nimica de zis întru apărarea Sa contra a tot ce se spune împotriva Lui? Ce însemnează această tăcere? Insemnează ea oare recunoaşterea vinovăţiei Sale? Dar Hristos ca şi mai înainte rămase tăcut. Lucrul vorbea singur pentru sine; mărturiile expuse contra Sa nu erau deacord între dânsele şi deaceea nu aveau importanţă. Dacă toată viaţa Sa trecută nu putea să asigure pentru Dânsul achitare, atunci orce cuvinte erau acum nefolositoare. Conform cu sentinţa Sa proprie, exprimată mai înainte, ele ar fi mărgăritare aruncate înainte porcilor, care, întorcându se, L'ar rupe pe Dânsul. Simţindu-şi nevinovăţia Sa şi demnitatea Sa regească, El se menţinea în aşa demnitate, care nu se putea să nu producă impresiune chiar şi asupra judecătorilor Săi nedrepţi. Lăsă impilarea şi minciuna să-şi urmeze drumul lor. El nu voia să recunoască demnitatea şi legalitatea acestui tribunal, pentrucă ştia, că judecătorii deja de mai înainte hotărâseră să obţină moartea Lui, deşi nevinovăţia Lui ar fi strălucit mai mult decât soarele.

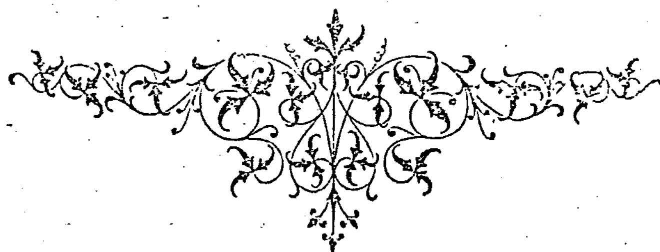
Caiafa ar fi putut să termine dezbaterile în acest punct şi să păşască la adunarea voturilor. Dar, în făţărnicia proprie pătrunderei lui, el simţea toată acuzaţia aruncata asupra lui Hristos, chiar în cel mai bun caz, era o crimă numai în ochii iudeilor, că indicaţiile aduse în favoarea ei se puteau uşor supune criticei, şi că tăcerea Arestatului la urma urmelor putea nici să nu însemne convingerea Lui despre nevinovăţia Sa. Mândria lui, totuşi, a fost atinsă de asemenea raport către dânsul, că faţă de preşedintele judecătoriei, din partea Arestatului, şi el cu orce preţ voia să obţină dela ultimul un răspuns, ca să-şi susţină propria sa demnitate. Afară de aceasta, ar fi mai bine a nu se intra mai departe în această chestiune, care ar putea prelungi sentinţa şi să strice tot planul, de oare ce dimineaţa ar fi putut sosi înainte ca Iisus să fi putut fi predat în mânile de nădejde ale romanilor. Credincios vicleniei de şarpe a casei lui Hanan, el hotărî să ducă cazul la punctul principal, constrângând pe Hristos, dacă

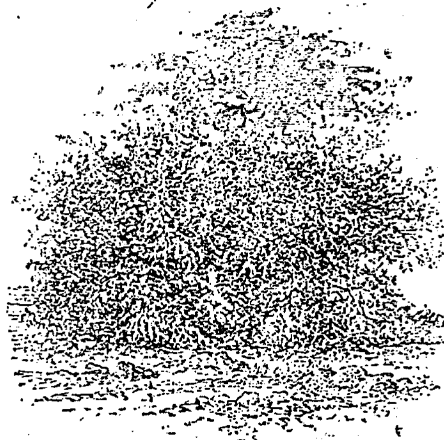
ar fi cu putinţă, să se exprime în acel senz, care ar putea fi deopotrivă interpretat în senz de crimă, atât din punct de vedere iudaic, cât şi din punct de vedere roman. El nădăjduia în tot cazul să obţină recunoaşterea acelui lucru, ce ar fi putut fi interpretat ca o crimă de stat, pentrucă, după cunoştinţa sa, a naturei omeneşti, el înţelegea, că Arestatul său, care a rămas până acum mut, ar putea da un răspuns sincer şi descoperi ideile Sale intime, când aceasta ar cere-o cinstea. După toate se putea vedea, că El, ca entuziast şi zilot, era gata să moară pentru ideile Sale. Şi iată, cu îndărătnicie privind la Arestat, arhiereul, cu solemnitatea oficială, proprie lui, păşi direct la esenţa cauzei şi se adresă lui Hristos cu întrebare şi cu jurământ solemn: „Te jur pe Dumnezeul cel viu, spune nouă: Tu oare eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu?“ Sosise de mult momentul prevăzut, când pretenţiunea deschisă, care până acum putea fi numai trasă din acţiunile şi expresiunile figurate ale Arestatului, expusă deschis, ar fi putut servi de obiect şi motiv pentru rapida rostire asupra Lui a osândirei la moarte. Caiafa ştia, că mulţi recunoşteau pe Iisus drept Mesia, că El însuşi nu s'a lepădat de acest grozav nume, ci mai curând în cuvântările Sale a îndreptăţit să se aplice Lui un asemenea titlu, şi cu câteva zile înainte de aceasta El a îngăduit miilor de galileni închinători, întâmpinându-L la intrarea în Ierusalim, să-L salute cu acest titlu. Dar arhiereii şi cărturarii deciseră, că El n'ar putea fi Mesia, şi de aceea în ochii lor pretenţia Lui, exprimată deschis, putea fi numai crimen laesae majestatis, jignirea majestăţei, crimă contra adevăratului Rege al pământului, Iehova. Până acum, exceptând unele cazuri rari, Hristos evitase răspunsul direct, pentrucă nu sosise încă vremea declaraţiunei Sale proprii. A face aceasta mai înainte, ar fi însemnat a stârni deodată contra Sa din partea legii, atât iudaice, cât şi romane, şi chiar dela primii paşi să întrerupă slujirea Sa publică, care avea de scop al ei întemeierea nouei împărăţii.

Dar marele moment acum sosise. Cu demnitate împărătească, în faţa morţii ameninţătoare pentru cuvintele Sale, şi în răspunsul solemn, la adresarea către Dumnezeul cel viu şi spre mărturia veracităţii lor, Hristos răspunse liniştit la această conjurare: „Dacă vă voi spune Eu, voi nu veţi crede, şi dacă Eu v'aş pune întrebările, oare ar servi de dovadă a drepturilor Mele supreme, voi n'aţi răspunde la ele. Tu ai spus adevărul: Eu sunt Malha-Meşiha - Regele Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Fiul omenesc. In chinul Meu prezent voi nu Mă veţi vedea mai mult; dar când voi

zici". Totuși aceasta îl sili să se depărteze dela foc și se îndreptă spre poartă; dar acolo îl întimpină altă slujnică, și începu să vorbească celor dinprejur, că „și acesta a fost cu Iisus Nazarineanul". Incă și mai turburat de aceasta, Petru începu să se jure, că „nu cunoaște pe omul acesta". Intre acestea, l-a împresurat mulțimea și deja mulți începură să-i vorbească: „adevărat și tu ești dintr'înșii, căci și graiul tău te face vădit". Iar unul din slujitorii arhiereului, ruda lui Malh, spuse chiar de-a dreptul: „Nu te-am văzut eu cu Dânsul în grădină?" Atunci Petru cuprins de frică, începu „a se jura și a se blestema, că nu știe pe omul acesta". Și deodată a cântat cocoșul, vestind ivirea zorilor. Petru atunci fu lovit ca de trăsnit la această cântare obișnuită. El își aduse îndată aminte, ce-i spusese Hristos la declarațiunea lui încrezător în sine de devotament Invățătorului său, și cuprins de mustrări, se aruncă amețit afară din curtea arhiereului și „plânse cu amar".

După pronunțarea sentinței de condamnare la moarte a lui Hristos, El a fost predat străjei slugilor de curte și din mâinile lor grosolane a suferit prima bătae de joc. Vulgul grosolan și-a bătut în tot felul joc de Dânsul, voind oare cum prin aceasta să placă înalților lor stăpâni. Acești din urmă, între acestea, alcătuiră planul și acțiunea următoare. După obiceiul practicei iudaice, pe omul, asupra căruia se rostise condamnarea la moarte, trebuiau să-l scoată afară din oraș și să-l ucidă cu pietre. Dar în urma supunerei Iudeii romanilor, tribunalului suprem iudaic i-a fost ridicat dreptul de a dispune de viață și de moarte, așa că condamnarea trebuia să primească întărire încă și din partea procuratorului roman, și deaceea în dimineața următoare începu stadiul nou și cel mai important al judecății contra lui Hristos, și anume desbaterea cauzei Lui înaintea lui Pilat.

Arborele nubc din Valea Iordanului.

CAPITOLUL XXXIX.

HRISTOS LA JUDECATĂ LUI PILAT.

ra disdedimineaţă în acea zi, care se numea „pregătirea pentru Paşti"[1]), prin urmare, vinerea mare. Viaţa în răsărit de obiceiu se deşteaptă devreme, pentrucă toţi se grăbesc să se folosească pentru regularea treburilor lor de răcoarea plăcută a ceasurilor de dimineaţă, înainte de venirea arşiţei înăbuşitoare a soarelui amezei. Deaceea îndată ce se începu luminarea de ziuă, şi uliţile Ierusalimului repede se umpleau de gloate vioae, care se mişcau grăbite în toate părţile. Ierusalimul vechiu cu uliţile sale înguste şi bazarele strâmte şi în genere era extrem de populat, dar către sărbătoarea Paştelōr curgeau într'însul mulţime de popor, încât oraşul sfânt trebuia să fi produs cu adevărat o impresie neobişnuită. După mărturia lui I. Flavie, la prăznuirea unor Paşti împreună cu populaţia oraşului aŭ partiapat până la 2.700.000 de oameni[2]).

Nu-i greu să-ţi închipui, ce înghesuială şi îmbulzelă domnea pe uliţile Ierusalimului în această zi şi în asemenea aglomeraţie

1) Ioan, XIX, 14; παρασκευά τōυ πήσχα, „vineri inainte de Paşti".

2) Bell, Iud. VI, 9, 3. Vezi G. A. Müller, Pontius Pilatus, Stuttgart 1888; N. Macaveischi, Arheologia istoriei patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, Kiev, 1891, Cap. II; In ›chentie, ultimile zile ale vieţii pământeşti a lui Iisus Hristos, edit. III, pag. 231, şi următoarele, şi capitolele corespunzătoare din descrierea vieţii lui Iisus Hristos la Farar, Ederscheim. Geske, etc. Reproducerea articolului lui A P. Mitetin din Hristianscae Ctitenie, fascicola II, anuul 1893.

colosoală îngrămădire de oameni, atât de diferiți după obiceiurile lor; dar anume în dimineața descrisă nu se putea a nu observa în gloată o agitație mai mult decât obișnuită. Mulțimea poporului în genere, iar cea orientală în special, foarte sensibilă la evenimentele ce se petrec în mijlocul ei, și de ea nu se putea furișa ceeace se săvârșise în noaptea precedentă. Zvonul cu sute de guri negreșit reușise deja să împrăștie pretutindenea vestea, că acel Proroc Galilian, care așa de curând intrase în Ierusalim în chip așa de solemn și a fost proslăvit, ca Fiul al lui David, a fost înșfăcat de conducătorii iudei și dat în judecată, ca înșelător și seducător al poporului, ca mesit și hulitor de Dumnezeu, și sinedriul în ședința sa de noapte a rostit asupra Lui grozava sa sentință: iș mavet - „omul morții" (adecă vrednic de moarte). A rămas numai să primească aprobarea acestei condamnări din partea procuratorului roman și poporului i se oferă o priveliște, pentru care trebue să mai rămână încă în Ierusalim pentru câteva zile. Și în adevăr zvonul nu s'a înșelat. Pela ceasurile 6 sau 7 dimineața, după calculul nostru, dela casa arhiereului Caiafa se arăta o procesiune neobișnuită care se îndreptă pe ulițele înguste ale orașului, urcându-se evident în muntele Sion, unde strălucea luxosul palat, construit cândva cu tot fastul într'un stil ales de Irod cel Mare, negreșit pentru sine și succesorii săi, dar acum în mare parte pustiu și numai la sărbătorile mari servind ca loc de petrecere a reprezentantului autorității romane, deci a procuratorului. In această procesiune, care consta din cei mai însemnați conducători ai poporului, ai cărturarilor și fariseilor, cu măreție liniștită, deși cu tristeță posomorîtă pe fața dumnezeească, înainta cu mânile legate la spate și cu semnele grosolanei bătăi de joc pe haine, acel Proroc galilian, care anume era acuzat ca seducător al poporului și ca hulitor de Dumnezeu. Iși poate închipui oricine, acum gloata poporului, sensibilă la tot ce-i neobișnuit, cu o curiozitate extremă s'a năpustit la priveliștea asta gratuită, așa că în apropierea de palatul procuratorului roman procesiunea prin necesitate a trebuit să prezinte o mulțime de popor necuprinsă de ochi, pe deasupra căreia un ghivalt de diferite glasuri și unic în felul său, prezentând particularitatea unei gloate întărâtate și variate[1]).

Procesiunea s'a oprit înaintea palatului, care, ca unul ce servea câteodată de reședință a demnitarului roman, pretor, și de-

---

1) Hristos la judecată înaintea lui Pilat și Irod, Mat. XXVII, 11-26; Marcu, XV, 2-15; Luca, XXIII, 2-26.

asemenea și ca loc pentru desbaterile judecătorești, care se numea de obiceiu „pretoriu". Palatul, pe o remarcabilă înălțime, privea mândru cu colonadele sale la casele înconjurătoare, așa că din ferestrele lui se deschidea o vedere depărtată peste orașul cu ulițele lui șerpuitoare. Insuși procuratorul sau santinela lui, putea din depărtare să observe apropierea neobișnuitei procesiuni și să facă verificările necesare și pregătirile. Judecând după agitația gloatei, se putea presupune: nu s'a produs oare iarăși vre o izbucnire a fanatismului poporului, în genul acelora, care acuși — acuși se întâmplau la marele sărbători, pricinuind multă bătae de cap procuratorului, care, propriu în vederea susținerei ordinei publice, se și strămuta de sărbători în Ierusalim din obișnuita sa reședință din Cesareea maritimă, care prezinta mai multă îndămânare pentru contactul cu Roma. Dar curând se lămuri, că nici o turburare nu era, ci căpeteniile poporului aduceau la pretoriu un arestat, ca să primească dela procurator întărirea acuzației, rostite asupra lui. In pretoriu se afla o încăpere deosebită, care servea ca loc pentru desbaterea chestiunelor de judecată, cu toate cele necesare pentru procedura formală. Dar căpeteniile iudaice acum n'au voit să intre în pretoriu, care cu podoabele și emblemele păgânești i-ar fi expus întinațiunei lor rituale și i-ar fi lipsit de putința de a mânca pasha. Aceste morminte văruite, pline pe dinăutru cu toată urâciunea și spurcăciune, lepădături ale omenirei, inima cărora ardea de răutate dornică de sânge asupra Mântuitorului nevinovat, au rămas până în ultimul moment credincioși cuvioșiei lor grosolan — legiste și, netemându-se de jignirea dreptăței supreme, se temeau măcar de o întâmplătoare întinare, deși curat exterioară prin atingerea de ceva de așa fel, care după legea rituală s'ar putea considera spurcat. In acest înțeles a trebuit ca procuratorul, din această pricină să iasă afară în piața pretoriului, ca deacolo să asculte și să rezolve cauza, pentru care venise iudeii.

Procurator în acest timp era Ponțiu Pilat (dela anul 26 până la 36). După rangul său acesta era, așa zicând, guvernator, căruia îi era încredințată cârmuirea Iudeei și Samariei, care alcătuiau un ținut deosebit, ca parte a marei provincii Siria, care se afla sub guvernarea unui proconsul, rang care se poate pune în asemănare cu un general guvernator. Procuratorii, sau în grecește ighemonii („cârmuitorii", de obiceiu se trăgeau din clasa cavalerilor romani și în îndatorirea lor cădea cu deosebire, pelângă menținerea ordinei generale și supunerei, în deosebi adunarea venitu-

rilor din ținuturile încredințate cârmuirei lor, ba deasemenea și purtarea de grijă a chestiunilor judecătorești referitoare la ținutul lor. In unele cazuri, când starea generală a ținutului inspira temeri politice mari, procuratorilor li se rezerva și oare care drepturi de proconsul, și în aceste cazuri ei aveau la dispoziția lor însemnate detașamente militare, și după chibzuința lor puteau hotărî chiar și cauzele de condamnare la moarte, deși în totdeauna aceste cauze cădeau în atribuțiile proconsulului Provincei. Anume astfel de drepturi erau rezervate procuratorilor Palestinei, de oarece ei necontenit aveau a se lupta cu deosebite dificultăți politice, și anume cu izbucnirile de răscoale ale acestui popor iudeu nemulțămit, neîmblânzit în visurile sale politice, din mijlocul căruia acuși - acuși apăreau „ziloți" disperați, care aruncarea jugului păgânesc o socoteau drept datoria lor înaintea legii și a lui Iehova. Pentru înfrânarea și înăbușirea unui asemenea fanatism procuratorul neapărat trebuia să aibă la îndămână armata, care și ocupa în Ierusalim turnul Antonia fortificat, de unde în fiecare moment, la darea signalului, putea fi chiemat detașamentul de legionari, bine înarmați. In vederea unei atari situații a lucrurilor, ca procuratori ai Iudeii se numeau cu preferință, oameni cu o deosebită experiență militară, și însuși porecla de Pontie = Pilat = Pilatus, adecă mânuitor de lance, ne arată la faptul, că el în vremea lui a fost comandantul unui deosebit detașament de mânuitori de lance, pentru care situație se cerea o deosebită bărbăție și experiență militară [1]. Judecând după faptul, că la un loc de Procurator extraordinar de bogat în venituri, el a nimerit după protecția lui Seian, vremelnicul feroce și ambițios nesăturat, care a ținut în mâna sa Roma sub Tiberie, se poate crede, că o protecție așa de excepțională el o datora acelor calități ale sale, care în miniatură au făcut din el un al doilea Seian. Și în adevăr, acesta era un om extrem de trufaș, iubitor de stăpânire, lacom care cu un dispreț extrem se referea către poporul încredințat conducerei lui, privind la el numai ca la izvorul hasnalei statului și a îmbogățirei sale personale;

Demnitar roman.

1) Pontie își trăgea origina din vechiul neam samnit. Afară de Pontie Pilat în istoria romană sunt cunoscuți încă: Pontie Acvila, unul din ucigașii lui Cezar; Ț. Pontie, conducătorul samniților sub Claudie; Pontie Telezin, căpetenia samiților etc. Vezi Cic. Off. II. 24,75; ad fam. X, 33,4; Suet. Caes. 78.

Nu-i de mirare, că, față de un asemenea caracter și priviri la poporul cârmuit, Pontie Pilat deja în primile timpuri a trebuit să aibă nu odată conflicte extrem de neplăcute cu iudeii, cari, simțind fără să vrea toată jignirea pentru ambiția lor a unui asemenea raport față de ei din partea unui cârmuitor străin și păgân, ajungea la furie extremă la orce măsură mai mult sau mai puțin neplăcută a procuratorului. Asemenea conflicte, Pilat în timpul cârmuirei sale de zece ani în Palestina a avut câteva, și ele în mare parte s'au terminat prin aceea, că cu durere a trebuit mândrul roman să cedeze în fața fanatismului poporului furios, care-și deschidea peptul pentru ascuțișul săbiei romane, și de furie își smulgea părul, strigând asurzitor și scoțind amenințări cu jalbe și denunțuri la Tiberie asupra tuturor nelegiuirilor făptuite de procuratorul lui [1]). Se înțelege, ce depozit amar trebue să fi lăsat în sufletul ighemonului roman asemenea conflicte, ce în tot cazul au înăsprit pânăla extrem raporturile lui cu conducătorii poporului așa de urât de dânsul, și el numai pentru păstrarea locului său bogat în venituri se ținea în raport cu ei în calitate de demnitar trufaș, rece, abea reținând ura sa lăuntrică sub masca de demnitate externă.

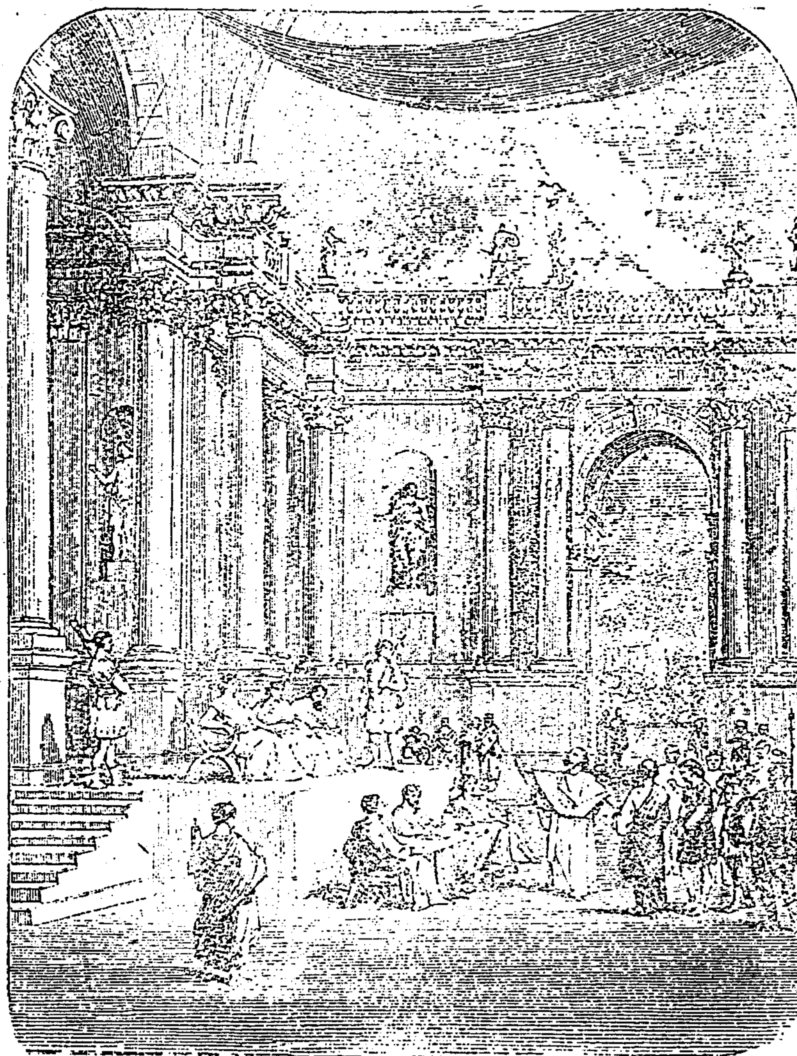
Pentru demnitatea reprezentantului autorității romane, negreșit, nu era deosebit de plăcut cerința căpeteniilor iudaice ca el, din atențiunea față de subtilitățile rituale ale unei religii puțin înțeleasă de dânsul, să iasă la ei din palat și să asculte declarațiunea lor în aerul liber. Dar Pilat printr'o amară experiență aflase, cât de periculos era să atingă prejudițiile religioase ale iudeilor, și deaceea el nu întârzia să iasă din pretoriu, cu atât mai mult, că obiceiul roman nu avea nimica contra celei mai largi glăsuiri la discuția trebilor judecătorești și guvernamentale. Cârmuitorii romani, și după ei și semipăgânii Irozi așezau tribunalele lor fără deosebire când înaintea palatului, când în piață, ba chiar în teatru, în circ și la drumurile mari, unde se părea comoditatea personală la desbaterea cutărui sau cutărui fapt. Deaceea Pilat porunci să scoată scaunul său din camera de judecată și să-l pună pe anumită înălțime, care se numea „gavafta", adecă locul înalt, sau în grecește „Litostroton", adecă pardosala de mozaic, făcut din diferite pietre, cum era aceasta în obiceiu la romani, cărora le plăcea, ca scaunul de judecată al cârmuitorilor romani totdeauna să stea pe o anumită înălțime deasupra celor

1) Philo, leg. ad Cajum, 103-135. I. Flavie, Antiq. XVIII, 3, 2; Bell. Jud. II, 9, 11

dinprejur, atât ca semn de mărirea văzută a autorităţii romane, cât şi în scopul de a da putinţa la un cât mai mare număr din cei prezenţi să audă nemijlocit dispoziţiile şi hotărîrile acestei autorităţi. In cazul dat, aceasta, după toată probabilitatea, era o înălţătură aranjată permanent şi anume pentru asemenea cazuri, se poate crede, că, potrivit cu luxul palatului, şi gavafta strălucea prin acurateţa şi frumuseţa marmurei de diferite culori, pe care adesa aşeza tribunalul său iubitorul luxului ales şi a arhitecturei frumoase Irod cel Mare. Când scaunul judecătoresc, de obiceiu făcut din fildeş şi prezentând de fapt un taburet pe picioare încrucişate, a fost aşezat pe gavafta, care prezenta destul loc şi pentru asistenţi, inevitabili după cerinţa tribunalelor romane, atunci din fundul curţii cu obişnuită ţinută solemnă, precedat, în lipsa obicinuiţilor lictori în asemenea cazuri, de legionari şi urmat de asistenţi, apăru ighemonul şi ocupă locul său, la picioarele căruia, totuşi mai sus de lumea înconjurătoare, ocupară locul câţiva intimi de onoare ai procuratorului. In obiceiul desfăşurării judecăţii, în faţa tribunalului se puneau scaune şi pentru acuzatori şi chiar pentru acuzat. Dar în Iudeea, faţă de poporul căreia romanii în genere se refereau cu un extrem dispreţ, acest obiceiu adesa nu se păstra, şi e greu de închipuit, ca el să fi fost observat acum, când acuzatorii se aflau în extrema iritaţiune şi erau ocupaţi cu o singură idee, ca cât mai repede să-şi obţină scopul lor sângeros, şi anume întărirea sentinţei lor de moarte asupra condamnatului. In provinciile cucerite asistau pelângă tribunal şi interpreţi, dar în cazul dat se pare că aceştia lipseau, de oarece şi Pilat şi căpeteniile iudaice de bună samă cunoşteau limba greacă a culturei şi a tot felul de raporturi internaţionale. După toată probabilitatea, cunoştea această limbă şi dumnezeescul Arestat, de oare ce în Galileea această limbă era foarte răspândită pe vremea Lui. Detaşamentul de soldaţi romani, care străjuiau tribunalul procuratorului de îngrămădirea mulţimei, complecta mediul exterior al acestui tribunal roman în Palestina.

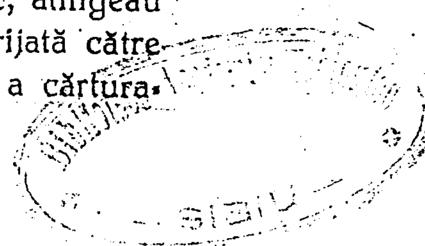
Ocupând locul său şi ochind adunătura cu privirea sa pătrunzătoare, Pilat imediat observă în mijlocul acestei gloate iritate pe Suferindul infinit de blând şi, arătând spre Dânsul, sever şi scurt întrebă: „Cu ce învinuiţi voi pe Omul acesta?“ (Ioan, XVIII, 29). La această întrebare formală trebuia să răspundă cineva din acuzatorii principali; dar adunătura era în straşnică iritaţie şi de aceea, în loc de un răspuns formal liniştit, din gloată se auzi câteva glasuri, care, răcniră grosolan şi obraznic: „Dacă Acesta

n'ar fi vinovat, nu ţi l-am fi dat ţie". Asemenea răspuns grosolan al gloatei nu se putu să nu atingă simţul de demnitate al procuratorului, şi el se pregătea să dea tot un asemenea brânci acuzatorilor. Pilat deja nu era novice în Palestina, şi de oare ce toată slujirea publică a lui Hristos se săvârşise în procuraturatul său, apoi putea fi încredinţat, că el deja demult avea pe acest Gali-

Tribunal roman.

leian sub supravegherea agenţilor săi, temându-se, ca din El să nu iasă vre un nou zilot şi revoluţionar, de felul lui Iuda Galileianul, care a dat atâta de lucru romanilor. Dar prin agenţii săi Pilat putuse deja demult să se convingă, că acest Galileian în tot chipul a evitat popularitatea curat politică, însuşi cuvântările Sale cu poporul nu cuprindeau într'însele nimic politic, atingeau numai raporturile morale, şi toată activitatea Lui era dirijată către demascarea deşertăciunei şi făţărniciei rabinilor iudei, a cărtura-

rilor și a fariseilor, pe care-i dispreţuiau și însuși romanii. Când împrejurul lui Hristos se adunau gloate de popor, atunci în Cezareea maritimă, de bună samă, acuși - acuși se trimiteau denunţuri și preveniri, deși însoţite de anunţuri, că faptul acesta nu ameninţă cu nici un fel de complicaţiuni, de oare ce acest nou Invăţător galileian din punct de vedere politic e cu totul nevătămător, anume ceiace și trebuia romanilor. Dacă acum deci arhiereii și cărturarii îl înșfăcaseră și-L înfăţișau la judecată autorităţii romane, apoi aceasta, negreșit, numai „din ură" (Marcu, XV, 10), din îndemnul egoismului jignit. Judecând după tot ce-i era cunoscut lui Pilat despre Hristos, el privea la Dânsul nu altmintrelea, decât la un visător entuziast, dar cu totul bine intenţionat, de felul căruia erau mulţi în timpul acela nu numai în Palestina, și dacă El era periculos pentru cineva, apoi numai pentru acești îngâmfaţi și mărunţei legiști, cazuistica absurdă a cărora El o demasca poporului cu o uimitoare putere și dreptate, dar nicidecum pentru autoritatea romană. Deaceea Pilat, cuprinzând deodată tot înţelesul cauzei ce-i stătea în faţă, și atins de grosolanul ghivalt al îndrăsneţului răspuns la întrebarea sa formală judecătorească, cu o vădită aprindere în expresiune, răspunse adunăturei, că în asemenea caz procuratorul n'are la ce se amesteca în această afacere: „luaţi-L voi și-L judecaţi după legea voastră". In acest răspuns al lui Pilat nu se poate să nu vedem o uimitoare asemănare cu acel răspuns, pe care la câţiva ani mai târziu l-a dat unei adunături iudaice fratele vestitului Seneca, Galion, când acesta, în timpul procuraturei sale în Ahaia, avu prilejul să asculte acuzaţia iudeilor din Corint contra ap. Pavel, cum că „el învaţă poporul să cinstească pe Dumneze nu după lege". La această acuzaţie, Galion răspunse: „Iudei, dacă ar fi vorba de vreo ofensă, sau de vre un plan rău, atunci eu așa avea motiv să vă ascult. Dar când e vorba despre o învăţătură, și despre nume, și despre legea voastră, atunci judecaţi-vă singuri; eu nu vreau să fiu judecător întru acestea" (Fapt. XVIII, 12-15). Se știe, că Galion a întărit o asemenea hotărîre a sa curat pe romanește, poruncind lictorilor săi să împrăștie toată adunătura jidovească, urâtă orcărui roman cumsecade. De bună samă și Pilat nu s'ar fi dat înlături să facă la fel, dar, din nefericire, el nu era în Corint, unde iudeii alcătuiau numai o neînsemnată colonie, era în înseși centrul iudaismului, unde iudeii prezentau o putere periculoasă. Deaceea, el se mărgini la un scurt răspuns, în care totuși se cuprindea o parte, o aluzie foarte fină și extrem de jignitoare pentru ambiţia iudeilor,

la lipsa lor de drepturi politice. Lui Pilat, negreșit, îi era cunoscut, că conducătorii iudei în ședința lor de noapte rostise sentința de moarte asupra lui Hristos și acum caută să obțină numai întărirea acestei sentințe din partea stăpânirii romane, fără de care ei nu erau în drept să dea la moarte nici un singur om; prin răspunsul său el acum avea în vedere să-i facă să recunoască public lipsa lor de drepturi și să supună ambiția lor înjosirei meritate. Și în adevăr își ajunse scopul. Din gloată se auzi răspunsul: „nouă nu ni-i îngăduit să dăm la moarte pe nimenea" (Ioan, XVIII, 31). Altmintrelea, ei demult s'ar fi răfuit cu acest amăgitor al poporului. Ajungându-și scopul său și aplicând lovitura meritată ambițiunei iudaice, ca răspuns la nerespectul îndrăsneț față de tribunalul roman, Pilat după aceea iară voi să dirijeze procedura de judecată pe calea regulată formală și din nou întrebă, cu ce anume învinuesc ei pe Arestatul lor? Atunci și iudeii, convingându-se, că cu îndrăsneala nu se poate ajunge la nimic, ci din contra se poate strica toată treaba, începură a expune înaintea lui Pilat acuzația, și aicea Caiafa nu zăbovi să arate caracterul politic a întregei chestiuni, ca deodată să dea a se înțelege procuratorului, că are înainte să rezolve o chestiune foarte serioasă, care cere cea mai deplină atențiune din partea autorității romane. Susținut de glasul adunăturei, Caiafa începu a acuza pe Hristos, că „El a răzvrătit poporul și oprește a plăti dare cezarului, numindu-se pe Sine Regele Hristos" (Luca, XXIII, 2). Nu se poate a nu observa la aceasta anume o puternică și intenționată colorație politică în acuzație. Doar la ședința de noapte a sinedriului de temeiu deciziv a condamnărei lui Hristos la moarte a fost aceea, că El „S'a numit pe Sine Fiul lui Dumnezeu" (Luca, XXII, 70, 71), dela care declarațiune a Sa, Caiafa rămase cuprins de o groază sfântă și chiar își sfâșe hainele sale. Dar de oarece această acuzație nu putea să aibă importanță pentru Pilat, ca păgân roman, apoi Caiafa și transferă toată acuzația pe teren curat politic, dându-i un caracter extrem de mincinos. Lui Pilat îi era bine cunoscut, că după primele două puncte, acuzația era absolut falșă, și agenții lui la vremea lor puteau să-i refere, cum Invățătorul galileian răspunsese interlocutorilor Săi la întrebarea lor vicleană: e permis oare a plăti dajdie Cesarului? (Luca, XX, 22–25: dați pe cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului). Deaceea procuratorul întoarse luarea aminte numai la ultimul punct al acuzației, cum că Arestatul s'a numit pe Sine „Hristos Rege", adecă după înțelesul literal al acestor cuvinte: „Rege, uns pentru

domnie". Pentru acuzare în esenţă ar fi fost suficient şi acest punct singur, pentrucă într'însul se cuprindea tot ce putea să stârnească contra Sa ameninţarea legii romane. A se numi pe sine rege însemna a săvârşi în ochii romanilor cea mai mare crimă, şi anume a aduce jignire majestăţei împăratului roman, şi ea era cu atât mai straşnică, că împăratul Tiberie, în bănuiala sa bolnăvicioasă, nu cunoştea cruţare pentru asemenea fel de pretendenţi şi jertfă a negrei lui bănuele căzuse deja multe persoane marcante. Nu se putea deci a lăsa o asemenea acuzaţiune fără cercetare, şi Pilat hotărî să facă o interogare personală Arestatului. Ochind cu curioasa sa privire pe smeritul Suferind, Care cu majestatea liniştită a nevinovăţiei, stătea tăcut în mijlocul adunăturei agitate a furioşilor săi vrăşmaşi, şi negăsind în grozava Lui umilire nici cea mai mică potrivire cu pretenţiunile atribuite Lui, procuratorul roman voi să-L interogheze îndeosebi şi apoi să-L aducă după sine în pretoriu. Aicea Hristos pentru prima oară păşi în încăperile domneşti, dar păşi ca un arestat înjosit. Uzurpatorul Irod cândva chiar în aceste încăperi strălucea de măreţie şi de înălţime mândră, iar adevăratul Fiu al lui David stătea acolea acum cu mânile legate, înaintea feţii unui prefăcut grozav judecător păgân!

Cu sentiment amestecat de mirare şi trufie, Pilat, privind la dumnezeescul Arestat în grozava lui înjosire, îl întrebă: „Tu eşti regele Iudeei?"Adevărat, oare Tu în adevăr declari această periculoasă pretenţiune? In sufletul său Pilat nu credea aceasta, dar formal trebuia să lămurească pentru sine această acuzaţie primejdioasă, şi însuşi întrebarea o puse Arestatului evident, ca să primească de la Dânsul un răspuns negativ. Dar, spre marea sa mirare, Arestatul n'a dat acest răspuns negativ, ci la rândul Său îl întrebă, în ce senz înţelege cuvântul rege, exclusiv politic, sau religios?[1]). Când Pilat la asta cu mânie observă, că doar el nu este iudeu, ca să înţeleagă toate în senz religios, atunci Hristos răspunse, că dacă în sens politic, atunci să ştie el, că împărăţia lui nu-i din lumea asta: „Dacă împărăţia Mea ar fi din lumea asta, atunci slujitorii Mei s'ar fi luptat pentru Mine, ca Eu să nu fiu dat iudeilor; dar acum împărăţia Mea nu-i deaicea". Procuratorul era în nedumerire: ce să fi însemnând toate acestea? El simţi fără să vrea o turburare în faţa acestei misterioase declaraţiuni a ciudatului Arestat. Ca să scape de turburare, Pilat iar se

1) Asemenea senz, se pare că are întrebarea pusă de Hristos lui Pilat: „dela tine zici tu asta, sau alţii ţi-au vorbit de Mine?" (Ioan, XVIII, 34). Vezi Inochentie: Ultimile zile, pag. 237,

agăţă de cuvântul „împărăţie". Arestatul se pare că voeşte oarecum altmintrelea să explice împărăţia Sa; dar vezi bine că împăraţia presupune totuşi şi împărat. Persistând în asta, Pilat cu insistenţă puse iarăşi aceeaşi întrebare: „Aşa dară Tu eşti împărat?" — „Da, Impărat"—răspunse Iisus, întrebuinţând o întorsătură suigeneris a expresiunei afirmative[1]). Pilat nu putu să nu se mire de un răspuns aşa de grozav, prin care Arestatul singur se expunea unui grozav pericol, de a fi acuzat de jignire a majestăţii, cu atât mai mult, că după legile romane recunoaşterea criminalului era deajuns pentru condamnarea lui. Dar expresia lui de riguroasă mirare nu putu să nu se transforme în bunătate sufletească, când auzi răspunsul mai departe al Arestatului, care spuse: „Eu pentru aceea M'am născut, şi pentru aceea am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul: tot celce-i din adevăr, ascultă glasul Meu". Iată în care înţeles sunt Eu împărat şi iată care sunt următorii Mei. Un asemenea răspuns risipi toate îndoelele lui Pilat relativ la Hristos. El se convinse, că acest Arestat nu-i nicidecum un răzvrătit de felul obişnuit, ci simplu un fel de visător oare care cu totul nepericulos, care în felul filosofilor greci şi a imitatorilor lor romani, e în totul ocupat cu rezolvirea întrebărilor despre adevăr şi de alte asemenea lucruri înalte nefolositoare, care nu ating deloc autoritatea romană. Pilat, ca un roman cult, în timpul său, în perioada tinereţei entuziaste, de bună seamă şi el se entuziasma de asemenea visuri, de a descoperi pentru sine adevărul tuturor lucrurilor, şi în acest scop a vizitat şcolile filosofice, dar a scos numai acea convingere, că cu cât mai mult filosofii se ocupau cu deslegarea chestiunei despre adevăr, cu atât mai mult o întunecau, pânăce însfârşit unii au ajuns la complecta disperare de putinţa în genere de a găsi adevărul. Ba nu numai în filosofie, ci şi în viaţă adevărul nu este decât numai un vis, aiurări deşarte, cu care nu trebue să se ocupe demnitarul roman, mai ales cel silit să aibă a face cu poporul cel mai mincinos şi viclean din lume. Deaceea, se vede strâmbându-şi faţa sa proaspăt bărbierită, şi nerăbdător dând din mână, Pilat rosti dispreţuitor: „Ce-i adevărul?" [2]) şi, întorcându-se,

1) „Iisus a răspuns; tu zici, că eu sunt Impărat",—Ioan, XVIII, 37.

2) In exigetică au fost multe încercări diferite de a explica senzul acestui răspuns al lui Pilat. Quid est veritas? sau în greceşte: τί ἔστιν ἀλήθεια; în evreeşti: „Ma-gi gaemet?" „Ce este adevărul?" — Ioan, XVIII, 38. In vederea împrejurărei lucrului, explicaţia prezentată nouă se pare corespunzătoare tonului înseşi întrebărei, care a fost pusă evident nu în scopul deslegărei ei, ci direct cu exprimarea îndoelei în înseşi putinţa rezolvărei ei, precum şi în însemnătatea practică a unor asemenea lucruri.

eşi din pretoriu şi rosti public sentinţa sa achitătoare: „Eu nu găsesc nici o vină la omul acesta".

Dar această achitare făţişă a Arestatului urât bătrânilor, pentru prinderea Căruia au fost cheltuite atâtea sforţări şi s'au petrecut atâtea nopţi nedormite, numai înfuriară şi mai mult pe vrăşmaşii Lui. Ca răspuns la sentinţa de achitare a lui Pilat, ei strigară nesfârşit, că a achita pe un asemenea om e imposibil, de oare ce El este un înşelător, „răsvrăteşte poporul, învăţând prin toată Iudeea, începând din Galileea până în acest loc" (Luca, XXIII, 5). Printre aceste strigăte ale acuzatorilor în tăcere liniştită era numai singur Arestatul. Lui Pilat i se părea aceasta extrem de uimitor. „Nu auzi Tu oare, câte mărturisesc contra Ta?" — se adresă el către Arestat. Dar Hristos continuă să păstreze tăcerea liniştită. Atunci Pilat, pătruzându-se tot mai mai mult de compătimire tainică pentru Arestat, şi dorind să îndepărteze dela sine cumva această cauză extrem de dificilă pentru justiţie, hotărî să se folosască pentru asta de cazul ce i se prezentase, să dea pe Arestat autorităţilor acelei provincii, de unde provenea El. Auzind din strigătele mulţimei numirea de Galileea şi primind la întrebarea sa: „Oare El este galilian?" răspuns afirmativ, Pilat hotărî să-L trimită la Irod Antipa, cârmuitorul provinciei respective, care cu prilejul Paştelor se afla deasemenea în Ierusalim, nădăjduind să facă prin această amabilitate ambiţiosului regişor, cu care el până acum din prilejul uciderei galilienilor în templu se afla în raporturi destul de încordate, şi tot odată să treacă din mâni afacerea destul de grea. Irod, care ocupa palatul nu departe dela pretorat, s'a bucurat de ocaziunea de a vedea pe omul, de Care el auzise aşa de multe şi deja de mult dorise să-L vadă. Interesat de ştirile ce auzise despre minunile Lui, el acum se adresă Lui cu întrebări despre activitatea Lui, presupunând că Arestatul, ca să placă regişorului, care se bucura de însuşi bunăvoinţa lui Tiberie, poate chiar în prezenţa lui să săvârşască vreo minune neobişnuită, despre care va putea comunica şi prietenilor lui din Roma. Dar mică n'a fost desiluzia lui, când Hristos, cunoscând natura josnică a acestui regişor, pe care El încă de mai înainte îl înfierase cu numirea de ocară de „vulpe" (iar nu cu numirea de „leu", cum desigur îşi închipuia el despre sine), „nu i-a răspuns nimica". Atunci Irod iritat, predete pe Arestat pe mâna curtenilor săi pentru batjocură şi apoi L-a trimis din nou la Pilat, declarând, dealtmintrelea, că n'a găsit nimica într'însul criminal, ca semn al cărui lucru poruncise chiar

să-L îmbrace în haină albă lucitoare (Luca, XXIII, 6-12), în care dumnezeescul suferind, încă și mai măreț și a doua oară achitat, a fost din nou adus la pretoriu.

Soarele se ridicase deja sus, și razele lui strălucitoare, începând să dogorească puternic, în același timp dădeau o deosebită strălucire hainei albe lucitoare a dumnezeescului Arestat. Pus în nevoia să rezolve iară chestiunea neplăcută lui și dorind să mântuiască cumva pe omul nevinovat, după părea sa, și deasemenea să-și mențină demnitatea achitării sale prime, Pilat încercă acum sentimentului de nobleță, — negreșit nu a acestor slujbași și a trufașilor cărturari și farisei, care iarăși stăteau înaintea pretoriului în cap cu arhiereii, — ci a poporului simplu. După obiceiul statornicit, după toată probabilitatea introdus de romani, în vedere de a linguși ambiția poporului supus, ca prin aceea să-l silească să împace mai curând cu amărăciunea situației sale de robie politică, cârmuitorul roman cu prilejul Paștelor elibera câte un arestat, după dorința și alegerea poporului. Știind, că toate acuzațiile contra lui Iisus sunt trebușoara arhiereilor și a bătrânilor, și că poporul de rând încă nu de mult arăta o entuziastă atașare către Hristos (mai ales la ultima intrare a Lui în Ierusalim), el se gândi să propună pentru eliberarea de sărbători la alegere doi arestați, și anume pe Iisus Nazarineanu și pe un înarmat hoț și ucigaș, Varvara, care, după o tradiție, se numea deasemenea tot Iisus, cu speranța că poporul va prefera la alegerea sa pe Acela, pe Care el nu de mult cu entuziasm îl salutase ca Fiu al vestitului lor rege David, această mândrie națională a lor și slava lor. Propunerea lui Pilat amenința să strice toate uneltirile căpeteniilor iudaice, și dacă la timp nu i se arăta opoziție atunci se putea înclina spre partea sa poporul, care repede își schimba dispozițiunile sale. De aceea Caiafa cu partidul său se îngriji imediat să abată această lovitură și începu să sfătuiască poporul să ceară eliberarea lui Varava, iar nu pe Invățătorul Galileian. Doar Varava dovedeau ei, poartă pedeapsa sa pentru că el, ca patriot, s'a sculat contra romanilor și a jugului lor păgân, care apasă cu așa putere asupra iudeilor, prin urmare a luptat pentru popor, și dacă va fi și săvârșit oare care ucideri, apoi toate astea cu prisosință se acopăr prin luptele sale patriotice. Ca zilot, el a râvnit pentru templu și lege, iar acest Galileian a lepădat legea, a violat ritualele și obiceiurile sfinte, a hulit pe cei mai râvnitori păstrători ai tradițiilor părintești, pe farisei și cărurari, cu un cuvânt, a darâmat credința părinților

și e în totul vrednic de o pedeapsă exemplară. Pregătind astfel terenul, bătrânii strigară numele Varava și începură să repete aceste strigăte cu așa putere și insistență, încât ele au fost repetate și de gloata înconjurătoare, care deasemenea începu să ceară, ca să i se elibereze nu Hristos, ci Varava. Glasul poporului, când el servește ca expresie nemijlocită a conștiinței lui interioare, e oare cum glasul lui Dumnezeu[1]). Dar tot acelaș glas al poporului, când el iesă dintr'o impulsiune falsă, care se produce din furia patimilor, devine oare cum glasul lui satana înseși, care anume să și folosește adesa pentru atingerea celor mai negre scopuri ale sale de aceea, că face unealtă a sa anume acest glas al poporului, care apare adesa sub respectabila opinie personală așa zise publică. Așa a fost și în acest caz, și Pilat, ascultând acest zguduitor val de glasuri iritate, imediat a putut să se convingă, că planul cugetat de dânsul n'a izbutit. Valul strigătelor poporului, susținut adesa în răsărit de cele mai disperate gesturi și mișcări schimonosite ale trupului, darea din mâni și tropăituri cu picioarele, se ridică din ce în ce mai sus, și lucrurile amenințau să ajungă până la răscoala poporului. Pilat cunoștea deja aceste scene. Când acum câțiva ani în urmă el pusese la cale să introducă în Ierusalim steagurile romane cu simbolurile și semnele lor păgânești, atunci deputăție, trimisă la el în Cezareea, susținută de gloata poporului, ridicară astfel de răcnete revoluționare, care n'au putut fi potolite chiar nici prin amenințarea cu moartea, și procuratorul a trebuit să cedeze[2]). Asemenea întorsătură amenințau să ia lucrurile și acum. Pilat începu să șovăiască, și simțul legalității, firesc lui, ca unui roman, față de nevinovăție și de demnitatea proprie pentru apărarea sentinței deja rostite, începu să cedeze locul dorinței ca cumva cât mai curând să termine cu această chestiune așa de neplăcută, — și, negreșit, interesul situațiunei proprii se afla pentru dânsul pe primul plan. E mai bine de cedat acestor uricioși iudei, pe care nu degeaba cel mai renumit filosof roman Seneca i-a numit „poporul cel mai criminal și blestemat“ [3]). Dar în acelaș timp el nu se poate să nu fi știut vestita situație a legilor celor Douăsprezece Tăbliți, care glăsuiau: „nu trebue a asculta strigătele deșarte ale poporului, când ele cer achitarea fie-a unui vinovat, sau condamnarea unui nevinovat[4]). Situația procuratorului

1) Vox populi vox Dei.
2) Flavie, Antiq. XVIII, 3, 1.
3) „Sceleratissima gens“. Citat de fer. Augustin, in De Civ. Dei, VI, 11.
4) Tac. Let. III, 38.

era cu adevărat grea. Iar aicea se întâmplase încă o împrejurare, care încă și mai mult îl umplea de nedumerire. Când el, dând să se lămurească glasul poporului, poate că voise deja să șadă iarăși pe scaunul său de judecată, ca să rostească - sentința definitivă conform cu cererea adunăturei, din palat se ivi o slugă cu însărcinarea din partea femeii sale Claudia Procula. După legile romane, propriu femeilor nu li se îngăduia să însoțască pe bărbații lor la numirea lor în slujbă în provincie; dar această dispoziție aspră din timpul republicei a fost abrogată sub August", și deși își găsi încă înfocați apărători, în genul lui Ceciu Sever, care zicea, că „acest gen, dacă i se dă voe, e crud și iubește intriga" e dornic de stăpânire, dar timpul înfăptui ale sale, și senatul a conglăsuit cu părerea lui Valerie Mesalin, care elocvent a dovedit, că nu-i bine, ca din pricina unuia sau doi bărbați slabi la minte să se ia celorlalți tovarășele la fericire și nefericire"[1]. Și această din urmă declarațiune s'a dovedit pe deplin, se pare, cu procuratorul Iudeei, femeea căruia, evident, nu se referea indiferent la faptele bărbatului ei, ci se silea să-l ajute în cazul vre unor dificultăți cu deosebire grele. După tradiție, ca prozelită a iudaismului, și ca romancă evlavioasă, liberă de ritualismul și cazuistica măruntă fariseică, era cu totul accesibilă influențelor superioare religioase și deaceia, cum se poate presupune, cu mare interes urmărea învățătura și faptele Prorocului Galileian, și acum, aflând de soarta tristă ce-L amenința, era adânc întristată pentru Dânsul și chiar a avut un grozav vis, ce i-a pricinuit grele suferințe. Ea porunci să se spună bărbatului ei: „Să nu faci nimic Dreptului Acela, pentrucă eu acum în somn am pătimit mult pentru Dânsul"[2].

Romancă demnitară.

Situația cârmuitorului-judecător astfel se complica mereu. Negreșit, visurile sunt și înșelătoare, dar câteodată pe ele „le inspiră Apolon", și nu era nici un astfel de roman, chiar dintre filosofii claselor culte, care, raportându-se sceptic la toate, chiar și la adevăr, să nu fi ascultat cu frică superstițioasă la cele ce vorbesc visele. Și Pilat se pierdu, neștiind ce să facă. Dar trebuia în tot cazul să susțină demnitatea romană. A ceda strigătelor vulgului, însemna a da

1) Ibidem, III, 34.

2) Mat. XXVII, 19. Despre Prorocul vezi în evanghelia lui Nicodim, cap. II; la Macavelschi, pag. 146.

drumul unui răsvrătitor zilot, periculos liniștei publice și autorității romane, care în aceste vremi turburi ar fi putut da loc la o sumedenie de turburări, pe când eliberarea acestui „visător" nepericulos ar fi un lucru cu totul legal, însemnând triumful dreptății și triumful milei asupra zavistiei și cruzimii uricioșilor conducători ai iudeilor pătrunși până în măduva oaselor de răutate și fățărnicie. A asculta de glasul furios al gloatei, în mijlocul căreia într'o gălăgie tulbure, răsunau strigătele: „Nu pe Acela, ci pe Varava!", – Pilat hotărî să facă încă o încercare de a se adresa înțelegerei sănătoase a poporului. „Pe care propriu îl voiți din doi? Dar totul era za-darnic. „Pe Varava, pe Varava!" -iarăși cu sălbătăcie izbucni mulțimea, îndemnată de arhierei și bătrâni, care nu perdeau nici o clipă, ca să bată ferul până era ferbinte. „Acela la moarte, iar nouă să ne eliberezi pe Varava!" Pe toate tonurile se striga din popor glasurile răgușite. Uimit de această răutate nesfârșită, Pilat, totuși, se încerca să prelungească lucrurile, și ceru: „Ce voiți voi, ca să fac cu regele Iudeei?" El înadins întrebuință expre-siunea din urmă, ca să deștepte conștiința poporului, și pentru moment neinteresându-se chiar de interesul direct al autorităței romane, care cerea, ca să nu fie nici pomenire de nici un rege iudeu, voi să arate poporului extrema lui situație absurdă, în care el, orbit de răutate, cere eliberarea nu a aceluia, pe care însuși arhiereii îl acuzau de pretins rege, iar poporul l-a întâmpinat cu ramuri de palmier, ca pe Fiul lui David, ci pe un oare care hoț și ucigaș. Dar prin această întrebare el n'a obținut nimica, ci din potrivă numai a ațițat pe conducătorii mulțimei să se exprime limpede relativ de aceea, ce ei propriu căutau, și atuncea în ade-văr pentru întâia oară răsună strigătul nesfârșit: „Răstignește-L", răstignește-L pe Acela![1]). Acum era deja evident, încotro merg trebile. In zadar Pilat, folosindu-se de fiecare potolire a strigăte-lor poporului, insista întru ale sale, și insista destul de stăruitor, dar – vai – pe fiecare clipă slăbind tot mai mult. „Dar ce rău a făcut El?" întreba iară guvernatorul, perzându-se cu totul. „Eu n'am găsit la El nimic vrednic de moarte; voi ați adus la mine pe acest om, că ar răzvrăti poporul; eu de față cu voi am cer-cetat cauza Lui și nu L-am găsit vinovat cu nimica din cele cu care-L învinuiți voi. A cercetat cauza Lui și Irod Antipa și dea-semenea n'a găsit nimica în sarcina Lui vrednic de moarte. De-aceea cel mai mult ce i se poate face, e să-L pedepsim exemplar

1) Gotleb otó, gațleb, – „Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν! – Crucifige, crucifige eum!" striga gloata, probabil în toate limbile cunoscute ei. Luca, XXIII, 21.

și apoi să-l dăm drumul" (Luca XXIII, 14—22). Dar prin astfel de cuvântări nu se putea convinge gloata, care evident venise aproape de acel groaznic moment, când ea deja nu mai înțelege nimic, ci în tâmpire oarbă răcnește mereu. Pelângă această cuvântare dovedi deplin iudeilor toată lipsa de hotărîre a lui Pilat și în realitate arăta, că cumpăna e deja de partea gloatei. Deaceea din ce în ce mai tare făcea ca să răsune văzduhul de strigătele ei nesfârșite și desgustătoare; „moarte Lui! Răstignește-L, iar nouă să ne eliberezi pe Varava!" Și Pilat, care asista la această urgie a puterilor întunecate ale răutății, nu putea iarăși să nu-și aducă aminte de acea scenă, care se jucase cu câțiva ani în urmă înaintea palatului său în Cezarea, când tot vulgul evreesc, în cap cu bătrânii săi, fără încetare s'a agitat și a strigat timp de șase zile întregi, netemându-se de moartea ce o amenința din partea legionarilor și n'a contenit asedierea palatului până atuncea, pânăce mândrul procurator roman n'a cedat acestor strigăte insuportabile și până ce nu le-a dat putința să triumfe[1]). Atunci chestia era a susține cinstea steagurilor romane, și totuși Pilat a cedat; iar acum era vorba numai de apărarea unui om nevinovat lovit de ura oarbă a dușmanilor Lui, a unui iudeu de iudei, — merită oare a insista în chip deosebit? Dar când el, obosit de luptă, își aruncă privirea asupra a înseși Arestatului, atunci nu se putu să nu se trezescă sentimentul roman de dreptate, care se afla în cei mai buni reprezentanți ai lui mai presus decât toate în lume[2]). Inaintea lui stătea înseși întruparea nevinovăției. In mijlocul acestei gloate, care striga necontenit, tropăia din picioare și vântura sălbatec din mâni, în mijlocul acestor fețe răspingătoare, cu ochii strălucind de răutate, ca o umbră tainică stătea nemișcată figura înaltă, îmbrăcată în alb a dumnezeescului Invățător, Care, vădit cufundat în gândurile Sale dumnezeești, pare că n'ar fi observat nimic din cele ce se petreceau împrejurul Lui, parecă toate acestea nu-l priveau deloc pe Dânsul, și parecă strigătele crude priveau pe alt cineva. O asemenea liniște uimitoare a Arestatului, în fața grozavei soarte ce-L aștepta, nu se putu să nu atingă în firea romanului cele mai calde sentimente de simpatie, de oarece el, spre marea-i mirare, văzu, că și printre iudei sunt Coriolanii, Regulii și Mucis Scevola ai lor. Dar, negreșit, o asemenea bărbăție nobilă este o rară excepțiune în acest popor în genere disprețuit, îndrăsneț - grosolan, și odată cu aces-

1) I. Flavie, Autiq. XVIII, 3, 1.
2) Pereat mundus, fiat justiția!

tea și fricos, și deaceea trebuea a mântui pe acest Galileian. Deaceea el făcu încă o încercare de a scăpa pe Arestat. Presupunând, că se poate potoli furia sângeroasă a dușmanilor Lui, fără să recurgă la extremitate, el hotărî să-L supună la biciuiri, ca după asemenea pedeapsă, care alcătuia, așa zicând, un compromis între justiție și milă (din punct de vedere păgâno-iudaic), să se poată termina toată chestiunea aceasta. Deaceea tâlharul Varava a fost eliberat, iar Hristos condamnat la biciuire [1]).

Luând dispozițiunile corespunzătoare, Pilat se ridică de pe scaunul său de judecată și intră înlăuntrul camerilor palatului. După obiceiul statornicit, biciuirea de obiceiu era preludiul pedepsei cu moartea, și deaceia adunătura vrășmașilor lui Hristos era încântată. In fine aceasta era grozav, și cetățenii romani pe temeiul a diferite legi au fost eliberați de dânsa. In schimb toți, care nu aveau dreptul de cetățeni romani, și mai ales în provinciile turburente se supuneau la biciuire fără cruțare. Hristos a fost luat de soldații, care stăteau aproape, și însoțit de urletul și ghivaltul vulgului sălbatec, fu dus în curtea pretoriului unde se aflau toate uneltele de pedeapsă. Pe arestatul, condamnat la această pedeapsă (Flagelatio), îl lega de un stâlp și pe spinarea goală îl biciuia cu bice deosebite cu bucățele de fer ghimpoase, după care trupul jertfei se transforma într'o rană generală sângeroasă. Nu-i de mirare, că cei pedepsiți, curând cădeau în nesimțire, după care se trezeau cu simțul unor neînchipuite suferințe. Unei asemenea biciuiri mai târziu nu arare ori erau supuși și mucenicii creștini în timpul persecuțiunilor. „Toți ceice au asistat la o atare biciuire în Smirna, istorisește Eusebie de Cezareea, s'au umplut de groază la vederea, că se desgolea chiar spinarea lor și se desprindeau mușchii lor, ba chiar și măruntăile [2]). Legislația lui Moise cu obicinuitul ei spirit de umanitate, mărgini pedeapsa la un anumit număr de lovituri.

Bice romane

După ea, „patruzeci de lovituri se putea da, dar nu mai multe, ca din pricina mulțimii loviturilor fratele tău să nu fie desfigurat înaintea ochilor tăi (Deuter. XXV, 3)". Dar această lege umană,

1) Biciuirea lui Hristos și condamnarea lui la moartea pe cruce; Mat. XXVII, 26-31; Marcu, XV, 15-23; Luca, XXIII, 23-25.

2) Eusebie, Istoria, IV, 15.

faţă cu anarhia acelor vremi, nu se observa, iar în cazul dat cu atât mai mult, că biciuirea era săvârşită în puterea condamnărei, hotărârtă de judecată, prin urmare, după legea romană, care nu cunoştea nici o margine. După ordinea obişnuită de lucruri, de oare ce biciuirea se considera unul din mijloacele de interogator, la ea de obiceiu asista şi însuşi judecătorul, care aţiţa pe călăi la ocupaţiunea lor grozavă, zicând: „Dă-i!" Noi putem fi convinşi, că Pilat s'a isbăvit pe sine de această grozavă îndatorire, şi depărtându-se înăuntrul palatului, voi să se liniştească de agitaţii şi să se gândească asupra planului acţiunii următoare, şi deasemenea, după toată probabilitatea să vorbească şi cu femeea sa Claudia, care, ca una ce luase o parte atât de călduroasă la soarta Arestatului, negreşit nu ezită să comunice personal bărbatului său cele petrecute cu dânsa în timpul pătimirilor lui şi în genere toate nedumeririle sale cu privire la Dreptul acesta. Iar în acest timp în curtea pretoriului lucrul mergea după rânduiala lui. Terminând biciuirea şi având pe Arestat în toată „voinţa lor" (Luca, XXIII, 25), legionarii grosolani, de obiceiu aleşi din provincie dintre lepădăturile populaţiunii, şi deasemenea şi cei mai deaproape duşmani ai Lui, care se temu să între în pretoriu, ca să nu se spurce, dar nefiind în stare să-şi refuze plăcerea răutăcioase de a privi la cruda privelişte a biciuirii, se dedară la batjocurile obişnuite în acel timp asupra Arestatului. Hristos se numise pe Sine rege: deaceea se puteau distra cu regalitatea Sa. Pe umerii Lui aruncară oare care fleandură de pelerină roşie militară, în mâni în loc de sceptru regal i se puse o trestie, iar pe cap în loc de cunună regală de lauri i se puse o cunună ghimpoasă de spini[1]); care răni pe dumnezeescul Suferind. Mulţămiţi de născocirea lor, batjocuritorii, se închinau batjocuritor înaintea Lui, esclamând în bătae de joc: „Să trăiască regele Iudeei!"[2]), şi însoţau aceste exlamaţiuni cu lovituri peste cap, cu scuipări în obraz şi cu tot felul de născociri, de care era capabilă gloata grosolană să inventeze în cruzimea şi josnicia ei. Nu se ştie, cât timp a durat această batjocoră, dar toate batjocurile legate de ea n'au fost în stare să provoace nici un oftat din pieptul dumnezeescului Suferind. El ar fi putut să se

1) Probabil de tufar ghimpos nube, care şi acum creşte din belşug pe lângă zidurile Ierusalimului. Tristram, Natural History, p. 420. Părerile în această privinţă diferă. Vezi la Macaveischi, p. 153.

2) „Bucură-te, împăratul Iudeei!" χαίρε ὁ βασιλεύς — Ave, Caisar! Mat. XXVII, 29; Marc. XV, 18; Comp. Martial, Epigr. XVI, 73: „Hoc dici per me dicere: Caisar, ave!" Acest strigăt iudeii îl repetau „Şalom leca, Melec ha ehudim!"

roage de cruţare, ar fi putut prin gemete şi prin plânsete de durere să roage pe călăii Săi de compătimire. Dar El a tăcut — deşi a tăcut pentrucă-şi da sama de nesfârşitul său triumf şi superioritatea asupra lor. In grădina Ghetsimani El slăbise sub povara insuportabilă a mâhnirei Sale sufleteşti şi cu plânsete strigase către Tatăl Său cel Ceresc, rugându-L „să treacă paharul acesta", — iar acum, când deja începuse să bea acest pahar amar al suferinţelor, El manifestă bucuria liniştită a biruitorului. Tăcerea lui era semnul lămurit al devotamentului întreg şi al lăsării în voia Tatălui Său. Suferind fără murmur batjocura, El împlinea opera vieţei Sale, în acord cu hotărârea cea înainte de veci a sfatului ceresc şi în puterea iubirii către poporul Său rătăcit şi către toată lumea. Pentru ochii omeneşti spiritul Său regesc era acoperit cu norii întristărei şi suferinţei; Dar cu atât mai vădit se purta pe dinaintea Lui sfârşitul triumfător a vieţii Sale pământeşti. El se apropia de moarte, ca să biruiască şi să distrugă moartea cu lucrurile ei stricăcioase şi să învie în calitate de Dătător de viaţă şi de Intemeietor al bisericii, care trebuia să mântuiască lumea [1]).

Asemenea biruitor triumf al dumnezeescului Suferind în mijlocul tuturor chinurilor înjosirii, te miră de a putut scăpa atenţiunii procuratorului roman, care, fiind şi el adânc interesat de soarta acestui Arestat, de sigur se pătrunse de un respect şi mai mare şi de frică faţă de Dânsul, când a căpătat putinţa să afle personal dela femeia sa Claudia pricina nedumeririlor, care o tulburase relativ de „Dreptul" acesta, şi deaceea el mai mult ca orcând căpătă dorinţa să dea apărarea nevinovăţiei călcate în picioare. Dar cum să o dea? Pe terenul judecăţei formale chestia în fond era deja pierdută. Insuşi şi biciuirea şi batjocorirea după ordinea judecăţei capitale romane era semnul, că acuzatul s'a recunoscut vinovat şi pentru dânsul a sosit anticamera pedepselor meritate de el [2]). Aşa a fost înţeleasă aceasta şi de legionari şi de adunătura iudaică, şi în zadar Pilat se încerca să dea acestui act alt sens aşa zicând artificial. Dar perzând cauza pe terenul juridic, el cu toate acestea nu perduse încă nădejdea în putinţa de a scăpa pe Arestatul după convingerea

1) Vezi Geikie, Life of Christ. II, p. 550.

2) Fer. Ieronim în explicaţia sa la Matei XXII, zice: „Se ştie, că Pilat a procedat potrivit cu legile romane, în care se hotăra, ca omul, condamnat la răstignire; se supunea mai întâiu la biciuire (prius flagellis verberetur)". Compară Cicer. in Ver. V, 63; Liv. X, 9; Seneca, 12, III, I. Flav. Bel. Jud. II, 14, 9, etc. La Macaveischi, pag. 148, nota 2.

sa, nevinovat. Liniştindu-se de agitaţie, el din nou eşi la gavanta şi, adunându-şi toată bărbăţia sa, repetă iară sentinţa sa achitătoare: „Iată, zise el, eu vi-l scot la voi, ca să ştiţi, că nu găsesc la El nici o vină" (Ioan, XIX, 4). Gloata, negreşit, nu aştepta asemenea declaraţiune, şi nu reuşise încă să iasă din nedumerire când din pretoriu eşi Iisus „cu cunună de spini şi în purpură". El era torturat şi rănit, de pe frunte curgeau şiroae de sânge pe faţă, ~ dar tot aceeaşi măreaţă linişte lucea în aceşti ochi miraculos de buni şi a toate iertători, şi o regalitate biruitoare se manifesta în toată figura şi mişcările ei. Chiar şi o inimă de piatră trebuia să se moae la vederea acestei înjosite şi călcate în picioare regalităţi a unui om, care suferea nevinovat, şi Pilat, folosindu-se de clipa favorabilă şi apelând la compătimirea simplă omenească, esclamă: „Iată omul! Gândiţi-vă, acesta este acelaşi om, şi oare El nu merită simpla compătimire omenească?" Dar la vrăşmaşii lui Hristos inima era mai vârtoasă de cât o stâncă de granit, şi ei scăpându-se de turburarea nedorită şi temându-se ca nu cumva jertfa să le scape din mâni, încă şi mai furioşi strigară şi bătură din picioare, şi cu răcnete dornice de sânge: „Răstigneşte-L, răstigneşte-L pe El!", ~ lugubru sguduiră văzduhul. Aceasta înfurià extrem pe Pilat şi le răspunse: „în asemenea caz, ~ luaţi-L voi şi-L răstigniţi, căci eu nu aflu la El vină".

Dacă Pilat ar fi posedat mai multă bărbăţie morală şi cetăţenească, atunci în realitate cu aceasta ar fi şi trebuit să se termene toată daravela asta. Pe baza legei romane Arestatul recunoscut nevinovat, şi reprezentantul acestei legi recunoscuse acuzaţiunea Lui de jignire a maestăţei de nedovedit. Va să zică, rămânea a dovedi lucrul numai după legea iudaică; dar de oarece puterea acestei legi era mărginită şi după ea nu se putea tortura un om cu moartea, atunci Pilat, spunând iudeilor: „luaţi-L voi şi-L răstigniţi!", făcu iarăşi aluzie muşcătoare la aceea, că ei nu au dreptul să dispună de viaţa oamenilor. Rămăsese numai să închidă şedinţa şi să risipească adunătura. Dar lui Pilat nu-i ajunse puterea de a se hotărî la asta, şi el prin nehotărîrea sa pierdu întreaga chestiune. Iudeii văzând că prima acuzaţie de jignire a majestăţii, pe care ei proprii şi contase mai mult, n'a reuşit, cu o uimitoare întorsătură trecură pe alt teren şi răspunseră obraznic procuratorului: dacă tu nu afli la El vină după legea ta romană păgână, apoi „noi avem legea (noastră), şi după legea noastră el trebue să moară, că s'a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu" (Ioan, XIX, 7). Această declaraţiune din urmă acum după tot ce se

produsese și se simțise de procurator, produse asupra lui o influență neobișnuită. Auzindu-o, Pilat literalmente se sperià. „Filius Dei" — da, toate dovedesc în El, că Dânsul e mai mult decât om. Nu degeaba și Claudia a primit prevenire tainică în vis. Astfel făcând nedreptate față de Dânsul, se poate dovedi nedreptate și față de Dumnezeu. Trebue cercetată această lature a lucrului, și Pilat, pierdut până la extrem, chiemă din nou pe Hristos în lăuntrul pretoriului, ca iarăși să-L supuie unui interogator unipersonal. „De unde ești Tu?", Il întrebă Pilat. — Ființă pământească ești Tu, sau în adevăr nu ești Tu din cer, tainicul și înfricoșatul filius Dei? Ca unui roman cult lui Pilat îi era cunoscută și literatura romană, și literatura greacă; dar ea era îmbibată de așteptările de oare care arătare tainică pe pământ pentru înoirea lumei învechite. Până și scriitori așa de treji și serioși, ca istoricii romani, și aceia au scris pe paginile cronicilor lor zvonul foarte răspândit, că în curând trebuia să se arate și anume în Iudeea un oare care om neobișnuit, care avea să cucerească toată lumea[1]). Ca ocârmuitor al Iudeei, acest zvon negreșit era mai cunoscut lui Pilat decât oricui altuia, de oare ce cu el stătea în legătură ideea periculoasă pentru stăpânirea romană. Nu stă înaintea sa oare această divinitate întrupată? Lui Pilat i se părea, că el a dat de adevărata esență a chestiunii. Dacă, în adevăr, înaintea sa stă un zeu sau semizeu, care așa de grozav a suferit prin mânile iudeilor, apoi să descopără El aceasta, și atunci procuratorul, cel încredințat protecțiunii Sale din partea binecuvântatei divinități, imediat va goni acest vulg grețos iudaic și însuși este gata a deveni mâna dreaptă a ei în opera supunerei lumii (în nădejdea, negreșit, a unei recompense cuvenite în urmă). Pilat aștepta cu nerăbdare răspuns la întrebarea sa, „dar Iisus nu i-a dat răspuns", pentrucă ideea lui, adevărată la început, trecu pe un teren fals politic la urmă. Atunci cu schimbăciunea obișnuită a păgânilor superstițioși frica pioasă a lui Pilat se prefăcu în iritațiune mânioasă, și el esclamă iritat: „Mie nu-mi răpunzi? Nu știi oare, că am putere să Te rătignesc și putere am să te eliberez?" Ce jalnică amăgire de sine! Dacă și în lupta cu adunătura iudaică s'a manifestat întreaga neputință a procuratorului, atunci și mai hulitor de Dumnezeu este a etala autocrația sa, când toată stăpânirea în realitate pleacă dela Dumnezeu. Și Hristos răspunse lui Pilat: „tu n'ai avea nicio putere

1) Tacit, Istoria, V, 13; Suetonius Vesp. IV. Vezi „Hristiascae Ctenie" fas. I, an. 1893, art. „Magii dela răsărit" p. 22 și 23.

asupra Mea, dacă nu ţi s'ar fi dat ţie de sus; deaceia (deşi tu faci păcat, nelucrând cu destulă bărbăţie întru apărarea dreptăţii), dar mai mare păcat are acela care M'a dat ţie". Chiar şi în extrema Sa înjosire, suferită, — suferită nu din vina acestui cârmuitor roman, Hristos infinit de milostoiv către dânsul, şi devenind în acest moment judecător, înaintea Căruia mândrul păgân se văzu supus judecăţei, El îi dădu lecţia veşnicei dreptăţi.

Uimit de un răspuns aşa de adânc, care s'ar fi putut auzi mai curând dela oare care profund filosof, iar nu dela un biet galilian arestat. Pilat se gândi iară şi nu ştia ce să mai facă acum. Dar în tot cazul, observă evanghelistul, deacum „Pilat (încă şi mai mult) dorea să-L elibereze". Cercând toate mijloacele, el se gândi să mai facă o ultimă încercare, şi anume să activeze pe cea mai accentuată strună a poporului iudeu, pe ambiţia sa naţională şi patriotică. Eşind din pretoriu şi ocupând locul său pe gavafta, el porunci să scoată după dânsul şi pe Iisus, şi dumnezeescul Suferind se arătă iară pe gavafta, în totul acelaşi maestos şi liniştit, aşa că cununa de spini se părea pe capul Lui drept o cunună de lauri, iar purpura batjocoritoare o minunată porfiră regală, atunci Pilat, arătând la El, zise solemn: „Iată regele vostru!" Dar zadarnică a fost şi această întorsătură. Căpeteniile reuşise să dispună gloata aşa, încât orce dovezi s'ar fi adus ei, ea rămânea la infinit una şi aceiaşi: „răstigneşte-L, răstigneşte-L!" Iar când procuratorul, disperând, în faţa acestei noui nereuşite, întrebă iritat: „pe împăratul vostru să-l răstignsc?" Atunci înalţii răuvoitori, şi după dânşii şi tot poporul strigă: „Nu avem alt împărat decât numai pe Cezarul. Dacă-L eliberezi pe acesta nu eşti prieten al Cezarului. Tot celce se face pe sine împărat este contra Cezarului". La asemenea întorsătură Pilat nu se aşteptase nici decum, de oare ce nu presupusese, ca vădiţii urători ai stăpânirei romane, cari făţiş şi mai ales tainic propoveduiau, că poporul ales are numai un singur împărat, anume pe Iehova, şi care necontenit răzvrătea poporul şi-l îndemna la răscoale prin învăţătură, că în curând are să vie adevăratul împărat al iudeilor, fiul lui David, care va lepăda uricioasa stăpânire răpacelui vultur roman, ca ei să ajungă până la aşa făţărnicie greţoasă, mărturisită aşa de făţiş.

Şi el fu cuprins de frică, de oare ce însuşi aceşti născocitori de rele, fiind cei mai răi duşmani ai stăpânirii romane, în cazul dat au putut apărea în calitate de partizani ai coroanei romane şi să denunţe pe Pilat la Roma, ca trădător, care a susţinut

public pe oare care uzurpator „ca rege al Iudeei". Ceva de felul acesta fusese cu dânsul și mai înainte. Când el, dorind să lingușască pe împăratul Tiberie, a expus odată scuturile consacrate, cu numele lui și al său pe muntele Sion, atuncii ziloţi iudei, văzând în asta o jignire a legilor lor, cerură zgomotos dela el depărtarea scuturilor, amenințând în caz contrar să dea plângere chiar la Tiberie, „voia căruia, cum strigau ei, constă în aceia, că legile lor să se bucure de respect". Deja atunci această declarație încurcă strașnic pe procurator, pentru că, după mărturia lui Filon, el se temea, ca deputația iudaică să nu descopere înaintea împăratului toate crimele sale, „vânzarea condamnărilor, prădăciunele lui, sărăcia de către el a familii întregi, și toate lucrurile rușinoase, săvârșite de dânsul, numeroasele persoane torturate, neosândite de nici un tribunal și pricinuirea la acele persoane cruzimi extreme de tot felul[1]). De oare ce el atuncea a voit, totuși, să persiste în ale sale, apoi plângerea contra lui în adevăr a fost dată, și Tiberie, rămânând nemulțămit de încurcăturile lui Pilat, și porunci să îndepărteze scuturile din Ierusalim și să le ducă în templul Augusta din Cezareia. Dar deja atunci atât de neplăcut pentru dânsul s'a prezentat încheierea ciocnirii lui cu poporul fanatic, atunci ce era de așteptat acum? Lui, negreșit, îi era cunoscut, că chiar în acest timp legea despre jignirea majestăței activa la Roma cu o neînduplecată asprime; jertfă a bănuelei lui Tiberie căzuse deja mulți demnitari însemnați, și în această privință, cum spune Tacit, „nici Tiberie, nici denunțătorii acuzatori nu cunoșteau obosala"[2]). Denunțul, făcut în condițiunile actuale, putea să-l coste nu numai postul ce ocupa, ci și viața. Atunci el își pierdu cu totul capul și, ocupându-se acum mai mult de sine și de situația sa, decât de justiție, se hotărî să cedeze răcnetelor poporului urât lui[3]).

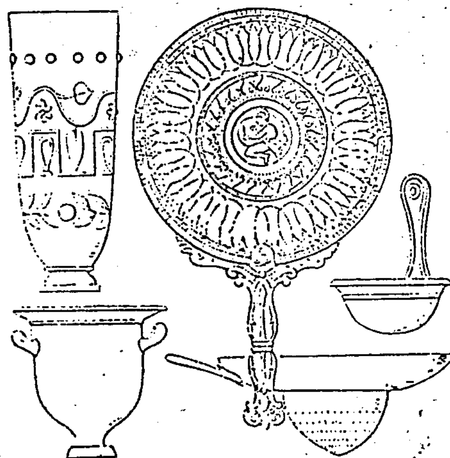
Dar bietul guvernator, zăpăcit, totuși voi să se îngrădească contra grelei responsabilități de călcarea așa de grozave a dreptății, și deși ca semn extern socotea să declare iudeilor neparticiparea sa la marea nelegiuire. Simbolul natural pentru asta demult servea spălarea mânilor. Acest simbol se întrebuința și la păgâni, dar el avea o deosebită importanță rituală la evrei, unde el se întâlnește deja în trecutul depărtat. Așa după legea lui

1) Thilo, Leg. ad Cajus, 1389.

2) Tac. Letop. III, 38; vezi trad. prof. V. I. Molestov nota 153 la pag. 160.

3) „Și a biruit strigătul lor și a arhiereilor", cu tristeță observă ev. Luca, „și Pilat a hotărît să fie după cererea lor". Luca, XXIII, 23 și 24.

Moise, în cazul unei ucideri săvârşite nu se ştie de cine, bătrânii oraşului, în apropierea căruia s'a găsit ucisul, trebuiau să săvârşască spălarea mânilor cu rostirea cuvintelor: „mânile noastre n'au vărsat sângele acesta, şi ochii noştrii n'au văzut" (Deut. XXI, 1—7). De aicea fireşte însuşi expresia „a spăla mânile" a trecut drept proverb, şi ea necontenit se întâlneşte în entuziasmul poetic al psalmilor lui David [1]. Mişna mărturiseşte, că însuşi ritualul a continuat să păstreze însemnătatea sa până la cea mai din urmă vreme [2]. Şi iată anume de acest ritual s'a şi servit Pilat pentru declararea neparticipării sale la condamnarea Dreptului. E remarcabil, că însuşi expresia întrebuinţată de dânsul cu acest prilej corespunde în totul anume caracterului ritualului iudaic. Dorind să dea în ochii iudeilor o deosebită expresivitate acţiunii sale, el nu s'a mărginit la simplul simbol păgânesc, ci a săvârşit anume ritualul iudaic cu toată solemnitatea lui legiuită. Poruncind să i se aducă vasul cu apă, el „şi-a spălat mânile înaintea poporului şi a zis: nevinovat sunt eu de sângele Dreptului acestuia [3]. Vedeţi voi", — cu solemnitate groaznică adaose el. După mărturia Mişnei, când bătrânii, săvârşind ritualul statornicit şi spălând mânile, declarau nepărtăşia lor la sângele celui ucis, preoţii răspundeau la această declaraţie cu o rugăciune care glăsuia: „Iartă, o Doamne Dumnezeule, fapta aceasta poporului Tău, pe care Tu l-ai răscumpărat, şi nu pune sângele nevinovat asupra poporului Tău!" Aceastä rugăciune nu se putea să nu fie cunoscută celor ce erau prezenţi aicea, mai ales arhiereilor şi cărturarilor, şi deaceea ar fi trebuit măcar o clipă să fi atins conştiinţa lor împetrită. Dar ea, fără îndoială, le şi veni lor în minte; dar aceasta încă şi mai rău i-a înfuriat, şi declaraţia lui Pilat a fost imediat înăbuşită de strigătele vulgului înebunit de bucuria sinistră: „Sângele Lui asupra noastră şi a copiilor noştrii". Mulţi chiar din această gloată, de bună samă, simţiră viu acest înfricoşat jurământ, când după vreo treizeci de ani chiar în acest loc

Vase romane.

1) Ps. XXV, 6: „Spăla-voi în nevinovăţie mânile mele".
2) Sat. IX, 6; „nevinovat sunt eu de sângele ei".
3) Mat. XXVIII, 24.

a fost rostit de furiosul procurator Flor sentinţa, în puterea căria 3600 de iudei, şi printre ei mulţi fruntaşi, au fost expuşi biciuirii şi răstignirii [1]), iar după câţiva ani aceiaşi pedeapsă a fost aplicată deja la mulţimi nenumărate din nefericitul popor, aşa că, după mărturia îngrozitoare a unui istoric iudeu: „locul nu mai ajungea pentru cruci, şi crucile nu mai ajungeau pentru trupuri". Cu adevărat jurământul nebun îşi avu puterea lui şi asupra evreilor s'a justificat în totul vechea lege de Dumnezeu statornicită, care amenința a urmări sângele vărsat de mână omenească (Fac. IX, 5—6). Dar atunci înaintea tribunalului lui Pilat, ei, în tâmpirea lor nebună, au călcat această lege al Scripturii lor şi legea conştiinţei lor, şi triumfau sălbatic când procuratorul însfârşit, în disperare a dat ordin soldaţilor să pregătească crucea şi să răstignească pe dânsa „pe regele Iudeei". După legile justiţiei romane, sentinţele trebuiau totdeauna legalizate, adecă expuse înscris şi întărite cu iscălitură. După o versiune a acestei sentinţe ajunsă pânăla noi el glăsueşte: „Iisus Nazarineanul, răzvrătitorul poporului, jignitorul cezarului şi falşul Mesia, cum s'a dovedit prin mărturia majorităţii propriului său popor, să fie dus la locul obişnuit de tortură şi în deriziunea pretinsei sale maestăţi regale să fie pironit între doi tâlhari pe cruce. Mergi, soldat, şi fă crucile [2]).

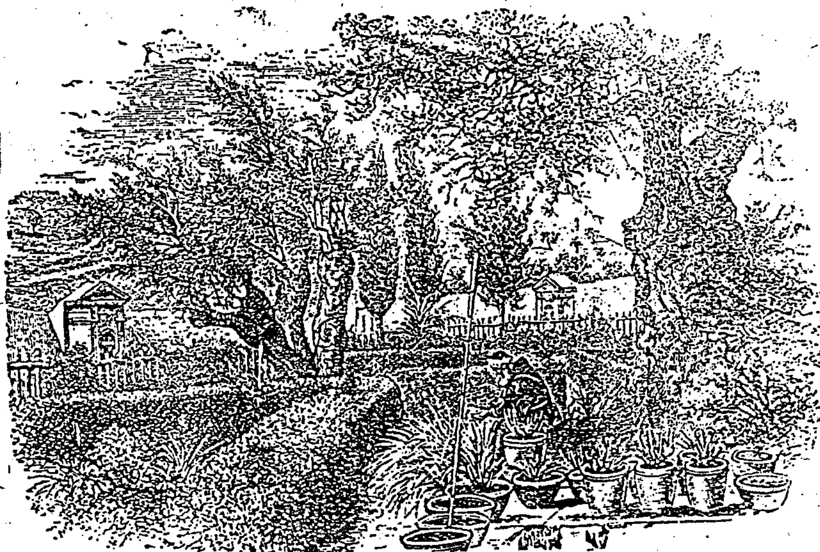
Poruncind o asemenea sentinţă, sau alta asemenea acesteia, Pilat aşa sau altmintrelea, termină cu chestiunea extrem de grea, care-i pricinuise atâta necaz fără nici un folos şi suferinţe morale. Iscălind sentinţa, el părăsi gavafta, cu „mânele spălate", dar oare şi cu inima curată? [3]). Noi putem numai gâci, în ce stare sufletească se duse el să comunice cuprinsul sentinţei sale asupra „Dreptului" femeei sale Claudia, care, ca una ce suferise

1) Bel-Jud. II, 14, 9.

2) Originalul latin al acestei sentinţe este citat la Macaveischi pagina 100. Această versiune a sentinţei cu toate acestea este foarte târzie (din veacul al şeisprezecelea) şi la rând cu dânsa sunt cunoscute încă vreo câteva versiuni mult mai amărunţite.

3) In Abisinia nu de mult s'a găsit un manuscris foarte vechiu, aşa numita spovedanie a lui Pilat. Manuscriptul acesta este scris în limba etiopică şi, probabil, este de origină coptă (după părerea unora o parte din evanghelie coptă, adusă în Etiopia de un copt). Pe o filă a manuscrisului se află o convorbire a lui Pilat la mormântul lui Hristos, unde se spune: „Eu cred, că Tu ai înviat, şi Te-ai arătat mie, şi cred deasemenea, că Tu, Domnul, nu mă vei judeca, căci eu am lucrat, osândindu-Te pe Tine, de frica iudeilor. Cred în cuvintele Tale şi în faptele, pe care le-ai făcut, când te aflai între oameni. Tu ai înviat mulţi morţi". In Abisinia Pontie Pilat, cum se ştie, e numărat în ceata sfinţilor, şi numele femeei sale Claudia se enumeră printre sfinţi şi în biserica greacă (27 Octombrie); că ea a crezut în Hristos, mărturisesc Origen şi Gură de Aur şi Ilarie. Tradiţia despre ea s'a păstrat la Nechifor în Istor. Biser. I, 30, şi în Ev. apocrifă a lui Nicodim („a lui Proclu" sau „Claudiu Proclu").

aşa de mult sufleteşte pentru cest „Drept", negreşit cea dintâi l-a întâlnit în încăperile interioare ale palatului. Nu ştim deasemenea, multă vreme oare toată chestiunea aceasta grozavă a apăsat asupra conştiinţii lui Pilat şi oare curând a reuşit el (numai dacă a reuşit în genere); dar un lucru e neîndoelnic, că el n'a reuşit să se justifice înaintea conştiinţei omenirei, şi numele lui pentru totdeauna s'a legat cu grozava crimă săvârşită sau îngăduită de el a uciderei divinităţii. Deja păgânul Tacit în renumitul său „litopiseţ" exprimând oare cum conştiinţa lumii păgâne, a

Grădina Ghetsimanii.

scris cuvintele fatale, că „Hristos sub ocârmuirea lui Tiberie a fost dat la tortură de procuratorul Pontiu Pilat"[1]). Şi iată glasul conştiinţei păgâne au găsit un ecou tunător în simbolul credinţei bisericei creştine universale, care, mărturisind zilnic credinţa sa în Hristos „răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont".

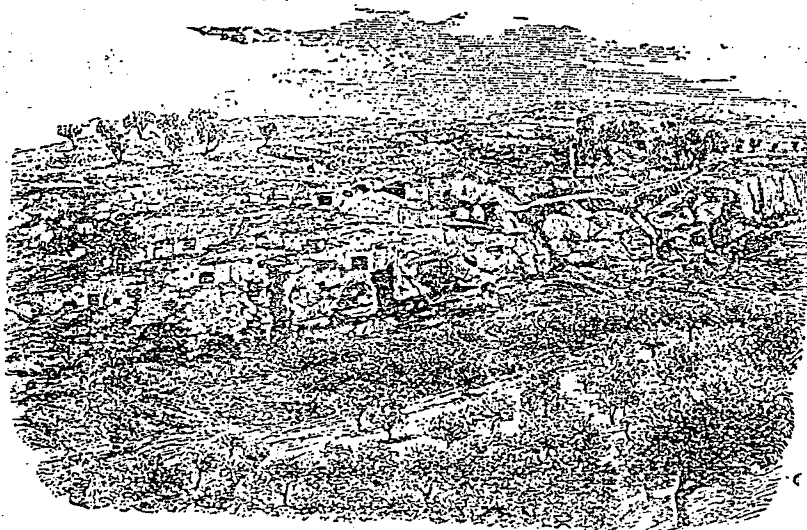
Straniu în înseşi simplitatea sa, ordinul lui Pilat l-au auzit mii din poporul adunat, şi l-a auzit fără îndoială şi Iuda Iscarioteanul (Mat. XXVII, 3-10, Fapt. I, 17-18). Toată fapta sa greţoasă, astfel, a fost încununată cu deplin succes, dar acest succes nu l'a bucurat pe dânsul. Ultimul ordin al lui Pilat a răsunat pentru dânsul ca o groaznică condamnare asupra sa înseşi. In deplină stăpânirea a răutăţii şi a orbirei satanice s'a aflat Iuda numai până la momentul săvârşirei înseşii trădării în grădina Ghetsimani.

1) Tacit, Letopiseţ, XV, 44: Christus Tiberio imperante per procuratorem P. Pilatum suplicio affectus erat. Aceasta este una din cele mai clare mărturii neîndoelnice, ale anticităţei păgâne în folosul autenticităţei istoriei evanghelice despre răstignirea şi moartea lui Iisus Hristos.

Deja atuncea reproşul liniştit al Mântuitorului: „Prin sărutare vinzi pe Fiul omului?“ străpunse inima lui cu ascuţişul trezirei neaşteptate morale şi el îngrozit fugi dela locul crimei sale sata-nice. Duhul orbitor al lăcomiei a putut şi după aceasta să susţină într'însul curajul prin încredinţări închipuite, că toată afacerea întreprinsă de dânsul se va săvârşi spre folosul său — a lui Iuda, — dar glasul conştiinţii trezit începu să răsune în sufletul său tot mai tare, până la gradul de alarmă groaznică şi insuportabilă. Iuda de bună samă a fost de faţă la toate peripeţiile judecăţii şi a batjocoririi lui Hristos; el a auzit şi sudalmele vulgului contra Mântuitorului, şi jăpăele bicelor, şi sunetul palmelor, şi strigătele nebune: „răs-tigneşte-L, răstigneşte-L!“ Dar putem fi încredinţaţi, că el însuşi era departe de orce participare la aceste fapte sălbatece, şi, din potrivă, fiecare jăpâit de biciu răsuna oare cum pe propria sa spinare, fiecare pălmuire se reflecta dureros pe proprii săi obraji palizi ca de moarte, şi strigătele: „răstigneşte-L, răstigneşte-L“ parecă s'ar fi raportat nu la alt cineva, ci la el însuşi, la Iuda Iscarioteanul. Şi o, dacă toate acestea s'ar săvârşi asupra sa, a nefericitului Iuda, şi nu a acelui Suferind, de privirea blândă a căruia el acum se înfricoşa ca de satana şi de fulgerul grozav al ceriului. Şi peste sufletul său se purtau în serii luminoase amin-tirile ultimilor trei ani şi jumătatea ai vieţii sale. Inzestrat de la natură cu seminţele răului, el era unul din acei oameni, care în condiţiile modestei sale existenţe, cu cârtire ascunsă suportă soarta sa de neinvidiat şi sunt gata să se folosască de prima ocaziune, ca să arunce de pe sine jugul sărăciei şi a situaţiei josnice, ca să se înbogăţască şi să se inalţe, chiar dacă pentru asta ar trebui să săvârşască cele mai grozave crime. Intâmplarea l-a întâlnit cu marele Invăţător. Nu-i El oare Mesia? fulgeră prin capul lui Iuda ideea tainică; Nu-i El oare acel Rege aşteptat, Mesia, care, după credinţa poporului, trebuia să se arate, la plinirea vremilor, Care va scoate pe iudei din jalnica lor situaţie de supuşenie la păgâni, va cuceri pentru dânşii toată lumea, va aduna pentru îmbogăţirea lor toate comorile lumii, va înbrăca pe cel din urmă iudeu cu purpură împodobită cu perle şi cu pietre scumpe, şi-i va nutri cu mâncări alese, pe care numai le poate procura na-tura pământească? Dacă-i aşa, atunci întrarea în comunitatea aleasă a unui astfel de învăţător este evident un lucru extrem de avan-tajos şi mult făgăduitor, şi Iuda, întrând în numărul următorilor lui Hristos, după înseşi fiinţa naturei sale, pe planul întâiu avea în vedere anume avantajele pământeşti. Hristos negreşit, a pre-

văzut natura lui răutăcioasă, josnică și interesată; dar primirea lui în comunitatea apostolilor a fost una din acele experiențe ale îndurărei dumnezeești, care adesa se fac în scopul de a aduce răul în atingere cu înseși izvorul binelui și a da voe voinței libere a omului putința ca prin ajutorul acestui bine să birue răul încuibat într'însul. Dar voința rea a lui Iuda n'a cedat nici înrâurirei înseși izvorului binelui. Iuda visa putere, bogăție și desfătare, iar dumnezeescul Invățător propoveduia smerenie, sărăcie și pătimire. El nu putea să nu simtă sfințenia nemărginită și bunătatea dumnezeescului său Invățător, dar propoveduirea Lui i se părea necorespunzătoare slavei lui Mesia. Dacă toată problema lui Mesia anume așa, cum ea apărea din propoveduirea Prorocului din Nazaret, atunci Iuda evident s'a înșelat în socotele; visurile sale despre bunurile pământești se făcuse praf și pulbere ba el pierdu și ceea ce-i oferea modesta lui situație anterioară și în schimb primi numai amanetul necunoscutelor prigoane, a disprețului și a tot felul de necazuri. Așa dar e mai bine, scântee prin capul lui ideea vicleană, să se folosască măcar de ceva, — și el începu a satisface lăcomia sa prin furt din punga comunității apostolilor. Dar aceasta curând i se păru lui puțin, pentrucă punga apostolică era prea săracă, ba adesa și cu totul goală. Nu se putea oare deci face deodată o afacere mai mare? Spiritul lăcomiei inventiv, și împrejurările erau favorabile. Iuda vedea clar, cu ce ură conducătorii iudei privea la Prorocul primejdios pentru fățărnicia lor, și hotărî pur și simplu a vinde lor pe Invățătorul său, până când este deja putință pentru asta. Dar asemenea crimă, luată în toată golătatea ei, ar fi până de nesuferit grozavă chiar și pentru Iuda, și el, asemenea multor altor din cei mai mari criminali și făcători de rele, putea născoci și propuneri mai mult sau mai puțin plauzibile la asta. Oscilând între spiritul de lăcomie și glasul conștiinții, el putu să justifice pasul său criminal prin oare care calcule plauzibile. Nu va îndemnă oare pe Iisus acest pas al său să părăsască propoveduirea Sa pentru sărăcie și umilire de sine și să arate înaintea vrășmașilor Săi toată măreția Sa mesianică, care mai curând era capabilă să încline poporul spre Dânsul? Dacă-i așa, atunci Iuda, evident, va arăta prin aceasta numai servicii Invățătorului său prea bun și smerit și astfel va fi în drept a conta să participe în împărăția Sa mesianică. Dacă însă nu, dacă Invățătorul va peri, atuncea această peire ar fi cu totul nefolositoare pentru Iuda, iar acum el singur va primi

treizeci de arginţi, sumă, suficientă, ca să cumpere pentru sine o bucată de pământ, iar în urmă poate primi ca recompensă şi încă un bacşiş în scopul de a curma crima înaintea poporului. Aceste şerpuiri ale logicei satanice au putut susţinea într'însul agitaţia lacomă până chiar la săvârşirea faptei ruşinoase. Dar după aceea deodată s'au schimbat toate. Crima săvârşită de dânsul lumină fulgerător sufletul său întunecat şi descoperi înaintea lui înseşi toată falsitatea logicei sale. Galben de chinul lăuntric al conştiinţei turburate, el într'o agitaţie înfrigurată şi cu cutremur urmări mersul lucrurilor, voi să creadă şi să nădăjduiască, contrar orcărei posibilităţi, că toate acestea or duce la ceva cu totul altmintrelea decât asta era în realitate; cu nerăbdare aştepta oare

Acheldana.

care semnal miraculos din partea Suferindului, de care s'ar cutremura chiar şi temeliile iadului. Dar toate acestea erau numai presupunerea duhului lui Iuda, turburat de propria sa criminalitate. Iată deja se terminase totul, şi Pilat rosti sentinţa fatală. Dacă deodată şi larg s'ar fi deschis porţile iadului, apoi numai tabloul celor ce se petrec acolo, ar fi putut să dea destul colorit pentru închipuirea stărei sufleteşti a nefericitului trădător în acest moment. Cu grăbire se îndreptă el în direcţia templului cu mizerabila sa pradă, din pricina căria el a pierdut pentru totdeauna moştenirea sa slăvită a chiemărei apostolice, ca să întoarcă înapoi înalţilor cumpărători acel săculeţ, în care pentru dânsul răsuna deja zingănitul acum amar ai acelor arginţi, de parecă fluera un întreg cuib de şerpi otrăviţi de moarte. Dar aceia, cari nu sa înfricoşat a cumpăra sânge nevinovat, acum

considerau drept o violare a legii a lua înapoi banii, plătiţ pentru serviciul criminal. Ei se îngrozau de pătarea cu sânge produsă cu arginţii lor, deşi nu se gândeau deloc la pata de sânge de pe propriile lor inimii negre. Iuda le făcuse slujba trebuitoare lor, şi acum el perduse pentru ei orce însămnătate. In groaza chinuitoarei lui mustrări, el pătrunse chiar în curtea preoţilor, unde nimenea din cei neconsacraţi nu îndrăznea să intre; şi cu mâna tremurătoare aruncă înapoi punga cu preţul sângelui omului nevinovat, gângăvind fără legătură reproşuri şi rugi. Dar el mai curând ar fi deşteptat ecou de compătimire într'un bloc de granit al templului, de cât în aceste inimi încremenite în fanatismul crud. „Ce avem noi cu asta? Vezi tu singur!", fu răspunsul primit, satanic după lipsa lui de orce compătimire. Atunci nu mai rămăsese pentru Iuda decât disperarea de nesuferit. In culmea dasnădejdei, Iuda aruncă punga fatală şi însuşi se aruncă în abisul nefiinţii, care acum, chiar cu toate grozăviile iadului, devenise pentru dânsul mult mai dorit refugiu, de cât viaţa pe pământ. El se spânzură în primul copac ce-i eşi în cale, dar nici arborele nu voi să susţină trupul lui cel criminal: craca se rupse, şi el „se prăbuşi, din cădere pântecele lui se desfăcu şi se risipiră toate măruntaele lui" [1]). Pe banii aruncaţi de el a fost

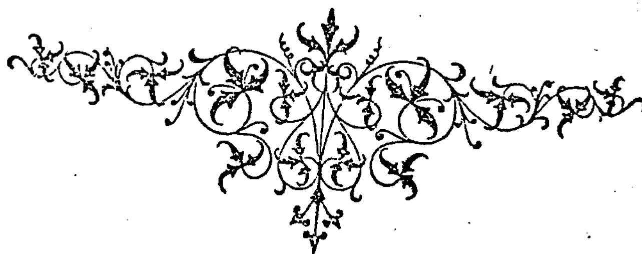
1) Despre peirea lui Iuda erau, deja în cele mai timpurii vremi, tradiţiuni absurde, care au dat ocazie la diferite povestiri. Despre dânsa se povesteşte în două locuri din Evanghelia lui Matei XXVII, 5, 7 şi Fapt. I, 18, şi aceste două indicaţiuni diferă între ele până întru atâta, că pentru punerea lor de acord e neapărat a recurge la o presupunere complectatoare. Senzul povestirei din cartea Faptelor ne arată oarecum că Iuda „s'a prăbuşit" din oare care munte într'o prăpastie, aşa că el din puternica cădere „i s'a desfăcut pântecele şi s'au risipit toate măruntaile lui"; totuşi tradiţia, păstrată în documentele vechi apocrife şi trecută în povestirile populare, s'a ţinut cu preferinţă şi se ţine de înţelesul cel mai simplu a expresiei ev. Mateiu, că trădătorul „s'a gâtuit", adecă s'a spânzurat. Despre asta mărturiseşte de exemplu evanghelia apocrifă a lui Nicodim, în care se expune pe larg istoria pregătirii de către Iuda a frânghiei pentru spânzurare (Vezi la Scarţov „Viaţa lui Iisus Hristos după evanghelii şi tradiţiile populare", pag. 276). Arheologia bisericească cunoaşte două închipuiri, care vădit prezintă acest mijloc de sinucidere al trădătorului. Una se află în manuscriptul siriac a lui Rabula (vezi fotografia în dicţionarul bisericesco-arheologic al lui Smith, pag. 891), şi alta pe un fildeş în muzeul Britanic (fotografie după dânsa în dicţionarul bisericească-arhiologie al lui Kraus, pag. 75). In ambele cazuri Iuda e închipuit atârnat de o frânghie, prinsă de craca unui arbore acoperit cu frunză. Intocmai tot aşa prezintă sfârşitul trădătorului şi închipuirile diferitelor popoare creştine şi, între altele, şi poporul rusesc. Poporul rus, cum se ştie, foarte categoric defineşte şi amărunţimile următoare, şi anume, că Iuda s'a spânzurat de „arborele tremurător amar", care din acel timp i-ar fi tremurând frunzele. Contra acestei păreri să obiectează, că amărunţimea aceasta e cu totul neîntemeiată, de oare ce în Palestina nu există pom tremurător. Dar noi închinăm să dăm tradiţiei populare mult mai multă importanţă şi nu considerăm o deosebită îndrăsneală a recunoaşte într'însa oare care temeiu factic. La asta ne îndeamnă acea împrejurare, că chiar părerea (destul de răspândită), că în Palestina nu este arborele tremurător, te miră de-i întemeiată. In tot cazul cu siguranţă se ştie, că în Palestina se cultiva plopii, şi de ei nu odată se

cumpărată afară din oraş o ţarină, numită ţarina Olarului, care a devenit locul de îngropare al străinilor şi a primit numirea de Acheldama (Ţarina sângelui), servind astfel drept monument văzut al grozavului eveniment.

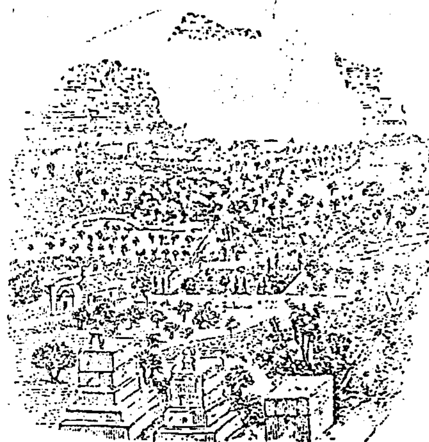
Aşa a perit nefericitul trădător. Dar judecata lui Dumnezeu nu întârzie să se arate şi asupra vinovaţilor de această grozavă nelegiuire. Conducătorii principali ai acestei greţoase nelegiuiri a uciderei de Dumnezeu, unealta romană, Caiafa, a fost depus în anul următor. Irod a murit în ruşine şi exil. Pilat curând după aceea lipsit de procuratură, după aceeaşi învinuire, pentru care el a voit să evite cedarea criminală, prigonit de nenorociri, a perit în exil de sinucidere, lăsând după sine un nume blestemat. Casa lui Hanan, după o generaţiune, a fost dărâmată de vulgul înfuriat, care cu bătăi şi biciuiri a împroşcat pe fiul său pe uliţi, până chiar la locul uciderei. Unii din acei, cari au fost părtaşi şi martori ai grozavei privelişti a acestei zile, şi mii de copii de ai lor au fost martori şi jertfe ai prelungitelor grozăvii ale împresurării Ierusalimului, care este fără exemplu în istorie după cruzimea sângeroasă. Iudeii strigau: „nu avem împărat, de cât numai pe cezarul!", şi ei în adevăr deja nu mai aveau împărat, de cât numai pe Cezarul. Lăsându-le numai pentru o vreme o umbră trecătoare a cârmuirei locale dispreţuită, cezarii unul după altul îi jigniră, îi prigoniră şi-i jăfuiră, până ce, în sfârşit, ei se ridicară contra chiar al acelui Cezar, pe care voiseră să-l considere împăratul lor, şi cezarul înnecă în sânge pe cei mai viteji apărători ai ruinelor şi cenuşei templului

aminteşte în Biblie, şi plopul tremurător, cum e cunoscut chiar şi unui botanic nespecialist, este numai unul din diferitele feluri de plop, aşa numit „plopul tremurător" sau în terminologia botanică „populus tremnia". In fine, în Palestina centrală, după adeverirea cercetătorilor foarte serioşi, se cultivă nu în genere plopul, ci şi acea varietate, care, după închipuirea poporului rus, a servit ca mijloc a sinuciderei lui Iuda. Aşa, în dicţionarul biblic al lui Smith se spune direct: „Plopii deosebit tremurători şi argintii, extraordinar de des se întâlnesc pe lângă pârae" (vezi Smith, Dictionary, la cuvântul Palestine, secţia Botany). Şi această împrejurare, la rândul său, poate servi ca importantă lămurire pentru alte amărunţimi. Ramurile plopului tremurător, cum se ştie, sunt foarte slabe şi se rup sub o greutate mai mult sau mai puţin mare; şi aceasta în parte se şi presupune de tradiţia, care pricină a căderei lui Iuda o explică prin o dublă presupunere, că sau frânghia s'a rupt sub greutatea lui, sau că s'a rupt înseşi craca copacului. In fine, dacă se admite, că „blestămatul plop tremurător" stătea pe malul vre unui „pâru" de munte (unde lui îi şi place a se puezi după mărturia adusă mai sus din dicţionarul lui Smith), atunci căderea de sus pe albia petroasă a pârîului poate servi şi ca explicaţie suficientă a dovezii din Fapt. I, 18, că Iuda „s'a prăbuşit" şi din căderea puternică „i-a plesnit pântecele şi s'au risipit toate măruntaele". Acest din urmă fapt poate servi ca probă suficientă pentru combaterea a acelor raţionalişti critici, care pe temeiul mărturiei medicinei se încearcă să răspingă autenticitatea istoris'rei, de oare ce o simplă cădere a trupului de pe craca arborelui pe pământ n'ar fi atras aşa grozave consecinţe pentru dânsul.

lor profanat și siliră pe romani să răstignească pe Hristosul lor, considerând aceasta, pedeapsă cea mai grozavă, dar ei înseși și copiii lor cu miile au fost răstigniți de romani în afară de zidurile orașului lor, așa că nu mai ajungea loc și lemn, și soldații ațâțară talentul lor inventiv în cruzimi, născocind noui mijloace și metode de pedeapsă cu moarte pentru dânșii. Ei au dat treizeci de arginți pentru sângele Mântuitorului lor, și ei au fost cu miile vânduți pentru un preț încă și mai mic[1]. Ei au ales, pe Varava cu preferință față de Mesia, și pentru dânșii nu mai era deja Mesia. Și primiră asupră-le vina sângelui și ultimele pagini ale istoriei lor au fost udate cu râuri de sânge de al lor, și sângele acesta de atuncea din veac în veac necontenit s'a vărsat cu cruzime nebună. Din acel timp Ierusalimul și împrejurimile lui au devenit oare cum un cimitir vast, Acheldama țarina sângelui, țarina olarului pentru îngroparea străinilor.

1) La dărâmarea Ierusalimului s'au vândut sute de mii de evrei cu prețul de doi evrei și jumătate cu un dinar. Dar nu era permis să dai doi dinari pe cinci evrei, ci de fie care dinar porția hotărâtă. Așa că tot al treilea evreu era ucis.

Grădina Ghetsimani și muntele Eleon.

CAPITOLUL XL.

RĂSTIGNIREA, MOARTEA PE CRUCE ȘI INGROPAREA LUI IISUS HRISTOS[1]).

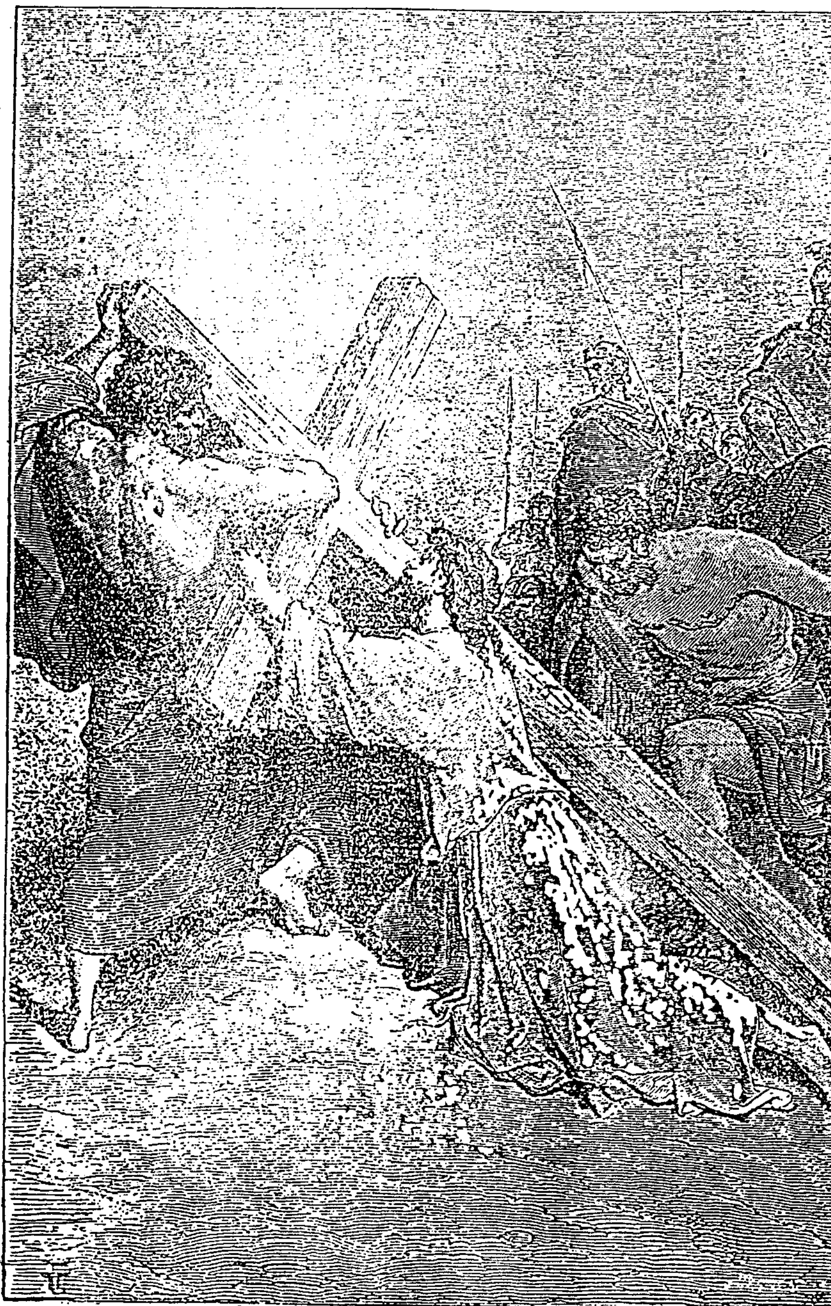
ăstignirea era cel mai grozav și rușinos fel de pedeapsă cu moartea în vechime, – atât de rușinos, că însăși numirea ei, cum zice Cicerone, „niciodată n'ar trebui apropiată de cugetarea, de ochii sau de urechile cetățanului roman, și cu atât mai puțin de persoana lui. Ea era de origină orientală și cu mult înainte de pătrunderea ei în Europa se întrebuința la perși, la fenicieni și la cartagineji. In Palestina, ea pentru prima oară a fost introdusă de Alexandru cel Mare, când el, după îndărătnica apărare a Tirului, s'a folosit pentru pedepsirea exemplară a locuitorilor nesupuși cu felul de tortură indigenă, și a răstignit două mii de tirioți. In Roma ea a fost introdusă de Crasu, care a făcut o strașnică aplicație a ei la pedepsirea robilor, care se revoltase sub conducerea lui Spartac, când anume el împânzise cu cruci de robi răstigniți toată calea

1) Mat. XXVII, 32—66; Marc. XV, 21—47; Luca, XXIII, 25—56; Ioan, XIX, 17—42.

dela Roma pânăla Capua; după aceea definitiv ea fu primită în sistema de pedepse sub August, şi în proporţii largi se întrebuinţa la pedepsirea a diferiţi răsculaţi şi criminali mari, violatori ai legii de stat şi ai ordinei. La iudei, acest fel de pedeapsă cu moartea era cu atât mai grozav, cu cât era exclusiv păgân. In Vechiul Testament deşi sunt indicaţiuni la „spânzurarea pe lemn", apoi această spânzurare de obiceiu se săvârşa asupra trupurilor moarte, sau era în genere fenomen exclusiv, care se admitea de unii regi sub influenţa popoarelor păgâne înconjurătoare. In tot cazul pentru iudei a răstigni pe iudeu ar fi fost, în starea obişnuită de lucruri, o imposibilitate hotărâtă, de oare ce contra acestui lucru s'ar fi răsvrătit simţul naţional al poporului. Şi dacă acum arhiereii, conducătorii iudeilor şi vulgul cereau cu nebunie răstignirea lui Hristos Nazarineanul, apoi aceasta ne arată, până la ce grad ne mai pomenit de răutate şi de ură dusese pe „poporul ales" stăpânitorul lumii acesteea, care voia să dovedească prin aceasta triumful deplin al principiului întunerecului pe pământ.

Dar iată sentinţa începea să se aducă la îndeplinire. Ostaşii ciopliră crucea, o puseră pe umerile condamnatului la moarte şi grozava procesiune se îndreptă să iasă din oraş, către locul de tortură, spre Golgota, sau locul căpăţinei, numit aşa după forma sa bulbucată. După osândit ca de obicei urma gloata poporului, şi acum aceasta era cu atât mai mare, că însuşi persoana Arestatului şi toate împrejurările judecăţii asupra Lui agitase tot oraşul cu numeroşii lui închinători. Pe cale, greutatea crucei, de care atârnau toate păcatele lumii, birui organismul lui Hristos, ssăcătuit de chinurile sufleteşti şi trupeşti premergătoare, şi El căzu sub povara sa. Pentru a nu încetini executarea pedepsei, ostaşii, care însoţau pe Arestat, puse crucea în spinarea unui drumeţ întâlnit în cale şi anume în spatele unui oare care Simon Cirineanul, care astfel s'a învrednicit marei cinste de a fi părtaş la ducerea crucei răscumpărătoare. Toată scena procesiunei era de un caracter, care sfâşia sufletul, şi multe femei, nesuferind toate grozăviile ei, plângeau amar. Dumnezeescul suferind îşi întoarse atenţiunea spre ele, şi le îndemnă să plângă nu pentru El, ci pentru ele înseşi şi pentru grozăviile, care aşteaptă tot poporul iudeu şi pământul făgăduinţei. In rând cu Hristos la torturi erau duşi încă şi doi tâlhari, prin răstignirea cărora în cadrul actual Pilat voi să aducă frică asupra celorlalţi tâlhari şi prin aceasta macar în parte să potolească tâlhăriile foarte răspândite în vremea aceia, care adesa se prefăceau în răscoale politice.

După sosirea la locul torturei, tustrele crucile au fost puse pe pământ, și crucea lui Iisus, ca a arestatului principal, a fost pusă spre mai mare bătae de joc la mijloc. După asta desbră-

Iisus își duce Crucea
(desen de Gustav Doré)

cară de pe Dânsul hainele, și urmă cel mai grozav moment al torturii ~ pironirea pe cruce. Pe Hristos l-au întins pe unealta de tortură, mânile i le întinse în lungul lemnului în curmeziș și în mijlocul palmelor deschise fu bătut câte un cui mare de fer,

care prin loviturile ciocanului se înfipseră în lemn. Câte un asemenea cui fu bătut și în picioare, și după aceea ostașii cu mari sforțări începură să ridice crucea, cu povara ei pironită de vie, ca să o ficseze în groapa anume pregătită. Și anume în acest grozav moment de suferință neînchipuită răsună glasul Mântuitorului omenirii cu graiu a toate ertător pentru ucigașii sălbatici și fără de milă: „Părinte, iartă-i, căci nu știu ce fac". Se înțelege, ce chinuri nesuferite au putut încerca răstigniții; dar muncile acestea erau cu atât mai grozave, că nefericitele jertfe puteau să se chinuiască mult pe cruce, și însuși suferinzii cu strigăt cereau la cei dimprejur să-i dea morții, pe care ei o socoteau izbăvitoare. Așa a fost moartea, la care a fost osândit Hristos, și deși pentru Dânsul s'a grăbit fericit prin toate cele suferite de El înainte, El totuși s'a chinuit pe cruce dela amiază și aproape până la apusul soarelui, până ce și-a dat duhul.

Când deja a fost ridicată crucea, căpeteniile iudeilor pentru prima oară observară jignirea de moarte ce le-o adusese Pilat. In oarba lor nebunie ei își închipuise, că metodul răstignirii era o batjocură îndreptată contra lui Iisus; dar acum, când îl văzură spânzurat între doi tâlhari, dar pe o cruce mai înaltă, ei deodată văzură limpede, că această tortură era o înjurie publică pentru ei înseși. Pe o scândurică albă, unsă cu ghips, care se vedea așa de bine deasupra lui Iisus, pe cruce se vedea limpede o inscripție cu litere negre în trei limbi civilizate ale lumii vechi: în acele trei limbi vechi, din care, cel puțin, una de bună samă era semnul fiecăruia din mulțimea adunată, — și anume în limba oficială latină, în greaca circulatorie și în arameica indigenă. Inscripția glăsuia, că acest om, care a suferit astfel moartea rușinoasă de rob; acest om răstignit în ochii întregei lumi între doi tâlhari era „regele Iudeei". Pe inscripție se citea: „Iisus Nazarineanul, regele iudeilor". Când iudeii au înțeles, ce derizíune răutăcioasă le-a aruncat Pilat, apoi aceasta le-a otrăvit cu totul parada lor, și ei trimiseră la Pilat o deputație cu rugămintea să schimbe inscripția ce i-a turburat: „nu scrie regele iudeilor", spuneau ei, „ci că El zicea: sunt Regele iudeilor". Dar îndrăsneala lui Pilat, care așa de repede se risipise la numele cezarului, acum reînviase din nou. El era bucuros ca prin orce metod să-i umilească și să lucreze contra oamenilor, strigătele revoluționare ale cărora îl silise dimineața să procedeze contra dorinței și conștiinței. Nu mult putea cu asemenea putere să-și exprime disprețul său trufaș, ca roman. Neînvrednicindu-i nici

măcar cu justificarea procedurei sale, Pilat repede concedia pe fuduii ierarhi cu răspunsul scurt și trufaș, „Ce am scris, am scris!"

Ca să împedece putința vre unei încercări de a lua inscripția de pe cruce, s'a pus în preajma crucei strajă de patru ostași (cvaternion) cu un sutaș. Hainele răstigniților totdeauna cădeau prada acelora, cărora le cădea să poarte aceasta grea și neplăcută sarcină. Deaceea soldații, nebănuind nici de cum, cât de exact au îndeplinit ei prezicerea tainică a vechii prorocii, pășiră la împărțirea hainelor lui Iisus Hristos între dânșii. Mantia o sfâșiară în 4 părți, probabil o desfăcură prin cusături; hitonul însă era făcut din o singură împletitură, și a o sfâșia însemna numai a-l strica. Deaceea ei hotărîră să-l ofere aceluia, căruia îi va cădea prin sorți. Terminând împărțirea, ostașii șezură și străjuiră pe cei răstigniți; scurtând ceasurile plicticoase, mâncând și jucându-se în arșice.

Priveliștea era cu adevărat groaznică. Majoritatea poporului, probabil, tăcând stătea și privea la cruci; dar unii din cei ce treceau pe lângă cruce, poate unii din martorii mincinoși și alți voitori de rău din noaptea trecută, tot își mai băteau joc de Dânsul cu vorbe jignitoare și sarcasme, propunându-I în deosebi să se pogoare de pe cruce și să se mântuiască; dacă este așa de atot puternic, că ar fi putut să distrugă templul și în trei zile să-l zidească. Și însuși arhiereii, cărturarii și bătrânii mai puțin turburați, mai puțin compătimitori decât mulțimea poporului, nu se rușinau a pata părul lor cărunt și rangul și prin deriderile lor să îngreuneze chinurile dumnezeescului Suferind și așa destul de grele. Ei chiar în fața crucii vorbeau sarcastic între dânșii: „pe alții i-a mântuit, iar pe sine nu se poate mântui. Hristos, Împăratul lui Israil, să se pogoare acum de pe cruce, ca să vedem și să credem". Vulgul și ostașii repetau aceste batjocuri, și împrejurul Suferindului se producea oare cum o sălbatecă solemnitate a cruzimei și micimei de suflet. Dar Hristos stătea acum mai sus de cât toți și de cât toată omenirea ticăloasă, care nebunește prăznuia tortura Mântuitorului său, și tăcea. Și această dumnezeească tăcere era pentru unele inimi mai elocventă de cât orce predică. Ea izbi cu deosebire pe unul din tâlhari, și acesta nu numai că curmă grosolanele bătăi de joc, cu care ambii nefericiții făcători de rele se raportase către Cel răstignit în mijlocul lor, ci se apucă să reproșeze tovarășului său pentru injuriile ne la locul lor. In sufletul lui se săvârșise o schimbare bruscă. După tradiție, acest „tâlhar bun" cândva a

scăpat viaţa sf. Prunc şi a Pururea Fecioarei în timpul fugii lor în Egipt, şi el de bună samă nu puţin auzise de Prorocul galileian, Care chiema la Sine pe toţi păcătoşii şi vameşii. La vederea

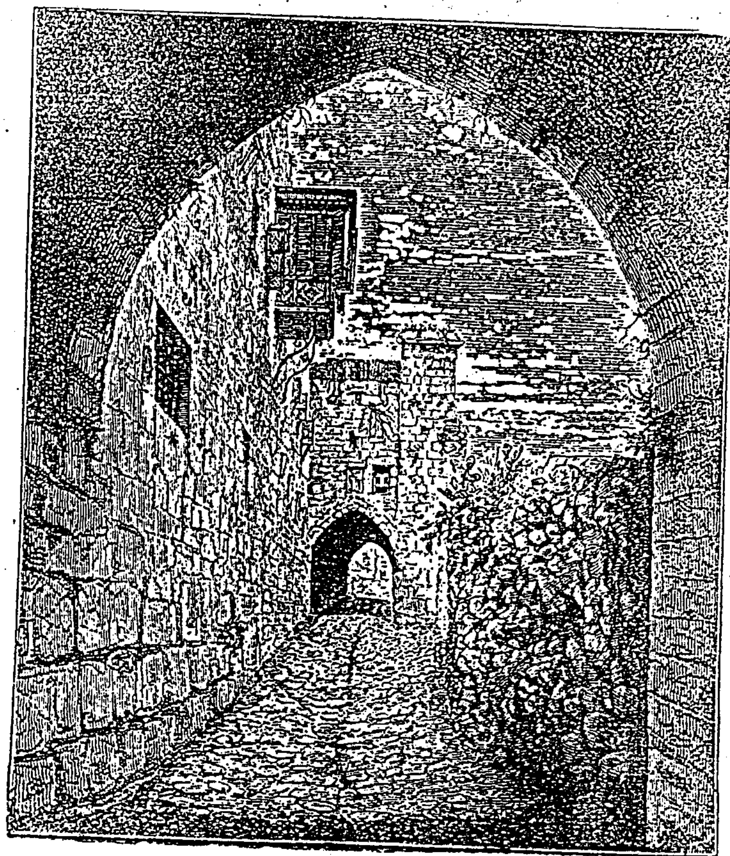

Răstignirea
(Desen de Gustav Doré)

feţii infinit de blânde şi a toate iertătoare a Celui răstignit, în el a înviat tot ce rămăsese mai bun în inima lui, şi el, adresându-se către Iisus, esclamă cu umilinţă: „Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta!“ Şi la această smerită rugăciune a tâlharului

pocăit, Hristos, Care până acum tăcuse, răspunse imediat: „Adevărul îţi grăesc, acum chiar vei fi cu Mine în raiu“.

Dar lângă cruce nu erau numai singuri vrăşmaşii Răstignitului. Erau aicea şi oameni, inima cărora suferea pentru dumnezeescul Suferind. In depărtare stăteau câteva femei, care priveau la El cu groază chinuitoare şi cu compătimire. In majori-

Calea Crucii în Ierusalim.

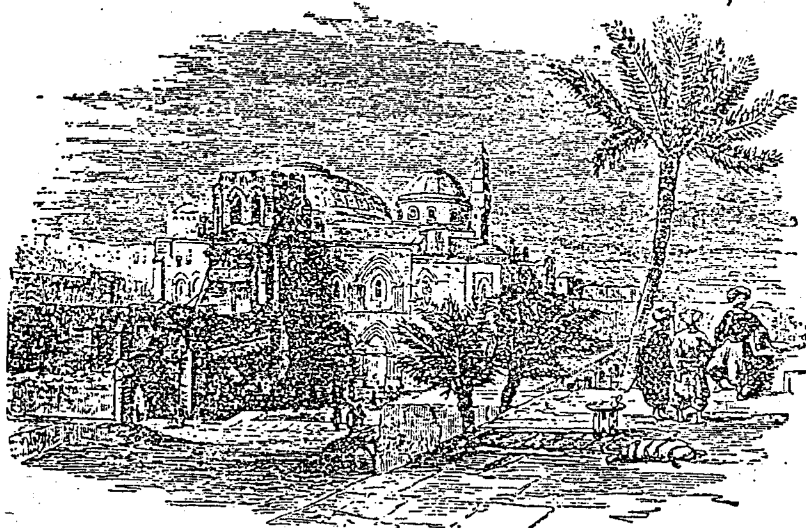
tate aceste erau acele femei, care-l serviseră Lui în Galileia şi veniseră de acolo de sărbători cu alţi închinători galilieni. Mai evidentă din această grupă cuprinsă de groază se remarca Maria, Mama Lui, Maria Magdalina, Maria, femeea lui Cleopa, mama lui Iacov şi Ioan, şi Salomia, femeea lui Zevedeu. Unele din ele se apropieră tot mai mult de cruce, şi privirea Mântuitorului căzu asupra Preasfintei Sale Mame, când Ea cu inima Sa pătrunsă de sabia întristărei stătea cu ucenicul, pe care-l iubea El. Actuala stare a Ei umplu de întristare inima Lui fiască delicată, şi El chiar şi pe cruce îşi manifestă grija pentru Dânsa. După înviere ei i-a fost dat să fie cu apostolii, şi acelui apostol, pe care-l iubea El mai mult decât pe toţi, şi care era mai aproape Lui în inimă şi în viaţă, era cel mai bine să încredinţeze şi gri-

ja de Dânsa. Lui deci, lui Ioan, pe care El îl iubea mai mult decât pe fraţii Lui, Iisus, lui a dat-o spre îngrijire. „Femee, – zise El, către Ea, – iată fiul Tău"; şi apoi adresându-se lui Ioan, zise: „Iată Mama ta!" El nu putu să facă mişcări cu mânile Sale pironite, dar putu să arate prin plecarea capului. In agitaţie tăcută ascultară ei aceste cuvinte, şi din acest timp, ducându-o dela priveliştea, care numai chinuia sufletul ei prin chinuri nefolositoare, „ucenicul acela a luat-o întru ale sale".

Era deja amiază, şi în oraşul sfânt ar fi trebuit să lumineze grozava privelişte cu razele dogoritoare de vară. Dar în loc de asta ceriul era întunecat, şi soarele de amiază în această zi mare şi grozavă a Domnului „se prefăcu în întunerec". Aceasta nu putu să fie o eclipsă naturală, pentrucă în timpul paştelor era lună plină, ci aceasta fu unul din acele „semne", pe care în zadar se siliseră fariseii să le obţină în timpul slujirii pământeşti a lui Hristos. Insuşi văzduhul, se părea, că e plin de semne prevestitoare, şi sub picioare tremura şi tresărea pământul, toate acestea şi fără voe a trebuit să cuminţească până şi pe cei mai nebuni, şi batjocurile se curmară, pentrucă toţi, şi cei vinovaţi şi cei nevinovaţi, fură cuprinşi de groază şi de tremur. Dar încă mai îngrozitoare decât întunerecul de afară fu groaza, care cuprinsese sufletul lui Hristos, care purta acum asupra sa toată povara păcatelor omenirii, şi El în ceasul al noulea din zi exclamă tare în limba poporului: „Ili, Ili, lama sabahtani", adecă: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentruce M'ai părăsit?" In mijlocul mişcărei surde a poporului nu auziră bine toată exclamaţia, şi prinzând cuvântul „Ili", îşi închipuiră, că El chiamă pe Ilie, şi cu frică aşteptau, nu va veni oare în adevăr acest groaznic răzbunător pentru adevăr. Intre acestea, Hristos încerca cele mai neînchipuite chinuri, şi în acest moment, slăbit de suferinţe, El pronunţă cu un glas înăbuşit de suferinţe: „Mi-e sete!". Unul din cei prezenţi înbibă un burete dintr'un vas ce se afla acolo cu oţet amestecat cu apă, care era unica băutură a soldaţilor romani, şi, punându-l într'o coadă de isop, îl duse la gura însetată a Mântuitorului, observând glumeţ în acelaşi timp: „Să vedem, veni-va oare Ilie să-L mântuiască?" Dar iată se apropiă şi sfârşitul suferinţelor Fiului lui Dumnezeu. Simţind apropierea morţii, El cu glas tare strigă: „Părinte, în mânele Tale îmi dau duhul Meu!" După aceea, făcând ultima sforţare, El rosti ultimul cuvânt: „Săvârşitu-s'a!", – şi imediat îşi dete duhul, când capul Său fără viaţă căzu pe pept.

Aşa s'a terminat viaţa pământească, a Dumnezeu-omului, Care venise să mântuiască lumea. Ca să răscumpere omenirea păcătoasă de blestemul păcatului original şi de moarte, El a luat asupra Sa toată nemărginita sarcină a păcatului universal şi pentru răscumpărarea lui a suferit toate pătimirile atât trupeşti cât şi morale, câte pot cădea în soarta omului. Dar în adâncimea nemărginită a suferinţelor morale îndurate de Dânsul toate dela acel popor, care în curgere de mii de ani întregi a fost educat şi desmerdat de Dumnezeu, ca popor ales şi iubit dintre toate celelalte popoare, — popor, pe care se sprijineau toate speranţele viitorului, ca pe o făclie în mijlocul întunericului religioso-moral, ne arată o remarcabilă împrejurare, care determină cauza fiziologică a morţii lui Hristos. El, cum se ştie, s'a sfârşit pe cruce înainte de tâlhari, aşa că romanii n'au avut nevoe să-I aplice Lui obiceiul barbar al zdrobirii fluerelor picioarelor, şi în genere moartea a urmat mai curând decât era aceasta obişnuit. Erau cazuri, când răstigniţii trăiau pe cruce câte două şi trei zile; pe când Hristos şi-a dat duhul după şase ceasuri dela pironirea lui pe cruce, şi această împrejurare, mai ales în vedere, că El era în plină înflorire a anilor şi a posedat sănătatea binecuvântată în cursul întregei sale vieţi pământeşti, deja anticităţii creştinei s'a părut neobişnuit şi ea o atribuia unei cauze supranaturale. Dar a fost şi o cauză mai apropiată. Când ostaşul, ca să se convingă de moartea reală a lui Hristos cel răstignit, i-a înfipt suliţa în coastă, atunci din rana formată a curs sânge şi apă, şi aceasta a arătat hotărât, că pricina imediată a morţii a fost explozia inimii, produsă din cauza zguduirei nemăsurate sufleteşti. Prisosul de bucurie sau de durere, cum se ştie, adesa pricinueşte explozia unor ţeseturi ale inimi, din care cauză se produce pătrunderea sângelui în aşa numita pericardie sau săcuşorul plin cu un lichid apos incolor, în care anume e atârnată inima. In împrejurări obişnuite numai cercetările făcute după moarte, dă putinţa a descoperi acest fapt; dar cu privire la Hristos în această privinţă ne adevereşte deplin lovitura de suliţă, făcută de ostaş. După aceea la moartea prin explozia inimii necontenit se obsearvă fenomenul permanent, că cel ce moare deodată ridică mâna pripit la pept şi dă un ţipăt tăios şi pătrunzător. Mântuitorul n'a putut face asemenea mişcare cu mâna, de oare ce mânile lui erau pironite; dar evangheliştii mărturisesc limpede despre ultimul strigăt tare, după care a urmat moartea imediat. Astfel Mântuitorul a murit de explozia inimei. Această inimă veşnic

iubitoare n'a suportat acea rușinoasă orbire, în care a căzut oamenii din înrăirea tâmpită, neștiind ce fac; n'a suportat ea acea nebunie nemărginită, care a făcut pe oameni să predea prin cele mai grozave chinuri la moarte pe Acela, Care venise să-i izbăvească din robia morții, să-i smulgă din stăpânirea pierzătoare a iadului și să le arate drumul spre viața veșnică și spre veșnica fericire. Cu adevărat e mare puterea întunerecului, și a răului, care a silit omenirea ca cu propiile ei mâni și cu o furie neistovită să-și tae propriul său pom al vieții, cu propriile sale mâni să tirănească și să tortureze pe binefăcătorul său cel mai mare și pe Mântuitorul său. La vederea acestora se putea să explodeze nu numai o inimă așa de duioasă și infinit iubi-

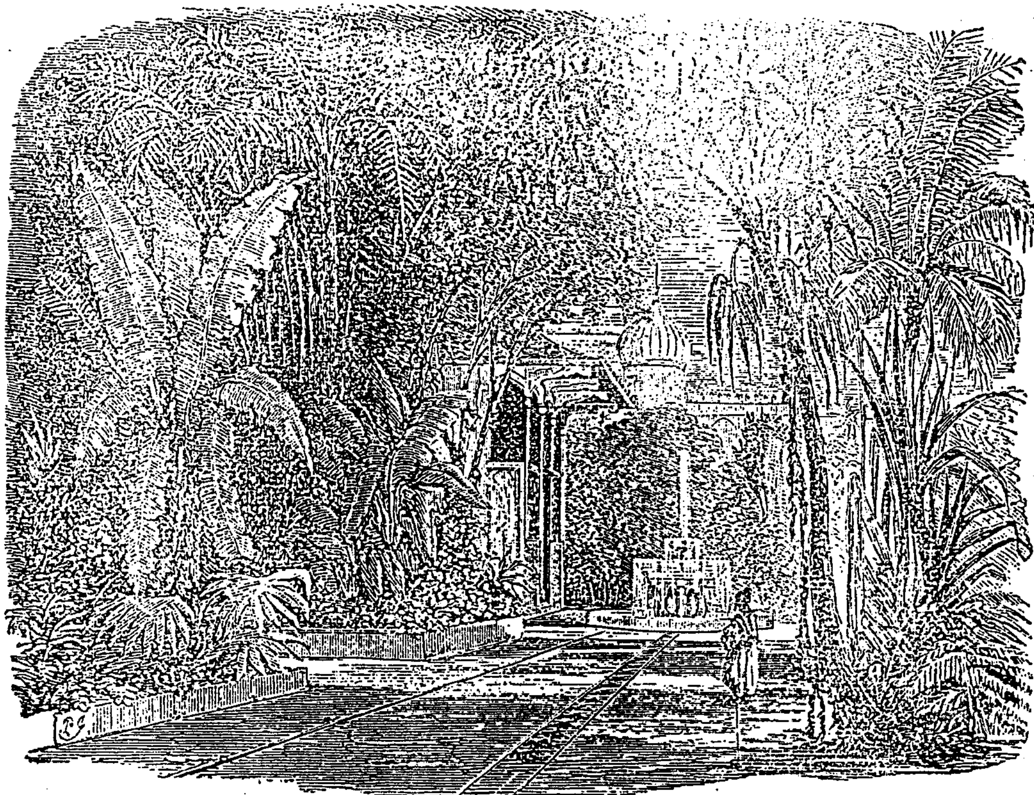

Biserica Mormântului Domnului.

toare, cum era inima lui Hristos, ci și inima de granit a munților. Nu degeaba în clipa morții lui Hristos stâncile s'au prăbușit și soarele s'a întunecat. Crima săvârșită a turburat până și natura neînsuflețită.

Moartea lui Hristos în adevăr a fost însoțită de semne extraordinare. Preotul ce intra chiar în această clipă în sanctuar pentru aducerea jertfei de sară, cu groază văzu, că perdeaua templului se rupse în două de sus până jos. Această perdea era simbolul deosebit al trupului lui Hristos, ca a camerei Divinității, și prin sfâșierea sa a mărturisit, că deacum pentru intrarea în sanctuar s'a deschis o cale nouă și liberă, pe care Hristos „ne-a deschis-o nouă prin perdea, adică prin trupul Său" (Evr. X, 20). In același timp pământul s'a cutremurat și stâncile s'au despicat; pietrele enorme, puse pe morminte, se răsturnară dela locurile lor „și mormintele s'au deschis, și multe trupuri ale sfinților ador-

miţi au înviat şi eşind din morminte, după învierea Lui, au mers în sfânta cetate şi s'au arătat multora". Aceste împrejurări uimitoare, împreună cu toate cele ce s'au observat în Cel răstignit, au turburat chiar şi pe cruzii şi indiferenţii soldaţi romani. Asupra sutaşului ce-i comanda, toate acestea produseră o impresiune deosebit de adâncă. Stând înaintea crucii şi văzind pe Mântuitorul murind, el slăvi pe Dumnezeu şi exclamă: „Cu adevărat

Grădină în Orient.

omul acesta a fost drept". Ba nu, chiar mai mult decât atâta „omul acesta a fost Fiul lui Dumnezeu". Chiar şi poporul, trezindu-se cu totul din îmbătarea furiei, începu să-şi dea sama în conştiinţa sa criminală, că priveliştea văzută de el era mult mai grozavă decât se putea aştepta, şi, întorcându-se în Ierusalim, bătându-se în piept, striga. Şi trebuia să strige! Aceasta era ultima picătură în paharul plin al nelegiuirii; aceasta era începutul sfârşitului pentru oraş şi pentru popor.

Ziua se apropiă de sfârşit, şi dela asfinţitul soarelui se începeă sâmbăta: „iar acea sâmbătă era zi mare", pentrucă împreună cu sâmbăta coincida şi paştele. Trebuia a se îngriji de scoaterea crucilor, ca să nu rămână urme de evenimentul grozav pentru luminata sărbătoare. Deaceea bătrânii iudei se adresară lui Pilat cu rugăminte de a îndepărta pe cei răstigniţi şi el, gă-

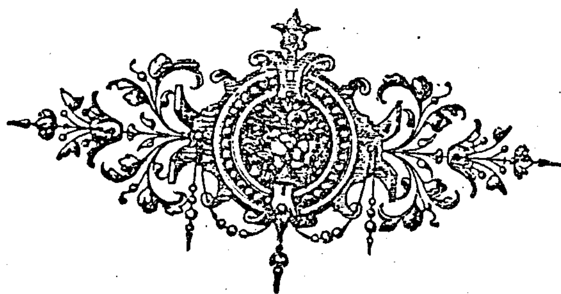
sind deja de prisos de a mai irita pe vrăşmaşii săi periculoşi, ascultă această rugare şi trimise ostaşi să cerceteze pe cei răstigniţi şi, în caz dacă ei sunt vii, să le zdrobească fluerele pentru grăbirea morţii, ca să se poată după aceea să-i îngroape. Ostaşii zdrobiră fluerele numai la cei doi tâlhari, iar Hristos deja şi fără asta era fără suflare, şi în adevăr de moartea Lui ostaşul se încredinţă numai prin împungerea Lui cu suliţa în coastă, în urma cărei acţiuni, din coastă curse sânge şi apă, dovadă că murise. Aşa asupra lui Hristos se împlini cuvântul prorocesc al Scripturei: „Os din El nu se va zdrobi".

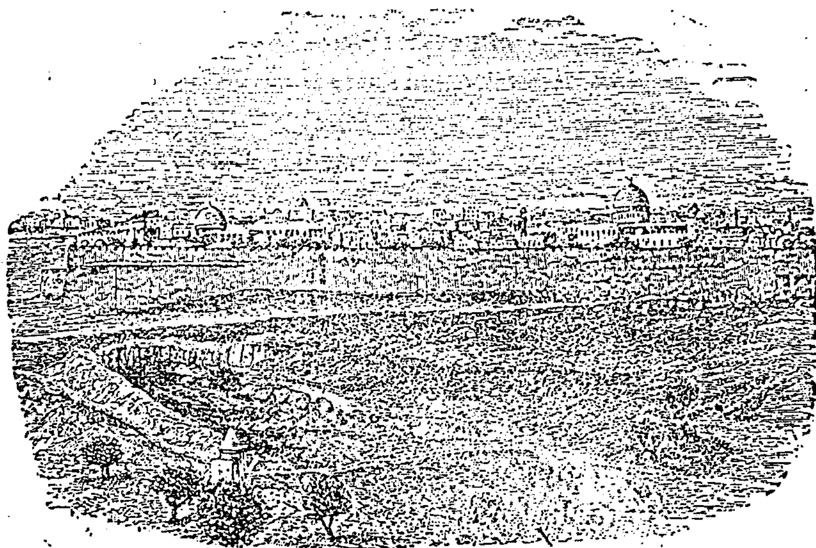
De înseşi îngroparea răstigniţilor criminali nu se îngrijiră; asta se rezerva prietenilor şi rudelor, dacă erau careva din aceştia. Dar despre îngroparea lui Hristos s'a îngrijit o persoană însemnată, care a şi cerut la Pilat permisiune să-L îngroape după zelul şi dorinţa lui. Acesta era Iosif Aremateianu, om bogat, cu suflet înalt şi cu viaţă ireproşabilă, membru influent al sinedriului. El era unul din acei tainici ucenici ai lui Hristos, care, simpatizind cu Dânsul în sufletul său, nu avură după înalta lor situaţie socială destulă bărbăţie să mărturisască făţiş credinţa lor în El. Numai acum grozava moarte a Invăţătorului înăbuşi într'însul toată frica, şi el se adresă lui Pilat cu rugarea permisiunii de a îngropa trupul lui Hristos. Pilat din respect către demnitarul care cerea, conveni la cererea lui, încredinţându-se mai întâiu de murise cu adevărat Cel răstignit; Iar Iosif cel cu bun chip păşi repede la lucru. Bărbăţia lui turnă îndrăzneală şi în alt asemenea următor al lui Hristos, anume Nicodim, care ca om bogat, se îngriji de o înmormântare cât mai distinsă, cu tot felul de aromate, cum se făcea aceasta la îngroparea regilor iudei. Apropierea sâmbetei cu toate acestea nu dădu putinţa săvârşirei tuturor ritualelor de înmormântare. Ei pogorâră trupul de pe cruce şi cu grăbire îl învăli în giulgiu alb scump, îl puseră într'un mormânt nou sapat în piatră, pe care Iosif îl pregătise pentru sine în grădina din apropiere, pe care acum îl cedă iubitului său Invăţător. La înmormântare asistară Maria Magdalina şi Maria lui Iosia, care, după sfârşitul înmormântării şi după prăvălirea unei enorme pietre pe intrarea mormântului, cu răzgândiri triste şezând lângă mor-

Ramle, vechea Arimatee.

mânt, plecară acasă, ca să pregătească miresme pentru corpul iubitului lor Invăţător şi Domn. Acolo le întâlniră şi alţi ucenici şi uceniţe care mai debarasându-se de groaza zilei trecute, se adunară încet împreună, ca în izolare frăţască şi în comuniune să petreacă marea sărbătoare sosită, care era pentru dânşii sărbătoarea marei întristări, a durerei desnădăjduite şi a lacrămilor fără mângâere.

Intre acestea, împrejurările neobişnuite ale morţii lui Hristos nu rămaseră neobservate nici din partea vrăşmaşilor Lui, şi în inimile lor răutăcioase începu să se furişeze o frică neînţeleasă pentru dânşii. Adouazi după răstignire, adecă sâmbătă, contrar orcărui obiceiu şi a legii, fu convocat sfatul bătrânilor, la care vădit membrii sinedriului se felicitară unul pe altul cu reuşita ajungerei scopului lor important pentru ei al pierderei urâtului şi periculosului pentru dânşii Galileian şi discutară cum ar nimici definitiv toate urmele Celui Răstignit. Ei, evident, se temeau, că „înşălătorul acela" prezisese învierea Sa a treia zi, şi deaceea socotiră necesar să ia măsuri de precauţiune, ca nu cumva, ucenicii Lui, venind noaptea, să-L fure şi să spună poporului: a înviat din morţi. Şi va fi rătăcirea cea de apoi mai rea decât cea dintâiu. In vederea aceasta, ei se adresară lui Pilat cu rugămintea pentru rânduirea unei străji la mormânt. Dar Pilat se feri să ia asupra sa această nouă grijă şi le rezervă lor treaba de a se îngriji de aceasta, „cum ştiu". Primind această permisiune, ei, cu toată sfinţenia marei sâmbete, pentru cea mai mică violare a căria ei cu atâta furie prigoneau pe Invăţătorul acum răstignit de ei, „s'au dus şi au pus la mormânt strajă şi pe piatră au pus peceţi".

Ierusalimul vedere din muntele Eleonului.

CAPITOLUL XLI.

INVIEREA LUI HRISTOS. ARĂTĂRILE LUI HRISTOS CELUI INVIAT. INĂLŢAREA LA CER.

Punând strajă la mormânt şi aplicând peceţi pe piatră, căpeteniile poporului iudeu, cu convingerea că şi-au atins scopul s'au dus pe acasă, şi cu sosirea nopţii se dădură unui somn liniştit şi dulce, despăgubindu-se de toate nopţile nedormite ale zilelor precedente. Şi iată a venit noaptea, dar nimenea nu ştia încă, ce zi mare şi veselă trebuia să răsară [1]). Toată lumea era afundată în somn adânc. Numai ucenicii şi ucenițele lui Hristos nu dormiră toată noaptea; ei o petrecură, ca şi ziua trecută, în plâns nemângâiat, şi acum, abea se zărise de ziuă, ucenițele cele dintâiu grăbiră spre grădină la mormântul Invăţătorului răstignit. O adâncă linişte solemnă domnea împrejur, violată numai de paşii uniformi

---

1) Invierea lui Hristos Mat. XXVIII, 1-7; Marc. XVI, 2-7; Luca, XXIV, 1-12; Ioan, XX, 1-10.

ai străjii, pusă la mormânt. Două nopţi trecuseră deja dela răstignirea lui Iisus Nazarineanul, şi straja n'avea să se gândească la năvălirea partizanilor Lui. Mormântul mut era închis, peceţile lui întregi. Deodată pământul se cutremură grozav, ca să deştepte parecă pe cei care dormeau fără grijă, şi nişte tineri, strălucitori ca fulgerul, şi în haine albe ca omătul, se pogorîră în grădină din înălţimea cerului. Unul din ei se apropie de peşteră, se atinse de piatra depe mormânt; imediat pecetea se rupse, piatra cea grea se prăvăli. Straja amorţi de groază. Desmetecindu-se din groaza lor, străjării alergară în Ierusalim să vestească de cele întâmplate. In ce agitaţie ar fi aruncat ei tot Ierusalimul prin vestirea lor, dacă asupra lui nu apăsa încă somnul dimineţei. Ei bătură tare pela uşile căpeteniilor poporului, şi aceşti din urmă, deşteptându-se din spaima neaşteptatului eveniment, au făcut imediat să stângă vestea adusă. Dar toate uneltirile minciunii, prin care ei voiră să ucidă iară pe Dătătorul de viaţă, acum au fost nefolositoare. Chiar dacă ei ar fi reuşit să facă să tacă toţi martorii vii ai minunii învierii, atunci martori ai ei ar fi venit morţii. Mulţi din morţi, trupurile cărora deja in momentul morţii lui Hristos au simţit în sine un curent de viaţă nouă, s'au sculat din morminte împreună cu Căpetenia Vieţii, au întrat în oraş şi s'au arătat multora.

Se săvârşi cea mai mare minune, toate împrejurările căreia cu o nebiruită putere mărturiseau veracitatea ei. Dar nici o minune nu putea să sfărîme necredinţa împetrită a căpeteniilor iudeilor. Primind grozava veste, ei imediat s'au adunat la sfat cum ar nimici mai bine însuşi zvonul despre minune şi să nu-i dea putinţa să se răspândească în popor. Dar ce puteau ei să întreprindă? Cu mijloace drepte nu se puteau lupta cu adevărul, şi iată ei recurseră la falş. Precum la interogatorul tainic din noaptea spre marea vinere, aşa şi acum ei mai întâiu de toate recurseră la corupere prin bani, care se vede că nu odată le slujise deja la succes. Ei „dădură destui bani ostaşilor şi le spuseră: Să ziceţi, că ucenicii Lui, venind noaptea, când noi dormeam, L'au furat. Şi dacă vestea despre aceasta va ajunge până la procurator, noi îl vom convinge, şi vă vom izbăvi de neplăceri". Ostaşii au luat banii şi făcură, cum au fost învăţaţi. Aurul a triumfat contra conştiinţei. Ostaşii începură a răspândi ştirea mincinoasă şi „s'a lăţit cuvântul acesta printre iudei până chiar în ziua de astăzi", - observă evanghelistul.

Dar fu greu să se răspândească ştirea mincinoasă. Vestea,

că Hristos în adevăr a înviat, aşa de mare, aşa de binecuvântată, aşa de îmbucurătoare, încât de bucurie se poate chiar să nu o credem, cum s'a şi întâmplat cu unii ucenici. Şi totuşi e imposibil a nega veracitatea ei, fără a sta în contrazicere strigătoare cu toată istoria, nerânduindu-ne contra dovezilor celor mai convingătoare, fără a renunţa la mintea omenească sănătoasă şi fără a înăbuşi în genere ultimile rămăşiţe ale adevărului istoric. Dacă e adevărat că a trăit cândva împăratul roman Tiberie, sau că a existat poporul evreu, care, după ce el a pironit pe Hristos pe cruce, ca praful s'a spulberat pe toată faţa

Femei orientale.

pământului, sau că înaintea evangheliei unor pescari, vameşi şi teslari au căzut de pe altarele lor puternicii şi luxoşii zei ai Greciei şi Romei, apoi e încă, şi mai vrednică de credinţă şi mai presus de orce îndoială aceea, că fiecare an, fie care săptămână proslăveşte solemn acum cea mai bună parte a omenirei, anume minunea învierii lui Hristos.

Despre învierea Sa Hristos nu odată a prezis ucenicilor Săi, şi cu toate acestea ea a fost o neaşteptare şi pentru dânşii. După mărturia evangheliştilor, ucenițele lui Hristos, care au petrecut noaptea în plânsete, dimineaţa, când oraşul nu se deşteptase încă din somn, se îndreptară spre mormântul iubitului lor Invăţător. Ele mergeau tăcând. Intristarea le închisese gura. Dar când ele se apropiasără deja de grădină, o nouă închipuire tristă le făcu să vorbească. „Cine ne va prăvăli nouă piatra de pe uşa mor-

mântului?" – ziseră ele cu nedumerire. Evident, Invăţătorul, în cercul închipuirelor lor neclare despre Dânsul era încă mort, fără viaţă, şi toată întristarea iubirii lor se mărginea la un singur lucru: cum în faţa unei asemenea pedici vor unge cu mir pe scumpul lor Invăţător spre odihnă veşnică în sînurile pământului. Nu izbutiră cu toate acestea femeile mironosiţe să se răfuiască cu noua lor amărăciune, când privirilor lor se prezentă un tablou neaşteptat şi uimitor: piatra era răsturnată şi mormântul deschis! Dar această privelişte le aruncă în o nouă nedumerire şi groază. Pentru puţina lor credinţă se vedea în aceasta nu evenimentul îmbucurător al învierii, ci un criminal furt al trupului. Tremurând se apropiară ele la peşteră, dar din ea deodată izbucniră raze de lumină; şi înaintea lor stătură doi tineri veseli şi luminoşi. Abea femeile se desmeticiră din noua lor nedumerire, cum unul din aceşti vestitori de bucurie le zise: „Nu vă temeţi! Pe Iisus Nazarineanul cel răstignit căutaţi? Ce căutaţi pe Cel viu printre cei morţi? Nu este aicea, ci s'a sculat! Veniţi şi vedeţi locul unde a fost pus". Femeile ascultă acest glas de bucurie al vestitorului ceresc şi în acelaşi timp de mulţimea bucuriei nu putu să-l înţeleagă. Ele stau pironite la mormânt. Vestitorul ceresc le scoase din această stare, zicând: „Mergeţi de spuneţi ucenicilor Lui!" Auzind această poruncă, ele fugiră dela mormânt, pe dânsele le cuprinse tremur şi groază", aşa că alergând la comunitatea ucenicilor, la început nu putură spune nimic. Dar bucuria totuşi le deschise gura şi ele pe întrecutele începură să spună, ce au văzut şi au auzit despre arătarea îngerilor şi despre acele cuvinte, pe care le spusese aceştia lor. Ucenicii ascultară, dar nu le venea a crede urechilor lor. Ingeri la mormântul Invăţătorului? Incredinţază că Invăţătorul a înviat? O, dacă toate acestea s'ar fi produs nu sub acoperemântul zilei încă ne luminate şi dacă vestea aceasta ar eşi nu din gura unor femei neturburate şi uşor crezătoare! Aşa cugetau ucenicii şi nu credeau, şi chiar se ridicau contra credinţei. „Şi li se părea, – istoriseşte evanghelistul Luca, – cuvintele femeilor deşarte, şi nu le-au crezut".

Dar nu toţi ucenicii se referiră indiferent şi nedumeriţi la spusele femeilor. Doi din ei – Petru şi Ioan – alergară îndată la mormânt, ca să se încredinţeze personal de cele petrecute, şi alergară cu aşa încordare, că se întreceau unul pe altul; şi Ioan ajunse înaintea lui Petru la mormânt. Piatra era răsturnată şi peştera deschisă. Mai tare la picioare decât la bărbăţie, Ioan numai se plecă deasupra mormântului, dar nu întră într'însul

până nu sosi și Petru. Acesta din urmă intră îndată înăuntru și văzu numai scutecele singure zăcând, iar măhrama, care fusese pe capul Invățătorului, nu cu scutecele la un loc, ci învăluită deosebi în alt loc. După asta a intrat și Ioan, a privit și a crezut, și amândoi ucenicii alergară să spună celorlalți cele văzute.

Intre acestea, Maria Magdalina, în credința sa deosebindu-se de nerăbdarea lui Petru, nedumerită de ceeace ea văzuse și auzise la prima cercetare a mormântului cu celelalte femei, acum alergă sângură încă odată să privească cu ochii săi mormântul [1]). Soarele ce răsărea începuse deja să-și resfire razele aurii pe vârfurile munților dinprejur. O minunată zi de primăvară sosise în natură. Dar în sufletul Mariei era încă întunerec. Privind amănunțit peștera și mormântul, și negăsind în ele nici o lămurire pentru nedumeririle ei, ea stătea la mormânt și plângea. „Femee, ce plângi?" – răsună deodată glasul cuiva. Tresărind, ea iară se plecă în mormânt și văzu doi tineri îmbrăcați cu haine albe, șezând, unul șezând de către cap și altul de către picioare, unde fusese trupul lui Iisus. Ne știind cine sunt aceștia, ea le spune acelora pricina plânsului său: „Au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus", – zise ea și iar plânse. Dar iată dela spate aude ea pași apropiindu-se. Atunci ea întoarse într'acolo ochii săi plânși, și văzu înaintea sa un om. Dar cine să fie, dacă nu grădinarul? Acest presupus grădinar adresându-se către ea cu întrebarea: „Femee, ce plângi? Pe cine cauți?" Dar Maria nu cunoscu deodată toată puterea iubitoare a acestor cuvinte. Ocupată cu ideile sale triste, văzu în aceste cuvinte o întrebare nepotrivită, dacă nu chiar jignitoare, și răspunse simplu: „Doamne, de l-ai luat tu, spune-mi, unde L-ai pus și eu îl voi lua". Invățătorul nu putu să se prefacă mai mult. Din adâncul milei Sale iubitoare exclamă: „Marie!". Exlamă însă cu acel glas autoritar, cunoscut ei, care cu miile atrăgea la Dânsul oamenii. Ucenița uimită, repede își îndreptă privirea sa, întunecată de plâns, și din peptul ei, pealăturea de voința sa, să înalțe strigătul de bucurie: „Domnul meu și Invățătorul!" După aceea se aruncă ea la picioarele Lui; – dar la această izbucnire simțitoare de bucurie Invățătorul schimbat îi zise: „Nu te atinge de Mine, că încă nu M'am suit la Tatăl Meu, ci mergi la frații Mei, și le spune: Mă voi sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru, și la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru". Și Maria bucurată că a găsit pe Invățătorul

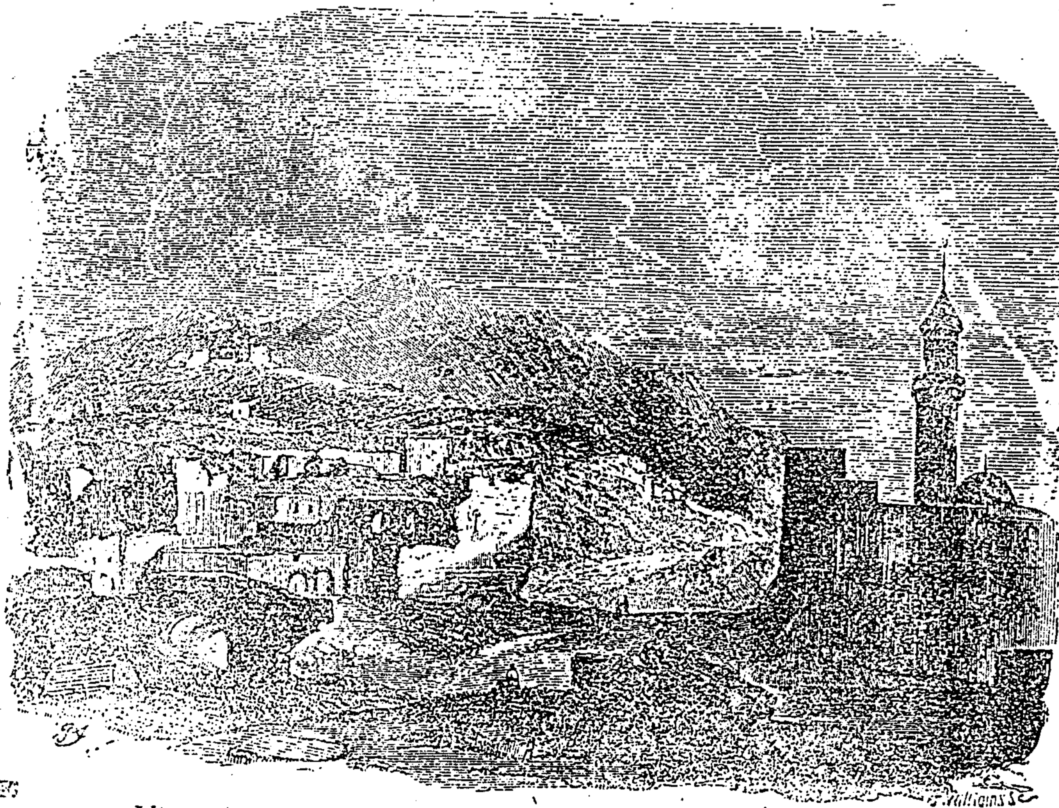
1) Vederea lui Hristos înviat – Mat. XXVIII, 8-20; Marc. XVI, 9-13; Luca, XXIV 34-50; Ioan, XX, 11-XXI, 24.

său, alergă în oraș și vesti ucenicilor nedumeriți, că cu adevărat a înviat Hristos. Și s'a răspândit cuvântul ei ca un ecou tunător în toată lumea, și de atuncea se repetă de milioanele de credincioși până acum și se va repeta întru toți vecii.

Mărturia Mariei Magdalina curând fu confirmată prin o nouă arătare a lui Hristos celorlalte femei ucenițe. Intâlnind pe celelalte femei, Hristos cel înviat le spuse: „Bucurați-vă!" Cuprinse de frică și de tremur, căzură la picioarele Lui. „Nu vă temeți, — le zise El, — mergeți și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileia, și acolo Mă vor vedea.

A treia arătare a lui Hristos a fost apostolului Petru, și de dânsa amintește apostolul Pavel, zicând, că „El s'a arătat lui Chifa" mai înainte de a se arăta celorlalți apostoli. Dar în aceeași zi a fost a patra arătare, săvârșită în împrejurări tare semnificative. Doi ucenici mergeau la Emaus, un sătișor nu departe de Ierusalim. Cu întristare și neliniște vorbeau ei de evenimentele uimitoare din ultimile două zile, când deodată la ei se alăturară un călător necunoscut și-i întrebă de pricina tristeței lor și de convorbirea lor neliniștită. Ei se opriră și privind la necunoscut, se referiră la dânsul bănuitor și neprietenos, și când unul din ei, anume Cleopa, îi răspunse, dar în răspunsul lui se simțea o nuanță de mirare și bănuială: „Oare numai tu singur din ceice au venit la Ierusalim nu știi de celece s'au petrecut într'însul în zilele acestea?" — „Care? întrebă El. Atunci ei îi istorisiră, cum toate nădejdile lor în aceea, că Iisus era mare Proroc, care ar fi trebuit să izbăvească poporul Său, s'au spulberat ca praful, și cum toate lucrurile Lui cele mari înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor s'au sfârșit acum două zile pe crucea de ocară. Ei descriseră simțul de uimire, cu care în această a treia zi ei au auzit discuțiile femeilor despre vederea unor îngeri și mărturiile autentice a unora din confrații săi, că mormântul era gol. „Dar", adaose cu un oftat de nedumerire și de întristare povestitorul, „pe El nu L-au văzut" ei. Atunci reproșindu-le de nepricepuți și „zabavnici cu inima", Călătorul le arătă, cum prin tot Vechiul Testament, începând dela Moise, e străbătut de o singură proorocie neîntreruptă atât despre patimile, cât și despre slava lui Hristos. Cu acestă convorbire înălțătoare ajunseră la Emaus. Necunoscutul voia să meargă mai departe, dar ei l-au rugat să rămână cu dânșii. Când ei se așezară la masa lor simplă și El, luând pâne, binecuvântă, frânse și le dete, atunci îndată se deschiseră ochii lor și L-au cunoscut, că cu dânșii a fost Domnul lor. Dar îndată

ce l-au cunoscut, El s'a făcut nevăzut de dânșii. „Nu ardea oare în noi inima noastră, – ziceau ei unul către altul, – când El ne grăia pe cale și când ne tâlcuia Scriptura?“ Și sculându-se ei îndată, se întoarseră la Ierusalim cu vestea lor miraculoasă și plină de bucurie. Acum deja nimenea nu se mai îndoia de adevărul acestor istorisiri. Ei înseși fură întimpinați cu încredințări bucuroase, că „Domnul a înviat cu adevărat și S'a arătat lui Simon“.

Nicopoli sau Amoas (după presupunerea unora ar fi vechiul Emaus).

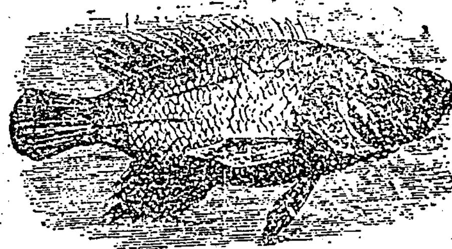
In aceeași zi de veșnică amintire a paștelor, Iisus Hristos s'a arătat a cincea oară la toți ucenicii Săi. Când ei comunicau unii altora și discutau veștile lor de bucurie, însuși Iisus stătu în mijlocul lor și le zise: „Pace vouă!“ Infățișarea neobișnuită a trupului Lui preaslăvit, însemnătatea grozavă a înseși faptului învierii din morți îi tulburară și-i speriară. Domnul asista cu ei trupește, dar în înfățișare schimbată. Ei chiar crezură, că văd duh. „Ce vă turburați, – întrebă El, – și pentru ce intră asemenea gânduri în inimile voastre? Vedeți mânele Mele și picioarele Mele, că Eu sunt; pipăiți-mă și înțelegeți, că duhul carne și oase n'are, cum vedeți la Mine. Și zicând aceasta, le-a arătat mânile și picioarele“. Când bucuria, mirarea și nedumerirea se luptau cu

dânșii, El întrebă, dacă n'au ceva de mâncare, și pentru a-i încredința încă și mai mult, a mâncat înaintea lor o parte de pește fript. După aceea, încă odată le zise: „Pace vouă! Precum M'a trimis pe Mine Tatăl, așa Vă trimit și Eu". Apoi suflă asupra lor și adaose: „Luați Duh Sfânt! Cui veți ierta păcatele, aceluia i se vor ierta; și cui le veți ținea, ținute vor fi".

Un singur ucenic n'a fost la acestea — Toma Geamănul. Acesta era om simțitor, dar de un caracter posomorât și greu la credință. Pentru dânsul această veste se păru prea bună, ca să poată fi crezută. In zadar ceilalți ucenici îl încredințau: „Am văzut pe Domnul". El zicea cu îndărătnicie, că nu va crede, pânăce nu va pune singur degetul său în semnul cuelor, până nu va pune mâna sa în coasta Lui. Trecu săptămâna și îndoiala apostolului rămase statornică. In prima zi a săptămânei următoare (Duminica deveni de atuncea sfântă pentru inima apostolilor) toți cei unsprezece ucenici iar se adunară la un loc cu ușile încuiate de frica iudeilor. Hristos se arătă lor iarăși și după obișnuita salutare și binecuvântare, chiemă pe Toma și-i porunci să dea degetul său și să-l pună în rana cuilor, să întindă mâna și să o pună în coasta Lui și să nu mai fie „necredincios, ci credincios". — „Domnul meu și Dumnezeul meu" — cu înflăcărată credință exclamă atunci neîncrezătorul apostol. „Tu ai crezut, Tomo, — zise către el Mântuitorul, pentru că M-ai văzut. Dar ferice de ceice nu M'au văzut și au crezut".

Următoarea arătare a Mântuitorului înviat a fost la șapte apostoli la marea Galileiei: Simon, Toma, Natanail, fiilor lui Zevedeu și altor doi, probabil lui Filip și Andrei, pe care istorisirea evanghelică nu-i pomenește (Ioan, XXI, 1—24). In arătările lui Hristos sosi un interval și, înainte de a se întoarce în Ierusalim la sărbătoarea cincizecimii pentru primirea revărsării Sfântului Duh asupra apostolilor, Simon spuse, că el pentru o vreme merge să se apuce de vechea sa îndeletnicire: pescuitul. Casă obștească la ei deja nu mai era, și de oare ce celelalte mijloace de trai secase, apoi precedenta ocupație rămăsese singurul venit pentru trai cinstit. Ceilalți se hotărîră să-l întovărășcscă, și ei cu toții se îmbarcară sara, pentrucă noaptea e vremea cea mai bună de pescuit. Ei se osteniră toată noaptea în zadar. La ivirea timpurie a zorilor, în pâcla întunecoasă pe țărm se ivi un om, pe care ei nu-l cunoscură. Acesta-i întrebă, dacă n'au prins ei ceva. „Nu", urmă răspunsul lor trist. „Aruncați mreja de-a dreapta parte a bărcii, și veți prinde". Ei aruncară, și abea puteau să o tragă de

mulţimea peştelui. Intâmplarea aceasta cu o putere neînfrântă re-învià într'înşii amintirea trecutului. „Domnul este!" – şopti Ioan lui Petru, şi îndată acest apostol cu inima înflăcărată, aruncând pe sine camaşa de pescar, se svârli în mare, înnotă spaţiul ce-l despărţa de Iisus şi tot ud, căzu la picioarele Lui. După el urmară şi ceilalţi, trăgând după ei mreja grozav plină de peşti mari până la o sută cincizeci, şi atâţa fiind, nu s'a rupt mreja. Pe ţărm era făcut foc, pâne scoase şi pe cărbunii aprinşi se frigea peşte, – tablou, care şi astăzi adesa se poate vedea pe malurile lacului Genisaret: Hristos, care stătea alăturea, porunci să se aducă şi din peştele prins acum. Simon înnotă îndată şi ajută să se târască mreja la mal. Şi Acela, în Care toţi cunoscuseră pe Domnul, deşi glasul şi înfăţişarea Lui până întru atâta îi umpluseră de frică şi de respect, încât ei nu îndrăzniră să-L întrebe, le zise: „Veniţi de prânziţi!" şi le împărţi, ca şi oare când în Galileea, pâne şi peşte. In timpul acestei binecuvântate mese Hristos de trei ori se adresa lui Petru cu întrebarea, de-l iubeşte. Şi la răspunsul tremurat al lui Petru, pentru care în fiecare întrebare a lui Hristos, pare că se auzea aluzie la întreita lui lepădare. Şi Mântuitorul adăoga: „paşte oile Mele!" Prin aceasta, Petru fu restabilit astfel în vrednicia precedentă de apostol. La aceasta Hristos adaogă şi prezicerea despre mucenicia lui Petru pentru lucrul evanghelizărei, anume când Hristos îi zise: „Adevărul, adevărul îţi grăesc: când erai tânăr, te încingeai singur şi mergeai unde voiai; dar când vei îmbătrâni, vei întinde mânile tale, şi altul te va încinge şi te va duce unde tu nu voeşti".

Peşte din lacul Galileiei.

După aceea Hristos, ca să încredinţeze de învierea Sa nu numai pe apostoli, ci şi pe ceilalţi ucenici şi următori ai Săi, le designă lor ca loc de întâlnire unul din munţii din Galileea, – acel loc, unde se petrecuse cea mai mare parte a slujirii Sale publice. Şi acolo s'au adunat nu numai toţi cei unsprezece apostoli, ci şi afară de dânşii cinci sute de ucenici şi uceniţe. Ei cu toţii, cu bucurie, dar împreună şi nu fără cutremur aşteptară arătarea făgăduită. Pentru dânşii era nepătrunsă fiinţa Invăţătorului lor. De câte ori s'a arătat El lor, a mâncat cu dânşii, lăsă să pipăiască mânile Lui, – dar arătările pe neaşteptate ale Lui lor până acuma îi umplură de turburare. Nu aveau ei încă acel Duh, care i-ar fi învăţat toate. Şi acum, adunându-se în munte

pustiu, ei îl așteptau cu bucurie, dar bucuria lor era nu fără răsgândiri. Răsgândirea fu întreruptă prin arătarea lui Hristos. Văzându-L, ucenicii s'au închinat Lui; iar unii se îndoiră! Pe acești din urmă îi turbura acea apariție fără de veste, cu care stătea înaintea lor Invățătorul. Ne pricepând spiritualitatea ființei Invățătorului schimbat prin înviere, ei tot mai presupuneau încă să vadă într'însul pe Iisus cel precedent, îmbrăcat în trup grosier. Da iată Invățătorul se apropia de ucenici, și ei auziră din gura Lui cuvintele mărețe a unui testament de autoritate: „Datu-Mi-s'a toată puterea în ceriu și pe pământ, — zise El. Deci mergeți, învățați toate popoarele, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i să păzească toate cât am poruncit vouă! Cu binecuvântat fior au ascultat ucenicii marele testament al Invățătorului lor. Asemenea cuvinte ei nu mai auzise niciodată. Inainte ei auzise dela Invățătorul, că „toate i s'au dat Lui de Tatăl Lui", dar ei înțelegeau aceste cuvinte în sensul puterii Lui pe pământ, care s'a și manifestat în semne și minuni, care serveau la ușurarea suferințelor și boalelor pământești ale oamenilor, și avea, după priceperea lor, a se manifesta în restabilirea împărăției lui Israil. Acum însă ei auziră, că puterea Invățătorului lor se întinde și asupra ceriului, și ei multe înțeleseră limpede din cele ce le grăise și ce-i învățase Invățătorul lor în timpul trecut, dar pe care ei înțeleseră tulbure, adesa dându-le interpretare contrară. Dar porunca „mergeți și învățați toate popoarele" nu putu să nu-i arunce iar în turburare. Dar Invățătorul tot timpul a propoveduit învățătura Sa numai unui singur popor și chiar declarase, că El este trimis numai către oile cele pierdute ale casei lui Israil, iar acuma le poruncește să meargă în toată lumea, și să propoveduiască la toate popoarele... Cine sunt ei oare, ei niște beți pescari, ca să meargă în toată lumea, când ei abea au o idee turbure despre existența unor altor popoară și când toată știința lor geografică se mărginește la o închipuire limitată despre hotarele țării lor natale, dincolo de care se întinde lumea necunoscută, grozavă la închipuire a „limbilor" asemenea fiarelor? Lor niciodată nici prin cap nu le-a trecut ideea, că ei vor avea să meargă să învețe toate popoarele. Ei și în țara lor natală, în limba lor natală cu greu au predat învățătura Invățătorului lor, necontenit adresându-se la ajutorul Lui pentru lămurire, — iar acum cum să meargă ei să propoveduiască prin toată lumea, tuturor popoarelor, pe lângă asta singuri, fără Invățătorul, care-i părăsește pe

veci? Invăţătorul cel bogat în iubire, văzând turburarea ucenicilor Săi, le-a spus un mare cuvânt încurajator: „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul veacurilor!" Şi s'au bucurat ucenicii de cuvântul mângâitor, şi o nouă revărsare de curaj simţiră ei în inimile lor. Orizontul intelectual al pescarilor se lărgi. Inaintea lor se deschise perspectiva întregei lumi de atuncea. Inaintea lor în albastrul transmarin apăru minunata Grecie, care se cufunda în divinizare naturei şi încântată de vrăji; înaintea lor se deschise Roma cea de fer cu stăpânirea ei universală; Egiptul, cu sacrificatorii lor încă tot mândri şi luxoşi şi cu vecinicile piramide: — şi pescarii saraci deja nu se mai turburau a merge să înveţe popoarele acestor ţări civilizate. Cu „El", cu Invăţătorul lor, ei vor merge în toată lumea. Şi în adevăr, mai târziu, când ei primiră Mângâitor făgăduit lor, ei ca vulturi înaripaţi (după expresiunea unei cântări bisericeşti) sburau în toată lumea, şi popoarele uimite se plecară sub semnul crucii.

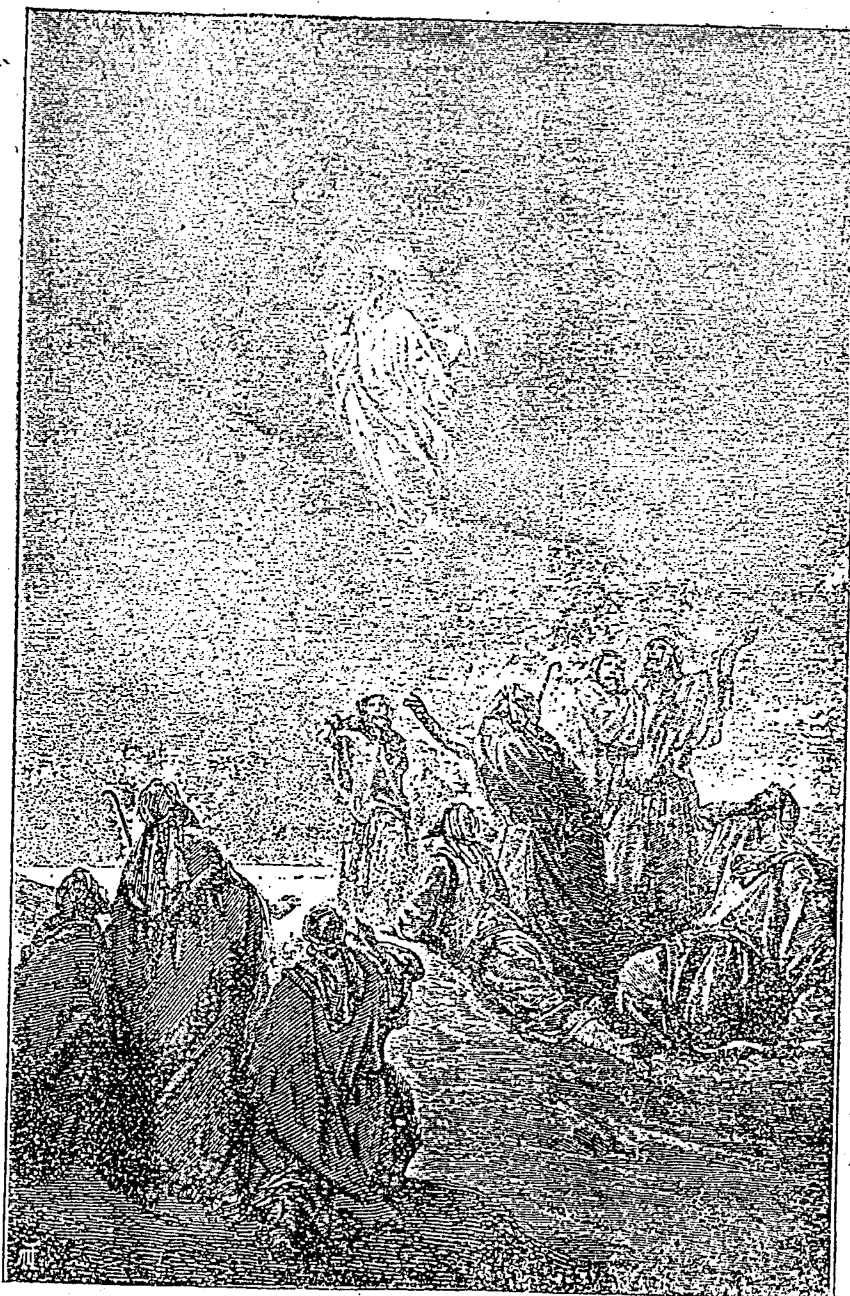
Arătându-se după aceasta încă apostolului Iacov, Hristos după aceia a poruncit ucenicilor să se adune la cea din urmă întâlnire, designând pentru asta Ierusalimul.

Oraşul zgomotos şi populat era cu totul cufundat în deşertăciunea vieţei de toate zile. El se liniştite cu totul la vestea mincinoasă, răspândită de ostaşi, că Iisus Nazarineanul mort, a fost furat de ucenicii Lui din mormânt, numai căpeteniile lui cu criminala lor conştiinţă neliniştiţi priveau în toate părţile, trăgeau cu urechile la svonurile poporului, silindu-se să potolească străfulgerările adevărului şi încurcându-l cu noui născociri. In această sgomotoasă volbură a deşertăciunii orăşeneşti, într'un modest foişor se adunase ucenicii lui Hristos şi toate cugetele lor erau concentrate în aşteptarea lui Hristos. „Pace vouă", răsună glasul iubitor al Invăţătorului, care fără de veste stătuse în mijlocul lor. Acum nu mai neliniştea pe ucenici nici o îndoială, — toată fiinţa lor era ocupată de iubirea nemărginită către Invăţătorul lor şi de întristarea apropiatei despărţiri. Se începu ultima cuvântare de rămas bun. Sunt înţelese cuprinderile unor asemenea cuvântări. Intr'însele se expune esenţa întregei învăţături. Invăţătorul toarnă sufletul Său în sufletul ucenicilor Săi, în care-i toată nădejdea Lui, şi învăţătura Lui nu va muri, ci va trăi în viii Săi următori. Dumnezeescul învăţător a făcut o ochire scurtă a întregei lui învăţături anterioare. „Iată cele ce v'am grăit Eu vouă, încă fiind cu voi", aminti El ucenicilor Săi, şi după aceea reproduse înaintea lor prorociile Vechiului Testament despre dânsul care curgeau

înaintea lor într'un lanț neîntrerupt, cele scrise despre Dânsul „în legea lui Moise, și în prooroci și în psalmi". Multe aicea pentru ucenici erau încă neînțelese. Deaceea Invățătorul le deschise lor mintea pentru înțelegerea Scripturilor și le zise: „așa e scris, și așa trebuie să pătimească Hristos și să învie din morți a treia zi, să se propoveduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor la toate popoarele, începând dela Ierusalim. Voi însă sunteți martori acestora. Și iată, Eu trimit făgăduința Tatălui Meu peste voi". Ucenicii ascultară dumnezeeasca cuvântare, și tristeța despărțirei fu acoperită de bucurie despre luminarea minții, înaintea căreia se deschise tot mai larg sfera tainică a economiei Dumnezeești, și de bucuria acelei făgăduințe, pe care le-o dă Invățătorul.

Intre acestea, se apropiă ceasul despărțirii (Inălțarea Domnului, Marc. XVI, 19; Luc. XXIV, 50—53; Fapt. I, 11—12). Invățătorul scoase pe ucenici din oraș în direcția Vitaniei, pe muntele Eleonului. Nevrednic a fost orașul crud și turburător ca să fie martor al marelui eveniment. Nimenea, probabil, n'a observat, cum mica grupă de ucenici în cap cu Invățătorul lor părăsi orașul și, trecând pe una, din porțile răsăritene, pogorî în valea Iosafat, pe care șerpuia deja pârăul Cedron, cu puțină apă în vremea aceea. Aceasta este calea și a slavei, și a suferinței Sale. Pe marginile drumului și pe malurile pârăului își clătinau trist crengile maslinii și palmierii: anume din acești arbori a tăiat, probabil, poporul crengi pentru a le așterne pe calea, pe unde avea să treacă Iisus Hristos la intrarea sa în Ierusalim, și din arborii înconjurători au făcut crucea, ca să pironească pe dânsa pe același Hristos. Trecând podul aruncat peste pârău și trecând pe alăturea cu grădina Ghetsimani, călătorii începură să se urce pe munte. Dar iată-i pe vârful lui. Inălțându-se deasupra întregei împrejurimi, Eleonul deschide o priveliște depărtată și fermecătoare. Chiar sub munte se întinde orașul prea populat cu templul său măreț, cu piața sa zgomotoasă; după el la apus se vede depărtata Mediterană albăstrue; la sud-est, ca în mormânt, se agită marea Moartă în cotlovina ei joasă, care e mult mai joasă de nivelul Mediteranei; pe coasta răsăriteană a muntelui se adăpostea Vitania unde trăiau Marta și Maria cu fratele lor Lazăr, înviat din morți. Spre nord se întindeau munții Galileiei, printre care ca o panglică albastră șerpuia Iordanul cel cu apele repezi. La sud Vitleemul... Câte amintiri, câte cugete și acum trezește acest tablou. Pentru ucenici însă cu dumnezeescul lor Invățător acest tablou

respira toată viaţa abia trăită; pe toate detaliile acestui tablou încă erau tipărite urmele activităţei lor, sentimentele lor, bucuriile şi lacrămile lor. Privirile lor fără să vrea alergau prin toate împrejurimile: iată lângă Vetleem păstorii, ca şi mai înainte, stră-

Inălţarea Domnului.
(desen de Gustav Doré).

juesc împrejurul turmelor lor, — aceştia, poate, sunt aceiaşi păstori, care cei dintâiu au dat dumnezeiescului Prunc închinare; dar iată munţii Galileei natali, între care şi-a petrecut copilăria Invăţătorul, şi majoritatea ucenicilor Săi; sub picioare clocoteşte oraşul nelegiuit, surd la bine, care a ucis pe proroci... „Ierusalime,

Iierusalime!" Iată aproape de Vitania atârnă ramurile goale ale smochinului neroditor: „Aşa va fi Ierusalime, şi soarta ta". Dar oraşul e surd, el tot e cufundat în deşertăciunea sa, şi nu vrea să ştie, că în curând într'însul nu va rămânea piatră pe piatră!...

Asemenea tablou, ucenicilor nu le-a fost dat să vadă des, şi uimiţi de măreţia asta, ei, uitând de duioşia momentului de despărţire, se adresară Invăţătorului cu întrebarea, din care se vedea, cât de puţin înţelegeau ei încă scopul slujirii lui Hristos: „Doamne, oare nu în acest timp ai să restabileşti Tu împărăţia lui Israil?", - întrebară ei. Până acum ei erau încă mai mult fii „împărăţiei lui Israil" decât fiii „împărăţiei lui Hristos...". Nu-i treaba voastră, — le răspunse Invăţătorul, — a şti anii şi termenele, pe care Tatăl le-a pus prin stăpânirea Sa. Dar veţi primi putere, când se va pogorî peste voi Duhul Sfânt; şi-Mi veţi fi martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi Samaria, şi chiar până la margina pământului". Repetându-le această făgăduinţă a Sfântului Duh, care le va da putere şi-i va învăţa toate, Invăţătorul, încrucişindu-şi mâinile, i-a binecuvântat, şi când i-a binecuvântat, începu să se depărteze de dânşii şi a se înălţa la cer. Ucenicii îşi ridicară ochii, ca să privească la Iisus Hristos care începuse a se înălţa; dar iată se ivi un nor şi „L'a luat dela ochii lor". Deja chiar dela înviere Iisus Hristos n'a fost necontenit cu dânşii, ci se arăta lor în diferite timpuri, şi încă aşa de pe neaşteptatele, că uneori îi umplea de spaimă; tot aşa de pe neaşteptatele s'a şi depărtat El dela dânşii. Din asemenea arătări ucenicii trebuiau să înţeleagă, că fiinţa Invăţătorului lor era liberă de slăbiciunea şi greutatea materialului grosier. Dar abea acum ei înţeleseră în totul, că învăţătorul lor nu mai aparţine pământului stricăcios şi proslăvit S'a suit la cer, unde a fost dela începutul veacurilor.

In evlavie mută ucenicii stătură pe munte, pironindu-şi privirile în nourul ce se depărta. Şi mult ar fi stat ucenicii acolea în umilinţă uitată, dacă nu i-ar fi scos din această stare glasul unor vestitori cereşti, „Bărbaţi galileeni!", - auziră ei un glas îndreptat către dânşii. Ucenicii tresăriră, şi înaintea privirilor lor stătură doi bărbaţi în haine albe. „Ce staţi voi şi priviţi la cer?, continuară vestitorii cereşti. „Acest Iisus, Care s'a înălţat dela voi la cer, Va veni tot aşa cum L'aţi văzut mergând la cer". Şi s'au închinat atuncea ucenicii Celuice se înălţase, şi se întoarseră la Ierusalim cu bucurie mare, unde au şi rămas nedespărţiţi, pânăce au primit pe Mântuitorul Duh Sfânt, Care li se făgăduise, când s'au îmbrăcat cu putere de sus.

Iierusalime!" Iată aproape de Vitania atârnă ramurile goale ale smochinului neroditor: „Aşa va fi Ierusalime, şi soarta ta". Dar oraşul e surd, el tot e cufundat în deşertăciunea sa, şi nu vrea să ştie, că în curând într'însul nu va rămânea piatră pe piatră!...

Asemenea tablou, ucenicilor nu le-a fost dat să vadă des, şi uimiţi de măreţia asta, ei, uitând de duioşia momentului de despărţire, se adresară Invăţătorului cu întrebarea, din care se vedea, cât de puţin înţelegeau ei încă scopul slujirii lui Hristos: „Doamne, oare nu în acest timp ai să restabileşti Tu împărăţia lui Israil?", – întrebară ei. Până acum ei erau încă mai mult fii „împărăţiei lui Israil" decât fiii „împărăţiei lui Hristos...". Nu-i treaba voastră, — le răspunse Invăţătorul, — a şti anii şi termenele, pe care Tatăl le-a pus prin stăpânirea Sa. Dar veţi primi putere, când se va pogorî peste voi Duhul Sfânt; şi-Mi veţi fi martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi Samaria, şi chiar până la margina pământului". Repetându-le această făgăduinţă a Sfântului Duh, care le va da putere şi-i va învăţa toate, Invăţătorul, încrucişindu-şi mâinile, i-a binecuvântat, şi când i-a binecuvântat, începu să se depărteze de dânşii şi a se înălţa la cer. Ucenicii îşi ridicară ochii, ca să privească la Iisus Hristos care începuse a se înălţa; dar iată se ivi un nor şi „L'a luat dela ochii lor". Deja chiar dela înviere Iisus Hristos n'a fost necontenit cu dânşii, ci se arăta lor în diferite timpuri, şi încă aşa de pe neaşteptatele, că uneori îi umplea de spaimă; tot aşa de pe neaşteptatele s'a şi depărtat El dela dânşii. Din asemenea arătări ucenicii trebuiau să înţeleagă, că fiinţa Invăţătorului lor era liberă de slăbiciunea şi greutatea materialului grosier. Dar abea acum ei înţeleseră în totul, că învăţătorul lor nu mai aparţine pământului stricăcios şi proslăvit S'a suit la cer, unde a fost dela începutul veacurilor.

In evlavie mută ucenicii stătură pe munte, pironindu-şi privirile în nourul ce se depărta. Şi mult ar fi stat ucenicii acolea în umilinţă uitată, dacă nu i-ar fi scos din această stare glasul unor vestitori cereşti, „Bărbaţi galileeni!", – auziră ei un glas îndreptat către dânşii. Ucenicii tresăriră, şi înaintea privirilor lor stătură doi bărbaţi în haine albe. „Ce staţi voi şi priviţi la cer?, continuară vestitorii cereşti. „Acest Iisus, Care s'a înălţat dela voi la cer, Va veni tot aşa cum L'aţi văzut mergând la cer". Şi s'au închinat atuncea ucenicii Celuice se înălţase, şi se întoarseră la Ierusalim cu bucurie mare, unde au şi rămas nedespărţiţi, pânăce au primit pe Mântuitorul Duh Sfânt, Care li se făgăduise, când s'au îmbrăcat cu putere de sus.

Așa s'a terminat viața pământească a Domnului nostru Iisus Hristos, și istoria expusă este abea o scurtă ochire a ei, ca o picătură din marea cea nemărginită. După mărturia ucenicului celui iubit, — „multe și altele a făcut Iisus; dar dacă s'ar fi scris amărunțit, una câte una, atunci nici în toată lumea n'ar fi încăput cărțile ce s'ar fi scris".

Faximile din Pentateucul samaritan.
(Facerea, I, 1—5).

CAPITOLUL XLII.

EVANGHELIILE, ORIGINA LOR ȘI AUTENTICITATEA ISTORICĂ.

După expunerea vieții Domnului nostru Iisus Hristos, fără să vrei se pune întrebarea despre acele izvoară, care servesc de bază principală pentru ea. Această întrebare a căpătat cu deosebire o mare importanță în timpurile moderne, când raționalismul a ridicat îndoielele relativ de aceea, dacă în adevăr izvoarele descrierei vieții lui Iisus Hristos au caracter în totul istoric, și nu se cuprinde oare într'însele multe de felul acela, care se referă către domeniul unor simple povestiri populare ? Cele mai nouă descrieri raționaliste ale vieții lui Iisus Hristos de obiceiu pleacă dela acea presupunere, că Evangheliile, alăturea cu părțile curat istorice, cuprind într'însele deasemenea și multe părți fabuloase, la care se referă tot ce-i miraculos. Deaceea, la expunerea istoriei biblice a Noului Testament, involuntar servește

necesitatea de a examina și această chestiune. Din numărul temeiurilor principale, prin care raționaliștii dovedesc, că Evangheliile care există astăzi nu prezintă nicidecum izvoare autentice istorice, se referă anume aceea, că într'însele se povestește despre așa lucruri, care ar fi cu totul neautentice și care n'ar fi putut să se săvârșască, anume minunile. Și din contra, dacă noi am socoti, spre dovedirea în adevăr a săvârșirii minunilor, să ne referim la Evanghelii, atunci acest recurs ei l-ar combate prin indicarea acelui lucru, că însăși Evangheliile cuprind în ele nu o istorie curată, ci mai mult sau mai puțin amestecată cu născociri, – o istorie, împodobită cu povești. Deaceea e nevoe a examina ambele aceste chestiuni aparte. Cercetarea imparțială a primei întrebări altmintrele e imposibilă. Când se pășește la examinarea Evangheliilor cu presupunerea, că minuni în genere nu există, atunci asupra lor se rostește deja o sentință, pentru că într'însele sunt multe istorisiri despre minuni; atunci orce cercetare mai departe se arată cu totul de prisos. Există și pot oare să existe minuni? Această întrebare va fi examinată în capitolul următor, iar acum vom cerceta înseși izvoarele vieții lui Iisus Hristos cu aceiași imparțialitate, cu care biograful, pășind la descrierea vieții unei persoane, cercetează izvoarele, din care el intenționează să extragă informațiunile sale.

Informațiunile despre viața lui Iisus Hristos noi le datorim cărților Noului Testament. Negreșit, ar fi foarte interesant de știut, ce ar fi istorisit despre Dânsul oare care contimporani iudei sau păgâni și ce părere au avut despre Dânsul; dar la aceasta trebue să renunțăm cu totul. Tot ce se întâlnește la scriitorii iudei sau păgâni, nu are nicio importanță sau însemnătate. Un singur loc la scriitorul iudeu I. Flavie, care a trăit aproape de timpul dărâmării Ierusalimului și în timpul războiului iudaic a condus armatele contra romanilor, e atât de fără nădejde în textul său, că și el perde din această cauză importanța. Ceiace comunică tradiția iudaică, necunoscută după origina sa, e prea colorată cu ură contra lui Iisus Hristos, ca să merite atențiune. Adevărat, industria editării de cărți din timp în timp expunea în piața cărților, cărți sub titluri ademenitoare, în felul: „Iisus eseul", „Scrisorile unui evreu despre Iisus", etc., în care parecă s'ar oferi despre Iisus informațiunile timpului Său, acestea-s curată amăgire. Păgânii aproape tac cu totul despre Dânsul; chiar și acolo, unde ei încep să vorbească de El, in-

formaţiunile lor ei le scot deja dela creştini. Astfel nouă ne rămân numai cărţile Noului Testament.

Inainte de a trece la examinarea acestor cărţi, nu va fi de prisos a face să premeargă câteva observaţiuni asupra caracterului general, ca să ne avântăm mai înainte, ce trebue să aşteptăm dela dânsele.

Şi mai întâiu de toate punem întrebarea: ne aflăm noi oare aicea în genere pe asemenea teren, pe care putem noi să aşteptăm adevărata istorie? La aceasta, răspunsul decisiv glăsueşte: da! noi ne aflăm în cuprinsul timpului adevărat istoric, care pentru noi în toate amărunţimile vieţii e aşa de limpede şi streveziu, cum poate să fie numai un timp oare care din lumea veche. A constata aceasta e foarte important, pentrucă în realitate lucrul s'ar prezenta cu totul altmintrelea, dacă timpul originei creştinismului ar cădea în aşa period, în care în genere n'ar putea fi nici vorbă de o istorie adevărată. Faptele, cu care se începe creştinismul, s'ar fi săvârşit nu undeva în taină sau într'un ungher întunecat, ci deschis, înaintea ochilor unui popor întreg, aşa că la ele au luat parte însuşi guvernul, sfatul său suprem şi procuratorul roman.

Dacă după aceea punem întrebarea: existat-a oare în cercurile primilor creştini interes pentru această istorie, — interes, care să stârnească a o moşteni şi a o lăsa moştenire? — apoi şi la asta noi trebue să răspundem: în cea mai mare măsură! Propoveduirea Evangheliei la început a constat într'o povestire istorică, ba şi trebuia să fie aşa. Când apostolii au eşit la propoveduire şi au binevestit, că Iisus este Hristos, apoi nimenea nu ştia încă: cine este acel Iisus? Ei, prin urmare, au trebuit să înceapă cu aceea, că povestiră ascultătorilor lor istoria vieţii şi a slujirii lui Iisus. Fără povestirea istoriei vieţii Lui, ei n'ar fi putut face înainte nici cel mai mic pas. Pentru răspândirea Bisericii, povestirea istorică a fost aşa de esenţială, că ap. Pavel între alte funcţiuni, cu care era înzestrată Biserica, pomeneşte şi funcţiunea de Evanghelist. Istoria vieţii lui Iisus Hristos, istoria slujirii Lui alcătueşte, de fapt, obiectul de căpetenie al credinţii creştine. Creştinismul nu este o sistemă doctrinară, care se poate propovedui, necomunicând nimica despre celce l-a întemeiat; conţinutul lui este istorie — istoria mântuirii noastre. Şi în adevăr, niciodată o comunitate religioasă n'a avut încă un interes mai mare de istoria vieţii Intemeietorului său ca Biserica creştină. Cu totul altmintrelea se referă în această privinţă islamismul către Inte-

meietorul său, și totuși chiar și acolo se întâlnește deja de timpuriu o silință sîrguincioasă de a statornici solid tradiția despre Mahomet și apariția islamismului. E cu totul de necugetat, ca cea mai veche Biserică sub acest raport să nu fi făcut ceeace ea a putut să facă; e greu de crezut, ca ea, fără să decearnă lucrurile, a putut să primească născocirile drept istorie.

Cu totul de contrarul mărturisesc și acele urme neîndoelnice, veracitatea cărora se recunoaște chiar și de raționaliști. Vom indica numai aceea, cu ce îngrijire ap. Pavel în prima epistolă către Corinteni enumeră pe nume martorii învierii. Nu e deloc greu să ne închipuim, că el cu vorbe goale a propoveduit: Hristos a înviat. Intru aceasta deja atuncea tot așa de puțin l-ar fi crezut, cât de puțin ar crede și acum, dacă cineva s'ar apuca să spună, că cutare sau cutare ar fi înviat din morți. Din contra, întru adeverirea binevestirei sale el aduce martori, care au văzut însuși săvârșirea acestui eveniment (1 Cor. XV). Adevărat, raționalismul, în scopul de a supune dinainte la îndoială însuși baza, declară, că în acel timp în cercurile creștine nu era în întrebuințare nicio critică, că acel timp nu știa nicidecum critica, din care dusă dela el nici nu se putea aștepta o judecată sigură, care istorici sunt adevărați și care nu. Negreșit, ceeace astăzi se numește critică în vremea aceea era puțin cunoscut, dar cu toate acestea acel timp poseda în mare măsură ceeace, precum atuncea, așa și astăzi, alcătuește obiectul principal al orcărei critici, anume capacitatea și senzul de a distinge adevărul. Chestiunea era aicea despre istorie, recunoașterea căreia însemna a atrage asupra sa ura întregei lumi, rușinea și chiar moartea, și deaceea involuntar și mai înainte de toate trebuia să se ridice întrebarea: pe ce temeiu se reazămă asemenea istorie? Contra afirmațiunei, că Biserica s'ar fi referit la toate fără nici o critică, că ea primea numai pe credință tot ce i se părea instructiv, neîngrijindu-se nicidecum dacă acele lucruri erau vrednice de credință, Tertulian istorisește întâmplător despre un prezviter, care a alcătuit biografia lui Pavel și a Teclei și se apucă să o dea drept autentică. Când faptul se descoperi, atunci pe acela l-a ajuns pedeapsa excluderei. Acest fapt concordă puțin cu afirmația, că vechea Biserică se referea către orce povestire fără nicio critică. Că Biserica în realitate se referea cu critică la Evanghelii, ne arată deja acel fapt public, că ea, cele patru Evanghelii, care există astăzi, le-a ales și le-a canonizat dintr'un număr enorm de mare din alte evanghelii, care existau deja în timpurile vechi.

Dar înainte de a trece la înseși Evangheliile, noi vom cercetă terenul discutabil, ca plecând dela el să trecem și la obiectul principal. Discuția noastră o vom începe de pe terenul cu totul incontestabil, și anume cu cele patru epistole ale ap. Pavel, autenticitatea cărora o recunoaște chiar și extrema critică, și anume epistola către Romani, cele două epistole către Corinteni și epistola către Galateni. Adevărat, în timpurile moderne teologii olandeji, după părerile cărora în genere noi nu avem nici un fel de opere din veacul apostolic, au început să conteste autenticitatea și a acestor epistole ale ap. Pavel, dar această părere e prea extremă, așa că ea nicăiri nu și-a găsit adepți. Dar să vedem, că în numitele epistole se cuprind evenimente referitor la viața lui Iisus Hristos.

Aicea mai întâiu de toate s'ar putea părea straniu, ca astfel de informațiuni într'însele sunt foarte puține. Apostolul povestește puține despre Iisus Hristos, și numai din când în când citează unele sentințe ale Lui. Dar după oarecare cugetare acest fapt își găsește ușor explicațiunea. Epistolele acestea au fost scrise nu ca să atragă pentru prima oară pe iudei și pe păgâni la credința în Hristos; ci pentru aceea, ca să întărească și să conducă pe ceice deja recunoscuse această credință. Dacă noi privim mai de aproape, atunci vom vedea, că ap. Pavel în genere presupune baza istorică; Viața lui Iisus Hristos era deja cunoscută cititorilor săi, de oarece evident pentru ei avusese loc o expunere temeinic istorică a ei. Anume această expunere, unde se arată cele de nevoe, ap. Pavel le și amintește lor. El adesa recurge la celece deja le-a comunicat, și anume la „binevestirea" sa (Rom. II, 16); unde se crede necesar, el le comunică și fapte deosebite; iar pealocurea reproduce amărunțit și înseși istoria, ca de exemplu istoria instituirei tainei euharistiei și istoria învierii.

Dacă s'ar comunica tot aceea, ce se comunică astfel în aceste epistole, atunci noi vom și avea acele slăvite fapte din viața lui Iisus Hristos: pogorîrea Sa din neamul lui David (Rom. I, 3), nașterea Sa din femeie (Gal. IV, 4), instituirea tainei euharistiei (1 Cor. XI, 23), răstignirea, moartea, învierea și înălțarea sa (1 Cor. XV, 1). Despre celelalte evenimente putem conchide din aceleași epistole cu aceeași siguranță. Așa, din acel mijloc, cum ap. Pavel vorbește despre botez (1 Cor. XI, 13; Rom. VI, 4; Gal. III, 27), se poate fără îndoială conchide, că el privește la această taină, ca stabilită de Hristos; și dacă ap. Pavel atribue înzestrarea apostolilor cu darul minunilor Domnu-

lui (1 Cor. XII, 7), apoi negreșit tot pe El însuși a trebuit să-L considere posesorul primar și cel mai bogat al acestor daruri. Amărunțimi, ap. Pavel ne dă puține, și noi am văzut deja pentru ce; dar acolo, unde el ne dă detalii, comunicările lui sunt în totul conglăsuitoare cu povestirile evanghelice, ca de exemplu în istorisirea, că, conducătorii lui Israil au osândit pe Hristos la moarte (1 Cor. II, 8), că El a fost trădat (1 Cor. XI, 23), că El a treia zi a înviat (1 Cor. XV, 4). Și iată, astfel, obiectul principal, și anume tot chipul, pe care ap. Pavel ni-l dă despre Hristos, este întru totul același, pe care noi ni-l facem pe temeiul evangheliilor. Iisus Hristos pentru dânsul este nu numai om sfânt și fără de păcat (2 Cor. V. 21; Rom. V, 19), ci El pentru dânsul e mai mult decât om: El este Fiul lui Dumnezeu (Rom. I, 4; Gal. IV, 4) și Fiul lui David, care cândva a fost bogat în slava dumnezeească și a sărăcit pentru noi (2 Cor. VIII, 9), El pentru dânsul este mijlocitor la crearea lumii (1 Cor. VIII, 6), venit din cer (1 Cor. XV, 47). Cel ce șade deadreapta Tatălui (Rom. VIII, 34) și cândva va veni iară din cer să judece viii și morții (Rom. II, 16). El este Domn în cel mai înalt înțeles al acestui cuvânt, obiectul și cuprinsul credinței și adorațiunei. Și înadevăr trebue numai să citești aceste patru epistole ale ap. Pavel, ca să te convingi, că Hristos, după vederile sale, a fost cu totul altul de cât acela, pe care în calitate de persoană curat istoric ni-l prezintă Renan și Schenkel și chiar și Sieim.

Și acest Hristos se descrie astfel nu numai la ap. Pavel. Dacă noi vom adăoga la epistolele ap. Pavel prima epistolă a ap. Petru, apoi și aicea deasemenea ne vom întâlni cu aceiași figură a lui Hristos. Să luăm, în fine, și revelațiunea sf. ap. Ioan. Independent de aceea, care Ioan a fost autorul acestei cărți, apostolul sau alt Ioan (relativ de care lucru părerile criticilor încă și acum diferă până la extrem), în tot cazul, această carte vine din veacul apostolilor, și ea învață despre Hristos nu altmintrelea. El într'însa se zugrăvește ca primul și ultimul, viu, Alfa și Omega (Apoc. I, 8 și 11), obiectul dumnezeeștii adorațiuni și cinstiri (Apoc. I, 17). Biserica, prinurmare, se poate mângâia cu aceea, că chipul lui Hristos primit de ea este același, care era în timpul apostolilor și care s'a recunoscut de verhovnicii apostoli Petru și Pavel, și deasemenea și de autorul cărții tainice a revelațiunii.

Dacă, cu toate acestea, criticii raționaliști spun, că acest chip nu e adevărat, atunci trebue numai a pătrunde în senzul a

ceiace voesc să spună prin aceasta. Prin asta voesc să spună nu alta, de cât că deja timpul apostolic, deja aceea, care parte și însuși au fost martori oculari ai evenimentelor săvârșite în prezența lor și parte s'au aflat în contact cu martorii oculari, și-au făcut închipuire falsă despre Domnul lor. Dacă spun, că Biserica numai mai târziu în chip greșit a divinizat pe omul Iisus, și că asta e o astfel de greșală, de care trebue curățat creștinismul, pentru a-l întoarce la curățenia lui primară, apoi trebue de spus, că această pretinsă eroare, cel puțin s'a început de timpuriu, așa de timpuriu, că în realitate, după ideea criticilor, creștinism curat nici n'a existat niciodată. Se poate negreșit respinge închipuirea lui Hristos, care se află la ap. Pavel și Petru, dar în asemenea caz trebue direct și cinstit declara aceasta; trebue în locul celui care există să se pună și alt chip, dar în asemenea caz nici nu trebue de închipuit, că în formarea lui se poate cita timpul apostolic, ci trebue spus direct, că acest chip a lui Hristos e cu totul născocit.

Trecând acum la Evanghelii, trebue, după posibilitate, simplu și natural să ne facem închipuire despre origina lor. Desigur, deși peste toate și în toate domină Duhul Sfânt, problema căruia Insuși Domnul a pus-o clar să amintească ucenicilor Lui de toate celece le-a grăit El lor, și care s'a îngrijit, ca Biserica să nu se lipsească în viitor de chipul tare pentru credința sa și suficient pentru viața sa, a Capului și Intemeietorului său; dar înrâurirea Duhului Sfânt nu are acea însușire, ca să înăbușe particularitățile firești, ci numai să le curețe, și această anume lature omenească naturală la origina Evangheliilor trebue să o și luăm în samă. La aceasta dela sine se înțelege, că mai întâiu de toate a apărut nu o expunere scrisă, ci o comunicare verbală despre faptele și cuvântările Domnului, cu atât mai mult, că ideile primilor creștini nu erau încă îndreptate asupra viitorului îndepărtat al Bisericii pe pământ, de oare ce într'înșii trăia încă mai degrabă nădejdea în apropiata adoua venire a Domnului. Expunerea scrisă a fost deja numai rezultatul acestor povestiri verbale.

Povestirea verbală s'a format cu totul natural: Fie care povestea ceea ce el a văzut și a auzit, ca martor ocular, și dacă apostolii, care au însoțit pe Iisus Hristos tot timpul activității sale publice, prin înseși aceasta au fost puși în posibilitate să facă cele mai depline și temeinice comunicări despre viața Lui, atunci la dânșii, negreșit, s'au adăogat curând și alte comunicări, pe care le-au și adăogat la celece văzuse ei însuși, și câte ceva

auzite de alţi martori. Astfel s'au alcătuit grupe deosebite de istorisiri şi cuvântări ale Domnului. La aceasta creştinii, negreşit cu mare bucurie şi respect povesteau şi ascultau, după putinţă, mai mult din ceeace vorbise şi făcuse Domnul, deşi nu erau încă impulziuni deosebite de a aduna numai decât toate cuvintele Lui sau de a povesti despre toate minunile Lui. La început noi avem mai degrabă numai locurile alese, şi la această alegere, omeneşte vorbind, a putut influenţa tot felul de împrejurări întâmplătoare. Povestitorii din Galileia, negreşit, cu o deosebită amărunţime şi mai des transmiteau povestirile din activitatea galeliană a lui Iisus Hristos, şi de oare ce majoritatea primilor lui următori erau Galilieni, apoi materialele ce se refereau către acest period al slujirii galiliene au şi primit mai mult loc în tradiţii verbală. Când cineva din acei, pe care i-a vindecat Domnul, în urmă a devenit membru viu al Bisericii, apoi natural se ridica şi interes deosebit pentru istoria vindecărilor, de oarece aicea era de faţă un martor viu al acestor fapte de miloserdie. Aşa, de pildă, foarte verosimilă este presupunerea, că anume unei asemenea împrejurări datorăm noi păstrarea în Evanghelie numele orbului Vartimei, fiul lui Timei (Marc. X, 46), sau numele lui Simon Cirineanul (Marc. XV, 21). Vartimei, Alexandru şi Rut au fost membrii însemnaţi ai Bisericii, şi deaceea e cu totul natural, că în istoria privitoare la ei s'au întrodus deja aceste nume cunoscute, pecând din contra, în alte cazuri numele, cum se petrece asta de obiceiu în povestirile populare, se perd repede, şi deaceea povestirea a mers despre slăbănogul, despre leprosul, fără a-l numi pe nume. Aceeaşi s'a întâmplat şi cu indicarea locului şi timpului. La început aceasta n'a stârnit în nimenea interes. Obiectul principal era, că Domnul a vindecat pe cutare sau pe cutare bolnavi, a spus cutare sau cutare predică, când se întorcea puţină atenţiune, când s'a săvârşit această vindecare şi unde s'a săvârşit ea, şi unde a fost spusă cutare sau cutare cuvântare. Astfel aceste istorisiri verbale din viaţa Domnului, noi nu trebue să ni le închipuim, ca o biografie a lui Iisus Hristos a toate cuprinzătoare, cu totul complectă şi pusă în ordine cronologică, deşi, negreşit faptele principale din ea, anume moartea Lui şi învierea, n'au putut fi omise din nici o povestire.

Intre acestea, curând a trebuit să se nască şi interesul pentru aceea, ca să se dea în scris ceeace până acum se transmitea numai verbal. Curând se ivi nevoia ca ceeace se comunica numai după tradiţie, să se facă mai temeinic cu ajutorul scrisului, cu

atât mai vârtos, că scrisul dădea putința să se răspândească istorisirile despre viața lui Iisus Hristos și printre asemenea confrați, care nu s'au aflat în cercul cel mai de aproape al apostolilor, doreau și ei să aibă viața scrisă a Domnului lor. Așa pe o cale cu totul înțăleasă au apărut primele descrieri, deși negreșit și aceste prime descrieri au fost nu deodată complecte și atot cuprinzătoare, ci prezentau o simplă transmitere a ceeace se cuprindea în povestirile verbale. Cu cât mai larg se răspândea Biserica, cu cât se depărta mai mult timpul, cu atât mai mult a trebuit să crească și interesul pentru expunerile scrise, și, independent de alte urme, în inseși introducerea evangheliei a treia se arată vădit, că afară de Evangheliile existente au fost multe manuscrise, în care mai mult sau mai puțin temeinic se povestea despre viața și faptele Domnului. Cel mai perfect rod și deci primit de Biserică al acestui proces îl și alcătuesc primele trei evanghelii.

Aceste prime trei evanghelii trebue să le și examinăm noi întâiu, în deosebi de evanghelia a patra. Evanghelia a patra stă cu totul deosebit, pentrucă după cum se vede dela prima privire, ea în cea mai mare parte a ei prezintă cu totul alt material, istorisește alte minuni dă alte cuvântări decât primele trei evanghelii, care, din partea lor, cum asta e clar pentru fiecare din cei ce le citesc, se află în cea mai strânsă legătură între dânsele, așa că ele nu numai oferă în realitate acelaș material istoric, dar adesa chiar și însuși metodul istorisirei se asamănă între ele literalmente. Ele fără greutate se pot justapune așa, că la povestirea uneia se poate, în calitate de parabolă, prezeta povestirea alteia sau a ambelor celorlalte. O astfel de justapunere se numește cu cuvântul grecesc sinopsis, de unde primele trei evanghelii se și numesc „evanghelii sinoptice". Explicarea acestui mijloc este una din problemele cele mai grele ale științei Noului Testament. Pentru rezolvirea ei, dela începutul secolului al nouăsprezecelea, când anume pentru prima oară s'au ocupat oamenii serios cu această chestiune, s'au născocit o mulțime de ipoteze diferite, din care unele au fost escluse de altele și expunerea cărora aicea ne-ar duce foarte departe. Cel mai mare număr de adepți găsește în prezent acea părere „că în fundamentul acestor evanghelii se află două izvoare scrise principale, și anume colecția de cuvântări ale lui Iisus Hristos, de care s'a folosit ev. Mateiu, și evanghelia lui Marcu, esențial în acea formă, cum o avem noi astăzi. Pe baza cestor izvoare primare, și cu adăugirea tradiției verbale nestatornicite încă, au și apărut după aceea

evanghelia lui Matei în forma actuală și evanghelia lui Luca. Negreșit, toată problema aceasta nu se poate încă considera sigur rezolvată. Incă nici astăzi nu există lipsă printre învățați de diverse direcțiuni, care ridică și apără alte păreri sau deasemenea combat orce presupunere de folosirea unei singure evanghelii de către autorii celorlalte, și origina tuturor celor trei evanghelii numai din tradiția orală.

Dealtmintrelea pentru noi chestiunea nu-i așa de importantă, asupra timpului când au apărut evangheliile noastre. Anume această chestiune capătă o importanță deosebită la judecarea importanței lor, cu cât stau ele mai aproape de înseși evenimentele, de care se istorisește într'însele, cu atât mai mare încredere putem aștepta de la ele mărturie vrednică de credință reală despre aceste evenimente; și contrar, cu cât e mai depărtată origina lor de veacul apostolic, cu atât mai degrab cel puțin se poate, ca în ele să se fi strecurat și câte ceva neistoric. In vederea acestora, școala de Tübingen s'a încercat să împingă evangheliile cu cât posibil mai departe de veacul apostolic, în veacul al doilea. După presupunerea lui Baur, evanghelia lui Matei pentru prima oară a fost scrisă între 130-134; a lui Luca abea în anul 150. Dar evangheliile sinoptice noi cu siguranță le găsim deja în anii 130-150 în intrebuințarea generală în Biserică. Pela jumătatea veacului al doilea, un păgân protivnic creștinismului, Cels, informațiunile căruia despre persoana și activitatea lui Iisus le scoate deja din ele, ca din niște cărți în genere primite. Incă mai înainte și anume 130-140 noi le întâlnim la învățătorii mincinoși gnostici. Unul din ei, Marcion, a prelucrat evanghelia lui Luca pentru scopurile sale, — ceea ce alcătuește o dovadă imposibil de respins, că această evanghelie se recunoaștea deja de toți, și în acest caz, evangheliile evident au apărut mult mai înainte de acest timp. De aceea chiar și în școala de Tübingen s'a început mișcarea dela sine înțeleasă. Ucenicii lui Baur chiar și în școala de Tübingen împinseră evangheliile tot mai departe de veacul apostolic. Deja Celler admitea, că evanghelia dela Luca este scrisă cam pela anul 130. Volkmar referea evanghelia lui Marcu către anul 80, a lui Luca către anul 100, a lui Mateiu către anul 110. Dacă noi asfel în realitate aicea ne-am apropiat de sfârșitul veacului întâiu, apoi cercetătorii moderni ai chestiunii evanghelice merg încă și mai departe. Hitzman consideră timpul originii lor domnia împăraților din casa Flavie (anii 69-96), Weiss presupune, că cel mai vechiu izvor scris este adunarea scrierilor

alcătuite în anii 65–68, evanghelia lui Marcu este din anul 69, actuala evanghelie a lui Mateiu curând după anul 70, evanghelia lui Laca pela începutul anului 80.

Ştiinţa riguros imparţială şi raţională, care nu voeşte să rezolve chestiunea după prejudiţii, în realitate nu poate ajunge

Faximilele părţii manuscriptului Alexandrean, păstrate în muzeul Britanic (Iud. 25, începând dela jumătatea ultimă a cuvântului μόνῳ).

nici către un fel de concluzii. In afară de orce alta, aceasta nu o admit dovezile externe. Acestea sunt aşa de bune şi tari, cum nici nu putem să le dorim mai bune şi mai tari dela acele timpuri, care a scris puţin şi scrierile căreia încă şi mai puţin au ajuns până la noi. Tot, ce noi posedam din timpul sfârşitului veacului întâiu până la mijlocul veacului al doilea se poate aduna într'un volum mare. Şi cu toate acestea toate cele trei evanghelii

nu sunt lipsite de mărturii suficiente în folosul autenticităței lor.

Dacă ne întoarcem la evanghelia lui Marcu, apoi despre dânsul mărturisesc într'un glas cele mai vechii tradiții, că el a alcătuit evanghelia sa sub înrâurirea deosebită a ap. Petru, tălmaciul căruia a fost el. Papia, care s'a atins de veacul apostolic, recurgând la o mărturie încă și mai veche, a prezviterului Ioan, spune direct, că „Marcul, interpretul lui Petru, a scris exact ceea ce i-a prezentat din învățăturile lui Petru memoria sa despre cuvintele și faptele Domnului[1]). Mai mult încă, antichitatea creștină adesa mergea așa de departe, că la evanghelia lui Marcu se referă direct, ca și către o evanghelie a lui Petru. După temeiurile interne și externe, origina ei trebue să fie raportată la timpul de dinainte de anul 70.

In favoarea evangheliei lui Luca cea mai deaproape mărturie o avem în cartea Faptelor Apostolilor. Nu poate fi supusă la nici o îndoială, că amândouă aceste cărți, ca alcătuind un singur tot, au deasemenea și un singur autor. Iar autorul cărței Faptelor singur apare într'însa ca însoțitorul apostolului Pavel[2]), și dacă el nicăirea nu se numește pe sine pe nume, apoi anticitatea unanim mărturisește, că aceasta a fost ev. Luca. Cu aceasta e de acord în totul și nuanța pauliană a evangheliei. După oare care semne, evanghelia aceasta este scrisă curând după dărâmarea Ierusalimului.

Puțin altmintrelea stau lucrurile cu evanghelia lui Mateiu.

1) Aceste cuvinte la Eusebie (Ist. Bis. III, 39) se citesc astfel: „Marcu, fostul interpret al lui Petru, a scris exact tot ce i-a păstrat memoria sa despre cuvintele și faptele Domnului, deși nu în ordine istorică, pentru că el însuși n'a ascultat pe Domnul și n'a fost următorul Său, ci mai târziu a urmat lui Petru, care a făcut poveţele edificatoare după nevoile personale, iar nu ca și cum ar fi voit să alcătuiască o expunere în ordine a cuvântărilor Domnului. Deaceea Marcu n'a săvârșit nicio eroare prin aceea că scriind câte ceva în acea formă, în care i s'a păstrat de memoria sa; pentru că el numai de una s'a îngrijit, ca să nu omită nimic sau să nu altereze din cele ce a auzit". Fără nicio îndoială din când în când s'a afirmat, că această mărturie nu se referă la a doua evanghelie a noastră, cu scopul negreșit, de a o înlătura. In timpul din urmă, totuși, importanța ei se recunoaște tot mai mult. Incercarea de a deosebi cea mai veche formă a evangheliei lui Marcu de actuala, și numai această prea veche evanghelie a o referi lui Marcu; în timpul modern de majoritatea criticilor e recunoscută ne temeinică, cel puțin întrucât întrebarea e de o vădită contrazicere între pretinsul primul Marcu și între evanghelia noastră a doua.

2) Că această povestire despre călătorie aparține lui Luca, o recunosc chiar și aceia, care atribue cartea Faptelor unui autor de mai târziu, care numai s'a folosit de această povestire despre călătorie. Dar Weiss (Leben Jesus, I, 67) cu tot dreptul spune: „Critica încă n'a izbutit să explice cu probabilitate, în ce chip însuși povestitorul se intercalează pe sine în numărul persoanelor activante, altmintrelea decât presupunând o înșelăciune intenționată". Că autorul a pus formulele personal „noi" numai din eroare; a presupune asta e cu totul imposibil față de un scriitor așa de experient.

După tradiția bisericească [1]), Matei a scris la început nu în grecește, ci în evreește, sau mai exact în arameește, limba de atunci a poporului. Dar, după toată probabilitatea, această carte arameiană a apostolului nu cuprindea toată evanghelia actuală primă, ci era mai degrabă o adunare de cuvântări de ale Domnului, deși ele puteau fi și urmate de comunicări deosebite explicative. Această colecțiune de cuvântări a fost după aceea tradusă în limba greacă și lărgită până la gradul unei evanghelii depline. Ce se atinge de timpul alcătuirei ei, apoi adunarea cuvântărilor e deja evident că a apărut foarte timpuriu, de oare ce originea înseși evangheliei trebue să o raportăm către timpul de dinaintea dărâmării Ierusalimului. Dacă noi contopim toate aceste date, apoi se va vedea, că evangheliile noastre sinoptice sunt alcătuite în hotarele veacului apostolic sau aproximativ între anii 60-75, și chiar dacă se admite, că nici una din ele nu alcătuește o opera a unui ucenic nemijlocit al lui Iisus Hristos, apoi în tot cazul ele se întemeiază pe asemenea opere, și anume prima evanghelie pe colecția lui Mateiu, a doua pe mărturiile apostolului Petru.

Să examinăm dară ce rezultă din toate acestea.

Dacă cineva afirmă, că evangheliile noastre cuprind în sine nu istorie, ci născociri, sau cel puțin o istorie împodobită sau prelucrată cu născociri, atuncea se ivește necesitatea, ca noi să dovedim posibilitatea formărei așa de largi a legendei. Pentru fiecare formațiune de legendă, pelângă toate celelalte, mai întâiu de toate se cere un anumit timp. Numai când deja chipul real al persoanei istorice s'a întunecat prin lungimea timpului și numai când deja rămâne numai o impresie generală despre existența sa, numai atuncea devine posibilă o turnare legendară în proporții largi. Unde e dar la noi în cazul dat timpul pentru asemenea înfăptuire legendară? Intre moartea lui Iisus Hristos și apariția evangheliei lui Marcu noi avem în totul numai treizeci

1) Despre evanghelia lui Mateiu, Papia spune (La Eusebie, Ist. Bis. III, 39): „Mateiu a adunat în limba ebraică spusele Domnului, și le-a interpretat fiecare, cum a voit". Că în fundamentul actualei evanghelii grecești e așternut originalul grecesc, despre asta mărturisesc deasemenea Irineu, Origen și alții. Pe de altă parte, și în favoarea originalului grecesc al lui Mateiu există mărturii foarte vechi. Deja în epistola, care se atribue lui Varnava și cel mai târziu alcătuită la începutul veacului al doilea, se aduce unul din locurile evangheliei lui Mateiu, ca împrumutat anume din această carte. De oare ce această parte a epistolii mai înainte noi am avut-o numai în traducerea latină, apoi s'a putut părea dubioasă: s'a aflat oare acest loc deja în original, sau el s'a intercalat numai în traducerea latină? Deaceea era foarte important, că în originalul lui grecesc, găsit de Tischendorf, acest citat s'a dovedit în aceeași formă, ca și în traducerea latină.

de ani. Rămăsese încă în viaţă o mulţime de oameni care personal văzuse pe Domnul şi care însuşi trăise această istorie. Ap. Pavel se putea încă referi la sute de martori oculari ai învierei (1 Cor. XV, 6). Este oare aicea locul pentru o largă înfăptuire legendară? Să luăm încă în consideraţiune şi ceea ce s'a spus mai înainte, şi anume, că noi stăm aicea în periodul perfect istoric de timp. Timpul acesta, după caracterul său, a fost mai curând timpul necredinţei, decât al unei credinţe oarbe. Un astfel de timp, negreşit, poate crea născociri conştiente religioase sau tot felul posibil de forme fantastice de superstiţii, care atuncea, ca totdeauna, mergeau mână în mână cu necredinţa, dar pentru creaţiuni naive legendare el nu era capabil. Şi cum se raportau apostolii către aceste creaţiuni legendare, care deja în timpul lor nu numai s'a început, dar deja atunci trebuia să desvolte activitatea sa principală? Faţă cu caracterul moral curat şi absolut drept al apostolilor, e absolut de necugetat, ca ei însuşi să fi luat parte la aceasta sau chiar în bisericile lor să fi spus aceste născociri, formate fără participarea lor, ca istorie autentică. Dacă însă aceasta nu se putea întâmpla, atunci în ce chip ne putem închipui, că aceste poveşti fără participarea apostolilor sau direct faţă de opoziţia lor, au putut găsi primire şi credinţă în acele comunităţi, care încă sub toate raporturile erau deprinse să privească la apostoli ca la martorii legali şi neîndoelnici despre Domnul.

Dealtmintrelea acea părere, după care multe în evanghelii se referă la legenda inconştient ziditoare, cum cu deosebire a lucrat-o Strauss, acum nu mai are deja dreptul de cetăţănie în critică. In această privinţă s'a produs o schimbare foarte însemnată. Criticii cu mare plăcere vorbesc despre o creaţie conştientă şi o serie de istorisiri evanghelice le transformară în alegorii, în care ar fi întrupat adevărul general sub formă de istorie, sau spusele Domnului se răstălmăcesc în evenimente externe. Aşa, din acel adevăr, că Hristos este pânea vieţii, sub influenţa istoriei despre mana din pustie s'ar fi format istoria despre săturarea miraculoasă a poporului; din spusa lui Iisus Hristos despre vânarea de oameni s'a născut istoria despre miraculoasa vânare de peşte. Dar afară de aceea, că primirea născocirilor conştiente se întîmpină cu tot asemenea greutăţi, ca şi primirea creaţiunilor legendare inconştiente; teoria aceasta, în tot cazul, nu poate fi primită fără ca să nu arunce o umbră morală asupra a înseşi Domnului şi apostolilor Lui.

Renan socoate, că deja în timpul vieţii pământeşti a lui Iisus Hristos s'au format despre Dânsul legende, iar alţii chiar nemergând aşa de departe, totuşi afirmă, că martorii oculari ai vieţii lui Iisus Hristos au fost cu totul incapabili de a înţelege regulat evenimentele ce se săvârşau înaintea lor, şi că devotamentul entuziast faţă de Iisus, pe care ei îl împărtăşau împreună cu poporul, a servit pentru dânşii ca pedică în această privinţă. Dacă aceasta ar fi în adevăr aşa, apoi asta negreşit ar arunca o lumină foarte dubioasă asupra Domnului şi a ucenicilor Săi. Căci nu se poate socoti, că munca educativă a lui Hristos pentru ei ar fi fost cu totul zadarnică, şi în tot cazul petrecerea lor împreună cu Acela, Care singur se numeşte pe Sine Adevărul, trebuia să lămurească şi să întărească într'înşii simţul adevărului. Dacă El i-a chiemat să fie martorii Săi şi i-a pregătit pentru aceea, ca ei să transmită generaţiunei următoare închipuirea regulată a Lui şi a faptelor Lui, atunci noi trebue, dacă nu voim să-L expunem la nici un repros moral, să primim de asemenea şi aceea, că El a făcut toate, ca să le comunice chipul adevărat şi să-i ferească pe dânşii de rătăciri. Se ştie, cu ce îngrijire a evitat El înfăţişarea sa în acea strălucire neadevărată, pe care i-o atribuia Lui entuziasmul gloatelor poporului, şi deaceea e cu totul absurd, ca El să nu fi împedecat aceea, dacă ucenicii Lui s'ar fi apucat să privească la Dânsul prin această negură întunecoasă, de oarece având un învăţător aşa de vestit, i-ar fi momit pe dânşii egoismul. Mai departe, e de cugetat oare, ca deja aşa de curând după moartea Lui ar fi putut fi născocite minuni, dacă înseşi viaţa Lui n'ar fi cuprins într'însa aşa de multe minuni, încât minunea în viaţa Lui se arăta ca ceva natural şi dela sine înţeles. In fine, să privim lucrul din partea cea mai rea. Dacă evangheliile ne-ar înfăţişa poveşi în calitate de alegorii, apoi cu aceasta încă ne-am putea împăca, dar ele ne înfăţişază istorisiri despre minuni, ca istorie. Minunile trebue să fie „semne“ pentru credinţă. Aceasta deja nu mai este o simplă născocire, ci un fals şi minciună. Ce închipuire ne-am forma noi despre timpul apostolic, dacă toate acestea am începe a le considera posibile?

In fine, să întoarcem atenţiunea încă la una din laturile lucrului. Că deja la spaţiul câtorva zeci de ani, ce au trecut între moartea Mântuitorului şi apariţia evangheliilor noastre, în locul chipului adevărat istoric a lui Hristos a trebuit să se impună unul neistoric şi legendar, — aceasta nu se poate considera posibil în acel caz, dacă ucenicii, martorii oculari şi ascultători au

primit dela Dânsul măcar oare care impresie profundă şi au păstrat despre Dânsul o amintire vie. Dacă se zice, că chipul lui Hristos în evanghelii nu este deja cel adevărat istoric, atunci trebue să ne hotărîm a spune deasemenea, că ucenicii din comuniunea lor cu Dânsul nu şi-au impropiat nici un chip sigur a Invăţătorului lor, aşa că la dânşii uşor a putut să apară şi un chip fals sau, cu alte cuvinte, trebue să ne decidem a spune, că persoana lui Hristos, învăţătura, şi faptele Lui propriu n'au produs nici o impresiune. Dar în asemenea caz trebue totuşi să ne explicăm, în ce chip s'a întâmplat, că toată această mare mişcare universală se prezintă ca plecând dela persoana lui Iisus. Dacă ceva în genere e adevărat, apoi adevărat e şi aceea, că Hristos a produs asupra contimporanilor Săi impresie, ce se distingea prin aşa profunzime, vitalitate şi perzistenţă, ca nimenea altul. Dar în asemenea caz şi peste 30-40 de ani după moartea Lui, la aceia, care s'au găsit în strânsă comuniune cu Dânsul, a trebuit să se păstreze încă viu, exact şi adevărat chipul Lui; şi presupunând, că evangheliile sinoptice (ceeace în stare actuală a ştiinţii se poate considera de neîndoelnic) în conţinutul lor esenţial au rezultat deasemenea numai aproape de acest timp, noi trebue să ajungem la acea concluzie, că acel chip al lui Hristos, pe care ele ni-l oferă este cu adevărat istoric[1]).

Dar noi avem încă o mărturie şi mai nemijlocită în evanghelia a patra. Dacă ea în adevăr e scrisă de Ioan, apoi într'însa avem o aşa istorisire despre viaţa lui Hristos, mai bună de cât

1) Ca să ne facem o idee nemijlocită despre caracterul istoric al evangheliilor noastre, în această privinţă nimic nu poate fi mai instructiv, ca comparaţia lor cu evangheliile apocrife. In aceste din urmă nu sunt nici un fel de cunoştinţe cu localitatea, către care se referă istorisirile, cu împrejurările istorice, în care au trebuit să se săvârşească cele povestite; pe când această cunoştinţă în cele patru evanghelii se lasă vădită la orce pas. Acolo toate sunt fantastice în cea mai mare măsură şi presupune de sine înţelese cele mai imposibile şi mai contrarii raporturi. In locul minunei apare un act miraculos fără scop. Pruncul Iisus acolo deja în Egipt săvârşeşte cele mai felurite minuni, face izvorul, în care fecioara Marie spală hainele, şi întoarce forma unui om, care a fost transformat în asin. Ca prunc, Hristos se prezintă nu aşa, cum îl vedem în evangheliile noaste, ci aşa ca şi cum ar şti toate. Dar mai rău încă, acest prunc este lăudăros, care se laudă cu minunile sale. Tânărul Iisus acolo apare ca băiat mânios, iritat, care predomină peste tovarăşii săi şi cu ajutorul minunilor Sale, face cu ele diferite trebuşoare. El toarnă la boiangiu toate materiile într'un cazan de vopsitorie şi după aceea face aşa, că diferitele materii, pe măsură ce le scoate boiangiul, se boesc în acea culoare, în care trebue să fie văpsită; El preface pe tovarăşii Săi de joc în ţapi, etc. Dacă noi în evangheliile noastre am avea inceputul creaţiunei legendare şi în evangheliile apocrife ecourile succesive a lui, apoi în tot cazul noi ar trebui să avem oare care tranziţie dela acelea la acestea. Pe când se vede, că evangheliile canonice se despart de cele apocrife printr'un abis întreg de netrecut. Involuntar se capătă impresia, cât de mare e deosebirea între tradiţia istorică şi creaţiunile legendare.

care nici nu poate fi, ~ istorisirea unuia din ucenicii Săi proprii și încă din ucenicii cei mai de aproape și de încredere. In vederea aceasta, de către toți s'a recunoscut deasemenea și importanța chestiunii despre autenticitatea evangheliei lui Ioan, și discuțiile despre dânsa în ultimii ani au fost așa de însuflețite, că literatura numai a acestei chestiuni alcătuește deja o întreagă bibliotecă. Vom indica unele date, care ni se par mai esențiale.

Mai întâiu de toate vorba e despre mărturiile externe în favoarea evangheliii a patra. Cine știe și poate adeveri, că această evanghelie e scrisă de Ioan? Noi trebue să începem din acel timp, în care ea s'a recunoscut în genere în biserică, ca produs apostolic, și s'a găsit în întrebuințare. Aceasta a fost pe la anul 180. In acest timp sf. Irineu presupune deja încheiat împătritul număr al evangheliilor noastre. Biserica Lioneză se referă la evanghelia lui Ioan într'o epistolă, pe care ea a scris-o cu ocazia marei prigoniri, suferite de dânsa la anul 177. Se afla ea deasemenea în întrebuințare în biserica Romei, cum ne arată aceasta un vechiu manuscript ale cărților sf. Scripturi, recunoscute de ea; se afla în întrebuințare în bisericile Alexandriene și Siriene, cum se poate vedea aceasta din scrierile lui Climent Alexandreanul și din traducerea siriacă a Bibliei. Chiar ereticii se foloseau deja de ea în acest timp, ~ semn general al primirei ei în genere în biserică. Iraclian, cel mai apropiat adept al gnosticului Valentin, scrie (cel mai târziu în anul 170) deja o tâlcuire la această evanghelie; așa numitele cuvântări clementine, povestea creștină, ce a apărut în cercul ereticilor pela anii 150~160, citează o parte din ea. Obiecțiuni ea nu întâlnește nicăiri. Pe ea a respins-o numai o mică sectă a așa numiților ologi, dar această răspingere servește numai ca o nouă mărturie în favoarea ei. Ei au respins această evanghelie exclusiv pentru că ea nu vorbea în favoarea lor. Dacă atuncea ar fi existat măcar o cât de mică indicațiune la apariția mai târzie a acestei evanghelii, apoi acești eretici s'ar fi folosit fără îndoială de dânsa. Dar pentru asemenea indicațiuni nu există nici urmă.

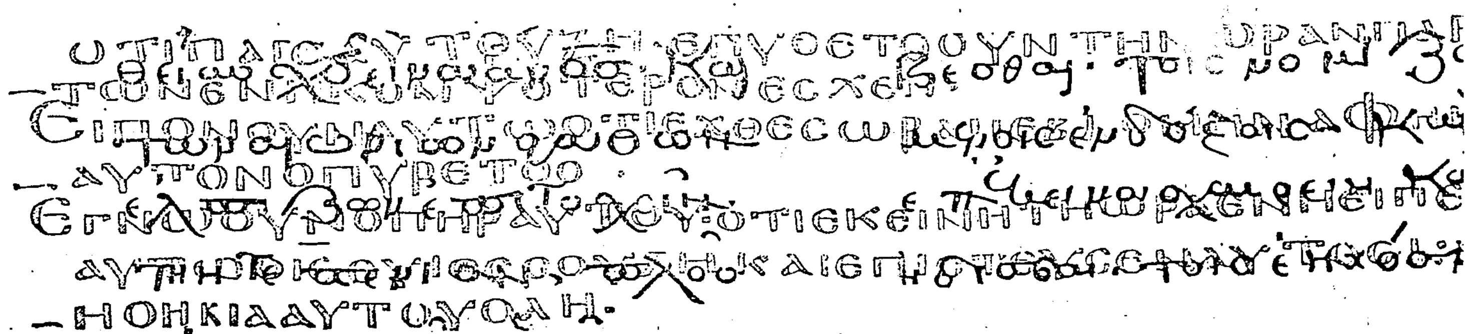
E cu deosebire importantă mărturia lui Irineu, arătată mai sus. Inainte, el a trăit în Asia Mică, a fost ucenicul lui Policarp Smirneanul, care însuși el a cunoscut personal pe Ioan. Mărturia lui Irineu [1]) ne arată deasemenea acel cerc, în care a apărut

1) Sf. Irineu vorbește într'o scrisoare către un fost prieten Florin: „Când eu eram încă copil, atunci te-am văzut în Asia Mică la Policarp, pentrucă ceeace s'a întâmplat atuncea eu îmi amintesc mai mult decât cele ce s'au întâmplat acum. Ceeace noi am do-

această evanghelie. E de admis oare, ca Irineu să fi primit această evanghelie ca scrisă de Ioan, dacă el n'ar fi auzit nimica despre o asemenea evanghelie de la acele persoane, care au fost în contact apropiat cu Ioan ?

In vederea acestora, chiar ucenicii lui Baur s'au văzut nevoiţi să recunoască pentru această evanghelie o vechime mai mare cu câteva decenii de ani. Pecând însuşi dascălul raportă timpul originei ei către anii 160—170, Folkmar o raportează către anul 155, Zeiler şi Schoten către anul 150, alţii către anii 130—140 şi 135 şi 150.

Dar să mergem ceva mai departe. Cel mai apropiat martor, cu care ne întâlnim, este Iustin Filosoful, dela care noi avem o serie de scrieri dintre anii 138—160. Adevărat, la Iustin nc încă nu ne întâlnim cu împătritul număr încheiat al evangheliilo: oas-

Codicile Efrem Palimpsest (Ioan, IV, 51—53).
(In biblioteca naţională din Paris).

tre, şi el s'a folosit încă şi de acelea, care mai târziu n'au fost recunoscute de biserică. El le numeşte la un loc „rarităţi" apostolice. Dar, fără îndoială, el se foloseşte deasemenea şi de evanghelia dela Ioan. Nu numai citează el locuri deosebite, ce se întâlnesc numai în această evanghelie, dar, ceeace e şi mai important, el prin propriile sale cuvinte ne transmite o mulţime de expresiuni de ale evanghelistului Ioan, şi toată sistema învăţăturilor lui se poate înţelege nu altmintrelea, decât presupunând cunoştinţa lui cu evanghelia lui Ioan.

---

bândit în copilărie, au crescut în suflet şi se uneşte cu el, aşa că eu pot descrie până şi locul, în care şedea şi vorbea fericitul Policarp, suirile şi pogorîrile lui, felul vieţii lui şi a figurii lui, acele cuvântări, pe care el le ţinea în biserică; cum povestea el despre şederea sa cu Ioan şi cu celelalte persoane, care văzuse pe Domnul, despre minunile Lui şi despre învăţătura Lui. De oare ce el toate îşi însuşise dela martorii oculari ai vieţii Lui, apoi el povestea asta conform sf. Scripturi. „Toate acestea şi eu atuncea, în puterea harului dumnezeesc dat mie, am ascultat şi am scris cu râvnă, nu pe hârtie, ci în inima mea, şi necontenit reproduc toate acestea mie după harul lui Dumnezeu în amintirea proaspătă".

Adevărat, această mărturie s'au încercat să o slăbească, referindu-se la aceea, că Iustin numai tare puțin se folosește de evanghelia a patra, afirmând, că el nu o enumeră printre „rarități" și nu-i dă autoritate deopotrivă ca la celelalte. Fie și așa. Pentru noi ajunge și ceace el s'a folosit deja de dânsa, că acum se recunoaște de toți. Și în cazul acesta nici nu se poate considera timpul originei ei anii 140–150, pentrucă e imposibil, ca evanghelia, ce a apărut pe vremea asta în Asia Mică, a putut deja să aibă în acel timp, când a scris Iustin, astfel de situație în biserică, care se presupune de folosirea ei din partea apostolilor.

Intre acestea, scrierea lui Ipolit, găsită acum câțiva ani, intitulată „contra tuturor ereziilor"[1]), ne prezintă o mărturie, care merge încă și mai departe. In această, scriere anume se cuprind informațiuni exacte despre multe secte gnostice ale timpului aceluia și (ce e cu deosebire important) se fac multe extrageri din scrierile perdute. Din ea, între altele, se vede, că căpeteniile partidelor gnostice-Vasilid și Valentin, deja în anii 130–140 s'au folosit de evanghelia lui Ioan. Dacă ne întoarcem atențiunea la aceea, cât de încet în acea vreme se răspândeau cărțile, atunci prin necesitate suntem siliți să spunem, că dacă această evanghelie deja în anii 130–140 era în întrebuințare la gnostici, care totdeauna își însușiau numai ceeace găsau în genere primit de biserică, atunci cel puțin origina ei trebue a o raporta către anii 110–120.

La acest timp o și raportează o serie de critici, și dacă deja critica se crede obligată a raporta alcătuirea evangheliei a patra la un period așa de timpuriu, apoi pentru înseși aceasta devine imposibilă părerea despre neautenticitatea ei totală. Și în adevăr, deja Schenkel nu găsește posibil să o considere cu totul neautentică și o atribue unui ucenic de al lui Ioan. Dacă ne amintim, că după toate mărturiile Ioan a trăit încă și la începutul veacului al doilea, apoi doar încă se poate înțelege, că pela anii 140–150, i se putea atribui lui nu alcătuirea evangheliei; dar că aceasta a putut să se întâmple după vreo zece ani după moartea lui, și că această evanghelie imediat a fost recunoscută ca autentică, aceasta ar fi cu totul de neînțeles.

Dar noi avem mărturii, care merg încă și departe deși mărturii nu directe, dar nici de cum mai puțin importante.

---

1) Merită o deosebită atențiune acea împrejurare, că toate izvoarele descoperite în timpul din urmă sunt favorabile vederei bisericii asupra evangheliei. Dacă această vedere n'ar fi normală, atunci ar fi trebuit a ne aștepta una contrară.

Anume Papia şi sf. Policarp cunosc epistola întâia a lui Ioan. Policarp citează direct un loc dintr'însa. Dar autorul primei epistole este fără îndoială şi autorul evangheliei. Avem, prin urmare, aicea măcar şi o mărturie mijlocită a persoanei, care trăia încă cu Ioan. Adevărat, pe această mărturie decisivă critica s'a încercat să o înlăture pe diferite căi, dar toate încercările de felul acesta s'au dovedit zadarnice. Criticii au negat, că evanghelia şi epistola ar aparţine unui şi aceliaşi persoane. Baur explică această epistolă drept o slabă şi neînsufleţită imitare a evangheliei. Alţi critici din contra privesc lucrurile cu totul contrar, şi socot, că epistola a precedat evangheliei. In realitate, cine citeşte fără prejudecăţi această epistolă şi evanghelia, acela nu poate mai mult să tăgăduiască, că amândouă aceste opere sunt scrise de aceiaşi persoană. Criticii au declarat deasemenea, că expresiunile relative încă nu dovedesc existenţa întregei epistole. Dar prin aceasta voesc ei să spună numai aceea, că în realitate nu mai este ce spune mai mult. Chiar epistola lui Policarp unii din critici au declarat-o neautentică. Dar aceasta e pozitiv o silnicie asupra minţii sănătoase. In sprijinul epistolei lui Policarp avem o mărturie puternică a ucenicului său, sf. Irineu. Mărturiile aicea se împletesc strâns între dânsele, sf. Irineu, care a cunoscut personal pe Policarp, ne mărturiseşte, că el anume a scris acea epistolă, care poartă numele lui. In această epistolă Policarp, care cunoştea pe Ioan personal, cita prima lui epistolă. Şi dacă această epistolă aparţine lui Ioan, apoi tot lui trebue să aparţină şi evanghelia. E greu de priceput, cum te poţi debarasa de o mărturisire aşa de clară. In fine, să indicăm şi mărturia, prezentată de înseşi evanghelia. Adevărat, numele de Ioan într'însa nu se pomeneşte nicăirea direct, dar indirect se spune, că evanghelia e scrisă anume de dânsul, pentrucă autorul se prezint pe sine ca martor ocular (I, 14) şi ucenicul, care niciodată nu se designează pe nume, ci se numeşte „celalalt ucenic" sau „ucenicul, pe care-l iubea Iisus". Iar prin asta se poate înţelege numai Ioan, pentru că numai însuşi autorul n'a dorit să se numească direct, aşa că el, numind pe nume pe fratele său Iacov şi pe înseşi mama sa Salomia, tainic vorbeşte numai despre sine însuşi. Un timp anume în aceasta au şi văzut unii semnele neautenticităţii. Keim şi alţii văd în aceasta „o protivnică slăvire de sine", care nu se poate atribui apostolului. Dar se poate oare socoti o proslăvire de sine aceea, că apostolul aminteşte faptul, că îl iubea Domnul? Deasemenea e neîntemeiată şi încercarea a deo-

sebi pe autorul evangheliei de ucenicul iubit al lui Hristos, de oare ce el nu se identifică pe sine cu dânsul, ci numai se referă la el, ca la martorul său. Dar expunerea imparţială nu poate scoate nici o impresiune altă, de cât anume aceea, că autorul şi este însuşi ap. Ioan. Că el este autorul mărturisesc şi cuvintele de încheiere ale evangheliei (XXI, 24) „acest ucenic şi mărturiseşte despre acestea şi a scris acestea; şi ştie, că e adevărată mărturia lui". Această mărturie, fără îndoială, e mai veche şi pleacă din cercul cel mai apropiat al apostolului din Efes. Fost-a atuncea posibilă eroarea, cum admite Reiss, sau este oare această mărturie, cum în genere tainic se designează calitatea de autor a apostolului, ca o curată ficţiune? Negreşit, aceasta ar fi în mare măsură o ficţiune fină, ca să nu zicem un fals. Dar ar fi fost posibil aceasta în biserica primară? Şi ar fi îngăduit Biserica, în adevăr, să se inducă în asemenea rătăcire?

Dar ajunge cu dovezile externe; nu în ele se cuprinde rezolvirea chestiunei. Chiar şi protivnicii ideei, că Ioan este autorul, recunosc, că această evanghelie are în favoarea ei date tot atât de tari, ca şi fiecare din cărţile Noului Testament. Cu atât mai vârtos dau ei importanţă mărturiilor interne. După însăşi caracterul său şi după conţinut, această evanghelie, n'ar putea proveni dela apostolul Ioan.

Mai întâiu de toate afirmă, că judecând după toate câte ştim în genere despre Ioan, e imposibil să vedem într'însul pe autorul acestei evanghelii. Adevărat, multe din cele ce s'au adus mai înainte pentru fondarea unei atari afirmaţiuni, acum se pot deja lăsa fără a fi luate în băgare de samă, de oare ce ele sunt recunoscute ca nerezistând criticei chiar din partea protivnicilor. Aşa, de exemplu, mai înainte s'a enumerat o serie întreagă de erori geografice şi istorice, care s'ar fi aflând în evanghelie şi servesc de dovadă, că autorul acestei evanghelii, necunoscând ţara iudaică şi moravurile iudaice, n'a putut fi locuitor al Palestinei şi prin urmare, n'a fost Ioan; dar acum această dovadă a pierdut cu totul puterea sa, pentrucă în realitate nu se poate indica în această evanghelie nici o eroare reală.

In timpul de faţă, toţi recunosc, că autorul evangheliei cunoaşte bine Palestina, ştie exact toate localităţile şi aşa de vădit le zugrăveşte (ca de exemplu locul convorbirii cu Samarineanca), cum e cu putinţă numai pentru un om, care a văzut această localitate cu proprii săi ochii. După aceea, el cunoaşte bine şi obiceiurile şi moravurile iudeilor, şi chiar în cuvintele ce se re-

feră la Caiafa, că „el era arhiereu al acelui an“ (din care Baur a conchis, cum că autorul socotea, că arhiereul iudeu se alegea din nou pe fie care an, după cum se petrecea aceasta cu consulii la Roma, — aşa, prin urmare, era necunoscută ordinea lucrurilor la iudei), astăzi nimenea nu găseşte motiv de turburare. Acea împrejurare, că această observaţiune e făcută acolo, unde e vorba despre prorocia fără de voe a lui Caiafa, destul de clar arată, ce anume înţelege Ioan: el a voit să arate numai, că Caiafa anume în acest renumit an era arhiereu.

Dar putut-a oare pescarul galileean, un iudeu simplu fără cultură ştiinţifică, „fiul tunetului“, creştinismul căruia, după cât ştim noi despre dânsul, să poarte pe sine coloritul iudeu, — putut-a el oare să scrie această evanghelie grecească, care nu numai dovedeşte cultura elino-filosofică, ci şi un fel de anti-iudaism, care se manifestă încă şi mai tăios decât în epistolele ap. Pavel, — evanghelia în care contrastul decisiv iudaismului se manifestă ca oare cum aparţinând deja timpului trecut? La aceasta trebue de spus, că în evanghelie în tot cazul lasă să se înţeleagă iudeul natural. Aşa, limba lui greacă, dar baza totuşi evreiască, sau, cum spune Godé, „numai haina grecească, iar trupul evreesc“. Aşa scrie omul, limba naturală a căruia şi tot felul de cugetare este evreească, dare care după aceia, trăind într'o societate care grăia greceşte, şi-a însuşit limba greacă, cum s'a petrecut asta în realitate şi cu Ioan. Autorul evangheliei nu numai cunoaşte Vechiul Testament temeinic şi chiar în original, dar vederile lui, figurile lui, tot metodul lui de expunere se înrădăcinează în totul în Vechiul Testament. Cum se poate mai departe numi anti-iudaică o carte, în care se întâlnesc sentinţele Mântuitorului: „Noi (iudeii) ştim la ce ne închinăm; căci mântuirea e de la iudei“ (IV, 22), şi o altă asemenea sentinţă! „căci de aţi crede pe Moise, atunci aţi crede şi în Mine, căci el a scris despre Mine“ (V, 46), — carte în care se consideră o mare laudă a fi „adevărat Israiltean“ (I, 47)? De sigur, autorul evangheliei a patra vorbeşte de iudei şi de legea lor cu totul obiectiv; fără să vrei simţi, că el după interior s'a separat cu totul de dânşii. Dar oare aceasta e aşa de imposibil, după douăzeci de ani după dărâmarea Ierusalimului, — pentru apostolul, care a trăit această straşnică judecată a lui Dumnezeu asupra necredinciosului Israil şi care de atuncea o întreagă decadă de ani a trăit în societatea creştină, care vorbea greceşte, sau a păgânilor? Din contra, oare nu mai degrabă trebue a considera cu totul natural, că ruptura săvâr-

şită a bisericei creştine de iudaism şi-a găsit un reflex deasemenea şi în cartea scrisă atuncea?

In tot cazul se poate considera neîndoelnic, ba chiar documentat dovedit aceea, că Ioan în ultimii zece ani ai veacului întâiu a trăit şi a lucrat în Efes. Aicea s'a săvârşit într'însul o deplină prefacere: aicea „fiul tunetului" (Marc. III, 17) s'a transformat în apostolul iubirii, cum îl şi cunoaşte tradiţia bisericii Asiei Mici, care povesteşte despre dânsul, că el la vrâsta sa înaintată, apărând în adunarea bisericii, nu vorbea nimic mai mult, de cât totdeauna repeta una şi aceeaşi vorbă: „copii, iubiţi-vă unul pe altul!" Că el însuşi ar fi rămas aicea încă ca un iudeu îngust la minte şi chiar s'ar fi înfipt în cercul activităţei ap. Pavel, munca căruia iarăşi ar fi distrus-o, – toate acestea sunt o curată fantezie. Despre aceasta în biserica Asiei Mici nu s'a păstrat nici cea mai mică amintire. Această biserică, din contra, mai degrabă priveşte la apostolii Pavel şi Ioan, ca la stâlpii săi, şi nu are nici cea mai mică idee de neînţelegerea între dânşii.

Mai înainte, ca dovadă, că Ioan a fost un iudeu îngust la minte, se refereau la apocalips, în care el s'ar fi caracterizând anume în asemenea înfăţişare. De aicea s'ar fi tras o neobişnuită concluzie: Cine a scris cartea Apocalipsul, acela n'a putut să scrie evanghelia; dar, între altele, Apocalipsul este opera autentică a lui Ioan, prin urmare el n'a putut fi autorul evangheliei. Această teză, cu toate acestea, este deja de mult părăsită. Adversarii evangheliei neagă deasemenea şi aceea, că autorul Apocalipsului a fost Ioan. Dar în realitate nu se poate a nu vedea, că ambele cărţi aparţin unuia şi aceluiaşi autor. Negreşit, ele sunt tare deosebite, dar în acelaş timp şi foarte înrudite între dânsele. Se ştie, că chiar Baur cândva numea evanghelia „Revelaţiunea inspirată". Numai luând în băgare de samă Apocalipsul ca articol intermediar, poţi să-ţi faci o idee deplină de desvoltarea duhovnicească a apostolului, care din „fiul tunetului" a devenit apostolul iubirii, din simplu pescar galileian a devenit autorul celei mai profunde evanghelii, deşi şi aicea a rămas acelaşi, suflet simplu, care este aşa de infinit bogat şi în acelaş timp aşa de infinit simplu reproduce ceiace el a primit din slava Celui Unulnăscut, şi aicea a rămas tot acelaşi „fiu al tunetului", care nu ştie nici un mijlocitor între bine şi rău, între lumină şi întunerec, între credinţă şi necredinţă, între fiii lui Dumnezeu şi fiii diavolului.

Dar de unde a putut Ioan să primească acea cultură filosofică, care se resimte în evanghelia a patra ? Pătrunzind lucrurile, trebue de spus, că în evanghelie, în realitate, nu-i nici un fel de cultură filosofică. In prologul său Ioan ne dă nu cugetare filosofică, ci cugetare teologică, şi chiar dacă el aicea s'a şi folosit de expresiile despre Hristos (logos-cuvântul), care se întâlnesc deasemenea şi în filosofia alexandrină la Platon, apoi aceasta nu-l face încă filosof. El întrebuinţază această expresiune cu totul în alt înţeles decât Filon, aşa că împrumutul de aicea e cu totul improbabil, cu atât mai mult că această expresiune cu toată de-

ΑΥΤΟΥΑΠΟΤΟΥΞΥ
ΛΟΥΤΗϹΖΩΗϹΚΑΙ
ΕΚΤΗϹΠΟΛΕΩϹ
ΤΗϹΑΓΙΑϹΤΩΝΓΕ
ΓΡΑΜΜΕΝΩΝΕΝ
ΤΩΒΙΒΛΙΩΤΟΥΤΩ
ΛΕΓΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΤΑΥΤΑΕΙΝΑΙΝΑΙΕΡ
ΧΟΜΑΙΤΑΧΥΕΡΧΟΥ
ΚΕΙΗΥΗΧΑΡΙϹΤΟΥ
ΚΥΙΥΜΕΤΑΤΩΝΑΓΙ
ΩΝΑΜΗΝ:

ΑΠΟΚΑΛΥ
ΨΕΙϹ
ΙΩΑΝΝΟΥ

Faximile din Codicile sinait.

plinătatea poate fi explicată şi din Vechiul Testament. Şi afară de astă expresiune, evanghelia a patra nu conţine în sine nici un fel de speculaţiuni filosofice. Inseşi ideea Logos iarăşi nu se repetă nicăirea. Şi chiar acolo, unde Ioan face deducţiunile de concluzie din toate cele spuse (XX, 31), el nu spune, că aceasta s'a scris, „ca voi să credeţi, că Iisus este Logos", ci spune, că „Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu", prin urmare se învârteşte în aceleaşi idei şi expresiuni, care se întâlnesc şi la ceilalţi evanghelişti.

Aicea noi ne apropiem de punctul deciziv, care se cuprinde în raportul evangheliei a patra către primele trei. Chipul persoanei, vieţei şi activităţii lui Iisus Hristos în aceste evanghelii, se zice e atât de deosebit, încât istoric poate fi numai unul din ele. Dacă, astfel, noi conchidem, că chipul lui Hristos, descris în primele trei evanghelii, în genere poate fi primit ca adevărat, atunci prin, urmare neadevărat va fi chipul, desenat în evanghelia a patra. Ceiace ea oferă, nu este nicidecum istoria reală, ci o istorie ideală, raţionamente filosofice sau teologice în ramele istoriei. Prin urmare, această carte nu poate să plece dela un martor ocular şi este scrisă nu de apostolul Ioan.

Desigur, trebue să se facă numai o simplă comparaţie, ca să se vadă, că evanghelia a patra deşi în unele locuri coincide cu primele trei, totuşi cuprinde multe într'însa, un material cu totul deosebit, povesteşte despre aşa minuni şi expune astfel de cuvântări ale lui Hristos, despre care nu se vorbeşte în celelalte evanghelii. Dar aceasta, după părerea noastră, şi este anume una din cele mai puternice dovezi în folosul autenticităţei ei, în folosul faptului, că aicea vorbeşte un martor ocular, care a putut da o mulţime de material nou din amintirile sale proprii.

Noi putem da altă întorsătură acestui lucru şi să întrebăm: dacă aicea nu vorbeşte un martor ocular, ci oare care persoană necunoscută din veacul al doilea, atunci de unde a luat ea tot acest material bogat?

Din tradiţia verbală? Dar ea către începutul veacului al doilea era foarte saracă. Din legendele în desvoltare? Dar unde-s în veacul al doilea măcar cele mai slabe urme, ca legenda să poată crea astfel de povestiri, ca istorisirea despre cina de nuntă din Cana sau despre învierea lui Lazăr? Rămâne numai să spunem: toate acestea el le-a născocit. In aceasta anume se şi cuprinde ipoteza expusă de protivnicii evangheliei, că această evanghelie nu conţine cu desăvârşire în sine amintiri istorice, ci a rezultat din amintirile desvoltate de legendă, a primelor trei evanghelii, sau, a rezultat chiar din creaţiunea slobodă. Autorul, de exemplu a citit în pilda despre bogatul şi săracul Lazăr, că bogatul roagă pe Lazăr, nu poate el oare să fie trimis iară pe pământ, ca să propoveduiască fraţilor săi pocăinţa. Şi iată astfel ar fi ajuns la ideea să alcătuiască povestea, cum că Lazăr şi în adevăr a eşit din nou din mormânt. La asta el a adaus aceea, că ev. Luca istoriseşte despre două surori în Vitania, a făcut pe Lazăr fratele Martei şi al Mariei, şi astfel s'a şi alcătuit istoria despre învierea

lui Lazăr. Sau, ca să dăm alt exemplu, – el avut intenția să prezinte pe Hristos în calitate de adevărat mel pashal. Ca să ajungă la asta, el expuse istoria în acea formă, că Hristos, după dânsul, a murit nu la 15 Nisan, ci la 14 Nisan, în acea zi, în care se junghia melul pashal, și pelângă aceasta a născocit încă și alte trăsături, ca, de exemplu, împungerea cu sulița, care au același scop de a prezenta pe Iisus Hristos în calitate de miel pashal. Astfel, toată această povestire este istoria ideală, o alegorie. Numai prin asemenea înțelegere ar și fi această evanghelie o evanghelie adevărat duhovnicească.

Ajunge numai să privești în evanghelia lui Ioan, ca să vezi toată netemeinicia acestei ipoteze. Din ea imediat se vede, că autorul fundează credința sa pe fapte. Când ucenicii au văzut minunea, săvârșită la cina de nuntă din Cana, apoi evanghelia mărturisește, că ucenicii au crezut în Hristos (II, 11). La asta autorul în concluziune explică, cum că toate aceste semne el le-a scris, „Ca voi să credeți, că Iisus este Hristosul" (XX, 31). Culmea necredinței iudeilor el o vede în aceea, că ei nu credeau în Iisus, deși El săvârșa înaintea lor astfel de semne (XI, 37). Așa oare toate aceste semne în realitate nu s'au săvârșit și alcătuesc roada unei simple născociri? Se poate oare în asemenea caz a funda credința pe minuni născocite? Dacă la aceasta s'ar răspunde, că autorul a obținut asemenea credință, care n'are nevoe de semne simțite, atunci pentruce el născocește semne pentru cititorii săi, în loc să le spună, că nu este nevoe de nici un fel de semne și să-i ridice și pe ei deasemenea la înălțimea credinței și fără semne. Evanghelistul în oare care trăsături neînsemnate, ca de exemplu la împungerea lui Hristos cu sulița, în locul zdrobirii fluerelor, vede împlinirea unei prorocii a Vechiului Testament, e de cugetat oare psihologicește, ca el la început să fi născocit acest fapt și după aceea să-l fi pus ca împlinire a prorociei? E de cugetat în genere, ca omul, credința căruia în acea măsură deplină atârnă de realități istorice, care în faptele vieții lui Iisus Hristos vede faptele mântuirii noastre, – a putut așa de arbitrar să mânuiască aceste fapte, să le schimbe, să născocească în ele ceva nou? Nu trebue oare să fie el înspăimântat de asemenea falsuri a aceea, pe ce se fondează însuși credința sa? Dacă în genere e ceva neîndoelnic, apoi e neîndoelnic aceea, că autorul evangheliei a patra a avut în vedere să dea istoria, o istorie adevărată, iar nu idei simple sub vălul istoriei. Cu aceasta conglăsuește în totul și acea impresiune nemijlocită, pe care această evanghelie o reproduce

asupra cititorului. Evidența istorisirii, indicarea exactă a locului și timpului adesa se pare în lucruri cu totul neînsemnate, evident fără intențiune, făcute evident fără intenție din cauza vioiciunei amintirilor personale, descrierea tăioasă a anumite caractere, ca de exemplu a Martei și Mariei, a anumiți ucenici, a lui Pilat, etc. cari deși designați numai prin câteva trăsături, apar în fața noastră cu o astfel de temeinicie și vioiciune, – toate acestea iarăși produc asupra unor persoane de direcțiuni diferite, chiar și asupra unor astfel de critici, ca Harnac și alții, acea impresiune, că aicea noi avem o istorie, iar nu o născocire. Chiar cei mai puternici critici recunosc, că multe în această evanghelie apare „ca o realitate solidă și neclătită a istoriei".

Dar oare ceeace evanghelia a patra istorisește despre viața lui Iisus Hristos, nu-i până întru atâta deosebit de istorisirea primelor trei evangheliști ca de aicea să nu poată decurge concluzia despre neistoricitatea celei de a patra? Negreșit, deosebire între dânsele este, și încă nu numai deosebire în alegerea materialului, ci deosebire deasemenea și în înseși felul expunerei, așa zicând în înseși coloritul tablourilor. Dar deosebirea nu este încă contrazicere. Dacă deja viața orcărui om remarcabil e destul de bogată, că ea se poate privi și expune de diferiți biografi din diferite puncte de vedere, apoi cât infinit mai bogată este viața Mântuitorului lumii, din care nouă ne este comunicat în genere numai foarte puține lucruri, ceeace nimene nu poate nega. Doar în tot cazul trebue să recunoaștem acel fapt, că Hristos a vorbit și a făcut mult mai mult decât se istorisește în evanghelii. Anume, cuvântările din primele evanghelii adesa produc acea impresiune, că aicea se redau abea temele cuvântărilor, și nu însuși cuvântările în toată întregimea lor.

Cu cât noi căutăm mai deaproape, cu atât mai mult găsim puncte de atingere între sinoptici și Ioan. Așa-i asta chiar și în ce privește faptele. Ioan istorisește puține despre slujirea galeliană a lui Iisus Hristos, dar el cunoaște deplin repetatele și prelungitele petreceri ale lui Hristos în această provincie; sinopticii nu istorisesc nimica despre activitatea timpurie a lui Iisus Hristos în Iudeea și în Ierusalim, dar indicațiune la această activitate noi adesa o găsim și la ei. Hristos și acolo deasemenea are prieteni și adepți, ca proprietarul foișorului, unde a avut loc cina cea de taină, și pe Iosif Aremateianul. Dar neasemănat o mare însemnătate sub acest raport au cunoscutele cuvinte: „Ierusalime, Ierusalime! Cât de adesa am voit să adun pe copiii tăi, cum

adună cloșca puii săi" — Expresiune, care evident presupune de așa petrecere a lui Hristos în Ierusalim. Sinopticii pe drept, nu istorisesc de învierea lui Lazăr, ev. Luca e bine cunoscut cu surorile lui din Vitania, și în puține trăsături caracterul zugrăvit de dânsul al acestor surori conglăsuește uimitor cu cele ce istorisește Ioan despre felul purtării lor cu prilejul morții fratelui lor. Aceeași și în cuvântări. Multe sentințe, date de Ioan, lămurit amintesc cuvântările lui Hristos, date de sinoptici. Așa să luăm sentința, citată de ev. Mateiu (Mat. XI, 27; Comp. Luca, X, 22): „Toate îmi sunt date Mie de Tatăl Meu, și nimenea nu cunoaște pe Fiul decât numai Tatăl, nici pe Tată nu-L cunoaște nimenea, decât numai Fiul și cui voește Fiul să-i descopere"; oare această sentință nu poartă, așa zicând, asupra sa coloritul acelor sentințe, care se întâlnesc la Ioan? Dacă ea, în loc de sinoptici, s'ar afla la Ioan, atuncea, fără îndoială, criticii s'ar fi folosit de ea deasemenea, ca să ne dovedească, că Iisus vorbește aicea altmintrelea decât acolo.

Dar să facem încă un pas mai departe. Precum sinopticii, așa și Ioan nu numai în multe privințe se ating între dânșii, dar se și complectează unul pe altul. Evanghelia a patra presupune pe primele trei, presupune cel puțin materialul, pe care ei îl comunică. Se poate oare spune, că Ioan nu cunoștea acel material, care nu se află în evanghelia sa? El nu istorisește nici chiar de instituirea euharistiei. Atunci el n'a știut oare nici aceasta? Adevărat, sinopticii istorisesc cu preferință despre activitatea Mântuitorului în Galileea, iar Ioan despre activitatea Lui în Iudeea și Ierusalim; dar oare una și alta se esclude reciproc? Catastrofa vieții lui Iisus Hristos nu se poate înțelege, pe de o parte, fără o îndelungată slujire în Galileea, și pe de altă parte nici fără o deasă cercetare a Ierusalimului. Așa și acel fapt, că în Ierusalim apare prima comunitate creștină, mama tuturor celorlalte comunități, se poate explica numai prin presupunerea, că Domnul a activat acolo un timp îndelungat (Fapt. X, 39). Adevărat e că cuvântările Mântuitorului la sinoptici capătă alt caracter de cât la Ioan: acolo ele sunt populare, clare și limpezi, au caracter alegoric, adesea caracter greu de înțeles, ca și cum s'ar fi și vorbit în ele numai pentru un cerc mai mărginit. Dar oare una se esclude de ceialaltă? Oare Acela, care a vorbit așa, cum se prezintă de sinoptici, n'a putut vorbi și așa, cum se prezintă de Ioan? Oare Domnul a fost așa de unilateral și așa de sarac sufletește, încât n'a putut să se folosască de diferite întorsături ale vorbei, când

aceasta, au cerut-o condițiile și împrejurările? Activitatea lui Hristos în realitate nu se poate înțelege fără presupunerea ambelor forme de grăire. Precum la sinoptici, așa și la Ioan, găsim pe Hristos înconjurat de mari gloate de popor, și nu e nimic mai neîndoelnic, că El deasemenea și asupra gloatei poporului a produs o profundă influență. Prin ce a putut El să producă o asemenea impresiune adâncă? Cum ar fi putut El să atragă la Sine acele gloate de popor și să le atașeze, dacă El ar fi vorbit numai așa, cum se prezintă la Ioan, și n'ar fi vorbit cu asemenea vioiciune și popularitate, cum vedem asta la sinoptici? Pe de altă parte, și toată deplinătatea științii, care trăia în biserica apostolică, toată profunzimea contemplării Dumnezeirii în Hristos, — de unde izvorăște ea, dacă Domnul n'ar fi vorbit și așa, cum expune asta Ioan? Adevărat, nu vom trecea nici acea deosebire, care a servit de obiect multor abuzuri, anume, că sinopticii expun mai mult laturea omenească a lui Hristos, Il expun ca Fiu al omului, ca pe Fiul lui David; Ioan, însă, dinpotrivă, scoate la iveală laturea divină, și-L expune înaintea noastră ca pe Fiul lui Dumnezeu, ca unul născut din Tatăl, plin de har și de adevăr. Dar nu-i adevărat aceea, cum că la sinoptici lipsește laturea divină sau la Ioan ar lipsi laturea omenească. Fiul omului este deasemenea și în primele trei evanghelii Fiul lui Dumnezeu, Căruia i s'a dat toată stăpânirea în ceriu și pe pământ, și Fiul lui Dumnezeu la Ioan este deasemenea și adevăratul om, care merge la ospățul de nuntă, vorbește prietenește și, șezând în casa din Vitania, plânge la mormântul lui Lazăr, așa că te miră ca în alta evanghelie simțim noi până întru atâta bătăile inimii lui Iisus Hristos, comune în evanghelia lui Ioan.

Aicea noi am ajuns la acel punct, de care depinde toată esența chestiunii. „Toate celelalte, zice unul din critici, au importanță de mâna a doua". Dar acesta declară ca imposibil, ca apostolul, care la cină a stat alăturea cu Iisus, a privit la toate cele ce el le-a trăit, ca la o împreună viețuire cu Câvântul întrupat și a expus toate acestea anume în acea formă. „E imposibil să-ți închipui o atât de mare putere a credinții și a filosofiei, ca să ștergi așa din tine amintirea despre viața reală și în locul ei să pui acest chip simțit al vieții divine". Dar în asemenea caz împreună cu evanghelia a patra cad deasemenea și celelalte trei, ba chiar toată istoria evanghelică. Nu e nici cea mai mică îndoială pentru acea situație, că chipul lui Hristos, conținut în evangheliile sinoptice, cum îi place să ia expresiune acum, e desenat

după alt maştab. Hrisos în evanghelia lui Ioan îşi vorbeşte direct despre Sine: „Inainte de a fi Avraam, sunt Eu“ (Ioan, VIII, 58), şi Ioan Il prezintă ca Fiu unul născut, care din eternitate a fost în sînurile Tatălui şi S'a pogorît din cer pe pământ. Aceasta nu o vorbesc direct primele trei evanghelii. Dar în ele Hristos prezice despre a Sa a doua venire văzută întru slavă pe nourii cerului, ca să judece lumea. Că el a prezis aceasta, a nega aceasta absolut este imposibil, — nu numai evangheliile, nu numai celelalte cărţi ale Noului Testament, dar chiar nici biserica aşa de vioae în vechime, altmintrelea nici într'un chip nu se poate explica nădejdea, de a pune aceasta mai presus de orce îndoială. In asemenea caz nu ne rămâne altă alegere, decât aceea, că sau să-L declarăm un curios visător, sau să primim cele ce vorbeşte Ioan despre fiinţa Sa înainte de timp în sânurile Tatălui. Numai cine a venit din cer, poate să se prezinte pe Sine şi astfel, cum are să vină deasemenea iară din ceriu. Precum Ioan, aşa şi sinopticii vorbesc una şi aceeaşi: numai că cel dintâiu în acest timp se uită înapoi, iar cei de al doilea privesc înainte. In această privinţă ei iarăşi se completează unul pe altul. Dacă noi am avea numai primele trei evanghelii sau numai evanghelia a patra, apoi în fiecare din aceste cazuri noi am avea numai chipul incomplect al lui Hristos. Noi am avea numai informaţiuni despre deosebite lucruri mari dară noi nu am avea închipuirea vieţii faptelor Lui zilnice în mijlocul poporului. Noi am avea chipul înălţat al Domnului nostru, dar nu se poate ascunde nici aceea, că acestui chip nu i-ar lipsi trăsăturile determinate; Acest chip s'ar distinge prin profunzime, dar odată cu aceasta şi prin o lipsă de claritate. Să ne închipuim, invers, că noi am avea numai primele trei evanghelii, —, în asemenea caz, fără îndoială, am avea o închipuire a lui Hristos foarte vioae şi evidentă, dar la aceasta s'ar simţi un extrem neajuns şi lipsă nu numai în ce priveşte indicarea locului şi timpului, dar am simţi lipsa chiar în închipuirea celor mai înalte puncte ale vieţii Lui, aşa că din aceast chip ar lipsi acea profunzime de neajuns şi acea înălţime, cu care el apare în evanghelia lui Ioan; toată dumnezeiască mărire a lui Hristos, am putea atuncea numai să o simţim, iar nu să o contemplăm.

Inainte de a termina această discuţie despre raporturile celor patru evanghelii în genere între dânsele, ne îngăduim a indica încă şi aceea, în ce dificultăţi cad aceia, care împing origina evangheliei a patra către veacul al doilea. In tot cazul celce a

fost în stare să scrie sau, mă rog chiar, exprimându-ne cu limba criticei negative, să compună o astfel de evanghelie, prin necesitate a trebuit să fi fost un om foarte de seamă. Unde-i însă în veacul al doilea un astfel de om, care ar fi putut să satisfacă această cerinţă chiar numai în chipul cel mai depărtat, numai aproximativ? Putem cutriera tot secolul al doilea, şi vom ajunge numai la acea convingere, cum într'însul toate sunt înfinit de inferioare şi în urma veacului apostolic. Epistola lui Climent, epistola către Diognet — aceste perle ale literaturei vechi creştine, scrierile lui Iustin Filosoful sau tot ce vreţi, sunt toate acestea mari opere, dar cu toate acestea între ele şi evanghelia dela Ioan există, cu adevărat, o mare prăpastie. Ar fi putut oare un astfel de om, care a fost în stare să scrie această evanghelie, să se piardă cu totul în acea vreme, dela care ne-a rămas informaţiuni despre alţi scriitori mult mai puţin însemnaţi? Adevărat e, unii presupun, că această evanghelie a putut să o alcătuiască un ucenic al lui Ioan; dar în asemenea caz n'ar fi fost oare ucenicul superior învăţătorului său? Se poate chiar direct spune: toate dificultăţile, care s'au ridicat contra autenticităţii acestei evanghelii, sunt neînsemnate comparativ cu acea dificultate, în care cad acei, care neagă autenticitatea ei şi origina ei o împing către veacul al doilea. In această privinţă va fi suficient să dăm discuţia lui Ricili pe care, negreşit, îl putem considera complect imparţial. El mărturiseşte, că, consideră evanghelia lui Ioan autentică, între altele şi pentru că negarea autenticităţii ei prezintă mult mai multe dificultăţi decât primirea ei.

In fine, să spunem încă vreo câteva cuvinte despre raportul celor patru evanghelii în genere între dânsele. Una din particularităţile tacticei protivnicilor constau în aceea, ca să găsască cât mai multe cu putinţă contraziceri între evanghelii, şi pe acest temeiu să dovedească neautenticitatea lor. Dar la aceasta, negatorii procedează astfel, ca şi cum înaintea lor ar fi scriptele protocolare despre viaţa lui Iisus, le supun apoi unei verificări din cele mai severe, şi de fiecare contrazicere, care apare la interogatoriile încrucişate, se folosesc, ca să dovedească neutenticitatea uneia sau, în fine, sucesiv şi a tuturor celor patru evanghelii. Dar la aceasta, tăgăduitorii pleacă din puncte de vedere cu totul false. Ideea noastră noi ne încercăm să o prezentăm clar cu ajutorul numai a comparaţiunii. Intre copia fotografică şi tablou este o mare deosebire. Copia fotografică este numai un reflex al realităţei, făcut de un instrument mort; deaceea şi însuşi într'un anumit senz este

mort. Tabloul, din contra, este o reproducere vie: chipul dat a trecut prin artist, el l-a reprodus în sine, l-a prelucrat în sine şi reproduce deja ceeace el a trăit duhovniceşte şi a simţit. Patru reproduceri fotografice a unei anumite persoane trebue până la cele mai mici amărunţimi să conglăsuiască între dânsele; dacă una din ele cedează, atunci e falsă. Dar să ne închipuim patru portrete a unei anumite persoane, zugrăvite de patru artişti diferiţi, şi în asemenea caz vom avea înaintea noastră patru chipuri, din care, adevărat, nici unul nu se va asămăna în toate amărunţimele cu celelalte, de oare ce unul din ele va fi reprodus una, iar altul altă lature a persoanei, şi totuşi tuspatru vor prezenta chipul autentic şi adevărat a uneia şi aceleiaşi persoane, aşa că numai tuspatru la un loc dau un chip complect al acestei persoane.

Noi nu voim să spunem, că această comparaţie ar cuprinde toate laturile obiectului, deoarece, negreşit, şi ea poate suferi de neajunsul comun al tuturor comparaţiunilor; dar totuşi socotim, că ea e în stare să prezinte clar esenţa lucrului. Evangheliile nu sunt nicidecum nişte reproduceri fotografice, pentrucă în asemenea caz ar fi drepţi acei, care din fie care trăsătură cedătoare vor să dovedească neautenticitatea lor şi necredincioşia lor istorică. Acestea-s mai degrabă patru reproduceri vii a unuia şi aceluiaşi chip al lui Iisus Hristos. Nu o maşină moartă ne-a dat chipul persoanei lui Hristos, ci oameni vii ne istorisesc nouă într'însele ceeace ei au văzut şi au auzit despre Cuvântul vieţii. Aceşti oameni, după particularităţile lor personale, au fost diferiţi, şi dacă Duhul Sfânt, care a lucrat într'înşii, a curăţit aceste particularităţi personale, totuşi nu le-a înăbuşit. Matei aşa a şi rămas Mateiu, Ioan a rămas Ioan. Privind după deosebirile fiecăruia, s'a imprimat într'înşii deasemenea şi chipul lui Hristos Mântuitorul, şi de oare ce nici un om n'a fost în stare să conceapă şi să reproducă toată deplinătatea vieţii, care e în Hristos Iisus, apoi pentru aceasta pronia dumnezeească, care conduce biserica, i-a dat nu numai o evanghelie, ci patru, sau, vorbind mai drept cu vechea biserică, o singură Evanghelie într'o împătrită formă.

Biserica pentru viaţa sa a avut nevoe de o închipuire autentică a Domnului său. Fără această închipuire ea n'ar fi putut să se nască sau să existe. A afirma, că ea n'a avut asemenea chip şi că nu-l are încă nici astăzi, însemnează pur şi smplu a nega înseşi creştinismul. In timpurile apostolice ea a posedat o asemenea închipuire în tradiţia orală generală şi în martorii per-

sonali incoruptibili, care au fost și au trăit cu Hristos ca ea să existe și mai departe, a trebuit să se îngrijească de aceea, că ea a posedat în veacul apostolic, să rămână la dânsa pentru totdea-una, ceeace în adevăr noi și posedăm în cele patru evanghelii ale noastre. In evangheliile sinoptice după aceea noi avem re-flexiunea credincioasă a tradițiunii orale, avem într'însele ceeace atuncea se povestea în biserici, despre ce evangheliștii binevsteau în timpul călătoriei lor misionare și propoveduiau prin biserici. Mai simplu ca orice, acest chip apare în evanghelia lui Marcu, la evanghelistul Mateiu o atențiune deosebită se dă cuvântărilor lui Hristos Mântuitorul, iar evanghelistul Luca alcătuește deja tranziția dela evanghelist la istoric. Problema lui consta în aceia, ca să adune tot ce era vrednic de credință, înainte ca acelea cu trecerea necontenită a timpului, să se întunece, și dacă biserica apostolică consta din două jumătăți principale care cuprindeau în sine pe creștinii din iudei și pe creștinii din păgâni, dacă, cum era și firesc de așteptat, fostul iudeu privea la Hristos alt-mintrelea decât fostul păgân, apoi această deosebire noi o avem și în evangheliile noastre, în care caz în evanghelia lui Mateiu este așa chipul Lui, cum se prezenta el creștinului din iudei, care vedea în Iisus mai înainte de toate împlinirea prorociilor Vechiului Testament. In evanghelia dela Luca, dimpotrivă, acel chip al Lui, cum se prezenta el creștinului din păgâni, ca chipul unui al doilea Adam, ca noi să avem chipul Lui așa, cum se prezintă chipul Aceluia, Cui se cuvenea să fie totodată și lumina păgânilor, și slava lui Israil. La toate acestea după aceea să adaoge încă evan-ghelia a patra nu ca reflexiune a tradiției, ci ca opera unei sin-guratece persoane al aceluia din ucenici, care și-a răzămat capul pe pieptul lui Hristos, care mai adânc decât toți a pătruns în adâncul ființei Lui, din care cauză și chipul dat de dânsul re-produce înaintea noastră chipul lui Hristos, ca a unicului Fiu al lui Dumnezeu, slava Căruia el a contemplat-o.

Dar din aceea, că biserica posedă, astfel, o singură evanghelie în patru înfățișări, pentru ea se impune o mare problemă: aceste patru chipuri, care, în realitate, alcătuesc unul, contemplat drept unul, pentru a alcătui pentru sine un chip întreg și complect al Domnului său. Aceasta e o astfel de problemă, pentru rezolva-rea căreia biserica trebue să lucreze nu cu teologia sa numai, ci și cu toată viața sa, cunoscând tot mai deplin și mai adânc de-plinătatea harului și vieții, care este în Hristos Iisus. Această pro-blemă n'ar fi rezolvată prin aceea, dacă noi extrăgând toate cele

patru chipuri ale Lui, și în chip exterior le-am compara între dânsele, expunând succesiv ceiace El a făcut și a vorbit. Prin asemenea metod e imposibil a alcătui adevăratul chip nici măcar al unui om obișnuit, fără să mai vorbim de chipul lui Hristos. Această problemă este mai curând morală, pentrucă numai acei vor deschide pentru El inima lor și vor primi în sine viața Lui, care pot să-L cunoască, și numai în acea măsură, în care viața Lui se revarsă în biserica Lui și în această măsură și poate fi rezolvată această problemă. Dar și afară de asta, această problemă zilnic o rezolvă pentru sine și fiecare suflet creștin simplu, care fără nici un savantlâc citește cu credință evangheliile și vede în tuspatru unul și același chip al Aceluia, Care este pentru dânsul viața, adevăratul chip istoric al Aceluia, Care a trăit și a lucrat între noi, persoana istorică și care în același timp stă mai presus de toate vremile, al Aceluia, Care a fost eri și totdeauna și Care trăește în veci [1]).

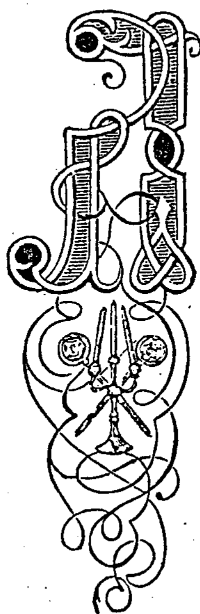

1) Vezi Ulhorn, Das Leben Jesu in seinen neueren Darstellungen, Stutgart, 1892.

CAPITOLUL XLIII.

MINUNILE, POSIBILITATEA LOR ȘI VERACITATEA LOR.

Acum să trecem la chestiunea cea mai arzătoare a timpului prezent, și anume la chestiunea despre minuni. Minunea pentru mulți este o pedică atât de mare, așa piatră de poticnire, peste care ei nu sunt în stare să treacă. Decât numai de n'ar fi minuni, vorbesc oamenii cu asemenea dispozițiune, atunci ei ar fi gata să primească tot celălalt conținut al Bibliei, dar a crede în minuni, asta, față cu actuala stare a științei, și anume a științelor naturale, ar fi imposibil mai mult. Și ei sunt gata să o rupă cu orce credință, decât să hotărască a crede în minuni.

Această mare dificultate nu se poate trece fără examinare. Minunile nu se pot îndepărta din Biblie nici prin înțelegere figurată. Nu este nicio nevoe și nici un folos, dacă pe alocurea și una și alta se răstălmăcesc altmintrelea, sau dacă și una și alta din minuni se înlătură cu totul, sau un eveniment miraculos se înțelege ca ne întotul miraculos. Doar și cea mai mică minune (numai dacă e admisibilă aicea în genere deosebire între mic și mare) la urma urmelor e tot atât de nepătrunsă, ca și cea mai mare și mai nepătrunsă. E zadarnică deci deasemenea și încercarea a împărți minunile a le deosebi, ca pie-

trele false, și a lăsa numai aceea, ce nu are caracter miraculos, pentrucă tot creștinismul se razemă la urma urmelor pe minunea apariției lui Hristos, așa că cine neagă minunile, trebue să nege deasemenea și faptele fundamentale ale credinței creștine. Mai mult încă: el trebue să lepede deasemenea și toată revelațiunea, pentrucă revelațiunea și minunea sunt legate între dânsele indisolubil. Insuși revelațiunea, înțeleasă în senzul propriu al acestui cuvânt, este minune, și dacă cineva ar voi să se mângâe cu aceea, că lui îi rămâne încă religia naturală, apoi și această mângâere la urma urmelor se întemeiază pe înșălăciune. Dar fără temeiu se spune: cine neagă minunile, acela nu recunoaște nici pe Dumnezeu. Adevărat, se poate, că deși numai din frica instinctivă în fața ateismului un astfel de om ar stărui să rețină pentru sine credința în existența lui Dumnezeu, dar în asemenea caz asta va fi pentru dânsul, numai un cuvânt mort, un nume deșert, pentrucă acest Dumnezeu deja nu stă mai mult în raport viu cu lumea. El nu este mai mult Dumnezeul nostru, și dela Dânsul nu se poate aștepta nimic și nu mai este temeiu a ne teme de dânsul. Rugăciunea atuncea nu mai este posibilă, pentrucă orce rugă se întemeiază pe convingerea, că Dumnezeu poate și are voință să facă aceia, pentru care îl rugăm. Dar dacă Dumnezeu nu face minuni și nu poate să le facă, sau, cu alte cuvinte, nu se amestecă niciodată în mersul acestei lumi, atunci această lume pentru Dânsul este închisă, dacă minunea nu o îngădue sistema naturei, dacă tot ce se săvârșește, este numai lanțul neîntrerupt al cauzelor și acțiunelor finale, atunci rugăciunile se fundează pe amăgirea de sine, și această amăgire de sine mai curând sau mai târziu trebue să devină clar pentru om, numai dacă el însuși nu se va înspăimânta de acest rezultat al cugetării sale.

Să ne închipuim mai înainte de toate, toată lărgimea și importanța acestei chestiuni. Straus a avut toată dreptatea, când a privit chestiunea despre minune, ca chestiune a existenței creștinismului. Cine neagă minunea, acela, cum spune el, nu numai alungă pe popi din biserică, ci dărâmă însuși biserica, și împreună cu asta distruge însuși creștinismul și în genere credința în Dumnezeul viu personal. De aicea se vede, ce importanță are chestiunea despre minune, și aceasta poate preveni contra primejdioasei duplicități, deasemenea falsă a acelora, care socot, că pentru satisfacerea pretinselor cerințe ale științei pot sacrifica minunea, aducând jertfă însuși creștinismul.

Dar ce-i minunea? Să ne lămurim mai înainte de toate în-

suşi noţiunea de minune, pentrucă nu tot ceeace numim noi mi- nune este deja minune în acel înţeles, în care vorbim noi aicea despre minuni. Noi avem obiceiul de a întrebuinţa cuvântul „minune" în senz foarte larg şi trebue pentru asta să scoatem din această concepţie toate celelalte înainte de a trece la minune în sensul strict al acestui cuvânt.

Dacă în câmp creşte sămănătura şi dintr'o sămincioară creşte planta, apoi noi şi asta o numim minune. Noi vorbim de minunile lui Dumnezeu în natură, şi suntem cu totul în drept să vorbim aşa, pentrucă toate acestea se produc nu fără Dumnezeu. Anume El a făcut forţele, care lucrează la aceasta, El a dat legile, care cârmuesc mersul fenomenelor naturale. Dar totodată este clar, că minunea în înţelesul propriu al acestui cuvânt aicea încă nu-i, pentrucă aicea lucrează cauze cu totul naturale; creşterea şi însuşi starea sămânţei se produc sub influenţa forţelor naturale, după legile inerente ale naturi, fără participarea unei cauze supranaturale. La aceasta pentru noi e indiferent, ne sunt cunoscute deja nouă, sau nu ne sunt cunoscute forţele ce lucrează aicea şi legile naturii. Chiar şi acolo, unde în natură se săvârşesc fenomene, se produc acţiuni, care pentru noi sunt inexplicabile cu ajutorul puterilor şi legilor cunoscute nouă, chiar şi acolo noi încă putem să spunem, că asta pentru noi este o minune, deşi nu este minune singură de sine. Abia numai mersul succesiv al cercetărilor duce la cunoaşterea acestor forţe şi legi, astfel şi această minune încetează de a fi minune. Prin urmare şi aicea noi avem a face cu o minune numai nu în adevăratul înţeles al acestui cuvânt. Deja un alt caracter au acele evenimente, care în adevăr deasemenea alcătuesc numai rezultatul unor cauze naturale, dar în care, în vedere că aceste cauze naturale anume coincid aşa, că din ele rezultă aicea şi nu altă acţiune, noi trebue deja să vedem mâna lui Dumnezeu, să recunoaştem o deosebită conducere şi pronie dumnezeiască. Aicea noi putem în adevăr să vorbim deja de minune. Aşa în viaţă şi în istorie nu arare ori au fost cazuri, când, de exemplu, omul deja cu totul expus peirii din pricina nenorocirii sau a sărăciei, deodată pe neaşteptate a primit ajutoare din acea parte, de unde el niciodată nici nu se putea aştepta. De exemplu, vreo moştenire dela un neam necunoscut, moştenire, care a dat o direcţie cu totul nouă vieţii omului ce deja se considera pierdut. Aicea avem cauze curat mărginite, dar în coincidenţa lor ca înseşi evenimentul, că anume în momentul celei mai mari nenorociri a omului, când el înalţa ultima rugăciune

pentru mântuire, i-a fost dat ajutorul neașteptat, nu se poate să nu vedem deja o participare directă a Proniei Dumnezeești, fără de care nu cade din cap nici chiar un fir de păr. Aceasta, prin urmare, o lucrare directă a lui Dumnezeu, minune a monoducerei divine, minunea providenței. Dar pe lângă toate acestea, nici aceasta nu e o minune în înțelesul propriu al acestui cuvânt. In înțelesul propriu al cuvântului minunea noi o avem numai acolo, unde se săvârșește ceva de așa fel, ce nu s'ar fi săvârșit, dacă ar fi lucrat numai legile naturei, ce se săvârșește numai prin participarea deosebită și evidență a mânei lui Dumnezeești. Așa că să dăm câteva exemple, în care caracterul miraculos al evenimentului se aruncă nemijlocit în ochi; minune neîndoelnică vedem în acele evenimente, când de exemplu, Hristos preface apa în vin, înmulțește pânile în pustie, învie mortul. Acestea sunt minuni în senz propriu și strict al acestui cuvânt, și examinarea lor trebue să o și facem noi aicea.

Toate temeiurile, aduse contra putinței săvârșirei de minuni, pot fi reduse la două: istoric și filosofic, rezultat din discuțiunea cugetărei abstracte. Unii anume spun, că săvârșirea reală de minuni nu poate fi dovedită istoricește, și deaceia ea este de necugetat, de neîmpăcat cu cugetarea rațională. Amândouă aceste temeiuri se susțin unul pe altul, și apologetul se află chiar în oare care turburare, deunde să înceapă combaterea acestor obiecțiuni. Dacă el se încearcă să dovedească istoricește minunea, atunci i se spune: toate închipuirile despre săvârșirea minunilor din capul locului sunt insuficiente, pentrucă minunile sunt de necugetat; dacă el începe să privească lucrul dela celalt capăt și se încearcă să arate cu cugetarea, în idee justificarea minunei, atunci la asta i se răspunde: „că ce folos e de toate acestea? Minunile, mă rog, deși se pot cugeta posibile, dar săvârșirea lor reală nu s'a constatat, nu s'a dovedit istoricește".

Dar or cum ar fi, trebue însă de început examinarea acestei chestiuni din vre un capăt oare care. Deaceea să începem cu dovada istorică. Aceasta singură de sine e calea cea mai normală, pentrucă în loc să ne alcătuim tot felul de teorii despre putința or neputința, noi direct, fără nici o discuție trecem la cercetarea faptelor. Aceasta în acelaș timp este și acea cale, care ne-o indică însuși protivnicii, de oarece ei expresiv afirmă, că ei nu neagă posibilitatea minunilor, ci numai neagă săvârșirea lor reală. „Că noi izgonim minunea din istorie, zice Renan, aceasta noi o facem nu în numele cutărei sau cutărei filosofii, ci în nu-

mele experienței necontenite. Noi nu zicem că minunea este imposibilă, ci că până acum nu s'a constatat nicio minune". Să vedem dară acum, nu se poate oare cu autenticitatea istorică dovedi realitatea vreuneia din minuni?

La aceasta, totuși, trebue hotărît să evităm acele cerințe, pe care le expune Renan pentru asemenea dovadă. El spune: „dacă mâne ar veni făcătorul de minuni și ar propune, să ne închipuim, învierea unui mort, atunci cum ar trebui să procedăm la aceasta? Ar trebui să alcătuim o comisie deosebită de filologi, de medici, de chimicieni, persoane obișnuite și experiente în critica istorică. Comisia ar alege trupul, în scopul de a se convinge, că el este cu adevărat mort, ar indica sala, în care ar urma să se producă experiența, luând o serie întreagă de măsuri de precauțiune, care s'ar dovedi necesare pentru înlăturarea oricărei îndoele. Dacă în asemenea împrejurări ar avea loc învierea mortului, atunci ar fi o anumită probabilitate. Dacă după aceea taumaturgul de câteva ori ar repeta acest experiment cu alte trupuri, în alte împrejurări, înaintea altor persoane, apoi atuncea s'ar putea considera minunea dovedită". Dacă aceste cerințe ar fi recunoscute, apoi, negreșit, dinainte ar fi bătuți, pentru că astfel de comisie a academicienilor parizieni nu exista în Iudeea și minunile lui Hristos Mântuitorul prezentau ceva cu totul altmintrelea decât asemenea experimente, făcute după dorință, înaintea unei comisiuni deosebite. Dar odată cu aceasta, aceste cerințe sunt nedrepte. Ce ar spune istoricul, dacă i s'ar cere, dacă el pe asemenea cale ar dovedi realitatea tuturor faptelor istorisite de dânsul? Atunci ar urma să se șteargă toată istoria, pentrucă pe asemenea cale nu s'ar putea dovedi nici un fapt. Deja Lessing a arătat, că autenticitatea istorică nici a unei bătălii povestită nouă de istoricii particulari, și a sfârșitului ei nu e supusă îndoelei, chiar dacă expresiunile martorilor oculari despre cele ce ei au văzut, ar duce la contraziceri de nedeslegat. „Dacă acum față de Libiu și Polibiu criticii se referi cu asemenea nobleță și cu asemenea dumerire, atunci pentru ce dară ei nu se referă tot așa către Matei și Marcu, sau către Luca și Ioan? Noi privim minunile mai întâi de toate ca fapte istorice, și față de ele nu se poate cere mai mult, și pentru adevăr ajunge, dacă noi le vom dovedi ca pe orcare alt fapt istoric, cu ajutorul martorilor neîndoioși, care pot și doresc să spună adevărul. Cine cere mai mult decât o dovadă simplă istorică, acela dă a înțelege, că el stă în acel punct de vedere, pe care l-a exprimat cândva Voltaire, care

a spus odată, că el nu ar crede minunea, chiar dacă ea s'ar săvârşi într'o piaţă deschisă înaintea ochilor lui, cu alte cuvinte, că el în genere nu voeşte să creadă în minune.

Cu scopul dovedirei săvârşirei istorice a minunilor, noi, negreşit, nu putem acum deodată să recurgem la evanghelii, pentrucă, după cum s'a spus mai sus, însăşi autenticitate evangheliilor se stabileşte numai sub presupunerea, că există minuni; acum însă a presupune autenticitatea lor, ca din ele să dovedim minunile, ar însemna să ne învârtim numai într'un cerc logic. Deaceea noi vom începe examinarea chestiunei cu mărturisirile incontestabile ale ap. Pavel, în care avem documente istorice nesupuse la îndoială.

Din aceste documente se lămureşte, ca fapt, că ap. Pavel a fost convins de ceiace atuncea în biserica creştină se săvârşeau pentru că printre darurile Duhului Sfânt el numeşte clar (1 Cor. XII, 9) şi darul vindecării, darul vindecărei miraculoase a bolnavilor. Mai mult încă: el era convins că şi însuşi el poseda darul minunilor. La acest dar el se referă (1 Cor. XII, 12) ca la semnul apostolatului său. Acolo ap. Pavel zice: semnele apostolului s'au aratat înaintea lui prin mare răbdare, prin minuni, şi prin puteri. Dacă cineva va zice, că în fundamentul acestei convingeri a apostolului nu este nimic real, că el în realitate n'a săvârşit minuni, atunci rămâne numai o alternativă: să-l considerăm sau visător, sau înşelător. Mai mult încă, în realitate nu rămâne chiar nici prima alternativă; fără o pată puternică morală în cazul dat nu ar fi putut nici de cum scapa chestiunea. In asemenea caz e clar, că chestia e despre minunile, care, după declaraţia ap. Pavel, el însuşi le-a făcut. E altă ceva a primi fără critică minunile altoră şi altă ceva a se referi solemn la minunile proprii. Ultima, în caz dacă în adevăr n'au fost săvârşite minuni, ar fi semn al unui extrem defect în critica de sine, ar fi o trufie de sine de cea mai rea calitate. Pe când a admite ceva asemănător la ap. Pavel şi psihologiceşte, şi istoriseşte, şi în fine moral e imposibil. Noi nu voim să spunem, că ap. Pavel a avut lângă el nu numai prieteni devotaţi, care în însufleţirea lor cu privire la el considerau toate posibile. Dimpotrivă, în Corint la dânsul au fost cei mai cumpliţi vrăjmaşi, şi anume înaintea lor el se şi referă, cu cea mai deplină linişte şi cu cea mai mare cumpătare, la minunile,pe care el le-a săvârşit în mijlocul lor. E uşor să spui, că el a căzut în lauda de sine; dar în asemenea caz e nevoe să înţelegi psihologiceşte caracterul apostolului, cum apare

el înaintea noastră cu toată sinceritatea în epistolele sale. In general, noi aveam înainte o personalitate, care se distingea prin mintea cea mai pătrunzătoare, trează, dreaptă, smerită, și după oare care ciudățenie numai în acest punct ea s'ar fi dovedit mărginită supusă deșărtăciunei și, ceeace e mai rău ca orce, trufașe până la improbabilitate și lăudăroasă. Se poate oare pricepe o asemenea contrazicere? După aceea, e necesar să pricepem și toată activitatea lui în întregime. Cine recunoaște că amăgirea de sine și minciuna a fost în stare să săvârșască lucruri așa de mari, și nu numai mari, ci și binecuvântate în lume, acela să cugete cum vrea, și cu unul ca acela n'avem la ce ne pierde și vremea în discuțiuni. Dar cine crede, că în lume predomină puterile morale, că visul și minciuna deși pot, din când în când, să aibă triumf ne îndelungat, dar la urma urmelor se demască înaintea adevărului, acela trebue să recunoască, că aicea nu poate nicidecum să fie nici aiurare, nici părere măreață de sine, ci numai adevărul și fapte istorice.

Poate că unii vor obiecta, cum că arătările ap. Pavel sunt prea nedeterminate, că aicea e vorba numai de minuni, dar nu se arată și nu se expune nici una din ele. Așa dară, oare nu se poate istoricește dovedi nici o minune complet determinată? Noi răspundem cu toată pregătirea la asta: da, se poate, și pelângă asta cea mai mare din ele toate, anume minunea învierii lui Iisus Hristos. Evident, dacă noi am reuși să stabilim această minune, ca istoricește neîndoelnică, atunci noi am satiface toate cerințele. Despre acest fapt esențial important pentru creștinism în timpurile cele mai noui au fost multe discuțiuni din cele mai vii. Pe de o parte au fost expuse toate, ca să se respingă acest fapt, iar pe de altă parte ca să se apere.

La discutarea lui e mai bine să începem cu faptul, care nici dintr'o parte nu se pune la îndoială, chiar în chip rațional nu se poate supune la îndoială, și anume dela acel fapt, că ucenicii și cei mai vechi creștini credeau, și anume credeau cu cea mai deplină convingere, că Iisus, Iisus celce a murit, iarăși a înviat din morți. Pe această credință se fundează toată biserica; mulțămită acestei credințe, ucenicii iară se treziră din cea mai adâncă întristare; anume această credință a fost conținutul propoveduirii lor; tot ea apare înaintea noastră cu cea mai deplină încredințare în toate documentele acelui timp. Prin aceasta negreșit, nu se dovedește încă acel lucru, că asemenea credință a putut fi și fără faptul corespunzător, putea să se razime pe amăgirea de

sine. Dar în tot cazul această credinţă în învierea lui Iisus Hristos este un fapt şi anume faptul cel mai mare, de însămnătate istorică universală, care prin urmare nu se poate lăsa fără explicaţiune dacă în genere trebue a înţelege istoria creştinismului. Acela, care nu vrea să explice acest fapt prin aceea, că „ucenicii au crezut, că Iisus a înviat, pentrucă El cu adevărat a înviat", acela prin înseşi aceasta ia asupra sa problema de a ne explica, în ce chip această credinţă a putut să răsară şi să se întărească fără învierea adevărată şi reală.

Noi putem, negreşit, să înlăturăm cu totul din cercetare, ca metod cu totul învechit de explicaţie, acea părere, după care Hristos numai s'a părut mort, de oarece ar fi căzut într'o letargie asemenea morţii, şi când şi-a venit în fire, atunci ucenicii au crezut, că El a înviat. Această părere a vechiului raţionalism, deşi poate ea şi până astăzi se împărtăşeşte de unii ca un rest al timpurilor anterioare, nu mai are nevoe de combatere. Acum predomină mai mult acea părere, că în temelia credinţei ucenicilor se află numai vedeniile, fantomele interne, în care caz aceste păreri variază în acest senz, că unii primesc numai vedeniile subiective, stârnite în înseşi ucenicii şi prin urmare exclusiv numai psihologiceşte explicabile, iar alţii admit vedeniile obiective, adecă produse de Dumnezeu sau de Hristos cel proslăvit viu.

Dacă noi vom păşi la examinarea chestiei, cât de întemeiată este această părere, şi mai întâiu de toate la aceasta vom începe cu părerea, care admite numai vedeniile subiective, atunci deodată se prezintă deja foarte greu să ne închipuim, în ce chip aceste vedenii au putut să se stârnească în ucenici în situaţia lor de atuncea? Savanţii, de direcţiunea asta şi-au dat multă osteneală, ca să explice origina acestor vedenii. La aceasta au indicat „atmosfera estatică" a răsăritului şi în deosebi a Siriei, la predispoziţia personală a ucenicilor pentru contemplarea fantomelor; au indicat straşnica excitare la care au fost aduşi ucenicii de catastrofa de pe Golgota, care ameninţa să distrugă toate speranţele lor, pecând, pe de altă parte, continua să trăiască şi acea impresiune, pe care ei o primise dela persoana Invăţătorului lor în timpul traiului împreună şi a activităţii cu Dânsul; în care caz această impresiune în amintirea lor se prefăcu în convingere tare, că acest Iisus n'a putut să fie aşa învins de vrăşmaşii Lui, n'a putut să piară aşa, din care cauză în ei se ivi singură de sine „o întristare nepotolită" după Dânsul; mai indicară cu acest prilej deasemenea ecouri de ale sentinţelor Vechiului Testament şi

chiar la superstiţie, că. ucenicii considerau posibilă întoarcerea din mormânt, cum de exemplu credea şi Irod, că Ioan Botezătorul a înviat din morţi: şi toate acestea, după această părere, în fine a ajuns la ucenici pânăla gradul de contemplare a vedeniilor. Dar toate acestea discuţiuni, cu toate acestea, concordă cu totul puţin cu ceeace în genere ştim noi despre ucenici. Pretutindenea ei apar înaintea noastră, ca oameni foarte, treji, aşa că într'înşii nu-i nici urmă de „acea ferbere duhovnicească", în care ar fi trebuit ei să se arate după această teorie; nu-i nici cea mai mică urmă nici de „tristeţă nepotolită", ci, din contra, toate istorisirile conglăsuesc întru aceea, că în loc de tristeţă nepotolită, ei erau în acea dispoziţie, din care nu apar vedenii.

Incă şi mai greu e să-ţi închipui, că astfel de vedenii se prezentau nu numai deosebitelor persoane, ci şi la mulţi ucenici, aşa că, după mărturia ap. Pavel, deodată cinci sute de confraţi au văzut pe Hristos cel înviat (1 Cor. XV, 6). Negătorii recurg, adevărat, la puterea molipsirei a unor asemenea stări vizionare, şi în adevăr, câteodată se observă ceva de astfel; dar astfel noi ajungem la o idee foarte stranie despre Cea mai veche comunitate creştină, ca şi cum ea consta din gloate de entuziaşti cu nervii deranjaţi, ceeace stă cu totul în contrazicere cu toate informaţiunile istorice autentice. La aceasta trebue să luăm în băgare de samă încă un moment foarte important. Trăsătura principală în istorisirile despre înviere este aceea, că ucenicii la început n'au cunoscut pe Hristos celce li s'a arătat, că lor le-a venit greu să creadă, că acesta e anume El, şi că anume pe Dânsul îl văd ei înaintea lor. E imposibil, ca asemenea comunicare să fi fost introdusă numai mai târziu, dar între altele ea e cu totul incompatibilă, cu intrarea în stare vizionară. Doar acel chip pe care omul îl contemplează, apare înlăuntrul înseşi vizionarului, aşa că el dinainte e încredinţat de el, şi din această cauză se exclude orce îndoială, pentru că ea ar fi în contrazicere cu înseşi caracterul contemplaţiei vizionare.

Dar chiar dacă toate acestea încă ar fi explicabile, rămâne cu totul inexplicabilă aceea, în ce chip deodată s'au curmat toate aceste vedenii şi s'au mărginit comparativ la o scurtă vreme. Despre o asemenea curmare a lor mărturiseşte ap. Pavel în 1 Cor. XV. Acolo el prezintă la arătările ce s'au făcut lui a celui Inviat, ca la ceva extraordinar, care stă în legătură cu chemarea sa la vrednicia de apostol al păgânilor, şi prin însăşi această mărturiseşte, că acele arătări a celui Inviat, cum s'au săvârşit ele în

primele timpuri după moartea lui Hristos, în biserică mai mult n'au mai fost. Adevărat, au mai fost încă așa numitele „vedenii", dar arătările, care s'au arătat, de exemplu, lui Petru și altor apostoli, deja n'au mai fost mai mult. Intre acestea, neîndoelnic este faptul, acela, confirmat de experiență, că stările vizionare odată începute într'un anumit cerc, se întăresc treptat și în fine degenerează într'un entuziasm sălbatec. Dacă arătările celui Inviat ar fi fost pur și simplu o vedenie subiectivă, atunci în ce chip să explicăm, că ele, tocmai în contrast cu faptul indicat, s'au continuat numai puțină vreme și fără de veste au dispărut? Aicea noi stăm înaintea feții unei enigme cu totul de nedeslegat.

Această considerațiune s'a părut atât de decisivă chiar și pentru Keim, încât el s'a lepădat și de ipoteza vedeniilor curat subiective și a început să admită mai curând pe cele obiective, adecă vedenii produse de însuși Dumnezeu și de însuși Hristos. Și această părere se poate considera acum cea mai răspândită. Mai întâiu de toate trebue să ne lămurim, că prin această situație chestiunea se schimbă cu totul. Aicea deja, se poate zice, se recunoaște direct o minune reală, adevărat, nu o minune externă, ci o minune săvârșită înlăuntrul ucenicilor, și anume o faptă a lui Dumnezeu, sau în vedere, că vedeniile, după această părere se reduc la acțiuni ale lui Dumnezeu sau ale lui Hristos celui proslăvit, o descoperire de sine a lui Hristos celui viu, care ne și mărturisește, că El n'a rămas mort, ci trăește. Aceasta e deja un mare pas către recunoașterea adevărului învierei, pentrucă aicea noi vedem direct deja credința în Hristos viu. Dar împreună cu aceasta aicea noi nu vedem încă recunoașterea învierii trupești a lui Hristos din mormânt. Din acest punct de vedere se poate, negreșit, a propovedui: Hristos trăește! Dar nu se poate încă spune: El cu adevărat a înviat. Asemenea teorie duce în tot cazul la o însemnată slăbire a credinței creștine, pentrucă dacă ea, poate, nu este necompatibilă la unele persoane cu adevărat o viață creștină, dar pentru biserică ea inevitabil duce la zdruncinarea înseși temeliei, pe care ea se razemă, pentrucă biserica se întemeiază pe convingerea, că Hristos nu numai trăește, ci a și înviat din morți.

Să examinăm dar acum, cât de temeinică este această temă. Negreșit, ceice s'au ridicat înainte contra ipotezei vedeniilor, îndoelele cad de la sine. Dacă aceste vedenii se produc de Dumnezeu, atunci origina lor este tot atât de explicabilă, ca și contenirea lor. Dar pe de altă parte, pelângă aceasta se ridică

altă întrebare, şi la aceasta anume în timpul din urmă se reduc toate discuţiile despre înviere; aceasta e anume întrebarea: în ce chip ucenicii, dacă ei au avut numai o vedenie, în care li s'a arătat Hristos, ca viu, au ajuns la aceea, că au început să creadă în învierea trupească din mormânt? Nu era oare mult mai simplu să se facă această deducţie: El s'a înălţat la cer şi trăeşte, de cât să socoţi, că El trupeşte a înviat din morţi?

De recunoaşterea faptului, că credinţa în învierea trupească nu se poate explica din starea curat vizionară, nu se pot elibera chiar nici aceia, care nu voesc să recunoască o astfel de înviere ca fapt istoric. Deaceea, ei s'au încercat să dovedească, cum că credinţa în învierea trupească din mormânt n'a fost credinţă primară a ucenicilor, ci că acest fel de credinţă în înviere s'a ivit mai târziu prin o creaţie legendară. Judecând după sentinţa ap. Pavel din Filip. III, 21, — judecă acest fel de tăgăduitori, — că Hristos are „trup slăvit", şi că deasemenea şi morţii, pentru care El a fost întâiu născut, vor învia în trup cu totul nou duhovnicesc (1 Cor. XV, 42), ap. Pavel a putut să vadă pe Mântuitorul, dacă el l-a văzut numai în spirit, pentrucă El este fiinţă duhovnicească. Realitatea simţită, trupul pământesc al celui văzut precum şi orce raport descoperit astfel a vieţii cereşti a lui Hristos către trupul lui Iisus pus în mormânt, aicea se exclude. De oarece la aceasta ap. Pavel, arătarea lui Hristos lui o egalează cu totul arătărilor, ce s'au făcut celorlalţi ucenici, apoi deaicea urmează, că şi această arătare el a înţeles-o ca arătare nu ca un trup pământesc din nou înviat, ci ca un duh ceresc al lui Hristos duhului său contemplativ. Dar pentru vremea următoare aceasta s'a părut insuficient. Ea a adus arătarea în legătura locală cu mormântul, în care caz le-a strămutat la Ierusalim, deşi primele arătări n'au fost acolo, ci în Galileea, unde ucenicii fugise deja imediat după luarea lui Hristos sub strajă. Legendei, iar nu istoriei, ar aparţinea toate poveştile acestea despre arătarea Celui înviat la mormântul deschis, precum şi mărturia despre însuşi mormântul deschis se fondează pe spusa arbitrar formată în interesul apostolilor: chiar luarea solemnă de pe cruce şi punerea în mormânt ar fi cu totul supuse îndoielei.

Astfel în genere nu-i nevoe de a explica mai mult faptul, cum ucenicii au ajuns la aceea, că au început a crede în învierea trupească din mormânt. In realitate ei n'ar fi crezut nici decum într'însa. Aicea deodată şi în totul se înlătură greaua obiecţiune contra ipotezei vedeniilor, care se întemeia pe faptul mormântului

gol. Mormântul la aceasta nu intră deloc în chestiune, de oarecè la trupul pus în mormânt nimenea nici nu s'a gândit. E regretabil numai, că toată construcţia artificială pe baza legendei în desvoltare, care la început a pus Invierea în legătură cu mormântul, sufere naufragiu pe două lucruri, care pe realitatea lor istorică solidă nici într'un chip nu pot fi înlăturate. Nu încape îndoială (şi acesta este primul lucru), că din cele mai vechi timpuri îşi trage începutul său tradiţia, că Domnul a înviat „a treia zi". Dar dacă ucenicii au fugit în Galileea imediat după luarea lui Hristos sub strajă, atunci a treia zi ei n'au mai putut primi ştire despre moartea Invăţătorului lor. Iar în asemenea caz primirea simplă a vedeniei subiective psihologiceşte e absolut imposibilă, pentrucă asemenea vedenie putea să se ridice numai atunci, când ei ar fi ştiut de moartea învăţătorului lor. Dar vedenia obiectivă, aceea, ce Keim numeşte „telegramă din cer", s'ar fi dovedit prea timpurie, ar fi fost pentru dânşii cu totul de neînţeles, înainte ca ei să fi primit ştire despre moartea lui Iisus. Al doilea fapt e apariţia primei comunităţi creştine în Ierusalim, care se dovedeşte cu totul inexplicabilă, dacă marea prefacere în viaţa duhovnicească a ucenicilor nu s'a săvârşit în Ierusalim, ci în Galileea, dacă ei aicea, iar nu în oraşul principal, cum se încearcă să ne încredinţeze, au adunat pe primii credincioşi. Dar, să lăsem şi aceasta; acestea sunt numa fapte lăturalnice în faţa acelui fapt principal, că tot temeiul acestei ipoteze nu rezistă la critică în faţa epistolei ap. Pavel, de oarece zisele apostolului mărturisesc mai curând despre contrarul. Orce raport al vieţei cereşti a lui Hristos cu trupul pus în mormânt, ar fi cu totul esclus la ap. Pavel. Dar în ce chip ajunge el la aceea, că în acelaş loc, unde expune pe scurt punctele cele mai principale ale evangheliei propoveduite de dânsul. (1 Cor. XV, 1), între mărturia, că „Hristos a murit" şi că „El a fost îngropat", dacă învierea nu stă în nici un raport cu înmormântarea, cu punerea în mormânt cu trupul? Apostolul oare cum ar prevedea posibilitatea unei astfel de răstălmăcire a evanghelizării sale, şi pentr înlăturarea ei a şi introdus cuvintele: „şi că el a fost îngropat". E adevărat, negreşit, că apostolul atribue celor înviaţi trup duhovnicesc, dar nici o explicaţie nu-i în stare să înlăture raportul acestui trup duhovnicesc faţă de cel îngropat, raport, care deja e aşternut în înseşi felul de creştere a seminţei sămănate. Fără un astfel de raport n'ar fi putut fi în genere vorba de înviere. Pe cât e neîndoelnic apostolul întemeiază învierea credincioşilor pe învierea lui Hristos,

tot pe atât de neîndoelnic e că el la aceasta are în vedere reala înviere a corpului îngropat și transformarea lui în trup proslăvit. Același lucru însă încă cu mai mare expresivitate se vede din acel loc din epistola către Romani (Rom. VIII, 11), unde apostolul zice: „Dacă însă Duhul Aceluia, care a înviat din morți pe Iisus, locuește în noi, atunci Celce a înviat pe Hristos din morți, va învia și trupurile noastre muritoare, cu Duhul Său, Care locuește în noi". Apostolul a putut scrie așa numai în acel caz, dacă el credea că și trupul mort al lui Hristos a devenit viu și a înviat din mormânt. Iar în asemenea caz rămâne numai o îndoită posibilitate: sau arătarea, ce s'a făcut apostolului, a fost de acel fel, că ea nemijlocit l-a făcut să recunoască, că Iisus cel îngropat iarăși a înviat trupește, sau el a fost nevoit să facă această concluzie pe temeiul și în legătură cu comunicările făcute lui de ceilalți apostoli. Precum în cazul acela, așa și în cazul celălalt noi eșim cu totul peste hotarele stărei de simplă viziune. Deasemenea și primilor ucenici fostele arătări au trebuit să li se prezinte ca ceva mai mare decât o vedenie, care le dovedea, că Domnul este viu; ei, evident, încercară ceva de așa fel, ce a turnat într'înșii o încredințare de nedesrădăcinat, că Domnul și Invățătorul lor a înviat trupește din mormânt.

Dar iată se ridică altă întrebare, care astăzi, după ce s'a lămurit, că ap. Pavel și din început recunoscuții apostoli au crezut și au propoveduit reala înviere a Domnului din mormânt, se ridică cu toată semnificarea ei: ce a devenit trupul lui Hristos? Nu se poate acoperi lucrul cu tot felul de întorsături de vorbe, și cu a spune, că acum nu se știe nimic de asta. A fost imposibil, că chiar și ucenicii să fi ajuns la ideia, că Domnul a înviat, dacă mormântul era încă pecetluit, și trupul Lui era în mormânt. Mai mult încă, dacă El ar fi rămas în mormânt, atunci cum se explică, pentruce vrășmașii Lui nu se refereau la mormânt, la trupul ce zăcea în mormânt, ca astfel să pună capăt tuturor povestirilor despre înviere, tuturor visurilor și tuturor vedeniilor? E ciudat, în adevăr, că dușmanii creștinismului, — și aceștia erau tot așa de hotărîți, pe cât de mintoși, — nu s'au folosit de acest mijloc simplu, ca să nimicească tot creștinimul? Se poate ca ei să nu fi avut nici un interes în această privință? Propoveduirea despre înviere era direct un atac asupra sfatului suprem, asupra conducătorilor iudeilor, conținea pentru dânșii cel mai greu reproș, care se putea face unui iudeu, anume reproșul, că ei au omorît pe Mesia; dar între altele aceste căpetenii iudaice au

rămas muţi sau s'au mărginit la declaraţiunea, că aceasta nu-i adevărat, sau au recurs la astfel de obiecţiuni neîntemeiate, ca aceea, că pe El l'au furat ucenicii din mormânt, pe când la dispoziţia lor se afla mijlocul cel mai simplu de a se justifica, şi anume să deschidă mormântul şi să arate trupul în mormânt? Toate acestea se par stranii în cel mai înalt grad şi improbabile. Evident, mormântul era realmente gol. Dar după aceea noi întrebăm mai depart: cine a îndepărtat trupul din mormânt? Şi aicea iarăşi nu ne putem mărgini la o simplă frământare a chestiunei şi la indicarea la misteriozitatea şi imposibilitatea explicaţiunei ei pentru timpul de faţă. Aicea pot fi numai trei posibilităţi: pe Dânsul l-au luat din mormânt sau vrăşmaşii Lui, sau prietenii Lui, sau, înfine, cineva al treilea necunoscut. Vrăşmaşii Lui? Dar aceasta e imposibil, pentrucă altmintrelea ei singuri ar fi spus despre aceasta. Prietenii Lui? Aceasta e deoptrivă imposibil, pentru că atuncea ei ar fi fost înşelători de cea mai josnică calitate şi putem nădăjdui, că nu există asemenea om cinstit, care ar avea nevoe să dovedască, că ucenicii nu aparţineau la asemenea fel de oameni. Prin urmare: un al treilea, un necunoscut, care fără ştirea ucenicilor şi după o impulziune oare care necunoscută a îndepărtat trupul lui Iisus Hristos din mormânt şi pentru o cauză oare care necunoscută a tăcut acesta în urmă. Dacă acest om n'ar fi făcut aceasta sau numai n'ar fi tăcut despre fapta sa — atunci se spune, n'ar fi putut să se ivească nici credinţa în înviere. Ajunge un singur cuvânt despre acest om necunoscut şi credinţa în înviere ar fi fost imposibilă, creştinismul nu s'ar fi ivit, întreg cursul lumii, toată istoria omenirii ar fi fost cu totul altmintrelea. Evident, totul atârnă de acel caz, că misteriosul necunoscut a ajuns la ideea, nu se ştie pentruce, să ia trupul lui Iisus Hristos din mormânt, totul atârnă dela un caz încă şi mai straniu, că el tace cu totul despre procedura sa. Dacă se poate închipui asta, dacă cineva va găsi aceasta posibil de cugetat, dacă cineva o aşa întorsătură însemnată în istoria omenirei, întregul curs al istoriei universale, îl poate pune în legătură cu asemenea întâmplare, acela să examineze singur temeinicia unei asemenea contemplări asupra lumii; dar, în tot cazul, din punct de vedere serios e zadarnic de perdut fie şi chiar numai vorbele pentru combaterea ei.

Dacă însă cineva nu găseşte această contemplare asupra lumii de cugetat, apoi noi socotim, că acela inevitabil va ajunge, pe emeiul dovezilor indicate, la acea convingere, că învierea lui

Hristos este fapt istoric neîndoelnic. Dacă undeva, apoi anume aicea are importanţă faptul deja spus de noi, că deja perceperea simplă a faptelor istorisite în evanghelii depinde nu simplu de acţiunea raţiunii, ci împreună cu aceea şi de faptele morale. Şi deşi cineva pe calea asta s'ar vedea pe sine, în fine, forţat să admită realitatea învierei, — asta nu ar fi totuşi credinţă, credinţă mântuitoare în înviere, ca fapt al mântuirei. O asemenea credinţă apare numai acolo, unde omul încearcă acţiunea vieţii lui Hristos în propria sa inimă. Dar noi socotim, că am arătat cu siguranţă, că nu-i deloc aşa de simplu şi de uşor, cum li se pare multora, contrar faptelor istorice neîndoelnice, totuşi a nega faptul învierii, că încă şi până acum n'a izbutit faptul credinţei ucenicilor în înseşi învierea Domnului a se explica altmintrelea, ca recunoscând aceea, că însuşi învierea este fapt, că ei realmente cu ochii lor au văzut pe Hristos trupeşte înviat din mormânt.

Negreşit, totdeauna va rămâne posibil, contrar tuturor celor spuse, a afirma, că toate acestea au putut fi şi altmintrelea! Chiar şi nefiind în stare a explica, cum a ajuns apostalul Pavel la convingerea, că el e în stare să facă minuni, sau cum ucenicii au ajuns la credinţa, că Iisus a înviat, totuşi unii pot afirma, că aicea doar nu s'a săvârşit nicio minune reală, pentrucă minunile nu sunt posibile, deoarece ele ar fi posibile de unit cu cugetarea raţională. Dar în asemenea caz tăgăduitorul se aşază în acel punct de vedere, că ideile lui nu se supun faptelor, ci le supun pe acestea lor, nu cugetarea sa se dirijază după fapte, ci cere, ca faptele să se dirijeze potrivit cu cugetarea lui, şi în asemenea caz el vine cu totul aproape de punctul de vedere a lui Voltaire, care zice: eu nu pot crede în nici un fel de minuni. Atuncea, negreşit, trebue să se curme şi orce discuţii. Şi totuşi chiar în ştiinţele naturale de astăzi putem învăţa aceea, că cugetarea noastră trebue să se dirijeze potrivit cu faptele, că ea propriu este numai deducţia cugetătoare din fapte. Şi în asemenea caz e temeinică numai acea cerinţă, ca minunile deasemenea să fie puse de acord cu cugetarea noastră, pentru care lucru trebue numai a dovedi, că ele nu stau în contrazicere cu cugetarea regulată despre Dumnezeu şi lume.

In realitate în întrebarea aceasta totul atârnă de aceea, ce părere avem noi despre Dumnezeu şi despre lume în raporturile lor reciproce. Ateistul, cel ce nu crede în Dumnezeu, negreşit, nu poate crede nici în minuni. Fără Dumnezeu nu există minune. Nu pot fi minuni nici pentru materialist, care nu recunoaşte

nimic, decât numai materia, materia mărginită, şi nu vrea să ştie de existenţa spiritului în lume şi peste lume. E absurdă minunea deasemenea şi din punctul de vedere panteist. Dacă Dumnezeu şi natura sunt una şi aceeaşi, atunci ideea de minune este o contrazicere în sine însuşi, de oarece ea cuprinde în sine ceva, ce alcătueşte abatere dela legile fiinţei lor neschimbate. Astfel, nici una din aceste sisteme nu recunoaşte minunea, pentrucă nu ştie să şi-o explice din punctul său de vedere mărginit. Şi aceasta e cu totul de priceput, pentrucă minunea pentru lămurirea ei cere recunoaşterea persoanei libere a lui Dumnezeu, Care domneşte peste lume şi în acelaşi timp lucrează în lume; ea presupune o independenţă relativă şi în acelaşi timp atârnarea lumii de Dumnezeu. Dar să trecem propriu la examinarea acelui punct de vedere, cu care ştiinţele naturale cele mai nouă socot să dovedească imposibilitatea minunei.

Intreg edificiul lumii, zic ele, reprezintă o sistemă organizată cu anumite legi. Aceste legi domnesc nu numai peste pământul nostru, ci şi pretutindenea, unde se pot extinde observaţiile noastre. Telescopul ne descopere, că aceiaşi lege de gravitaţiune, care condiţionează căderea petrei pe pământ, cârmueşte şi mişcarea stelelor îndepărtate. Analiza spectrală dovedeşte, că aceleaşi legi chimice, pe care le observăm noi pe pământ, lucrează şi în soare, şi în stelele nemişcate. Forma pământului, straturile munţilor dovedesc acelaşi lucru şi relativ de acel timp depărtat, când pe pământ nu era încă nici urmă de existenţa omului. Pretutindenea, or încotro ne întoarcem privirile noastre, noi găsim numai lanţul puternic închis al cauzelor şi acţiunilor finale, cârmuite de anumite legi. Câtă vreme ştiinţa despre dominaţiunea legilor din natură nu devenise moştenirea omului, s'ar fi mai putut, ni se zice, a ne închipui naiv, că Dumnezeu când aici, când dincolo, să se amestece în curgerea naturei şi să facă minuni. Dar din acel timp, când această ştiinţă, mulţumită succesului ştiinţelor naturale, s'a răspândit în omenire, nu se mai poate nici gândi la minuni. Minunea ar fi un arbitraj din partea lui Dumnezeu, care, dând legile, iarăşi le-ar schimba arbitrar, iar din partea lumii asta ar fi o violare a mersului ei conform legilor.

Obiecţiunea expusă este, aşa zicând, punctul fundamental al dogmaticei raţionalismului, şi el pe toate tonurile se exprimă şi se repetă prin toţi partizanii criticei negative. Dar punctul, trebue să spunem, este foarte şubred. Noi putem să admitem în totul, că lumea este un tot organizat, ce se mişcă după nişte legi de-

terminate. Dar urmează oare de aicea, că fiecare minune, fiecare, să zicem mă rog, intervenţie a voinţei divine în acest tot organizat este numai decât o violare? Negreşit nu, citām un fenomen analog. Voinţa liberă a omului dă busna în natură: este oare aceasta o violare a legilor ei? Globul, după legea gravitaţiunii, trebue să se rostogolească în jos pe coasta înclinată. Dar dacă eu după voinţa mea liberă îl prind şi îl opresc din mişcarea sa, apoi este aceasta o violare a legilor naturei? Cu tot amestecul voinţei libere, totul se mişcă după legile naturei, chiar înseşi acţiunea care a provocat actul voinţei, cu toate urmările sale se află sub dominaţia acestor legi. Pe ţarina nelucrată după legile naturei, potrivit cu calitate terenului, a climatului şi a ţării, trebue să se desvolte o anumită vegetaţiune. Dar iată vine omul, ară pământul, samănă ceriale, aşa că acolo, unde mai înainte creşteau numai spini şi pălămidă, se formează un minunat lan de ceriale; este oare aicea vreo violare a mersului legal al naturei? Şi totuşi de nu era aicea un amestec al acţiunei liberă a omului, nu prin necesitate introduse în legile naturii, n'ar fi fost nici ceeace s'a săvârşit. Dar în cazul acesta nu se poate vorbi de violarea legilor naturii nici acolo, unde într'însa se amestecă voinţa liberă a lui Dumnezeu. Doar şi la aceste din urmă acţiuni, legile naturale nu se calcă nicidecum în înţelesul propriu al acestui cuvânt. Iată Hristos prin cuvântul său atotputernic a oprit desvoltarea mai departe a boalei de moarte, în organismul slugei binecredinciosului sutaş sau îmblânzeşte stihia furioasă pe lacul Galileei. A fost oare aicea vreo violare a legilor naturei? Deasemenea n'a fost nicio violare, ca şi în acel caz, când eu cu mâna mea opresc mişcarea mai departe a globului, care în puterea legilor naturei se rostogoleşte, sau când în locul spinilor şi pălămidei creşte în ţarină grâu minunat. Despre violarea legilor naturei s'ar putea încă vorbi în acel caz, dacă minunea ar cuprinde în sine o schimbare arbitrară a legilor naturei, aşa că Dumnezeu, după voinţa Sa, ar lipsi de putere înseşi acele legi, pe care El le-a creat. Dar noi ne-am forma o idee greşită despre minune, despre lucrarea miraculoasă a lui Dumnezeu, dacă am gândi că ea este o suspendare vremelnică a legilor naturei, aşa că fiecare minune ar cuprinde în sine propriu două acte: unul, prin care legile naturii se suspendă, şi altul, prin care ele iar se pun în lucrare. Asta va fi încă şi mai clar, aplicându-o la exemplul adus mai sus. Inseşi ideea de lege a naturei ne arată, că o anumită acţiune în nişte condiţiuni date se săvârşeşte tot-

deauna şi fără excepţie. Dar ce face omul, când opreşte globul ce se rostogoleşte sau preface ţarina în ogor? Schimbă el oare sau înlocueşte legile naturei? Nici de cum. El schimbă numai condiţiile, în care funcţionează ele, şi deaceea din înseşi aceste rezultă ceva de altfel, decât s'ar săvârşi, dacă nu ar interveni omul. Dar el poate interveni, pentrucă el e mai presus de natură, pentrucă el este fiinţă duhovnicească, are voinţă liberă. Iar în asemenea caz ar fi contra orcărei logice a i se nega această posibilitate pentru Dumnezeu. Se poate oare considera natura închisă pentru acţiunile libere ale Făcătorului, care anume a şi chiemat-o la fiinţă? „Ce Creator al lumii ar fi acesta", — cu tot dreptul esclamă Veischlag, — „dacă El pentru totdeauna şi-a închis pentru Sine uşile casei îndată ce a terminat-o, şi, şezând afară din ea, ar fi lăsat într'însa cu depline puteri să dispună spiritele raţionale, chemate de Dânsul la fiinţă!"

In vederea imposibilităţei de a se menţine pe terenul negărei totale a minunilor, raţionalismul modern pare că nu-i departe, mă rog, chiar de a recunoaşte (deşi condiţionat) posibilitate lor. Dar cu atât mai deciziv el neagă scopul lor. După părerea lui pentru Dumnezeu în realitate ar fi fost nedemn să recurgă la minuni. Oare creaţiunea Lui, întreabă criticii, e aşa de nedesăvârşită, că pentru susţinerea ei în mers trebue acuşi-acuşi să intervină în mişcarea ei? Sau şi însuşi Făcătorul e atâta de schimbător, încât legilor date de El însuşi nu le lasă să săvârşească liniştit acţiunea lor şi face necontenite schimbări când din o parte, când din alta? Nici una, nici alta din obiecţiuni nu rezistă nici celei mai mici critici. Minunile nu pot fi de cugetat decât aflându-se în deplin acord cu scopul suprem, prin care se şi deosebesc ele de minunile false, care adesa prezintă un joc tarcat a imaginaţiunii neînfrânate (compară, de exemplu, minunile evanghelice cu acelea, de care sunt pline apocrifele, şi această particularitate a minunii adevărate apare în chipul cel mai uimitor). In adevăr, are oare omenirea o destinaţie deosebită, un anumit scop, către care ea tinde în desvoltarea sa, sau toată această desvoltare e fără scop, prin urmare în fond nici nu este nicio desvoltare, nu este nici o istorie, ci este numai un joc fără scop de întâmplări, din care nu rezultă nimic nici nu poate rezulta? Cine înclină spre ultima părere, cu deosebire scoasă în relief de Straus, aceluia îi rămâne numai să aştepte fără nădejde descompunerea planetei noastre, în timpul căreia tot ce cândva s'a obţinut şi s'a lucrat pe pământ va peri fără urmă, ne lăsând în urmă nici o amintire, şi pentru

dânsul minunea negreşit nu are nici un senz. Dar cine recunoaşte, că omenirea are un scop, pus ei de Dumnezeu, acela nu poate considera absurdă şi aceă idee, că Dumnezeu face educaţie omenirii anume în acest scop, şi că El pentru înlesnirea acestei desvoltări în caz de nevoe, exercită asupra ei influenţa Sa şi-i dă direcţiunea cuvenită. „Numai deprinderea unilaterală în examinarea fenomenelor naturei", — minunat spune Lotze, — care a fost tot pe atâta filosof, cât şi naturalist, — „poate ideeă de ordine a lumei, odată pentru totdeauna statornicită, în condiţiunile neschimbabile ale căreia ar fi posibil numai un singur circuit de fenomene, să o prefere ideei istoriei universale, în momentelor deosebite al căreia Dumnezeu lucrează nu totdeauna la fel, ci pentru susţinerea lumii prin acţiunea sa liberă şi raţionată să creieze ceva nou, care până atuncea nu existase.

Iată anume în acest punct se şi deosebeşte creştinismul şi raţionalismul naturalist. Pentru acesta din urmă natura este ceva singur de sine neschimbabil, fiinţă, care se săvârşeşte numai după propriile sale legi. Cine recunoaşte numai ordinea naturei, în care toate fenomenele se săvârşesc într'un circuit mărginit după nişte legi odată pentru totdeauna stabilite, din negura universală se formează sorii şi planetele, ca să existe un anumit timp şi după aceea dispar fără urmă în spaţiul nemărginit, dând material pentru alte formaţiuni, pentru care anume orce amestec al lui Dumnezeu, fiecare minune trebue să se pară fără scop şi neraţională. Dar pentru acela, pentru care natura este o bază de Dumnezeu statornicită pentru viaţa spiritului, care recuneaşte istoria universală ce se săvârşeşte pe terenul naturei, pentru care istoria omenirii nu este o îngrămădire fără scop de întâmplări, ci o desvoltare ce se îndreaptă spre un anumit scop determinat de desvoltare, acela recunoaşte şi minunea, ca o conlucrare raţională şi cu scop la această desvoltare. Dacă la aceasta se mai adaogă încă şi conştiinţa, că însuşi desvoltarea omenirii merge nu normal, ci întunecată şi alterată de păcat şi de rău, atunci recunoaşterea minunii devine pozitiv necesară.

Oare în adevăr lumea prezentă este atât de perfectă, că deja nu are deloc nevoe de o mână înţeleaptă de conducere? Vai, nu numai teoria, ci nici experienţa de veacuri, ne spune cu totul altceva. Deja cu mii de ani în urmă Homer, cântăreţul orb al Eladei, a deplâns nefericirea vieţei pământeşti, zicând, că „din tot ce are suflare şi viaţă, nu există fiinţă pe pământ mai nefericită decât omul". Alăturea cu această mărturie a vechimei se mai

poate aduce încă mărturia unui astfel de „fericit“ în înțelesul obișnuit al acestui cuvânt, cum a fost și s'a recunoscut de toți, Goethe. Spre sfârșitul vieții sale, acest „fericit“ zicea: „dacă aș cerceta toată viața mea și aș număra toate acele zile, în care eu m'am desfătat de fericire curată și neîntunecată, atunci te miră de ar rezulta mai mult de o lună“. In vederea unor asemenea declarațiuni, în vederea atâtor nevoi, nenorociri, întristări, boli și moarte, care zdruncină viața noastră pământească, se poate oare spune, că această lume e desăvârșită? In hatîrul teoriei — mă rog — vedeți dece omul nu este în stare să bleotocărească în favoarea iubitei lui teorii! Dar experiența luminoasă și de neînvins, răspunde: nu! Dar dacă lumea reală este astfel de nedesăvârșită, iar Dumnezeu negreșit n'a putut să o facă nedesăvârșită, atunci evident ea a devenit astfel. Dar în ce chip? Aicea noi trecem la chestiunea decizivă, și în chestiunea, care mai mult ca orcare se referă la conștiință decât la rațiune. Există oare păcatul, sau acesta e numai o închipuire copilărească, de care noi, fiii luminați ai veacului XIX și XX e de mult vremea să ne despărțim? Sfânta Scriptură recunoaște păcatul ca fapt, și conștiința noastră, fie că vrem noi aceasta, fie că nu vrem, deasemenea afirmă existența neîndoielnică. Prin urmare în viața acestei lumi s'a produs o anumită violare, în desvoltarea ei au pătruns stricăciunea și s'a ivit o încurcătură, și în asemenea caz, dacă ea, cu toate acestea, e datoare să-și ajungă scopul desăvârșirei destinat ei de Dumnezeu, atunci ea evident are nevoe de ajutorul lui Dumnezeu, altmintrelea grăind are nevoe de minunea restabilirii. Esența creștinismului și constă în recunoașterea, că această minune deja s'a săvârșit, când Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om și ne-a răscumpărat. Toate celelalte minuni, de care vorbesc evangheliștii trebue a le privi numai în legătură anume cu această minune. Minunile Vechiului Testament sunt numai anticameră și aluzie la această minune, și toate minunile deosebite ale lui Hristos au fost numai acte deosebite pentru desăvârșirea acestei mari minuni. Cine a venit să învingă păcatul, și totodată cu aceasta să stingă și orce rău, precum și boalele și moartea ca urmări ale păcatului, Acela negreșit, era în stare să vindece boalele și să învie morții; Cine a venit să restabilească desvoltarea violată în viața naturei și a spiritului, Acela negreșit are putere asupra naturei și asupra spiritului, poate să liniștească furtuna și să izgonească dracii.

Dar în asemenea caz, — se poate oare privi la aceste acte

miraculoase ca la violarea legilor fiinţei? Poate oare cineva considera violare a vieţii acel fapt, că medicul, aplicând la organismul bolnav anumite mijloace cunoscute lui, îl face iară sănătos? E încă şi mai puţin senz în acea idee, care presupune, că asemenea amestec în mişcarea acestei lumi, în scopul izbăvirei ei de rău şi restabilirei la normalul desvoltării, ar fi nedemn de Dumnezeu. Deaicea dela sine devine lămurit, cât de neîntemeiată e acea părere, după care minunea se priveşte ca arbitraj din partea lui Dumnezeu. Dar şi în genere trebue să spunem, că aceia păşesc departe de adevărata înţelegere biblică a minunii şi-şi formează o închipuire falsă despre dânsa, care privesc la dânsa ca la amestecul naturei sau un joc capricios a tot puterniciei, fără alt scop de a arăta această atotputernicie. Negreşit, minunile servesc totodată şi ca manifestare a tot puterniciei lui Dumnezeu cel viu, care împărăţeşte peste lume, şi scopul lor, între altele constă în aceea, ca să arate limpede omului, că există un Dumnezeu viu, care şi face minuni (Ps. LXXVI, 15). Dar în înţelesul superior ele sunt numai indicatorii iubirii Lui, minunile iubirii compătimitoare, izbăvitoare şi mântuitoare, care nu lasă lumea, expusă la păcat, să piară în el, ci voeşte s'o îndrepte din nou dela calea greşită a desvaltării la cea adevărată, ca s'o aducă la scopul existenţei destinat ei. Astfel, minunile alcătuesc contrastul deplin al orcărui capriciu şi sunt în cea mai înaltă măsură conform scopului.

Examinând astfel minunile în lumina planului divin al mântuirii omenirei, ca lucruri ale lui Dumnezeu, săvârşite pentru mântuirea noastră, prin care noi înşine păşim pe terenul celei mai mari din minuni. Minunea izbăvirii şi astăzi se săvârşeşte asupra noastră, manifestându-se în influenţele tainice nevăzut, şi câteodată şi evident activând asupra noastră harul lui Dumnezeu. Biruiţi de deşărtăciunea vieţii, noi adesa nu le observăm. Dar între altele, toată viaţa noastră este înconjurată de minuni, şi n'avem decât numai să pătrundem. Precum în mersul vieţii noastre externe, cât şi mai cu samă în starea spiritului nostru, ca să înţelegem, că în adevăr toată viaţa noastră este o înlănţuire de minuni, care ne aduce la scopul rânduit nouă, adesa nu numai neaşteptat de noi înşine, dar şi nu arare ori contra noastră înşine. Şi ferice de acela, care eliberându-se de jugul deşertăciunilor vieţii, care adesa înegurează ochii noştrii duhovniceşti, ajungând la aşa pătrundere duhovnicească, încât devine capabil a deosebi şi a prinde acţiunile tainice ale harului. Inaintea lui cu deplină

claritate se deschide calea, care duce la scopul desăvârşit rânduit nouă, şi el nu numai însuşi poate merge sigur pe această cale ci a îndrepta şi pe alţii pe dânsa, şi pentru dânsul nu mai poate deja exista nici macar întrebarea: sunt oare posibile şi există oare minuni? Aceasta pentru dânsul, este o întrebare aşa de prisos ca şi întrebarea: Sunt oare posibile şi există oare valuri pe ocean? Dar o asemenea pătrundere duhovnicească nu este particularitatea exclusivă a unor persoane oare care cu deosebire înzestrate duhovniceşte, ea este posibilă şi accesibilă şi pentru noi toţi, şi spre ea noi toţi trebue să tindem în desvoltarea noastră duhovnicească.

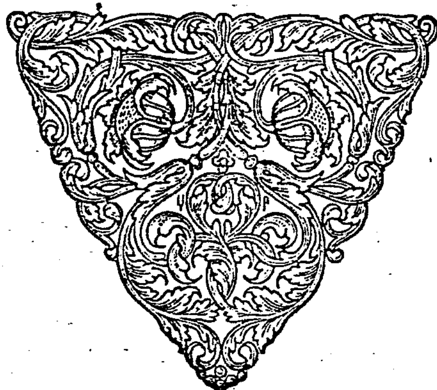

TABLA DE MATERII

TABLA DE MATERIE

CARTEA INTÂIA

DELA NAŞTEREA LUI HRISTOS PÂNĂ LA BOTEZUL DOMNULUI

CARTEA A DOUA

DELA BOTEZUL DOMNULUI PÂNĂLA SCHIMBAREA LA FAŢĂ.

mărturisire

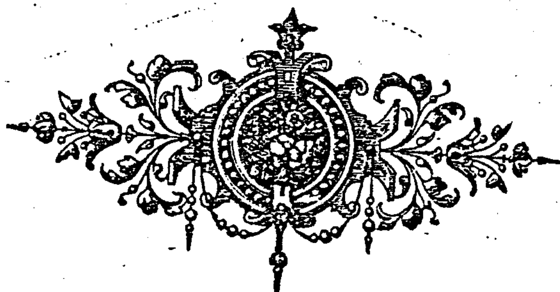

TABELA ILUSTRAȚIILOR

699

TABELA ILUSTRAȚIILOR.

